

Sũmula clarissimi iuriscõ-

sultissimi qꝫ viri Raymũdi breuissimo ꝯpendio sacramẽtorũ alta cõplectens misteria. De sortilegis: symonia. furto. rapi/na. vsura. etqꝫ varijs casibꝫ (q̃ in plurimis iuris codicũ voluminibus cõfusa indistinctaqꝫ multiplicatione dispergunt) resolutiones abũde tradens. pastoribꝫ.. sacerdotibꝫ oibꝰqꝫ psonis diuino caractere insignitis summe necessaria

Prologus

Irca initiũ summu-
le Raymũdi de summa. Omnē scientiā ⁊ doc
trinā sacra scriptura trāscendit: verū ꝑdicat: et
ad celestē vitā inuitat Istā ꝓpōnem scribit san
ctus Ambrosius in moralibꝫ suis. In qua ꝓ-
positione tria tangũtur. Primo tangit ꝙ ipsa
sacra scriptura transcendit oēs alias sciētias in
dignitate. Scđo tangit ꝙ ipsa sacra scriptura
ꝑdicat vera. Tercio ꝙ ipsa sacra scriptura re-
ducit ⁊ inuitat ad celestē patriā Primū pꝫ in ꝟbis ꝑdictis cū đt sacra scri-
(omnē sciam ⁊ doctrinā transcendit) Scđm tangitur cū đt (verum pre-
dicat) Tercium tangit cū đt (et ad celestē patriā inuitat) Modo licet illa
tria iam dicta de se sunt nota ⁊ manifesta. tñ possunt ꝓbari autoritatibꝫ ⁊
rōnibꝫ. Primū videlꝫ ꝙ sacra scriptura excellit ⁊ transcendit oēs alias sciē
tias ꝓbat sic. Quia illa scia est nobilior alijs scientijs ⁊ doctrinis q̄ est de
nobiliori ⁊ dilectiori subiecto. sed sacra scriptura est hmōi. ergo ⁊c. Ma-
ior rōnis pꝫ ꝑ phm ꝑmo de anima vbi đt ꝙ vna scia est nobilior alia. eo ꝙ
est de nobiliori subiecto. Sed minor rōnis pꝫ. qꝛ subiectuꝫ sacre scripture
est ipse deus. ⁊ nihil est excellentius deo. vt đt Arestoteles in ꝓhemio me-
taphysice. vbi đt Deus est optimū eoꝝ que in natura sunt Scđo proba
tur hoc idem sic. illa scia transcendit oēs alias scias cuius autoritas tran-
scendit humanū intellectum sed autoritas sacre scripture est huiusmodi
ergo ⁊c. Maior illius rationis patꝫ. qꝛ transcendit humanū intellectū ꝺm
ꝙ ꝯmentator secũdo metaphysice loquens de rebus immaterialibꝫ vbi di
cit. Cōprehensio veritatis est nobis impossibilis in multis rebꝫ. Sed mi
nor rōnis patꝫ per autoritatē beati Augustini sup Genesim vbi dicit Ma
ior est sacre scripture autoritas. ꝙ totius humani generis intellectus per-
spicuitas Tercio probatur hoc idē sic. Illa sciētia est dignior ⁊ excellen
tior alijs que magis desiderat ⁊ est dulcior in intellectu. sed sacra scriptu-
ra est huiusmodi. ergo ⁊c. Maior rōnis est nota. eo ꝙ obiectum appetitꝰ
est bonū. vt habetur ꝑmo physicoruꝫ. et ꝙto aliquid magis desiderat tanto
magis est bonū vel apparet bonū. ideo in ꝙtum aliqd maxime desiderat
in tantū maxime est bonū per regulam topicalē scđo topicoꝝ. Sicut se hꝫ
simile ad simile vel alias simplr ad simplr. sic se hꝫ maxime ad maximum
et minime ad minimū. Sed minor pꝫ ꝑ Huguitionē in libro ꝑmo de aīa
vbi đt. de quāto aliquid sentitur dulcius de tanto auidius sumit ⁊ cū ma-
iori desiderio. sed nihil magis mentē ab amore mūdi separat. nihil eandem
magis corroborat. nichil etiā tantū homines ad dilectionē dei excitat ⁊ ad
opus celeste adiuuat ꝙ studium sacre scripture. ergo excellit omnes alias.

Secũda ꝯclusio prefate ꝓpositionis videlicet ꝙ sacra scriptura predicat
verum. probatur sic. Illa scientia ꝑdicat verum in qua nihil docet nisi veri
tas. sed in sacra scriptura nihil docet nisi veritas. ergo ⁊c. Maior pꝫ ex ter
minis. Sed minor patꝫ per huguitionē primo de aīa vbi dicit. quicqd do-
cetur in sacra scriptura est nisi veritas. quicqd ꝯcipitur est nisi bonitas. ⁊ qc

quid promittitur est felicitas. Secūdo illa ꝯclusio sic probat̄. Illa scientia
predicat verum cuius subiectum est ipsa veritas. sed subiectū sacre scriptu
re est hmōi. ergo ꝛc. Maior p3. q2 omnis scientia habet denoīatiōem a suo
subiecto. vt pat3 pͥmo posterioꝝ. Sed minor p3 per huguitōem in libro p̄
allegato dicentē. Subiectū sacre scripture est deꝰ. modo deus est ipa veri-
tas videl3 sine fallacia. bonitas sine malicia. felicitas sine miseria ꝛ tristicia
Tercia ꝯclusio que tacta est in p̄fata ꝓpōne. videlicet ꝙ sacra scriptura
inuitat nos ad celestem patriā probatur sic. Illud inuitat hominē ad ce-
lestem patriā cuius inuentio siue possessio reddit eū beatū. sed inuentio siue
possessio sacre scripture reddit hoīem beatum. ergo ꝛc. Consequētia tenet.
Maior p3 ꝑ boetiū tercio de ꝯsolatione vbi dicit. Beatitudo est statꝰ bo-
noꝝ omniū aggregatōe ꝑfectus. sed hoc non est intelligendu3 ꝑfectissime
nisi in celo. ibi est status omniū bonoꝝ. Minor p3 ꝑ Salomonē in parabo
lis vbi dicit Nulla alia sapiētia meretur dici sapientia nisi philosophia sa-
cra. Et sanctus Paulus loquēs de sapiētia dicit. Beatus homo q̄ inue-
nit sapientiā ꝛ qui affluit prudentia melior est acquisitio eius negotiatione
id est lucratione auri ꝛ argenti purissimi. fructus ꝓo eius preciosior cunc-
tis operibꝫ ꝛ omnia alia opera nō valeant huic comparari. Secūdo ꝓ
batur hoc idē Prouerb. viij. sic. Illa sciētia inuitat nos ad celestem patriā
in qua tanq̄ in speculo videmus bona nostra ꝛ multa in quibꝫ ꝑficimus ꝛ
deficimus. sed sacra scriptura est huiusmodi. ergo ꝛc. Maior pat3. quia ꝑ
bona nostra opera nos appropinquamur celesti patrie. sed per mala opera
elongamur ab ipsa. quia opposita iuxta se posita magis elucescunt. vt dici
tur secūdo elenchoꝝ ꝛ pͥmo topicorum. Sed minor pat3 per beatu3 Gre
gorium in secūdo moralium. vbi dicit. Sacra scriptura tanq̄ speculū men
tis nostre opponitur oculis vt ibi eterna scientia videatur. ibi eñ ferida. id.
est mala nostra prospicimus ꝛ bona vberius cōsideramus. Quare dt san-
ctus August. in sermone quē fecit de laude sacre scripture cui subordina-
tur ius canonicum. qui primo sic incipit. Hodie decet fratres charissimi sa
cras paginas laudare. ꝛ subdit. rogo vos discite sacrā scripturā et sepe le-
gite eam que dulcior est melle. forcior vino. suauior oleo. sublimior auro. p̄
cipue eñ deum inuocat. diligētes inuitat. corda illuminat. fidem corrobo-
rat. linguam certificat. diabolum reijcit. peccata spernit. animas frigidas
lumine scientie calefacit. tenebras ignorantie expellit. tristicias seculi extin-
guit. letitiam sancti spiritus accendit. somnolentos excitat. ociosos incre-
pat. quāobrem qui hanc diligit et legem eius diligenter adimplere curaue
rit in regno celorum maximus vocabitur. Cum ergo sit tanta dignitas
et sacre scripture autoritas. ergo auidius super eam est disserendū.

Ulterius sciendum. ex quo iste liber (quem pre manibꝫ habemus) sum
ma Raymūdi intitulatur. in quo pertractat̄ ius canonicum ꝛ ea que per-
tinent ad presbiterū. que omnia sacre scripture subijciūtur. Na3 hic agit̄ de
missa ꝛ de septem sacramentis. vt plenarie videbitur in processu. Ergo
ad quedam generalia accedamus sine quibꝫ prelibatis non possumus sci-
re ea que in isto libro traduntur. Primū quod requirit̄ ad p̄sbiterū est sci-
entia. vt sc3 seipsum cognoscat ꝛ vt suos subditos debite valeat in bonis
operibꝫ informare ꝛ instruere. Quadruplex autē sciētia est necessaria cuili-

bet sacerdoti. Prima est scientia grāmaticalis vt verba sacre scripture possit bene intelligere ⁊ in ꝓprijs sensibus ꝓpalare. Secūda scientia est musica q2 illa est ei necessaria ad decantandū laudem dei. Tercia scientia est compputus. ad distinctionem temporū faciendam. Quarta scientia est ius canonicum. q2 illa est ei necessaria ad subditos bene ⁊ rationabiliter regēdos et informandos. Et hec quatuor habent per beatū Augustinū de ciui. dei. Etiā cōuenienter in his metris habētur. Clericus in ecclesia sibi quatuor esse tenenda. Grāmaticā. neuma. ius canonis atq3 kalendas. Secūdū qđ requiritur ad sacerdotem est debita eloquentia. sc3 ꝙ inter suos subditos valeat rite ⁊ bene exprimere ⁊ declarare ea que in sacra scriptura cōtinētur Terciū principale (quod omnia alia minus principalia ad se trahit) est bona vita. sc3 ꝙ suditis prebeat bonū exemplū morum ⁊ virtutū. Et ideo presbiter dicitur a prebeo es ere. quia prebere debet viam suis subditis eterne salutis. Unde ꝯm beatū Augustinū via eterne salutis cōsistit in dei charitate. in proximi dilectiōe. in mandatorū dei executione. ⁊ in errantiū correctione Secūdo prelibantur quattuor cause sciētie huius libri. q2 ꝯm philosophū pͥmo physicorū ⁊ primo posteriorū. Scire est rem ꝑ causam cognoscere. ideo proprie loquēdo tm̄ due sunt cause sciētie huius libri Prima est causa efficiens principalis et est deus qui omniū est productor. vt dr̄ Io. pͥmo. omnia per ipsum facta sunt. Sed causa efficiens minus pͥncipalis est Raymūdus frater ordinis predicatorū. qui videns imperitorū clericorū paupertatem intantū ꝙ non poterant eis libros emere in iure canonico in quo studere poterant hanc summulā cōpilauit in qua sub breuibus continētur plura omnib9 sacerdotib9 scire necessaria. Sed aliqui alij dicunt ꝙ Raymūus hanc summulam non fecit. sed fecit quādam magnā summā prosaicam ex qua quidam versificator hanc summulā extraxit volens sub breuib9 ꝯprehendere ea que ibi ad longum cōtinētur. qui ꝓpter arrogantiam euitandā nomen suū exprimere noluit. quia ꝯm dictū Senece de causa efficiente non est multum curanduz. ergo hic non est aliqua difficultas vel mentio facienda de causa efficiente. Secunda causa finalis dicitur. et est duplex. sc3 finis intra ⁊ finis extra. Finis intra est cognitio septem sacramentorum. Sed finis extra est ipse deus omnipotens ⁊ gloriosus ad quē omnes alie sciētie ordinātur. . Sed improprie potest assignari causa formalis. que etiam est duplex. sc3 forma tractatus. ⁊ forma tractandi. Forma tractatus cōsistit in diuisione. Sed forma tractandi consistit in modo agēdi qui in hoc libro est quadruplex. sc3 diffinitiuus. diuisiuus. demonstratiuus. ⁊ expositiuus. Sed causa materialis improprie loquendo est subiectum huius libri. quod est ius canonicū a doctorib9 ⁊ sanctis patribus institutum. de quo amplius postea patebit Tercio prelibatur titulus Unde primo iste liber sic intitulatur. Incipit summa Raymūdi. Et summa dicitur omnis liber qui extractus est de alio libro. vt summa dictandi que extracta est a magnis libris rhetoricalis scientie. sic simili modo dicitur de ista summa Raymūdi. quia raymūdus in alio opere posuit magnū ⁊ longum processum prosaicū a quo iste liber est extractus. Aliter etiaz iste liber intitulatur ꝯm aliquos. sc3 summa pauperum. quia paupes clerici non valentes sibi libros magnos cōparare ⁊ plixos vt decreta decretala ⁊ huius-

modi. debent emere p̄sentem librum ⁊ eum studere cum diligentia ⁊c.
Postq̄ȝ dictum est de quibusdam generalibꝫ que debitus ordo proce-
dendi in libris exigit. scȝ themate. causis. ⁊ titulo Nūc cō sequēter propter
maiorem euidentiā ⁊ declarationē infrascriptorū aliqua sunt prenotanda.
Unde exquo p̄sens liber est de sacramentis. ergo aliqua de sacramētis in
generali videnda ⁊ p̄mittenda sunt. Et primo quid sit sacramentū. Secū-
do de diuisione sacramēti. Tercio accedendū est spēaliter ad ipsa sacramen-
ta ⁊ de vnoquoq̄ȝ determinare ꝑ se. Quarto dicendū est de ornamentis sa-
cerdotum mistice exponendis Quātum ergo ad primū respondetur ꝙ
sacramētum per magistrū quarto sentētiarū sic diffinitur. Sacramentū est
visibilis forma inuisibilis gratie anime collata. quia in omnibꝫ sacramētis
forma dūtaxat est visibilis. vt in sacramēto baptismi forma aque solūmo-
do est visibilis. sed gratia illius sacramēti est inuisibilis. videlicȝ ablutio pec-
cati. Simili modo dici potest de sacramēto eucharistie. Nam ibi solum vi-
demus formam panis. sed gratia huius sacramēti inuisibilis est. scȝ ip̄e do-
minus noster ihesus christus. qui sua gr̄a reficit animaȝ purgat ⁊ letificat.
Ideo etiam sacramētum a solo deo glorioso institutū est. quia sacramētuȝ
est signum rei sacre. sed signum ab homine positū est fallibile. sed sacramē-
ta debent esse firma ⁊ infallibilia. ergo sacramēta a solo dn̄o deo sunt insti-
tuta. Et dicit̄ sacramentū quasi sacrans mentē. vel sanctificans animam.
vel quasi signū sacre rei. et sic manifeste patȝ definitio sacramenti Quā-
tum ad secūdum scȝ de diuisione sacramēti respondetur ꝙ septeȝ sunt sa-
cramēta. videlicȝ ordo. matrimoniū. baptismus. confirmatio vnctio. eucha-
ristia. ⁊ confessio. vn̄ suut tales ꝟsus. Ordinat. adiungit. baptizat. crismat
et vngit. Peccatum plangit. ⁊ in altari sacra tāgit. Et istis septē sacramē-
tis assimilantur septē virtutes. quarū tres sunt theologice. ⁊ quatuor po-
litice siue formales. Tres virtutes theologice sunt fides. spes et charitas.
Unde sacramēto baptismi coaptatur fides. quia in baptismo excitatur fi-
des christi. Sed sacramēto cōfirmationis coaptatur spes. quia ibi spes ro-
boratur in futuro. Sed sacramēto eucharistie coaptatur charitas. q̄r eu-
charistia est signum maxime charitatis ⁊ vnionis inter deum gloriosuȝ ec-
clesiam ⁊ sanctā fidem catholicaȝ. Sed quatuor virtutes politice siue for-
males sunt prudentia. tēperantia. fortitudo. ⁊ iusticia. Iste q̄tuor virtutes
cooaptantur quatuor sacramētis p̄dictis. Nam sacramēto ordinis coapta-
tur prudentia. quia illi qui debent ordinari ad aliquos ordines tenētur esse
prudentes. Et sacramento matrimonij coaptat̄ temperantia. quia vt di-
cit Ap̄lus cuilibet licet accipere ꝓpriam vxorem ꝓpter fornicatiōem euitan-
dam. Et sacramento extreme vnctionis coaptatur fortitudo. quia per sa-
cram vnctiōem infirmi fortificātur ⁊ roborantur. Sed sacramēto penitē-
tie coaptatur iusticia. quia iustum est vt quicūq̄ȝ peccata cōmiserit ꝙ ille de-
bite peniteat. Item aduertendū est ꝙ inter septem sacramēta quinq̄ȝ sunt
necessaria ⁊ generalia. duo tm̄ volūtaria ⁊ particularia. Primū sacramen-
tum necessarium ⁊ generale est baptismus. per quod tanquā per portam
vnitatem ecclesie intramus. et ideo baptismus dicitur sacramētum intran-
tium. Secūdum est confirmatio. que fit per impositionem manus in qua
datur gratia ad resistendum hosti scȝ diabolo. quare illud sacramentū dici

tur pugnantium. quod necessarium est magis viuis q̄ mortuis. Ideo stul-tissime et insipienter agūt homines qui vsq3 ad tempus mortis expectant anteq̄ confirmentur. Terciū sacramentū necessariū est sacramentū caden-tium in pugna. videlic3 sacramentū penitentie. Nam sicut corpus in pug na vulnerantiū curatur medicina. sic anima peccatrix sacramento peniten tie curatur. Sed quartum est sacramentum proficientiū videlic3 euchari-stia. quod interp̄tatur quasi bona gratia. Sed quintum sacramentum ne-cessarium est discedentium a vita ista et morientium. sc3 sacra vnctio infir-morum. hec em̄ quinq3 pretacta sacramenta sunt omnib9 christifidelibus ad salutem necessaria. Duo autem sunt sacramēta preter predicta vi-delicet ordo et coniugium. que dicūtur sacramenta particularia et volūtaria quia nemo absq3 consensu et iudicio romane ecclesie est cogendus et com-pellendus ad ea. quia stant sub proprio arbitrio vniuscuiusq3.

Ex istis vlterius est sciēdum q2 inter ista predicta septem sacramenta ecclesiastica aliqua sunt reiterabilia et aliqua sunt non reiterabilia. Sacra-menta reiterabilia sunt. sicut penitentia. que reiterari debet dummodo re-iteratur peccatum. Etiam sacramentū eucharistie reiteratur. quia quili-bet bonus et deuotus christianus potest ad minus si ↄfessus et contritus fuerit semel in anno sumere corpus dn̄i iesu christi vel omni die dominico. Etiam cōfessio iteratur. quia homo potest cōtinue cōfiteri quando sc3 no uerit se oppressum peccatis. Similiter etiam iterari potest sacramentū ma trimonij. vt latius patebit in sequētib9. Sed sacramēta irreiterabilia sunt baptismus confirmatio et ordo. quia nullus debet bis baptisari. ordinari vel confirmari. Unde aliquo casu contingeret q2 aliquis postposita chri-stiana religione heresim incideret. et postea heresi postposita fidem pristinā intraret. vel si moreretur et resurgeret non esset talis rebaptisandus nec re-ordinandus. Et ratio huius est. quia vt dicit magister sententiarū libro quarto. distinctiōe. vij. q2 per illa tria p̄dicta sacramēta imprimitur ipsi ani-me caracter indelebilis. quare non reiterantur. Quantū ad terciū arti-culum respondetur q2 ex quo sacramenta specialiter peragūtur in missa tūc primo videamus de corpore dn̄i iesu christi. Nam vt dicit Alexander ni-hil in sacramento maius esse potest q̄ corpus et sanguis iesu christi. nec ali-qua oblatio potest esse dignior. maior. et melior. quare debemus eum p̄cipue venerari. quia omnia alia sacramenta dependent ab ipso. Unde dicit Ri-cardus q2 illud sacramentum omnibus alijs sacramentis est efficatius. et ab isto sacramento omnia alia sacramenta dependent. quia ordo fit in mis sa quando aliquis ordinatur similiter quando consecratur baptismus eti am fit in missa et sic de alijs sacramētis. ita q2 omnia fiunt in missa. ergo de illo sacramento debemus principaliter scire q2 hoc est prefiguratum in vete ri lege multipliciter. Primo prefiguratum est quando melchizedech sacer-dos summus obtulit panem et vinum. Secūdo prefiguratum fuit hoc sa-cramentum quando filij israel mactabant agnum paschalem. Tercio pre-figuratum fuit quādo filijs israel pluebat manna de celo. Quarto in vir-ga ionate. Quinto p Ezechielē. Primo dr̄ q2 h̄ sacramentū est p̄figuratū p melchizedech q̄ obtulit panē et vinū. vbi exp̄mit sensus sacramenti. q2 dr̄ in decretis. nullū dubium est quin sub specie panis et vini verū corpus christi

et sanguis cõtinetur vnde prefiguratum est per panem ⁊ vinũ ad refecti-
onem .quia ibi sumitur corpus christi sub specie panis ⁊ sanguis christi sub
specie vini.ergo bene prefiguratum est.quia sicut panis ⁊ vinuꝫ sunt nutri-
menta corporis humani.sic etiam corpus et sanguis ihesu christi sunt nu-
trimenta anime. Nam panis cor hominis cõfortat.⁊ vinũ cor hominis le
tificat. Per que datur intelligi ꝙ sicut panis et vinũ sunt nutrimẽta ⁊ re-
fectiones corporis humani.ita corpus christi ⁊ sanguis eius sunt nutrimẽ
ta ⁊ refectiones anime. Unde dicit̃ Prouerb.nono. Uenite comedite pa-
nem meũ. Secũdo illud sacramentũ prefiguratum fuit in esu agni pascha
lis.vt habetur Exod.xij. Et ratio est.quia in esu agni paschalis fuit insti-
tutum ꝙ iudei illum comedebant accinctis renib᷒.calciatis pedibus.bacu
los habentes in manib᷒.cum lactucis agrestibus festinanter comedendo.
Sic pariformiter est de sacramẽto eucharistie quod nos suscipere debem᷒
tanquã agnũ paschalem. Nam ad ipsum accededendũ est accinctis reni-
bus.hoc est per puritatem mentis. Unde dicit̃ in euangelio Lu.duodeci
mo Sint lumbi vestri precincti.id est renes .Sed per secũdum videlicet
(Calciatis pedib᷒) designatur deuotionis affectus ⁊ desideriũ. Unde in
Cantic.septimo caplo dr.qꝫ pulchra es in calciamentis tuis filia hierusalẽ
Sed per terciũ videlicꝫ(Baculos in manib᷒ habentes)intelligitur passio
nis memoria dñi nostri iesu christi. Unde in Genesi dr. In baculo meo
iordanem transiui. Sed per quartũ videlicꝫ(Lactucis aggrestib᷒ come-
dendo.amaritudo correctiõis designatur. Unde psalmista. Cibauit eos
in pane lachrymarũ. Sed per quintum videlꝫ ꝙ comedebant festinanter
promptitudo bone volũtatis ⁊ virtuose operationis intelligitur Unde in
Prouerbijs dr. Uidi hominẽ velocem in operibus suis coram regib᷒ sta
re Secũda ratio est.nam esus agni paschalis fuit institutus propter re-
fectionem israeliticorũ quãdo fuerũt redempti a captiuitate Pharaonis
et perrexerũt per mare rubrum.et sic ad reuerẽtiam huius transitus cele-
brauerunt pascha.quia pascha grece idem est qd transitus latine.ita etiam
nos per agnũ ab infernali captiuitate liberati sumus. Johãnis pmo Ec-
ce agnus dei. Quia sicut agnus est mundus ⁊ purus.sic corpus dñi nostri
ihesu christi mũdum est ⁊ purum.q̃re merito per agnum fuit figuratum
Tercia ratio est.quia sicut agnus edebatur ab hebreis quãdo trãsierũt ꝑ
mare rubrũ.ita christus verum agnum ĩstituit ⁊ comedit quãdo exiuit de
hoc mũdo ad patrem. Tercio fuit figuratuꝫ per manna quod pluebat de
celo de quo dt sacrascriptura panẽ celi pstitisti eis. Uñ postqꝫ abierũt ma
re rubrũ siccis pedib᷒ ⁊ pharo cũ oib᷒ suis equis ⁊ currib᷒ fuit submersus
tũc istis pluebat mãna de celo.et sicut mare rubrũ filij israel trãsierũt sic-
cis pedib᷒.sic nos quãdo sumus submersi ꝑ baptismũ tũc suscipimus cor
pus christi.q2 qui nõ est baptisatus nõ sumet illud. Alia rõ.q2 sicut plue
bat mãna de celo.ita corp᷒ xp̄i porrigit̃ nobis sub specie panis.vñ Ego sũ
panis viuus qui de celo descẽdi Jo.vi. Alia rõ est .q2 sicut mãna qd plue-
bat de celo habuit suauẽ saporẽ ⁊ dulcẽ.sic corp᷒ xp̄i hꝫ oẽm ꝟtutẽ ⁊ dulce-
dinẽ aĩe. Alia rõ.q2 sicut illis quotidie pluebat manna de celo. ita ꝙ qui-
libet colligeret tantũ quãtum sibi sufficeret ꝑ diem.sic in christianitate quo-
libet die sacerdotes sumũt corpus christi ad nutrimẽtũ aĩe cuiuslibꝫ fidelis

Prologus

Alia similitudo. quia sicut pluebat eis manna de celo cū transierūt ꝑ terram et in transitu fuit eis viaticū. ita corpus christi est nobis viaticū ad terrā ꝓmissionis de hoc mūdo ad regnū celeste vt possimus viriliter resistere aduersarijs nostris Quarto. corp⁹ christi fuit figuratū in ꝟga ionate mellica. Et ꝑ hoc designat̄ refectio huius sacramēti ꝛ eius deuota oblatio. ꝛ ido figura sanguinis christi est vinū ad designādum refectōem. vñ in Cāticis ca° ṗmo. Introduxit me rex in cellā suā Quinto ꝓfiguratū est ꝑ aquā. nā aqua designat oblatōem. vñ Ezechiel. Uidi aquā egrediētem ꝛc. Et licz ṗter has figuras alie in scripturis ꝯtineā̄ multe. tñ he nunc breuiter sufficiūt ꝓ generali introductōe Quantū ad quartū dr̄ ꝙ sacerdos volens hoc sacramentū celebrare ṗmo induit humerale suꝑ caput suū ad denotādum diuinitatē eē circūdatam humanitate. Sed alba ꝛ cingulus christi castitatē ꝛ sue matris ꝟginitatem demōstrant. Stola circa collū obediētiam christi designat. Casula officiū diuinū cum castitate designat eē peragendū Sed ꝑ maniculū in manu leua humilitas christi designat̄. Introit⁹ ꝓphetarū exclamatōem ꝛ christi aduētum designat. Kyrieleyson misericordiā dei ꝓfigurat. Gloria in excelsis canticū angelicū in natiuitate designat. Sz epl̄a Joannis ṗdicatōem ꝛ magorū apparitōem designat. Graduale cum alleluya ꝯuersionē discipulorū ad christū designat. Euāgeliū christi ṗdicatōem demōstrat. Credo fidē christianā ꝛ robur christiane fidei ꝓ̄cat. Caput nudū sacerdotis meram veritatē christi demōstrat. Sz offertoriū ꝓ̄cat ꝙ sicut christus se obtulit ꝓ nobis in ara crucis. ita ꝛ nos corpus nostrū ad patiendū ꝓ christo offeramus. ꝛ nō solū corpus. sz aīam dei imagine insignitam offeramus in odorē suauitatis. quod ꝓ̄cat nūmus quē offerimus qui imagine est insignitus. q̄ imago nūmi imaginē nostre aīe ꝓ̄cat que deo pro omī sacrificio qd̄ in hac vita offerre pōt maxime est acceptabilis Silentiū post offertoriū christi passionē ꝛ iude traditōem designat. Eleuatio crucis eleuatōem repsentat. Silentiū post eleuatōem christi mortē ꝛ depositiōem christi a cruce designat. Percussio pectoris indulgentiā ꝛ dñi nostri iesu christi clamorē in cruce clamātis ely ely ꝛc. designat. Pax gaudiū resurrectōis ꝓnūciat. Cōmunio ꝯsolatōem discipulorū de resurrectōe designat. Orōnes vltime designāt orōes christi in terra pro nobis facte. Ite missa est bñdictōem in die iudicij ꝓfigurat. videlicz. Uenite benedicti in regnū patris mei Mathei. xxv.

Queritur Utrum septē sunt sacramēta in numero. qr expeditis ṗoribus generalib⁹ nūc ad q̄sdam questiōes generales ꝛ ad dubia generalia intētio nostra est vertēda. Et qr hic determinat̄ de sacramētis. ideoq̄ q̄stio ṗdicta ꝯuenienter hic est mouenda. Et videtur primo ꝙ nō. quia tot sunt sacramenta quot sunt vasa gratie susceptiua. sed vas susceptiuū gratie est tm̄ vnū. ergo erit tm̄ vnū sacramentū. Maior patz ꝑ magistrū sententiarū. Minor ptz qr sola eucharistia est vas gr̄e. cū ipsa includit totū christū doctorem ꝛ autorem oīm rerum Scd̄o sic: tot sunt sacramēta quot sunt effectus sacramēti. sed effectus sacramēti sunt solum duo. g̊ sacramēta erunt tm̄ duo. Maior est nota in iure vbi agit̄ de sacramētis. Sed minor ptz ex quarto sententiarū. Sz ꝙ solum sunt duo effectus patz. qr sacramēta ordinata sunt ꝓp-

ter deletionē culpe ⁊ pene.mō culpa ⁊ pena tm̄ sunt duo effectus. ergo ⁊c̄.
Tercio arguit̄.plura sunt sacramenta q̄ȝ septem.igitur ⁊c̄. Añcedens ꝓ
batur.qꝛ oratio ⁊ elemosyna sunt sacramenta.⁊ nō sunt enumerata inter p̄
dicta septem.ergo sunt plura. Antecedens ꝓ prima parte patet. quia illud
quod liberat a penis ⁊ a culpis hoc est sacramentū.sed missa orō ⁊ elemo-
syna sunt hmōi.ḡ ⁊c̄. Maior patȝ ex q̄rto sentētiarum.etiā minor.quia ele
mosyna extinguit pctm̄.sicut aqua ignē In oppositū est Raymūdus in
lrā ⁊ magister in q̄rto sentētiarū q̇ ponūt esse septē sacramēta dūtaxat Q̄ď
etiam rōne probatur sic.tot sunt sacramētra quot sunt pctā capitalia.sȝ sep
tem sunt pctā capitalia.ergo septem erūt sacramēta. Maior patȝ ex q̄rto
sentētiarum. Minor ptȝ ꝑ fidem ecclesie. quia dꝛ q̄ cōtra peccati vulnus
dominus remedia instituit.sed septē sunt peccati vulnera que patēt in hac
dictiōe saligia.cuius dictōis quelibet lr̄a designat vnū de septem peccatis
capitalibꝫ.vnde dicit̄ metrista. Ut tibi sit vita semꝑ saligia vita. Pro eui
dentia questionis rememorandū est quid sit sacramentū. Un̄ sacramentū
ꝓut supra patuit ꝑ magistrū in sentētijs sic dꝛ.sacramentū est sacre rei sig-
num.⁊ scđo ibidem dꝛ sic. Sacramētuȝ est signū sacre rei gratie inuisibilis
Sed cōtra illas diffinitōes instatur sic.nam si p̄ma eēt bona seq̄retur q̄
imagines sanctorū depicte essent sacramēta.quod est falsum ꝯm om̄es doc
tores sacre scripture.sed ꝯn̄tia tenet.quia sunt signa sacrarū rerum. Cō
tra scđam diffinitōem sic instatur.si essȝ bona seq̄retur q̄ eucharistia nō essȝ
sacramētum quod est falsum.cū sit p̄mum sacramentū in ordine dignitatȝ
ex quarto sentētiarum. Probat̄ tamē sequela.quia eucharistia est visibil'res
quia obiectū visus Pro illo est notādum q̄ triplex est sacramētum.nam
quoddā est significatiuū tm̄.aliud est effectiuū tm̄.sed terciū significatiuuȝ
⁊ effectiuū simul. Tūc ad propositū dꝛ.q̄ p̄ma descriptio que nō est defini-
tio sed nōis interp̄tatio intelligitur de sacramēto p̄mo modo.nam tali mo
do res sacra ⁊ cetere imagines sanctorū possunt appellari sacramēta.sed tm̄
nō sunt sacramēta effectiue. Sed sacramēta secūdo modo dicta in veteri le
ge habebant̄ in cerimonijs.videlicȝ an̄ tp̄s xp̄i ⁊ gratie. Sed tercio mō sa-
cramentū sumitur strictissime.⁊ sic capit̄ in proposito Ad rōem aūt con
tra secūdam definitōem habitam negatur ꝯn̄tia.videlicȝ q̄ eucharistia est
visibilis res quo ad effectū.qꝛ al's ibi sensus nō deciperet̄ circa suū obiectuȝ
quod est falsum.⁊ de tali sacramento prop̄e habemus fidem. Istis no-
tatis sit cōclusio ista.q̄ sacramēta in sacroscā matre eccīa nō sunt plura q̄ȝ
septem. Probat̄ illa ꝯclusio p̄mo sic.quia tot sunt sacramēta quot stȝ vicia
eis opposita.sed talia vicia sunt septem.ergo septē erunt sacramēta. Maior
nota est ex p̄mo topicorū. Sed minor ꝓbatur.qꝛ om̄e sacramentū vel est or
dinatū cōtra peccatū culpe vel cōtra peccatū pene.si cōtra peccatū culpe h̄
est tripl'r ꝯm q̄ triplex est culpa.s.originalis mortalis ⁊ actualis. Cōtra pri
mā culpā ordinat̄ baptismus.qꝛ sicut peccatū originale ē peccatuȝ omniuȝ
peccatorū inceptiue.sic baptismus ip̄m delens est initium omniū sacramen
torū. Contra secundā culpā scȝ peccatū mortale ordinat̄ confessio oris Sȝ
cōtra terciā sacra vnctio. Si aūt est contra pctm̄ pene hoc est quadruplicit̄
quia talia pctā sunt q̄druplicia.s.infirmitas ignorātia malicia ⁊ concupiscē
tia. Cōtra p̄mum ordinatur sacramentum ꝯfirmatōis quod est stabilitas

Prologus

christiane fidei. Contra ignorātiam ordinatur ordo sacramētalis in quo cō
fertur grā ⁊ scia. Sed cōtra maliciā ordinatur eucharistia in qua est plenj-
tudo gratie ⁊ malicie expulsio. Sed cōtra cōcupiscētiā ordinatur matrimo
nium. qđ est sacramētum illicitas concupiscētias expellens. ⁊ licitas ꝑmit-
tens   Scđo probatur illa cōclusio sic. tot sunt sacramēta q̄t sunt finaliter
ꝟtutes q̄ ꝑ ea inducuntur. sed tales ꝟtutes sunt septem. g̊ septē erūt sacra-
mēta. Maior est nota. q: sufficiētia sacramentorū est sumēda ſm fines ip
sorum Minor sic probat᷑. baptismus ordinatur in fidem. extrema vnctio in
spem. eucharistia in charitatem. ordo in prudentiā. matrimoniū in tēperan-
tiam. cōfessio cum penitētia in iusticiam. sed cōfirmatio in fortitudinē. Jux
ta materiam pn̄tem alia orit᷑ dubitatio. videlicȝ vtꝝ corpꝰ christi sit nobilis
simū sacramentū. Et arguit᷑ ꝙ nō. q: om̄is cā nobilior est suo effectu. sed ita
est ꝙ sacramentū ordinis est cā corꝑis christi. g̊ est melius ⁊ nobilius sacra-
mentū. Maior ptȝ quia cā dat ꝑfectionē suo effectui. Minor probat᷑ quia
nullus nō ordinatus p̄t conficere corpus christi. Jn oppositū arguit᷑. q: vt
volunt om̄es doctores theologie. ⁊ habet᷑ in iure ꝙ nihil in sacramentꝭ ma-
ius esse potest q̄ȝ corpus christi. q: ibi continet᷑ deus ⁊ homo.   Deiñ tunc
arguit᷑. ꝙ sacramentū baptismi sit nobilissimū. ⁊ hoc sic. illud sacramentū est
nobilius sine quo nullus hominū potest saluari. sed sacramentū baptismi ē
hmōi. igit᷑ ⁊c̄. Maior ptȝ ex termīs. Sȝ minor ꝓbatur. q: nullus homo p̄t
intrare regnū celorū sine baptismate. sed tn̄ sine corꝑe christi adhuc possunt
aliqui intrare in regnū celorum. vt ꝑui qui moriunt᷑ infra septimum annuȝ
vel adhuc citra. videlicȝ interim ꝙ nō sint ꝑticipes rōis Jtem videt᷑ ꝙ sacra
mentū penitētie qđ cōtinet in se cordis cōtritōem oris cōfessionē ⁊ reatus
satisfactōem sit nobilius baptismate. q: illud quod delet pctm̄ actuale ē me
lius q̄ȝ illud quod delet pctm̄ originale. sed penitētia delȝ pctm̄ actuale. ⁊ ba
ptismus originale. ergo sacramētū penitētie sacramēto baptismi est nobili
us   Jtem arguit᷑ ꝙ sacramentū cōfirmatōis sit dignissimum. q: illud est
dignissimū sacramentū quod cōfert᷑ a digniori ministro. sȝ sacramētū cōfir-
matōis est hmōi. igit᷑ ⁊c̄. Maior ptȝ. q: dignitas sacramēti dependet a dig
nitate ministri. Minor ꝓbatur. q: sacramentū cōfirmatōis ꝯfertur ab epo
q: simplex sacerdos nō p̄t ꝯfirmare   Pro solutōe argumentoꝝ diligenter
est notāda vna distinctio bona de dignitate sacramētorū. vn̄ vnū sacramen
tū đr nobilius ⁊ dignꝰ alio septē modis. Primo q̄ntū ad rem ⁊ ad effectū
et sic baptismus est dignius sacramētū. q: delet oēm culpā ⁊ penā qđ nō fa
cit aliud sacramentū. Scđo sacramētū đr eē dignius q̄ntū ad ministrū ⁊ q̄n
tū ad cōem materiā. ⁊ sic ꝯfirmatio ē sacramentū dignissimū q: solus presul
porrigere hȝ illud. Et eiꝰ materia est nobilissima. videlicȝ balsamꝰ ⁊ olium
oliue. Tercio sacramētū đr dignꝰ inq̄ntū constituit᷑ a gradu digniori ⁊ ex
ꝑte cōtenti. ⁊ sic sacramētū eucharistie ē dignꝰ. vn̄ đr in iure nihil in sacramē
tis maius nisi in quo ꝯtinet᷑ deus ⁊ hō. Quarto sacramētū đr dignius in-
q̄ntū ꝑ ipm̄ offensum diuine maiestatis magis placat᷑. ⁊ sic pn̄ia est dignius
⁊ nobiliꝰ sacramētū. q: infinita pctā mortalia delent᷑ ꝑ pn̄iaȝ ⁊ nō ꝑ aliud sa
cramētū. Quinto inq̄ntu causat vnionē in mēte ⁊ in corde rōe signati vl' si
gni. ⁊ sic m̄rimoniū est nobilissimū ⁊ dignissimū oīm sacramētorū. q: nobilis
sima sig̃t. vnio eīn inter spōsum ⁊ spōsaȝ ſcat vnionē hūane nature cū chrō

Etiā significat vnionē christi cū ecclesia qꝛ sicut masculus vnitur femīe. sic
spōsus christus vnitur sue ecclesie. Etiā ꝑcat vnionem anime beate cum
deo in eterna beatitudine sed nullū aliud sacramētū talia ꝑcat. ergo est nobilis
simū. Sexto vnū sacramentū dꝛ nobilius et dignius rōne cōtenti vl' ra
tione ꝓmissionis patrie celestis. ⁊ sic extrema vnctio est nobilissimū. qꝛ rele/
uat infirmitatē mētis ⁊ corporis. nam legit̃ in scriptura ꝙ apl'i vngebāt in/
firmos sacro oleo. ⁊ curabātur vndiq; etiam corꝑaliter Septimo vnū
sacramētum dꝛ dignius alio quātum ad prudētiam ministri. ⁊ sic ordo est
nobilissimū sacramētū. quia solū prudētes ⁊ sapiētes sunt ordinādi Per
hoc ad rōes principales. ad ꝑmam trāseat maior. sed negat̃ minor. Et ad
ꝓbatōem dꝛ. licet eucharistia ꝯtinet totū christū essentialr'. tamen nō conti/
net ipm causaliter. quia adhuc in alijs sacramētis ꝑ infusionem gratie pōt
causari. ⁊ sic quodāmodo sunt plura vasa formalr' grē susceptiua. iō etiam
plura erūt sacramēta Ad scdam dꝛ. ꝙ effectus sacramētoꝝ tripliciter ca
piuntur. Uno modo generalissime. ⁊ sic sunt tm̄ duo. s. delere culpam ⁊ de
lere penam. Secūdo capiūtur in eē subalteruo. ⁊ sic sunt septem. Tercio ca
piuntur in eē spēalissimo. ⁊ sic sunt multiplices. ⁊ hec ē distinctio sancti Tho
me suꝑ quartum sentētiarū. Et ꝑ hoc respondet̃ ad rōem. ꝙ si maior intel/
ligitur de effectibus ꝑmo modo. tūc cōcedet̃ minor. Si aūt intelligit̃ de ef/
fectib9 scdo modo tunc ꝯceditur maior ⁊ negatur minor. Si aūt tercio mo
do. sic totum est falsum Ad terciam rōem dꝛ. ꝙ licet misse oratōes ⁊ ele
mosyne deleant nostra peccata rōe meriti ⁊ humilitatis. tamē cum nō sint
alicuius gratie collatiue. tūc nō erunt sacramēta. Sed dicerz qs. tunc humi
litas ⁊ deuotio eēnt etiam sacramēta Rn̄detur ꝙ nō. quia nō sunt visibiles
forme. ⁊ sic nō cōuenit eis definitio sacramēti. Et tm̄ de ꝑma q̄stione

Queritur secundo

Utrū ius canonicū a lege et
ab euangelio ⁊ a sanctis pa/
tribus institutum sit hic subiectū Et arguit̃ primo ꝙ nō. qꝛ illud quod
subijcit̃ in decretis hoc nō est subiectū huius scīe. sed ius canonicū est hmōi
igit̃ ⁊c. Maior ptz. quia distincte scīe requirūt distincta subiecta. vt ptz ter
cio de aīa. Sed minor ptz in decretalib9 Scdo. illud quod nō ꝑdicat̃ de
oībus in aliquo libro cōtentis. hoc nō est subiectū huius libri. Sed ius ca
nonicū nō ꝑdicatur de oībus ꝯtentis in illo libro. ergo non est hic subiectum.
Maior est nota de se. Minor aūt probat̃. quia hic tractat̃ de vsuris furtis ⁊
rapinis. de q̄bus ius canonicū nō ꝑdicat̃ Tercio arguit̃. subiectū alicui9
libri est eternū. sed ius canonicū nō est eternum. ergo nō est subiectū. Ma/
ior declarat̃ primo posteriorū. Sed minor ꝓbatur. quia iura canonica ꝑ pa/
pas sunt instituta. ipsi aūt pape nō fuerūt ab eterno. igit̃ ⁊c. Pro euiden/
tia questionis est notādum. ꝙ duplex est subiectum q̄ntum hic sufficit. s. sub
iectum ꝑdicatōis. ⁊ est qd ꝑdicatur de omibus consideratis in aliqua scia.
Aliud est subiectum attributōis. ⁊ est illud ad quod oīa cōsiderata in illa
scia habēt attributōem Istis notatis sit hec cōclusio. ius canonicū nō est
hic subiectum ꝑdicatōis. quia si sic sequeretur ꝙ officiuz misse rapina ⁊ fur
tum nō essent de eē libri. Cōsequēs est falsum. ꝓbatur tamē ꝯñtia. qꝛ ius
canonicū nō potest vere ⁊ affirmatiue de ꝑdictis predicari. vt patz de se

Prologus

Secūda cōclusio est. Jus canonicū est hic subiectū attributionis. Probatur illud ad quod ordinātur et cui omīa attribuūtur principalter in aliquo libro tradita hoc est subiectū attributionis. sed ius canonicū est hmōi ergo etc. Maior nota est de se. Minor pbatur sic. qr in hoc libro cōsiderantur quedā regule in iure. quia iuscanonicon dr a canon in greco quod est regula in latino. eo qd dantur hic nobis regule de vita clerici et quid sit faciendum de rapina et furto Per hoc ad rationes Ad pmam conceditur maior sed minor est falsa. qr ius canonicū hic cōsideratur p modū introductiōis et sub cōpendio in decretis et decretalibus cōsideratur adequate. Ad scdaz patz ex distinctiōe Ad terciā cōcedatur maior. et negatur minor. Ad probationē dr qd ius canonicū psideratur dupliciter. Uno mō ad se et quo ad magistros iusticiā statuentes. Alio modo cōsideratur quo ad veritatē in euāgelio expressam. tūc dicitur qd pmo modo dependet a papa. et sic nō est eternū secūdo aūt modo est hic subiectū. et etiam taliter est eternū. Et hec de questione et alia que prius proposita fuerunt circa declaratōem thematis huius libri modo sufficiant

primus liber s. psaica illius
Ummula de summa ray/
mgri venit .s. postposita
mundi produūt ista
.i. nō ex graui seu difficili .i. facili
Non ex subtili sed vili
.i. pponim⁹ s. summulā
scribimus istam

tenore .i. valet. s. sūmula. clericis .i. ardua volumīa
Eloquio placet hec socijs quia magna studendi
.i. intētio s. paupibus clericis s. paupibus clericis
Cura sibi non est modus his valet ergo loquendi
.i. multa intelligētes .i. nō volumus s. pñtem
Inter doctores hunc nolumus ire libellum
iuuenibus s. libz pposuimus
Paruis et rudibus quem duximus esse legendum
s. studētes s. libello multa documēta vtilia
Inuenient in eo quicquid iuuet vtilitatis
s. septē .i. in pmo tractatu hui⁹ sūmule .i. post hoc
scz de his que pertinent ad missam
De sacramentis primo tractatur. et inde
et de eius effectu tali sacro tali pctō
Hic de baptismo de cōiugio symonia
de istis omnibus habetur in sequentibus tratatibus
Furtis et spolijs vsuris atqz rapinis

Prologus

de talib⁹ vicijs ſᵉ iſte
Sortilegis vicijs carnis tractatus habetur

Hinc ſequitur finis confeſſorum ſimul actus
ſᵉ breuia .i. ꝓlongaui .i. nõ ignorant ſᵉ ꝓducẽda
Quedam longaui non iniuſte et breuiaui
.i. ꝑfecti⁹ .i. ſniã pateat. ſᵉ libro
Ut melius metro ſenſus tibi luceat iſto

Iſte liber (cuius ſubiectum eſt ius canonicũ a ſanctis patrib⁹ inſtitutũ) prima ſui diuiſione qui diuidit in duas partes. ſcilicꝫ in partem prohemialem ⁊ partẽ executiuã. Pars prohemialis ibi (In ſummis feſtis) Prima pars adhuc diuiditur in tres partes. Nam in ꝑma parte autor premittit intentũ ſuũ. In ſecũda parte oſtendit facilitatẽ huius libri. Et in tercia parte oſtendit ea que dicenda ſunt per ordinem. Secũda pars erit ibi (Inter doctores) Tercia ibi (Hic de baptiſmo) Intendens dicere hec ſummula procedit de ſumma ꝓſaica Raymũdi. et ſcripta eſt cum verbis facillimis ⁊ leuiter intelligibilib⁹. et iſte modus loquẽdi ſeu procedendi in ſummula preſenti placet ⁊ valet iſtis ſocijs ſuꝑple clericis ⁊ ſtudentib⁹ qui nolunt ſeu ex pauꝑtatis oppreſſione non poſſunt magna ſtudere. Sed ibi (Inter doctores) oſtendit autor ꝙ ex quo iſte liber facilis eſt ⁊ leui ſtilo cõpilatus. ideo debet legi paruis ⁊ rudib⁹. et non debet iſte liber cõputari inter alios libros doctorũ ſacre ſcripture. quia inueniũt in iſto libello quid vtilitatis eccleſiaſticus ordo continet. ⁊ inueniẽt etiaꝫ lectores in libro iſto quomodo ſtatus clericalis debeat regere diuina et ſecularia officia. Sed ibi (Hic de baptiſmo) oſtendit autor cõſequenter ꝙ in hoc libro determinabitur de baptiſmo. ꝯiugio. ſymonia. furtis. ⁊ ſic de alijs Sed ibi (Quedam longaui) intendit autor cõſequẽter dicere ꝙ in hoc libro aliqua ꝓlongantur hic que in magna ſumma ſub breuib⁹ continẽtur. ⁊ aliqua hic abbreuiantur. vt fiat ſenſus lucidior ⁊ metrum lucidius ⁊ delectabilius.

Sciendũ circa litteram ꝙ miſſa habet multa prerogatiua. Primo ꝙ celebratur ſolum a ieiunis. Secũdo ꝙ ſolum in eccleſia celebratur ⁊ ſuper altare. ita ꝙ ſemꝑ in locis cõſecratis celebrari debeat niſi quandoqꝫ fieret ex ſpeciali gratia ⁊ diſpenſatione pape propter reuerẽtiam magnorũ dñorum et principum. ſed tamẽ ad minus oportet ꝙ talis celebratio fiat ſub tentorio. Tercio oportet celebranteꝫ eſſe ſacerdotem. Quarto oportet ſacerdotem eſſe ſacris veſtib⁹ indutuꝫ. Quinto ꝙ tantũmodo celebratur in die accenſo lumine etiam ſi mille ſoles lucerent ſuper terraꝫ adhuc de neceſſitate ad miſſe officium peragẽdum lumen incenſum requiritur. Sexto ꝙ ibi ſolent ſonare bona ⁊ diuina verba cum cantatur pater noſter. ⁊ verba angelica cũ cantat̃ gloriã in excelſis. et humana verba vt in collectis et in ſequẽtijs. Septimo ibi audiũtur tria bona ⁊ nobiliſſima ideomata que mũdus habet. ſcꝫ hebraicuꝫ. vt patet ibi ſabaoth ⁊ oſanna. Grecũ cum dicitur kyrieleyſon alleluya. Latinũ auditur in omnib⁹ alijs dictionib⁹ ⁊ orationib⁹. Octauo ꝙ miſſa eſt completa tot miſterijs quot mare guttis. firmamẽtũ

ſtellis. ſol athomis. ⁊ celum empirreum angelis. ⁊ terra arenis. Nono ꝙ
ſacerdos in ſolemniorib9 ⁊ maioribus eccleſijs in miſſa habet plures mi-
niſtros ſcʒ dyaconum ſubdyaconum ⁊ acolitum. Decimo quia angelis
ibidem exiſtentibus huiuſmodi non ſufficerent niſi in preſentia tante ma-
ieſtatis eſſent vnus vel duo adiutores ſeruiētes miſſe. ſcʒ ſcholares vel alij
litterati. et ratio eſt quia ibi eſt deus ⁊ dominus omnipotens omniū rerū
creator ſcʒ celi ⁊ terre ⁊c. Undecimo ꝙ anime in purgatorio purgende ex
miſſa remiſſionem ⁊ veniaʒ ꝯſequūtur. Et ſacroſancta mater eccleſia ſup
addit duodecimū ſcʒ ꝙ quilibet catholicus ⁊ bonus chriſtianus ad minꝰ
die dominico tenetur audire vnam integram miſſam niſi aliqua ſingulari
neceſſitate prepeditus fuerit. puta infirmitate vel aliquid huiuſmodi.
Item poſſet aliquis dubitare in qua lingua prima cōſecratio corporis
chriſti fuit celebrata. Reſpōdeť ꝙ lingua ſeu ydeoma eſt triplex. ſcʒ hebrai
ca. greca. et latina. modo dico ꝙ prima conſecratio fuit celebrata in lingua
hebraica. Et ratio huiꝰ eſt. quia chriſtus fuit p̄mus ſacerdos ⁊ in cena do
mini conſecrauit hoc ſacramentum ⁊ dedit ſuis diſcipulis. et quia pro tunc
erat inter iudeos. ideo vtebať hebraico ydeomate. Secundo dicitur ꝙ illa
conſecratio ſecūdo celebrata fuit in lingua greca. vt patʒ Actuū ſexto ca-
pitulo. vbi dicitur factus eſt murmur grecorum aduerſus hebreos ⁊ altri
cabantur mutuo. i. litigabant ad inuicem. Tercio dicitur ꝙ tercia celebra-
tio fuit facta in lingua latina quādo ſanctus Petrus fuit electus in apo-
ſtolum. Ꝯʒ autē his tribus linguis ſolum corpus dn̄i iheſu chriſti confici
tur patʒ ex titulo crucis qui erat ſcriptꝰ trib9 ydeomatib9. ſcʒ hebraice gre
ce et latine. videlʒ Iheſus nazarenus rex iudeorum
Item notandum eſt ꝙ in hoc ſacramento euchariſtie quod in miſſa ce-
lebratur ex virtute verborum que a ſacerdote proferūtur eſt verū corpus
chriſti. quia verba conſecrationis faciūt mentionem de chriſto ⁊ ſanguine
eius. ſed ſanguis eſt ibi ex quadam concomitantia neceſſaria. qūia corpus
viuū ⁊ animatū non eſt ſine ſanguine. Et nullo modo cōcedendum eſt ꝙ
in hoſtia conſecrata non ſit verus ſanguis chriſti. qr al's animatū corpus
ſtaret ſine ſanguine. qđ eſt impoſſibile de animato ãali. Unde dicit ſacra
ſcriptura. Anima eius in ſanguine ſuo. Itē ibi eſt anima chriſti ex quadaʒ
cōcomitantia. quia impoſſibile eſt corpus chriſti perfici niſi ſit diſpoſitū ⁊ or
ganiſatum. quia ſine anima nullum corpus viuere poteſt. Item ibi eſt dei-
tas ex quadam cōcomitantia. quia vnitate remota corpus et deitas ſunt
diſparata entia. Ꝯʒ autē iſta omnia ibi ſunt manifeſte probat beatus Io-
hānes capitulo ſexto ſic dicens. Ego ſuʒ panis viuus ⁊c. In quibus ver
bis omnia ea que dicta ſunt tanguntur. Nam primum tangitur cum dici
tur. Ego ſum panis viuus. et ſic etiam corpus chriſti eſt ibi et anima cum
ſanguine. nam anima viuificat corpus mediante ſanguine. Item per hoc
ꝙ dicit (qui de celo deſcendit) tangitur ipſa deitas chriſti circūdata huma
nitate Item euchariſtia diffinitur ſic. Euchariſtia ē ſenſibilis ſpecies pa
nis et vini poſt conſecrationem facta a ſacerdote ſub certa ⁊ debita forma
verborum prolata. cum intentione debita conficiendi ex inſtitutiōe diuina
ſignificans veraciter corpꝰ ⁊ ſanguinē bn̄dictū ſub illis ſpēb9 realiť ꝯtinere

Prologus

In predicta descriptione quattuor ꝯcurrũt que habent hoc sacramentũ
integrare: Primũ est causa materialis. quia ꝑ materiam huius sacramen
ti datur intelligi panis ⁊ vinũ. ⁊ vnũ istorum nõ sufficit ꝑ se in misse celebra
tione. sed ambo simul cõcurrũt. Causa efficiens est duplex. scꝫ principalis
et instrumentalis. Principalis est deus gloriosus. Instrumentalis ꝟo est
quilibet sacerdos rite ⁊ debite ordinatus. Causa formalis in debita ꝓla-
tione orõnis cõsistit. Causa autẽ finalis est intentio ꝯsecrantis.

Ultimo est notandũ de quibusdã casibꝫ: Primus est vtrũ in hostia cõ
secrata sit aliud ꝙ̃ qḋ cernit̃ et aliud qḋ creditur. Ad hoc respondet̃ ꝙ ve-
rum corpus christi nõ videtur sed sola spẽs panis videtur Et ratio est qꝛ
si non tunc non deciperent̃ quinqꝫ sensus circa illud sacramentũ. qḋ est fal-
sum. et ergo dicit beatus Gregoriꝰ aliud est quod cernit̃ ⁊ aliud est qḋ cre-
ditur. Sed diceres circa casum que est rõ ꝙ non videmus verum corpus
christi ibi. Respondet̃ ꝙ nullum corpus videt̃ nisi qḋ habet accidentia si-
bi inexistentia ⁊ nisi sit coloratũ. vt patet de pariete. sed color albus in ho-
stia non est corpus christi nec inest ei. sed accidẽtia stant ibi sine subiecto pro
tanto corpus christi nõ videtur neqꝫ sanguis. Secũdus casus an isti homi
nes dicentes se vidisse corpus christi in manibꝫ sacerdotis errant vel ma-
le loquũtur. Respondet̃ ꝙ nõ errant. qꝛ nullus errat cuius verba in theolo
gia verificãtur: sed ea que habent̃ de visione corpis christi sunt in sacra scri
ptura verificata. ergo sunt vera. Minor patꝫ in genesi. ⁊ apocalipsi. vbi dꝛ
ꝙ hoĩes multotiens viderũt angelos non inꝙ̃tũ spũs. sed inꝙ̃tum assum
pserũt corpus aereum. in hoc repñtauerũt deũ. ergo dixerũt vidimus deũ
et sacra scriptura in hoc nõ errat. Tunc soluẽdo istũ casum dꝛ ꝙ sicut ho-
mines dixerũt se vidisse angelos ⁊ nõ errauerũt. sic ⁊ nos corpus christi vi
demus ⁊ nõ erramus. sed tñ videre capitur ibi valde improprie. qꝛ nihil ꝓ
prie videt̃ nisi coloratum seu color. vt patꝫ scḋo de anima. modo corpꝰ xpi
non est coloratum Tercius casus est. vtrũ sanguis christi. supple aliꝗ̃s
fluxus sanguis christi remansit in terra. Hic respõdent alqui doctores sa
cre scripture ꝙ nõ. quia christus ihesus totũ sanguinẽ assumpsit queꝫ ꝓus
in amara passione dimisit. sed christus in sua passione totũ sanguinẽ effudit.
ergo in sua resurrectiõe totũ sanguinẽ reassumpsit. Alij aũt doctores dicũt
ꝙ sanguis effusus de venerabili corpore christi fuit calidus. ⁊ ꝓpter ꝯditio-
nem caloris remãsit aliqua humiditas in terra. vt manifeste ostẽdit̃ in pe-
plo virginis marie cum sub cruce steterat sanguis filij totũ amictũ album
eius irrigauit ⁊ rubricauit. Hoc idem aliter probatur sic. omne corruptibi
le plus indiget de sanguine ꝙ̃ incorruptibile. sꝫ christus ante passionẽ erat
corruptibilis ⁊ post resurrectionẽ suam incorruptibilis. ergo ante passionẽ
plus indiguit de sanguine. qꝛ per nutrimentũ sanguinis corpus augmen-
tatur. sed im̃ortale non indiget de tali nutrimẽto. ergo nõ est necesse ꝙ chri-
stus assumpsisset totũ sanguinẽ queꝫ pro nobis effudit. Quartus casus
ponatur ꝙ aliquid remansit de sanguine corporis christi post suam resur-
rectionem hic in terra. vt cernitur manifeste in peplo beate marie virginis.
Tunc dubitatur vtrũ talis sanguis qui fluxerat de corpore christi in ara
crucis debeat haberi in tali ⁊ tanta reuerentia sicut iste sanguis qui a sacer-
dote in calice consecratur. Respondetur ꝙ non. quia ponatur in casu ꝙ to-

tus sanguis christi effusus de corpore eius ponatur in vna parte altaris.
et ex alia parte sanguis cõsecratus. tunc dr̃ ꝙ sanguis cõsecratus est ma-
gis venerandus. Rõ est. quia vsq͡ʒ in triduo aĩa christi fuit separata a cor-
pore ⁊ sanguine. quia corpus christi in sepulchro fuit. anima vero apud pa
tres in limbo. Etiam deitas fuit separata a sanguine. quia nõ potest dici fi
lius dei effusus est in terrã. ideoq͡ʒ sanguis consecratus est magis venerã
dus. quia ibi est vera deitas. Item ibi integer est christus immortalis ⁊ im
passibilis. sed vt pependit in ara crucis ibi erat passibilis ⁊ mortalis. iõ san
guis christi cõsecratus est magis venerandus Quintus casus est. qua
re quotidie misse celebrãtur. cum tamẽ christus nisi semel passus est ⁊ tamẽ
illud sacramẽtum est memoriale dominice passiõis. Ibi respõdet̃ ꝙ quat-
tuor sunt cause illius sꝫm Innocentiũ. Prima est. qꝛ oportꝫ semꝑ paratam
esse medicinam cõtra peccata quotidiana. vnde extra in de cõsecratiõe di-
stinctione secũda. caplõ. vtꝫ figura. iteratq͡ʒ quotidie oblatio. licꝫ christus se
mel passus sit. quia quotidie peccamus. sine quibus mortalis infirmitas
viuere nõ potest. ⁊ ideo qꝛ quotidie labimur in peccata quotidie ꝓ nob christus
mistice immolat̃. Secũda cã. quotiensciq͡ʒ corpus christi sumitur ha-
betur memoria passionis christi. vnde quotiẽscunq͡ʒ feceritis hoc in meã fa-
cite cõmemoratõem. ergo vt habeatur memoria passionis christi quotidie
misse celebrãtur pro viuis ⁊ mortuis. Tercia cã est. vt nobis christus quo
tidie vniatur sacramẽtaliter ⁊ nos ei spũaliter. Quarta cã vt vero agno lo
co tipici vtamur. queꝫ iudei ad vesperas cõuertẽdo esurierunt. sꝫm illõ psal
miste. cõuertentur ad vesperã ⁊ famem. patient̃ vt canes. nam vbi veritas
venit figura. i. vetus testamentũ (quod fuit figura noui testamẽti) cessauit.
Alius casus ponatur. ꝙ hostia fuisset eleuata in triduo mortis tũc du-
bitat̃ vtrũ fuisset adorãda Ibi respõdet̃ ꝙ triplex est adoratio. scꝫ latria. ydo
latria. ⁊ dulia. Latria est honor soli deo exhibitus. sed dulia dicit̃ seruitium
impẽsum creature. sed ydolatria dicit̃ seruitium impẽsum ipis ydolis. Di-
cit̃ ergo ꝙ illa hostia fuissꝫ adorãda dulia adorõe ⁊ nõ latria. quia deitas fu
it sepata a sanguine. Alij aũt dicunt ꝙ corpus vel sanguis eius bene potu
isset cõsecrari ꝑ triduũ mortis ⁊ adorari oratõe latria. qꝛ ex vi verboruꝫ dei
tas fuit vnita cum corpore ⁊ sanguine Ultimo dubitaret quis de duo-
bus sacerdotibus. quorũ vnus simularet se celebrare ⁊ nõ celebrarꝫ prop-
ter cõsciẽtiam mortalis peccati. alter vero celebrarꝫ cum cõscientia morta-
lis peccati propter timorẽ domini sui. Tunc querit̃ quis eorum magis pec
cat ⁊ grauius Respondet̃ ꝙ ille qui simularꝫ se celebrare. quia ꝑ hoc circũ-
stãtes cõmitterent ydolatriam ex eo ꝙ adorarent creaturam. scꝫ hostiã nõ
cõsecratam. vnde innocentius cum plura obijciẽda remedia que veris dã-
nis sunt grauiora proculdubio videtur magis offendere qui fraudulentiã
presumeret. sic ille qui se simularet celebrare ⁊ nõ celebraret plus peccaret il-
lo qui celebraret ⁊ nõ simularet

¶ De collectis finibus et principijs earũdem.

.i. in solẽnitatibꝫ .i. in celebratõe misse
A summis festis ad missam dicitur vna

Summula

vna s^e aliꝗ collcā addita s^e alicꝰ ſci.

Tm̄ collecta niſi ſit coniuncta dici

Iſta eſt pars executiua. Et diuidit̄ in quattuoꝛ ꝑtes pꝛincipales. In pꝛi/
ma determinat̄ de diuino officio. videlicꝫ de miſſa ⁊ de coꝛpoꝛe chꝛiſti. de ſa
cra vnctiōe ⁊ baptiſmate. In ſecūda parte pꝛincipali determinat̄ de matri
monio ⁊ de eius effectu. ⁊ de his que poſſunt impedire matrimoniū. In ter
cia determinatur de vita ⁊ honeſtate clericoꝛū ⁊ de eoꝛū impedimētis. ſ. de
rapinis furtis ⁊ de alijs. In quarta determinatur de indulgentijs vbi q̄li/
bet pars incipit patebit. Dicit ergo magiſter ſic pꝛo pꝛima parte. O ſacer/
dos eccleſiaſticus oꝛdo hoc exigit. ꝙ in ſummis feſtiuitatibus ſolū vna col
lecta debet dici in ꝑ̄ncipio miſſe ante epiſtolā. ſic cō̄ſimiliter tm̄ vna collecta
eſt dicenda in fine miſſe poſt cōmunionē. quia vna alteri coꝛreſpōdere debꝫ
Et ſubdit ponendo exceptōem dicēs. niſi in feſto cadat feſtū alicuius ſanc
ti. tunc due collecte poſſunt legi ſub vna cōcluſione. vt in feſto omniū ſancto
rum ⁊cēt. Notādū circa lrām. littera dicit (In ſummis feſtis) ad dif
ferētiam cōmuniū feſtoꝛum. Pꝛo quo ſciendum. ꝙ feſta ſunt triplicia. aliꝗ
ſunt ſumma. ſicut illa quattuoꝛ feſta. natiuitas chꝛiſti. paſca. penthecoſte. ⁊
aſſumptio beate Marie virginis. de q̇bus habetur extra de penitētia ⁊ re/
miſſione. Et dicunt̄ illa quattuoꝛ ſumma feſta. quia ꝑaguntur cum mag/
na ſolemnitate. ⁊ illa feſta ſunt duplicia. q̄dam pꝛopꝛie dicta vt ſunt illa im
mediate narrata. ⁊ in iſtis quattuoꝛ feſtis ob reuerentiaꝫ dei non ſepelient̄
coꝛpa moꝛtuoꝛum pꝛopter luctū hominū. ſed alia ſunt feſta ſumma cōmu/
niter dicta. ſicut ſunt om̄ia feſta beate virginis. ⁊ feſtū omniū ſanctoꝛum et
patronoꝛū ſiue patronarū. qui vel que terram cōuertebant. In his omnibꝫ
tm̄ vna dicit̄ collecta. niſi (vt dictū eſt) in iſto feſto cadat feſtum alicuius ſan
cti. quia tunc due ſub vna cōcluſione legi poſſunt Exemplum vt ꝯtingit in
feſto natiuitatis chꝛiſti. nā cōcurrit feſtum Anaſtaſij. ſilr̄ eſt in feſto omni/
um ſanctoꝛum. tunc etiam feſtum ſancti Ceſarij ꝑagitur. ⁊ ergo tunc due
collecte ſub vna cōcluſione dicunt̄. Sed diceres. q̄re ſanctus Ceſarius
nō compꝛ̄henditur ſub numero omniū ſanctoꝛū. ſed eius feſtum tūc ſpecia/
liter ꝑagitur. Ad hoc reſpondet̄ ꝙ hoc eſt ideo. quia poſt inſtitutiōem feſti
omniū ſanctoꝛum ſanctus ceſarius fuit paſſus. Alia ſunt feſta mediocria
et dicuntur illa que peraguntur in diuino officio ⁊ ſolemnitate nouem lecti
onum. vt feſta omniū apoſtoloꝛum. Michaelis ſancti Nicolai. Katherine
feſtū inuentōis ſancte crucis. feſtū templi vt eſt in dedicatōe. Alia ſunt fe
ſta ſimplicia. vt vt ſunt omnia alia feſta cōmunia que concurrunt in eccleſia
dei. vt feſtum Elizabeth Doꝛothee ⁊ ſic de alijs. ⁊ feſta cōfeſſoꝛum doctoꝛū
martyꝛum ⁊ ꝟginum. Et iſta adhuc ſunt duplicia. quedam ſimplr̄ nō cele
bꝛia. vt feſtum ſancti Franciſci Egidij Antonij. ⁊ ſic de alijs. Alia celebꝛā
tur ante pꝛādium. ſed poſt populus nō pꝛohibetur ab opere mechanico. vt ē
feſtū Marci Auguſtini Geoꝛgij. ⁊ ſic de alijs. Et ergo dicit magiſter. In
ſummis feſtis: ad differētiā illoꝛū ſimpliciū feſtoꝛū ⁊ mediocriū Item no
tādum. dꝛ vlterius in textu (ad miſſam) vnde miſſa dꝛ vno modo a verbo
mittoꝛ eris. ⁊ illo modo poteſt eē participiū vel nomē adiectiuum. ⁊ ſic dici/
mus. iſte eſt miſſus. i. legatus. ⁊ ſic non capitur hic. Alio modo capit̄ vt eſt

festa sunt triplicia

nomē substātiuū. ⁊ tunc definiꝛ sic. Missa est diuinum officium ad salutem
fidelium ⁊ ad cōsecrationem corporis christi a sanctis patribus. s. a sancto
Petro ⁊ ab aliꝭs institutū. quia ibi consecratur corpus ⁊ sanguis christi. ⁊
illo modo etiam potest dici a verbo mittor teris. quia ibi filius dei mittitur
in altari. Secūdo quia ibi p̄ces sacerdotis ꝑ manus angeli mittūtur ad de
um. Item diciꝛ notāter in lrā (collecta) Pro quo sciēdum ꝙ collecta vno
modo est adiectiuū ⁊ venit a verbo colligo is ere. ⁊ sic nō sumitur h. Alio
modo est nomē substantiuum. ⁊ definitur sic Collecta est oratio in qua deo
loquimur ⁊ in loquendo vnimur ad impetrādum diuinuȝ auxilium ⁊ gra
tiam diuinam. nam ille qui orat deo loquitur. ⁊ per hoc deo vnitur Item
notādum. ꝙ nō quilibet aptus est ad celebrādum missam. sed solus sacer-
dos. Pro quo sciēdum ꝙ sacerdos a sanctis patribus definitur sic. Sacer
dos est homo masculus cōsecratus mēte ieiunus. mente ⁊ corpore mūdus
nulla occasione p̄peditus vni vel pluribus cōiunctus vel cōmunicatꝰ quo
ad vices ⁊ quo ad tempus determinatum ⁊ debite ordinatus. Hic tāgun
tur multa que requiruntur ad sacerdotem qui diuinū officiū misse debet ce
lebrare. Primo reꝗritur ꝙ sit homo. qꝛ angelus nō potest esse sacerdos nec
potest celebrare missam. Per hoc ꝙ diciꝛ (masculus) excluditur femella. si-
militer ⁊ monialis. Per hoc ꝙ dꝛ (consecratus) remouetur vna opinio here
ticorū. qui dixerunt ꝙ quilibet christianus deuotus possȝ celebrare missam
Per hoc ꝙ diciꝛ (ieiunus) tāgitur ꝙ sacerdos volens celebrare missam de
bet ieiunare a media nocte vsꝗ post celebratōem. ⁊ ad hoc reꝗritur ꝙ dor-
miat. nam maxime requiritur in tali officio ꝙ cibus corporalis sit digestus
et talis digestio maxime fit in somno. vt ex naturalibus manifeste habetur
Et ergo si sacerdos nō dormierit a media nocte. sic ꝙ mediam noctē vigi-
laret incaute posset celebrare sequēti die. nisi hoc eēt ꝙ nō posset dormire ꝑ
totā noctem propter aliquā certam infirmitatem que impediꝛȝ somnū. tūc
bene admittitur ꝙ in sequēti die celebrat. dummodo sit facta digestio Per
hoc aūt ꝙ diciꝛ (mente ⁊ corpore mūdus) vult ꝙ sacerdos volēs celebrare
debet esse mūdus ab omni peccato ne labiꝭs immūdis tāgat ⁊ osculetur fi
liuȝ ꝟginis. vnde dicit beatus Bernardus. O clerice quō labiꝭs oscalaris
filiuȝ virginis quibus paulo ante osculatus es labia meretricis. videas ne
osculo filium virginis tradas. Per hoc ꝙ dicit (nulla occasione prepeditꝰ)
vult ꝙ talis sacerdos non sit irregularis neꝗ excommunicatus. Per hoc
ꝙ dicit (vni vel pluribus coniunctus) vno modo intelligitur ꝙ debet habe
re vnum vł plures adiutores Alio modo intelligitur ꝙ si nō sint plures ad
iutores. tamen adhuc pro nobis debet orare in communi. Nam licȝ ibi sit
nisi vnus minister. sufficit tamen ꝙ ibi sint plures astantes. ⁊ ergo dicit ora-
te pro me peccatore. Sed per hoc ꝙ dicit (quo ad vices ⁊ quo ad tempus
determinatum) vult ꝙ sacerdos non debet celebrare missam nisi in ecclesiꝭs
et in locis consecratis. ⁊ si fiat alibi ꝙ hoc fiat cum consensu ⁊ licentia epis-
copi. Sed ꝑ hoc ꝙ dt (quo ad tempus determinatum) vult ꝙ celebratio
non fiat nisi in die ⁊ ante meridiem. nisi in festo natiuitatis domini. tūc vna
missa celebratur in nocte. Etiam dicit (debite ordinatus) quia sacerdos
volens celebrare debet esse sacris vestibus indutus ⁊ calciatus que requi-
runtur ad missam. quia nullus discalciatus pōt celebrare missam. Aliter

hoc sic intelligitur .i. ꝙ nō sit per saltum promotus ad sacros ordines. vt si
post ordinem subdiaconatus vel accolitatus cepisset ordinem presbiteratꝰ
Item sciendum ſm aliquos ꝙ sex sunt ꝟtutes misse. Prima est ꝙ si ali/
quis daret paupibus oīa que haberet ⁊ cum hoc peregrinando ꝑtransi/
ret oīa spacia terre tātum ei nō prodesset sicut si digne audirꝫ vnam mis/
sam. ⁊ hoc cum tota mētis sue deuotione in statu gratie absqꝫ peccatis mor
talibus. Secūda virtus est. quia infra auditōem misse anime cōsangui/
neorum nō patiunt penam in purgatorio Tercia virtus .quia infra audi/
tionē misse homo nō efficiet senex nec infirmabitur. Quarta virtus. qr
post auditōem misse oīa que sumunt magis cōueniunt nature ꝙ̄ antea
Quinta virtus est. ꝙ missa plus petit coram diuina maiestate ꝙ̄ oēs
orationes que fiuut in toto mūdo. quia est orō dei ergo est oratio capitalis
Capitalis eīn orō preualet oībus orationibus. igitur ⁊c Sexta vir/
tus est. ꝙ vna missa cum deuotiōe audita in vita plus valet ꝙ̄ cētum post vi
tam. ⁊ hoc quo ad tria. scꝫ quo ad remissionem culpe. secūdo quo ad dimi/
nutōem pene. tercio quo ad augmentatōem gratie ¶ Ultimo notāduꝫ
de casibus. Primus est. vtrum sacerdos excōmunicatꝰ potest cōficere cor
pus christi. Respondet ꝙ ipm sacerdotē excōmunicatū conficere corpꝰ chri
sti intelligit dupliciter. vno modo de iure. alio modo de facto. Modo dr ꝙ
sacerdos excōmunicatus de facto bene ꝯficit corpus christi. sed nō de iure
Et rō illius est. quia nulla pena iuris posita potest tollere illud quod datuꝫ
est a iure diuino. qr inferius nō tollit superiꝰ. sed excōmunicatio est pena po
sita ipius iuris. cōsecratio vero corporis christi solum data est a deo vel a le/
ge diuina. ergo excōmunicatus potest cōficere corpus christi de facto. licet
nō de iure. quia de iure exclusus est ab ecclesia Secūdus casus est. vtruꝫ
sacerdos irregularis potest cōficere corpus christi. Respondet cōsimiliter
ꝙ potest cōficere de facto nō autem de iure. Nam ille potest cōficere corpꝰ
christi qui habet illud in quo cōsistit vera cōfectio ⁊ ꝑfectio huius sacramē/
ti. sed quilibet sacerdos irregularis est huiusmodi. igit ⁊c. Minor probatur
quia ordo fundatur suꝑ characterē indelibilem qui manet in quolibet sacer
dote. nō tamē potest cōficere de iure. quia sacerdos irregularis prohibitus
est ab ecclesia. Tercius casus. vtrum angelus potest celebrare missam.
dato ꝙ habet formam ⁊ materiam sacerdotis. Respondet ꝙ nō. quia nulli
angelorum dictuꝫ est hoc. quotienscūqꝫ feceritis ⁊c. In quibus verbis chri
stus iesus dedit autoritatem cōficiendi corpus suū. Item dicit apostolus
ad Hebreos. Altare autem habemus de quo nō habent potestatem ede/
re nisi qui tabernaculo seruiunt. i. sacerdotes Etiam angeli nō habent cara
cterem sacerdotalem. ideo cōficere nō possunt corpus christi. quia ad hoc ꝙ
aliquis cōficiat corpus christi requiritur autoritas sacerdotalis. Ex quo se
quitur ꝙ homo est dignior angelo in isto seruitio. quia nō legitur in scriptu
ris ꝙ angelus in sacerdotem fuit ordinatus Etiam homines sunt maioris
autoritatis ꝙ̄ angeli in isto. ⁊ ideo sunt ipsis angelis digniores. Quar/
tus casus. ponatur ꝙ aliquis sacerdos sit mortuus. ⁊ post longū tempus
cum diuina potentia resuscitatur a mortuis. nunquid ille potest cōficere cor
pus christi ⁊ celebrare diuinum officium misse sine nouo ordine consecratō
nis Respondetur ꝙ in tali casu ipe resurgēs a mortuis habet adhuc oīa

requisita ad ꝯsecratōnem. habet eñ caracterem indelibilem qui est fundamentum totius ordinis sacerdotalis. ⁊ talis caracter nō tollitur ꝑ mortem. Et ratio est. quia talis caracter est impressus ipi anime. ergo potest cōficere. Quintus casus est. vtꝝ cōcubinarius potest celebrare missam ⁊ cōficere corpus christi. Respōdetur ꝙ sic. immo de iure ⁊ de facto nisi manifeste essꝫ abiectus ab eccīa. Sextus casus. vtrum sacerdos scismatic⁹ potest ꝯficere. dato ꝙ habet debitam materiā ⁊ formā. Respondet magister sentētiarum ꝙ nō. ⁊ rō eius est ista. quia quādo aliquis ꝯficit corpus christi tunc deus ⁊ angeli assistunt cōficienti. sed deus ⁊ angeli nō assistunt scismatico sacerdoti. igiť ⁊c. Etiā scismaticus sacerdos nō potest absoluere. ergo nec ꝯficere. In isto articulo recedūt doctores sacre scripture a magistro sentētiarum dicētes. ꝗuis sacerdos scismaticus de iure nō potest conficere corpus christi. potest tamē de facto cōficere corpus christi. Et rō theologorū est. quia habet caracterem indelibilem qui ab eo nō potest tolli. igitur potest cōficere Ad rationes respondeť ad pmam. ꝙ ꝗuis deus ⁊ angeli nō sint pn̄tes quo ad meritum ꝯficientis. tamē sunt vtiqꝫ ibi quo ad meritum ⁊ effectum sacramēti. Ad scđam respondeť ꝙ nō est simile de potestate absoluendi ⁊ cōficiendi Septimus casus est. vtrum sacerdos degdatus potest cōficere corpus christi. Respōdetur ꝑ magistrum sentētiarū ꝙ nō. ⁊ cum eo cōcordant oēs iuriste. sed doctores sacre scripture ab eo recedunt. quia debemus magis pie ꝗ̄ crude ⁊ impie loqui cū theologis. ꝙ degradatus p̄sbiter potest cōficere corpus christi. dummō habeat debitaꝫ materiā ⁊ formam verborum. Vel dicatur ꝓpter iuristas. ꝙ sacerdos degradatus potest ad minus cōficere corpus christi de facto si in casu nō potest de iure Octauus casus est. vtrū sacerdos portat spēm panis vel corpus christi. Ibi respondeť ꝙ sacerdos portat solū spēm panis. sed christus ibi seipm portat mouet ⁊ leuat. Et rō est. quia indiuisibile ⁊ supernaturale prope non potest portari moueri vel leuari altero. Ex isto sequitur ꝙ sacerdos in altari est eleuans ꝓprie spēm panis solum

.i. in celebratōe ꝓ defūctꝫ s^e^ vnā legere
In defunctorum collectam dicere missa
vel de scō s° collcā .i. dꝫ legi añ vltimā
De sanctis poteris. tamen illa penultima fiet
tu sacerdos .s. missaꝫ
Sic econuerso dum pro viuis celebras fac.

In ista parte autor determinat de collectis dicēdis in missis defunctorum. Et diuidiť in duo. pmo facit hoc quod dictum est. secūdo determinat de collectis dicendis in missis viuorum. Secunda ibi (Sic ⁊ ecōuerso) Quo ad pmam partem dicit sic. quicūqꝫ celebras missam ꝓ defunctis tu potes dicere vnam collectam de sanctis. sic tamē ꝙ illa sit penultima. i. vltima sine vna. ⁊ hoc sic sub hac forma. ꝙ sacerdos pmo habeat collectam de mortuis quā totaliter debet concludere. ⁊ post hāc iterum vnam de mortuis. ⁊ vnam de sanctis. ⁊ demum vltimam prodefunctis Sic econuerso qn̄ celebratur missa pro viuis tunc potest interponi vna collecta pro mortuis

ita tamen ꝙ etiam sit penultima. ¶ Notandum exquo hic facit men-
tionem de missa defunctorum. Dubitaret ergo quis. vtrum misse de san-
ctis celebrate prosint ipis mortuis intantum acsi misse legerentur pro de-
functis. Respondetur ꝙ quantum ad oblationem sacramenti. tunc eque
valet missa de sanctis ipsis defunctis sicut missa pro defunctis. Sed quan
tum ad om̄ia alia tunc plus valꝫ missa defunctorum ipis defunctis q̄ꝫ mis
sa de sanctis. In his tamen pensanda est deuotio sacerdotis celebrantis
¶ Item queritur. vtrum missa vel bona opera pro defunctis valent ani
mabus que sunt in celo vel in terra vel in inferno. Et videtur ꝙ nō valent
aliquibus illarū. ꝙ nō istis que sunt in celo patꝫ. quia anime in celo existen-
tes non indigent suffragio. exquo sunt in perfecto gaudio sine omni pena.
Unde iniuriam facit sanctis qui orat pro eis. vt dicitur extra de celebrati
one missarum. q̄ꝛ anime in celo existentes nō indigent aliquibus remediis.
quia sunt sine omni peccato. ⁊ cum hoc in maxima saturitate dilectiōis ꝑ
sistunt. Nec illa suffragia valent his animabus que sunt in inferno. quia ta
les nō habent aliquam spem redemptionis. eo ꝙ in inferno nulla est redem
ptio. Nec illa suffragia valent animabus que sunt in terra siue in purgato
rio. quia nullibi in theologia expressum est ⁊ approbatum ꝙ aliquod sit pur
gatorium. Sed in oppositum illius est ordinatio sancte matris ecclesie.
que ordinauit ꝙ quotidie fierent suffragia ipis defunctis in salutem. de q̄
habetur secūdo Machabeorum duodecimo. Sancta ⁊ salubris est cogi-
tatio pro defunctis orare. Pro quo notandum ꝙ multi heretici existi-
mant solum esse duas vias post hanc vitam. videlicet ad celum vel ad in-
fernum. sic ꝙ quandocūqꝫ aliquis moreretur. ꝙ tunc immediate anima eiꝰ
vel ascenderet in celum vel descenderet ad infernum. ⁊ terciam viam vi-
delicet purgatoriȷ̄ negabant. Dicebant em̄ ꝙ talia suffragia mortuorum
sacerdotes propter lucrum inuenissent. Et si dicitur eis ꝙ hoc sit approba
tum per doctores sacros. tunc ipi dicunt ꝙ tales doctores qui posuerunt
fuerunt sacerdotes. ⁊ ideo suspecti sunt in hac parte. Sed tamen oppositū
est tota dispositio sancte matris ecclesie que concedit terciam viam. videlicꝫ
purgatorium. Et hoc potest persuaderi tali ratione. quia si non essꝫ purga-
torium deus esset iniustus iudex. consequens est falsum. Sed ꝙ hoc seque
retur probatur sic. ⁊ ponatur talis casus ꝙ sint duo homines quorū vnus
sit bonus ⁊ sine omni peccato. ⁊ alius malus ⁊ occisor per totum tempus
vite sue. ⁊ ꝙ idem malus homo in extremo termino sue vite confiteret om
nia peccatata sua. Et tunc vlterius ponatur ꝙ ambo moriantur. tunc que
ritur an anima istius mali hominis transit ad celum vel ad infernum. Nō
potest dici ꝙ transit ad celum. quia tunc sequeretur ꝙ deus esset iniustus iu
dex. quia iste qui fuerat bonus ꝑ totam vitā suaꝫ similiter ⁊ ille qui malus
fuit ꝑ totā vitā. ⁊ sic haberent simile meritum. quod esset iniustum. Nec po
test dici ꝙ anima istius mali hominis transiret ad infernum. quia confessus
fuit peccata eius grauissima ⁊ penituit ⁊ contriuit de omnibus forefactis
atqꝫ delictis. sed satisfactionem pro his nondum fecit. Et ergo relinquitur
ꝙ vtiqꝫ est dare medium per quod fit satisfactio pro peccatis mortalibus
oblitis. ⁊ pro omnibus aliis peccatis hic confessis ⁊ contritis pro quibus
tamen non est adhuc satisfactum. Et illud medium ſm sanctam matrem

ecclesiam est purgatoriu͡ꝫ in quo purgantur anime postq̄ꝫ decedu͞t que hic pro peccatis non satisfecerunt. Istam rōnem heretici subtiliter soluunt nam quādo arguitur ꝙ sic sequeretur ꝙ deus esset iniustus iudex. ipi heretici negant consequentiam ad probationem. vt si ponatur ꝙ sint duo homines ⁊c̄. vt supra qui similiter transeunt ad celum. dicunt ꝙ licet transeāt ambo ad celum propterea deus non est iniustus iudex. quia tales non habent equalem gratiam. eo ꝙ non habent equale meritum. ⁊ sic heretici dicu͞t vlterius ꝙ iste sint rationes sophistice quas non curant. ⁊ ideo propter tales hereticos summe necessarium est om̄es sacerdotes eē logicos. quia al's multū faciliter deciperentur ab hereticis. vnde presbiteri habent ꝙ gratia dei nulli debetur nisi qui sua peccata deplanxit. addita satisfactione. ⁊ ergo si his fit sola confessio ⁊ peccatorum contritio. ⁊ homo tunc moritur adhuc gratia dei huiusmodi non debetur nisi etiam cum hoc sit satisfactio. modo illa satisfactio post recessum in viam vniuerse carnis non potest fieri in celo. nec etiam in inferno. ergo oportet ꝙ vtiqꝫ sit ibi medium per quod talis satisfactio potest fieri. ⁊ illud est purgatorium. Unde fundamentum hereticorum est. ꝙ purgatorium non est approbatum in sacra scriptura. sed tamen hoc est falsum. Unde ad hoc ꝙ purgatorium sit tenendum multipliciter adducitur scriptura. Primo pꝫ autoritate veteris testamenti. vt legitur in libro secundo machabeorum duodecimo vbi dicitur. Sancta ⁊ salubris est cogitatio pro defunctis exorare vt a peccatis absoluantur. sed notum est ꝙ tales orationes non subueniunt animabus beatis que sunt in celo. quia ille sunt in sempiterna requie. nec etiam subueniunt animabus que sunt in inferno. nam tales redemptionem non sperant aliquam Relinquitur ergo ꝙ orationes pro defunctis facte prosint animabus in purgatorio existentibus. Et paꝫ hoc idem autoritate sancti Augustini. Gregorij Eusebij ⁊ aliorum doctorum qui per multa mirabilia miracula declarāt esse purgatorium. Unde dicit beatus Gregorius in libro de allegorijs ꝙ purgatorium superat omnem penam corporalem. quia nulla pena ē maior purgatorij pena. ergo manifeste concluditur ꝙ purgatorium est ponendum

¶ Item dubitatur. in quo loco est purgatorium. Ad hoc responde͞t doctores sacre scripture distinguendo quattuor habitacula ⁊ mansiones Prima mansio est inferius simpliciter. scꝫ in centro terre in quo concurrunt omnes putredines totius mundi. que quidem mansio infernus nuncupatur. in qua mansione detinentur anime peccatrices decedentes in peccatis mortalibus. ⁊ iste eternaliter sunt damnate ⁊ perpetuis cruciatibus dedite quia ibi inhabitat horror sempiternus. Secunda mansio est supra infernū in qua habitant seu detinentur paruuli non baptisati morientes in peccato originali. ⁊ isti nō puniuntur aliqua pena sensibili. sed eorum pena est soluꝫ illa ꝙ eternaliter carent visione dei Tercia mansio est purgatorium. in qua mansione sunt illi qui moriuntur seu decedunt in peccatis venialibus vel in peccatis mortalibus oblitis. vel qui pro omnibus peccatis commissis ⁊ confessis penitentiam non compleuerunt. ⁊ si compleuerunt non tamen satis deuote ⁊ contrite. ⁊ isti habent spem redemptionis. ⁊ isti sunt pro quibꝫ celebrantur misse ⁊ pro quibus fiunt suffragia elemosyne ⁊ communes sp in ecclesijs orationes. Quarta mansio est alijs beatior ⁊ dr̄ sinus abrahe. ⁊

ad istam venerunt ante legem nouam patres antiqui morientes sine pec/
cato mortali. de qua dicit dominus in euangelio de diuite ⁊ leproso Luce
decimosexto. Factum est autem vt moreretur mendicus ⁊ portatus est
ab angelis in sinum abrahe. Sed tamen illa mansio destructa est per chri
stum. quia christus post suam resurrectionem illam mansionem destruxit
et om̄es aīas ibi dephensas in vitam eternam pduxit Item exquo h̄ fit
mentio de suffragijs mortuorum. tunc dubitaret quis que tamē sunt illa
suffragia que animabus pdesse possunt. Respondet beatus Gregorius. q̄
sunt quattuor. videlicꝫ p̄ces. misse. elemosyne ⁊ ieiunia. Per ista em̄ quattu
or minuuntur peccata in purgatorio. vn̄ᵍ Missa p̄ces dona ieiunia quattu
or ista. Absoluunt aīas quas ardens detinet ignis Item dubitat᷑. vtrꝫ
pena purgatorij sit equalis pene infernali. Respondet᷑ q̄ sic quātum ad tor
menta. sed tn̄ illa est dr̄ia. quia pena purgatorij est temporalis ⁊ transito
ria. infernalis vero eterna. Etiā iste in purgatorio habēt consolatōem prop
ter spem redemptōis. iste autem que sunt in inferno nullā habent consola/
tōem. quia sciūt se esse eternaliter damnatas. Item q̄ritur. vtrū pena in
purgatorio sit maior pena totius mūdi. Respōdetur cōmuniter loquendo
tūc pena purgatorij est maior ⁊ crudelior om̄i pena huius mūdi. sed tamen
potest esse minor quādoqꝫ iuxta quātitatem criminis. Item vtrū ignis
purgatorij sit corporalis vel spiritualis. Respōdet᷑ sm̄ beatum Gregoriū
q̄ in purgatorio est ignis corporalis qui est idem ignis in specie cum igne
infernali. Sed dicerꝫ quis. inter agens ⁊ patiens debet esse proportio
p̄mo de generatōe. sꝫ inter corporale ⁊ spūale nō est proportio. ergo anima
nō punitur igne corporali. Respōdet᷑. naturalr̄ hoc bene eēt verū quod con
cludit᷑ p argumentum. sed aīe patiunt᷑ ibi ex diuina admissione ⁊ ordinatiōe
et nō naturalr̄. Item q̄ritur vtrū purgatoriū maneat post nouissimū diē.
Respondet᷑ simplr̄ q̄ non. q꞉ deus ⁊ natura nihil faciunt frustra. p̄mo celi.
sed post nouissimū diem nulla erit pena transitoria. sed om̄is aīma aut salua
tur aut damnat᷑. si saluat᷑. tunc ascendet in altitudinē summe deitatis ⁊ vere
beatitudinis. si damnat᷑ tunc descēdit in pfunditatem inferni. igit᷑ pro tūc p̄
neret᷑ frustra purgatoriū. Etiā querit᷑. vtrū celebrare missam p aīa vna
iuuet omnes alias animas. Respōdetur q̄ celebratio p vna speciali anima
generaliter prodest om̄ibus animabus existentibus in purgatorio quo ad
liberationem. sed tamen illi anime specialiter prodest quo ad honorem. Ex
emplum sicut candela ponitur ante principem ad eius honorem. tamē om/
nibus assistentibus lucet Item queritur vtrum peccator existens in mor
tali peccato bonam operationem pro defunctis faciendo possit animas ab/
soluere a pena purgatorij Respondetur. aliquem facere bona opera pro de
functis intelligitur dupliciter. Uno modo sm̄ se ⁊ absolute. Alio modo
inquantum est minister ecclesie. p̄mo modo si peccator existens in peccato
mortali facit aliqua bona opera pro defunctis sm̄ se ⁊ proprio nutu ⁊ mo/
tu ⁊ non in virtute ecclesie. tunc illa suffragia nō prosunt animabus in pur
gatorio existentibus vt dicit sanctᵍ Thomas de aquino. Si vero illa ope
ratio per huiusmodi hominem fieret inquantum est minister ecclesie. ⁊ est
in numero fidelium. tunc eius suffragia prosunt anime.
¶ Item queritur vtrum purgatorium sit pars inferni. Respondetur

ꝙ purgatoriũ est duplex scȝ spēale ⁊ puatiuũ Et tũc vlteri⁹ dicat̄ ꝙ pur-
gatoriũ speciale est ꝯiunctũ ipi inferno ⁊ ad illud mittunt̄ aīe que de ꝯmu-
ni lege sunt puniende Et illud ptȝ ꝑ beatũ gregoriũ in libro de allegorijs
vbi dt̄ ꝙ cũ eodē igne purgātur Sȝ purgatoriũ puatiuũ fm̄ beatũ grego-
riũ est in diuersis ptib⁹ mũdi nã q̄dã aīe puniũtur in glatie q̄dã in aere q̄-
dam in siluis q̄dã in deserto q̄dam in sterq̄linijs ⁊ sic de alijs ptib⁹ huius
mũdi. Itē q̄ritur q̄re christus descēdit ad inferna Respõdet sanct⁹ tho-
mas de aq̄no. dicēs ꝙ sicut christus verus hō factus venit in hũc mũdũ
vt ꝑ penitētiã corpalem esset lumē mũdi sic ad infernũ venit ꝑ diuinitatis
maiestatē vt esset lumē sanctoꝝ patrũ in limbo inferni existentiũ qꝛ chri-
st⁹ defunct⁹ fm̄ humanitatē iuit ad inferna potēter ⁊ redemit omnes q̄
in hoc mũdo nõ ꝓpria volũtate sȝ humanitatis fragilitate ceciderũt in pec-
cãta sicut erãt sancti patres ⁊ ꝓphete ⁊ ꝯsimiles Item q̄rit̄ q̄liter christ-
us descendit ad inferna an tũc defuit angelis in celo Ad hoc respõdȝ san-
ctus augustin⁹ ꝙ ꝗuis christus verus deus ⁊ hō fuit i hoc mũdo tamē
p̄sentia diuinitatis ⁊ claritatis eius nũq̄ȝ defuit angelis in celo ⁊ ergo vt
vult sanctus augustinus ꝙ tali etiã christus descendit ad inferna clarita-
te ⁊ potētia quali corã angelis fulgebat in celesti hiererachia Itē q̄ritur
vtrũ hij q̄ nõ ꝯplent satisfactõem in vita p̄nti ⁊ cũ hoc moriũtur an iuste
puniant̄ Respondet̄ ꝙ illi q̄ nõ ꝯplent penitentiã in p̄nti vita ⁊ si moriun-
tur iuste puniunt̄ pena purgatorij qꝛ dt̄ magister in sentētijs. Purgãdus
est igne purgatõnis q̄ in aliud seculũ detulit fructũ ꝯfessionis De illo igne
purgotorij dt̄ beatus augustin⁹ ꝙ ignis purgatorij si nõ sit eternus mi-
ro tñ mõ grauis est supat eñ omnē penã quã hō vnq̄ȝ passus est vel pati
potest in hac vita. Sicut eñ depictus ignis ad ignē realē se hȝ sic si ignis
p̄ntis seculi infernali ꝯpatur sed de carcere infernali eterne damnatõis dt̄
in quodã sermone Carcer est homini qñ manib⁹ ⁊ pedib⁹ vinculat̄ sed pe-
nalior qñ tenebris ꝯtinuis includit̄. Penalissimus tñ qñ ꝯtinue fletib⁹
et dentiũ stridorib⁹ augustiat̄ Talis erit carcer infernalis de q̄ dr̄ mathei
vicesimo ⁊° ligatis manib⁹ ⁊ pedib⁹ mittite eũ in tenebras exteriores ibi
erit fletus ⁊ stridor dētiũ In isto igne eterno dimersi sunt tortores. vñ me-
trice dr̄ Sũt ibi tortores serpentib⁹ horridiores Deformes nigri sȝ nõ ad
verbera pigri Nũq̄ȝ lassant̄ sȝ sp̄ ad hec renouant̄. De tali eñ igne nulla ē
redēptio absolute loquēdo licet bene de igne purgatiõis vt supradictũ est
Itē q̄ritur quare sacerdos añ collectam salutat populũ dicēdo domi-
nus vobiscũ populus respõdet ⁊ cũ spiritu tuo. Ad hoc est dicēdũ ꝙ hec
salutatio domin⁹ vobiscum sumpta est ex libro Ruth. capitulo ⁊° vbi le-
gitur ꝙ boos salutauit messores suos. Et est sententia illius dominus
vobiscum. id est in petitionibus bonum tribuat affectum vt in vobis
maneat p̄ces vestras exaudiat gratiã ꝯferat ⁊ p̄mia tribuat ⁊ chorus res-
pondet ⁊ cum spiritu tuo id est dominus sit in te qui spiritũ tuum inno-
uat qui sit in viscerIbus tuis quia nõ exaudiãtur p̄ces illius qui nõ spiri-
tum sanctũ rectum habȝ q̄si chorus ⁊ populus dicat tu nobis hoc optas
dicendo dominus vobiscũ ideo nos dicimus ⁊ cum spiritu tuo sit domin⁹
vt valeas nobis hoc impetrare. vel potest dici ꝙ ꝑ hoc quod dicit chor⁹
et cum spiritu tuo datur intelligi ꝙ sacerdos debet esse totus spiritualis.

vt sit sensus ⁊ cum spiritu tuo. id est dominus qui est in ore tuo sit etiã in corde tuo ⁊ in mente tua Deinde sacerdos dicit Oremus in signũ ꝙ christus in orto tristis ⁊ merẽs patrẽq; rogãs vt auferret a se calicẽ passiõis amarissime quem bibiturus erat dixit discipulis suis orate ne intretis in tentatõnem. vt habetur mathei. xxvi. capitulo.

Item queritur quare collecta seqtur kyrieleyson ⁊ gloria in excelsis cum legitur missa Dicendũ ꝙ ratio ordinis illius est ista quoniã nunq̃ fieri põt recta aut vera petitio ad dominum deum nisi mens precantis fuerit humiliata et prorsus ab omni superba atq; vana cogitatõne alienata quoniam humiliatum cor deus nõ spernit sed exaudit iuxta illud psalmiste Cor contritum ⁊ humiliatum deus nõ despicies Sed huiusmodi humiliatio significatur cum canitur aut legitur kyrieleyson quod interpretatur domine miserere Secundo debet fieri quedam eleuatio mentis petentis in deum. vt tota eius cogitatio in deum flectatur quod significatur cum legitur aut canitur gloria in excelsis quod est laus angelorum per quam laudem mens hominis eleuatur ⁊ in deum totaliter tendit ⁊ tunc sequitur petitio que fit in collecta

est sc aliq̃ sc in diuinis .i. p̃noiat .i. postea
Si collecta patrem pronunciat vt tamẽ infra
.i. memoria .i. filij sc collecte .i. ꝯcludas sc dñm nostrũ iesuz ⁊c̃
Mentio fit prolis in fine legas per eundem
.i. memoria .i. filij sc nostrũ iesuz ⁊c̃ .i. ꝯclude
Mentio si nulla sit prolis per dominum dic
.i. p̃ponit sc collecta .i. filij .i. sine mẽtõe facta de pr̃e
Si precedit in hac nomẽnati sine patre
sc ⁊ regnas ⁊c̃ .i. finit sc collecta
Qui cum patre deo viuis concluditur ista
sc spũs sci deus .i. ꝯcludas .i. si mẽtio fit de spũ scõ
Eiusdem dicas si spiritus intus habetur

In hac parte raymundus determinat de collectis dicendis etiã in alijs festiuitatibus ⁊ diuidit in duas partes In prima determinat de fine collectarum. in scda determinãt de p̃ncipijs collectarum Scda ibi. Omnibus oremus. quantum ad p̃mam partem ex littera eliciuntur quattuor regule. Quarum p̃ma talis est si aliqua collecta dirigitur ad patrem ⁊ in ea fit mentio de p̃sona filij tunc debet cõcludi per illud relatiuum per eundem dicendo per eundem dominum nostrum iesum christum, ⁊c̃. Secunda regula si in aliqua collecta fit mentio de solo patre ⁊ nõ de filio tunc in fine illius collecte dz legi per dominum nostrum vt patz in omnibus collectis dominicalibus ⁊ ferialibus sicut in parce domine parce peccatis ⁊c̃. Tercia regula est si in aliqua collecta mentio fit de solo filio ⁊ nõ de patre tunc talis collecta debet sic concludi qui cum patre deo viuis ⁊ regnas vt patz ibi Deus qui crucem sanctam ascendisti ibi solum fit mẽtio de filio quia filius ascendit crucem ergo debet sic concludi sicut dicit regula Quarta regula quandocũq; fit mentio de spiritu sancto tunc in fine illius collecte

debet poni illud relatiuum eiusdem vt patet in hac collecta deus qui corda fidelium ibi nam fit mentio de spiritu sancto ergo debet sic concludi per dominum nostrum iesum christum filium tuum qui tecum viuit et regnat in vnitate eiusdem spiritus sancti etc.

¶ Notandum quod vltra illas regulas in littera positas ponuntur alie regule quarum prima est ista quando in principio collecte fit mentio de patre et in fine de filio et de spiritu sancto tunc talis collecta debet concludi per eundem quo ad filium et debet addi eiusdem quo ad spiritum sanctum. vt sic per eundem dominum nostrum iesum christum filium tuum sic quod in fine addatur eiusdem spiritus sancti etc vt patet ibi omnipotens sempiterne deus Secunda regula est quandocunque in aliqua collecta fit mentio de filio et de spiritu sancto tunc talis collecta debet concludi per eundem quo ad filium et debet addi eiusdem quo ad spiritum sanctum. vnde versus Per dominum dicat cum pater presbiter orat Cum christum memorat per eundem dicere debet Filio si loqueris qui viuis dicere debes Qui tecum si sit collecta finis in illo Si spiritus almus eiusdem dicere debes. Alia regula in quacunque collecta ponitur illa dictio verbum redemptor vel vnigenitus tunc semper talis collecta debet concludi per eundem et ratio illius est ista quia illa mentionem faciunt de filio

Item notandum quod omnes collecte simul concluduntur per illam clausulam per dominum nostrum. Et ratio est quia etiam oratio nostra debet fieri in nomine filii ad patrem vnde in euangelio Johannis decimosexto dicit dominus Si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis

Item notandum collecta proprie dicitur eo vocabulo quia antiquitus quando romani voluerunt transire cum reliquiis tunc ipsis venientibus super populum collectum talis collecta dicebatur sicut verba orationum dicebantur que verba postmodum dicta collecte a populo appellabantur vel aliter de collecta quia ipse sacerdos collegit omnes orationes christifidelium et petiuit pro omnibus christifidelibus in fide catolica existentibus et sic ratione illius petitionis in conclusione dicitur collecta

Item ex quo hic fit mentio de collectis dicendis in missa tunc necessarium est vt sciatur numerus collectarum in diuino officio dicendarum ne aliquis ex ignorantia huiusmodi numeri in errorem incidat qui summopere in tam summo diuinoque officio precauendus est.

Pro quo sciendum quod numerus collectarum in diuino officio misse dicendarum semper debet esse impar sic quod numquam dicantur due collecte quattuor vel sex sed vna vel tres vel quinque vel septem vna semper vnitatem ecclesie sed tres propter reuerentiam trinitatis. Sed quinque propter quinque vulnera iesu christi et septem propter septem petitiones quas christus docuit et illum numerum nullus excedere debet ne astantes attedientur. Sed tamen beatus gregorius facit exceptionem dicens .s. in summo festo occurrit aliquod festum tunc possunt legi due collecte sub vna conclusione sicut in die stephani prothomartyris vbi prima collecta legetur de sancto secunda de natiuitate christi similiter in die innocentum leguntur quattuor collecte. prima de innocentibus. secunda de natiuitate christi. tercia de sancto ioanne. quarta de sancto stephano.

Item notandū sacerdos dicens aliquā collectā discoopto capite dice-
re debet Et similiter p̄sul siue episcopus infulā deponere debꝫ ꝛ debet te-
nere vultū ꝓsus oriētē ꝛ stās eleuatis manibꝫ Dicit̄ p̄mo ꝙ dꝫ stare disco
opto capite in signū illius ꝙ mundus debet esse ab omi peccato ꝛ debꝫ ha
bere verā intentōem ad ipm deū ꝛ specialiter ꝓpter illud ꝙ inter deū ꝛ sa-
cerdotē nullū debet esse mediū sꝫ debent esse vniti in celebratōne tanti di-
uini officij. ideo in signū huius vnionis discooptus esse debꝫ Item dicit̄
retinere vultū versus orientē in signū ortus ipsius filij dei qꝛ pater in diui-
nis nō iudicat quenq̄ sed omne iudicium dedit filio suo ideo ad reuerenti
am sui ortus ꝛ natiuitatis tunc omnes oratōnes in diuino officio misse fi-
unt versus orientem Item debet stare extensis manibus quia sicut qū
moyses orabat ꝯtra aduersarios suos exodi septimo tunc duo tenuerunt
ei brachia ꝛ sic adhuc in romana ecclesia cum dominus apostolicus cele-
brat tunc duo sustinent ei manus in signuꝫ huius ꝙ christus filius dei pē
debat in cruce extensis manibus.

Item notandū ꝙ in fine cuiuslibet collecte dicit̄ ꝑ omnia secula seculo-
rum quod multis modis exponit̄ vno modo ꝯsecutiue vt ꝑ omnia secula
seculoꝝ id est ꝑ omnes generatōnes nunc ꝛ in futuro quia filius dei semꝑ
regnat cum patre suo in qualibet generatōne. Alio modo sic exponitur
per omnia secula seculoruꝫ ꝙ fiat ibi anthonomasia id ē excellentia vt dici
mꝰ cātica cāticoꝝ secula seculoꝝ Tercio mō sic exponit̄ ꝑ oīa ꝛc̄. i. sicut filiꝰ
regnat ab eterno cum patre sic adhuc regnat ꝑ omnia secula seculoꝝ id est
in eternū ꝛ vltra Et tunc chorus respōdet Amē ꝛ hoc mō exponit̄ dupl'r
vno mō ꝓut respicit ipsam orōem ꝛ tūc est sensus sicut vos optatis in ora
tione petēdo sic etiā optoꝰ ꝙ fiat. Alio mō exponit̄ ꝓut respicit ꝯclusioneꝫ
oratōis ꝛ tūc est signū ꝯfirmatōis vt amē i. veꝝ est qđ tu dicis videlicꝫ ꝙ
filius in eternū regnat cū patre Sꝫ diceres q̄re hoc additur in collectis
Respondet̄ ꝙ hoc addit̄ ꝓpter aliquos viles hereticos q̄ dicūt ꝙ lucifer-
q̄ detentus est in ꝓfundo inferni adhuc sit regnaturus. ꝛ ꝙ leuari debeat
ad astra ꝛ regnare ī secula seculoꝝ mō ꝓpt̄ illā heresim destruēdā addit̄ illa
clausula collectis in quibꝫ ꝯcludit̄ ꝙ xp̄s cū patre sit regnaturus in secula
seculoꝝ Ultimo est notandū de casibꝫ. Primꝰ casus est iste si sacerdos
infra canonē ꝓpter aliquā magnā debilitateꝫ corporis recederet de altari
vtrum alter sacerdos p̄t ꝓ ipo missam ꝑficere. Respōdet̄ ꝙ si dubiū ē an
talis hostia sit ꝯsecrata a tali sacerdote an nō ꝛ si in casu esset ꝯsecrata. tūc
ip̄a debet reseruari in loco ꝯsecrato sic ꝙ tunc alter sacerdos potest incipe
de nouo missam ꝛ ꝯficere alterā hostiā cum p̄ma ꝓpter dubium remouen
dum ꝛ ratio est qꝛ vnū sacramētū debꝫ ꝯfici ab vno sacerdote vl' ministro
et sic tūc eodē modo dicendū est de sanguine christi Secūdus casus est
iste si sacerdos ꝯficeret corpus christi ꝛ si eum inuaderet magna infirmi-
tas ita ꝙ moreret̄ circa altare tunc dubiū esset vtrū alter sacerdos possꝫ ac
cedere ꝯplendo ꝑtem misse. Ad hoc respondent antiqui ꝙ non est necesse
in tali casu missam a p̄ncipio inchoari. Si aūt aliquis sine necessitate abs-
ꝗ ꝑiculo mortis nō ꝑficeret missam inceptam tunc talis peccat mortali-
ter ꝛ deberet excommunicari. Alij respondent ad casum ꝛ melius ꝙ si sa
cerdos moreretur post ꝯsecratōem tunc talis hostia debet ꝯseruari ꝛ loco

cōsecrato ⁊ tunc alter sacerdos potest accedere ⁊ incipere missam de nouo
Ex quo seq̄tur ꝙ si sacerdos ante eleuatōem hostie interficeret̄ tunc talis
hostia deberet reseruari in loco consecrato ⁊ nō deberet alter accedere ad
ꝑficiendum istam missam Tercius casus si animal brutum tāgeret ho-
stiam ꝯsecratam ⁊ ꝯmederet ipsam vtrum tale animal ꝯmederet verum
corpus christi Respondetur ſm beatum innocencium ꝙ nō quia q̄ꝫ ci-
to mus vel aliquod animal brutum ꝯmederet tunc amplius desinit esse
corpus christi vbi nota ꝙ quicūqꝫ nō bene custodiret sacramentum talis
debet penitere quadraginta diebus Sed quando tale sacramentum per-
diderit tunc debet penitere vltra vt habetur extra in decretis. Quartꝰ
casus si sacerdos leuaret corpus christi ⁊ veniret colūba vel alia auis et
reciperet corpus christi de manibus sacerdotis vtrum talis auis esset ex-
cōmunicanda ⁊ videtur ꝙ sic qꝛ omne ꝯmittens sacrilegiuꝫ est excommu
nicandū Sed illa auis est huiusmodi ergo ⁊c̄. Ad hoc respondetur ꝙ illa
auis nō sit excōmunicāda ⁊ ratio est quia sola animalia rationabilia sunt
excommunicāda sed hic auis nō est huiusmodi igit̄ ⁊c̄. Quintus ca-
sus est iste vtrum aliqua sunt impedimēta que possunt impedire sacerdo
tem ne corpus christi digne ꝯficeret Respondetur ꝙ duplex est impedi-
mentum nam p̄mum impedimentum orit̄ ex pena. Scđm aūt ex culpa
modo pena est duplex scꝫ canonica ⁊ naturalis nā pena canonica dicitur
excōmunicatio ecclesie ꝓhibitio ⁊ officij expēsio sꝫ pena naturalis illa fun-
datur suꝑ defectus naturales istius corporis sicut est carentia brachij ⁊ ce
citas visus Sed culpa etiam est duplex nā quedā est culpa mortal' ⁊ que-
dam venialis mō ſm hoc respōdetur ad casum p̄dictum ꝙ culpa morta-
lis impedit sacerdotem ꝙ nō potest digne celebrare. Nam si celebraret in
culpa mortali tunc ip̄e duplicaret peccatum mortale. nam vnum peccatū
mortale ꝯmitteret in sumendo ⁊ aliud ꝯmitteret in ꝯficiendo Sed cul
pa venialis nō impedit sed de p̄mo impedimento dictum est prius in casi
bus quo ad p̄mam ꝑtem. Sed scđa eius pars nota est de se. Sextus
casus vtrū viciatus vel mutilatus in vna manu potest celebrare Respon-
detur ꝙ si talis mutilatio sit notabilis tūc nō potest celebrare nisi papa se
cum dispensauerit si aūt illa mutilatio nō est notabilis sic ꝙ potest stare si-
ne scandalo populi tunc potest celebrare missam Et specialiter si illa mu-
tulatio esset in pollice tunc ille nō debet celebrare ⁊ illud habetur plenius
extra in de corpore viciato capitulo glorificato vbi legit̄ de quodā abba-
te qui fuit p̄uatus officio suo ꝓpter defectum manus. Septimus casus
vtrum mutulatio digitorum impediat celebratōem. Respondet̄ ꝙ sicut
ptꝫ extra de corpore viciato presbiter ꝙ nō nam ibidem dicitur ꝙ si aliq̄s
caret pollice vel indice ꝙ nō posset celebrare quia non posset fieri sine scan-
dalo populi sed carentia aliorum digitorum siue mutilatio nō obstat.

Septimus casus vtrum carens testiculis siue virilibus per absicisionē
potest celebrare missam. Respondetur ꝙ aliquis caret virilibus duplici-
ter. vno modo propter medicinam videlicꝫ vt posset euadere lepram vl' ali
am infirmitatem ita ꝙ testiculi ei sunt abscisi gratia necessitatis tunc po-
test celebrare missam. Alio modo aliquis caret virilibus sine necessitate
ita ꝙ p̄uatus est eis ꝓpter euitare fornicatōem siue actꝰ meretricarios tūc

talis debet licẽtiari ab omni officio ⁊ dignitate sacerdotali vt habet extra de corpore viciato presbiter. Nonus casus est vtrum macula oculi vel claudicatio pedũ impediat celebratõem. Ad hoc respõdetur ꝙ si talis claudicatio pedum esset valde notabilis videlicet ꝙ non posset bene stare presbiter sine baculo circa altare tunc impedit celebratõnem. Si aũt claudatio eius nõ esset notabilis nec esset scandalũ populo tũc impedit. Similiter dr̃ si macula in oculis est notabilis ita ꝙ ipse sacerdos nõ potest discernere lrãs tunc impedit celebratõnem. Si aũt illa macula nõ est notabilis tũc etiã nõ impedit celebratõem misse. Itẽ ex quo dicit in cãtico qualis pater etiam filius talis spũs sanctus ⁊ paulopost omnipotẽs pater omnipotens fili⁹ omnipotẽs spũs sãctus. Quare ergo aliq̃ orõ nõ dirigit spiritui sancto ita bñ sicut patri ⁊ filio. Respõdet ꝙ spũs sanct⁹ donũ dr̃. Unde illud donũ ꝑmittens christus discipulis dixit si paraclitus .i. spũs sanct⁹ quẽ pater mittet in noĩe meo mõ a dono nõ petit sed a largitore doni q̃re ⁊c̃. Itẽ diceret q̃s q̃liter sacerdos se habere debeat legens collectam in missa. Respõdetur ꝙ debet eam legere in dextra ꝑte altaris cui⁹ ratio est quia ꝑ dexteram bona eterna ⁊ ꝑ sinistrã bona tempalia designant vt designetur ergo ꝙ eterna ⁊ spiritualia dona petere debem⁹. Iuxta illud pmũ q̃rite regnũ dei ideo dr̃ in dextra ꝑte. vel etiã ideo quia orões in noĩe christi fiũt q̃ sedz ad dexterã dei vt habet ꝑ beatũ matheũ ideo in dextra ꝑte debet dici. Etiã ad ꝑtem orientalẽ eleuatis manib⁹ ⁊ capite denudato vt dictũ est. Et ꝙ debet dici versus ꝑtẽ orientalẽ qđ fit ꝓpter multas causas. Primo ꝓpter illuminatõem vt ꝑcemus ꝙ illuminatio mẽtis nostre ẽ a deo sicut lumen venit ab oriẽte. Scđo quia oriẽs ẽ nobilior ꝑs orbis. Tercio ꝓpter opa nobiliora q̃ magis apparẽt in oriẽte quia ibi mot⁹ celi icipit. Aliter dr̃ ꝑm damascenũ ꝙ oram⁹ ꝟsus oriẽtẽ triplici de cã pmo vt terrã nostrã scz paradisuz terrestrẽ vbi posit⁹ fuit pm⁹ hõ nos affectare denotem⁹ q̃ ẽ in ꝑte oriẽtali. 2° vt christũ crucifixũ q̃ fuit stãs i cruce ꝟsus oriẽtẽ attẽdamus. 3° vt ipm veniẽtẽ ad iudiciũ ibi expectare intẽdam⁹ de q̃ dr̃ ascẽdit sup celũ ad oriẽtẽ ⁊ ab illa ꝑte dr̃ de⁹ venire ad extremũ iudiciũ iuxta illđ veniet quẽadmodũ vidistis eũ ⁊c̃.

De ꝯsecratõe corpis ⁊ sanguinis christi

.i. oĩb⁹ ꝯstitutis dicere — inhibem⁹

Omnibus oremus exorcistis prohibemus

s. collecte — s. nostrũ — .i. nõ admitto

His ego nõ finem cõcludere per dominũ do

Sed per eum qui venturus est iudicare per ignem

Per dominũ prima finita quattuor addas

s. collectas — sub vna ꝯclusione — summũ

Siue duas misse collectas si tibi festum

collectas — s. in summus festis

Occurrit nullas vt supradiximus addas

In ista parte magister determinat de ꝑncipijs collectarum ⁊ diuidi-

tur littera in duas partes Nam pmo facit facit qd dictum est. in scda par
te determinat de collectis communibus dicēdis in communib⁹ festiuita-
tib⁹ Scda ps ibi p dominū pma rc Et legat̄ littera simul volēs nos inhi
bere sm q dicit̄ in decretis z in iure q nullus exorcista debet dicere in pnci
pio collecte oremus nec in fine debet dicere per dominum nostrum sed in
fine collecte debet dicere per eum qui venturus est iudicare viuos z mor-
tuos z seculum per ignem. Deinde magister subdit de collectis dicēdis
in cōmunibus festiuitatib⁹ dicēs quādo presbiter in communib⁹ festiui-
tatib⁹ finit pmā collectaz ad quam sibi respōsum est amen Si tūc quattu
or vel duas vult legere collectas hoc debet fieri sub vna conclusione. Et
hoc nunq̄ debet fieri in summis festis quia ibi tantum vna collecta debet
dici vt supra dictum est Circa litteram notādum Ordines sunt dupli
ces nam quidam vocantur ordiues minores z reliqui vocantur ordines
maiores Ordines minores sunt quattuor quorum pmus vocatur ho
stiarius z ille hab3 nomen suum ab hostio siue a ianua. Et officium illo-
rum est q debent hostium sancte matris ecclesie custodire ne heretici excō
municati z iudei per illam ianuam intrant Et hunc ordinem christus in-
stituit quando eiecit ementes z vendentes de templo Secūdus ordo
minor vocatur lectionatus habeus nomen a lectione Et officium illoru3
est q dedent legere lectōnes z prophetias z illum ordinem christus insti-
tuit quando ipis sanctis prophetis per spiritum sanctum sapientiam in-
spirauit Tercius ordo minor dicitur exorcisatus Exorciso grece idem
est q depellere vel ɔiurare latine z illorum officium est q debēt depellere
siue ɔiurare demones ab obsessis z illum ordinem instituit christus quan
do plures demones expulit ab obsessis z sic tunc aliqui ɔsequenter dicūt
q iste ordo nō distinguitur ɔtra ordinem accolitatus q in tantum valet
sicut ceroferarius z dicitur quasi portans ceram vel candelam z hunc or
dinem instituit christus cum dixit ego sum lux mundi Joannis ix. Et
dicūtur isti quattuor ordines minores ideo quia nō legant aliquem habē
tem eos quia ille qui eos habet adhuc potest vxu rare siue se in matrimo-
nium transferre Sed ordines maiores etiam sunt quatuor quoru3 pri
mus vocatur subdiaconus z hunc christus instituit quando pcinxit se lin
teo z officium illorum est legere epistolas ioannis xi. Secundus ordo
maior dicit̄ dyaconat⁹ z officium illo℞ est q legere debēt euangelia Et hūc
ordinem dominus instituit quādo autoritatem apostolis in pdicādo do-
nauit marci vi Terci⁹ vocatur presbiterat⁹ Et officium illorum est q
possunt ɔsecrare corpus domini Et hunc instituit cum panem z vinum
benedixit z suis discipulis ad mādu candū porrexit mathei xxvi Quar
tus vocatur episcopatus z hūc christus instituit quando se pro redēptio
ne humani generis offerebat in ara rc marci ij. Et officium illorum est of
ferre christum Sed diceret quis vtrum ne ordo episcopatus sit distinc-
tus ab alijs ordinibus maioribus Respondetur q nō q2 habet ɔsecrare
corp⁹ dñi z ɔficere sicut simplex sacerdos s3 bñ dignitas q sibi ē supaddita
illa ē disticta lic3 nō spēalis ordo Et dicūt̄ maiores p tāto q2 nō pñt retro
cedere ita q aliquis habens vnum ex ipis non potest vxorari. Et inter
oēs illos exorcistis solūmō inhibet̄ q nō debēt dicere orem⁹ in pncipio col

lectarum sic q per exorcistas intelligimus quattuor ordines minores
Ultimo notandum de casibus. Primus est iste vtrum sacerdos faci-
ens pollutõem nocturnalem die sequente possit celebrare missam Ad hoc
respõdetur cum distinctõe nam illa pollutio quandoq3 puenit ex supera-
bundãtia materie nõ potẽtis retineri in vasis seminalib9 ppter debilita-
tem vtutis retentiue Et quando talis pollutio sic causatur tunc nõ prohi
bet celebratõnem misse Alio modo prouenit talis pollutio ex crapula
et ex superflua ꝯmestione 2 illa causat peccatum mortale ꝛ prohibet cele-
bratõnem misse nisi solẽnitates ex necessitate occurrerent. Tercio pro-
uenit talis pollutio ex pcedenti cogitatõne 2 illa polutio tantum peccat
quantum precedens cogitatio promeruit nam si precedens cogitatio fu-
it peccatum veniale tunc talis pollutio etiam erit veniale peccatum. et
tunc illa pollutio nõ prohibet celebratõnem misse si autem precedens co-
gitatio fuit peccatum mortale tunc talis pollutio etiam erit peccatuz mor
tale. Et tunc illa pollutio prohibet celebratõnem misse Secundus ca
sus vtrum quilibet sacerdos curatus peccat denegando corpus christi de
uote petenti Uel sic vtrum sacerdos peccat denegando corpus christi de
uote penitenti Ad hoc respondetur q sic. Et ratio illius est talis nam q
retinet rem alterius sine voluntate eius ille dicitur esse fur ꝛ peccat. Sed
petens corpus christi ille petit rem suam propriam ergo talis sacerdos sic
denegando corpus christi fur reputatur Minor pbatur quia qui deuo
te petit corpus christi ille petit salutem propriam ergo si saerdos sibi de-
negauerit tunc grande ꝯmittit peccatũ Sed si deuotus penitens singu
lis diebus peteret corpus christi vtrum esset sibi prebendum vel nõ. Res
pondetur q licite potest ei abnegare quia dicit beatus augustinus q sin-
gulis diebus sumere corpus christi nõ laudo nec vtitupero sed quilibet
christianus existens deuotus ꝛ sine peccatis mortalibus singulis diebus
dominicis potest sumere corpus christi Tercius casus est iste vtrũ cor-
pus dominicum possit denegare petenti existenti in peccato mortali. Ibi
respondetur cum distinctõe nam si hoc peccatum mortale sit publicũ tũc
potest illi denegare corpus dominicum alias nõ. Et hoc patz sic qr chri-
stus in cena dedit corpus suum iude mathei. xxvi. quẽ iudam immediate
diabolus intrauit sic etiam esset de alio homine qui illud venerabile cor-
pus sumeret in peccatis mortalibus Si autem tale peccatum est occultũ
tunc non debet illi denegare corpus christi et ratio est. quia sancta ma-
ter ecclesia nõ iudicat de occultis sed tantum de manifestis. Alij sic respõ
dent pariformiter ad causaz vel talis est in peccato mortali occulte vl' ma
nifeste si manifeste tunc debet sibi denegare corp9 dominicũ quia alias fa-
ceret irreuerentiã tali sacramẽto Si aũt fuerit occulte in tali peccato mor
tali tunc nõ debet illi denegare Quartus casus est iste sacerdos vidẽs
vsurariuz in multitudine populi accedere ad altare timens scandalũ in po
pulo abnegãdo sibi corpus christi ꝛ recipiens duas hostias nõ ꝯsecratas
dans inter illas vnũ grossum huic vsurario ipe eũ recedens ab altari p-
cipiens grossum in or e incipiens penitere ꝛ flere propter peccata sua pu-
tans corpus christi esse transmutatum in grossum propter sua peccata
sic incipiat se conuertere ad christum omnia sua bona distribuẽs pauperi-

bus faciēdo emendā tūc q̄ritur vtrū ſacerdos ille ſit degradādus vl' ab
officio deponēdus. ⁊ videt᷑ ꝙ nō. q᷑ ↄuertēdo peccatorē maximū gaudiū
deo ⁊ angelis p̄paratur. ḡ ille ſacerdos potius eſt colendus ꝙ̄ deponēdus
ab officio ⁊ excōicandus. Rn̄detur ꝙ talis ſacerdos eſt ſuſpendēdus ab
officio ſuo. q᷑ hoſtias nō cōſecratas tradidit cōicanti idolatriā cōmit-
tendo. nā hoīes aſtātes adorauerūt iſtas hoſtias tanq̄ ↄſecratas. ḡ talis
ſacerdos maxīe peccauit. ⁊ ḡ ipe tenet᷑ cōfiteri. pn̄ia aūt cōpleta eps ſuus
miſericorditer p̄t ſecū ⁊ pulchre diſpēſare. Quintus caſus eſt iſte vtrū
ſacerdos nō ieiunus in aliq̄bus caſib᷒ poſſit celebrare. Rn̄det᷑ ꝙ ſic. Et
ſunt tres caſus in numero. quoꝝ p̄mus eſt iſte. Si ſacerdos lauaret os ſi-
ue faciē ſuam ⁊ eo neſciēte deglutiret tres guttas vel q̄ttuor tunc poſt h̄
celebrare poſſit. ſed ſciēter facere nō d᷑ Scd̄s eſt qn̄ ſacerdos guſtat vinū
et ſi īmediate ſpueret adhuc poſſit celebrare. Tercius ſi ſacerdos caret ho
ſtijs ⁊ poſt prandiū deberet ire ad infirmos ſiue ad aliquē agonizantē tūc
poſſet celebrare ⁊ etiā cōſecrare. Et rō huius eſt iſta. q᷑ lic᷑ talis ſacerdos
debilis eſt ad tn̄ diuinū officiū exequendū ⁊ indiſpoſitus. tn̄ vtꝗ meli᷒
eſt infringere ſtatutū inferioris ꝙ̄ ſupioris. nā p̄ceptū eſt celebrare ieiuno
ſtomacho. ⁊ hoc inſtitutū eſt a ſede ap̄lica. Sed p̄ceptū ſupioris eſt p̄be-
re infirmis ſalutē ⁊ anthidotū i. eſt remediū qd̄ eſt verū corpus chriſti
Sextus caſus vtrū ſacerdos incidēs paraleſim in manib᷒ vel aliā gra
uem infirmitatē ſic ꝙ hoſtiā nō poſſet eleuare an hm̄ōi ſibi eſſet peccatum.
Rn̄det᷑ ꝙ nō. q᷑ eleuatio hoſtie ↄſecrate nō eſt de eēntia illius ſacramenti.
S᷑ ſi q̄s temerarie obmitteret ille mortal'r peccaret. q᷑ īfringeret formā
ſcē matris eccl'ie a ſede romana inſtitutā Sed diceres q̄uo ḡ ſacerdos q̄
incidit in paraleſim in manib᷒ ita ꝙ nō p̄t eleuare hoſtiam conſecratam
d᷑ ſe habere. an d᷑ ſumere corpus chriſti cū tn̄ manus nō poſſet mouere.
Rn̄detur breuiter ꝙ d᷑ ſumere cū lig̃ua Septimus caſus eſt iſte vtrū
ſacerdos veniēs ad medietatē miſſe vel vſq̄ ad canonē. ⁊ ſi tūc miniſter
proteruus abeo recederet an tūc vlterius poſſit miſſam celebrare. Rn̄det᷑
ꝙ ſic vic᷑ ꝙ licite ⁊ ↄueniēter poſſet celebrare. q᷑ maior eſt vtilitas pficiē
di miſſam ꝙ̄ in reſpiciēdo miniſtrū q̄ receſſit. Et ſil'r nō eſt dicendū ſi fue
rit incendiū alicui᷒ edificij ſub tali ↄditiōe ſi iſte miniſter recederet ab eo
ipe vlterius poteſt celebrare miſſam Octauus caſus vtrū ſacerdos te
net᷑ ſingulis dieb᷒ celebrare miſſam. Rn̄detur ſub tali diſtinctōe ꝙ ſi ſacer
dotes ſint cōducti p̄ p̄mio ad celebrandū miſſam. tūc dn̄t cotidie celebra-
re. nā ſacerdotes neminē dn̄t defraudare Si aūt ſacerdos eſt curatus tūc
d᷑ ꝙ ſp̄ d᷑ celebrare niſi obſtaret notabile impedimentū. nā in ſacra ſcrip-
tura d᷑ oīs viuēs de altari d᷑ ſeruire altari. ſed talis ſacerdos viuit de al
tari tollēs patrimoniū chriſti ⁊ laute viuēs de altari. ḡ etiā d᷑ ſeruire alta
ri ⁊ miſſam cotidie celebrare. vt pat᷑ extra de celebratōne Nonus ca-
ſus eſt iſte ſi ſacerdos intēderet cōſecrare ſex hoſtias. ⁊ eo neſciente poſtea
īueniret ſeptē vel octo tūc q̄rit᷑ vtrū oēs illas hoſtias cōſecrauit vel tn̄ ſex
Rn̄detur ſm̄ aliq̄s doctores ꝙ q̄libet ſacerdotū p̄ eccleſiaſtica doctrina
d᷑ ſeruare ꝙ in ↄſecratōe hoſtiaꝝ nunq̄ d᷑ ſe limitare ad aliquē certū nu-
merū propter tale dubiū remouendū. ſed ſua intētio d᷑ eſſe illa ꝙ oēs hoſ-
tias ibi poſitas vult conſecrare. Alij dicunt ꝙ tales hoſtie debent ſumi

cū cōditione scȝ sic dicēdo. si nō es corpus christi te vt panē māduco. Si
vero es corpus christi mihi pficias in vitam eternā
spe tu sacdos pparas spe clarius spe calici
Quando paras calicem tunc vinū purius illi
.i. puā guttā de aq̄ .i. nō fetida
Infundas ꝛ aque modicū q̄ȝ et illa recens sit
.i. pura .i. hostia ꝯsecrāda spe incēso .i. celebras
Munda sit oblata. nunq̄ȝ sine lumine cantes
.i. oblata ꝯsecrāda sacerdotes spe hostiā
Hostia sit modica sic p̄sbiteri faciant hanc
.i. mūda expositio hꝰ lr̄e clarius pȝ in pūctis
Candida triticea tenuis non magna rotunda
fuga ire supple ꝯsecrāda
Expers fermenti. non salsa. sit hostia christi

Spernitur oblata duplex vel terra leuata

Fracta vel inflata vel discolor aut maculata

Prius autor determiauit de missis ꝛ istis q̄ ptinent ad missaȝ quo ad numerū collectaꝝ. Hic iam determiat de istis que ptinēt ad ꝯsecrationē corpis ꝛ sanguinis christi. Et ponit q̄ttuor regulas quaꝝ pma talis est. Qn̄ tu paras seu disponis calicē ad ꝯficiendū sanguineȝ christi. tūc pus infundas clarius vinū qd̄ poteris repire ꝛ tūc sup addes modicū de aq̄ q̄ recens est ꝛ mūda Scd̄a regula talis est q̄ȝ oblata dȝ esse mūda ꝛ figurata q̄ dȝ cōsecrari. g̃ sacerdos volēs celebrare missam dȝ eligere oblatam purā ꝛ mundā nō fractā. Et talis oblata dȝ eē de tritico. ꝛ nō de siligie nec de alio frumēto Tercia regula est talis q̄ȝ ip̄e p̄sbiter dȝ facere ꝛ pinsere oblatā Quarta regula q̄ȝ ip̄e sacerdos nunq̄ȝ dȝ celebrare diuinus officium misse sine lumine

Notandū circa litterā q̄ȝ littera dt (Qn̄ paras calicē) vn̄ h̄ nomen calix hȝ plura significata vt pȝ in equocis. omissis quo ad pn̄s oībꝫ aliis significatis hoc nomē calix sumit̄ hic dupl'r. vno mō capit̄ p passione christi. vn̄ in passione habet̄ Mathe. xxvi. Pater si fieri p̄t trāseat a me calix ꝛc̄. Itē alibi in sacra scriptura Potestis bibere calicē quē ego bibiturꝰ suȝ. ibi significat passionē. Aliomodo calix accipitur pro isto vase in quo conficitur corpus ꝛ sanguis christi. ꝛ sic capitur hic

Scd̄o notādū q̄ȝ tal' calix fȝ decretaōȝ romāe eccl'ie dȝ ī se hr̄e materiā q̄ est aurū ꝛ argentū. ꝛ nō dȝ in se habere materiā ligneā .i. q̄ȝ talis nō dȝ eē factꝰ de ligno. ꝛ hoc pp̄ter porositatē ligni. q2 al's sanguis christi p poros transiret. q2 materia lignea est porosa ꝛ aerea. g̃ calix nō dȝ eē ligneus ne sanguis christi subintrās illos poros lateat ibi ꝛ putrescat vt fuit tp̄e bonifacij. Nec etiā calix dȝ eē de vitris pp̄ter eius fragilitatē vt fuit tp̄e Seuerini.. Etiā calix nō dȝ eē lapideꝰ pp̄ter grossiciē ꝛ ineptitudinē illiꝰ materie. Nec etiā dȝ eē de plūbo vel de auricalco vl' de cupro pp̄ter putrefac

tionē illoꝝ metalloꝝ. qꝛ illa metalla sꝫ fetida ꝛ mali odoris. ergo ex eis non
dꝫ fieri calix ne sacerdos ꝓuocet̃ ad vomitū. sꝫ dꝫ eē de argento ꝛ auro. vt
vrbanꝰ instituit. vñ ꝰ. Ligna bonifacius. vitꝛ seuerinꝰ hebat. Post h̄ vr
banus argētea vasa tenebat. Sed si paupꝑtas eccl'ie intm̄ in aliq regione
dilataret̃ ita ꝙ nec haberet aurū nec argētū tūc ex dispēsatōe ipius pape
calix p̄t fieri de stāno vel auricalco. Sed in multis regiōib9 calices sꝫ de
cupro qđ licꝫ bñ. sꝫ tñ adhuc req̄rit̃ ꝙ sint deaurati

Tercio notandū q̄re in ꝯsecratōe sāguis mixtō fit vini cū aq̄. de h̄ pñt
assignari q̄ttuor cāe. Quaꝝ p̄ma ē. qꝛ christus h̄ instituit in cena qñ isti
tuebat corpꝰ ꝛ sanguinē. ergo vt ip̄m imitamur tūc vinū ꝯmiscet̃ aq̄ in cōse
cratōe sanguis christi. Scđa cā ꝙ h̄ fit ꝓpter vnionē christianitatis cū
christo. vel ꝓpter h̄ ꝙ ꝑ istā ꝯmixtionē fcat̃ vnio christi cū eccl'ia. Nā tūc ꝑ
vinū itelligit̃ corpꝰ christi. ꝑ aquā āt q̄ addit̃ itelligit̃ eccl'ia. i. christianitas

Tercia cā ē ista ꝙ h̄ fit ꝓpter mēoriā corꝑis christi qñ de venerabili suo
corꝑe ꝓ salute hūani gñis emanauit sanguis ꝛ aq̄. Quarta ē ista ꝙ ibi
designat̃ vnio deitatis cū hūanitate q̄ sunt ꝑmixta in deo. Nā ꝑ vinū in-
telligit̃ deitas. ꝑ aquā aūt hūanitas q̄ vere sunt ibi. qꝛ sicut vinum in sua
natura est vigorosius ꝛ fortius aq̄. ita etiā deitas ē fortior humanitate

Quarto notandū. ꝙ plus de vino admiscetur q̄ȝ de aqua. quod fit
triplici de cā. Prima qꝛ ꝑ modicū aq̄ intelligit̃ humanitas. sed ꝑ vinum
intelligit̃ deitas. mō deitas est multū maior hūanitate vigorosior ꝛ digni-
or. ergo etiā multū addit̃ de vino ꝛ modicū de aq̄. Scđa cā ꝑ vinū intelligit̃
sanguis christi. ꝛ ꝑ aquā intelligit̃ ꝓpl'us dei siue eccl'ia. mō modicū aq̄ dꝫ
infundi ꝛ multū vini. ꝓ eo ꝙ vinū trāsmutat aquā in se. Sic etiaꝫ deitas
ꝯuertit ad se hūanitatē ꝛ nō ecōuerso. Jđ multū de vino ꝛ modicū de aq̄
infundit̃. Tercia cā qꝛ si mltū infunderet̃ de aq̄ ꝛ modicū de vino tūc sub
stātia vini mutaret̃ in subāꝫ aq̄. Et tūc nō fieret sanguis christi fm̄ insti-
tutionē christi. Vñ dt inocētius. vinū iuq̄ntū vigorosiꝰ ꝛ fortiꝰ. intanto
etiā melius ē ad ꝯficiendū sanguinē christi ꝛ etiā eius venerabile corpus.

Nec dubitādū ē q̄n insit veꝝ corpꝰ ꝛ verꝰ sanguis dn̄i nr̄i ihu christi.
ita ꝙ ibi panis trāsmutat̃ in corpus christi. ꝛ vinū in sanguinē christi. qꝛ si
q̄s dubitaret eēt reus corꝑis ꝛ sanguis dn̄i ꝛ eēt dānandꝰ. vñ dt q̄dā sub
til' metrista. Cōstat in altari ꝑ carnē de pane creari. Illa caro deꝰ est q̄ du
bitat reꝰ est

Quito notādū autor dt in l'ra ꝙ vinū dꝫ eē claꝝ ꝛ pu
rū. Dubitat̃ circa h̄ vtꝝ cū agresta aliq̄s possꝫ celebrare vel de succo p̄sso
de botris. Rñr ꝙ nō qꝛ agresta siue succus nō hꝫ puraꝫ subām vini. Et
ꝯsecratio sanguis christi dꝫ fieri ꝑ veꝝ ꝛ puꝝ vinū q̄re seq̄tur ꝙ nō p̄t fie-
ri in succo nec in agresta. Itē materia sanguis dꝫ eē veꝝ vinū ꝛ puꝝ ꝛ eius
dē spēi. sꝫ agresta nō est vera spēs vitis. igit̃ ꝛc. Diceret q̄s quō ergo agre-
sta ꝛ vinū drūt. dr sicut cōpletū ꝛ incōpletū. vel drñt sicut magis ꝛ minus.
sed talia diuersificāt spēm. ergo ꝯficiēs cū his spēb9 grauissime peccat. Du-
bitaret q̄s q̄d dr de festo scī sixti cū ibi celebrat̃ sanguis christi cū succo p̄s-
so de botris. Rñdet scūs inocētius qđ illđ nō ē satis cautū. sed tñ regioni-
bus calidis in q̄bus succus vini cito maturescit ibi p̄t consecrari corpus
christi ꝛ sanguis mediante succo depresso. qꝛ talis succus magis assimila
tur vino in istꝫ regionib9 supple partib9 calidis q̄ȝ in ꝑtib9 frigidis. Aliter

tm̄ etiā dt innocētius ꝙ forte illud nō admittit̄ ꝓpter festū sancti Sixti. ſꝫ
magis ꝓpter transfiguratioNē dn̄i q̄ semꝑ agit̄ isto die. Vn̄ eī christꝰ dt
Mathe. xxvi. Amē amē dico vobis ammō nō bibā de genimie vitis ibi
fuit memoria vitis. ⁊ sic forte ꝓpter hoc in istis ptibꝫ siue regionibꝫ calidis
admittit̄ ꝙ sanguis celebrat̄ cū succo depsso. Sed loquēdo quo ad alias
regiones pt rn̄deri ſm innocentiū ꝙ pt fieri. ⁊ hoc tpe necessitatꝫ ⁊ al's nō
Sic sir si aliqs q̄reret an cū musto posset fieri consecratio sanguinis eo ꝙ
adhuc nō hꝫ ꝯplexionē vini. Ubi iterꝝ aliq̄ dicūt ꝙ si verꝰ vinū nō habet̄
tunc talis cōsecratio sanguinis potest fieri cum musto

Sexto notandū an ꝯsecratio sanguis christi possꝫ fieri cū pura aq̄ siue
cum puro vino. Ibi rn̄detur ꝙ nō eo ꝙ si illud qd magis videt̄ inesse nō in
est. ḡ nec illd qd minꝰ. ſꝫ magis videt̄ ineē ꝙ cū aceto possꝫ ꝯfici. ⁊ illd ſm
mādata romane eccl'ie nō dꝫ fieri. Et ḡ multominus dꝫ fieri cum sola aq̄
vel cū solo vino. Maior pꝫ ꝑ locū a maiori. sed minor pꝫ. q2 acetū non pt
trāsmutari in sanguinē christi. nā ex aceto nō fit vinū. sed bn̄ ecōuerso ex vi
no fit acetum.

Septimo notandū sacerdos ꝯficiens corpus christi volēs sumere san
guinē christi ⁊ in calice inueniat puram aquā tūc dubitat̄ an ip̄e sacerdos
dꝫ sumere aquā aut audeat reinfundere vinū cū aqua ⁊ intēdat cōsecrare
ita ꝙ ista occasio fit ex q̄dam negligētia. ⁊ videt̄ ꝙ nō de nouo debeat cōse
crare nec infundere vinū cū aqua cū corpus ⁊ sanguis christi dn̄t sumi a ie
iunis. mō si ṗus sumpsit aquā ⁊ postea de nouo vellet ꝯsecrare tūc ip̄e nō
sumeret corpus ⁊ sanguinē christi ieiunus qd tn̄ determinatuꝫ est a sede
apl'ica sicut hoc pꝫ in natiuitate christi qn̄ sacerdos primā lotionē sumpsit
tūc nō sumit vltimā ꝓpter hoc ꝙ possit iterato celebrare. Ad hoc respon
det q̄dam doctor in theologia. ⁊ dt ꝙ sine om̄i dubio reiterāda est ꝯsecra
tio vini ⁊ aq̄. Et hoc ꝓbat sic. q2 multum plus ligat p̄ceptuꝫ supioris q̄
inferioris. sed p̄ceptuꝫ supioris vicꝫ christi est ꝙ sacerdos debeat cōficere
corpus christi ⁊ sanguinē. q2 nō dꝫ sanguis diuidi a corꝑe. sed p̄ceptū in
ferioris scꝫ apl'ici est ꝙ ip̄e sacerdos dꝫ sumere corpus christi ieiunus. ḡ me
lius est ꝙ iterato cōficit q̄ꝫ ꝙ diuideret corpus ⁊ sanguinē christi. Sed pe
nitētia eius ſm eundē est ꝙ dꝫ se abstinere a celebratōe misse ꝑ vnū annū
Alia de isto facto patebunt infra in casibus

Ultimo notandū de casibꝫ quoꝝ ṗmus est. Itē sacerdos mittēs vnā
guttā aque in magnū vas vel in magnū doleū plenū vino vtrū posset cō
secrare sanguinē christi. Ibi rn̄det scūs Thomas ꝙ semoto om̄i dubio ta
lis sacerdos pt cōsecrare sanguinē christi. q2 illa modica aqua cōuertit̄ in
substantiā vini qn̄ saltē est forma ꝟboꝝ seruata ⁊ recta intētione tūc fit cō
secratio sanguinis christi Scds casus est sacerdos nō hn̄s vinū vtruꝫ
posset celebrare cū musto. Et videt̄ ꝙ nō. q2 mustū nō hꝫ naturā comple
tam vini q2 nō est purū neqꝫ clarū Desuꝑ dt q̄dam magister in expositōe
misse ꝙ si essꝫ aliq̄ terra in qua nō habet̄ vetus vinū tūc ip̄e sacerdos pt ce
lebrare cū musto. ⁊ al's nequaq̄ꝫ. Tercius casus est an sacerdos posset
celebrare sine vino vel in sola aqua ita intelligēdo ꝙ talis consecratio non
posset fieri sine vino. Ad hoc p̄dictis nō obstātibus rn̄det q̄daꝫ doctor
subtilis ꝙ ꝓpter carentiā vini nō est abstinendū a missa. ⁊ hoc cū sit cuꝫ li

centia ſʒ apoſtolice qꝛ in corꝑe chriſti eſt ſanguis ex quadã comitãtia qꝛ qñ
ꝯficiť corpus dñi noſtri ieſu chriſti ex pane tritico tunc ibi eſt veꝝ corpus
chriſti ⁊ etiã ſanguis chriſti exꝗ ibi eſt corpus chriſti ſicut erat in vtero vir
ginis marie ⁊ ſicut etiã ꝓ nobis pepẽdit in ara crucis ſm ꝙ fide credimꝰ
mõ tale corpus nõ eſt ſine ſanguine ex eo ꝙ eſt viuũ ergo ſacerdos p̃t cele
brare miſſam ſine vino Quartꝰ caſus eſt ponať ꝙ ſint duo ſacerdotes
quorum vnus cotidie celebrat cum deuotõne ⁊ alter abſtineat ſe quãdo
ꝗʒ ꝓpter timorem a tali celebratõne tunc q̃ritur quis illoꝝ ſaluberiꝰ opeť
Ad hoc respondẽt theologi ⁊ oĩes doctores theologie ꝑ tres bonas con
cluſiones. quaꝝ p̃ma talis eſt ꝙ de facto cotidie ꝑ ſe celebrare ⁊ deuote eſt
laudabile ratio eſt qꝛ hoc fit ꝓ remedio humani generis. Scđa ꝯcluſio
talis ꝙ quandoꝗʒ abſtinere ꝓpter metũ ⁊ ⁊ nõ celebrare eſt laudabile Ra
tio eſt qꝛ fit ꝓpter reuerentiã ſacramẽti ⁊ indiſpoſitõem celebrãtis. Ter
cia ꝯcluſio eſt qui cotidie ex amore dilectõne ⁊ deuotõne pura celebrat eſt
melior eo ꝗ ꝓpter metum abſtinet Et p̃ma ꝯcluſio ſic ꝓbatur videlicʒ ꝙ
de facto ⁊ cottidie ꝑ ſe celebrare ex deuotõne eſt laudabile Nam ſicut ẽ de
nutrimento corꝑali ſic etiã eſt de nutrimẽto ſpũali Sed ſic eſt de nutrimẽ
to corꝑali ꝙ ipſius cottidie habemus indigentiã ad reſtauratõem vite no
ſtre ergo etiã ita eſt de nutrimento ſpirituali id eſt de nutrimẽto anime et
tale nutrimentũ anime nõ eſt aliud hic in ꝓpoſito ⁊ in ſancta matre eccleſia
niſi celebratio miſſe cottidiana igiť ⁊c. Secũda ꝯcluſio ſic ꝓbatur ſcʒ ꝙ ali
quãdo abſtinere ꝓpter metum et nõ celebrare eſt laudabile nam illud eſt
laudabile quod facit aliquem laudabilem cum reuerentia ſed aliquẽ ab
ſtinere ꝓpter timorem a celebratõne miſſe eſt huiuſmodi igiť ⁊c Sed ter
cia ꝯcluſio ꝓbatur ſic ſcʒ ꝙ qui cottidie ex amore ⁊ deuotõe pura celebrat
eſt melior eo qui ꝓpter metum abſtinet. nam omne bonum per ſe eſt meliꝰ
ꝑfectius ⁊ dignius ꝗʒ bonum ꝑ accidens ſed cottidie celebrare eſt bonum
per ſe ⁊ aliquãdo abſtinere eſt bonũ ꝑ accidẽs ergo ⁊c. Quintus caſus
iſte vtꝝ in vua ſiue in botris p̃t ꝯfici ſanguis chirſti ſi integre ponerentur
vue ad calicem Ad hoc reſpõdeť ꝙ nõ qꝛ ꝯſecratio ſanguis nõ debet eſſe
edibilis ſed tãtum potabilis qꝛ chriſtus poſt ꝯſecratõem ſanguis accipi
te ⁊ bibite hoc oẽs ⁊ nõ dixit ꝯmedite ſed integre vue nõ ſunt potabiles
ſed edibiles igiť ⁊c Sextus caſus q̃re hoc eſt ꝙ ſanguis chriſti nõ habʒ
ſpẽm veri ſanguinis nec corpus chriſti habʒ ſpẽm carnis ſuper hoc magi
ſter ſentẽtiaꝝ aſſignat tres ratõnes q̃ꝝ p̃ma eſt ꝙ hoc ſit ideo ne fiat nau
ſea ⁊ horror ipſis hominibꝫ ad ſumendũ ſanguinẽ vel ad ſumendũ carnẽ
crudã qꝛ homo naturaliter abhorret ſanguinem bibere ⁊ ꝯmedere carnẽ
humanã ⁊ crudã Scđa ratio eſt ne noſtra chriſtiana fides derideať a ſa
racenis iudeis ⁊ hereticis ꝗ dicerent ꝙ ſumeremus carnẽ crudã ⁊ crudũ
ſanguinẽ Tercia rõ eſt iſta vt fides noſtra haberet aliqđ meritũ in ꝯſpe
ctu diuine maieſtatis Unde ſi crederemꝰ hoc ꝙ nobis appareret ad ſenſũ
ex hoc nullũ meritũ haberemꝰ. ſed ſi hoc credimus ꝙ nõ videť vt verũ vi
num tranſmutari in veꝝ ſanguinẽ chriſti ⁊ veꝝ panẽ in verã eius carnem
tũc ex illo augmẽtať meritũ noſtrũ qꝛ đt beatꝰ gregoriꝰ. Fides nõ hʒ me
ritũ vbi rõ humana p̃bet exꝑimẽtũ Septimꝰ caſus ẽ iſte ſi ſacerdos he
reticus leuaret vinũ nõ ꝯſecratũ ⁊ hoſtiã nõ ꝯſecratã ita ꝙ populꝰ circum

stans eẽt tũc q̃rit᷑ vtꝝ talis populus ꝯmittat ydolatriã. Ad hoc respon-
det sanct⁹ innocẽti⁹ sup decretalia ꝙ talis sacerdos malefacit ⁊ iniq̃ opat᷑
Sȝ ꝙ popul⁹ circũstãs diuinũ officiuȝ misse sp debȝ sic orare adoro te iesu
christe q̇ amara tua passione mũdũ redemisti ex hoc tũc popul⁹ nõ ꝯmit-
tit ydolatriã ⁊ licȝ ibi sit sol⁹ panis tñ nõ adorãt sȝ adorãt illũ q̇ redemit
mũdũ hoc est iesum christũ Ultim⁹ casus est iste si miraculo ꝯtingeret
ꝙ ꝯmunicãs videret spẽm iuuenis in hostia ꝯsecrata ⁊ p spẽm vini verũ
sanguinẽ vl' videret hostiã ꝯsecratã eẽ mutatã in verã carnẽ vt sancto gre
gorio semel ꝯtingebat tũc q̃ritur an ille ꝯmunicans debȝ sumere vel non
Ad hoc respondẽt ꝯmuniter oẽs doctores sacre scripture ꝙ nõ. sed debet
expectare donec transmutet᷑ ⁊ si nollet transmutare sic videlicȝ ꝙ illa appa
ricio nõ desineret tũc corp⁹ dñicũ in loco ꝯsecrato firmiter debȝ conseruari
ad ꝯfirmatõnem christiane fidei

¶ Notandũ ꝙ aliq̇ textus hñt hũc versuȝ loco duoꝝ vltimoꝝ hec ⁊ trit i
cia presbiter faciãt hãc vbi vult ꝙ nullus debȝ facere oblatas nisi presbiter
⁊ h̄ est intelligẽdũ ꝙ sic erat tpibꝫ magistri in ꝯpilatõe hui⁹ libri ꝓpter istã
cãmne aliq̃ negligẽtia ex tali factõe ꝯtingat videm⁹ tñ oppositũ fieri nũc
et pmittit᷑ ꝙ ꝟgines religiose custodes ecclesiaꝝ q̇ qñq3 sunt accoliti qñq3
vxorati faciũt oblatas ⁊ bñ pñt dũmõ tñ fiũt mũde Itẽ text⁹ dr candi-
da triticia ⁊c̄ vñ in talibꝫ versibꝫ innuũtur q̃dam ꝯditões req̇site ad hosti
am ꝯsecrandã q̇bꝫ hõ debȝ frui spũaliter volens corp⁹ christi digne man
ducare Primo em̄ hostia debȝ eẽ mũda ⁊ cãdida hoc est pure alba ad
designandũ ꝙ christi veꝝ corp⁹ in hostia ꝯficit᷑ q̇ natus est de virgine pu
ra ⁊ immaculata sit volẽs digne accedere ad hoc sacramentũ debȝ eẽ cãdi
dus ⁊ pur⁹ scȝ mũdi cordis ⁊ bone ꝯscie p penitentiã ⁊ ꝯfessionẽ purga-
tus qꝛ per cãdorẽ designat᷑ castitas q̃ opponit᷑ luxurie Scdo hostia debet
esse de puro tritico qꝛ triticũ est dulcius alijs frumẽtis vel qꝛ triticũ est no
bilissimũ g̃noꝝ ⁊ fructuosissimũ cũ͠ h̄ suaue sit sic xp̄s etiã ostẽdebat nobis
dulcedinẽ fructus ⁊ gratiã ergo hõ accedẽs ad hoc sacramentũ etiã debȝ
esse dulcis oẽm rancorẽ ⁊ omne odiũ postponẽdo ⁊ hostiã esse triticiã p huiusmodi designat᷑ mãsuetudo opposita inuidie Tercio hostia debȝ esse
tenuis ad designãdũ magnã christi humilitatem nã seipm exinaniuit for
mã serui accipiẽs fact⁹ ꝓ nobis obediẽs vsq3 ad mortẽ sic etiã hõ volens
digne accedere debȝ eẽ tenuis .i. sobri⁹ nõ solũ a cibis corpalibꝫ sȝ etiaȝ ab
oibꝫ peccatis mortalibꝫ vñ in exodo dr nõ habȝ potestatẽ edendi agnum
pascalẽ q̇ seruit tabernaculo .i. voluptatibꝫ mũdi Et p hostiã tenuẽ desig-
nat᷑ abstinẽtia opposita gule Quarto hostia debȝ eẽ pua sic hõ accedẽs
ad corp⁹ christi debet eẽ puus .i. humilis humiliter imitãdo exẽpla christi
vñ dñs in euãgelio mathei xi dr discite a me qꝛ mitis sum ⁊ humilis corde
Per hoc ꝙ hostia nõ debȝ eẽ magna humilitas designat᷑ opposita supbie.
Quinto hostia debȝ eẽ rotũda vñ oẽ rotũdũ faciliter ẽ mobile ⁊ volu-
bile sic hõ accedẽs ad corp⁹ christi dȝ eẽ faciliter mobilis ⁊ volubil' de vno
bono ope in aliud Etiã sicut rotũditas siue circulus rotũd⁹ caret pncipio
et fine sic etiã in deitate nõ pt dari pncipiũ neq3 finis Etiam habet᷑ ex ma
thematica ꝙ figura rotũda ẽ oim aliaꝝ pfectissima sic etiã de⁹ ẽ pfectissi-
mũ ens oim ⁊ p figurã rotũdã intelligit᷑ velocitas hois in in seruitio dei q̃

oppōnit accidie Sexto debꝫ eē sine frumēto hoc est sine amaritudine q̄ ꝑcat supbiā ḡ hō accedēs debꝫ eē sine supbia Septimo hostia nō debet eē salsa sal em̄ de quāto plus ꝯmedit̄ de tāto plus ꝓuocat sitim ꝛ p sal auaricia intelligit̄ qꝛ de q̄nto magis aliq̄s insistit auaricie de tanto plus desiderat ei insistere sicut ḡ hostia nō debet eē salsa sic hō accedēs ad mensam dn̄i nō debet eē salsus.i.auarꝰ sꝫ debet totā mētē ꝛ cogitatōeꝫ erigere i deū

Itē qualis debeat esse oblata ꝛ q̄ debet reici ꝛ sperni in ꝯsecratōne patꝫ hoc in metris subseq̄ntibꝫ .vn̄ Spernitur oblata duplex de terra leuata Fracta vl̄ inflata aut discolor aut mutilata Per hos em̄ versus innuitur ꝙ sacerdos volens ꝯsecrare debet respicere oblatā ne sit duplex.i.due oblate ꝯdependēt nā talis oblata nō debet ꝯsecrari etiā oblata ꝓiecta ad terram nō debet sciēter ꝯsecrari etiā oblata fracta in circūferentia nec inflata nec mutilosa sic ꝙ habꝫ eleuatōnes in supficiebꝫ suis nec discolerata. Diceret quis vtrū in solo pane triticio ꝛ nō alio ꝯficiat̄ corpus christi Ad hoc respondēt antiqui doctores ꝛ sanctus thomas ꝛ alij multi dicentes ꝙ si q̄s in sacramēto vteret̄ de pane alterins grani dēptis granis tritici talis nō ꝯsecraret corpus christi sicut nec ꝯsecraret sanguinē qui tātūmō haberet aquā in calice qꝛ sicut deficert debita materia ꝯficiēdi sanguinē christi sic etiā deficeret debita materia ꝯficiendi corpus. Ratio ꝯclusionis illorum doctoꝝ est. qꝛ christus vt ptꝫ p sanctū ioannē ꝯpauit se grano tritici vn̄ deseipo loquens ait granū tritici cadens in terram nisi mortuum fuerit ipm solum manet qd̄ verbū tractās beatus augustinus sup ioannē dc cū sint multa grana frugū nulli se ꝯpauit christus nisi grano tritici vnde mos ecclesie cepit ortū de hoc solo grano ꝯficeret. dicat̄ em̄ finaliter qd̄ cōsultum est ꝙ in ꝯsecrādo corpus christi sacerdos vtat̄ illo pane q̄nē multi doctores reputāt ꝯuerti in corpꝰ christi dictis verbis ꝯsecratōis ab ipso sacerdote q̄ꝫ ꝙ illo pane vtat̄ quē multi doctores nō reputāt ꝯuerti in corpus christi Diceret q̄s an ex pane frumētato possit ꝯfici corpus christi dōm ē ꝙ sic. sꝫ sacerdos q̄ h̄ facit ḡuit̄ peccat ꝯtra ꝯsuetudinē ecc̄ie qꝛ f̄m scm̄ tho. panis asimꝰ ē ꝯueniēs ꝓ tāto qꝛ christꝰ panē asimū ꝯsecrauit nā p panē asimū simplicitas sinceritas ꝛ paupertas christi ꝑcat̄. vn̄ btūs paulꝰ epulemur i asimis ꝛc. alia m̄lta dubia de pn̄ti re materia i seq̄ntibꝫ patebūt

.i.cū duobꝫ pānis linteis .i.mēsa dei tecta

Sit binis mappis altare tuum coopertum

sᶜ altare .i.femine ꝓ vl̄ .i.ꝟgineis

Nolo tegant illud mulieres siue puelle

.i.ꝟba tu presbiter .i.nimis velocit̄

Canonis eloquia recites ne p̄cipitanter

sᶜ tu subtrahatis sᶜ ꝟba canonis ꝯmitteres

Nec fureris ea quia crimen grande creares

sᶜ dōꝫ ē sacerdoti .i.valde diu .i.i legēdo .i.durās sᶜ ꝟbis cānonis

Hinc tibi nec nimium recitando moreris in illis

.i.murmuratōes nō ꝯmittas sᶜ ipō sᶜ canonē

Murmura nō facias in canone dum legis illum

Postq̄ȝ autoꝛ posuit quasdas regulas obseruãdas ad ꝯficiendũ coꝛ-
pus christi etsanguinem Hic modo ponit quasdas regulas obseruan-
das circa altare. Et diuiditur illa pars in duas partes in prima au-
toꝛ facit qđ dictũ est in scđa autoꝛ ponit quasdas regulas obseruãdas cir
ca canonẽ. scđa ibi canonis eloq̄a. Et stat virtus littere in q̄nq̄ȝ regulis
q̄rum ꝑ̇ma talis est ꝙ altare in q̄ coꝛpus dominicũ est ꝯficiendũ debȝ eẽ co
optum siue tectũ ad minus cũ duabꝫ mappis id est cũ duobꝫ pãnis linteis
Scđa regula ꝙ illud altare nõ debẽt tegere mulieres siue puelle sed de-
bet regi ab hominibꝫ q̄ sunt de sexu masculino hoc est solum ab ip̄is viris
Tercia regula est ꝙ v̄ba canonis debẽt oꝛnate ꝛ debite ꝓnũciari ita ꝙ
nihil subtrahiť seu diminuiť ꝛ cũ hoc nihil apponať quia si hoc faceret sacer
dos tũc ꝯmitteret grande peccatũ Quarta regula est ꝙ verba canonis
nõ debẽt nimis tarde nec nimis velociter ꝓferri sed debẽt esse integra ꝛ in
diuisa ne sensus ꝑuertať Quinta regula ꝙ verba canouonis nõ debent
murmurari nec alta voce ꝓferri sed debẽt dici sub silẽtio ꝙ nullus audiat
ea alius a sacerdote Circa lrãm est ꝑ̇mo notãdũ a q̊ ritus altaris ꝑ̇nci
paliter est inuentꝰ Ad hoc respõdeť ꝙ ꝑ̇mus ritus altaris humanitus lo-
quãdo fuit inuentus ab ip̄o noe qꝛ noe edificauit altare dñõ vt habeť in
genesi viij Secũdus ritꝰ altaris est inuẽtus ab ip̄o iacob ꝛ ab ip̄o abꝛa
ham ꝛ ab ip̄o moyse vñ erexit iacob lapidẽ ꝛc̄. ꝛ hoc totũ fuit in antiq̄ test
amẽto. Scđo est notandũ ꝙ altare dicitur q̄si alta res. quia in altari con
secratur scȝ coꝛpus ꝛ sanguis dñi iesu christi qđ ẽ sacramẽtũ altissimũ. vel
đꝛ altare q̄si alta res q̊ ad ascẽsum qꝛ est eleuatũ suꝑ terrã Vel đꝛ ara ideo
ab ardoꝛe vt đt innocẽtius qꝛ suꝑ altare ãtiq̄tus vituli ꝯburebanť ad re-
uerentiã dei Tercio notãdũ de materia altaris q̄ sit Respõdet innocẽti
us ꝙ ip̄m altare debȝ fieri de materia lapidũ ꝓpter tres cãs. ꝑ̇mo ꝓpter de
bilitatẽ qꝛ res q̄ fit de lapidibꝫ diutius durat q̄ȝ q̄ fit de lignis Secũda
rõ qꝛ altare ꝯsecrať mõ ne ꝯsecratio ꝯreiterereť tũc altare debȝ fieri de lapi-
dibꝫ ꝛ nõ de lignis qꝛ lignũ cito putrescit iõ tũc opꝫterꝫ sꝑ reiterari ꝯsecra-
tionẽ Tercia rõ est sp̄ũalis qꝛ ꝑ altare sp̄ũaliter designať christus q̄ dic
tus est lapis iuxta illud psalmiste lapidẽ quẽ reꝓbauerũt iudei ꝛc̄ Quar
to notandũ de figura altaris q̄lis sit Respõdeť ꝙ altare debȝ eẽ q̄drãgu-
laris figure Et rõ illius est duplex ꝑ̇ma ꝙ altare nõ debȝ eẽ q̄dratũ quia
illud (qđ est q̄dratũ) magis est immobile ꝛ inuolubile sȝ in altari ꝯficiť ex
pane deus Et sic in quãtũ deus est immobilis g̊ altare debȝ eẽ immobile
qꝛ ꝑ̇mus motoꝛ est immobilis ꝛ immutabilis vt pȝ viij physicoꝝ. Et ibi
ꝑ ꝑ̇mum motoꝛem merito q̊ ad p̄sens possumus intelligꝛe ip̄m christum
ꝑ quẽ oĩa facta sunt Joãnis ꝑ̇mo ꝛ sic ꝑ ꝯsequẽs altare hȝ quadratã figu
ram ꝓpter eius immobilitatẽ quã debet habere ad reuerentiã sacramenti
christi q̇ christꝰ in quãtũ deus immutabilis est Et licet hostia ꝯsecrata
ibi eleuať tñ ꝑ hoc deꝰ nõ moueť qꝛ mouere est de termino a q̊ ad terminũ
ad quẽ aliter se habere ꝛ hoc ꝓprie nõ ꝯpetit deo Scđa rõ est ꝙ altare ẽ
quadratũ in signũ dominice passionis qꝛ qñ christꝰ fuit oblatus ꝓ salute
humana in cruce tũc illa crux habuit q̄ttuoꝛ coꝛnua Et ergo in signũ illiꝰ
altare est quadratũ Quinto notanduȝ ꝙ ip̄m altare fit ꝓpter tria sicut
etiã fuit ãtiq̄tꝰ in vetere testamẽto ꝑ̇mo fit ꝓpter sacrafitia offerẽda qꝛ an

tiqui offerebāt sua sacrificia sup altaria ⁊ nō sup aliū locū. Scd̄o fit altare
ꝓpter nomē dei inuocandū. qꝛ ibi christus plus inuocat̄ q̄ȝ in aliq̄ alio loco
Tercio fit altare ꝓpter cātores. qꝛ cātores offerūt melodiā deo oīpotēti.
Sexto notandū qn̄ altare cōsecrat̄ tunc septies cum aq̄ bn̄dicta asꝑ-
gitur. Cuius rō ſm innocētiū est. qꝛ christus gl'iosus septies emisit suuȝ
sanguinē ꝓ nobis. ⁊ ꝓpter hoc septē vicibꝫ altare cū aqua bn̄dicta asꝑgit̄
Nam christus p̄mo emisit suū sanguinē in circūscisione. Scd̄o tp̄e passio-
nis in eius orōne Qui ſm aliq̄s erat sudor eius. Tercio in ip̄iꝰ ardua fla-
gellatione. Quarto in eius coronatōe. Quinto in ip̄ius manus pforatione.
Sexto in ip̄ius pedū aperitione. Septimo in ip̄ius lateris lancea-
tione. Et in signū illius altare in eius ↄsecratione septē vicibꝫ asꝑgit̄ cum (aqua bn̄dicta
Septimo notandū q̄ si diceret quis q̄ est rō q̄ altare
dȝ esse tectū cum duabꝫ mappis. Rn̄detur q̄ hoc est in signū antiq̄ legis
qꝛ sicut vna mappa tecta est sub alia in altari sic antiq̄ lex est tecta sub no-
ua. Sed alij assignant aliā rōem ⁊ dicūt qꝛ qn̄q̄ȝ cōtingit ex casu q̄ sacer-
dos improuidus effundit de calice sanguinē christi. Jdō altare dȝ tegi du-
plici mappa sic q̄ iste gutte immediate nō cadant sup altare sed q̄ cadūt
sup mappas ex q̄bus pn̄t extrahi. Vn̄ scūs innocētius dt̄. altare dȝ eē du-
plici mappa tectū. ⁊ hoc sp̄ est verū nisi in die pasceues tūc denudant̄ alta-
ria ꝓpter reuerētiā christi ⁊ memoriā eius passionis. Nā christus in cruce
fuit denudatus. vt legit̄ ibi Diuiserūt sibi vestimēta mea ⁊c. quare me-
rito in eccl'is christifideliū altare isto die denudat̄. in signū huius q̄ ip̄e cri-
stus ih̄s in ara crucis fuit denudatus. Item notandū q̄re mulieres nō
dn̄t tegere altaria neq̄ȝ puelle. Rn̄detur qꝛ hoc ob reuerentiā illius sacra-
mēti in tali altari cōficiendi vicȝ qꝛ mulieres qn̄q̄ȝ patiunt̄ menstruū ⁊ sic
valde īmunde. Uel hoc fit ꝓpter sp̄ealem effluxuȝ embrionis ip̄aꝝ. ⁊ qn̄
habent illum effluxū tūc inhibite sunt ab ingressu eccl'ie. ⁊ si non dn̄t ha-
bere ingressum eccl'ie eo minus dn̄t vti preparatione altariū nisi in claustris
monialiū vbi bene potest fieri

Notandū. lrā dt̄ (canonis eloquia) vn̄ canō in greco idē est qd̄ regula
in latino. inde deriuat̄ canonicus. ⁊ dr̄ a canon. i. regula ⁊ ycos custos q̄si
custos regularis siue custos regulaꝝ. qꝛ canonicus dȝ esse regularis ⁊ ob-
seruator suaꝝ regulaꝝ ⁊ eas nō excedere. vn̄ illa verba dicunt̄ canon qꝛ re-
gulariter canon dȝ ꝓferri ⁊ sine alta voce. Cuius rō est. qꝛ si sacerdos ꝓ-
ferret alta voce tūc layci circūstantes ex cōtinua auditōe pn̄t addiscere ⁊
ꝓferre illa verba in ↄmestionibꝫ ipsoꝝ. sic q̄ tūc fierēt in aliq̄ icōueniētia. si-
cut legit̄ q̄ tp̄e bt̄i Gregorij pape q̄daȝ sacerdos erat q̄ semp alta voce ca-
nonē ꝓferebat ita q̄ circūstantes addiscebāt talia verba canōis ⁊ postea
in eoꝝ comestionibꝫ qn̄ comedebant ꝓferebāt verba canōis ibi miraculo-
se panis cōuertebat̄ in carnē ita q̄ illi ex iracūdia dei fuerūt cōsumpti per
ignē iehēne. Silr̄ verba canonis nō dn̄t nimis tarde ꝓferri. ⁊ illiꝰ duplex
est rō. Prima est p̄figuratio antiq̄ legis in q̄ est mādatū comedere agnū
paschalē festinānter. Scd̄a rō est naȝ si nimis tarde legeret̄ canon tunc dia-
bolus mille artifex posset inducere sacerdoti malas cogitationes. ⁊ ḡ sacer-
dos debȝ esse cautus in legēdo canonē sic q̄ medio mō se hȝ ⁊ ordinate le-
gat sic q̄ nō nimis cito leget nec etiam nimis diu in eodē morat̄.

Ultimo notandū de casibus.quoꝝ p̄mus est iste.si sacerdos consecra-
ret oblatam factā de tritico mixtam cū siligine missam totalr̄ perficiendo
tunc dubitat̄ vtrum sit credendū illam hostiam esse cōsecratā. Rn̄detur
hostiā de tritico cōsecrari ⁊ siligine intelligit̄ tripl'r Primo mō ꝙ ibi plus ē
de siligine q̄ȝ de tritico tūc dr ꝙ talis panis nō p̄t cōsecrari. Scdo ꝙ in tā
tum sit de siligine quantū de tritico ita ꝙ sint in eq̄li mēsura tunc dicit̄ ꝙ
iterum talis panis nō p̄t cōsecrari. Tercio ꝙ plus hȝ de tritico ⁊ min⁹ de
siligine ita ꝙ siligo nō p̄t iudicari in pane tūc potest confici, a sacerdote ⁊
cōsecrari. sed tamē eo sciente ip̄e sacerdos peccat mortal'r ⁊ eum oportet
penitere. Et tenet̄ cōfiteri ⁊ p̄niam agere. Secūdus casus est iste ex q̄
corpus ⁊ sanguis christi apparent sub spēbus certis sensibilib⁹ vt corpus
sub specie panis ⁊ sanguis sub specie vini. tūc dubitat̄ vtruȝ fractio ⁊ ille
sonus ibi fit in corpe christi vel in pane vel in accidētibus. Non in corpore
christi.q2 illud est indiuisibile.nā in qualibet p̄te hostie consecrate est inte-
ger ⁊ totus christus sicut ꝓ nobis pepēdit in ara crucis. imo si in partes
mille diuideret̄ talis hostia.tūc in qualibet p̄te christus est integer sicut in
tota hostia.ergo sonus non causat̄ in corpe christi.simil'r nec fractio. Nec
etiam in pane cum panis sit trāsmutatus in verū corpus christi. Neq̄ȝ in
accn̄tibus.q2 accn̄tia de se nō faciunt sonū. Ad hoc rn̄dent doctores sa-
cre scripture ꝙ fractio seu sonus est in accn̄tibus Tunc ad rōnem in op
positum qn̄ dr tn̄ accidētia p se non faciūt sonum nisi cum eoꝝ subiectis.
Ibi rn̄detur ꝙ hoc natural'r est verum vbi accn̄tia inhesiue sunt in sub-
iectis. Sed est secus in hostia cōsecrata. quia in talia hostia cōsecrata ac-
cidētia supnaturaliter stant sine subiectis Tercius casus est vtruȝ sa-
cerdos posset saciari et inebriari ex corpe ⁊ sanguine christi. Rn̄detur ꝙ
nō.q2 iam panis transmutatus est in corpus christi ⁊ vinū in sanguinem
Et hoc nō inebriat nec saciat cum sit sp̄uale quoddā. Sed tn̄ si fieret in
ebriatio tūc hoc esset ex accn̄tibus ⁊ ex solo sapore panis ⁊ vini. Et nō eēt
de substātia panis ⁊ vini.q2 sunt trāsmutata in corpus ⁊ sanguinē christi.
Quartus casus vtrū sacerdos diuidens hostiā consecratā an ibi cor-
pus christi diuidit̄ accidētia ⁊ nō corpus christi.q2 est indiuisibile ⁊ incor
ruptibile. Et etiam nō accidentia.quia talia stant sine subiecto supnatura
liter. Rn̄detur ꝙ corpus christi diuidit̄ sed non diuisione reali.quia talis
apud christū glorificatū est impossibil'. Sed diuidit̄ diuisione q̄ quasi in-
tellectui humano est supueniens. Nam in q̄libet p̄te hostie cōsecrate est in-
tegrū corpus christi. Et istud p̄t etiā ex naturalib⁹ psuaderi.q2 videm⁹
ad sensum ꝙ si frangat̄ speculū in plures p̄tes tunc in qualibet p̄te speculi
manet integra imago.tn̄ speculū diuidit̄ non imago sic accn̄tia nō corpus
christi diuidunt̄. Sic eodē mō in diuisione hostie manet integrū corp⁹ cri
sti.vn̄ sumit vnus sumūt mille tantū isti quantū ille nec sumptus absumi
tur Quintus casus est vtrū corpus christi ꝯsumit̄ dum a multis acci-
pitur. Rn̄detur ꝙ christus non consumit̄ sed manet integer.sed sola spēs
panis consumit̄.nec christus diminuit̄ ex multitudine psonaꝝ recipiētiuȝ
Pro declaratione istius p̄t sic sumi exemplū.vt si incendat̄ vna cande-
la ⁊ vlterius multe alie candele incendant̄ ab eadē candela tūc illa cādela
nō diminuit̄.g̃ a fortiori.sic fit in corpe christi Sextus casus.quō corp⁹

christi sumitur a bonis et a malis cum tamen christus in se est bonus. Respondetur quod corpus christi sumitur a bonis ad salutem. et a malis sumitur ad eternam damnationem. Sed diceret quis sic opposite cause erunt in vna et eadem re. Respondetur quod hoc non videtur esse inconueniens quod opposite cause sint in vna et eadem re vt patet in naturalibus et principaliter patet in flore qui prebet apibus succum quo ad productionem mellis. et prebet aranee succum quo ad generatione veneni. et sic in vna et eadem re sunt opposite cause. Similiter hoc patet in igne qui dissoluit et congregat siue conglutinat. quia ignis dissoluit plumbum et congregat siue conglutinat lutum. licet hoc fit respectu diuersorum obiectorum. Et cum istud fit in naturalibus. ergo multum magis potest fieri in supnaturalibus. vt patet secundo de generatione. Uel dicendum quod hoc non est ex parte corpis christi. sed ex parte sumentium aliter et aliter dispositorum

Septimus casus. quare sacerdos habet speciales gestus quando velit consecrare hostiam sic quod tunc facit plura signa vicz eleuando eam similiter et calicem. Ibi dicit Innocentius super expositionem misse quod facta consecratione ipse sacerdos eleuat corpus domini nostri Jesu christi in signum cuius quod corpus christi fuit eleuatum in ara crucis. Unde etiam dicit Innocentius Eneus serpens fuit extensus in columna. vt quicunque intueretur illum serpentem liberetur a morsu serpentino. id est a diabolo. sic christus fuit extensus in ara crucis vt quicunque intueretur eum liberetur a morsu serpentino. id est diabolo. Unde subdit Innocentius. cauendum est ne sacerdos eleuat corpus christi alte et signanter hostiam nisi prius fuerit consecrata. quia si antea eleuaret tunc populus adorare posset et ibi committere idolatriam. quia ibi adhuc non est consecratum corpus christi. Octauus casus est iste. an sacerdoti dubitanti quomodo posset fieri transmutatio panis in corpus et transmutatio vini in sanguinem christi. Aliqua persuasio illi potest dari quomodo panis transmutatur in corpus christi et vini in sanguinem christi. Et hoc sic. quia quicquid potest virtus inferior hoc etiam potest virtus superior. vt dicit autor libri causarum. sed virtus inferior potest quod mutat vnam speciem in aliam. quia mutat nutrimentum panis in carnem. et nutrimentum vini in sanguinem ergo proculdubio multo magis potest virtus superior facere que est ipsius

Ultimus casus. quomodo potest fieri quod non ad sensum videmus transmutationem vini nec realiter sentimus cum tamen visus non decipitur circa proprium suum obiectum. Ibi respondetur quod sensus decipitur multipliciter circa suum obiectum. Nam videmus ipsum solem maiorem esse de mane et de vespere quam in meridie cum tamen sit eiusdem magnitudinis sic etiam illi histriones et incantatores decipiunt visum quando faciunt ex calamo serpentem sicut patet de maigs pharaonis qui hoc modo conuerterunt virgas in serpentes. Et idem apparet in baculo qui stat in aqua. licet sit in se rectus tamen apparet esse curuus. cum ergo facit hoc creatura inferior. ergo multo magis deus hoc facere potest. Et sic est hic finaliter dicendum quod non est inconueniens quod aliud videmus quam est quia videmus albedinem. et tamen ibi est verum corpus domini nostri Jesu christi. quare dicit sacra scriptura. A domino factum est illud. et est mirabile in oculis nostris.

De varijs periculis incidentibus circa officium misse

.i.ꝑpatū ſpᵉ aromaticꝭ
Vinū conditū vel cōmixtum ſpeciebus
.i. ad celebratione͞ diuini officij .i. vinū acetoſum
Ad domini menſam non accipias. nec acetum
venenoſus .i. aliqͩd hmōi
Si crinis vermis vel tale quid in calicem ſit
.i. cecidit ſpᵉ tūc tu ſacerdos ſpᵉ ⁊ ego raymūdꝰ
Lapſum ſepe laues que dico loco tm̄
ſacerdote .i. nō materia ꝯmiū vl' criniū
A te ſumatur ⁊ non ſubſtantia rerum
ſpᵉ ſubam ego raymūdꝰ ſpᵉ ardente͞
Hanc in piſcinam volo proicies vel in ignem
narraui ex caſu .i. faceres
Si deglutires que dixi forte creares
nauſeam ſpᵉ aliqͩd aliꝰ offendere
Inde tibi vomitum vel quod te ledere poſſet
.i. officiū miſſe aliqͦ tpe
Non celebras miſſam ſine libro canonis vnqꝫ
ſpᵉ ſacerdos ſpᵉ vinū in calice ꝯſecratū madefcā
Si ſuper altare fundas calicem ſuge tincta
ſpᵉ ſuge ſpᵉ madefcās
Lintea vel mappas ſacras quas ſepe lauabis
ſpᵉ ipſius ſpᵉ linteis vl' mappis madefactis
In calicis vaſe quod ab his fluit hoc bibe totum
ſcꝫ illas ꝑticl'as ſpᵉ tu ſacerdos .i. ꝑfudiſti
Fruſta reſeruari debes ea que maduiſti
ſpᵉ fruſta .i. in loco ꝯſecrato abſconde
Ac ea ꝑpetua ſub claue reconde. ſed illud
ſpᵉ ſpᵉ miſſam ſpᵉ de tali crimīe
Conſulo ne celebres donec facias ſatis inde

In hac ꝑte autor ponit alias regl'as obſeruādas circa ꝯſecratōeꝫ corporis ⁊ ſanguis. ⁊ diuidit' illa ꝑs in duas ꝑtes. In ꝑma ꝑte facit h' qͦd dictū eſt. In ſcd'a ꝑte ponit aliqͣs regl'as de celebratōe miſſaꝝ. ſcd'a ibi (Non celebras) Et ſtat virtꝰ l'rē ſit' in qnqꝫ regul' Quaꝝ ꝑma e talis. ſacerdos volens celebrare nō dꝫ celebrare cū vino ꝯdito. i. cū vino mixto ſpēbꝫ. nec cū vino acetoſo. ſed dꝫ ſp recipe vinū purū exn̄s in ſua natura vera. Secūda regula talis eſt. ſi crinis aliqͣs, vel aranea vel aliqͣs alius vermis venenoſus inueniret' in vino ꝯſecrato tūc ipſe ſacerdos debꝫ lauare calicem ⁊ hūc vermē vl' crinē ꝓijciat in piſcinā ſiue in aquā fluuialē vl' in ignem ⁊ capiat ſolū lotionē ⁊ nō crinē vl' vermē. qꝛ ex hoc incideret in nauſeam vomitum faciendo. Et ſic tunc fieret maius ſcandalū vl' crinis dꝫ cōburi cum lumīe altaris. Et extra l'rāꝫ dꝫ poni in loco ꝯſecrato ⁊ reſ'uari ꝓ reliquijs.

Tercia regula est talis q sacerdos nūq̄ dz celebrare missam sine libro in quo habent verba canonis, posito etiā illo q sacerdos sciat canonē cordetenus seu exterius. Et rō est. qz sacerdos ex cogitatōe mētis rūpitur et agitat ita q nō pt ordinate dicere illa verba ꝓpter illud scandulū euitandū. tūc sacerdos dz habere missale. Alia ratō. qz diabolus q est milleartifex inducit diuersas cogitatōes sacerdoti faciens eū errare. g̊ sacerdos dz habere librū Quarta regula est talis. Si sacerdos ex negligentia effunderet sanguinē christi sup lintheamia altaris tunc ipe sacerdos dz sugere et multotiens lauare ptes madefactas. et illam lotionē dz ebibere. Et post hoc pticulas mappe dz abscindere et in loco cōsecrato reseruare Quinta regula est talis q sacerdos q pagit illam negligentiā non dz celebrare nisi pus peniteat et satisfaciat ꝓ tali negligētia.

Circa lrām pmo est notandū q doctores sacre scripture tractātes illā materiā circa quartū sentētiaꝝ dicūt q materia hmōi sacramēti q est cōuertenda in sanguinē christi est naturale vinū vitis. et illa ꝯclusio ꝓbat sic Quia cū vino christus hoc sacramentuz cōsecrando instituit. vt habetur Mathei. xxvi. et pmo ad Corintheos. xi. igr hmōi vinū dz obfuari in celebratōe missaꝝ. Ex quo seq̄tur correlarie q de vino pomoꝝ vel pirorū nō dz fieri cōsecratio huius sacramēti. Et rō est. qz nō est naturale vinuz Scdo correlarie seq̄tur q de vino vere acetoso nō dz fieri cōsecratio h9 sacramēti. qz vinū vere acetosum nō est vinū. ideo nō est naturale vinū. g̊ ex ꝯnti cū eo nō dz fieri celebratio misse. dcm̄ est notāter (vere) qz si vinum esset aliq̊ mō stipticū siue pēdulosum et nō totalr eēt acetosum tūc tpe necessitatis cū eo licitū est celebrare. Tercio correlarie seq̄tur q cum agresta nō dz fieri cōsecratio sanguis christi. Hoc correlariū ꝓbat sic. qz agrestā solū est in viridi vino et de facto nō est vinū. iō nō debz fieri celebratio misse cū agresta. qz agresta nondū maturescit. Et illa materia est doctoꝝ circa quartum sententiarum.

Scdo est notandū q hmōi naturali vino dz modicū de aqua admisceri. Et rō fm aliquos doctores est. qz dn̄s ih̄s christus credit hoc sacramētū ita cōsecrasse. sed damascenus dt q hec est rō. qz cōis ꝯsuetudo terre scē est nō bibere vinū nisi limphaticū ꝓpt eius fortitudinē excellētē. et iō dn̄s in cena qn̄ hoc sacramentū instituit fecit fm vsum regiōis ita q dedit discipulis suis vinū limphaticū. et iō eandē formā (quā dn̄s instituit) etiam tenemur seruare

Tercio notandū est q si crinis vel vermis venenosus (sicut aranea vl musca) inueneret in calice cōsecrato hoc fm scm̄ Thomā ꝯtingit dupliciter vel an̄ cōsecrationē vel post. si an̄ ꝯsecrationē tūc illud vinū effundit et aliud vinū accipit et de nouo celebrat. sic tn̄ q sacerdos pus dz mūdare suuz calicē valde diligēter et bn̄. Si aūt hoc ꝯtingit post ꝯsecrationē tunc sacerdos dz facere fm q autor in lrā docet scz q dz ꝯburere illū vermē vel ad aquā fluxibilē ꝓijcere. et solā lotionē dz sumere. sed tn̄ si sic eēt q sacerdos esset tam grosse ꝯplexionis. ita q nō timeret vomitū tūc pt sumere substantiā illoꝝ vermiū. qz dr miraculose q q̊ndā sacerdos in ꝯsecratōe deglutiuit araneā. et postea p multos dies in minutōne sanguis aranea exiuit de vulnere. Sed si sacerdos nō est grosse cōplexionis. ita q timet nau

feam tunc nõ debꝫ sumere subam eoꝝ. sed tm̄ lotionē vt supra dictum est
Quarto est notandū si sacerdos inueniret venenū in calice tūc ibi du/
bium esſꝫ q̄d esſꝫ faciendū. Ad hoc rn̄det scūs Thomas ꝙ sacerdos nul
lo mō dꝫ sumere tale venenū. sed dꝫ fundere in vasculū ꝛ valde caute res/
uare ꝛ ad locū sacrū reponere. ꝛ dꝫ valde bn̄ calicē mūdare. ꝛ calice mū/
dato de nouo infundat vinū ꝛ cōsecrat ꝛ postea assumat. Sed tamē aliq̄
doctores dicunt ꝙ ipse sacerdos deberet sumere illud venenū. In opposi
tum aūt est scūs Thomas ꝓpter humane nature fragilitatem

Quinto est notandū. si sacerdoti ex negligentia accideret ꝙ effunderꝫ
vinū cōsecratū ꝑ duas mappas q̄d debeat facere. Rn̄det ꝙ ip̄e sacerdos
ꝑtes mappe madefactas dꝫ sepius lauare sup̄ calicē ꝛ dꝫ illam lotionē su/
mere ad se. ꝛ illam negligētiā dꝫ prius ꝯfiteri. ꝛ nō celebrare nisi p̄us satis
faciat penitēdo. que autem sit penitentia patebit infra

Sexto notandū ad q̄d valet missa ip̄is hominibꝫ deuote ꝛ sine pecca/
to mortali ad missam venientibꝫ. Rn̄detur ꝙ ip̄is specialr̄ decē grē inferū
tur. Quaꝝ p̄ma talis est ꝙ pctā eis ibi dimittunt. Scd̄a ꝙ ibi spūsancto
replebunt. Tercia ꝙ ipsoꝝ orō corā dei pietate exaudit. Quarta ꝙ ora/
tio ip̄ius sacerdotis ꝓ eis exaudit. Quinta ꝙ ip̄i in ꝑiculo mortis securi/
ores erunt illud atēdēdo. Sexta ꝙ purgatoriū illoꝝ hoīm minorat. Se/
ptima ꝙ angeli cum his hominibꝫ habitare solent Octaua ꝙ virtutes il
loꝝ hoīm augmētant. Nona ꝙ isti homines in fide catolica roborant. De
cima ꝙ magnum gaudiū coram deo eis impetrabunt

audi missa

Septimo notandū littera dt (fundas) vn̄ effusio calicis fit multꝭ mo/
dis. Uno mō sic ꝙ effundit in tāta q̄ntitate ꝙ stillat sup tabulā altarꝭ vl̄
effundit in modica quātitate ꝙ non stillat super tabulam altaris. si p̄mo
modo tunc tabule altaris debēt lingi. ꝛ postmodū debēt radi cum cultel/
lo. Et post hoc cineres illius abscisionis vel abrasionis debent in loco reli
quiaꝝ reseruari Et sic eodē modo est faciēdum de corpore christi si super
terram ceciderit. Si aūt stillat in modica quātitate ita ꝙ non ꝑtranseat
nisi ꝑ vnam mappā tunc sacerdos sic negligēs debꝫ penitere tres dies in
pane ꝛ aqua. ꝛ dꝫ se abstinere a celebratōe missaꝝ donec peniteat. Si aūt
ꝑtranseat duas mappas tunc ipse sacerdos debet ieiunare ꝛ penitere sex
dies in pane ꝛ aqua. ꝛ iterum se abstinere a celebratione missaꝝ donec sa/
tis fecit de crimine ꝑpetrato si autē ꝑ tres mappas tunc ipse sacerdos de
bet ieiunare ꝛ penitere nouem dies in pane ꝛ aqua. ꝛ se iterum abstinere a
celebratione missaruꝫ. Si autē sanguis christi stillauerit ꝑ quattuor map
pas vel ꝑ plures ita ꝙ attingit tabulam altaris tunc ipse sacerdos debet
ieiunare in pane ꝛ aqua triginta dies. ꝛ se iterum abstinere a celebratione
missarum douec peniteat. Si autē sanguis christi ceciderit super terram
tunc ipse sacerdos debꝫ ieiunare in pane ꝛ aqua quadraginta diebus. et
se abstinere a diuino officio misse donec peniteat. Si autē corpus domini
nostri Jesu christi caderet sup terram tunc iterum ipse sacerdos debꝫ pe
nitere ꝑ quadraginta dies ꝛ ieiunare in pane ꝛ aqua ꝛ abstinere se ab of/
ficio misse donec peniteat. Et hoc est de intētione sancti Innocētij.

Item notandum. dubitaret quis vtrum in transmutatiōe vini in san
guinem vinum totaliter annihiletur. similr̄ in transmutatione panis in

carnem. Ad hoc respondetur ꝙ licꝫ vinum desinit esse non tamē annihilatur
in transmutatione totalit̃. quia in tali transmutatōe terminus transmuta-
tionis est ens. quia corpus ⁊ sanguis christi. sed in naturali transmutiōe
siue annihilatione terminus transmutōis est simplicit̃ non ens. Sed
diceres omne quod desinit esse hoc annihilabit̃. sed vinum desinit esse. er
go ⁊c̄. Rn̄detur ꝙ aliquid desinere esse intelligit̃ dupl'r. vel in se vel in or-
dine ad aliud. modo dicitur ꝙ in transmutatione vini in sanguinē vinuꝫ
desinit esse in ordine ad aliud. quia in ordine ad corpus christi. Et proba
tur hoc in simili ponatur ꝙ deus faciet hanc dispositionem cum humana
natura ꝙ q̄cito homo moriat̃; incipit creare angelū. ⁊ tunc hominis de-
structio est angeli creatio. ⁊ sic tunc illa destructio non est proprie annihi-
latio. quia est in creatura eo ꝙ succedit homini. ⁊ sic etiam fit in transmu-
tatione vini ⁊ panis.

Ultimo notandum de casibus. Primus est iste. An angelus posset
mouere corpus domini nostri Jesu christi localit̃. Et videtur ꝙ sic. q̄a q̄c
quid potest virtus inferior hoc multomagis potest virtus sup̱ior. sed vir
tus inferior potest mouere corpus christi localiter. scilꝫ homo. ergo multo
magis potest virtus sup̱ior. scilꝫ angelus. Sed in oppositum arguitur q̄c
quid non habet virtutē conficiendi corpus christi hoc non potest mouere
corpus christi. sed angelus est huiusmodi. igitur non potest mouere corpꝰ
christi. Maior ē nota. sed minor probatur. quia angelus non potest con
ficere corpus christi vt supradictum est. ergo neq̄ potest mouere localit̃.
Intellige ꝙ non mouet motu confectionis tamen potest mouere aliter si-
cut ⁊ reliq̄ corpora. sicut mouet celū ⁊ contenta in ipso que tamē non crea-
uit Ad ratonē concedatur maior ⁊ negatur minor. scꝫ ꝙ homo mouꝫ
corpus christi. sed bn̄ mouet sp̄em panis ⁊ non corpus christi cum ip̄e deꝰ
est immobilis. vt patꝫ octauo physicoꝝ. Et ex illo tunc patꝫ ꝙ non ve-
rum est dicere ꝙ ipse homo eleuat corpus domini nostri Jesu christi sed
eleuat sp̄em sub qua comp̄henditur verum corpus christi. Secundus
casus est iste. an anima christi possꝫ mouere corpus christi. Ad hoc breui
ter rn̄detur ꝙ non. quia anima christi est ens naturale. corpus autē christi
ibi est sup̱naturale. modo ens naturale non potest mouere ens sup̱natura
le Qꝫ autē naturale non potest mouere sup̱naturale patet ex dictis phi-
losophi in varijs ph̄ie passibus ꝙ inter agens ⁊ patiens debet esse pro-
portio q̄ inter ista nō reꝑit̃ Tercius casus est iste. si vna hostia eēt tecta
sub mappa ⁊ sacerdos desup̱ ꝯsecrat duas vl' tres tūc dubitat̃ vtꝝ illa ho
stia tecta sub mappa etiā eēt ꝯsecrata. Ad h̄ rn̄det̃ ꝙ nō. q2 ꝯsecratio nō
hꝫ effcm̄ nisi ad intētionē ꝯsecrātis. Sꝫ ad illā hostiā ibi tectā sub mappa
ꝯsecrās nō habuit intētionē iō nec ꝯsecrat̃. Et iō qn̄ greci ꝯsecrāt tūc ac
cipiūt panē quē cauāt seu ꝑforāt in medio. ⁊ q̄cq̄d in circl'o ꝯtinet̃ h̄ repu
tant ꝓ corp̱e christi. ⁊ hoc dāt ꝑplo tanq̄ panes bn̄dictos. ⁊ si aliq̄d extra
circulū inueniret̃ tūc illud corā eis nō est panis bn̄dictus Quartꝰ ca-
sus vtꝝ sacerdos p̄t ꝯsecrare vnā guttā vl' duas in calice ⁊ alias nō. Si-
mil'r an posset ꝯsecrare vnā p̱tē hostie ⁊ aliā nō. Ibi est magna dubita-
tio siue difficultas ratione confluxibilitatis vini ⁊ ratione compactionis
panis Dicit̃ tamen in veritate. Si sacerdos intendit consecrare vnam

guttā tūc ꝯsecrat vnā solā guttā. silr si intēdit ꝯsecrare solā vnā ꝑtem in hostia tūc cōsecrat solā vnam ꝑtem. Sed diceres. qn̄ tn̄ ibi ꝑtes in vnum cō fluunt Rn̄detur ꝙ hoc nō impedit. qꝛ adhuc deo glorioso ꝯstat que ꝑs sit cōsecrata ⁊ que nō Quintus casus si aliqͥs sacerdos ex negligētia ef funderet sanguinē christi ad palleū paupꝑis vel vētus flaret hostiā ꝯsecra tam in palleū paupꝑis. tūc ex lrā habet ꝙ loca tacta dn̄t radi ⁊ in locū reli quiaꝝ reponi Tūc dubitat an sacerdos tenet pauperi ꝑsoluere palleū vel illi ꝓ illo aliqͥd facere Rn̄detur ꝙ paupꝑ si nollet carere palleo ⁊ ipo sa cerdote aliqͥd habente tūc sacerdos tenet pauperi ꝑsoluere vel illi ꝓ illo sa tisfacere. Si aūt sacerdos esset non hn̄s ⁊ tn̄ ipe paupꝑ nollet carere palleo tūc ipi christifideles faciētes remedia aiaꝝ dn̄t pauperi palleū ꝑsoluere

Sextus casus sacerdos ieiuno stomacho in cellario alicuiꝰ ciuis exn̄s indutus habitu sacerdotali tegeret vinū cū matꝑis modicū de aq̄ infun dens in plenū vas vini legendo missam ⁊ ꝯsecrādo vas vini. tūc dubitat qͥd sit faciendū de vino ⁊ vtrū tale vas vini sit cōsecratū. Rn̄detur ꝙ si ip se sacerdos debitā ꝓlationē verboꝝ seruauerit ⁊ intentionē cōsecrandi ha buerit. tūc illud vinū totalr est ꝯsecratū in vase. sed illud vas dꝫ ꝑ presbite rum ⁊ suos parrochiales ꝯꝑari ⁊ in cōmunionē christifideliū ministrari. Et ciuis nō dꝫ vēdere vinū cōsecratū. qꝛ tūc ꝯmitteret symoniā ex eo ꝙ res sacras venderet Nonus casus est ꝙ sacerdos indutus vestimentis glīe siue ecclīe intrās forum vbi panes vendunt. ⁊ incipiat loqͥ verba cano nis bn̄dictiones faciēdo supꝑ panes. tūc dubitat an isti panes sint ꝯsecra ti. Rn̄detur ad hoc ꝙ si ipe debite ꝓlationē verboꝝ ⁊ intentionē ꝯsecran di habuerit tūc isti panes oēs sunt cōsecrati Sed diceres. an pn̄t tunc pistores illos panes vēdere. Rn̄detur ꝙ nō sed christifideles dn̄t ꝯꝑare illos panes cū plebano ⁊ sacerdotes pn̄t nutriri ex eisdē panibꝫ. Septi mus casus est sacerdos volēs bn̄dicere placētas ⁊ incipiat ⁊ ꝯsecrat om nes placētas in corpus christi. tūc dubitat viꝝ sacerdos tenet soluere pla centas. Ad hoc rn̄detur ꝙ sic si ipe sacerdos est hn̄s. si vero nō hꝫ tūc ip si christifideles dn̄t ꝑsoluere vt supra dcm̄ est. Sꝫ oēs tales grauissime peccant Ultimus casus vtrū sacerdos cecus posset celebrare missam dummō debite ⁊ ꝯplere sciat officiū suū exterius. Rn̄detur fm̄ plures ꝙ sic. sed tn̄ ipe dꝫ habere sacerdotē videntē ⁊ astantem sibi qͥ dirigat ⁊ re gat ipm adiungendo ei hostiā ⁊ calicem. vt debite valeat eleuare ⁊ alia que dinoscunt diuinū officium misse ꝑficere.

Cecus sac'dos

spc tu sacerdos — spc dm̄ — .i. sacrificatū

Quando leuas calicem post corpus sanctificatū

spc in tali calice — .i. reꝑis — ꝯuenictius

Si vinū vel aquā non inuenis. aptius illa

.i. cito — in celebrādo — .i. ꝯsuetudo

Protinus infundas ⁊ ꝓcedas velut est mos

spc corpꝰ diuinū — .i. resumēdo — .i. scd̄ario

Quā supꝑ oblatum textum recitando secundo

spc ex tali negligētia

Canonis inspicias. ne plebi scandala fiant

sc; vinū z aquā
Canonis ad finem si venisti duo dicta
.i.bn̄dcões. sᵉ dimittas
Infundas dimitte cruces panis. calicis non
sᵉ ego raymūdꝰ .i.ↄsecratū
Nolo leues corpus domini nisi sit benedictum
.i.in altū mādat sᵉ eccle.i.seruari
Aut calicem sursum. sic precipit ordo tueri
sᵉ tu sacerdos tale vas sacri .i.scd̄ario
Quādo leuas calicem si vis celebrare secūdo
sᵉ de tali lotiōe sᵉ tuos sc; sugēdo
Non sumas quicq; digitos nec in ore lauabis
.i.nō ad scd̄am missam sc; ṗme misse
Non ad opus relquum seruetur lotio prima
sᵉ ṗma sc; christiano
Lotio nam talis dabitur cuicunq; fideli
.i.festa dies .i.bina vice .i.celebrare
Officiata dies vult te bis dicere missam
corpꝰ mortuū sᵉ sit sᵉ funꝰ sᵉ missa
Si funus presens. si nullum sufficit vna

Hic autor ponit alias regulas siue ꝑsuasiones circa sacramētū euchari
stie obseruādas Et diuidit ista ps in duas. nā in ṗma autor facit qd̄ dictū ē
In scd̄a autor ponit aliq̄s regulas de eleuatiōe corporis christi. Scd̄a ps
ibi (Nolo leuas) Prima ps adhuc in duo. Nā ṗmo ponit quasdā ꝑsuasi
ones circa sacramētū eucharistie. In scd̄a pte ponit quādā doctrinā que ser
uanda est in celebratōe missarū. Scd̄a ibi (Officiata dies) Et stat virtus
lr̄e in quatuor regulis. Prima ibi (Qñ leuas calicē) et est talis Qñcūq; le
uas calicem post corpꝰ christi ↄsecratū ostendēdo ipsi populo ꝑm qd̄ mos
est. si tūc nō inuenias vinū vel aquā in calice tūc repente z secrete debes in-
fundere vinū z aquā. z debes resumere verba canonis que spectant ad ↄse
crationē vini. et hoc fiat secrete ne scandala fiant in populo. et tūc vlterius
debes signa z caracteres facere que spectāt ad calicē. sed illa signa que spec
tan ad hostiā debes omittere. Secūda regula tangit ibi (Nolo leuas zc)
que est talis. Nunq; debes leuare hostiā nisi cōsecratā. nec calicem nisi sit cō
secratus. Rō huius est. q: si leuares ante ↄsecratōem tūc homines astan-
tes adorarent illum panem tanq; deū. z sic cōmitterēt idolatriā. et ergo si
hoīes stantes p̄sentes in diuino officio misse suspitionē haberēt de aliquo sa
cerdote peccatore q nō cōsecraret corpus christi. illi deberent sic orare. ado
ro te iesu christe qui redemisti mūdū quē credo latere sub specie panis quā
video zc. Tercia regula tangitur ibi (Qñ lauas calicē) que est talis. Si
laueris calicem post cōmunionē z vis adhuc in eadem die semel celebrare
tūc nō debes sumere lotionē vltimā. nec debes sugere digitos. sed da scho-
lari ministranti. Rō huius est. q: sacerdos debet ieiuno stomacho celebra

re. et si tūc sumeret illam lotionē tūc ibi est vinū incōsecratū ⁊ illud qđ pri-us sumpserat fuit sanguis dñi ⁊ corpus christi. mō si sumeret incōsecratū nō maneret ieiunus Quarta regula tangit ibi (Officiata dies) que ta-lis est ꝙ ipse sacerdos in die officiata sicut est in festo beate katherine sancti nicolai ⁊c̄ijs. Etiā si aliqđ funus est p̄sens p̄t duas missas celebrare. vnā de sacis ⁊ aliā ꝓ defunctis. et caute se regat ita ꝙ ablutōem p̄me misse nō su-

Circa litterā est notādum. ꝙ postq̄ȝ sacerdos eleuauit corpus (mat christi tūc stat in altari cū duobꝫ digitis ꝯiūctis. scȝ cū pollice ⁊ indice. Et huius assignat̄ multiplex rō. quarū p̄ma talis est. nā si aliqua particula cor-poris christi adhuc adhereret digitis ꝙ tūc sacerdos cautius ⁊ securius re-seruaret illā particulā cū digitis ꝯiūctis. Secūda rō est ob reuerētiam iesu christi. eo ꝙ nihil tangat ante lotōem nisi corpus christi. ex quo est nobilissi-mū. Tercia rō est. qꝛ ꝑ indicē qui longior est pollice intelligit̄ deitas. ⁊ ꝑ pol-licem intelligit̄ ipsā humanitas. sed illa duo ibi ꝯiūgūtur. ideo in signū illiꝰ fit ꝯiūctio illoꝝ duoꝝ digitoꝝ. Quarta rō est qꝛ ꝑ indicē intelligit̄ filiꝰ dei et ꝑ pollicem intelligit̄ pater. mō pater ꝯiūgitur filio ⁊ ecōuerso filius patri qꝛ filius fuit obediens patri vsq̄ȝ ad mortem Philippeñ. ij. Quinta rō est sp̄ualis. Nā ꝑ ꝯiūctōem illoꝝ duoꝝ digitoꝝ intelligit̄ ꝙ aīa cuiuslibet chri-stifidelis inseparabiliter est ꝯiūcta charitati dei ⁊c̄

Secūdo notandū ꝙ ipsi sacerdotes habēt diuersas ꝯsuetudines in ele-uando calicem. nā aliqui eleuāt eum coopertum. ⁊ aliqui eleuāt eū discoper-tū. Diceret ergo aliquis vnde ꝯsurgit illa diuersitas. Rñdetur ꝙ illi sacer-dotes qui eleuāt calicē p̄mo modo faciūt hoc in signū huius qꝛ qñ christꝰ instituit illud sacramentū in cena tūc iste sanguis nō fuit visibilis. ita ꝙ ad-huc eius sanguis latuit in corpore suo. et ergo aliqui memorantes hoc le-uāt calicem coopertum. Sed post cenā vt in die parasceues tūc ille sanguis patuit ad oculū. et ergo aliqui sacerdotes memorātes hoc leuāt calicē dis-coopertum. in signū huius ꝙ sanguis christi in die parasceues patuit ⁊ re-splenduit cūctis hominibꝫ

Tercio notadū. ꝙ vinū fundere in calicē intelligit̄ multipliciter. Primo ꝙ nihil inueniat in calice vel ꝙ tm̄ inueniat aquā. vel ꝙ tantū inueniat vinū Si ip̄e sacerdos nihil inueniat in calice tunc ipse debet infundere vinū cum aqua. Si tm̄ inueniat vinū. hoc est dupl'r. vel ante sumptiōeȝ corporis chri-sti vel post sumptōem. Si inueniat tm̄ vinū ante sumptiōem corꝑis christi tūc ipse sacerdos debȝ infundere aquā ⁊ dicere ꝟba canonis q̄ ꝑtinēt ad cō-secratōem sanguinis. Si aūt post sumptōem corꝑis christi inueniat tm̄ vi-nū tūc nō est nec̄cariū vt infundat aquā. qꝛ ibi adhuc est corpus ⁊ sanguis christi. nā ipsum vinū maxime facit ad ꝯsecratōem sanguinis. aqua aūt nō hȝ tantā essentiā. Si aūt inueniat solā aquaȝ ante sumpsionē corꝑis christi tūc ipse sacerdos debet infundere vinū. ne illud sacramētū diuidat̄. qꝛ in so-la aqua sacerdos nō p̄t ꝯsecrare sanguinē christi. Si aūt sumpsit illā aquā quam inuenit esse solā tūc nō debet apponere vinū ⁊ a principio ꝯsecrare. qꝛ hoc sacramentū solum a ieiuno est sumendum

Quarto notandū ꝙ ipse sacerdos nunq̄ȝ p̄t ꝯplete celebrare tres mis-sas in vno die nisi in natiuitate christi. et hoc est ꝓpter certā cām quia prima missa que cantatur illa die designat tēpus legis. et tēpus legis est illud tem

pus quod fuerat anteq̄ christus fuit natus siue incarnatus. qꝛ tūc ipsi homines absolute vixerūt ſm legē ⁊ gratia nō dabaꝛ eis. cū oēs ad limbū inferni venerūt. qꝛ nullus potuit intrare regnū celoꝝ. et ideo illa missa cantatur in tenebris scꝫ in media nocte. Secunda missa q̄ cantaꝛ in diluculo siue in ortu diei repñsentat tēpus gratie. qꝛ diluculū est mediū noctis ⁊ diei. et sic ipm tēpꝰ gratie est mediū saluatōis ⁊ damnatōis. qꝛ possumꝰ declinare ad diē vel ad noctē. i. ad saluatōem ⁊ damnatōeꝫ interim ꝙ sumꝰ in tp̄e gratie et in illo tp̄e sumus iam. qꝛ dt̄ beatus ioānes in apocalipsi Uidi angelum vnū pedē in celo ⁊ aliū in terra hn̄tem. ⁊ iurauit ꝑ celū ⁊ ꝑ terrā ⁊ ꝑ oīa que in eis sunt. ꝙ post illud tēpus nō esset tēpus gratie. Apocal'. x. Etiam illa missa cantatur in ortu diei. ideo ꝙ designat eccl'iam militantem. qꝛ debemꝰ hic militare vt ambulemus de tenebris ad lucē. Uel sic illa missa ideo designat ecclesiam militantē. qꝛ tēpus gratie est nobilius ⁊ efficatius q̄ tempus legis. qꝛ tēpus legis nō fuit figura respectu tp̄is gratie. Et in tali tp̄e gratie debemus fortiter militare ⁊ pugnare ꝯtra antiquū hostē. i. diaboluꝫ vt post tēpus gratie ad tēpus glorie ꝑuenire mereamur. ⁊ ergo scd̄a missa cantaꝛ in ortu diei ꝓpter tēpus gratie. ⁊ talis missa debet cū maiori solēnitate celebrari q̄ ꝓ̄ma. aut saltē cū tanta. Tercia missa designat tēpus glorie et eccl'iam triūphantē in celesti patria. Et qꝛ ibi est summa claritas. ideo illa missa dꝫ cantari in meridie ⁊ cū maxima solēnitate

Quinto notandū. ꝙ ipse sacerdos p̄t duas missas celebrare sex modis in vno die. Primo in die natiuitatis christi. tunc p̄t celebrare tres missas et nūq̄ in alio tp̄e. Secūdo p̄t celebrare duas missas in diebꝫ officiatis. de q̄bus dt̄ p̄sens litrera. saltem si funus est p̄sens ⁊ non habuerit aliū sacerdotem. tūc p̄t celebrare duas missas. Tercio qn̄ adueniūt hospites. ⁊ si tūc sacerdos celebrauit vnā missam sine lotione manuū p̄t celebrare secūdā missam cā hospitū. Quarto ꝓpter infirmos. vt si esset aliq̄s infirmus quē sacerdos deberet cōicare ⁊ nō haberet hostias ꝯsecratas. et si celebrassꝫ vnā missam p̄t tn̄ in eodē die celebrare scd̄am ꝓpter infirmos vt ꝯsecraret hostias ⁊ eos cōicaret. ne fieret negligentia in populo. Quinto ꝓpter peregrinos. vt si venirent peregrini tūc etiā potest sacerdos ꝑficere scd̄am missam Sexto potest duas missas celebrare ꝓpter nuptias. qꝛ si sacerdos celebrasset vna missam ⁊ adueniret sponsus cum sponsa ⁊ rogarent ꝓ missa. tunc licitum est ipsi sacerdoti missam secūdario ꝓ eis celebrare Unde sunt tales ꝟsus. Natalis. funus. hospes. languens. peregrinus. Nubentes faciūt missas celebrare secūdas. Uel ſm alios. dantur isti ꝟsus. Mortuꝰ infirmus sponsus peregrinus ⁊ hospes. Ista sinūt binas celebrare. dies domini tres Solum presbyterum. sed lotio sumpta semel sit. Septimus modus superadditur. ⁊ est ꝯmunis in sancta matre ecclesia. scꝫ ꝙ omnes illi sacerdotes possunt vno die bis celebrare missam qui duas ecclesias seu villas gubernant quādo alios sacerdotes habere non possunt

Ultimo notandum est de certis casibus. Primus casus est iste. si tempore hyemali contingeret ꝙ sanguis christi in calice ꝯgelareꝛ ꝓpter frigus intensum. quid esset faciendū. Respondet beatus Innocētius ꝙ qn̄ sic euenerit. tūc ipse sacerdos debet ꝯiūgere manus suas calici ⁊ multum exalare cum flatu ⁊ anhelitu suo ita ꝙ ex calore naturali dissoluatur glacies

Secūdus casus est. ponaꝛ ꝙ aliq̇s sacerdos infirmus celebraret ⁊ post cōsecratōem in tantū debiliteꝛ ꝙ vlterius nō possit celebrare. quid ergo faciendū esset. Respōdeꝛ ꝙ si esset aliquis sacerdos circūstans, ille dꝫ cōsiderare pūcta vbi dimisit. ⁊ ibi debet incipere ⁊ adimplere missam. Si autem ibi nō esset sacerdos. tūc corpus christi debet seruari ipis infirmis ⁊ porrigi qñ est necāriū Tercius casus. ponaꝛ ꝙ sacerdos inueniat hostiā cruentantē ꝓpter miraculū aliq̇d. quid est ibi faciendū. Rñdet scūs hieronim⁹ ꝙ hostia sanguinolēta apta nō est sumēda a sacerdote. sed inter reliq̇as sanctoꝝ est retinēda ⁊ tanq̄ reliquie in sanctuario reuerēter est hñda Quartus casus. si sacerdos volēs cōsecrare corpus christi dicat hoc est corp⁹ meum dimittens ly em̄. tūc dubitaꝛ an cōsecrat corpus christi. Rñdetur ꝙ sic qꝛ ly em̄ nō est de nccītate cōsecratōnis. qꝛ aplūs ṗmo ad Corinth. xi. non ponit. Et rō est. qꝛ si de nccītate apponereꝛ tūc ante appōnem illius dictionis sacerdotes nō vere cōsecrassent corpus christi. sed hoc est hereticū dicere. Sed diceret aliq̇s. quid tūc facit ly em̄ inter illa ꝟba cōsecratōis. Rñdetur ꝙ nihil aliud nisi ꝙ poniꝛ ibi ꝓpter ꝟboꝝ p̄cedentiū cōnectiōem. dicēdo accipite ⁊ mādūcate ex hoc oēs. hoc em̄ est corpus meū. Et licꝫ em̄ de necessitate nō poniꝛ inter ꝟba cōsecratiōis. tñ si aliquis omitteret friuole ⁊ ex intentōe peccaret mortaliter. qꝛ faceret cōtra statuta rhomane ecclesie.

Quintus casus est. quare sacerdos dˀt hoc em̄ est corpus meuꝫ. ⁊ nō dˀt hoc em̄ fit corpus meū. Rñdetur ꝙ hoc ꝟbū fit importat quādam successionē seu transmutatōem. sed hoc est importat ꝑmanentiā. sed in deo nulla est transmutatio nec vlla successio. sed pura ꝑmanentia. Ideo ꝯuenientius sacerdos dˀt. hoc em̄ est corpus meū. q̄ ꝙ diceret hoc em̄ fit corpus meum Sextus casus est. ponaꝛ ꝙ sacerdos leuādo calicē cū sanguine cōsecrato incidat in magnā infirmitatē sic ꝙ calix cadat ⁊ tangit coronam capitis ipsius sacerdotis. vtrū tunc corona sacerdotis ⁊ cutis corone debeat abradi. Itē ponaꝛ si euenerit casualiter ꝙ turbo vel alius ventus impetuosus in eleuatōe fugaret hostiā ꝯsecratā sic ꝙ ꝑtes hostie ꝯsecrate caderent suꝑ coronā sacerdotis. vtrū esset corona ipsius abradenda an nō. Ad primuꝫ rñdetur. si talis sanguis siue calix tetigerit crines tunc sunt descidendi et ꝯcremandi. Si vero tetigerit coronā tūc sumat lotionē cū vino ⁊ bibat. vel saltem lotionē ponit ad locū sanctuarioꝝ. Aliȷ̄ rñdent si fiat hmōi negligētia ex parte corporis christi vel ex ꝑte sanguinis christi. tūc crines deberēt abradi. sed corona sacerdotis creberrime dꝫ lauari. ⁊ lotio illa sumēda esſꝫ a sacerdote si tā fortis nature esset ꝙ nō timeret nauseam. vel illa lotio firmiter custodienda est in locis ꝯsecratis cū aliȷ̄s reliquiȷ̄s. Et siliter esset faciēdum si sacerdos circa sumptiōem sanguinis vel circa eleuationem calicis dormierit ita ꝙ calix cadat ei suꝑ caput. Sic eodē modo dˀr de secūdo

Septimus casus est vtrū sacerdos faciēs de spelta panes possit de tali pane corpus christi conficere. et spelta ſm aliquos appellatur ligumen ad modū tritici dispositum. ⁊ crescit de tritico ꝓpter ignobilitateꝫ agri. Ad h̄ q̇dam respondent ꝙ cū ea potest celebrare. Et rō est. qꝛ generaꝛ de tritico et panis tritici ꝯsecraꝛ. ergo ⁊ panis spelte. Aliȷ̄ dicunt oppositū ⁊ ꝓbant h̄ sic. qꝛ generans ⁊ generatū debent esse eiusdem spēi. sed spelta ⁊ triticū sunt diuersarū spērum. ideo vnū non generaꝛ ex alio. Ad rationeꝫ ꝯcedaꝛ maior

Sed negat minor. quia spelta generatur indirecte propter grossam naturam ipsius terre vel agri. et per consequens relinquitur quod cum ea non potest fieri consecratio corporis christi. Contrarium tamen tenet Albertus magnus qui dicit quod spelta non differt a tritico specifice Octauus casus Si aliqua vetula fingeret se esse infirmam et peteret corpus christi et sacerdos ei preberet. et postea illa vetula corpus domini iudeis traderet vel venderet. tunc dubitatur quid huic vitule seu mulieri esset faciendum Respondetur breuiter quod talis mulier est concremanda. eo quod talis mulier eius creatorem et qui sanguinem suum pro ea effudit ad crucifigendum secundario tradidit. Nonus casus est. Si sacerdos eleuat corpus christi et in eleuando in duas partes diuidat. tunc dubium est quid ibi sit faciendum. Respondetur quod vnam medietatem circa agnus dei in duas partes diuidat et vnam medietatem in calicem ponat Decimus casus est. Si sacerdos eleuando calicem gladio perforatur et retro cadens sanguinem effuderit ad faciem homicide et cum hoc tangeret manus eius. tunc dubitatur quid sit ibi faciendum. Respondetur quod manus eius et facies eius lauentur et lotio a sacerdotibus sumatur vel ad locum sanctuariorum reseruetur Undecimus casus. sacerdos leuans calicem et si auis stercorizat in calicem facta consecratione. tunc dubitatur vtrum sacerdos debet totum sumere Respondetur si ipse sacerdos non abhorret tunc sumat in nomine domini. si vero abhorret ponat totum ad locum sanctuariorum et vinum et aquam incipiat de nouo consecrare

Duodecimus casus. Ex quo in precedenti sententia et similiter presenti dictum est de missa queritur quare missa que fit in die parasceues nec habet principium nec finem. quia nec introitus principiatur nec benedicamus finitur. Respondetur quod illud fit ad innuendum quod ille qui est principium et finis tunc a nobis recessit. Etiam ex eo quia ille qui est in tribulatione non indiget benedictione sed compassione. et ideo non dicimus benedicamus. Etiam ista missa non habet medium quia hostia non consecratur. ex eo quia vera hostia tunc fuit immolata Vel potest etiam dici quod talis missa non habet principium nec finem nec medium. quia ille tunc a nobis recessit qui est principium a quo omnia. et qui est medium per quem omnia. et qui est finis ad quem omnia. secundum Apostolum ad rhoma. xi.

Decimustercius casus est. quare in die parasceues altaria sunt denudata. Respondetur quia tunc christus suis vestibus fuerat denudatus. habebat enim tria genera vestimentorum. primum genus fuerat materiale seu vestes materiales quas vt alij homines ferebat. et illis vestibus fuit denudatus. Unde psalmista. Diuiserunt sibi vestimenta mea. Secundo habuit vestimenta anime scilicet corpus proprium. quod erat vestimentum deitatis. isto vestimento anima christi fuerat spoliata et corpore suo denudata. Unde in passione Math. xxvij capitulo. Et inclinato capite emisit spiritum. Tercio christus habuit vestes spirituales. i. sanctos apostolos. qui eum quodammodo vestiebant et ornabant. istis vestibus christus etiam fuerat denudatus. quia ab omnibus erat derelictus. Unde sacra scriptura. Ecce venit hora vt omnes dispergemini vnusquisque in locum suum et me solum derelinquetis

scilicet christifidelis .s. mente scilicet christum
Omnis homo purus et confessus sit vt illum
scilicet ad eternam saluationem
Digne suscipiat qui dignos nos iubet esse

s^e q̃cũq3 p̄lat⁹.i.subiect⁹ mortali pctõ
Presbyter oppressus mortali crimine .missam
.i.fecerit ꝯfessionẽ debitã
Non celebrat nisi sit confessus crimine primo
s^e hẽat intẽtõem nũq3 icidẽdi pctm̃ mortale
Aut sit contritus se nunq3 velle redire

Postq3 autor posuit documenta seruãda iuxta ꝯsecratõem corpis chri-
sti. In hac pte ostendit a quib⁊ corp⁹ christi sit sumendũ. Et p̄mo facit h.
Secũdo ostendit quib⁊ sit denegandũ. ibi (Cum vomit infirmus) Pri-
mo d̄t sic. homo christianus volens suscipere corpus christi debet esse mun
dus a peccatis. ꝛ dꝫ esse ꝯfessus ꝛ ꝯtritus. Et reddit causam que est talis.
vt iste scꝫ qui reddit nos dignos digne suscipiatur a quolibet. Subdit etiã
ꝙ nullus p̄sbiter debet celebrare missam nisi sit ꝯfessus. ꝛ hoc est verum si
ipse est constitutus in peccato mortali. ꝛ debet habere ꝓpositum ãmodo se a
Sciendũ p̄mo ꝙ rõ littere p̄t capi in simili. quicũ (peccatis abstinere
q3 em̃ inuitat aliquẽ honestũ hominẽ ad hospitiũ suũ. ille disponit hospitiuꝫ
suũ q̃3to curialius ꝛ purius p̄t. et ergo multomagis debꝫ hoc fieri iuxta cre
atorẽ nostrũ. scꝫ ꝙ homo ipsum inuitat in domũ suã. i. in aĩam suã quã ma
xime dꝫ purgare a peccatis mortalib⁊ vt ipse creator celi ꝛ terre digne susci
piat̃. Et rõ huius est. q2 si illud qd̃ minus videtur ineẽ inest. ergo illud qd̃
magis videt̃ inesse inest. sed magis videt̃ inesse ꝙ homo magis dꝫ purga-
re suũ hospitiũ aduersus suũ creatorẽ q̃3 proximũ suũ

Scd̃o notandũ. autor d̄t in littera (Omis hõ purus) ꝙ homo etiã de-
bet esse purus ꝛ mũdus in volũtate sua. sic ꝙ ipse sit in firmo ꝓposito dimit
tendi ãplius pctã. q2 licet hõ esset ꝯfessus sua pctã ꝛ nõ ꝓponeret ea dimitte
re. ipse indigne caperet hoc venerabile sacramentũ. Etiã ipse dꝫ esse mun-
dus a cibo corporali. q2 debet esse ieiunus ꝛ sobrius vt prius visum est. nisi
homo esset in magna infirmitate positus. Itẽ autor d̄t in littera (ꝛ ꝯfessus
sit) Rõ quare hõ debet ꝯfiteri pctã sua volens sumere corp⁹ dñi est ista. q2
s̄m apl'm p̄ma Cor. xi. Si q̇s corpus dñi manducat ꝛ sanguineꝫ indigne
bibit. iudiciũ sibi manducat ꝛ bibit. sed hõ ꝯstitutus in pctõ mortali nõ est
dignus sumere corp⁹ christi. ꝛ ergo si suscipit indigne suscipit. ꝛ ꝑ cõsequẽs
sumit eternam damnatõem. Unde notãdum ꝙ illud nõ est institutũ pro-
pterea ne hoc venerabile sacramentũ maculẽ. q2 in malo hoĩe ita purum ꝛ
verũ est sacramẽtum sicut in bono hoĩe. Hoc p̄t declarari in hac siitudine
q2 sol splendet sup oĩa mũda ꝛ imũda. scꝫ sup aurũ ꝛ lapidẽ p̄ciosum ꝛ etiã
sup lutum. ꝛ tñ sol non maculã ꝓpter lutũ magis q̃3 ꝓpter aurũ Sic est de
recipiẽtib⁊ corp⁹ dñi indigne. De q̇b⁊ canit eccl'ia Sumũt boni sumũt ma
li. sorte tñ ineq̃li. vite vel interit⁹. Itẽ nota ꝙ hoĩes accedũt ad hoc sacramẽ
tũ trib⁊ modis Quidã accedũt digne. quidã indigne. q̇dam nec digne nec
indigne. Illi accedũt digne qui absq3 oĩ pctõ accedũt in timore ꝛ reuerẽtia
et in amore. ꝛ sunt illi q̇ satisfaciũt s̄m veritatẽ. ꝛ illis augẽ grã. Quidã ac
cedũt nec indigne nec digne. ꝛ sunt isti qui satisfaciũt sed non cũ tanta con-
tritione quãta merito deceret. ꝛ illis nihil vel parum augẽ gratia. Quidã
accedũt indigne simpl'r. ꝛ sunt isti qui nec satisfaciũt s̄m veritatẽ nec s̄m ꝑ-

babilitatē.sicut dixit Aplꝰs ad Coꝛ.loco palle. Pꝛobat aūt seipm hō ⁊c.
Dubitatur circa p̄dicta.q2 videtur ꝙ nullus digne p̄t accedere ad hoc ve-
nerabile sacramentū.vt habetur p̄ma ep̄la Jo.p̄mo ca. Si dixerimus ꝙ pec-
catū nō habemus nosmetipsos seducimus.igitur videtur ꝙ nullus est sine pec-
cato.ergo nullus p̄t accedere digne.ex quo debet esse purus vt vult littera.
In oppositū est glosa sup̄ isto verbo accipiens iesus.q2 dicit glosa felix est ebri-
etas ⁊ sacietas.q2 q̄nto plus sumitur tanto sobꝛius fit. Rn̄detur ꝙ peccatuꝫ
est duplex scꝫ veniale ⁊ moꝛtale. modo sanctus Joānes tāgit hoc qđ dictū
est de pct̄ō veniali.q2 de isto nullus p̄t se p̄cauere.sed a peccato moꝛtali p̄t
se se quilibet abstinere si vult. Vel soluitur sic ꝙ ꝯtritio est duplex. Quedam
est certitudinis.⁊ ex ista ꝯtritiōe nullus p̄t agnoscere vtrū sit dignus vel in-
dignus. Alia est ꝯtritio que fit ex signis.⁊ s̄m illā quilibet p̄t scire an sit dig-
nus vel indignus nō t̄n certitudinaliter. Pꝛo quo notandū ꝙ quattuoꝛ sꝫ
signa ꝑ que hō p̄t scire an sit dignus ad sumēdū coꝛpus dn̄i ꝯiecturaliter.
Pꝛimū est si libēter ⁊ deuote sine tedio audit vbum dei. vt habetur in Joāne
Qui ex deo est vbū dei audit. Scd̄m signū est.si hō inuenit se pꝛomptuꝫ
ad omnia que requirūtur ad seruitiū dei.scꝫ ad oꝛare.missas audire.ieiuna-
re.elemosinas dare ⁊cꝭ.igitur dicit beatus Gregoꝛius. Exhibitio oꝑis est sig-
nū charitatis. Terciū signū est.si hō ex toto coꝛde ⁊ ex tota aīa ⁊ ex omnibꝫ
viribꝫ suis dolet de pct̄is ꝯmissis. Quartū signū est.si hō vult se firmiter
abstinere ab omnibꝫ pct̄is criminalibꝫ ne postea cadat in aliqđ peccatū sal-
tem moꝛtale. Itē nota ꝙ autoꝛ iubet sacerdotē esse ꝯtritū ⁊ ꝯfessum. h̄ non
semꝑ requiritur de ꝯfessione oꝑis. q2 si deficit confessoꝛ sufficit ꝙ sacerdos
sit in firmo ꝓposito ꝯfitendi ⁊ satisfaciēdi ꝓ peccatis.⁊ oīa pct̄ā intendit di-
mittere.⁊ sic poterit celebꝛare. Et ex illo queritur vtrū sacerdos existens sine
moꝛtali pct̄ō possit sine ꝯfessione celebꝛare missam. Et videtur ꝙ nō.q2 di-
cunt doctoꝛes ꝙ nullus sacerdos p̄t esse tam sanctus volens celebꝛare mis-
sam quin opoꝛtet ꝙ pꝛius confiteatur ꝓpter maioꝛem cautelam ⁊ etiaꝫ ob
reuerentiam venerabilis sacramenti ⁊ ꝓpter ecclesie institutionem.nisi cau-
sa necessitatis scꝫ quādo non posset habere confessoꝛem.et dato ꝙ esset in
peccato moꝛtali cōstitutus ⁊ si magna necessitas expostularet adhuc pos-
set talis sacerdos celebꝛare missam sine confessoꝛe.et hoc est verum si ipse
nullo modo posset habere confessoꝛem. Dicitur ergo finaliter ꝙ talis sacer-
dos possit celebꝛare in casibus pꝛetactis super misericoꝛdiam dei.sed tamē
requiritur ꝙ habeat bonū et firmū pꝛopositum postea confitendi ⁊ satisfa-
ciendi pꝛo omnibꝫ peccatis suis istam necessitatem deplangendo ⁊ ꝯfesso-
ri ea enarrando. Item queritur accessoꝛie quare ecclesia tribus diebus
in tempoꝛe penitentie moꝛtem ⁊ passionem chꝛisti deplangit ⁊ quasi in te-
nebꝛis. Respondetur ꝙ hoc fit ad innuendum ꝙ triplex creatura moꝛtem
iesu chꝛisti tempoꝛe passionis deplangebat.scꝫ terra que contremuit.⁊ sol
qui obscuratus fuit.et creatura spiritualis.sicut angelus. Unde dicit ysaie.
Angeli pacis amare flebunt.et composita sicut homo.scꝫ apostoli ⁊ disci-
puli ⁊ sancte mulieres.⁊ petre scisse erant. Vel etiam ideo ecclesia tribꝫ die-
bus moꝛtem chꝛisti deplangit.quia chꝛistus vsq3 in tercium diem moꝛtu-
us in sepulchꝛo quieuit. Item queritur quare passiones chꝛisti peragi-
mus cum lamentatione.⁊ passiones alioꝝ sanctoꝛū celebꝛamꝰ cū gaudio.

Respondetur q̃ꝛ alij sancti passi sunt ꝓpter se.scꝫ vt ꝑ suas passiones acq̃re
rent celestem gloriã.et ideo in passionibꝫ eorũ eis ꝯgaudendũ est.ex eo ꝙ ad
eternã beatitudinẽ ꝑuenerũt. Christus aũt nõ passus est ꝓpter se .scꝫ vt glo
riam acquireret.sed ꝓpter peccata nostra delenda,et ideo tũc flere debem⁹
Secũda rõ est.q̃ꝛ tali die fleuit terra qñ ꝯtremuit.fleuit sol qñ obscuratus
fuit.fleuerũt ꝛ sancte mulieres. Vñ dr̃ beatus Lucas.xxij. Filie hierusa/
lem nolite flere suꝑ me.etiã fleuit petrus ap̃l'us.vñ habet̃ Math.xxvi. Fle
uit amare.etiã fleuit maria doloris gladio ꝑforata.fleuit ꝛ christus q̃ꝛ di/
xit tristis est aĩa mea vsqꝫ ad mortem ,fleuerũt ꝛ angeli . Vñ ysaie.xxxiij.
Angeli pacis amare flebũt.ꝛ si possibile fuisset ꝛ deus pater cũ vidit filium
suũ vnigenitũ tam irreuerẽter tractari. inter tot ergo flentes nullus dꝫ gau
dere.ergo tũc ꝛ semꝑ ꝓ peccatis debemus flere

s^c hõ pctõr   pie correct⁹   s^c sacerdote
Eger vel sanus monitus si sepius a te
.i.pctã   postponere
Occultam culpã suã dimittere nõuult
occulta ei⁹ pctã   .i.dimittit.s^c pctõr
Egressus proprios nec deserit ille latentes
postulat affectuose.   s^c pctõri
Et petit instanter domini des corpus eidem
.i.ꝯsiliũ da   huic pctõri   s^c iste occultus pctõr
Consule quod poteris iudex suus ipse sibi sit
.i.abnegatõeꝫ corꝑis dñi   ꝓ pctis aꝑtis
Judicium legis da pro vicijs manifestis

Hic autor ponit alias cautelas iuxta administratõem corꝑis christi ser
uandas. Et diuidit̃ in tres particulas ẜm ꝙ tria ponit documenta. Secũ/
da pars (Qui cum videris ꝛc̃) Tercia ibi(Non pueris annis ꝛc̃) dicens
primo sic si aliquis peccator qui non vult desistere a peccato q̃uis tamen
sepe a sacerdote monitus vt desistat a tali peccato.et si tale peccatũ occultũ
fuerit ꝛ petierit a te corpus christi .tũc non debes illud denegare. sed debes
dicere ꝙ iudicet seipsum ꝛ dare sibi cõsilium bonũ. Sed si peccatuꝫ fuerit
manifestũ tũc debes sibi denegare corpus christi. q̃ꝛ ꝓ tali pctõ ẜm instituti
ones ecclesie deberet grauiter puniri

Notandũ autor dr̃ in littera ꝙ corp⁹ christi nõ sit denegandũ isti qui cõ
fitet̃ pctm̃ occultũ. Contra hoc diceret q̇s.nulli indigno deberet dari corp⁹
dñi .sed ille est indignus,g̊ sibi nõ dꝫ dari corp⁹ dñi. Maior habet̃ in cano/
ne vbi dr̃ Sacrificia hec dona sunt illibata ꝛ sine malo. Minor pꝫ. q̃ꝛ hꝫ
occultũ pctm̃.g̊ est indignus Rñdet̃ ꝙ corp⁹ dñi nõ est sibi denegandũ q̃ꝛ
si nõ daret̃ sibi tũc ꝓpl'i suspicionẽ incideret.q̃ꝛ ꝓpl's forte diceret iam appa/
ret peccatũ notoriũ in eo.quare ꝓpter tale scandalum euitandũ nõ est sibi de
negandũ. Unde scandalũ sic diffinit̃.est dictum vel factum non recte pre/
bens alijs ruinã.id est causam. Respõdet̃ ad argumentũ aliquẽ eẽ dignuꝫ
corꝑe christi intelligit̃ dupl'r. Vno° ẜm veritatẽ. Alio° ẜm estimatiõeꝫ.mõ
licet talis nõ est dignus ẜm veritateꝫ tñ est dignus ẜm estimationem.quia

estimat a pluribus dignus. Ex illo soluitur talis dubitatio. si aliqs vidis-
set sacerdotem peccare mortaliter. et post hoc cito legere missam. an debeat
illam spernere. Solutio ista missa ppter hoc nõ est spernẽda. Rõ huius ẽ.
quia talis sacerdos posset habere tantã deuotõem in aggressu altaris per
quẽ deus dimitteret sibi omĩa peccata de illa habemus christũ exemplum.
christus enĩ bene sciuit iudã esse eũ traditurũ. illo tñ nõ obstante christ⁹ de-
dit sibi suũ sanctissimũ corpus. qꝛ tale peccatũ erat occultũ. ex eo qꝛ null⁹ sci-
uit nisi solus christus qꝛ iudas esset eũ traditurus. Item peccatoribꝫ nõ exi-
stentibꝫ in ꝓposito peccata dimittẽdi pt denegari corpus christi ꝓpter duas
causas. Prima ẽ. qꝛ ꝑ sacramentũ eucharistie delent pctã venialia et morta
lia oblita. sed si aliq peccata sunt sciẽter ꝑpetrata tũc in ꝯmunicato nihil de
let. sed tales sumũt eucharistiã ad mortẽ eternã. quia dat omĩbus vel in vi
tã eternam vel in mortẽ eternã. vt ptꝫ per hos ꝟsus Si vis in altari de chri
sto sanctificari. Corpus exterge et mundus ad sacra ꝑge. In dñi mensa qđ
sumis sedule pensa. Uiuere vel mori cõfert qđ ꝑcipis ore. Secũda cã est
ex quo sacramentũ eucharistie ceteris sacramẽtis est nobilius. iõ ꝓuat indi-
gne mãducantes vita eterna simplr. sicut facit baptismus. iõ pecatoribus
publicis est denegandũ corpus christi donec peniteãt. Itẽ nota autor in-
telligit lrãm de raptoribꝫ et vsurarijs publicis et quodãmodo de omĩbus
existẽtibꝫ in peccatis mortalibꝫ publicis. rõ est. quia eccĩa nõ iudicat de oc-
cultis. sed tm̃ de manifestis. et iõ si peccator eẽt occultus et cõfessus nõ de-
bet sibi denegari corpus dominicũ.

hoĩes cũ tali ꝓplo reijce .s. eos nõ cõicãdo
Qui cum iudeis habitant expelle foras hos
.i. cõfessis .i. sacrũ corp⁹ christi
Non inconfessis des sanctum sumere pascha
.i. ex iusta cã .i. tales hoĩes ignoti
Non nisi prouisa peregrinus et aduena causa
pastore .i. eucharistiã
A te suscipiant corpus domini caueas ne
sc hoĩes .i. nõ suscipiãt a te eucharistiã nisi ex iusta cã
Uicine ville veniant ad te fugientes

Hic autor ponit scđm documentũ. et habet tria mẽbra Primũ mẽbrum
est tale. quicũqꝫ morãtur cũ iudeis illis nõ debes dare corpus dñi. Rõ illi-
us est. qꝛ forte tales inducerent a iudeis. ita qꝛ possunt illud corpus domi-
ni obseruare et iudeis ꝓsentare. et ipi postea cũ isto sacramento pñt nephas
ꝑpetrare. sicut ꝓus exptum est. et tunc possꝫ cõtingi renouatõ passiõis chri
sti a iudeis. et posset hoc nobilissimũ corpus per iudeos irreuerẽtialr tracta
ri. quod est euitandũ. Subdit secundũ membrũ. cauendũ est ne aliqui incõ
fessi et incõtriti veniant ad te presbiterum corpus christi postulando. Sub-
dit tercium membrum. qꝛ peregrinis de alijs ꝓuinciarũ ꝑtibus veniẽtibus
et aduenis etiã non debet dari corpus christi. nisi hoc eẽt ex iusta causa. etiaꝫ
si vicini alterius ville venirent ad te nõ debes eisdem dare corpus christi ni
si ex iusta causa Notandum. diceret qs. tu dicis qꝛ illis nõ debet dari cor-

pus christi qui morant cum iudeis.cur ergo hoc est q iudei admittunt ab
eccia. Respondetur q hoc fit propter qttuor causas Prima cā est lex.quia
lex fuit pus data iudeis.s.moysi.Secūda causa ꝑpter sanctos patres.ꝛ ex
eo q christus nasci voluit ex iudeis.vnde Hieremias.Salus ex iudeis ē
Tercia cā est.quia iudei sperāt adhuc vnū fieri in fide.vt habet ꝑ beatū Jo
annem decimo caplo.ꝛ fiat vnus pastor ꝛ vnū ouile. Quarta cā est.quia
omis christianus fidelis quādo videt iudeū debet recordari de passiōe chri
sti qui ꝑ nobis ab eis pepēdit in ligno crucis.ꝛ sua morte mortē nostrā de
struxit.ꝛ vitam resurgendo reparauit.sicut habetur in pfatiōe. Et hoc idē
patz in his metris. Lex.patres.extrema fides.mortatio christi.Quattuor
his causis permittūturq iudei Jtez dicit in lrā q christ⁹ nō debet ministra
ri nisi cōfessis. Rō est.quia cōfessio est signū contritiōis.vñ qui se humiliat
ad cōfessionem signū est maxime cōtritōis.Vñ cōtritio sic definit. Est do
lor volūtarie sumptus ꝑ peccatis cū proposito cōfitēdi ꝛ omia peccata di-
mittēdi.ꝛ hoc designatū est in Job scdo.Anteq comedā suspiro.i.anteq ac
cedam ad hoc venerabile sacramētum suspiro.i.de peccatꝭ meis ꝯmissis cō
tritōem facio. Jtem nota.peregrinis nō debet dari corpus christi Rō est
quia forte eis fuit denegatū ab eorū psbitero.igit nō debemus falcē mitte-
re in messem alterius.vt habetur in euāgelio.nisi hoc eēt in articulo nēcita-
tis.sic q talis peregrinus eēt infirmus.ꝛ ipe intantū distaret a suis ꝑtibus
q possibile eēt ipm mori anteq ad ꝑtes eius ꝑueniret.tūc licite possit sibi da
ri corpus christi Pro quo notandū.q peregrinis pōt dari corpus christi
ꝑpter duas causas. Prima si est aliqs peregrinus volens se dare seu trās-
ferre vltra mare ꝟsus hierusalem aut aliuz locū illi nō debet denegari corp⁹
christi.Secūda cā est.si essz aliquis domin⁹ volēs inire bellū iustū isti dz da-
ri corpus christi Pro quo notādū.aduenis debere dari corpus christi in
telligit duplr.Vno modo q sint infirmi.sic debz eis dari corpus christi Se
cūdo mō q nō sint infirmi sic debz eis denegari corpus christi Item nota
autor dicit in lrā.si vicinus alterius ville venerit ad te ꝛ velit audire missam
et ibidē cōmunicare nō debes eū admittere.ꝛ hoc duob⁹ modis.vel ipe fa-
cit hoc causa deuotōis. vel ex contemptu ꝑprij plebani.si pmo mō tūc de-
bet admittere eū in auditōe misse sed nō in cōmunicatōe.nisi tūc fit ex spe-
ciali licētia sui plebani.si scdo modo tūc nō debet admitti nec audire missaz
nec etiā cōmunicare eundē.sed debet remitti ad suū propum plebanū.Jtē
quicūq vult accedere ad hoc venerabile sacramētū ad illū requirit triplex
vnio. Primo reqritur vnio naturalis.ꝛ est ista qua anima intellectiua cor-
pori humano ꝯiungit Ex illa vnione fit hō aptus ad suscipiendū hoc vene
rabile sacramētum. Scdo reqritur vnio charitatis ꝑ fidem.ꝛ ista vnio fa-
cit hoiem digne sumere spūaliter corpus christi. Tercio reqritur vnio ꝑ cō-
tritōem vt homo ꝯgnoscat ꝑ fidem q ibi sit corpus christi.Et ista vnio fa
cit ipm digne sumere corpus christi sacramētalr ꝛ spūaliter. Pro quo sci
endū q sumptio corpis christi est qdruplex.quidam sumūt hoc venerabile
sacramētum nec spūaliter nec corpaliter.vt si aliqs infidelis velit accedere
et nō credit ibi esse verū corpus christi.ille nec sumit sacramētalr nec impen
dit sibi honorē nec timorē.nec est cōfessus.igit etiā nō sumit spūaliter. Alij
sunt qui sumūt sacramētalr.ꝛ tamē non spūalr.quia in pctō mortali acce

dunt. ꝛ qꝛ illi credūt ibi esse verū corpus christi. ergo suscipiūt sacramental'r
et quia in peccato mortali ↄstituunt' non sumūt spūal'r. Alij sunt qui suscipi
unt spūaliter ꝛ nō corꝑaliter. vt sunt boni homines qui astāt ꝛ audiūt mis-
sam ibi ꝑcipiunt hoc spūal'r quod sacerdos recipit sacramētal'r. Alij autem
sunt qui suscipiunt sacramētal'r ꝛ spūaliter simul. vt sunt boni hoīes existen
tes sine pctō mortali. isti capiūt corpus christi spūaliter ꝛ sacramētaliter. et
in illis augertur gratia.

.i. iuuenibꝫ infra decē annos existētes
Non pueris annos infra bis quinqꝫ manentes
.i. eucharistiā tales pueri mūdi
Des corpus domini ꝗuis sint corpore puri
suscipiāt nesciū s' eis
Quid sumant tamen ignorant ergo prohibetur
.s. pueros punit horribil'
Excipe quos vrget seua mors annis licet hi sint
sacerdoti notū est
Octo siue nouem vel septem cum tibi constat
.i. orōem dn̄icam puerorꝫ honesta
Scire pater noster ꝛ eorum vita probata
.s. suꝑflu⁹ suꝑfluitas ciborꝫ hmōi vanitates
Potus et crapule ludi saltus inhibentur
s' illi christi nutriti
Ne vomitum faciant qui sunt a corpore pasti
s' pue vomere nō pn̄t.
Qui licet expuere christum nequeant. tamen illud
habitaculū .i. cū exclusiōe oīm vanitatū
Hospicium caste seruetur quo fuit intus

Hic ponit terciū documentū. ꝛ est tale. ꝙ pueris infra decē annos cōsti-
tutis nō debꝫ mīstrari corpus christi ne tales sumāt illō nesciētes ꝗd ipm
sit. licet tales pueri sint mūdi a peccatis. nisi hoc eēt in articulo mortis. tunc
pueris septē octo vel noueꝫ annorū corpus dn̄i tribuere possit. tamē sub ista
ↄditione. si sciant orōem dominicā. s. pater noster ꝛ sint bone vite. tūc pōt il-
lis mīstrari corpus christi. illis iniungēdo ꝙ se abstineant a potu suꝑfluo et
a crapula. etiā ne tales pueri exerceant ludos saltus cū alijs ne faciāt vomi
tū. ꝛ licet nō possunt expuere corpus christi. tamē adhuc necēarium est ꝙ ho
spiciū corꝑis christi munde seruet' a vanitatibꝫ sensuū Sciēdum ꝙ rō lit-
tere est ista. qꝛ carens vsu rōis non pōt cognoscere causam ꝛ nobilitatē eu-
charistie. sꝫ pueri infra decē annos cōstituti carēt vsu rōis. ġ non pn̄t cogno
scere quid sumūt. Et si sic tūc ipis hoc sacramētum merito denegat'. Sꝫ di
ceres. si ista oīa eēnt vera tūc etiā corpus christi eēt denegandū hoībꝫ anno
sis. qꝛ nemo viuit ꝗ ꝑ hmōi rōem ꝑfectius aliud iudicꝫ in corꝑe christi ꝗ̄ꝫ pa
nē. ex quo ꝗlibet sentit ibi accn̄tia panis. qꝛ saporē hꝫ vt panis. ꝛ colorē panis
Etiam dicit beatus Augustin⁹. ꝙ fides nō habet meritum vbi humana ra

ſtio ꝓbet experimentum. Reſpõdeť negando ꝯſequẽtiam. qꝛ licet ſint hoĩes
annoſi. nõ tamẽ intelligũt miſterium hui⁹ ſacramẽti plene ꝓpter fidei aug-
mentũ. capiũt tamẽ ꝑ rationẽ fidei in ipis firmiter radicatã. ⁊ credũt ꝯſtan
ter que audiũt in eccĩa. ⁊ hoc nõ eſt in pueris. Item notãdum. ꝓ illis pu
eris ſufficit oblatio ſacramẽti quam fecit ſacerdos ꝓ viuentibꝫ. quia quilibꝫ
ſacerdos oblatã diuidit in tres partes. quaꝝ vna offerť pro defunctis. alia
datur ſuꝑnis in celo. ſed tercia offertur ꝓ fidelibus viuẽtibꝫ. vt patꝫ in his
metris. Tincta datur viuis. ſed ꝑs nõ tincta ſuꝑnis Alia fidelibꝫ in limbo
prodeſt animabꝫ. Et limbꝫ diciť ille locus in quo ſancti patres fuerũt detẽ
ti ante paſſionẽ chriſti. a quo in die reſurrectõis erãt liberati Item notan
dum. quicũqꝫ vult accedere ad hoc venerabile ſacramẽtũ ad illum neccãrio
requirũtur tria. Primo reqritur diſtinctio corꝑis chriſti. qꝛ debꝫ illud ꝑmo
ꝯgnoſcere ⁊ diſcernere diſtinctiue ab aliꞽs cibis. ex quo corpus chriſti dať ꝓ
fortitudine ꝯtra omnes aduerſas tẽptationes. vnde de Helya dꝛ. ⁊ ambu
labat in fortitudine illius cibi ⁊c. Scdo reqritur ꝙ habeat ſuꝑꝑius ꝯſidera
tõem. videlicet vt ſciat vtrũ fatiſfecit de peccatis cõmiſſis. iſta cõfitẽdo cũ
vera cõtritõe cordis iuxta dictũ apoſtoli ꝑme Chorinteoꝝ vndecimo Pro
bat autem ſeipſum homo ⁊c. Tercio requiritur ꝙ debet accedere in timore
⁊ reuerẽtia. ergo incõfeſſis nõ datur corpus chriſti. qꝛ ipi nõ habẽt cõſide-
ratõem ſuꝑꝑius ⁊ nõ cognoſcũt illũ cibũ nec habẽt timorem nec debitã for-
mam reuerẽtie. Item notandũ. hic habetur de potu ludo crapula ſaltu
et ꝑcipue de oĩbus oꝑibus carnalibus immũdis. quia iſta ſunt vitanda
poſt ſumptionẽ corporis chriſti. vnde legiť in libro Regum de Ozee q̇ cuꝫ
tetigiſſet archã dei obiꞽt morte ſubitanea ꝓpter illud. quia iſta nocte ꝯgno
uit vxorem. Et iſta archa fuit ſolũ figura illius ſacramẽti. g̃ multo pl⁹ de
bemus mũde accedere ad hoc venerabile ſacramentũ ne nobis ita ꝯtingat
Etiã de rhomanis legitur in vita ſancti Gregoriꞽ. ꝙ rhomani in tempore
quadrageſimali ſe abſtinuerũt ab oĩ peccato. ſed poſt feſtũ paſche immiſ-
cebãt ſemetipos actibus illicitis. tunc deus plagauit eos peſte inguinaria
Et quãdo quis ſternutabat tũc obiꞽt morte ſubitanea. ⁊ tunc inuentũ fu-
it illud ꝙ quãdo homo ſternutat tũc dꝛ. deus adiuuat te vel te abſoluat. ſi-
militer quãdo q̇s oſcitabat tunc obiꞽt morte ſubitanea. ergo inuentũ fuit il-
lud ꝙ homo debeat ſe munire ſigno crucis quãdo oſcitat. ⁊ ergo ne nobis
ita cõtingat vt ꝯtingebat rhomanis debemus nos ab oĩ peccato abſti-
nere ante feſtũ ⁊ poſt. Ultimo notandum. ꝙ autor ꝓhibet cõmunicatis
ludos ⁊ crapulas. ⁊ ratio in lrã eſt iſta. quia tales cõmunicati q̃uis per vo-
mitũ nõ pñt expuere cũ ſe a talibꝫ ꝓſeruãt. tñ hoſpitiuꝫ in quo corpus chri-
ſti eſt ſumptum ꝓpter nobilitatem eius debꝫ caſte ⁊ caute teneri. ⁊ a vanita
tibꝫ ſenſuũ reſeruari: illas penitus ſecludendo

tu chriſtifideľ .i. euchariſtiã corp⁹ chriſti
Quando ſumas corpus domini tunc dentibus illud
.i. maſticare .i. cibaria
Noli conterere velut eſcas. ſed moderatim
.i. fiſſura ſᶜ dentiũ .i. retinẽt .i. aliq̃s de corꝑe chriſti.
Rimula concauitas ne ſeruẽt particulas quas

.i.forte .i.emitteres .i.puisio
Forsitan expueres. datur ergo cautio talis
.i.vomitū facit.i.egrot⁹ eucharistie
Dum vomit infirmus non debet sumere corpus
s^e talis īfirm⁹ certitudinal'r.s^e ve᷑ corp⁹
Christi.si credit credendo firmiter edit
s^e eger emittit s^e corp⁹ p⁹ sumpsiōem
Si vomit hoc idem post sumptum corpus in ignem
s^e tu sacerdos.s^e hmōi .i.aq̄s
Proijcias vomitum fluuij fundas vel in vndas
mollificare debes cor⁹ xp̄i s^e dentiū
Lingua mollifices et dentibus hoc vt eorum
.i.corpris xp̄i s^e in tali vomitu
Si sacramenti species ibi cernitur vlla
s^e sacerdote.tal' spēs vel ab alio iusto
A te sumatur aut a quocunqꝫ fideli
.i.in sanctuario s^e spēm
Siue loco sancto cōseruari facias hanc
s^e infirm⁹ .i.īfirmat' .i.sumere corp⁹ xp̄i
Si tantū doleat ꝙ masticare nequit.tunc
s^e aliud .i.ꝯtactā
Non nisi sumat aquā continctam corpore christi
siue magnā siue p̱uā s^e chr̄i
Quātūcunqꝫ tamen partem de corpore dicto
suscepit s^e corp⁹ chr̄i
Sumpserit infirmus totum sumpsisse videtur

Ista pars ꝯtinuat' ad p̄cedentē sic. Postqꝫ autor determinauit moduꝫ ꝯsecrādi corp⁹ christi.ꝛ docuit quib⁹ sit ministrādū ꝛ quib⁹ nō.hic ꝯseq̄ter determinat de mō sumendi corpus christi. Et illa p̱s diuidit' in duas partes. Nā p̄mo ostendit modū sumēdi corp⁹ christi a sanis. Secundo ab infirmis. Scḋa ibi (Cum vomit infirmus) Prima pars adhuc in duas Primo facit hoc qđ dictū est. Scḋo ostendit qm̄o debeat ꝯfici corpus christi p infirmis. Scḋa p̱s (Luce dei ꝛc) Et stat virtus littere in q̄ttuor regulis Quarū p̄ma tangit' ibi (Qn̄ sumas corpus) et est talis. Qn̄cunqꝫ aliquis fidelis sumit corp⁹ christi tūc debet leuiter mollificare illud cū sua lingua circa dentes anteriores.ꝛ nō hoc corp⁹ terere circa dentes maxillares Et rō est q2 dentes maxillares habēt multas rimas ꝛ cōcauitates.ꝛ si ibi ꝯtereretur corpus christi tunc quādoqꝫ ꝯtingeret ꝙ partes corporis christi obseruarētur in rimis dentiū maxillariū.ꝛ sic tandē aliquis possꝫ eas expuerere eo nesciente.qđ esset graue ꝛ magnū peccatū .ne ergo hoc ꝯtingat ideo mollificatio corp̱is christi dꝫ fieri in anteriori parte cū lingua. Scḋa regula tangit' ibi (Cum venit infirm⁹) ꝛ est talis. Si corpus dn̄i dꝫ dari infirmo facienti vomitū.tūc sacerdos illi ostēdere dꝫ solūmodo corp⁹ christi

et debet dicere ꝙ credat ꝙ ibi sit verū corpus christi. qꝛ dt beatus Augusti-
nus crede ⁊ manducasti. ğ quicūqꝫ infirmus firmiter credat ꝙ sub illa spe-
cie panis corpus dñi ꝯtinet. tūc ille corpus dñi manducat. Tercia regula
tangit ibi (Si vomit hoc idem) ⁊ est talis. Si ex casu euenerit ꝙ ipse infir-
mus sumeret corpus christi ⁊ postea expueret. tūc sacerdos dꝫ proijcere il-
lum vomitū in ignē vel in aquā fluentem. et hoc est verū si nō appareat ibi
spēs panis ꝯsecrati. si aūt spēs panis ꝯsecrati apparet. tūc illam debet sacer
dos sumere vel in loco ꝯsecrato firmiter custodire. Et dicūt q̇dam circa
textū ꝙ sacerdos nequaqꝫ debet sumere illā spēm panis ꝯsecrati. ne sibi ge
neraretur nausea. Quarta regula tangitur ibi (Si doleat tantū) ⁊ est ta
lis. Si infirmus esset tante debilitatis ꝙ non posset deglutire corpꝰ christi
vel masticare. tūc littera dt cū btō Augº. ꝙ aqua porrigat illi infirmo q̄ tan
gi debet cū parua particula corpis christi. ⁊ infirmus absorbeat illā aquam
et sic sumit corpus christi. Et licet illa particula est parua tñ q̄ꝫtuncūqꝫ par-
ua sit ipsa ꝯphendit in se totū corpus dñi. Sed quare debet fieri cum aqua
Respondetur ꝙ ideo. qꝛ aqua est subtilis ⁊ fluxibilis. ⁊ sic infirmus meliꝰ
sumit per aquam q̄ꝫ per vinum

Notandū circa litterā. ex quo hic ꝑagitur de modo sumēdi corpus chri-
sti posset aliq̇s dubitare quis tñ effectus seq̇tur ex sumptione corpis christi
Rñdetur ꝓut aliqualiter ṗus habitū est ꝙ multi effectꝰ sequūtur ex sum-
psione corporis christi. Primus est deletio peccatoꝝ venialiū. ita ꝙ isti qui
sumunt corpus dñi absoluūtur ab omi pctō veniali. Scđs effectus est ƀm
sctm̄ Thomā ꝯuersio homis in corpus christi. et ergo hō cuꝫ aplo potest
dicere. Viuo ego. nō ego in me. viuit aūt in me christus. et aliter est de cibo
corpali. ⁊ alit de cibo spūali vel de corpe dñi. nā cibꝰ corpalis ꝯuertit in car-
nem ⁊ in sanguinē. cibꝰ aūt spūalis seu corpꝰ dñi ꝯuertit nos in se. ⁊ sic paꝫ
differētia inter cibū corpalē ⁊ spūalē. etiā qꝛ cibꝰ corpalis ꝯuertit passiue. sꝫ
spūalis ꝯuertit actiue. Terciꝰ effectꝰ est memoria dñice passionis. Quar
tus effectus est roboratio omniū virtutū. Quintus est remotio suggestio
nis diabolice. Sed diceres nūquid peccata mortalia deleant ꝑ sumpsio
nē corpis dñi sicut venialia. Ad hoc rñdet scūs Tho. ꝙ pctā mortalia nul
lo mō deleant ꝑ sumpsiōem corpis christi. qꝛ req̇rit ꝙ ille qui accipit corpꝰ
dñi mūdus sit ab omni pctō mortali. vt dt apl's ṗma ad Coꝝ. xi. Probat
aūt seipm hō. Et rō huiꝰ est. qꝛ si illud sacramentuꝫ deleret pctā mortalia
tūc sequeret ꝙ iudas traditor christi esset saluatus. Cōsequēs est falsum. ğ
et aňs. Falsitas ꝯñtis pꝫ ꝑ oēs doctores sacre scripture q̇ dicūt ipm eter-
naliter esse dānatū. Sed ꝯña ꝓbat. scꝫ ꝙ hoc seq̇ret. qꝛ christus illi porrexit
suū corpus sicut ⁊ alijs discipulis suis. mō si corpus dñi deleret pctā mor-
talia. tūc oīa sua pctā fuissent extincta. ⁊ ꝑ ꝯñs fuisset saluatꝰ. qđ est falsum
Scđa rō sic format ƀm sctm̄ Tho. sicut se hꝫ alimentū corpale ad corpus
mortuū. sic hꝫ se alimentū aīe ad aīam mortuā. sed certū est ꝙ cibꝰ corpora
lis nō reficit corpus mortuū. sic nec alimentū aīe aīam mortuam. i. aīam ia
centē in pctō mortali. qꝛ talis aīa corā deo dꝛ esse mortua. Item ex quo aīe
iacenti in pctō mortali nō ꝓsit sumpsio corporis christi ad deletōem pctōꝝ
mortaliuꝫ. diceret ergo aliquis nunq̇d ꝓsit ei ad alia oꝑa. Rñdet magister
sniaꝝ dicens ꝙ bona oꝑa ꝓdesse existentibꝰ in pctō mortali intelligit dupl'r

Uno mõ vt ꝓsint aīab⁹ ad vitam eternā. ⁊ sic nõ ꝓsint eis. Alio mõ vt ꝓsint ad bona tp̄alia. et illo mõ ꝓsunt etiā ad sanitatē corꝑis ⁊ ad affluentiā diuitiarum. etiā iuuāt ad minutiōem pene infernalis. etiā iuuāt ad hoc vt ꝑces eoꝝ citius exaudiunt. Et talia bona ꝯcedūtur eis ideo. q2 nullū bonū irremuneratū manet. neq3 vllum maluz impunitū ꝑtransit. et ideo existētes in pctō mortali a bonis operib⁹ desistere nõ debent

Notandū suꝑ textū (Cum vomit infirmus) ꝙ duplex est sumpsio corporis christi q̄tum sufficit ad ꝓpositū. sc3 quedā sacramētalis. ⁊ quedam spūalis. vnde quilibet firmiter credens corp⁹ dñi māducat spūaliter. Uñ sanctus Innocenti⁹ Oēs homines astantes circa sacerdotē qñ sumit corpus christi in altari: māducant sicut ⁊ ipse ⁊ hoc spūaliter. Et hoc est veruz maxime de his qui in peccato mortali non existunt

Notādū circa quartā regulā ꝙ aqua ꝯtacta a corꝑe christi nõ est corp⁹ christi ſm doctores. et ergo nõ debet adorari tanq̄3 sanguis ꝓpter ydolatriam euitandā. Sed si infirmus fideliter credit se sumere corpus chr̄i. tunc sub tali specie aque spūaliter sumit verū corp⁹ xp̄i ⁊ verū sanguinez. Unde olim fuit moris ꝙ cū aliq̄s infirmus nõ potuit manducare corpus dñi pre nimia infirmitate tūc sacerdos indicat illi corpus dñi instruens eū de dignitate ⁊ efficacia hui⁹ sacr̄i. ⁊ manū qua tetigit corp⁹ christi sacerdos in aq̄ lauit ⁊ talem aquā infirmo porrexit ad bibendū. tñ hoc nõ est vsitatū nec expediens nec nccārium. q2 infirmus solū credendo spiritualiter manducat corpus dñi ⁊ effectum sacramēti recipit. Unde beatus Aug⁹. Quid purgas ventrē. quid purgas dentes. crede ⁊ māducasti

Itē notādū ꝙ quicūq3 euomit corpus christi ille peccat mortaliter ⁊ debet penitere ſm eius statū. vt docet decretū. q2 si esset ep̄us. tūc ipse deb3 penitere ꝑ nonaginta dies in pane ⁊ aqua. Si autez est simplex sacerdos vel monachus ⁊ vomit post sumpsionē corporis christi. ille debet penitere per sexaginta dies in pane ⁊ aqua. Si aūt est laicus tūc debet penitere ꝑ triginta dies in pane ⁊ aqua. ⁊ ſm aliquos doctores decretaliuz debēt penitere ꝑ quadraginta dies. Si aūt aliq̄s ex infirmitate magna euomit corpus dñi tūc post ꝯualescentiā d3 penitere ꝑ septē dies in pane ⁊ aqua

Itē sciendū. ex quo hic dr̄ de sumptōe corꝑis dñi. ꝙ quicūq3 christifidelis vult suscipe illud sacramentuz digne. ille debet esse purus ⁊ ꝯfessus debita ꝯtritione preuia. sic ꝙ digne suscipiat illū qui eum facit esse dignū. vt paruit ex p̄habitis metris. sc3 Ois hõ purus ⁊c̄. Rōnes istoꝝ patēt circa textū Unde sciendu3 est ⁊ firmit̄ credendū ꝙ malus homo ita bene sumit illud venerabile sacramentū sicut ⁊ bonus homo sic tñ ꝙ illud sacramentuz ibi non maculatur. Prout hoc idem declaratum est in hac similitudine. q2 ipse sol splendet super omnia in mūdo existentia. sc3 super aurum. argentum ⁊ lutum. sic tamen ꝙ sol non maculatur. sic etiam pariformiter est de quib⁹ dictum est qui suscipiūt corpus christi nõ ꝯfessi nec ꝯtriti

Ultimo notandū est de certis casib⁹. vtrum hostia non ꝯsecrata posset porrigi ipsi infirmo petenti sacramentū. Respondet̄ ꝙ non. quia nulla fictio debet esse in illo sacramento. mõ quādo talis hostia porrigeretur ipsi infirmo tūc crederet ⁊ adoraret. et per cōsequens talis cōmitteret ydolatriā exeo ꝙ ipse adoraret hostiam non consecratam ꝓ hostia consecrata.

Secūdus casus .si sacerdos dicat hoc est corpus christi ⁊ nō hoc est cor
pus meū.dubitaᷣ vtrū ꝯsecraret corpus christi.Rn̄detur ꝙ nō q꞉ oīs chri
sti actio nostra est instructio.sed christus cū his ꝟbis nō consecrauit.ḡ nec
nos.ipse em̄ sacerdos stat in ꝑsona christi qn̄ ꝯficit.igiᷣ sicut christus ꝯfe/
cit dicendo hoc est corpus meū .sic etiā sacerdos in ꝑsona christi volens cō
ficere debet dicere.sed tn̄ illa est iā forma ꝯpleta.hoc em̄ corpus meū.q꞉ ec/
clesia addit hanc dictōem (em̄) ꝓpter p̄cedentiū ꝟborū ꝯnexionem. vt su
pra declaratū est   Tercius casus est vtrū christus eisdē ꝟbis in die cene
ꝯfecit corpus suū quib꞉ mō nos ꝯficimus.Ad hoc ꝭm aliquos rn̄deᷣ ꝙ nō
quia deus sine ꝟbis ꝯfecit.et post cenā tradidit formā discipulis suis.Et
rō ipsoꝝ est q꞉ pater oīpotens virtutē ⁊ potentiā suā nō alligat ꝟbis.Sꝫ
hoc videᷣ eē falsum.q꞉ christus in institutōe hui⁹ sacri in istis ꝟbis dedit ex
emplū suis discipulis de mō ꝯficiendi.cū dixit exemplum dedi vobis vt ⁊
vos ita faciatis.Alij ergo dicūt ꝙ xp̄s in ꝯsecratiōe ꝓtulit illa ꝟba caute ⁊
sub silentio.⁊ postea alta voce expressit illa.Ad rōnem ergo p̄dictā rn̄deᷣ
ꝙ sic nō alligauit q꞉ potuit aliter facere.verbi gratia.aīa creatur.⁊ in creā/
do corpori organizato infundiᷣ.⁊ deus posset aīam non infūdere si ei place/
ret   Quartus casus est.sacerdos dicens hec verba.hoc em̄ est corpus
meū.tūc ibi dubitatur vtrū hoc pronomen hoc significat ibi veruꝫ corpus
christi.an non.Si dicaᷣ ꝙ non tūc illa oratio est falsa.hoc em̄ est corpus me
um.Si aūt dicaᷣ ꝙ sic.tūc illa verba non faciūt efficaciam quo ad cōsecra/
tionem.quia hoc pronomen hoc sacerdoti demōstrat hoc quod sentiᷣ ibi.
et illud non est verum corpus.Ad hoc dicendū est ꝙ quidā magistri resp̄o
dent in suis questionib꞉ circa quartū sententiaruꝫ ꝙ hoc pronomen hoc ibi
non facit demonstratōem ad sensum sed ad intellectū.q꞉ intellectus debet
hoc apprehendere qđ sensus non potest capere.et illa consecratio corporis
christi fit in omnib꞉ istis verbis simul captis.et ergo illa in ꝯsecratione de/
bent proferri sine pausa   Quintus casus est.si sacerdos benedicendo pa
nem precise diceret illa verba.hoc est em̄ corpus meū dimittendo verba p̄/
cedentia.vtrū tunc conficiat.Ad hoc respondēt aliqui ꝙ sic.q꞉ quilibet sa/
cerdos potest ꝯficere sub illis verbis que sunt de essentia forme ꝯsecratio/
nis.⁊ talia sunt illa p̄dicta.igitur ⁊c̄.Sed alij dicūt ꝙ de nc̄citate ꝓrequirū
tur verba p̄cedentia vsq꞉ ad finē.dicēdo hoc em̄ ē corpus meū.Et rō hui⁹
est.q꞉ ad hoc ꝙ verba ꝯsecrationis habeant efficaciam requiritur de neces/
sitate ꝙ intelligātur de persona christi.sed illa verba nō possunt bene intelli
gi p̄termissis verbis p̄cedentib꞉ de ꝑsona christi.Et sic ꝯsequenter dicūt ꝙ
bene verū est ꝙ ista sunt verba ꝑ que quilibet sacerdos potest ꝯficere.sꝫ alia
verba sunt causa sine qua nō.   Sextus casus.Circa omnia p̄dicta du/
bitatur.q꞉ videtur ꝙ nullus hō digne potest accedere ad hoc venerabile sa
cramentū.quia euangelica veritas dᷓ p̄ma Joannis p̄mo capl̄o.Si dixeri/
mus ꝙ peccatū non habemus ⁊c̄.et ergo videtur ꝙ nullus est sine peccato
et per ꝯsequens nullus potest etiam digne accedere.ex quo debet esse pur⁹
et sine peccatis.Respondetur ꝓut etiā supra habitū est ꝙ peccatuꝫ est du/
plex.scꝫ veniale ⁊ mortale.mō dictū sancti Jo.intelligiᷣ de pctō veniali.q꞉
de illo nullus p̄t se p̄cauere.et illud ꝑ sacramēti sumptōem penitus absor/
betur.Sed a peccato mortali p̄t se quilibet hō abstinere ⁊ p̄cauere.Uel di/

tatur sic. ꝙ ꝯtritio est duplex. quedā est certitudinis. ⁊ ex illa nullus hō pōt se cognoscere an dignus sit vel indignus ad hoc sacramētū suscipiendum. Alia est ꝯtritio que fit ex signis. ⁊ ſm illam qlibet hō pōt scire vtrū sit dignus vel indign⁹ ad hoc venerabile sacramētū. Quoꝝ signorum sunt qttuor. pmum est. libēter ⁊ deuote audire verbū dei. ‧ ‧ ‧ tcijs q sup̄ patuerūt

¶ Qui debent omitti in sumendo corpus christi.

furibūdus stultus vel lusor heretic⁹
Ebrius insanus erroneus ⁊ male credens
carētib⸫ discretōe eucharistiā p̄dicti
Cum pueris domini corpus non suscipiant hi
.i. euētu labit̄ admistras corp⁹ christi
Si casu cadit in terram dum porrigis illud.
īfirmis s^e quā tetigit diligēter.
Egris vel sanis. terram debes studiose
deponere s^c illas .i. in loco sanctuarioꝝ
Radere. rasuras vbi sunt loca sacra reponas.
s^c corp⁹ chr̄i .i. eodē mō vt dc̄m ē
Si supra lignum cadit aut lapidem facies sic
.i. p⁹ tres dies egrotās secure corp⁹ chr̄i suscipiat.
Post triduum languens tute communicet eger
.i. rōis potēs hic hō īfirm⁹
Dumq₃ sue mentis sit compos confiteatur
in die dn̄ico corp⁹ egris cōsecra christi
Luce diei quod das infirmis confice corpus
.i. qn̄ est necāriū alijs dieb⸫ s^c corp⁹ ꝯfici
Quando necesse subest alijs ferijs licet illud
corp⁹ chr̄i s^e hoī .i. reuerētial̄r
Hoc des leproso si deuote petit illud
ego raymūd⁹ q patit̄ morbū caducū .i. apopleticus
Nolo ꝙ accipiat epilenticus aut similis quis
eādē infirmitatē desistat
Qui patiatur idem .nisi cesset lesio morbi.

Postq̄ autor determīauit de sumptōne corpis christi. hic iā ponit aliqs regulas de istis q debēt omitti in sumēdo corpus christi. Et stat ꝓtus littere in qnq₃ regulis. Quarū pma talis est. ꝙ insani ebrij erronei stulti frenetici heretici ⁊ sarraceni cū pueris carentib⸫ discretōe nō debēt sumere corp⁹ christi. Et rō est ista. q2 oēs isti abutunt̄ rōe. sed hoc sacramentū debet sumi ab illis q vtunt̄ bona rōe. qre seqtur ꝙ ipi nō debēt sumere corp⁹ chr̄i. Secūda regula. si ex casu euenerit ꝙ ipe sacerdos deberet infirmis vel sanis porrigere corpus chr̄i. ⁊ ipe mitteret cadere sup terrā vel sup lapidē vel lignum tūc ipe sacerdos debet eē idone⁹. i. ita discretus ꝙ radet terrā lapidē vel lignū. ⁊ ponat in locū ꝯsecratū. ⁊ ibi firmiter custodiat. Sed tūc tal' sacerdos

debet ieiunare ſm decreta p quattuor dies in pane ⁊ aqua. Tercia regl'a talis eſt. quãdo aliqs incidit infirmitatem. ⁊ illa infirmitas durat p triduum tunc talis infirm⁹ tercia die dz cõmunicare. Rõ eſt. qr infirmitates in pma die puant hoies a mēte. i. a diſcretõe. ita q nullam pñt habere deuotõez. vñ dñs Aug⁹. ibi rapitur intentio mētis vbi ſtat vis doloris. g talis hõ debz ꝯmunicare tercia die. Si aũt talis infirmitas eēt valde gũis. ſic q certum periculũ mortis pemineret. tũc ipe dz cõmunicare pma die. Quarta regula. corpus chriſti qđ porrigit ipſis infirmis illud debet ꝯſecrari in die dñico. Rõ eſt. qr ille dies eſt dies domini. ⁊ hoc p excellentiã. Si autē eēt nccitas tũc poſſet cõſecrari alijs dieb feriaſib. ſz tamē ob reuerentiã corpis chriſti. tunc debet ꝯſecrari dieb dñicis. Quinta regula. leproſis porrigere corpus chriſti eſt licitũ. Rõ eſt qr corp⁹ chriſti nõ eſt cib corpis. ſz aie. modo q̃uis leproſus ſit immũdus corpe. põt tamē eſſe mũdus quo ad aiam. ſilr null⁹ epilēticus. i. qui patit morbum caducũ ſumat corpus chriſti q̃z diu durat illa infirmitas. ſed ceſſante infirmitate pt licite ꝯmunicare

¶ Circa lrãm pmo eſt notandũ. q duo ſunt que reqrunt ad ſumptõez corporis chriſti pmum eſt actualis deuotio. ſcđm eſt aie mundatio. ſz illi in littera enumerati. ſ. ebrij inſani erronei ſtulti heretici ⁊ ſaraceni nõ habent illa duo. q̃re ſeqtur q nõ debēt ſumere corpus chriſti. nã ebrij etiã non ſumant. Nã licet ſm dictum Boetij in de diſciplina ſcholariũ. Vinũ modice ſumptum acuit ingeniũ. tamē immoderate ſumptũ (vt idē refert) memoriã cõfundit ⁊ obliuionē inducit. mõ vbi eſt ebrietas ibi eſt furor ⁊ nulla ſapiētia. ſed inſipiētia. quare ſeqtur q ebrij carent rõe. ⁊ p ꝯſequens nõ debēt ſumere corpus chriſti. Itē inſani nõ debēt ſumere corpus chriſti ꝓpter defectum rõis. qr euidenter ſtultizãt ⁊ naturalr. Item ſtulti nõ debēt ſumere corpus chriſti ꝓpter ignorantiã. quia neſciũt quid faciũt. Item infideles nõ debent ſumere corpus chriſti ꝓpter ſcandalũ euitandũ. qr tales forte ſumerēt corpus chriſti ſicut aliud nutrimentũ vt panē. ⁊ indigne ⁊ irreuerētialr tractarent. Item ipis pueris indiſcretis nõ dz porrigi corpus chriſti. Et rõ huius eſt iſta. qr tales nõ habēt diſcretõem inter cibũ corpalem ⁊ ſpũalem. ſed volēs recipe corpus chriſti debet eē diſcretus. ſic q cognoſcet q alio mõ ſumēdus eſt cibus corpalis ⁊ alio mõ cibus ſpũalis.

¶ Secũdo notãdum p modũ dubitatõis circa textũ. nunquid aialia bruta ſicut mus vel canis ⁊cetera poſſunt recipe corpus chriſti Et arguitur q nõ. quia ſi talia reciperēt corpus chriſti. vel ergo reciperēt ad ſaluatõem vel ad damnatõem. ſed nullũ illorũ eſt dđm. g ⁊c. Maior manifeſta eſt p ſufficientē diuiſionem. Sz minor ptz. qr bruta animalia nõ ſumũt corpus chriſti ad vitam eternã. quia eorum aie cum corpibus moriunt. Nec etiam ſumunt ad damnatõem ex eadem rõe Sed in oppoſitũ arguit ſic. qcquid recipit ſpēm ſacramenti hoc etiã recipit ſacramentum. ſz bruta aimalia ſunt hmõi. igit ⁊c. Maior patz ex vna maxima in theologia. q vbicũqz eſt ſpēs ſacramēti ibi eſt ⁊ ſacramētum. ſz q bruta aialia recipiũt ſpēm ſacramenti patz. qr ſi corpus chriſti poneret ad locũ incautum. ita q mures cõuenirent et illud corroderent tunc ſumerēt ſpēm ſacramēti. g etiam totũ ſacramētũ Ad hoc dubiũ reſpondēt aliq q talia aialia bruta bñ recipiunt ſacramētũ nõ aũt ſuſcipiunt rem ſacramēti. i. grãm q ſequit poſt ipm ſacramētũ. Sed

tunc ad rōem quādo arguit͛.si recipiunt sacramētū.vel ergo ad damnatio
nem vel ad saluatōem.Respondet͛ ꝙ nullū illoꝝ.qꝛ talia aīalia bruta nō
sunt capacia salutis ꝛ damnatōis.sed scūs Innocentius dt ꝙ aīalia bru
ta non recipiūt sacramētū.quia quādo talia tāgunt sacramentū tūc ibi nō
manet corpus christi.ſꝫ deus gloriosus ex sua cūctipotētia transmutat cor
pus christi in spēm panis ex ꝯtactu aīalium brutoꝝ.sicut ꝑ eius potentiaꝫ
trāsmutat spēm panis in corpus christi.ꝛ sic ibidē nō est aliud nisi panis
¶ Tercio est notandū ꝑ modū dubitatōis.ꝛ est casus singularis circa ꝑ
sentem lrāꝫ.ꝙ si sacerdos nō haberet hostias ꝯsecratas sicut qñqꝫ ꝯtingit
et ponat͛ ꝙ in eadem ꝓrochia sit infirmus q̄ iacet in agone mortis.ita ꝙ nō
pōt euadere mortē.ꝛ ponat͛ ꝙ talis sacerdos sit prāsus.tunc dubitat͛ vtrū
talis pleban⁹ post prādium pt ꝯficere corpus christi.Ad hoc dubiū rñdet
vna decretalis ꝙ nō Et rō est.qꝛ sacerdos debꝫ ꝯficere corpus christi sobri
us ꝛ ieiunus.Sꝫ tamē est alia opinio dicēs.ꝙ corp⁹ chr̄i dꝫ ꝯsecrari in alia
parrochia si ibi est sacerdos sobri⁹ ꝛ ieiunus.vel si eēt ibi corpus christi ꝯse
cratum tūc deberꝫ porrigi huic infirmo.Alit͛ rñdet vna alia opinio dicens
inter duo mala min⁹ malum est eligendū.ꝛ maius malū est euitandū.ḡ dī
cit illa opinio ꝙ sacerdos in tali nccītatis articulo dꝫ ꝯficere corpus christi.
q̄uis sit prāsus.qꝛ christus instituit hoc sacramentū post cenā.ſꝫ si fiat ieiu
no stomacho est de bñ esse.nā sic instituerūt sancti patres mō in nccītatis ar
ticulo melius est seruare institutōem supioris.i.dei q̄ꝫ inferioris.i.pape.ta
men ille sacerdos q̄ hoc ex negligētia facit peccat mortaliter.qꝛ facit contra
statutuꝫ rhomane eccīe.sed tamē ne ille infirmus moreret͛ sine corpe christi
et ne fieret scandalū in pplo tunc sacerdos pōt ꝯsecrare corpus christi post
prandiū vt premissum est.ne aliq̄ dicant.ille est mortuus sine ꝯmunione.ꝛ
illud est factum ex negligētia sacerdotis
¶ Quarto est notandū ꝑ modum dubij.vtrū sacerdos leprosus debeat ce
lebrare missam.Rñdetur ꝙ sic.qꝛ si leprosus pt sumere corp⁹ christi qđ est
cibus aīe vt ꝓus dictum est.tūc sacerdos leprosus pt etiā celebrare in qua
maxime tractat͛ de sumptōe corpis christi.ſꝫ tamē q̄dam doctores dicunt
ꝙ nō debeat celebrare in manifesto loco.sed in occulto.nisi eēt ita corrupt⁹
ꝙ nō posset celebrare sine periculo.tūc ip̄e nec in occulto nec in manifesto lo
co dꝫ celebrare.sed dꝫ dimittere ob reuerentiā corporis christi.licꝫ de iure be
ne pōt celebrare ¶ Ultimo nota de casib⁊.Primus casus est iste.ponat͛
qđ veniat histrio vel ioculator manifestus ad ip̄m altare volēs sumere cor
pus christi.tūc dubitat͛.vtrū sacerdos dꝫ illi dare corpus christi an nō.Rñ
det͛ breuiter qđ si ip̄e ꝓmiserit se velle abstinere a talib⁊ negocijs ita qđ non
vult denuo reiterare tūc sacerdos humilr̄ dꝫ eū informare vt ꝯfiteat͛ ꝛ dole
at de pctīs ꝯmissis.tūc suis pctīs ꝯfessis ꝛ ꝯtritis illi porrigat corp⁹ chri
sti in nōie dei. Scđs casus est iste.vtꝝ iudex accedēs ad altare sit cōican
d⁹.Rñdet͛ qđ iudex est duplex.s.iniqu⁹ ꝛ ver⁹.mō dꝫ iudici ꝓ̄o corp⁹ chr̄i
est ꝓbendū.ſꝫ iniq̄ iudici ꝛ oī familie ei⁹ corp⁹ chr̄i nō est porrigēdū.Uñ no
tandū qđ verus iudex ē duplex.qꝛ vel talis iudex ē elect⁹ ex ꝯuentōe vel ex
electōe.Si ex ꝯuentōe ita qđ cōicat iudiciū ꝓ lucro alijs detrahēdo tūc illi
iudici nō ē porrigendū corpus christi.Si aūt est elect⁹ ex cōi electōe ꝛ non
causa lucri.tunc corpus domini porrigitur sibi ꝛ oīibus suis familijs.

Terciꝰ casus.christianꝰ vel christiana iudeis seruiēs ad altare accedēs
et petēs corpus chri.tūc dubiū est vtrū eis debeat porrigi corpꝰ chri.Rñde
tur ꝙ nō.ꝓut etiā supra habitū est ꝓpter scandalū euitandū.q₂ tales in diui
na misericordia desperauerūt.⁊ sic de eis est timendum ꝙ velint vendere
corpus christi.⁊ ğ.ꝓpter illud scandalū euitādum tunc eis nō debet porrigi
corpus christi. Quartus casus.an pco seu bodellus p̄t accedere ad al/
tare ⁊ sumere corpus christi an nō.Uel sic.an pco in articulo nccitatis de/
beat cōicari.Rñdetur.si exercebat officium suū causa iusticie ⁊ nō ꝓpter lu/
crū.nec vt posset viuere sine laboribꝫ.tūc sibi pōt dari corpus dñi.quia tunc
habet vitā meritoriā.Si aūt exercebat officiū suum sine iusticia ⁊ amplius
ꝓmittit sacerdoti velle desistere ⁊ penitētiam agere de ꝯmissis.tūc ip̄e sacer
dos debet illi dare corpꝰ christi.⁊ al's non. Quintus casus.ponat͛ in ca/
su ꝙ sacerdos post diuisionem hostie cadat in magnū dolorē dentium.ita ꝙ
nō pōt ꝯmunicare.tunc dubitat͛ q̇d ibi sit faciendū.Ibi rñdent aliq̇ docto/
res sacre scripture ꝙ talis sacerdos p̄t has ꝑticulas distribuere christifide/
libꝫ ⁊ ꝯfessis.Alij aūt doctores dicūt.ꝙ sacerdos in tali casn has ꝑticulas
tenet͛ ꝑ sanguinē ꝯsumere Sextus casus.ponat͛ ꝙ circa ꝯmunionē aliq̇s
sacerdotū habeat memoriā de vno pctō mortali.tūc dubitat͛ vtrū talis sa/
cerdos debeat sumere corpus christi in illo pctō mortali an nō.Respondet͛
sub distinctōe.q₂ vel tal' sacerdos pōt habere pñtiam alteriꝰ sacerdotꝫ vl' nō
Si pōt hr̄e alium sacerdotē tunc illū ad se vocat ⁊ illi ꝯfiteat͛ illud pctm̄.pꝰ
hoc tunc corpus christi capiat cū timore.Si aūt nullū aliū sacerdotē habe
re poterit.tūc sit intentio illius sacerdotis ꝙ q̄ꝫ cito aliū sacerdotē hr̄e pote/
rit ꝙ hoc pctm̄ velit ꝯfiteri.⁊ sic sumat corpus christi in noīe dei.⁊ nō debꝫ
missam dimittere ne fieret error in ꝑp'lo Septimus casus.ponat͛ ꝙ aliq̇s
sacerdotū post dñicam orōem.s.pater noster recordat͛ se omisisse siue p̄ter/
misisse aliq̇ verba canonis.tūc dubitat͛ vtrū debeat resumere ꝟba ꝯsecratio/
nis.Respondēt aliq̇ ꝙ ip̄e debet resumere.Sed tūc diceret aliq̇s.tūc ip̄e sa
cerdos scādalizaret͛ in ꝑp'o.ğ aliqui dicūt ꝙ sufficit resumere sola ꝟba con/
secratōnis ⁊ nō debꝫ resumere totū canonē.⁊ postea debet agere pniam de
ꝯmissis Octauus casus.ponat͛ ꝙ calix sit scissus vel haberet rimā sacer/
dote nesciente.⁊ post hoc infundat vinum ⁊ aquam ⁊ tegat calicem ⁊ bene
dicat calicem.⁊ post eleuatōem calicis nihil in calice inueniat.tunc dubita/
tur vtrum vinum fusum super altare sit consecratum Ad hoc respōdetur
exq̊ sacerdos intendebat illam aquā cum vino quam credebat in calice esse
cōsecrare.tunc merito est sanguis christi.quare vt supra dictum est sacer/
dos lingat ⁊ sugat mappas.⁊ faciat vlterius vt ꝑ̇us patuit. Nonus ca
sus.ponatur ꝙ candela cadat supra corpus christi consumēs ⁊ denigrās
aliquam ꝑtem.vtrum tunc corpus christi ibi consumitur vel denigratur.
Ad hoc respondetur ꝙ sola accidentia ibi consumuntur vel denigrantur
et non corpus christi.ex eo ꝙ ibi accidentia stant sine subiecto. Ultimo
nota.exquo littera dicit (epilenticus) differentia est inter apoplexiam ⁊ epi
lentiam.nam apoplexia est morbus qui fit ꝑ opilationem neruorum.ita ꝙ
spiritus vitales prohibentur transire per membra.⁊ per consequens prohi/
betur motus ⁊ sensus in homine patiente.vnde tales per triduū sunt qua
si mortui.tamen postea natura eorum superante resurgunt et vires suas

recipiunt sicut añ. Sed epilẽtia fit in tẽpore breui. ꝛ illa inducit morbũ ca-
ducum. ita tamẽ ꝙ mentẽ ꝛ sensum impedit. sicut patꝫ in his qui morbũ ca
ducum ad duas vel ad tres horas patiunt. Sed tamẽ cessante infirmita-
te. tunc tales pñt cõicare. ꝛ hoc littera intendit dicere

ĩfirmꝰ excõicatꝰ accipe christi
Eger bannitus cupiens sibi sumere corpus
excõicatꝰ .i. ꝓ quacũqꝫ cã excõicatꝰ
Hic absoluatur pro re quacunqꝫ ligatus
.ĩfuerit p̃da .i. furtũ huic cui ablatũ est
Extiterit. res aut oblatum restituatur
s^e restitui poterit restitui ab excõicatõe raptor seu fur
Si poterit. si non tamen absoluatur. et idem
absolutõis .i. ius s^e sacrũ ĩstituerũt
Sub forma quam lex ꝛ euangelium statuere
a pctis infirmũ .s. eger .i. excõicatũ
Presbiter absoluat egrum. licet ille ligatum
s^e eẽ excõicatũ tutela s^e hoc fieri copiosa
Se dicat vel non. cautela requirit abundans
infirmi icolimes .i. desistãt .i. publicis
Egri vel sani nisi cessent a manifestis
.i. peccatis .i. eucharistia ꝓuantur.
Criminibus. pane celesti iure carebunt
s^e hoĩbꝫ s^e p̃res instituerũt
Confessis vel contritis sancti statuerunt
christi .i. in agone mortꝭ nullatenꝰ
Corpus in extremis nunqꝫ debere negari
ꝯfessus ꝛ ꝯtritꝰ pctõ ꝓmittit
Ille satisfacere si se pro crimine spondet
ꝯsanguinei eiꝰ deficiẽte auxiliat̃ ĩfirmo
Proximitas sua se moriente subuenit illi
s^e infirmo porrigas requiras
Sacramenta dei des et nil inde reposcas
postulãti aliq̃d recipe caute.
Si nil poscenti tibi quid datur accipe tante
in mẽse vna vice .s. laicus ĩfirmus
Non nisi mense semel aliquis communicet eger.

Hec est vltima ps de sacramẽto eucharistie. in q̃ autor ponit alias regu-
las de mõ sumẽdi corpus christi Et ꝑtus littere ꝯp̃hendit̃ in q̃ttuor regu
lis. Quarũ p̃ma est. ꝙ oĩs infirmus bannitus. i. excõicatus cupiẽs sumere
corpus christi ꝯfessus a sacerdote debet absolui a vinculo excõicatõis. ꝛ illi
porrigi dꝫ corpus christi. Scõa regula est ista. si aliq̃s ꝯfitet̃ ꝙ fecit furtum

vel ſpolium.iſti nō debet porrigi corpus chriſti niſi ꝑ̇us reſtituat ſi pōt ha-
bere.Si aūt nō pōt habere tūc ꝓmittat ipi ſacerdoti ꝙ quādo poſſit habere
ꝙ velit reſtituere.vnde btūs Auguſtinꝰ in decretis ſuis. Pctm̄ nō dimit-
tit̄ niſi ablatū reſtituat̄.Et ſi habet in poſſeſſione tūc debet ſimpl'r reſtituere
et illi nō debet porrigi corpus niſi illud ꝑ̇us reſtituat vel ſatiſfaciat pro illo

Tercia regula eſt iſta.ꝙ om̄is eger vel infirmus a vinculo excōicatōnis
abſoluat̄.Si aūt eger nō dicit ſe eē excōmunicatū tūc adhuc ipſe ſacerdos
debet dicere excōmunicatōis abſolutōem.Quia forſan talis hō ignorāter
incidebat excōmunicatōem.ita ꝙ locutus fuiſſet cū excōmunicato Quar
ta regula eſt.ſi aliqͣs infirmus vel ſanus eſt in pctō mortali manifeſte ⁊ nō
vult ſe abſtinere ab illo pctō tunc illi nō debet porrigi corpus chriſti cū non
velit abſtinere a tali pctō manifeſto.nec vult mutare mentē ſui confeſſoris.
Quinta regula ꝙ ſancti patres (vt ſanctꝰ Gregoriꝰ ⁊ aliȷ̄)inſtituerūt ꝙ cō
feſſis ⁊ ꝯtritis nūqͣ̄ debet denegari corpꝰ chriſti qͣuis ſint magni peccato-
res ⁊ maxime in agone mortis.ſi ꝓmittūt ſatiſfacere qn̄ conualeſcāt.Si āt
moriūt̄ tūc debēt ꝓximi eorū ammonere vt ſatiſfaciāt ꝓ aiab; eorꝝ. Sexta
regula eſt talis ꝙ quādo das ſacramentū ſano vel infirmo tūc nō debes po
ſcere ab eo p̄mium ſiue pecuniā capere.Rō eſt.qꝛ ſi poſceres ſeu poſtulares
premiū tunc tu vēderes ſacramēta.⁊ ſic cōmitteres ſymoniā qꝺ eſt grāde
pctm̄.vn̄ gratis accepiſtis gratis date.tn̄ ſi nō poſcis ⁊ tibi porrigeret̄ pecu
nia tunc illā debes valde caute recipere.⁊ debes ꝯſiderare diligēter cuiꝰ fa
cultatis ſit iſte hō.nam ſi ſit pauꝑ tunc nō accipe.ſi aūt ſit diues tūc caute re
cipias Septima ⁊ vltima regula eſt talis ꝙ ipē infirmus niſi ſemel de-
bet cōicare in menſe.hoc eſt in qͣttuor ſeptimanis.⁊ illud eſt intelligendū de
laicis.ſed de infirmis clauſtralib; nō eſt intelligendum.qꝛ iſti om̄i die dn̄ico
poſſunt communicare.

¶ Circa lrām eſt notandū.ꝙ forma abſolutōis ipius excōicatōis quā ipē
ſacerdos debet tenere eſt tal'.Ego abſoluo te autoritate apoſtolorꝝ Petri
et pauli a vinculo excōicatōis quā incidiſti.⁊ reſtituo te ſacramētis ſcē ma-
tris eccīe in noīe patris ⁊ filȷ̄ ⁊ ſpūſſci.Sed tamē ſi ipē cōfitens vellet dice
re ꝙ nō eſſꝫ in vinculo excōicatōis qͣre tunc eū abſolueret a vinculo excōica
tōis.ibi dꝛ ꝙ ꝓ tanto.qꝛ forte talis ꝯfitens ignorāter eſt in vinculo excōica
tōis.ſ.ꝙ forte locutus eſt cū aliquo excommunicato.

¶ Secūdo eſt notādum.lrā dicit ꝙ ſanus vel infirmus in peccato manife
ſtꝰ nō debet cōicari.Pro quo nota ꝙ crimē peccatoris eſt duplex.vel eſt ma
nifeſtū vel occultū.Si eſt manifeſtū tunc nullo modo debet illi porrigi cor-
pus chriſti.Si aūt eſt occultū a qͦ nō vult deſiſtere.hoc eſt dupl'r.vel eīn pe-
tit corpus chriſti in manifeſto vel in occulto.Si in facie eccīe ⁊ in manifeſto
petit corpus chriſti tūc nō dꝫ illi denegari.rō eſt.qꝛ ſi ſacerdos denegaret ei
corpus chriſti.tūc eēt reuelator criminis ⁊ ꝓditor ꝯfeſſiōis.qꝛ tūc hoīes cir
cūſtantes intelligerēt eū eſſe grādē pctōrem.⁊ iō ſi petit in manifeſto ſacer
dos dꝫ ei porrigere ſuꝑ ſuā conſciam.Si aūt ipē peccator petit corpus chri
ſti in occulto tunc debet ei denegare.

¶ Tercio eſt notandū ꝑ modū dubitatōis.qͣre ſacramētū euchariſtie cōfi
cit̄ ſub duplici ſpē.ſ.ſub ſpē panis ⁊ ſub ſpē vini.cū tn̄ ſit ibi vnū ſacramētuꝫ
Rn̄det̄ ad hoc ſm̄ doctores ſacre ſcripture.ꝙ illꝺ fit ꝓpter tres cās Primā

ponit sanctus Innocētius supͬ expōem misse dicēs ꝙ iesus chr̄s sua passio
ne redemit humanā naturā q̊ ad duo.s.q̊ ad corpus ⁊ q̊ ad aīam ⁊ ꝑ spēm
panis intelligitꝰ corpus.ꝑ spēm aūt vini intelligit aīa.igit corpus chr̄i ꝯficit
sub duplici spē. Aliā cām ⁊ scđam ponit Alexāder dicēs.ꝙ illud sacramen
tū conficit sub duplici spē in memoriā passiōis christi.qꝛ in amara passiōe ie
su christi totꝰ sanguis eius fuit extractꝰ a corꝑe.⁊ g̊ diuisim cōficit corpus
christi ⁊ sanguis sub duplici spē.s.panis ⁊ vini.Qꝫ aūt totus sanguis fuit ex
tractus a corꝑe christi ⁊ diuisus hoc sic ptꝫ.qꝛ sanguis subtilis intercutane
us.i.sanguis q̇ latuit inter cutē ⁊ carnem fuit extractus ꝑ sudorē.vn̄.erat su
dor eius ⁊c.Sed sanguis magis grossus fuit extractus a corꝑe christi per
amarā flagellatōem.sed sanguis neruoꝝ fuit extractus ꝑ clauorū impͥssio-
nē.sed sanguis intrinsecus.s.cordis fuit extractꝰ ꝑ lanceā.⁊ ita ptꝫ ꝙ totus
sanguis fuit extractꝰ a corꝑe christi. Et g̊ in memoriā illius diuisim dꝫ cō
secrari corpus ⁊ sanguis chr̄i sub duplici spē.Tterciā cām ponit scūs Hie-
ronimꝰ dicēs.ꝙ ꝓ tanto illud sacramentū sub duplici spē ꝯficit ad denotā-
dum ꝙ ibi fiat plena refectio corꝑis ⁊ aīe.qꝛ sicut videmus in alimēto corpo
ris ꝙ cibꝰ sine potu nō est plenariū seu totale nutrimentū corꝑis.igit nec ali
mentū spūale quod correspōdet alimēto corꝑali.g̊ sacramentū eucharistie
sub duplici spē.s.panis ⁊ vini conficitur.

¶ Quarto est notandū.si aliq̇s infirmus in vltima extremitate caret vsu
loquendi ⁊ vellet accipere corpus christi.sic tn̄ ꝙ daret signa ꝯtritōis gemē
do ⁊ manꝰ ad celū eleuādo.tunc dubitat.vtꝝ illi debet porrigi corpꝰ christi
Ad hoc respondēt q̇dam doctores sacre scripture dicētes cū distinctōe.nā
si ille q̇ est infirmꝰ potuit hr̄e copiā sacerdotū ⁊ nō cōfitebat.tūc ipe eo ma-
gis peccat.Si aūt nō potuit hr̄e hoc est duplr̄.vel ipe pōt euadere mortē
vel nō.si pt̄ euadere tūc ei nō dꝫ porrigi corpus chr̄i.Si aūt nō pt̄ euadere
mortē.tūc ei dꝫ porrigi corpus chr̄i sub tali cōditōe.ꝙ ꝓmittat ꝙ si ex mise
ricordia dei ꝯualesceret ꝙ tūc immediate velit cōfiteri ⁊ pctā sua deplāge-
re ⁊ suam penitentiam adimplere.

¶ Ultimo notandū est de casibꝰ.Primus ē iste sicut legit in miracul' beate
barbare ꝙ caput vniꝰ decollati loq̄bat ⁊ clamauit dicēs se nō posse mori ni
si ꝓus sūpsissꝫ corpꝰ chr̄i.tūc ibi dubitat an tali capiti debuit dari corpꝰ chri
sti.⁊ videt ꝙ nō.qꝛ q̄ꝫ cito caput a corꝑe abscindit tūc statim deficiūt ꝟsus.sꝫ
sic fuit ibi.igit ⁊c. Ad h̄ rn̄det.ꝙ si caput fuerit vnitū corꝑi.tūc ipe sacerdos
ꝓpter miraculū pt̄ illi ꝓbere corpꝰ chr̄i.sic ibidē dr̄ ⁊ legit.vt illud habet in pas
sionali btē barbare.ꝙ postq̄ꝫ portauit corpꝰ chr̄i tūc caput illiꝰ fuit vnitum
corꝑi.⁊ ita ꝓbuit ei corpꝰ chr̄i.sꝫ si caput nō fuissꝫ vnitū corꝑi tūc nō debuis-
set ei dedisse corpꝰ chr̄i.⁊ sic adhuc hodie dꝫ fieri si hmōi miracula euenirēt

Scđs casus.ponat ꝙ aliq̇s ꝑsbiter ꝯburit.⁊ post ꝯbustionē illiꝰ inuenire
tur spēs panis.tūc dubitat an ibi sit verꝝ corpꝰ chr̄i an nō.posito etiā ꝙ eodē
die celebrauit.Ad h̄ rn̄det q̇dā subtil' doctor cū intentiōe btī Grego.ꝙ nō
cū eīn mādūco corpꝰ chr̄i cū sua spē.⁊ pꝰ cōionē ꝟsus corꝑal' in ꝑcipiēdo de
ficit.tūc āplius ibi nō ē q̄renda pn̄tia corꝑis chr̄i Terciꝰ casus.ponat ꝙ fi
liꝰ iudei ꝯuiat chr̄ianis ⁊ tꝑe cōionis accedat ad altare cū alijs xp̄ifidelibꝰ.
et ponat vlterius ꝙ sub spē panis appeat sibi formosus puer.⁊ cū hoc reci-
piat.tunc dubitat.vtrū ille filius iudei bn̄ fecit an nō.vel vtrum ille recepit

ad salutem vel ad damnatōem. ꝛ videtur ꝙ recepit ad damnatōem. quia recepit corpus christi in peccatis originalibus cum nō fuit baptizatꝰ Ad hoc respondetur ꝙ ipse recepit sibi ad salutem. tunc ad rationem quando arguitur. ip̄e recepit in peccatis originalibus. ergo ad damnatōnem. Ibi respondetur ꝙ nō recepit in peccatis originalibus. sed illa peccata fuerunt deleta. cum talis puer credidit ꝛ formosum puerū vidit sub sp̄ē panis latitare Et illud legitur in miraculis. ꝙ quondam erat filius vnius iudei adhuc puer qui cum alijs pueris christianis tempore cōmunicatōis ad altare accessit. ꝛ ei sub sp̄ē panis apparuit puer formosus ꝛ hūc recepit. quod reuelatum erat patri suo. Pater aūt audiēs illud miraculū interrogauit a filio vtrū hoc fuisset factū. qui respōdit ꝙ sic. videlicet ꝙ ip̄e se dixit comedisse puerū cum christianis. pater aūt hoc a filio audiēs grāde irascebatur. ita ꝙ hunc puerū ad fornacē calidam posuit. vbi ille puer illesus ꝑmāsit. donec turba p̄sbiterorum veniebat. tūc ille puer de fornace descēdebat. Pater vero audiens hoc misit se baptizari ꝛ ad fidē catholicam ꝯuersus erat. ergo sequitur manifeste ꝙ ille puer recepit corpus christi ad salutem eternā Quartus casus. an mulieribꝫ corpꝰ christi sit p̄bēdum. ꝛ ꝓbatur ꝙ nō. quia gloriosa virgo maria q̄ fuit denudata ab omi crimine. ꝛ multe alie sunt q̇bus tamē christus in cena corpus suū non p̄buit. ꝛ cū preceptū supioꝝ sit tenendū magis q̄ꝫ inferiorū. ꝛ christus nō dedit puellis nec mulieribꝫ suū corpus. ergo minus sacerdos q̇ est minister dꝫ date corpus christi mulieribꝫ. Ad hoc rūdetur ꝙ christus nō dedit matri sue nec alijs mulieribꝫ in cena corpꝰ suum. sed solū discipulis ad designādū ꝙ ip̄e mulieres nō debēt celebrare corpus dominicū. qꝛ ip̄e christus ibi instituit sacramētū eucharistie dās exēplū suis discipulis ꝙ hoc facerēt in suā cōmemoratiōem. ergo solis discipulꝭ dedit autoritatem ꝯsecrandi. q̄re noluit matrē suā interesse ad designandū ꝙ ip̄e mulieres nō habēt autoritatem cōsecrādi. sed solū viri. Illo tamē nō obstāte ip̄is mulieribus ꝛ puellis corpus christi est dandū. sed ab ip̄is nō est prebendum Quintus casus. ponatur in casu ꝙ aliquis latro venerit ad ecclesiā tēpore cōmunicationis. ꝛ trāsierit ad altare. vel aliqua alia ꝑsona suspecta. tūc dubitatur vtrū sacerdos debet sibi dare corpus christi. Ad hoc respondetᷣ ꝙ persone suspecte sunt duplices. nam alique incerte suspitionis. ꝛ istis nō denegetur corpus christi si ad altare venerint. Sed alie sunt ꝑsonē de quibus habetur certa suspitio. ꝛ talibus debet denegari corpus chr̄i. ꝛ sic est de latrone Sextus casus ponatᷣ in casu. ꝙ sit aliquis homo malus de quo nobis latꝫ vtrū eēt confessus vel nō ꝛ reciperet corpus christi ad altare transiens. ꝛ postq̄ꝫ corpus christi deglutiret caderꝫ ad terram ꝛ vomerꝫ ita ꝙ ibi apparerꝫ aliqua sp̄ēs sacramēti. tunc queritᷣ quid sit faciēdum Respōdetur ꝙ si ibi sentitur fore sp̄ēs sacramenti tūc ponitᷣ ad locum sanctuarioꝝ et terra radetᷣ vt ꝓus est determinatum. ꝛ nō est curādum si cruētassꝫ. q̄uis tamē ip̄i rustici ꝓhibent ꝙ nullus homo p̄mo die ꝯmunicatōis dꝫ cruētare siue sanguinē emittere neqꝫ spuere suꝑ terraꝫ Septimꝰ casus. sacerdos bn̄dicens hostiā dicēs hoc est em̄ corpꝰ: dimittēs meū ꝛ incipiēs errare cogitās q̄uo ibi p̄t eē corpꝰ christi tūc dubitatᷣ an ip̄e in illo errore debeat vlterius ꝑficere missam vel cessare a celebratōe misse Rūdetᷣ ꝙ ip̄e dꝫ ad se vocare q̇ sibi hūc errorē declaret. si āt nō haberꝫ aliū p̄sbiteꝝ tūc errorē dꝫ deponere

et vlteri⁹ missam ꝑficere in noīe christi. Ulteri⁹ notādum ꝙ ipe sacerdos qñ dr (hoc eīm ē corp⁹ meū) stat in ꝑsona christi ⁊ iō ꝓfert hec ꝟba h̄ eīm ē corpus meū in ꝑsona christi Et ꝑ hoc ꝓnomē hoc nō demōstratꝛ ibi corpus christi exñs qꝛ adhuc nō ē ibi ſ; qñ tota bñdictio adimpletꝛ vñ ꝯtinuo de illa dubitatōe q̇d ꝑ h̄ ꝓnomē hoc in forma ꝟboꝝ ꝯsecratoꝝ demōstratur sint varie opiniones tñ abiectis oībꝫ opiniōnibus q̇dā magister solēnis ꝯcludit qđ ꝑ illud ꝓnomē hoc demōstratꝛ ⁊ designatur veꝝ corp⁹ christi in ordine ad totā ꝯpositōem huius oratōnis hoc eīm est corpus meum nō ꝙ ꝓlato solū illo ꝓnoīe hoc ibi sit corp⁹ christi ſ; ꝓlata tota forma ꝟborum a christo instituta. Octauus casus sacerdos cogitās corpus christi integrum sub spē panis fore sicut fuit in vtero beate ꝟginis incipiat dubitare qūo sub tāta ꝑticula corp⁹ christi (qđ erat magne q̄ntitatis posset ibi ꝯtinere tunc dubitatꝛ vtꝝ ille debeat missaꝫ ꝑficere ad h̄ respōdetꝛ ꝙ sic ſ; finita missa aūc ille solutōeꝫ dubitatōis dꝫ inuestigare Non⁹ casus ē iste ponatꝛ ꝙ sacerdos tpe necitatꝭ nō habeat hostiā nec farinā tritici ⁊ vlteri⁹ ponatꝛ ꝙ sit aliq̇s īfirm⁹ de cui⁹ morte ē timēdū tūc dubitatꝛ vtꝝ ipe sacerdos hostiā factā de ordeo possit dare tali īfirmo ne sine cōicatōe moriatꝛ Ad h̄ rñdetꝛ ꝙ nō dꝫ fieri ſ; in tali casu ipe sacerdos dꝫ īfirmū istruere vt firmitꝛ credat ⁊ illi ꝓponere articl'os fidei vñ augusti. crede ⁊ māducasti

De sacra vnctione

scꝫ infirm⁹ .i. vno .i. vngi debet
Hic idem solo nō bis vngatur in anno
vl' debet eē circa sc hō .i. habere dꝫ
Octodecemꝙ tamen annos vngend⁹ habebit
sc vngēdi sc ꝑsone fruuntꝛ sc ꝑsonis
Ordine claustrales alio potiuntur in egris
sc hō .i. vngi dꝫ .i. nisi q̇ cū desiderio appetuerit
Nullus inungatur nisi qui prepostulat ante
.i. volūtate bona .i. cū varijs demōstratōibꝫ
Nutibus a verbis a signis iudicijs ve
.i. demōstrās sc hō sc catolice .i. signa .i. eucaristiā
Ostendens mutus fidei vestigia corpus
.i. crismatꝛ .i. in articulo mortꝭ posit⁹
Christi suscipiat aut vngatur moriturus
sc talis mut⁹ penitētiā agit .i. a pctō mortali .i. cessans
Dummodo peniteat mortali labe recedens
sc mutꝭ vl' īfirmis .i. ꝯtritōis ꝟe penitētie
Inueniantur in his manifeste signa doloris
sc mēbra .i. crismāda sc loca
Que sunt vngenda loca vel que mēbra lauantur
.i. sedule .i. egrū sc tu sacerdos sc pctā sua .i. ꝯfitere
Sepius infirmum moneas sua proba fateri

sᶜ egrū sᶜ tu sacerdos .i. a deo iniūctas .i. portare īfirmitates
Hunc hortare dei patienter ferre flagella
.i. serotina sᶜ p pctīs penitētia .i. es
Vespertina tibi contritio si datur ⁊ sis
.i. fidelit sᶜ tua .i. dimittit
Pure confessus peccata deus miseretur
sᶜ īfirmū i tali pte sᶜ tu sacerdos
Hunc nō in capite si confirmatus inungas
sᶜ hoīe illa ps capit sᶜ dz vngi illa loca faciei
In confirmato nō frons sed timpora debent
.i. epī .i. vngēr tales ptes faciei
Vngi pontifices crismabunt crismate frontes
.i. post hoc .i. oēs illas ptes
Hinc oculos aures nares loca post labiorum
.i. vltimo
Pectus vtraqꝫ manus vngas postremo pedesqꝫ
sᶜ tu presbiter crismās debes illas ptes
Nō vngas scapulas quia misterio caruerunt
.i. sacerdotis .i. man⁹ .i. intert⁹ .i. extern⁹ sᶜ tu sacerdos
Presbiteri palmas nō intus sed foris vngas
.i. asserūt sᶜ sacre scripture sᶜ man⁹ sacerdotꝫ .i. licitū
Dicunt doctores qꝫ eas nō vngere phas sit
sᶜ man⁹ .i. crismauit .i. eps .i. dū ordinabat
Quas vnxit psul cum presbiterum faciebat
.i. crismare .i. infirmū .i. eps crismauit
Vngere nō debes egrum quem psul inunxit
.i. eger .i. crismata
Si facit infirmus crismi tunc vncta lauentur
sᶜ illud .i. pijciat sᶜ i aquā fluentē
Mēbra quod inde laues totum iaciatur in ignem
sᶜ aliquē .i. pena mortꝫ sᶜ septē
Si trahit infirmum dolor extremus sine psalmis
sᶜ egrū sᶜ tu sacerdos .i. subito sᶜ infirm⁹ .i. nō crismat⁹
Hunc vngas citius vt nō moriatur inunctus

Capitulū scdm huius totius in q̄ autor vult determinare de sacramē to vnctōis postqꝫ in pcedenti determinauit de sacramēto eucaristie Et di uidit illa ps in duas ptes nā in pma pte autor ponit aliqs regulas ⁊ do cumēta de illo qūo sacerdos debet se habere circa loca vngēda in scda pte ponit qdā incidētia Scda ps ibi in torneamētis qntū ad pmā ptē virtus lrē stat in vndecim regulis. Prima est talis qꝫ ipe eger seu infirmus nō de bet bis in vno anno vngi sꝫ tm semel ⁊ hoc sic est veruꝫ si ipe manet in vna

infirmitate sꝫ si ip̄e vadit de vna infirmitate ad aliā tūc ipse pōt bis vngi.
Et ergo sacerdos qn̄ vult aliquē infirmū vngere tūc debet reqrere vtruꝫ
sit vnctꝰ in illo āno tūc autor in lrā addit ꝙ aliter est de ꝑsonis claustralibꝰ
et spūalibꝰ qꝛ iste ꝑsone pluries pn̄t vngi q̄ꝫ ꝑsone seculares Et ideo sacer-
dos caute debet se regere circa vngendos qꝛ tenet̄ scire an vngendi sunt spi-
rituales ⁊ etiam seculares. Et tenetur interrogare an infirmus infir-
mabatur per totum annum an nō ⁊ ꝫm hoc se regat. Secunda regula
est ꝙ ille q̄ debet vngi debet eē decēocto annoꝝ antiquus Et ratōeꝫ assig-
nat sanctus thomas ⁊ dt ꝙ ip̄e vngendus debet habere ratōem ⁊ volun-
tatem ꝯpletaꝫ ⁊ ꝑfectā Et iō pueri nō vtētes ratōe nō debēt vngi sꝫ si ali-
quis puer esset quattuordecim annoꝝ vel circa cū bona ratōne ⁊ discretōe
talis posset vngi vt patꝫ de multis pueris vbi vnus magis vtitur ratōe
q̄ꝫ alter Tercia regula ꝙ nullus debet vngi nisi ꝑus cum deuotōne illā
vnctōem desiderauerit ⁊ postulauerit Sꝫ si est ita debilis ꝙ nō potest sa-
cramentū vnctōnis postulare tunc sufficit ꝙ signū facit cum oculis vel cū
manibus illud sacramentum desiderando Et vera signa sunt illa vt cuꝫ
oculis lachrymatur ⁊ vt manus suas ad celuꝫ eleuat Et etiā ꝙ suspirat in
suo corde. Quarta regula est ꝙ ip̄e mutus nō debet sumere corpꝰ chrsti
nec debet vngi nisi postulauerit cum certis signis ⁊ cum hoc si est catholicꝰ
siue christianus verus Quinta regula est talis ꝙ loca vngēda ⁊ mēbra
sepius debēt lauari ⁊ lotio in ignē ꝓijci. Et sacerdos debet ip̄m infirmum
monere ꝙ oīa peccata sua ꝯfiteat̄ ⁊ patienter sustineat ꝯpūctōnem ꝓ suis
peccatis Sexta regula ꝙ si aliqs est ꝯfirmatus tūc sacerdos nō debet ip-
sum vngere in fronte Et ratio est qꝛ episcopꝰ cū eū ꝯfirmauit tunc vnxit
eū in frōte ⁊ iō nō est vngendꝰ in fronte post Septima regula est talis
ꝙ oculi aures nares manus ⁊ pectus nec nō ⁊ pedes oīa hec sunt vngen-
da Sed scapule nō debēt vngi Et rō illius ptꝫ in lrā qꝛ scapule carent mi-
sterio diuino Octaua regula est ꝙ presbiter aliter est vngendus q̄ꝫ laicꝰ
Et ratio est qꝛ manus presbiteri interius nō debēt vngi. qꝛ ab episcopo
vncta sunt illa loca quando gradum sacerdocij condonauit. Sed manus
presbiteri debēt vngi exterius. Nona regula si aliquis ꝑsul inunxit ali-
quem infirmum tunc simplex sacerdos nō debet vngere eum ⁊ hoc est ve-
rum in vna ⁊ eadem infirmitate Decima regula Si infirmus vnctus
facit cresim id est transitum de infirmitate ad sanitatem tunc loca vncta
debent lauari. Et lotio illa proijciatur in ignem vel in aquam fluen-
tem vnde dicunt expositores hic circa textum ꝙ cresis est mutatio alicu-
ius morbi siue infirmitatis ad sanitatem. Ultima regula Est talis
si aliquis infirmus esset inclinatus ad agonem mortis tunc sacerdos hoc
cognoscens debet omittere septem psalmos. Et debet agonisantem vn-
gere ⁊ postea septem psalmos legere ne aliquis sine vnctōne moriatur. et
sic substantia sacramenti carens etiam careret effectu sacramenti

Notandum est circa litteram ꝙ communiter in passu presentis textus
habetur timpora non est hoc opinandum esse de intentōe autoris sed ꝓp-
ter antiquos quosdam ⁊ positiuos grammaticos Pro quo sciendum est
ꝙ quidam antiqui grammatici dixerunt ꝙ hoc nomen tempus haberet
duo significata. nam quando scriberetur per e ꝙ tunc significaret quādā

dimēsionem ꝑtinenter ad quando. Sed quando ſcaret ꝑtes hominis tūc
deberet ſcribi per i dicendo timpus. Et ſm illam diſtinctōnem antiquo-
rum in littera ſtabit timpora. Sed tamen in veritate illa diſtinctio mi-
nus valet nā illud duplex ſcatum habet ꝑ hoc nomē tēpus ſub vna ꝓla-
tione Nā ꝙ tp̄s ſcat dimēſionē reꝝ de ſe ptꝫ ſꝫ ꝙ tp̄s ſub eadē ꝓlatōne
etiā ſcat ꝑtes faciei ptꝫ ꝑ pſalmiſtā dicētē ⁊ reqem tēporib⁹ meis vbi po-
nit tēporib⁹ ⁊ illud clare declarat greciſta dicēs. ꝑtinet ad tp̄s qn̄ temp⁹ di-
mēſio reꝝ ſignat ꝑ idem ꝑs p̄teria faciei hac ꝓ ꝑte tū p̄ſumūt dicere quidā
timp⁹ qđ tāq̄ꝫ dictū puerile refuto Et ſic ptꝫ ꝙ ſm rei veritatē dici debet
tempa ſꝫ ſi in textualib⁹ habet timpora hoc ſm vſum antiq̄ꝝ poſitiuoꝝ q
ſic ſunt loquuti ꝓpter habere differentiā inter hec duo ſcata Secundo
notandum in littera ꝙ eger non debet vngi niſi ſemel in anno. Ex hac
lrā elicit ꝙ ſolus infirmus eſt in fine vite quādo nō eſt ſpes vite vngend⁹
Pro quo dubitat vtꝝ qlibet poſtulās vnctōem ſacramēti ſit vngendus
Ad hoc reſpōdet ſanctus thomas ꝙ null⁹ hō ſit vngend⁹ niſi infirmus ⁊
poſitus in articulo mortis de q nō eſt ſpes euadēdi mortē. Per hoc ꝙ dr
infirmus excludit ſanus immo ſi iſti ſtatim peterent nō ſunt vngēdi Per-
hoc ꝙ dr poſitus in articulo mortis excludit illos infirmos qui nō timent
mortē nā tales nō ſunt vngendi ſed ꝑ hoc ꝙ dr in textu ꝙ debet poſtulare
vnctōem excludit illos q nō poſtulāt cū debita ratōe ſacramētalē vnctōeꝫ
vt ſunt frenetici q ꝯtinue ſunt furibūdi qꝛ tales ſunt ſine rōe Tercio notā
dum ꝙ ſanct⁹ iacob⁹ in canonica ſua dr ſi qs veſtruꝫ infirmat vngat oleo
ſanctificato ⁊ ſi qs eſt in peccatis preſbiteri orāt ꝓ eo vt remittent ei pecca-
ta Ex qb⁹ ꝟbis notat triplex effect⁹ vnctionis Prim⁹ eſt ꝙ vnctio aug-
mētat grām ⁊ deuotōem Scđus effect⁹ ꝙ ꝑ vnctōem alleuiat morb⁹ naꝫ
ſi infirmus eſſet euaſur⁹ mortē tūc citius euaderet q̄ꝫ ſi nō eſſet vnct⁹ Et
hoc eſt ꝯtra illos q credūt ꝙ qn̄ aliqs vngit ꝙ ille nō p̄t euadere mortem
Tercius effect⁹ eſt ꝙ vnctio delet venialia. vn̄ dr metriſta Vngor in ex-
tremis ꝙ ſit mihi grā maior. Et morbus leuior ac mea culpa minor

Itē nota ꝙ in ip̄a vnctōe duo ſunt ſcꝫ materia ⁊ forma. materia vnctio-
nis eſt oliū oliue ꝯſecratū ab ep̄o. ſed forma vnctōis ē duplex quā iſtituit
btūs gregori⁹ ⁊ ē dep̄catia Et ē iſta ꝑ iſtā ſacrā vnctōeꝫ deleat tibi deus
qcquid deliquiſti ꝑ viſum auditū guſtū tactū ⁊ ſic de alijs Alia ē quā in-
ſtituit btūs hieronim⁹ ⁊ ē indicatia ⁊ ē iſta. Vngo oculos tuos olio ſancti-
ficato in noīe pr̄is ⁊ filij ⁊ ſp̄us ſcī amē Sꝫ aliq moderni preſbiteri faciūt
vnā aliā formā mixtā ex illis duab⁹ Dicētes vngo oculos olio ſcīficato in
noīe patris ⁊ filij ⁊ ſp̄us ſcī Et ſubiungūt ⁊ ꝑ iſtā ſacrā vnctōneꝫ deleat
tibi deus qcquid deliquiſti ꝑ viſuꝫ auditū guſtū ⁊ tactū ⁊ ſic de alijs

Itē nota dr in vna regula ꝙ mēbra vngēda ꝑus debēt lauari hoc eīn fit
duplici de cā. Prima cā ē ꝓpter reuerentiā ſacramēti videlicꝫ ne ſacramen-
tū ad locū imūdū ponat Scđa cā ē in ſignū hui⁹ ꝙ nr̄a ꝯſcia debet eſſe
lota ab oīb⁹ peccatis Sꝫ dr vlteri⁹ in regula ꝙ infirmus nō debet vngi in
fronte ⁊ rō hui⁹ ē qꝛ epiſcop⁹ frontē vnxit in ꝯfirmatōe mō poteſtas ſup-
rioris nō ꝯuenit inferiori Itē nota in vna regula dr ꝙ ſacerdos debet in-
ducere infirmū vt ꝯfiteat ⁊ penitentiā agat. Dubitat ḡ vtꝝ penitētia ſe-
rotina vl' contritio ſit vera penitētia dicūt aliq doctores ꝙ nō qꝛ oīs peni-

tētia debet fieri ex amore ꝛ orō ex timore sed penitētia vespertina vel serotina nō fit ꝓpter amorē ſꝫ magꝭ ꝓpꝭ timorē ḡ penitētia serotina vł vespertina nō est vera penitentia maior ptꝫ ꝑ magistrm sententiaꝝ dicentē ꝙ directa pe-nitentia debꝫ esse charitatiua sed minor ꝓbatur qꝛ illa penitētia (q̄ fit in agone mortis) ista fit ex timore quia ipe infirmus penitet ꝓpter metū mor-tis qꝛ si nō timeret mortem ꝛ sciret se euadere nūq̄ȝ peniteret q̄re sequitur ꝙ tarda penitentia siue serotiua fit ex timore ꝛ ꝑ ꝯn̄s nō est penitentia. Ad hoc dubiū respondēt doctores vnanimiter ꝙ penitētia serotina dū-modo penitentia fiat ex tota cordis contritōne vera est Et hoc ptꝫ de la-trone q̄ pendebat in cruce cū christo in latere dextro. qꝛ ille latro penituit in agone mortis dicēs memento mei dn̄e dū veneris in regnū tuum Sed tamē suꝑ ho c nemo se remittere debet vt suā penitentiā tardari vellꝫ vsq̄ȝ ad vltimā extremitatē vite sue nam dicūt doctores ꝙ nō tantū ꝯtritio si-ue penitentia saluauit istum latronē in cruce. sed sua magna fides quā ha-buit in christū. magis enī credidit q̄ȝ sancti ꝛ sancte martyres ꝛ hoc ex tac-tu stille sanguinis christi suꝑ ip̄m stillantis q̄ erat infinite virtutis ad sol-uendū vincula peccatoꝝ ꝛ de hoc apocalipsis p̄mo christ⁹ lauit nos a pec-catis nostris in suo sanguine. Nā hoc ꝙ fideles martyres crediderūt hoc viderūt ad oculū Etiā eoꝝ fides ꝯfirmata fuit ꝑ signa ꝛ miracula. Iste aūt latro vidit christū pendentē in cruce ꝛ dānatū tāq̄ȝ malefactorē nihil-ominus tn̄ ip̄m filiū dei esse credebat Et hec maxime fuit cā̄ sue saluatio-nis ꝛ ḡ dt btūs augustinus penitentia sera raro est vera Nā vt frequēter nō ex amore ꝛ vera cordis ꝯtritōne sed ex timore ꝓcedit Ulteri⁹ est notā-dum lrā dicit ꝙ illa mēbra scꝫ oculi ꝛ manus dn̄t vngi. Et huius est du-plex rō Prima qꝛ ꝑ ista mēbra p̄ncipaliter exercet̄ cultus diuinus. Et q̄a vnctio est quedā ꝯfirmatio sp̄ualis ḡ vt ista mēbra ꝯfortarētur vngi debēt

Scd̄a rō illa mēbra vngi debēt ꝑ q̄ delinq̄mus ꝛ peccauim⁹ ſꝫ vidēdo audiēdo palpādo ꝛ sic de alijs peccauim⁹ ḡ illa mēbra tāq̄ȝ principaliora vngēda sunt Ultimo est dubitandū de casib⁹. Primo dr vtꝝ vesan⁹ ꝛ freneticus in extremis sunt vngendi Respōdet̄ sub distinctōne qꝛ vel ta-les sunt ꝯtinue furibūdi absq̄ȝ tp̄is interuallo vel aliq̄n ꝛ aliquādo nō. mō ad dubiū dicit̄ ꝙ si ꝯtinue sunt furibundi nō sunt vngendi Ratio est quia omnis vngendus debet habere ratōem ꝛ volūtatem ꝛ desideriū vnctōis sed tales frenetici nō desiderant vnctōem si aūt isti frenetici ꝛ vesani ali-q̄n sunt furibundi tunc si petunt vnctōem quādo vsum ratōnis hn̄t tunc debēt vngi ꝛ alias nō Secundus casus An sit veꝝ ꝙ ipi infirmi dicunt ante mortem ip̄is apparere ip̄m angelū vel diabolum ꝛ videre iudiciū diui-num Ad hoc respōdet beatus augustinus ꝙ sic anima potest scire iudiciū ꝑticulare vt maneat in purgatorio vel in loco vbi peccauit nō tamen hoc confertur omnib⁹ animabus sed anima nō potest scire iudiciuꝫ vniuersale. quia tale iudicium tantū apparebit in die nouissimo quādo dicetur bonis venite benedicti ꝛ malis ite maledicti mathei xxv. Unde si bona fece-runt in p̄senti vita tūc ip̄is erunt angeli p̄sentes animam custodientes per oppositum autem si malefecerunt in presenti vita tunc ip̄is erunt diaboli presentes animam expectantes Alij autem sic respondent quando querit̄ Utrum ip̄i infirmi verum dicunt quando dicunt se vidisse angelum vel

diabolum circa se in infirmitate dõm ꝙ hoc est possibile quãdo ex diuina ꝓuidentia ꝑmittit᷑ ⁊ sine cuncti potentia dei fieri nõ pt q᷑ illi sunt spiritus qui nõ pñt videri cum nihil videt᷑ nisi coloratum vt dicit aristoteles in li-bro scđo de aĩa sed ipi nõ sunt colorati quare seq̃tur ꝙ nõ possũt videri nisi specialiter ꝯcedit᷑ ex grã dei Tercius casus An ver͛ sit ꝙ plures hoĩes dicunt se vidisse deum in agone mortis Ad hoc respõdet btũs hieronim⁹ ꝙ sic q᷑ filius dei tãtam misericordiã habet ad ipsum hoĩem ꝙ in fine vite cuiuslibet hoĩs se manifestat nam mori pro nobis voluit ⁊ illud idem con firmatur in euãgelio vbi dicit᷑ ⁊ iterum veniam ad vos ⁊ ideo apparet ipsi homini in fine mortis Quartus casus Ponatur ꝙ aliq̃s homo sit se-mel vnctus in vna infirmitate ⁊ diu maneat in eadem infirmitate licȝ non sub equali transitu tunc dubitatur vtrũ postea articulo mortis imminẽte potest iterũ vngi Respondetur ꝙ illa medicina nõ solum respicit morbuȝ sed etiam infirmitatis longitudinem ergo nõ obstante prima vnctõne in articulo mortis facta si euaserit ⁊ diu in ista infirmitate ꝑseuerauerit sub inequali transitu potest iterum vngi quia medio tempore potest homo ve-nialit᷑ peccare quia illud tunc iterum deletur per vnctõnem. Quintus casus Aliquis intrans bellum timens se interfici vel etiam iudicatus fi-deliter petens vnctõnem dubitatur an debet vngi vel nõ. Respondetur ꝙ nõ quia solus infirmus est vngendus talis aũt nõ huiusmodi igit᷑ ⁊c̃.

Sextus casus est iste vtrum gnanus ⁊ pigmei ⁊ tales consimiles istis sunt vngendi Respondetur ꝙ nõ quia isti qui debẽt vngi debẽt esse anima-lia ꝑfecta bona ratõne vtentia sed sic nõ est de pigmeis ⁊ q̃ñqȝ de gnanis Si eñ vsus ratõnis bone in gnano repereris secus esset Septim⁹ ca-sus Ponatur in casu ꝙ aliq̃s infirmus dicat ad sacerdotem domine di-cite mihi. viam per quam valeo venire ad regnum celoꝝ tunc dubitatur quã viam sacerdos debet ei manifestare Et quõ ipsum instruere debet vt ꝑueniat ad regnum celorum. Ad hoc respondet sanctus augustinus ꝙ ip-se sacerdos debet inq̃rere ab infirmo Et si affirmatiue respõdet ad ea que querit ab eo tunc talis proculdubio secure morit᷑ ꝑmuȝ qđ q̃rere debet ab ipo infirmo an credit in articulos fidei q̃ sunt traditi in ecclesia dei. Si infirmus đt ꝙ sic tunc sacerdos debet respõdere hoc est bonũ signũ q̃ ad sa-lutem aĩe tue Scđo sacerdos q̃ret an gaudet mõ in fide catolica si respõdȝ ꝙ sic tũc sacerdos dicat hoc ẽ bonũ signũ ⁊c̃ Tercio sacerdos q̃rat vtr͛ do-leat vnq̃ȝ christũ offendisse ei⁹ creatorẽ si respõdet ꝙ sic tũc sacerdos dicat h̃ ẽ bonũ signũ Quarto q̃rat vtr͛ doleat de peccatis ꝯmissis si rñdȝ ꝙ sic tũc sacerdos dicat h̃ ẽ bonũ signũ Quinto q̃rat si euaserit mortẽ vtr͛ vel-let sua peccã deplãgere ⁊ ãpli⁹ nõ peccare ⁊ cũ h̃ sua peccã velit emendare si respõdȝ ꝙ sic tũc sacerdos dicat h̃ ẽ bonũ signũ. Sexto ⁊ vltimo q̃rat sa-cerdos an gaudȝ ꝑuenire ad regnũ dei nõ merit᷒ suis sȝ ꝑ merita iesu chri-sti et ꝑ eius amarissimam passionem ⁊ si ipe infirmus omnibus istis firmi-ter adhereret ꝯfitendo ⁊ credendo tunc ipe sacerdos dicat ad eum eũ ꝯsolã-do. Si aduersarij tui ad te veniãt in exitu anime tue recordare christi pas-sionem et eris securus de vita eterna. Octauus casus Ponatur ꝙ sit aliquis malus qui per maliciam intrat infirmitatem ita ꝙ mutus efficia-tur sicut legitur de illis qui solent sanctos increpare ⁊ vituꝑare tunc dubi-

tatur vtrum tales morte iminente debeāt vngi Ad hoc respondet q̄ si ip se sacerdos per aliqua signa manifesta sicut per gemitum vel per eleuatio nem manuum in celum vl' suspiratōem cognoscit illum infirmū sacramē tum vnctōnis desiderare tunc tenetur ipsum vngere si istis signis remo tis 2 nō factis transeat vnctio a talibus maliuolis Ultimus casus est iste ex quo in iure ꝓhibet q̄ hō hn̄s puū caput vt mus nō debet vngi tūc du bitat an etiā hō nimis magnū caput hn̄s nō dz vngi. Rn̄det q̄ inter oīa aīalia q̄dā sūt mōstruosa 2 ipfcā siue tal' defect⁹ venit ex supabūdātia siue ex defectu ita q̄ hn̄t rōez valde ipfecte hmōi nō sunt vngēda Quia oē aīal qd dz vngi dz habere pfectā rōez 2 discretōez

.i. in hastiludijs .i. occisus .i. puā
In torneamentis lesus si vixerit horam
s^e hora s^e exn̄s .i. pctā
In qua contritus sua crimina confiteatur
.i. eucaristia s^e in loco sacrato
Corpus ei domini datur vngitur nec sepelitur
s^e vl aliqs nobil s^e torneamēta
Ne miles pronus sit ad ista negatur et isti
.i. ecclesiastica tumulatio blasphemat s^e lesi
Sancta sepultura corpus confunditur eius
s^e lesus .i. morit s^e iura ecclesiastica
Qui sic descendit sed cetera nulla negantur
s^e iura s^e ad salutē .i. remouet
Que prosunt anime sic ille restringitur inde
s^e sacerdos s^e hoīb
Nostri cōfessoris sis furibus et sceleratis
s^e cā iusticie inttās hmōi s^e ecclesiasticū .i. offendēti
In bello iusto ius omne datur morienti
.i. discussor criminum
Confessor licite sed furibus et sceleratis
s^e fures aut alios ꝑssl'es .i. iusta
His quos damnat sententia iudicis equa
.i. cū talib ipedimētis .i. custodia ciuitat .i. ligauit
Et quos cōpedibus custodia publica iunxit
.i. homicidia scz mortē furū 2c
Latronum mortem furum suspendia clades
.i. q̄liacūq s^e tu hō
Qualescūq caue ne conspicias quia mr̄
tale officiū diuinū
Missam tantandi tibi tollitur inde potestas
s^e signū .i. aliqd s^e fur .i. periculū .i. intrare
Nō facias quicq̄ quo causam mortis inire

Summula Raymundi

.i.sine .i.mortis .i.desideriorum .i.compatieris furi
Possit et absq; necis consensu cōdoleas huic
s[e] nos raymūd[us] visiōis mortis deponibit .i.iste casus
Dicimus articulisq; dispensabilis hic est

Hic magister ponit incidētia q̄ incidūt ex pdictis ꝛ diuidit illa ꝑs in tot
ꝑtes quot ponit incidētia ꝑtes patebunt Primū incidēs siue pma regu-
la est si aliq̄s fuerit lesus in torneamētis vel ꝑcussus vsq; ad articulū mor
tis ꝛ ille supuixerit ad modicā horā ita ꝙ sua crimina pt ꝯfiteri tūc ille est
ꝯmunicādus ꝛ vngēdus sꝫ debet carere ecclesiastica sepultura vt patꝫ de
torneamētis .pmo ꝛ vltimo Ratio est q: tūc alij nobiliores nō efficiunt ita
pni ad hmōi torneamēta siue ludos ꝛ sic vt alij restrigerent a tali ludo nō
debēt sepeliri in ecclesia siue in cimiterio sꝫ i cāpo ꝑ aspectū aliorum vt alij ces-
sant a tali ludo. Sed tñ oīa alia ecclesiastica iura q̄ prosunt saluti aīe sue
nō debēt denegari tali Scdm incidēs (qd ex illo orit) est. si aliq̄s intrat
bellū tūc oīa iura sacramētalia pñt illi porrigi Et h est verum si cā iusticie vl
cā defendendi cōe bonū vel patriā defendendā intrauerit bellū Si aūt cā
spoliatōis vl ꝓpter aliā cām sibi silem intrauerit bellū tunc illa iura sacra-
mētalia ꝛ ecclesiastica nō porrigent ei. Tercium incidens siue regula ꝙ
licitū est audire ꝯfessionē ab ipis furib[us] ꝛ latronib[us]. Et si ꝯtingeret ꝙ ali-
q̄s sacerdos deberet eos audire tūc disponat ꝙ tales fures ꝛ latrones sint
soluti a vinculis q: si nō essent soluti sꝫ ligati cū pedib[us] tūc nō dꝫ eos audi-
re Et h ē ꝓpter reuerētiā sacramēti siue de bñ eē illi[us] sacramēti scꝫ ꝯfessio-
nis sꝫ nō de iure q: ꝯfessio liberat a pctō g̃ debet eē solut[us] a vinculis corporis
quēadmodū petr[us] actuū ix. Quarta regula ꝙ q̄cūq; hꝫ volūtatē clerecā
di ille dꝫ se cauere ne unq̄ videat mortē malorum hoim vt suspēdiū ꝯbustio-
nē ꝛc q: tal facil'r itrat irregularitatē ꝑ quā tollit officiū celebrādi missam
vt si ipē letaret de morte iporum vl ꝯsile op[us] expectaret Quinta regula null[us]
sacerdotū loq̄t q̄cq̄ de his malefactoribus ita ꝙ nihil dꝫ facere nec dicere
de his maleficis ꝛ h nec signis nec nutib[us] nec ṽbis nec ope ne itrat irregu-
laritatē Sexta regl'a. si aliq̄s mortu[us] iuēt[us] fuerit i aliq̄ loco siue sit in aq̄ siue
in cāpo siue in silua ille ē sepeliēd[us] nobiscū .i. in cimiterio. Et h ē verum si cā
mortis illi[us] sit dubia tūc fm h dꝫ ꝓpari. Si āt sit nota ꝛ maīfesta tūc iterum
fm h dꝫ oꝑari puta si cā mortis ē homicidiū vl aliqd hmōi tūc nō ē sepeliē-
d[us] in cimiterio sꝫ in cāpo eodē mō dꝫ si aliq̄s suspēsus iueniret i cāpo quē
sciret eē suspēsuꝫ ille nō eēt sepeliēd[us] in cimiterio. Circa lrāꝫ pmo ē notā
dū exq̄ torneamētū dꝫ eē lud[us] siue exerciciū vl pl'es hoīes ꝯfluūt armati si-
ue ꝯueniūt vt velit iūre bellū tūc sciēdū ꝙ aliq̄s pt itrare bellū cū torneamē
tis dupl'r. vno[o] ꝓpt vanā gl'iaꝫ scꝫ ꝓpt mulierum siue ṽginū ꝯplacētiā. Et si
tal sic morit siue iterficit tūc ipē nō dꝫ sepeliri i cimiterio ꝛ i loco scō. alio[o]
aliq̄s pt itrare torneamētū siue bellū cā exercitij vt postea possit eē abilior i
vero ꝑlio Et ꝙ mēbra sua abilitāt cū abilia fiunt aut ad defendēdū pa-
triā vl ad defendēdū cōe bonū vl ad defendēdū orphanos ꝛ viduas. ꝛ si
tal morit i bello tūc ei dat ecc'iastica sepultura. 2[o] nota q̄uis aliqd corp[us]
sepelit extra cimiteriū ꝓpt h nō ē credēdū ꝙ iste hō sit dānat[us] ex eo ꝙ sepe
lit extra cimiteriū. ꝛ rō ē q: loc[us] nō scīficat corp[us] sꝫ corp[us] sanctificat locum

Quia sanctū corpus ad quecunq̄ locū ponit illum locū sanctificat vt istō
pꝫ ꝑ multa corpa scōꝝ que sanctificauerūt loca. ⁊ ḡ nō est credendū ꝙ aīe
illoꝝ hoīm sepultoꝝ extra cimiteriū ꝓpterea ꝓuabunt glīa celesti

Tercio notādū sicut habet extra libro q̄nto de torneamētis tūc tornea
mēta sunt ꝓhibita in q̄bus ꝯueniunt milites ad ostentationē audacie ex
q̄bus aīabus multa ꝑicula sepius ꝓueniunt. nā si quis ibidē interfectus
fuerit ecclīastica carebit sepultura. sed si q̄s ad torneamēta venerit nō om
nino ꝓpter laudē sed ꝓpter aliā cām honestā vīꝫ vt req̄rat debita sua a cre
ditore si tunc interfectus fuerit p̄t in cimiterio sepeliri Sicut legitur extra
de torneamentis loco preallegato

Quarto notandū si fures vel latrones in furādo vel p̄liando occidā-
tur nō est orandū pro eis. vt habet caplo de furtis q̄nto. Item furibus in
ecclīa nō datur sepultura. sed tn̄ cū fuerint cōfessi ⁊ cōtriti licꝫ eoꝝ crimi-
na sunt manifesta tūc ipis p̄t dari corpus dn̄i. sed sepultura nō nisi eoruꝫ
cōsanguinei satisfacere ꝓ eis ꝓmittūt. vtꝫ extra de raptoribꝫ ca. vbi supra

Ultimo est notandū de casibꝫ. Primus est iste ponat ꝙ aliquis sacer-
dos staret circa mortē malefactoris gaudēs de morte ipius nunq̄d efficit
irregularis. Rn̄detur ꝙ nō est cōueniens sacerdotibꝫ ⁊ clericis audire vi-
dere aut iudicare mortē malefactoꝝ. q2 facilr p̄nt incurrere irregularita-
tem. vn̄ sacerdos ꝓmouēs aliquē verbo vel facto ⁊ si delectat ⁊ dat ꝯsen
sum aliqualr ad mortē ipius vel coadiuuat vel si nutibꝫ vel signis ipm ꝓ-
mouet ad mortem est irregularis. sed si ex casu cōtingit ꝙ cōspicit mortē
ipius tūc dꝫ ei cōdolere verbo vel ope. Et ille articulus dispēsandus est ⁊
excusabilis. sic silr si gaudet de morte ipius ⁊ tn̄ nō ꝓmouet ipm ad mor-
tem. iste articulus iteꝝ est dispēsabilis. sed hoc solū a sede aplica. Secū
dus casus ponat ꝙ iudex ciuitatis dat licentiā aliquē suspēsum vel rota-
tum sepeliri ⁊ amici eius portāt eū ad ecclīam, tūc dubitat an p̄sbiteri de
bent eū admittere ad sepulturam ecclīasticam. Rn̄detur si talis fur fuerit
cōfessus cōtritus ⁊ cōicatus tūc p̄t sepeliri in cimiterio. ⁊ hoc cum licētia
epi ⁊ plebani ⁊ tn̄ simplr sepeliri nō dꝫ nisi amici eius ꝓmittunt satisfacere
pro eo ꝓ quo iste fur est mortuus Sed diceres nunq̄d ecclīa dꝫ admit-
tere ꝙ corpa suspensoꝝ erigant in ecclīa ⁊ ꝙ oblaciones ⁊ misse fiūt ꝓ eis
Rn̄detur ꝙ si talis suspēsus de omnibꝫ peccatis suis purā cōfessionē fe-
cerat ⁊ digne penituit ⁊ s̄m ꝯstitutionē ecclīasticam in fine cōionem susce-
perit. tūc lꝫ de iure cōmuni sibi sepultura ecclīastica denegat tāq̄ȝ malefac
tori publico. tn̄ ex grā p̄t sibi indulgeri sic ꝙ ad ecclīasticam sepulturam
admittit ⁊ ex ꝯn̄ti etiam admittunt suffragia taliū mortuoꝝ vīꝫ oblati
ones ⁊ misse Tercius casus. ponat ꝙ aliq̄s sacerdos sit in castro alicu
ius p̄ncipis q̄ scribit lrās ꝓ vindicta sanguinis tūc dubitat an efficit irre-
gularis. Rn̄detur ꝙ clericis ꝓhibet stricte ne aliq̄s dictat vel scribat litte
ras ꝓ vindicta sanguīs. sed laicis ꝯmitti dꝫ. ⁊ nullo mō subdiacon9 dia-
conus vel sacerdos tale officiū exerceat ne ad occisionē aliquē inducat ꝑ ta
le officiū. q2 efficeret irregularis. ⁊ hoc habet in decretalibꝫ extra de cleric

Quartus casus. ponat si aliq̄s veniens ad ecclīam videns calicē quē
dā minus caute dimissum ⁊ ipm recipiat ⁊ longo tp̄e detineat tūc dubi-
tat vtrū talis posset ꝓmoueri ad sacros ordines. Rn̄detur ꝙ si ille volun

tarie fuerit cōfessus ⁊ satisfecerit eccl'ie cuius calix fuerat nec de hoc ē no-
ta vel manifesta suspitio. tūc talis post penitentiam factam dummō id9
deus cognoscatur potest ꝓmoueri ad sacros ordines. Quintus casus
ponat' ꝙ si aliquis causa necessitatis vicȝ cā nuditatis vel famis aliquid
furet' tunc dubitatur vtrum tenet' restituere. Rñdetur ꝙ non. Nā omis
qui cibaria vel vestem vel potum reciperet et vera necessitate nō tenetur
simpliciter loquendo restituere. quia in necessitate oīa debent esse cōmu
nia sicut fuit in ꝑmitiua eccl'ia tempore apostoloꝝ. vt legitur in actib9 apo
stoloꝝ. Et erant illis oīa cōmunia. Uel alio mō rñdetur ꝓbabiliter ad
dubium ꝙ non. nā omis q̄ cibaria vestē vel potum reciperet cā nuditatis
vel famis ille tenet' de his penitere ꝑ aliquot ebdomadas. ⁊ hoc extrema
necessitate cogēte. si aūt redderet ecōtra non tenet' penitere. licet ista nō fi
unt de iure. Sextus casus. ponat' ꝙ aliquis princeps ꝯmittat incēdiū
eccl'ie ⁊ ponat' ꝙ egritudine ꝑuentus confiteat' suo capellano qui ip̄m ab-
soluit a vinculo anathematis tunc dubitat' an iste dȝ habere eccl'iasticā se
pulturā. Rñdetur ꝙ sic. q2 heredes eius cōpellendi sunt vt his q̄bus iste
princeps ꝑ incendiū vel alio mō damnū fecerit iuxta facultates suas dig-
ne satisfaciant. ⁊ vt sic aīa illius principis a peccat' ꝑt liberari. Ultim9
casus. ponat' ꝙ aliquis incēdarius vel malefactor eccl'iaꝝ a sacerdote cōp
hendat' ⁊ ab eo interficiat' tūc dubitat' an iste clericus interficiēs eum sit ir-
regularis. Rñdetur sub distinctiōe. nam si ille malefactor ei nocere nolue-
ret sed solum spoliare voluerit eccl'iam tūc si interficeret' a clerico clericus
est irregularis. Si aūt clericū voluisset interficere ⁊ clericus alio modo nō
potuisset euadere nisi ip̄m interfecisset tunc est irregularis si talem furem
interficeret. sed valde facil'r possit secum dispēsari. Sed alij doctores di-
cunt ꝙ simpl'r nō efficitur irregularis cū inter duo mala minus malū est
eligendū modo minus videtur inesse ꝑiculositas ꝙ presbiter interficeret
illum aliter euadere non potuit ꝙ̄ ecōuerso

Capl'm tercium de baptismo

tu sacerdos .i. accipias
Um cathecizas puerū tunc tres tibi sumas
patrinos sp^e patrinos sp^e tres ꝑso^e
Personas. et non plures quia sufficiunt he
sp^e patrinis sp^e catholicā
His iniunge fidem puerū debere docere
.i. illā orōem dn̄icā scȝ ille puer
Atqȝ pater noster maturos dum tenet annos
sp^e hō reptus sp^e cū fidelib9
Mortuus inuentus vbicunqȝ sit hic sepelitur
sp^e in cimiterio. i. incognita sp^e inuēti
Nobiscum dubia mortis si causa sit eius
.i. nota sp^e inuenti .i. extra cimiteriū
Si manifesta mali sit causa foris sepelitur

Istud est terciū capl'm in quo autor determiat de tercio sacramēto q2
autor supius determiauit de duob9. sc3 de eucharistia z sacra vnctiōe que
sunt sacramēta reiterabilia. hic iā determiat de sacramēto irreiterabili. sc3
de baptismo. Et diuidit' illa ps in duo. nā p'mo determiat de sacramēto
baptismi. Scd'o determiat de negligētijs cōtingentib9 circa baptismum
Scd'a ps ibi (Infans in fonte. Prima ps adhuc diuidit' in duo. nā p'mo
determiat de psonis reqsitis ad baptismū. Scd'o remouet qdam dubia
Scd'a ibi (Mortis ages) Quantum ad primū dt sic qñcunq3 catheciso
puerū tūc sume solum tres psonas. z hij tres vel ille tres psone sufficiunt
ad qs tres psonas debes dicere q qñ ille puer venerit ad annos discretio
nis q tūc eū informāt pater noster z fidem catholicam

Circa lrām ē notādū q cathecizo ē vna dcō greca z v3 tm̄ in latio q̄ tū
puer bñdicere añ baptismū Et h3 fieri i facie eccl'ie. cathecisō pl'a p' vn9
Et cathecizo ɔfirmo istruo sacra. Jubeo vel doceo iūgo redarguo sperno

Scd'o notandū q baptism9 differt a duob9 sacramētis pdictis tan-
q̄ reiterabile z irreiterabile. q2 duo pcedētia sunt reiterabilia. q2 nō indu
cunt effectū eternū vt eucharistia z sacra vnctio. Et id'o dicunt' reiterabi-
lia. q2 plura pñt in eodē hoie reiterari. sed baptismus cōfirmatio z ordo
dicūtur irreiterabilia. ideo q2 inducūt effectū eternu3. Vñ baptism9 sic
diffinit'. Baptismus est caracter indelibil' aie impssus p quē baptizati dif
ferūt a nō baptizatis. vñ baptismus in greco idē est q lotio in latino. q2 si-
cut aq mūdat corpus exterius visibil'r sic baptimus inuisibil'r z supnatu-
ral'r mūdat aiam interi9. vñ btūs Aug9. aq corp9 tāgit z mentē abluit.

Tercio notandū q triplex est baptism9 s'm q habet' in decretalib9. sc3
baptismus flumis flamis z sanguis. baptismus flumis est pncipal' bap
tismus q fit cū aq fontis ex grā spūssancti. Sed baptismus flamis est q
fit igne spūssancti cum grā spūssancti. Et illo baptismo beata virgo ma-
ria baptizata est. sed Albertus dt q vero baptismate sicut apl'i baptizata ē
q'uis ipsa non legit' esse baptizata in aqua fontis. sed fuit baptizata in grā
spūssancti. Sed baptismus sanguis est quādo pp ter fidē christianam san
guis effundit'. Et sic sci martires q sanguinē pro christo fuderūt et pueri
innocētes p talem baptismū fuerūt baptizati

Quarto notandū q sacramētū baptismi est institutu3 qdrupl'r s'm q
quattuor sunt gnera causa4. sc3 genus materiale finale efficiēs z forma-
le. Nā quo ad cām materialē tūc baptismus est institutus in aqua que est
cōis z general' oibus. Rō est. quia sicut legitur Christus in iordane ē ba
ptizatus in aqua que est cōis omnib9. Et id'o dt Mgr. qrto snia4 q bap
tismus non debet fieri in vino nec in lixinio nec in aqua turbida nisi tem-
pore magne necessitatis. Sed s'm causam formalem tunc baptismus est
institutus a christo quando dixit Marci vltimo. Ite baptizantes in no
mine patris z filij et spiritussancti. Et hec forma debet seruari a quoli-
bet baptizante. Et ideo si aliquis baptizaret puerum sic dicendo. Ego
baptizo te in nomine patris z filij z spiritussancti z in nomine sancti Ni-
cholai. illa forma non valeret. Et ideo talis puer baptizatus coram deo
omnipotenti non esset. ideo q ibi dimitteret formam z aliquid superad-
deret quia tali forme nihil est addendum. Et ideo mulieres baptizātes

pueros tpe necessitatis qñqꝫ negligũt pueros aliqd addẽtes ad verã for
mam dicẽtes. ego baptizo te in noie patris ⁊ filij ⁊ spũssancti ⁊ btẽ virgi-
nis marie ⁊ beati nicolai. ⁊ iste sic facientes grauissime peccant ⁊ creden-
dum est puerũ talẽ si supuixerit esse rebaptizandũ. Scda cã vtez efficiẽs
fuit christus. sed effectus baptismi est ablutio in fine ⁊ ꝓmptitudo ad bo
nũ ⁊ tarditas ad malũ. Sꝫ finis baptismi ẽ ablutio peccati originalis et
transitus regni celestis si innocẽter baptizatus custodiatur

Item nota circa cãm efficientẽ ꝙ christus baptismũ instituit vt qdaꝫ
doctores dicunt cũ de latere suo sanguinẽ ⁊ aquã voluit emanare ⁊ postea
aquã sanctificauit dicẽs nisi qs renatus fuerit ex aqua ⁊ spũsancto nõ in-
trabit regnũ celoꝝ Joan. iij. Item ꝙ baptizãdus cũ ꝑmo ad ecclesiam
venerit tũc ꝑmo interrogatᷣ vtrũ abrenũciat diabolo. Et rñdent patrini
abrenũtio. Et iterum q̃ritur vtrũ credat in patrem ⁊ filiũ ⁊ spm̃sanctum
Et iterũ patrini rñdent credo. ⁊ ꝑ hoc baptizãdus instruitᷣ de vita ⁊ fide
Nam de vita docetᷣ abrenũciare diabolo. sed de fide docetᷣ credere in san-
ctam trinitatem. Etiam interrogatᷣ si credit in eccl'iam catholicã sancto-
rum cõionem remissionẽ peccatoꝝ. Rñdent patrini credo. Post istam in
terrogatõem ⁊ rñsionem ꝑuulus ꝑ sacerdotẽ in faciẽ sufflatᷣ. ꝑ hoc exhor
tatur ad ministeriũ dei. vt expellentᷣ ab eo diabolice ptãtes. ⁊ ꝯm beatum
Augustinũ hec oĩa fiunt ex imperio saluatoris q dixit discipul' suis Ite
docete oẽs gentes baptizãtes eas in noie patris ⁊ filij ⁊ spũssancti.

Item nota ꝯm Albertum sicut stꝫ septẽ dona spũssancti sic etiã septẽ stꝫ
dona ipius baptismi. Primũ est salis collatio. vñ dt venerabil' Beda.
sal bñdictum datᷣ in os baptizandi. vt percipiat doctrinam vere fidei. Se
cundũ donũ est auriũ ⁊ nariũ cum sputo linitio quod fit exẽplo christi qui
lutum cum sputo faciens mutũ ⁊ surdum sanauit Joan. ix. Et oculos ce
ci nati liniuit. Terciũ donũ est signatõ pectoris cum oleo vt custodiat cor
suũ inuictum Quartũ donũ est signatio inter scapulas cũ oleo ꝑ quã forti
tudo ⁊ armatura contra diabolũ denotatᷣ. Quintũ donuꝫ ipsa immersio
aque. Ubi nota ꝙ trina imersio fit in fonte ꝑ quod designatur triduana
sepultura christi q tribus diebus et noctibus fuit in sepulchro Circa id
additur vna cautela q̃ est talis. Naꝫ si puer sit ita debilis ꝙ nõ possit ter
imergi fonti tunc sola terna aspsio aque sufficeret. Sextum donũ est vn-
ctio facta i vertice cuꝫ crismate. Septimũ donũ est crismatio facta in frõ-
te quod ꝑcat effectum contẽplatõis diuine ⁊ cognitõis eterne

Item nota ꝙ puer debet solũ tres patrinos habere. hoc est in signum
sancte trinitatis. Vl' ideo. q2 oẽ verũ testimoniũ stat i ore duoꝝ vel triũ
Si aũt essent plures ꝓpter paupꝫtatem parentũ. ⁊ si nisi esset vnus tempo
re necessitatis non impediret sacramentum baptismi. ita ꝙ ex hoc sacra-
mentũ baptismi non inficiatur Item nota duo sunt que impediũt hoc
sacramentũ. scꝫ exorcismus ⁊ cathecismus. Cathecismus p̃cedit non ad
eius instructionẽ. sed quo ad fidei susceptionẽ ꝓcessionẽ ⁊ sponsionẽ quaꝫ
facit ꝑuulus non in ꝓpria ꝑsona. sed ꝑ vicariũ scꝫ ꝑ patrinos. Exorcismꝰ
etiam p̃cedit baptismũ. i. adiuratio contra malos spũs ⁊ suggestioẽs eo-
rundẽ vt depellatur potestas diaboli. ita ꝙ minuitur ne possit salutem in
ꝑuulis impedire. sicut antea patebat. Et de tali incidit tale dubiũ. Si

aliqs moreretur post exorcismum ꝛ cathecismū ꝛ nō baptisantur vtrum tūc baptismus aliquē haberet effectum saluādi Ex q̄ baptism⁹ est ianua sancte matris ecclesie ergo sine baptismo nullus liberatur a dānatōne. Quare respōdet ad dubiū ꝙ exorcismus ꝛ cathecism⁹ nō pn̄t aliquē liberare a pena vt quidā doctores volūt sed quidā doctores dicūt ꝙ cathecismus aliquo mō absoluit ip̄m hoiem a pena Et ꝑ illo sciendū ꝙ pena est multiplex Nā quedā est pena dāni ꝛ sensus ꝛ istam penā sustinent aīe in inferno existētes ꝛ dr̄ ideo penā dāni q꞉ carent visione dei. sed dr̄ ideo pena sensus q꞉ patiūtur in aīa ꝛ post diē iudicij tam in aīa q̄ȝ in corpe patiunt. quia tunc ibi erunt sensus vt patȝ de diuite epulone luce xvi dicēte crucior in hac flamma Aliq̄ vero nec habēt penā dāni nec sensus vt fuerūt sancti patres olim in limbo Alia est pena sensus ꝛ nō dāni ꝛ talis pena est aīarū in purgatorio existentiū q̄ licet habēt penā sensus et patiūtur in aīa tn̄ nō habent penam dāni q꞉ sperant cotidie habere visionē dei. Quarte vero habent penam dāni ꝛ nō sensus vt pueri q̄ moriuntur sine baptismate illi eīm penā dāni hn̄t q꞉ carent visione sancte trinitatis ꝛ nō hn̄t penam sensus: q꞉ nō patiunt in aīa. Et dicūt doctores sacre scripture ꝙ gaudiū eoꝝ vel delectatio est maior q̄ȝ alicuius hois in hoc mundo quāta pt̄ haberi ex naturali reꝝ cognitōe Tūc igit ad dubitatōeȝ Respōdet ꝙ si talis puer non fuerit baptisatus tūc nō fruit diuina visione Et qn̄ tūc arguit ḡ cathecismus ꝛ exorcismus nullius sunt effectus. Respōdet ꝙ alleuiāt eis penā sed tn̄ fruitōne diuine visionis carent Ultimo nota dubitaret q̇s vtrū possit fieri dilatatio post exorcismū ꝛ cathecismū ad tres vel ad quattuor ānos ibi respondet ꝙ securi⁹ ꝛ meli⁹ ē ꝙ statim post exorcismū baptisatur ꝑpter tres causas Prima est vt morbo ꝯueniens remedium exhibeat q̇a si differret aliquis exhibitōem remedij tūc quādoq̧ morb⁹ in puero fieret incurabilis vt videmus illud in exterioribꝫ qn̄ medela nimis tarda ē tūc morb⁹ fit incurabilis vt ḡ morbo statim ꝯueniēs remediū prestetur tunc puer statim debet baptisari ne morb⁹ in puero fiat incurabilis vn̄ apostol⁹ oēs nascimur filij ire ephe. ij. Pro q̊ sciendū ꝙ duplex ē gn̄atio q̄dā est in vtero ꝛ ē illa qn̄ aīa infundit corpi Alia ē gn̄atio ex vtero ꝛ ē qn̄ puer in natiuitate generat mō statim qn̄ aīa infundit ipi corpi tūc ibi ē morb⁹ ꝛ ḡ qn̄ ex vtero gn̄atur tūc immediate morb⁹ debet curari ꝛ per ꝯn̄s debet statim baptisari. Scd̄a cā ē ne puer morte ꝑueniat q꞉ nec exorcism⁹ nec cathecismus curauit puerū sȝ solū baptism⁹ ꝛ ne fiat periculū tūc puer statim est baptisandus. Tercia causa est ne puer a diabolo opp̄matur. quia diabolus potest puerum opprimere ante baptismum ex permissione diuina ideo immediate puer est baptisandus post exorcismuȝ ꝛ cathecismū propter tres causas dictas.

.i. q̄ inclinat⁹ ē ad mortē .i. ex vtero sue matris
Mortis agens puer officium dum nascitur ille
s^c hoīe illud sacramētū .i. aliquā
A quocūq̧ potest baptismum sumere nec quam
.i. q̄licūq̧ s^e infanti
Personam reicit quocūq̧ mō sibi iunctam

s^e z h̄ ē vex̄ .i. baptizādi s^e a tali ꝑsona scȝ illa ego baptiso te i noīe zc̄
Dummodo mergendi seruetur debita forma
s^e talis infans .i. decederet .i. olio scīficato
Si tunc nō moritur crismetur crismate sacro
.i. nō ē necē .i. ad hūc puex̄ .i. adducere s^e testimoniū
Nō opus est aliquos hunc accersire patrinos

Hic magister remouet dubiū z ē illud si aliq̇s puer esset nat⁹ z ad mortē inclinat⁹ quō huiusmodi puer eēt baptizand⁹ Ad hoc dubiū respōdȝ lrā sic qn̄cūqȝ est agēs officiū mortis .i. iqn̄cūqȝ puer est inclinat⁹ ad mortē in ṗncipio sue natiuitatis tūc ille puer debet baptizari a q̄cūqȝ siue a muliere siue a viro z nō debet spernere ꝑsonas q̄cūqȝ mō tales ꝑsone sint sibi iūcte Et ille baptizans debet obseruare debitā formā q̄ est talis ego baptiso te in noīe patris z filij z spūs sancti Et si ille puer nō morit̄ tūc postmodum debet crismari sacro crismate .i. olio scīficato. Et in tali casu nō ē necessariū patrinos vocare ad baptismū nec debet cathecizari Circa lrām Primo est sciendū q̄ si mulier in tali necessitate baptizaret puex̄ suū nō ēēt iō a viro suo sep̄anda z sic ꝯsimilr̄ intelligēdū est de viro z de patre z de alijs ꝯsanguineis Scd̄o nota q̄ circa sacramentū baptismi tria ꝯcurrūt sicut circa alia sacramēta scȝ sacramentū tm̄ z res sacramēti. sacramētū z res sacramēti simul. nā sacramentū baptismi ē fons z aq̄ bn̄dicta illi⁹ fontis. sȝ res sacramēti ē grā spūaliter data z spēaliter ꝑ quā hō in fide ꝯfirmat̄ z g̃ ꝑ tāto aliq̇s baptizat̄ vt sibi grā augmētat̄ z vt in fide ꝯfirmat̄ sȝ res sacramēti z sacramētū simlr̄ est caracter indelibilis aīe impressus Tercio notādū q̄ sacramētū baptismatis adhuc aliter notificat̄ z h̄ sic sacramētū baptismatis est ṗncipiū vite spūalis ꝑ qđ fit sigillū z custodia mētisqȝ illuminatio Nā ṗmo dr̄ ē ṗncipiū vite spūalis nāqȝ ipe baptism⁹ ē ianua regni celestis ꝑ quā opȝ vnūquēqȝ fidelē intrare ad eternā vitā ꝑcipiendū z sic merito baptism⁹ dr̄ ṗncipiū vite spūalis qr̄ disponit nos ad vitam eternam Joānis iij. nisi q̇s renouatus fuerit ex aqua z spū sancto nō intrabit regnum celorum. z° dr̄ ꝑ (qđ fit sigillū) z hoc siītudinarie qr̄ sicut ꝑ sigillum vna lrā discernit̄ ab alia siue cognoscit̄ sicut lrā epī vl̄ ꝯsulū ꝑ sigillum impressuȝ cognoscit̄ differre a lrā milit̄ȝ vl̄ comit̄ȝ vl̄ baronis. sic nos christiani ꝑ hoc sacramētū baptismi z sigilli distinguūtur ab alijs hoīb̄ȝ scȝ a gētilib̄ȝ z a iudeis z sic de alijs Tercio dr̄ (z custodia) qr̄ ibi est caracter indelebilis impressus aīe eternaliter vn̄ caracter sic defīnit̄ Est q̄litas aīe disponēs potērias eius ad ꝯsequendum maiorē gratiam Quarto dicit̄ (z mēt̄ȝ illuminatio) qr̄ ꝑ baptismū fides itroducit̄ z mēs .i. aīa illuminat̄

Item nota q̄ cā efficiēs huius sacramēti est duplex scȝ ṗncipalis z instrumētalis Causa efficiēs ṗncipalis huius sacramēti est ipse christ⁹. sed causa efficiēs instrumētalis huius sacramēti est sacerdos vel minister Itē causa finalis ṗncipaliter loquendo huius sacramenti est deletio omniū peccatorum z omniū penax̄ Et ergo ipse baptismus est dignior omnibus sacramentis in efficatia. Unde sciendum q̄ pena est duplex quo ad p̄sens scȝ eterna vel temporalis. Naȝ pena temporalis est q̄ nobis hic infligitur sicut est sitis z fames z illam penam nō delet baptismus. Sed pena eternalis est que assumpta est a ṗmo hoīe ex peccato z illam delet baptism⁹

Et ex hoc dictō soluitur vna dubitatio q̄ talis est verum baptismus de-
lere potest peccata in adulto ꝛ dicit̄ ꝙ sic qꝛ baptismus est talis efficatie ꝙ
delet omnia peccata actuale ꝛ originale Isto sic stante. Ponatur casus
possibilis si esset aliquis iudeus ꝛ ferret sententiam iustā corā iudice in ali
quē hoīem malū Et hoc tūc erit irregularis ꝛ in hoc nō peccat mō si tunc
talis baptizaret̄ tūc q̄rit̄ vtꝝ ibi irregularitas dispensetur Ad hoc respōde
tur ſm alquos ꝙ nō qꝛ baptismus delet peccata sed istud nō est peccatuꝫ
igit̄ ꝛc̄ Sꝫ alij dicūt ꝙ etiā baptismꝰ auferret irregularitatē ꝛ arguūt sic si
aufert maiꝰ etꝭ aufert minꝰ sꝫ maiꝰ ē pctm̄ q̄ꝫ irregularitas qm̄ ꝓpt̄ pctm̄ ali
qs dānat̄ nō āt ꝓpt̄ irregularitatē Itē sciēdū ꝙ puer tali mō baptisatꝰ vt
docꝫ lrā obſuata debita forma ꝟboꝝ vt p̄dictū ē dꝫ postea ī eccīa crismari
vt dt̄ magister in lrā ꝛ rō huiꝰ ē. qꝛ alias nō eēt ꝑfecte baptizatus quia nō
haberet dona que ꝯferuntur in baptismo de quibus ṗus dictum est. Itē
debita forma vt supra patuit . ē ego baptiso te in noīe patris ꝛ filij ꝛ spūs
sancti. Et licet illud ꝓnomen ego determinate intelligitur in illo verbo pri
me ꝑsone scꝫ baptiso tamē req̄ritur vtiqꝫ ꝙ expresse ponatur Iteꝫ illa ver
ba iam ꝓlata debēt esse omnino similia in significatōne teuthono ꝛ in eoꝝ
dem ordine quia alias laicus nō potest baptizare qued est ꝯtra intentōem
lrē Item sciendum talia verba debent ꝓferri sine aliquorum aliorū ver
borum interpositōne quia si caderet trabs vel aliqd̄ aliud eueniret ex im ꝓ
uiso ꝛ terreret baptizātē ꝛ si tūc diceret presbiter sic baptizās ego baptizo
te ac q̇d est ibi in noīe patris ꝛ filij ꝛ spūs sancti talis puer nō esset baptiza
tus qꝛ illa ꝟba(ac quid est)ibi nō sunt de forma ꝟboꝝ baptismi Item
Si laicus nō intelligēs latinū diceret hec verba ego baptizo te in noīe pa
tris ꝛ filij ꝛ spūs sancti q̄ sunt ꝟba baptismi ꝛ nō sciret q̇d ꝑ ista ꝟba nota
ret ip̄e nō p̄t ꝑ eā baptizari cū ad baptizantē req̄ritur intentio baptizādi
et cū hoc req̄rit̄ ꝙ intelligat q̇d ꝟba ꝯcernentia formā baptismi ſcant siue
rep̄sentāt Itē sciendū Si in casu necessitatis puer ad fontē teneret̄ cū de-
bita forma ꝟboꝝ talis eēt baptizatꝰ ꝛ ex illo pꝫ ꝙ in casu necitatꝭ sola as
ꝑsio aq̄ sufficit ad baptismū Itē magister dt ꝙ in casu necitatꝭ nulla ꝑsona
abijcit̄ de baptismo diceret g̊ q̇s vtꝝ iudeꝰ q̄ nō est baptizatꝰ vl' paganꝰ
vl' sarracenꝰ possꝫ aliquē baptizare. rn̄det̄ ꝙ sic dūmō habeꝫ ītētōeꝫ bap
tizādi. ꝛ sciꝫ debitā formā ꝟboꝝ illō videt̄ patere ex h̄ qꝛ btūs ioannes
christū ī iordane baptizauit ꝛ tn̄ ip̄emet nō fuit baptizatꝰ ꝛ ex illo manife
ste pꝫ vlteriꝰ ꝙ nullꝰ dꝫ seip̄m baptizare ꝛ huiꝰ exm̄ ē qꝛ christꝰ a ioāne bap
tista voluit baptizari nisi tūc aliq̇s sp̄ealit̄ ꝑ bonā ītētōeꝫ baptizaret̄ de q̊ i
fra dicet̄ ibi iudeꝰ currēs ꝯtritꝰ ꝛc̄. Notādū lrā dt q̇libꝫ hō p̄ōt baptizari
circa h̄ dubitat̄ vtꝝ h̄ sit veꝝ ꝛ arꝛ ꝙ nō qꝛ h̄ ē solū ꝯmissum successoribꝰ
aploꝝ. i. ip̄is sacerdotibꝫ igit̄ nō oīs hō p̄t baptizari ꝯn̄a teꝫ sꝫ ans̄ ꝓbat̄ ꝑ
dcm̄ marci xvi vbi christꝰ dixit suis discipulis ꝛ eoꝝ successoribꝫ sacerdo-
tibꝫ eūtes docere oēs gētes baptizātes eas ī noīe pr̄is ꝛc̄ Sꝫ ī oppositū est
lrā p̄ns ꝙ a q̊cūqꝫ puer p̄t baptizari igit̄ ꝛc̄ ibi rn̄det̄ ꝙ aliquē baptizari ī
telligit̄ dupl'r vnoº ex officio sic solū sacerdos baptizat. alioº ex articlo ne-
cessitatꝭ ꝛ sic q̄bliꝫ ꝑsona p̄t baptizare ꝛ sic ītelligit̄ lrā sꝫ de illo ṗmo dcō in
telligitur dictum marci ꝛ nō p̄sens lrā. Tunc ad ratōem qn̄ dt tn̄ h̄ solum
est commissum successoribus apostolorum. id est ipsis sacerdotibus ibi

Respōdetur ꝙ hoc est intelligēdū de officio sic ꝙ solū successoribꝰ apostolo-
rū ē ꝯcessum ex officio baptisari nō eūt ex articulo necessitatis.

Itē nota dubitaret ꝗs vtꝝ ꝑuulus ꝑt baptisari ⁊ videt̄ ꝙ nō qꝛ vt ha-
bet̄ ꝑ beatū marcū loco allegato tūc talis ꝗ crediderit ⁊ ꝗ baptisatꝰ fue-
rit saluus erit. mō ꝑuulus adhuc nō credit iō nō ꝑt baptisari maioꝛ pꝫ qꝛ
ꝗ nō habuerit fidē nec crediderit nō ꝑt baptisari sꝫ ille ꝑuulus nō hꝫ fidem
igit̄ nō ꝑt baptisari. Ad hoc respōdet̄ ꝙ fides ꝓut hic sufficit ē duplex nā
q̄dā ē fides ꝓꝓria q̄dā ē fides aliena mō ꝯuis puer nō hꝫ fidē ꝓꝓriā hꝫ tn̄ fi-
dem alienā Sꝫ diceret ꝗs sub q̄ ꝗ̄ fide baptisat̄ puer cū fidē ꝓꝓriā adhuc
nō hꝫ Ad illud est dōm ꝙ puer baptisat̄ in fide patrinoꝝ. Sꝫ ꝯtra hoc
arguit̄ sic. stat qn̄ꝗ ꝙ patrini sunt male fidei videlicꝫ qꝛ forte sūt heretici ⁊
sic de alijs ⁊ sic tūc staret ꝙ puer baptisat̄ in mala fide. Ad illud respōdet̄
ꝑm beatū augustinū ꝙ triplex ē fides scꝫ seminata germinās ⁊ matura fi-
des seminata est qn̄ puer est baptisatꝰ qꝛ tūc statim in eo fides christiana
seminata est a spū sancto. ⁊ iō tūc in fide ecclesie baptisat̄ ⁊ sic tūc nō obstat
ꝙ qn̄ꝗ patrini sunt male fidei vl' etiā ip̄e sacerdos baptizās qꝛ ꝓpterea pu-
er nihilominus baptisat̄ qꝛ ei ip̄mitur sacramētū baptismi in fide ecclesie
Sꝫ fides germinās ē qn̄ talis puer crescit in adolescētia ⁊ si tūc puer floꝛꝫ
in ꝟtutibꝰ christianis tūc hꝫ fidē germinātē Sꝫ fides matura qn̄ puer ꝑue-
nit ad annos discretōis sciēs discernere bonū a malo ⁊ ecōuerso tūc hꝫ fi-
dē maturā ⁊ ꝑ h̄ tūc dꝛ ꝙ vbi patrini erāt heretici vl' male fidei tūc ille pu-
er nō baptisat̄ in fide mala qꝛ baptisat̄ in fide apostoloꝝ ⁊ in fide sacramē-
ti ⁊ sic fides mala ipoꝝ patrinoꝝ nō succedit in ꝑuulū ex eo ꝙ ibi acꝗrit rē
sacramēti. Ultimo nota. qꝛ dubitaret ꝗs vtꝝ puero grā ꝯfert̄ in baptis-
mo ⁊ videt̄ ꝙ sic nā illi ꝯfert̄ grā ꝗ dignꝰ ē vita eterna sꝫ ip̄e puer baptisatꝰ
dignꝰ ē vita et̄na igit̄ ei ꝯfert̄ grā maior ē nota minoꝛ pꝫ de se. sꝫ ī oppositū
arꝰ sic ad oēꝫ grāꝫ seꝗt̄ iustificaᵒ sꝫ ī puero nō ē iustificaᵒ igit̄ ⁊c̄ ꝯn̄a ꝓbat̄
ꝑ dcm̄ bti augustini ꝗ dꝛ ꝗ creauit te sine te nō iustificabit te sine te sꝫ puer
nō hꝫ ꝯsensuꝫ ꝗ reꝗrit̄ ī iustificatōe Ad illō rn̄det̄ ꝙ grā ꝯfert̄ tripl'r pmo
ex merito passiōis christi qꝛ hō exn̄s ī valle miserie ꝑn̄tis vite nō potuit libe-
rari ꝑ hoīeꝫ nec āgelū sꝫ solū deꝰ ⁊ hō ip̄m liberauit su a amara passione q̄
passiōe sumꝰ redēpti oēs. 2ᵒ grā ꝯfert̄ ex ꝟtute aliene fidei qꝛ sicut nos su-
mꝰ baptisati ab alienis sic nos subleuemur ab alienis. sꝫ ꝟtute aliena su-
mꝰ lapsi qꝛ ex ꝟtute ꝓthoplasmi. i. pmi hoīs sic etiā ip̄e hō ex ꝟtute aliena
subleuat̄ scꝫ ex ꝟtute dei. 3ᵒ grā ꝯfert̄ alicui rōe sacramēti qꝛ h̄ sacramētū est
deletio oīm pctōꝝ ⁊ culpaꝝ qꝛ culpa ⁊ grā nolūt se ꝯpati ꝗ̄ cū grā īducit̄
culpa remittit̄ Tūc ad ratōeꝫ dꝛ licet ip̄e puer nō hꝫ iustificatōeꝫ ꝓꝓriā hꝫ
tn̄ iustificatōeꝫ alienā q̄ sufficit sibi ⁊c̄i

De sacra cōfirmatione

.i. in susceptōe sacre ꝯfirmatōis .i. necāriū
In confirmando nō est opus esse patrinos
sᶜ patrinꝰ .i. reꝗrit̄ .i. solꝰ patrinꝰ sᶜ epo sᶜ ꝯfirmādū
Unus erit tantum qui presentabit eundem
sᶜ ꝯfirmādꝰ .i. bn̄dictōeꝫ
Iste cathecismus nō suscipiat ꝓhibemus

In ista ꝑte autoꝛ determīat de sacra ꝯfirmatōe ⁊ đt sic. qñ aliq̄s dꝫ cō-firmari tūc nō est opus ibi esse tres ꝑsonas vł patrinos. sed sufficit vna ꝑsona vel vnus patrinus q̄ eū p̄n̄tat ep̄o. Et ille q̄ dꝫ cōfirmari. iō debꝫ cathecisari Sed extra lrām ille q̄ est patrinus in ꝯfirmatiōe cū illo (cuius ē patrin⁹) nō dꝫ cōicare nec ꝑticipare in affinitate. qꝛ in ꝯfirmatōe cōtrahitur cognatio sp̄ualis que impedit matrimoniū. qꝛ aliqualr̄ cognatio' đꝛ Et iō si aliq̄s ducit puellā añ ep̄m ad hoc ut suscipiat ꝯfirmationē matrimoniū cum ipsa contrahere nō p̄t. qꝛ est filia sp̄ualis

Circa lrām est notandū ꝙ ad ipam ꝯfirmationē q̄nq̄ req̄runᷓ. Primo req̄riᷓ materia. vñ materia ꝯfirmatōis est crisma q̄đ ꝯficiᷓ ex duobꝰ. s. ex oleo ⁊ balsamo. ⁊ ꝑ oleū designaᷓ noua grā q̄ in confirmatōe cōficiᷓ. nō grā que daᷓ in baptismo. qꝛ grā baptismi datur in remissionē pctōꝝ. Sꝫ grā ꝯfirmatōis datur in ꝯfirmationē vt hō sit firmus ⁊ fortis ad resistendū diabolice pūgne. Sed ꝑ balsamū designatur odoꝛ bone fame ⁊ bone oꝑatōis. Scđo in hoc sacramēto est forma ⁊ est talis. Signo te signo sancte crucis ⁊ inungo te crismate salutis in noīe patris ⁊ filij ⁊ sp̄ūsc̄i. Et illa forma a quolibet ep̄o est seruāda. Tercio req̄riᷓ locus scꝫ frons. qꝛ hec ē vna ꝑs magis apparēs ⁊ manifesta. ⁊ ꝑ hoc designaᷓ ꝙ illud sacramētuꝫ datur ꝓpter pugnā vicꝫ vt publice velit nomē christi ꝯfiteri corā omnibꝰ hoībus. Quarto req̄ritur ꝑsona cōfirmās vt est ep̄s. Vñ est sciendū ꝙ duo sacramēta a solo ep̄o conferunᷓ. scꝫ sacramentū ordinis ⁊ sacramentū cōfirmatōis. Rōem illius đt Vgr̄ q̄rto sententiaꝝ. quia ꝑ ista duo sacramēta conferᷓ plenitudo grē. Et iō conferūtur a ꝑsona q̄ hꝫ plenitudinem p̄tātis. s. ab ep̄o. Quinto req̄ritur intētio. ⁊ hec exp̄miᷓ ꝑ verba qñ đt ep̄s signo te. ⁊c̄. Vñ ad illa q̄nq̄ adhuc duo concurrūt. scꝫ pūgna ⁊ noua grā Pūgna iō ꝙ debemus publice nomē christi ꝯfiteri. Sed noua grā vt nō efficiamur tā ꝓmpti ad peccandū. vñ versus. Frons ꝯfirmaᷓ p̄sul intētio verba. Grā donaᷓ ꝯstans ad bella paraᷓ Sed diceres. q̄ est rō ordinis q̄re post baptismū h̄ determīat de ꝯfirmatōe. Rñdeᷓ ꝙ iō facit. p̄mo q̄a in ꝯfirmatōe daᷓ grā ad roboꝛandū baptismū scꝫ ꝙ hō audacter ⁊ sine timoꝛe ꝯfiteaᷓ nomē christi corā infidelibꝰ. Scđo iō facit. qꝛ ista duo sacramēta scꝫ baptismus ⁊ ꝯfirmatio imediate sequūtur. qꝛ nullus p̄t ꝓcedere ad sacros ordines nisi cōfirmatus sit ⁊ baptizatus. Sed qñ q̄riᷓ q̄re nō fecit spēalē tractatū de cōfirmatōe sicut de baptismo. Rñdeᷓ ꝙ iō. qꝛ circa ꝯfirmationē nō habenᷓ aliq̄ casus difficiles sicut circa baptismuꝫ ⁊ alia sacrā. iō ꝑ mo^m doctrine ⁊ notabił in caplo de baptismo defiat de ꝯfirma

Scđo notandū. in cōfirmatōe tria sunt notāda. p̄° q̄re q̄s in (tione ungaᷓ. scđo q̄re in signū scē crucis inungaᷓ. tercio q̄re in facie ꝑcutiᷓ. De p̄mo est sciendū ꝙ q̄ttuoꝛ vicibꝰ inungiᷓ vicꝫ ter in baptismo ⁊ semel in ꝯfirmatōe. p̄mo vngiᷓ in pectoꝛe. ⁊ ꝑ h̄ designaᷓ q̄đ dꝫ suscipe sciam ⁊ scitatē et reījcere om̄e malū. Scđo vngiᷓ inter scapulas ad designandū ꝙ omnē pigriciā reījciat ⁊ suscipiat oꝑationē bonā. Et his duobꝰ modis vngitur oleo ꝯsecrato. Silr̄ ⁊ tercio vngiᷓ in vertice cū crismate. ⁊ ꝑ h̄ designaᷓ ꝙ sꝑ dꝫ eē ꝑatus reddere rōem de fide. Quarto in ꝯfirmatōe vngitur directe in frōte. ꝑ h̄ designaᷓ augmētū grē ⁊ actus strēnui exercēdi in fine. vt si aliq̄s vellet ꝯtradicere fidei tūc dꝫ strēnue ⁊ publice cōfiteri nomē christi.

Scd̄o q̄ritur hoc vicʒ q̄re in signū crucis ꝯfirmatur. Rō est. qꝛ oīa sacra-
mēta vidētur sumere efficaciā a passiōe christi quā ꝓ redēptione humani
gn̄is in ara crucis sustinuit. qꝛ aduersa ptās supatur ꝑ crucē. g̊ in signum
crucis q̇libet cōfirmatur. Tercio ꝯfirmatur q̄re q̇s in faciē ꝑcutitur Rn̄r
ꝙ hoc est q̄druplici rōne. ꝓma est vt illud melius memorie impⁱmatur. g̊
dr̄ ep̄s recordare. Et rō est qꝛ ꝯfirmatio est sacr̄m irreiterabile. ⁊ g̊ necē
est vt memorie impⁱmatur ne iteraret. Scd̄a rō est vt diabolica ptās ex-
pellatur. Est eīm signū paciētie ⁊ hūilitatis ꝑ qd̄ diabolus expellitur. sicut
legitur de q̊dā obsesso q̇ dedit alapā cuidā monacho quā monachus pa-
tiēter sustulit p̄bens ei aliā maxillā iuxta ꝯsiliū saluatoris. diabolus āt pa-
tientiā illius monachi nō potuit tollere. iō illū obsessum reliq̄t et euasit. et
sic iste liberatus erat Tercia rō est vt hō cōfirmatus sit fortis in fide vbiq̄ʒ
nomē christi cōfitendo. qꝛ ꝯfirmatio datur baptizato ꝓpter cōstantiā fi
dei sic ꝙ hō fiat ita fortis in fide ꝙ nunq̄ʒ erubescat nomē dei confiteri.
Quarta rō est ista ad repn̄tationē cōfirmatōis aplōꝝ. qꝛ apl̄i cōfirmaue
rūt ꝑ impositionē manꝰ ⁊ istā cōfirmationē ꝑcat ꝑcussio ep̄i in facieʒ hoīs
Tercio notandū ꝑ modū dubitatōis. vtrū nō cōfirmatꝰ (cōfirmati
posset confirmare. Et videtur ꝙ nō cōfirmatus posset confirmare alium
Qd̄ probatur. qꝛ nō baptizatus p̄t baptizare. g̊ nō cōfirmatus p̄t cōfirma
re. ꝯn̄a tenet ex similitudine. Sed an̄s ꝓbatur ex sentētia p̄cedēti vbi dicebatur
ꝙ a quocūq̄ʒ baptismus p̄t sumi. Et ꝓbatur rōe tali puta ꝙ nō baptiza-
tus p̄t baptizare. qꝛ iudeus p̄t baptizare si hʒ intentionē bonā. ⁊ ꝑ ꝯn̄s vi
detur ꝙ nō cōfirmatus hʒ cōfirmari. Ad hoc rn̄detur ꝙ nō cōfirmatus nō
p̄t cōfirmare ⁊ ꝙ plus est tūc ille (q̇ dʒ esse p̄rinus alicuiꝰ cōfirmati) debʒ
esse cōfirmatus. Sed ad rōem dr̄ qn̄ arguitur nō baptizatus p̄t baptizare
g̊ nō cōfirmatus p̄t confirmari. negāda est ꝯn̄a. Et qn̄ ꝓbatur ex similitudie
dicatur ꝙ illa similitudo nō vʒ. qꝛ aliter est de sacramēto baptismi q̄ʒ de sacra-
mēto cōfirmationis. qd̄ sic pʒ. qꝛ sacramentū baptismi est sacramentū ne-
cessitatis. quia sine eo nullus potest saluari. sed sic non est de sacramēto cō-
firmationis. quia sine confirmatione homo saluari potest
Quarto notādū vtꝝ simplex sacerdos possʒ ꝯfirmare. vł an simplex sa
cerdos possʒ porrigere ꝯfirmatōeʒ ⁊ videtur ꝙ sic. nā si simplex sacerdos hʒ
porrigere maiꝰ sacr̄m etiā p̄t porrigere minꝰ. sʒ simplex sacerdos hʒ porri-
gere corpꝰ chr̄i qd̄ est sacr̄m maiꝰ. Sʒ in oppositū ē illud qd̄ dem̄ ē sup̄ scʒ
ꝙ ep̄s tm̄ hʒ cōferre cōfirmatōeʒ. Ibi rn̄r ꝙ nullꝰ hʒ cōferre cōfirmatōeʒ
nisi solus ep̄s. Sʒ tūc ad rōem dr̄ ꝙ vnū sacr̄m ēē dignīꝰ alio intelligitur q̄
druplr̄ q̄ʒtū ad ꝓpositū sufficit. ꝓmo rōe efficacie. ⁊ sic baptismꝰ ē dignius
sacrʒ. Scd̄o rōe dignitatis ⁊ excellētie. ⁊ sic eucharistia ē dignīꝰ sacrʒ. Ter
cio rōe ꝑcatōis. ⁊ sic matrimoniū ē dignīꝰ sacr̄m. Quarto rōe ꝯferētis. et
sic sacr̄m ꝯfirmatōis ē nobiliꝰ. qꝛ a nobiliori ꝯfertur. vicʒ ab ep̄o. Per h̄ dr̄
ad rōem lʒ eucharistia ē dignīꝰ sacr̄m ꝑm excellētiā. nō tn̄ rōe ꝯferentis
Quīto notādū ꝑ moᵐ dubij vtꝝ noua grā ꝯferatur in ꝯfirmatōe. ⁊ rn̄r
ꝙ sic. ꝓ q̊ nota ꝙ grā ē duplex. q̄dā ē grā g̅tis data. ⁊ ista datur pctōribꝫ de q̄
nihil ad ꝓpositū. Alia ē grā g̅tū faciēs. ⁊ ē illa ꝑ quā hō deo recōciliatur. Et
ista ē duplex. q̄dā ē de nō g̅to g̅tū faciēs. alia ꝟo ē de magis g̅to magis g̅tū
faciēs ꝑ̊ datur ⁊ ꝯfirmatur in baptismo. sʒ grā de magis g̅to magis g̅tū faciēs

dat̄ in ꝯfirmatōe ꝛ sic pꝫ ꝙ maioꝛ dat̄ in ꝯfirmatōe ꝗ̄ in baptismo.
Ultio notādū. dubitat̄ vtꝝ ꝯfirmatio sit sacr̄m necc̄ariū. Ibi rn̄r p̄ di-stinctōez. nā aliq̄d eē necc̄ariū itelligit̄ dupl̄r. Uno° simpl̄r. ꝛ illo° ꝯfirma° nō est necc̄ariū sacr̄m. qꝛ sine cōfirmatōe hō saluari pt̄. Alio° ly necc̄ariū pt̄ ca-pi p̄ vtili. ꝛ sic cōfirmatio ē necc̄aria. i. vtil̄. qꝛ si hō dꝫ resistere pugne diabo-lice seu resistere mal̄ siue infidelibꝫ necc̄ariū ē sibi vt h̄eat sacr̄m ꝯfirmatōis

.i. discrete .i. femie sp̄e aliq̄s
Sint p̄munite mulieres. dum pueros sic
.i. retinēt sp̄e baptizādi
Baptizant ꝙ cōseruent formam memoratam
sp̄e formā .i. interdū .i. stupefacte
Hanc p̄termittunt quandoqꝫ minis pauefacte
sp̄e pueri faterent̄ se
Hij baptizantur rursum si confiteantur
scꝫ q̄ est talis. ego baptizo te in noīe p. ꝛ. f. ꝛ. ss.
Baptismi formam predictam nō tenuisse
.i. emēdari dꝫ sp̄e qꝛ ē sacr̄m irreiterabile
Corrigitur sic baptismus sed non iteratur

Hic mgr̄ reuertēdo se sup̄ baptismū cū p̄ꝰ aliq̄d dixit de ꝯsecratōe poīt q̄dā notabilia seu q̄sdā p̄suasiōes vtiles circa baptismū. Et diuidit̄ in q̄t-tuoꝛ p̄tes s̄m ꝙ h̄ ponit q̄ttuoꝛ p̄suasiōes. scd̄a p̄s ibi. Nullus abortiuus tercia ibi. Uxoꝛ abortiuū. q̄rta ibi. Si puerū mergis. Prima p̄s adhuc diuidit̄ in duas p̄tes. in q̄ ponit p̄mā p̄suatōez. scd̄a docet recupare q̄sdā negligētiā factā circa baptismū. scd̄a p̄s ibi. Hāc p̄termittunt. Et vult p̄ ꝯtute l̄rali tm̄ Si mul̄r aliq̄ parit puerꝝ debi. ē q̄ ē inclinatꝰ ad mortē et iā in agone mortis positꝰ tūc mulieres p̄nt illū puerū baptizare. Sed tm̄ ip̄e dn̄t eē p̄munite. i. fortes discrete ꝛ sane mētis ita ꝙ obseruāt rectā for-mā p̄dcām ip̄ius baptismi. Tūc ibi (Hāc p̄termittūt) Mgr̄ subdit di-cēs q̄uo recupari dēat negligētia fcā circa baptismū ꝛ vult tm̄. si q̄nqꝫ ꝯti-git ꝙ mulieres sint nimis stupefcē. i. p̄territe seu pauefacte ita ꝙ ꝓpter ti-morē formā baptizādi infringūt. Et si sic tūc tal̄ mulier dꝫ ꝯfiteri se debi-tā formā baptizādi circa puerū nō tenuisse. ita ꝙ tal̄ forma ē ꝯfracta tūc tal̄ baptismus fc̄us in puero dꝫ corrigi ꝛ dꝫ reiterari. ita ꝙ tal̄ puer dꝫ de-ferri ad eccl̄iam ꝛ cathecisari ꝛ in fontē sacrū mergi s̄m modū ꝯsuetū ꝛ dꝫ (crismari ꝛ vngi

Circa l̄rām p̄mo est notādū. ex l̄rā habet̄ ꝙ baptis-mus dꝫ corrigi ꝛ nō iterari. Pro q̄ sciēdū ꝙ sacr̄a sunt duplicia. nā q̄dam sūt reiterabilia ꝛ q̄dā irreiterabilia. Et añq̄ determiat̄ de istis ꝯplete re-memorādū est p̄us dcm̄ vicꝫ ꝙ oē sacr̄m hꝫ se sicut medicina. Et ip̄a me-dicina dꝫ p̄cedere morbos. vn̄ septē sūt sacr̄a ꝓpter septuplicē lesionē pctī. vn̄ lesio pctī ē duplex. nā q̄dā ē lesio pene ꝛ q̄dā culpe. Lesio culpe est tri-plex. qꝛ aut ē lesio pctī origial̄ aut ē lesio pctī mortal̄ aut ē lesio pctī venial̄. Et ꝯ hāc triplicē lesionē dat̄ triplex sacr̄m. nā ꝯ morbū pueri pctī origial̄ dat̄ baptismꝰ. qꝛ baptismꝰ est ꝓpter deletionē pctī original̄. Cōtra scd̄m morbū pctī mortal̄ datur penitētia ꝛ cōfessio q̄ delēt oīe pctm̄ mortale.

Sed ꝯtra terciū morbuꝫ pcti venial' dat' vnctio extrema q̄ delet oīa pctā
venialia. ſed leſio ſiue pctm̄ pene eſt q̄druplex. vl' tal' fit ex ignorātia vel ex
malicia vl' ex ꝯcupiſcētia vel ex ꝓnitate ad peccādū. Et ꝯ hūc q̄druplicē
morbū datur q̄druplex ſacr̄m. Nā ꝯtra p̄mū morbū ignorātie datur ſa-
cramētū ordis. qꝛ in ordie datur grā ⁊ ꝯfirmatio illumiatōis ⁊ diſcretio-
nis. qꝛ ordiatus dꝫ hr̄e grām ⁊ ſciaꝫ diſcernēdi int' bonū ⁊ malū ſic ꝙ bo-
nū doceat opari ⁊ exeq̄ ⁊ malū doceat ſpnere. Cōtra ſcd̄m morbū malicie
datur ſcā euchariſtia. qꝛ ſacr̄m euchariſtie eſt origo oīs dignitatis ⁊ boni-
tatis. Cōtra terciū morbū ꝯcupiſcētie datur matrimoniū vt ꝑ hoc ſacr̄m
remoueatur inordita cōcupiſcētia. Sed ꝯtra morbū ꝓnitatis ad peccan-
dū datur ſacra ꝯfirmatio. iō vt ipi ꝯfirmati nō ſint ita ꝓni ad peccādū vt
p̄us. qꝛ in tali ſacramēto datur grā ꝯfrmatōis ad bonū ⁊ cū h̄ ibi datur
retardatio ad malū. Nūc ad ꝓpoſitū eſt dd̄m ꝙ ſacr̄a ſt̄ duplicia. ſcꝫ rei-
terabilia ⁊ irreiterabilia. Vn̄ tria ſunt ſacr̄a irreiterabilia. ſ. baptiſmus cō-
firmatio ⁊ ordo. qꝛ in talibꝫ ſacr̄is imp̄mitur caracter indelibil'. Sed ſacr̄a
reiterabilia ſt̄ q̄ttuor. vt ꝯfeſſio euchariſtia matrimoniū ⁊ extrema vnc-
tio. quia in eis non imp̄mitur caracter indelibilis

Scd̄o nota. vtrū hoc ꝓnomē ego neccāriō apponat' in forma baptiſmi.
Et videtur ꝙ nō. qꝛ in omi verbo p̄me ꝑſone certus intelligitur ntūs. vt
pꝫ ꝑ Priſcianū p̄mo minoris. ſed baptizo eſt ꝟbū p̄me ꝑſone. ḡ in eo intel-
ligitur certus ntūs. ⁊ ꝑ ꝯn̄s nō erit neccāriū exp̄mere illd̄ ꝓnomē in forma
baptiſmi. Ad h̄ rn̄detur ꝑ diſtinctionē ꝙ q̄dā de nccitate ſunt baptizan-
di ⁊ q̄dā ſt̄ de neceſſitate baptizātis ⁊ q̄dā de nccitate forme baptiſmi.
mō ad hoc dubiū Rn̄detur ꝙ h̄ ꝓnomē nō eſt de nccitate baptizandi. nec
etiā eſt de neceſſitate forme baptiſmi. ſed ē de nccitate baptizātis. ⁊ ratio
huius ē iſta. qꝛ ꝑ h̄ ꝓnomē ego exp̄mitur intētio baptizātis. vt ipe bapti-
zans velit facere illa q̄ facit eccl̄ia. ḡ illud ꝓnomē ego nō dꝫ omitti.

Tercio notādū. dubitaret q̇s vtꝝ inomi ligua aliq̇s p̄t baptizari. Ad
h̄ dubiū rn̄detur ꝙ ſic. qꝛ q̇libet p̄t baptizare in ſua ligua vulgari vulgarit'
et ſic grecus in ſua ligua p̄t baptizare. Et ſic bohemus ſlauus polonus
dacus. ⁊c̄ijs. ⁊ hoc tp̄e neceſſitatis. ſed ipe ſacerdos cuiuſcūqꝫ ideomatis
fuerit ſemꝑ debet baptizare puerū in ligua latina

Quarto notandū. vtrū hoc verbū baptizo p̄t omitti ſic ꝙ loco eius po-
natur h̄ verbū mergo. Ad h̄ rn̄detur ꝙ nō. qꝛ illud verbū mergo hꝫ iu ſe
plus q̄ꝫ ly baptizo ex eo ꝙ mergo ⁊ baptizo nō ſt̄ ſynonima. qꝛ oīs bapti-
zatus ē merſus ⁊ nō ecōuerſo. oīs merſus ē baptizatus. ḡ mergo ⁊ bapti-
zo nō ſt̄ ſynonima. Ex eo ꝙ drn̄t ſicut magis cōe ⁊ minus cōe. iō loco il-
lius (qd̄ eſt baptizo) nō p̄t poni mergo. vt dd̄o. ego mergo te in noīe p̄ris
et filij ⁊ ſpūſſancti. Sed dꝫ dici. ego baptizo te ⁊c̄.

Quinto notandū. dubitaret aliq̇s vtꝝ loco illius ꝓnoīs te poſſet po-
ni nomē ꝓpriū. vt ſic dd̄o. ego baptizo henricū in noīe patrꝭ ⁊ filij ⁊ ſpūſſci.
Ad h̄ rn̄detur ꝙ nō. ⁊ rō eſt iſta. qꝛ ꝓpria noīa ſub diuerſ' ꝯceptibꝫ in ꝓpo-
ſitionibꝫ ſcant ꝯfuſe. ſed ꝓnoīa ſcant certe. Et cū in baptiſmo intētio bap-
tizantis dꝫ dirigi in certū ⁊ vnicū ſuppoſitū indiuiſibile. igitur ꝓpter habe-
re talem certitudinē dꝫ exp̄mi hoc pronomē te. Et loco illius pronomi-
ne non debet poni nomen proprium

ꝛ Sexto dubitaret quis vtrũ sic posset poni forma baptismi ego baptizo te in noibus patris ꝛ filij ꝛ spũssancti exquo tres sunt persone diuersa hñtes noia. scꝫ pater ꝛ filius ꝛ spũssanctus. Jõ videt̃ ꝙ dꝫ dici. ego baptizo te in noibus p. ꝛ fi. ꝛ ss. Ad hoc rñdetur ꝙ nõ dꝫ dici in noibus in plurali numero. Sed dꝫ dici in noie in numero singulari. Et rõ huius ẽ ista. qꝛ vuus est baptismus vnus est deus ꝛ vna est fides ꝛ vna est ecclesia extra quã nullus saluat̃. vt pꝫ in de summa trinitate et fide catholica. firmit̃ credimus ꝛ silr̃ confitemur oĩes mõ illa vnitas eẽntie signat̃ ꝑ istum ablatiuũ singularis numeri. s. noie. ꝛ g̃ dꝫ dici in noie ꝛ nõ in noibus.

Septimo notandũ. dubitaret q̃s vtꝝ intentio baptizãtis sit necessaria ad baptismũ. Et videt̃ ꝙ sic. qꝛ ſm btm Augustinũ. bona intentio req̃ritur ad bonũ opus. ergo etiã intẽtio necessario req̃ritur ad baptismũ. q̃a ibi exercet̃ opus optimũ. Sed in oppositũ est btũs Augustinus in qnadã omelia sup Joannẽ vbi dr̃. accedat verbũ ad elementũ ꝛ fit sacramẽtum. vbi vult ꝙ ibi nõ sit necessaria intentio sed solũ verboꝝ ꝓlatio. Ad h̃ dubium rñdetur ꝙ intẽtio req̃ritur ꝓpter reuerentiã sacramẽti. Vñ est sciendum ꝙ intentio est duplex. s. generalis ꝛ spẽal'. Jntentio generalis quãdo ipe baptizans intendit facere illud qđ ecclia facit. licet nõ credit esse verũ quod ecclia credit. Et ex hoc ptꝫ ꝙ infidelis vt iudeus vel hereticus potest baptizare dũ habeat intentionẽ generalẽ. Et ista intẽtio general' semper exigit̃ ꝛ req̃ritur ad baptizantẽ. Alia est intẽtio spẽalis ꝛ est ista ꝙ q̃libet credat ꝙ baptismus hꝫ virtutẽ delendi peccata. Et ista nõ semp req̃ritur. Et sic ad autoritatẽ bti Augustini dr̃ ꝙ licet nõ exꝑmit intentionẽ generalẽ. tñ ibi eque bñ vult illã. Et sic hoc argumẽtũ nõ valꝫ. btũs Augustinus nõ exꝑmit intentionẽ gñalem. g̃ nõ req̃ritur intentio generalis ad baptismũ. qꝛ ibi arguit̃ ab autoritate negatiue q̃ ꝯña nõ valꝫ.

Octauo dubitat̃. ꝛ ponat̃ talis casus ꝙ sint duo pueri sil' q̃ inueniũtur in certo loco. ꝛ vnus illoꝝ est baptizatus ꝛ alter nõ sic ꝙ dubiũ est quis illoꝝ sit baptizatus tũc querit̃ vtrũ ambo dñt baptizari aut nõ. ꝛ videtur ꝙ nõ qꝛ si ambo baptizarent̃ tũc alter eoꝝ bis baptizaret̃ qđ non p̃t fieri ſm prius dicta. qꝛ nullus dꝫ bis baptizari. ex eo ꝙ illud sacramentũ est irreiterabile Jn oppositũ arguit̃ sic. si nullus eoꝝ baptizaret̃ tunc vn⁹ eorum maneret nõ baptizatus. ꝛ ꝑ ꝯñs aĩa istius eternalr̃ dãnaret̃ ꝓpter carentiã baptismi quod tñ maxime essꝫ incõueniẽs ꝛ absurdũ. Ad hoc est dđm ꝙ isti pueri sic sil' inuẽti ambo debeãt baptizari ꝓpter incõueniẽs qđ ex hoc posset seq̃. Si vnus eoꝝ nõ baptizaret̃ puta ꝙ aĩa eius posset eternalr̃ damnari. g̃ tutius est ipm hoiem bis baptizari q̃ȝ eternalr̃ damnari siue fidẽ christianã ignorare. g̃ ad remouendũ talem incertitudinẽ tũc ambo dñt baptizari. Et si p̃t esse aliq̃ discretio inter pueros tunc ipe baptizans nullo modo dꝫ baptizare aliquẽ bis ꝓpter rõem ꝑus tactã Sed aliq̃ sic rñdent ꝙ isti pueri sic inuẽti ambo debeãt baptizari. Et hoc debꝫ fieri sub cõditione vt sic dicẽdo. Si nõ es baptizatus tũc ego baptizo te in nomine patris ꝛ filij ꝛ spũssancti. Et hoc fit ꝓpter securitatẽ. qꝛ tutius ẽ hominẽ baptizari bis q̃ȝ non fieri christianum

Vltimo est notandũ. dubitaret q̃s vtrũ baptismus sit melius a sacerdote bono vel malo. Ad hoc est dđm ꝙ baptismus neq̃ȝ melioꝛat̃ ꝑ bo-

nū sacerdotē neq̄ peiorat̄ ꝑ malū sacerdotē. sed tn̄ tutior ⁊ securior ē baptismus a bono sacerdote q̄ȝ a malo. qꝛ deus exaudit citius ꝑces bonoꝝ q̄ȝ maloꝝ. Et tūc vlterius dꝛ ꝙ baptizatus nec melioꝛat̄ nec peioꝛat̄ ꝑ baptizantē dūmmō ꝑ formā verboꝝ obseruat. qꝛ efficacia baptismi consistit in sacramēto ⁊ non in baptizante siue in sacerdote.

.i. nullus puer　　　　　sp̄ scō baptismate
Nullus abortiuus in sacro fonte renatus
.i. in cimiterio　　　　　.i. testat̄
Infra sancta loca sepeliri debet vt ait lex
.i. pueꝝ nō mortuū　gignit　sp̄ puer
Vxor abortiuū tua si parit licet ille
.i. ꝑui tꝑis　　　　　sp̄ tūc illa
Temporis exigui legem seruabit eandem
sp̄ legē　　　　sp̄ puerū　genuisset
Quā seruaret si maturū peperisset

Hic autor ponit scd̄am cautelā circa baptismū ōndens q̇d dꝫ fieri circa pueros abortiuos in baptizando. ⁊ hoc ꝑ moduꝫ doctrine q̄ talis est. si aliq̄s puer abortiuꝰ morit̄ nō baptizatus tūc talis nō dꝫ sepeliri in cimiterio. qꝛ sicut lex ⁊ ius canonicū dicūt tunc nullus dꝫ sepeliri in cimiterio nisi fuerit baptizatus. Deinde subdit mgr̄ ponēdo aliud documentū circa baptismū ōndens qualr̄ ꝑsone impꝑgnate se debeant regere post ꝑtū. ⁊ dt ꝙ si aliq̄ mulier generat pueꝝ abortiuū ita ꝙ an̄ maturū tp̄s puer de matrice exiuit. tūc ista mulier custodiat tempus puerperij quadraginta diebus ac si puerum maturum generasset.

Notandū p̄mo circa lr̄am ꝙ abortiuꝰ est puer q̇ nōdū ꝯpleuit tp̄s naturale sue gn̄atōis. vt si generaret̄ aliq̄s puer ⁊ nōdū tp̄s naturale ꝯpleuisset ille puer diceret̄ abortiuꝰ. vn̄ tp̄s naturale gn̄atōis ꝑut cōiter sunt nouē mēses mō si puer generat̄ in septio vel octauo mēse tūc generatio dꝛ repētina. ⁊ puer generatus dꝛ abortiuus. ⁊ talis puer abortiuus nō dꝫ sepeliri in cimiterio si mortuus est post q̇d abscindit̄ ab vtero materno. si aūt viuit ⁊ postea baptizet̄ ⁊ tūc pꝰ h̄ morit̄ tūc in cimiterio est sepeliendus

Scd̄o est notandū ꝙ qn̄ abortiuus generat̄ hoc est dupl'r. vel em̄ ille ē aīatus vel nō. si nō est aīatus tūc nō dꝫ sepeliri in cimiterio. Rō est. qꝛ nullus est sepeliēdus in cimiterio nisi hō. sed ille nō est hō. ḡ etiā nō est sepeliendus in cimiterio. Si aūt talis abortiuus est aīatus hoc est dupl'r. vel em̄ ille est baptizatus vel nō. si est baptizatus tūc sepelit̄ in cimiterio. Si nō est baptizatus tunc nō sepelitur in cimiterio.

Tercio notandū. diceret q̇s si mulier morit̄ in ꝑtu an̄ q̄ȝ puer exit vteꝝ maternū q̇d ibi est faciendū an fructus cū matre dꝫ sepeliri aut nō. Ad h̄ rn̄det̄ ꝙ talis mulier dꝫ diuidi ⁊ fructꝰ viuꝰ dꝫ exemi ita ꝙ saluabit̄ in vita. ⁊ post h̄ tūc fructꝰ dꝫ baptizari. mr̄ aūt dꝫ in cimiterio sepeliri

Quarto notandū qn̄ h̄ est ꝙ pueri nō baptizati nō dn̄t i cimiterio sepeliri sꝫ extra cimiteriū. Rō ē. qꝛ q̇ nō intrāt regnuꝫ celoꝝ nō dn̄t locari inter corpa fideliū. qꝛ infideliū cū fidelibꝫ nō erit ꝯmixtio sed aīe taliū puerorū nō ꝑueniūt ad regnū celoꝝ. qꝛ dixit christus ad nicodemū nisi q̇s renatus

fuerit ex aq̄ ꝛ spūscō nō intrabit in regnū celoꝝ. iō nō dꝫ locari inter cor-
pora fideliū defunctoꝝ. Ex illo correlarie seqtur. si puer moriꝛ anq̄ꝫ bapti-
zans ꝑficit formā verboꝝ dato ꝙ incepisset adhuc aīa illius pueri nō sal-
uabiꝛ. qꝛ nō eēt mersus ter in aq̄. nec etiā baptizatus ꝑ formā ꝯpletā reqsi-
tā ad sacramētū baptismi. Sed diceres q̄ est rō ꝙ pueris nō dꝫ denegari
baptism⁹ ꝓpter manifestū pctm̄ pentuꝫ. Rñdeꝛ ꝙ rō est ista. qꝛ in iudicio
dei ꝛ eccl̄ie puer nō portabit iniqtatē pr̄is nec ecōuerso. Vn̄ apl̄us. Opa
eīn illoꝝ sequūꝛ illos. Et dꝛ notāter in iudicio dei. qꝛ in iudicio tp̄ali qñqꝫ
teneꝛ oppositū. ꝛ ḡ sacerdos baptizās puerū cū ꝯcubinis nō dꝫ nimiū in-
dagare q̄ ꝛ q̄les sīꝫ pentes ei⁹. qꝛ al's sacerdos in baptizādo male ꝓcede-
ret. Ex illo maīfeste ꝯcludiꝛ ꝙ sacr̄m baptismi nulli est denegādū. Et rō
est ista. qꝛ illud sacr̄m ē dignissimū q̊ ad magnā necitatē. ex q̊ est ianua oīꝫ
alioꝝ sacroꝝ ad vitā eternā ꝛ magis necc̄āriū. lꝫ eīn sacr̄m eucharistie sit di-
gni⁹ q̊ ad scitatē qm̄ p̄ oīb⁹ sacramētis includit. ꝛ sacr̄m ꝯfirmatōis q̊ ad
ꝑsonā a q̄ ꝓcedit. qꝛ ꝯfirmatio fit a sol' epis. ꝛ sic de alijs sacramētis vt p̄-
us dcm̄ ē. tn̄ sacr̄m baptismi ad oīa sacr̄a est pl⁹ necc̄āriū. qꝛ sine ip̄o null⁹ (p̄t saluari.
Quīto notādum. dubitabit q̄s vtꝝ ne forma baptismi
possit viciari. Ad h̄ rñdeꝛ ꝙ forma baptismi p̄t viciari sex modis. primo
q̄ꝫtū ad mutationē. scd̄o q̄ꝫtū ad corruptionē. tercio q̄ꝫtū ad additōēꝫ. q̄r-
to q̄ꝫtū ad subtrahitōēꝫ. qnto q̄ꝫtū ad interpoēm. sexto q̄ꝫtū ad trāspōēꝫ.
Nā p̄mo viciaꝛ q̄ꝫtū ad mutatōēꝫ pl'ib⁹ modis. Primo ꝙ si aliq̄s bapti-
zaret sic. ego baptizo te in noīe genitoris ꝛ geniti ꝛ ꝓcedentis ab vtroqꝫ
tūc tal' puer nō eēt baptizat⁹. Et rō ē. qꝛ tal' baptizās nō ꝓuat formaꝫ a
christo institutā q̄ ē hec. ego baptizo te in noīe p. ꝛ fi. ꝛ. ss. q̄ habeꝛ ꝑ beatuꝫ
Math. Eūtes docete oēs gē. ꝛc̄. Scd̄o viciaꝛ q̄ꝫtū ad mutatōēꝫ sic. vt si
aliq̄s baptizat sic dd̄o. ego baptizo te in noīe oīpotētis ꝛ sapiētis ꝛ benig-
ni dei. tūc tal' puer etꝫ nō ē baptizat⁹. ꝛ rō ē ista. qꝛ tal' nō baptizat in noīe
triū ꝑsonaꝝ. qꝛ sicut pr̄ est op̄s fili⁹ etꝫ ē op̄s ꝛ sil'r spūsscūs. vt hēꝛ in cim-
balo athanasij vbi dꝛ. Op̄s pr̄ op̄s fili⁹ op̄s spūsscūs. Et sicꝫ pr̄ ē sapiēs
sic fili⁹ ꝛ spūsscūs. sil'r sicꝫ pr̄ ē benign⁹ sic fi. ꝛ. ss. Tercio viciaꝛ q̄ꝫtū ad mu-
tatōēꝫ sic. vt si aliq̄s baptizarꝫ sic dd̄o. ego baptizo te ī noīe pr̄nitatꝫ ꝛ filia-
tiōis ꝛ spūssci. tūc etꝫ tal' nō eēt baptizat⁹. qꝛ illa forma nō ē ab eccl̄ia isti-
tuta Scd̄o baptism⁹ viciaꝛ q̄ꝫtū ad corruptōēꝫ. ꝛ tal' ē duplex. vl' ei mu-
tat ꝓsuꝫ vl' nō. si mutat ꝓsuꝫ tūc tal' puer nō ē baptizat⁹. vt sic dd̄o. ego ba-
ptizo in noīe patras ꝛ filias ꝛ spiritasscās. ꝛ h̄ ē verū si h̄ nō fit ex simpli-
citate. qꝛ si ex simplicitate ita diceret ꝛ nō p̄intēderet errorē tūc puer esset
baptizat⁹. Si āt nō mutat ꝓsuꝫ. vt si aliq̄s eēt balbutiēs ꝛ īpeditus in li-
gua ꝛ baptizaret pueꝝ ita ꝙ nō possꝫ v̄ba exp̄mere tūc tal' puer eēt bap-
tizat⁹ Ter⁹ baptism⁹ viciaꝛ q̄ꝫtū ad additōēꝫ. ꝛ tal' ē duplex. q̄dā mu-
tat itellcm̄ ꝛ q̄dā nō. mō si aliq̄s baptizarꝫ sic dd̄o. ego baptizo te ī noīe p.
et fi. ꝛ. ss. ꝛ sci nicolai ꝛ scē katherine. ꝛ tn̄ eq̄ crederꝫ ꝙ iste puer sine hac ad-
ditōē nō eēt baptizat⁹ tūc tal' baptism⁹ nō valerꝫ qꝛ baptizās addit sup-
flua Si āt nō credit ꝛ facit h̄ ex pura simplicitate tūc puer ē baptizat⁹.
Quarto viciaꝛ q̄ꝫtū ad subtractōēꝫ vt qn̄ aliq̄d subtrahiꝛ de forā baptis-
mi. vt dd̄o. ego baptizo te in noīe p. ꝛ fi. omittēdo ly spūssci tūc tal' puer n̄
eēt baptizat⁹ Quīto viciaꝛ q̄ꝫtū ad intpōēꝫ. ꝛ tal' interpō ē dupl'x. nā q̄dā

est necessaria. ⁊ q̄dam nō. ꝑ primā nō variat᷑ baptismuu. sed ꝑ scđam. Ex-
emplū de p̄ma vt si aliq̄s baptizaret sic dicēdo. ego baptizo te in noīe pa-
tris ⁊ sibi euenerit tussis. tali cessante vlterius diceret. ⁊ filij ⁊ spūssancti.
tūc adhuc puer esset baptizatus. Exemplū de scđa. vt si aliq̄s diceret ego
baptizo te in noīe patris ⁊ filij ⁊ faceret tūc impositionē ⁊ diceret ad mini-
strū suū. porrige mihi librū vel aquā calidā ⁊ postea submergeret ⁊ dice-
ret ⁊ spūssancti. tūc talis puer nō esset baptizatus. Et rō est. q̄ꝛ ibi forma
baptismi esset ꝯfracta. Sexto viciat᷑ baptismus quantū ad transposi-
tionē. vt si aliq̄s sic baptizaret in noīe patris ⁊ filij ⁊ spūssancti. ego bapti-
zo te. ⁊ si aliq̄s hoc faceret ex simplicitate ⁊ deuotiōe tūc talis puer credit᷑
esse baptizatus. Si aūt nō faceret ex simplicitate sed ꝓpter hoc ꝙ velit in-
ducere errorē. tunc talis puer non est baptizatus. Sꝫ noīa ⁊ verba trās-
posita idē ꝑcanc. ibi videt᷑ ꝙ talis puer sit baptizatus. Ad hoc rn̄det᷑ ꝙ
illud dictū Aresto. scđo perihermenias hꝫ veritatē in logica de ꝓpōnibus
nō aūt in theologia. q̄ꝛ theologia non restringit᷑ ꝑ istas regulas

Item notandū circa formā baptismi. Si diceret aliq̄s sic baptizando
puerū ego baptizo te in noīe christi. tūc dubitat᷑ vtrū talis puer sit baptiza-
tus aut nō. ⁊ videt᷑ ꝙ sic. q̄ꝛ ita baptizauerūt discipuli in p̄mitiua ecclia. sꝫ
in noīe christi. Quoꝝ successores sunt sacerdotes. ergo videt᷑ ꝙ talis puer sit
baptizatus. Ad hoc dubiū rn̄detur ꝙ talis puer nō est baptizatus. Et
ad rōem ꝙ illud fuit necesse in p̄mitiua ecclia. q̄ꝛ q̄cunq̄ꝫ cōfitebat᷑ h̄ no-
men christus ille baptizabat᷑ a discipulis. sic aūt nō est nūc. q̄ꝛ iam dꝫ teneri
forma ip̄ius eccłie de qua p̄us dcm̄ est. Alij aūt sic dicunt ꝙ talis puer nō
sit baptizatus. ⁊ rōem assignāt. Quia ille sic baptizans peccat cōtra for-
mam baptismi institutam a sanctis patribus

Ultimo est notandū. diceret aliquis sic baptizando. ego baptizo te in
noīe trinitatis vel in noīe triū ꝑsonaꝝ. Tūc dubitat᷑ vtruꝫ talis puer esset
baptizatus vel nō. Rn̄detur ꝙ talis puer nō esset baptizatus. Et rō est
ista. q̄ꝛ illa nō est forma quā Ihs christus instituit. vt habet᷑ Mathei vl-
timo. Euntes docete omnes gentes. ⁊c. Sed tamē sancta trinitas ita be-
ne implicite potest inuocari

i. infantē — sp̄e sacro — tribꝫ vicibꝫ
Si puerū mergis in fonte ter ⁊ nihil addes
.i. forme baptismi — .i. nō baptizatus
Uerboꝝ forme manet illotus puer iste
ꝓ licet — sp̄e alter — sp̄e baptismi
Quāuis assistat qui verboꝝ seriem dat

In ista p̄te mgr̄ ponit quartū documentū de ip̄o baptismo dicēs Si
aliq̄s baptizaret puerū ⁊ mergeret ip̄m tribꝫ vicibꝫ ⁊ omitteret formā ver-
borum ille puer non esset baptizatus ⁊ ꝙ plus est si vnus astaret qui ꝓfer-
ret formā verboꝝ adhuc puer non esset baptizatus. Et ratō lr̄e est ista.
quia si alter diceret verba tūc illa verba nō ꝑficerent nec aliquē effectum
inducerēt. quia dr̄ btūs Aug᷑. appone verbum ad elemētū tūc erit sacra-
mentū. ⁊ sic ille baptizās si omitteret verba tūc maneret solum aqua.

Circa lr̄ām notandū. autor dr̄ in lr̄ā. si puer immergit᷑. ⁊ verba nō ꝑfe

runtur.tūc talis ꝑmanet nō baptizatus siue illotus. Pro quo sciendū ꝙ tria requirūtur circa baptismū. Primū est debita verboꝝ prolatio. Secūdum est ipsius infantis imersio vel aque supeffusio. Terciū est intentio scꝫ vt ipse baptisans intendit facere id quod facit ipsa ecclesia.ꝛ si vnū illorū defuerit.tūc baptismus vitiat̃.i.ꝙ ipe puer manet inbaptisatus.

Notandū scđo ꝑ modū dubij.et ponat̃ casus ꝙ sint duo hoies quorum vnus imergat puerum ꝛ alter ꝓferat verba.et ponatur vlterius casus possibilis ꝙ hoc fit tēpore necessitatis ita ꝙ sint duo sacerdotes quoꝝ vnꝰ est factus mutus ꝛ ille immergat puerū.ꝛ alter sit carēs manibꝰ ꝛ ille formā verborū ꝓfert tūc dubitat̃ vtrū talis puer sit baptisatus an non. Et videt̃ ꝙ sic.ꝙ talis puer sit baptisatus.qꝛ sine isto sacramento nullus potest saluari.vt pꝫ ex dicto euangelij prius allegato. Respondet̃ ad hoc dubiuꝫ ꝙ talis puer nō ē baptisatꝰ.qꝛ ad baptisantē tria requirūtur. Primo ꝙ ibi sit debita verboꝝ ꝓlatio. Secūdo ꝙ imergat. Tercio ꝙ intendit facere hoc quod ecclesia facit.mō cū vnū illoꝝ defuerit tūc puer nō est baptisatus.sed in ꝓsenti casu vnū illoꝝ deest scꝫ debita verboꝝ prolatio.sicut in muto.ergo talis puer manet nō baptisatus. Alij aūt doctores respondent ꝙ ideo talis puer manet inbaptisatus qꝛ immersio ꝛ ꝓlatio ꝟborū debent fieri ab vno. sed sic non fit hic.ḡ ꝛc.

Tercio notandū.ponat̃ ꝙ duo circa fontem ꝓferrent verba sic ꝙ ambo dicūt ego baptiso te in noīe patris ꝛ filij ꝛ spūssancti.ꝛ vnus soluꝫ imergat tūc dubitat̃ vtrū talis puer est baptisatus. Et videtur ꝙ non sit baptisatꝰ qꝛ vel illi dicūt nos baptisamus te in noīe pa.ꝛ fi.ꝛ ss. vel dicūt ego baptiso te in noīe pa.ꝛ fi.ꝛ ss. Si pͥmo mō tūc nō habet̃ debita forma baptismi quā christus instituit. Si secūdo mō tūc puer bis baptizaret̃.et qꝛ baptismus ē sacramentū irreiterabile.ergo videt̃ ꝙ talis puer nō sit baptisatus. Ad h̾ dubiū respondet̃ ꝙ talis puer est baptisatus.sed tūc ad rōnem dꝛ. qn̄ dicit̃ vel debet dici nos vel ego. Rn̄detur ꝙ nō dꝛ nos.sed quilibet illorum dicat ego baptiso te ꝛc. Et sic iste vicinius ꝓferens verba ꝛ cum hoc immergēs baptisat. Sed tn̄ hic quidā respondent sub cautela sic ꝙ si vnus citius diceret.ego baptiso te ꝙ̄ alter tūc ab illo qui citius dixerit talis puer esset baptisatus ꝛ nō ab alio.qꝛ sacramentū baptismi est irreterabile Sed hoc nō bene valet.qꝛ si astans diceret citius illa verba ꝛ non imergeret.tūc ipse puerum non baptisaret sed solumꝰ imergens

Quarto vtrū iudeus vel infidelis potest baptizare Et videt̃ ꝙ nō nam quicūqꝫ est ꝑcisus ab eccl'ia ille nō potest baptisare.sed iudeus est huiusmodi.ergo ꝛc. Cōsequētia tenet de se.silr̃ ꝛ maior. Sed minor pꝫ ꝑ dictū ꝓpheticū vbi dꝛ. Nolite sanctū dare canibꝰ. Sed in oppositū est autor ꝓsens ꝑ illud qđ ꝑus dixit a quocūqꝫ posse sumere baptismū. Ad illud dubiū respondet̃.ꝙ ipse iudeus potest baptisare.ꝛ hoc est verū si ipse intendit facere hoc qđ intendit eccl'ia facere.ꝛ cū hoc proferret debitam ꝓlationem verborum ꝛ immergat puerū.ita tn̄ ꝙ hoc ꝑmittitur ab eccl'ia tp̄e necessitatis siue causa necessitatis.qꝛ sine isto sacramento nullus pt̄ saluari. Sed tn̄ ipse iudeus non potest baptisare ex officio ꝛ ex autoritate. vt probauit argumentū. Sed tūc ad rōnem autoris hic in littera dꝛ ꝙ autoritas eiꝰ intelligitur de articulo mortis sed nō quo ad autoritatē vel quo ad officium

Alij aũt aliter respondẽt ad rõem q̄ aliquẽ esse p̄scisum ab ecclia intelligit dupl'r. Uno mõ quo ad vinculũ charitatis. sic ip̄e iudeus p̄scisus ab ecclesia romana est. Alio mõ quo ad vinculũ vel vnionẽ baptismatis. ⁊ sic ip̄se iudeus non est p̄scisus ab ecclesia.

Ultimo notandũ p̄ modũ dubitatõis. vtrũ diabolus posset baptisare aliquẽ. Et arguit̄ q̄ sic. q̄ quicũq̄ debite p̄fert v̄ba ⁊ alia req̄sita bene facit ille p̄t baptisare. sed diabolus p̄t omnia ista facere. cũ ipse vocat̄ mille artifex. ḡ potest baptisare. Ad hoc dubiũ r̄ndetur q̄ diabolus nullũ p̄t baptisare. et hoc p̄bat̄ aliquib; rõnib; sic. Prima est. quicunq̄ baptisat ille p̄tendit bonũ ⁊ habet debitã formã verboꝝ ⁊ oĩa necãrio requisita ad tale officiũ sed diabolus non est hm̃õi. ḡ ⁊c. Alia rõ. nullus p̄t baptisare nisi hõ. nam dñs dixit in euãgelio. Ite docete omnes gentes. et illa v̄ba dixit discipulis suis ⁊ successorib; discipuloꝝ. sed diabolus nõ est homo neq̄ successor discipuloꝝ. ḡ nõ p̄t baptisare. Tercia rõ seq̄tur ex p̄ma ⁊ est ista. om̄is baptisans debet p̄tendere bonũ. sed diabolus nõ p̄tendit bonũ cũ sit sp̄us malignus. ḡ etiã nõ debet baptizare. Et licet diabolus diceret debitã formã verborũ tñ in hac forma non p̄intendit bonũ. ḡ non baptizat. Sed diceres quare hõ baptisat ⁊ nõ diabolus. Respondet̄ q̄ ideo. q̄ sicut hõ fuit causa mortis vel sicut homo mortificatus fuit p̄ hominẽ ita debet viuificari et recõciliari p̄ hominẽ ⁊ non p̄ diabolũ seu p̄ sp̄m malignũ. ergo baptisat hõ ⁊ non diabolus. Alia rõ. q̄ sicut homo est causa generatõis realis. sic etiã d̄z causa generatõis sp̄ualis. sc; christ⁹ p̄ncipaliter a quo sacra fluxerũt cuius minister est hõ sacerdos. ḡ hõ baptisat ⁊ non diabolus. Sed tũc ad rõnem qũ d̄r. qui p̄fert vrba ⁊ oĩa que requirũtur ad baptismũ ille baptisat. sed diabolus p̄t facere hm̃õi. ḡ ⁊c. maior est neganda. q̄ ibi maxime requirit̄ intentio bona. mõ notũ est q̄ diabolus nõ intendit illud quod ecclesia intẽdit. ergo non potest baptisare

.i. puer. s^c baptismatis .i. effunde. s^c baptismatis
Infans in fontem si stercorat eice fontem
s^c infans s^c fontẽ .i. nõ est faciẽda effusio
Si dimittit in hunc vrinam questio non est

In ista parte determinat de negligentia recuperanda circa fontẽ baptismi. Et diuidit̄ illa pars in duas. In p̄ma facit hoc qd̄ dictũ est. In secũda docet sp̄ealiter qualiter pueri sint baptisandi. Scd̄a p̄s ibi (Inuẽto puero) Prima pars adhuc in duas. nam p̄mo facit autor qd̄ dictũ est. Scd̄o ponit tres cautelas circa negligentiam baptismi obseruandas. ibi (Si puer egreditur) Quãtum ad p̄mũ autor vult. si aliquẽ puerum ꝯtingit in fontem baptismatis stercora mittere tunc talis aqua est effundẽda. Sed si aliquis puer in hanc aquã baptismatis vrinaret. non est necãriũ ip̄a; effũdere

Circa litterã p̄mo notandũ. q̄ littera d̄t notãter aqua baptismatis d; effundi. ⁊ hoc est intelligendu; de casu p̄dicto. puta dum ipse puer emittit stercus in fontẽ ipsius baptismatis. Et huius rõ est. q̄ puer baptisandus d; baptisari in mũda aqua. vt habet̄ ex dictis Ezechie. xxxvi. vbi d̄t. ⁊ effundens sup̄ vos aquã mũdam ⁊ mũdabimini ab oĩb; inq̄namentis. s; si puer stercorisat in aquam tũc non esset mũda. ⁊ ideo talis aqua debet effundi.

anteq̄ꝫ alij pueri in aqua illa baptisantur
Scđo notandū ꝙ hic aliqui doctores dicūt ꝙ tota aqua nō est effundē-
da in casu p̄dicto. sed tm̄ hoc stercus cū modica aqua. sed hoc nō videt̄ esse
de intentione autoris. et ideo aqua totaliter debꝫ effundi ⁊ secrete de nouo
alia ꝯsecrari in fonte. Sed diceret aliq̄s tū̄ soluꝫ in festo pasche ⁊ pentheco
stes dꝫ fieri ꝯsecratio baptismatꝭ. vt illud pꝫ ad nostrā experiētiaꝫ. qꝛ vide-
mus solum h̄ fieri annuatim in eccl̄ia dei ꝑ illa festa. Rn̄detur ꝙ nō solum
in festo pasche ⁊ penthecostes p̄t ꝯsecrari baptismus. sed etiā in quocunqꝫ
alio tp̄e. sed tn̄ h̄ dꝫ fieri secrete ne oriatur scandalū in populo
Tercio notandū. in euangelio dr̄ nisi q̇s renatus fuerit ex aqua ⁊ spūsan
cto nō p̄t intrare regnū dei. Jo. iij. Ex isto dicto colligit̄ ꝙ nemo p̄t saluari
absqꝫ isto sacramento scilꝫ baptismatis. Ibi aliq̄s posset dubitare vtrum
possimus sine baptismate saluari. Et videt̄ ꝙ non vt patuit ex dicto euan
gelij iam p̄allegato. vbi dr̄ nisi q̇s renatus fuerit ⁊c̄. Sed in oppositū ar-
guit̄ sic. sancti innocentes nō fuerūt baptisati in aliquo liquore aqueo. ⁊ tn̄
saluati sunt. ģ ⁊c̄ Item ex alio grāmatici ⁊ rhetores quos conuertit beata
virgo katherina non sunt baptisati in aliquo liquore. ⁊ tn̄ salui facti sunt.
Item beata virgo maria non est baptisata in aliquo liquore. et tamen sal-
ua facta est. ideo illud dictū euangelicum ꝓus allegatum apparet falsum
Ad hoc dubiū respondendo dicatur ꝙ baptismus est triplex. de quo ꝓ
us dictū est. scꝫ fluminis. flaminis. ⁊ sanguinis. Ex hoc dicto patꝫ ꝙ sanc
ti innocentes sunt baptisati in sanguine. non loquendo sed moriendo con
fessi sunt ⁊ fide catholica dotati. cum qua vitam eternam meruerūt. Sed
virgo maria fuit baptisata in spūsancto. qđ patꝫ in euangelio Luce. ij. vbi
dicitur spūssanctus superueniet in te. Sed rhetores ⁊ doctores quos sanc
ta virgo katherina ꝯuertit sunt baptisati igne ⁊ sanguine. Et in autorita-
te euangelica iam preallegata ly (et) debet glosari ꝑ vel. vt dicendo sic. nisi
quis renatus fuerit ex aqua et. id est vel spūsancto. nō potest intrare regnū
celoꝝ. Uel intellige ꝙ hoc sit solū tempore oportuno. sed tempore necessi-
tatis solum fit per spiritumsanctum
Ultimo notandū ꝑ modum dubitationis vtrū quis seipsum possꝫ bap
tisare. Et videt̄ ꝙ sic. nam dicit̄ de quodaꝫ iudeo ꝙ ipse seipsum baptisauit
tempore nccītatis ⁊ saluus factus est. igit̄ videt̄ manifeste ꝙ aliquis potest
seipsum baptisare. Respondet̄ ꝙ nullus potest seipsum baptisare. quia iste
qui seipsum baptisat non potest seruare debitā formā. quia nccārio requi-
ritur diuersitas ꝑsonarum sic ꝙ ibi sint plures ꝑsone. quarū ꝓ̇ma intelligit̄
in illo pronoīe ego. ⁊ secūda in illo ꝓnoīe te Et hoc manifeste declarat̄ in si-
mili. Nam sicut in generatione reali est. pariformiter etiam est in generatio
ne spirituali. sed in generatione reali homo non potest seipsum generare. igi
tur in generatione spirituali nullus homo potest seipsum baptisare. Ma-
ior vero est nota per sufficientem similitudinem. Sed minor patet de se. qꝛ
si sic tunc idem esset generans ⁊ generatuꝫ. causa ⁊ causatum. et esset aliq̄d
antequā fieret. et sic idem generaret seipsum. quod est falsum ⁊ contra om-
nes p̄hos. Sed tūc ad rōnem qn̄ dr̄ de iudeo ꝙ seip̄m baptisauit. rn̄detur
ꝙ hoc nō fuit ꝑ baptismū fluminis. sed plus ꝑ baptismuꝫ flaminis. qꝛ ipse
habuit tantā ꝯtritionem ita ꝙ deus remisit ei oīa peccata sua

.i.infans exit dispositꝰ ad mortē
Si puer egreditur ventrē matris moriturus
nō pͭ gn̄ari .i.totaliter
Et nequeat nasci totus pars corporis illa
sᶜ tꝰ le mēbꝝ pueri ꝯsuetudo
Si caput est tibi aqua baptisetur velut est mos
sᶜ in partu sᶜ matre
Si water moritur puer excindatur ab illa
debilis.i. puer nō debito tp̄e natꝰ .i.aq̄
Infirmus vel abortiuus baptismatis vnda
.i.asꝑgaꝛ .i.nō baptisatꝰ
Ter perfundaꝛ ne immersus moriatur
.i.ꝯgelata. sᶜ aq̄ scꝫ ꝙ puer asꝑgaꝛ tribꝫ vicibꝫ cū aq̄
Si glaciata sit hec formam teneas modo dictam

Hic autor ponit secūdū documētum in quo docet ne gligentiā quandā recupare circa baptismū.⁊ vult tm̄. Si puer vel infans qui dꝫ nasci egrediꝛ de venrre siue de vtero matris morte preuentus ⁊ non potest totꝰ nasci quid tūc est faciendū ꝙ ille puer nō ascriberet damnationi. Ad hoc dt autor in littera ꝙ pars illius pueri q̄ est egressa. scꝫ caput et non pes vel aliud mēbrū tūc tale caput ⁊ nō aliud membꝝ debet tribꝫ guttis aque asꝑgi apposita debita verboꝝ forma ad baptismū requisita. tūc erit baptisatus Qꝫ aūt debet caput aspergi ⁊ nō aliud mēbrum rō est ista. qꝛ in capite ꝯueniūt q̄ncꝫ sensus hoīs ⁊ tota virtus viget in capite. ⁊ ideo caput tanq̄ membꝝ dignius debet aspergi tribꝫ guttis aque ⁊ non totaliter ꝑfundi ne ꝑ tantam fortitudinē aque ⁊ effusionem illius puer decederet. qꝛ si sic tūc ille qui puerum baptisaret fieret homicida exeo ꝙ forte talis puer vixissꝫ queē vt sic ex nimia interfecit ꝑfusione. Deinde autor subdit aliud documentū dicēs ꝙ si mulier impregnata moriꝛ ita ꝙ puer in ipsa viuat. tunc ille puer dꝫ eximi ab ipsa ⁊ debꝫ aspergi tribꝫ guttis aque ne moriaꝛ sine baptismo. habita tamen debita verboꝝ forma ad baptismum requisita Rō huius est qꝛ talis puer non est valde fortis. si ergo totus mergereꝛ in aquā tūc posset causaꝫ mortis inire. ⁊ sic illud qd̄ est in remediū inuentuꝫ ꝯuertereꝛ in supplicium. Deinde autor iterū subdit aliud documentū dicēs si sacer fons fuerit glacialis ⁊ ꝯgelatus tūc ad baptisandū puerū dꝫ teneri forma p̄dicta. scꝫ ꝙ talis puer aspergaꝛ tribꝫ guttis aque ⁊ baptisans dicat. ego baptiso te in nomine pr̄is ⁊ filij ⁊ spūsci. et hoc ꝓpter rōnem ꝑus dictā. scꝫ ne hoc qd̄ est in remediū inuentū ꝯuerteret in suppliciū.

Circa litterā notandū. nam sicut in littera habeꝛ de egressu pueri ex vtero materno partialiter ita ꝙ debeat asꝑgi ⁊ baptisari statim si debilis est. ex hoc tūc dubitaꝛ vtruꝫ puer in vtero materno possit baptisari. Et videꝛ ꝙ sic. qꝛ aliq̄s sanctificaꝛ in vtero. g̊ etiā aliq̄s pͭ baptisari ī vtero. Tenet ꝯn̄a ꝑ locū a maiori. qꝛ si illud qd̄ minus videꝛ inesse inest. g̊ illud qd̄ magis videꝛ inesse inest. sed maior est gr̄a sanctificationis q̄ gr̄a baptismatis. g̊ ⁊c. Añs ꝓbaꝛ. qꝛ scūs ioānes in vtero matris fuit scificatꝰ. Luce.ij.⁊c. Re-

ſpondeť ꝙ nullus in vtero pōt baptizari. Vñ eſt ſciendū ꝙ generatio ē du plex. q̄dam eſt in vtero. ⁊ q̄dam ex vtero. gñatio ex vtero eſt quādo aliq̄s naſcit̄ in natiuitate ſiue quādo aliq̄s liberať ex diabolica poteſtate. ⁊ h̄ fit in baptiſmo qñ aliq̄s in vtero naſcit̄ tūc adhuc fili⁹ ire eſt. ⁊ ḡ ſtatim cū naſcit̄ ex vtero dꝫ baptizari ⁊ nō in vtero. Rō eſt iſta. qꝛ ſm̄ euangelicā veritatē pri⁹ dꝫ in vtero naſci ⁊ poſt hoc renaſci in baptiſmo. Et per hoc ad rōem dr̄. ꝙ aliq̄s ſanctificať in vtero hoc eſt ex lege ſp̄eali. ſed ꝙ aliq̄s baptizať hoc eſt ex lege cōi Et tunc gñatio eſt in vtero qñ ip̄a aīa infundit̄. ⁊ hoc ex eo qꝛ ſacr̄a vim ſacrificādi nō hn̄t niſi ꝑ ꝯtactū q̄ nō fit ad ꝑuulū in vtero exn̄tē. ḡ req̄ritur oꝑatio miſtri vt infra patebit

¶ Sc̄cūdo notandū. ex lr̄a hic habeť de ꝑte egreſſa ex hoc dubitať vtrū puer tm̄ in ꝑte p̄t baptizari. ⁊ poſito ꝙ ſic tunc vlteri⁹ dubitať vtrū ille puer in ꝑte principali baptizatus poſt totalē gñatōem debeat baptizari. vel vtꝝ iſte baptiſmus ſibi ſufficit. Ad hoc reſpondeť. ſi nō totus puer ē egreſſus. ſꝫ ſolūmodo ꝑs p̄ncipalis ſicut caput tūc tal' puer dꝫ baptizari. ⁊ hoc cū debita forma ꝟborum baptiſmi. ⁊ h̄ in capite. Sꝫ diceres. q̄re ſolūmodo caput debet baptizari. Ad hoc rn̄deť vt ſupra dictū eſt. ꝙ hoc eſt iō. qꝛ in iſta parte ſtꝫ oēs ſenſus tā exteriores q̄ꝫ interiores. Senſus em̄ exteriores ſunt q̄nq̄ꝫ. ſcꝫ viſus auditus ⁊c̄. ſil'r ibi ſunt ſenſus interiores. ſcꝫ ſenſus cōis fantaſia ⁊c̄ijs. et ip̄e infans plus teneť baptiſari in capite q̄ꝫ in alijs partib⁹ corporis Et ſic finaliter rn̄deť ad q̄ſitū. ſcilꝫ qñ q̄rebať vtrū puer baptiſat⁹ in parte poſtea debeat baptiſari in toto. et dicatur ꝙ ſic ſcꝫ ꝙ poſtea in toto eſt baptiſandus. tn̄ ſub tali cautela verboꝝ ſcꝫ ſi nō es baptiſatus ego baptiſo te in noīe patris ⁊ filij ⁊ ſp̄ūſſancti ⁊c̄.

Tercio notandū. autor dr̄ in littera ꝙ puer dꝫ excidi a matre. ex hoc dubitať vtrū puer dꝫ exemi a patre viuente. vel agoniſante. vel moriente. Reſpondeť ſi mater viuit puer nō debet excidi ab ea. ſed ſi mater mortua eſt et percipitur ꝙ puer ī vtero materno adhuc viuit tūc obſtetricib⁹ datur talis cautela ſcꝫ ꝙ matre mortua īmediate apiatur ei violēter os ne puer moriatur. qꝛ ex quo puer viuit in vtero materno indiget inſpiratione ⁊ reſpiratione. ideo os matris dꝫ apiri donec puer ex vtero excidetur

Quarto notandū. nam ex littera etiā habetur ꝙ ſi puer ſit infirmus vel debilis ſeu abortiuus. tūc non debet mergi in fontem. ſed debet cū aqua fontis aſpergi ne ſacramentū ſalutis fieret ſacramētū periclitatōis. qꝛ ꝑ talem immerſionem forte puer moreret̄. ne ergo hoc contingat datur illa cautio ſcꝫ ꝙ talis puer aſꝑgať trib⁹ guttis aque ſacri fontis. Ex quo tunc ſequit̄ correlarie ꝙ īmerſio aque non eſt nccāria. ex eo ꝙ puer abortiuus vel alius puer infirmus p̄t aſꝑgi cum aqua. Vñ ſciendū ꝙ talis īmerſio ſiue aſꝑſio hꝫ fiiri trib⁹ modis. Primo qꝛ talis puer baptiſať in noīe trinitatis ad deſignandū ꝙ tres ſunt ꝑſone in vna vera eſſentia. Scd̄o ideo īmergit̄ ter. qꝛ baptiſmus delet omne pctm̄. mō pctm̄ vel ꝯmittit̄ cogitatiōe. vel locutiōe vel oꝑe. ideo inſignū illius puer trib⁹ vicib⁹ in fontem īmergit̄ vel trib⁹ guttis aſꝑgitur. Tercio ideo immergitur ter ꝓpter tranſgreſſionem triplicis legis. ſcꝫ legis nature. legis moſayce. ⁊ legis euangelice.

Item notandū ꝙ tria dant̄ in baptiſmo. ſcꝫ caracter indelibilis. reſtitutio innocentie. ⁊ gratia. tunc ex hoc queritur an illa tria omnibus equaliter

dantur vel ne. Ad hoc respondetꝫ ꝙ illa duo scꝫ caracter indebilis ⁊ restitutio innocentie datꝫ omnibꝫ equaliter. sed terciũ scꝫ gratia datur inequaliter quia gratia duo facit. nam delet peccatum ⁊ cõfert humilitatem. ⁊ vni plus delet inq̄ntum parentes eius plus in peccato originali sunt conuoluti. et sic tunc etiam plus disponit vnũ ad humilitatem q̄ȝ reliquũ. ẜm ꝙ subiectum recipiens sit dispositum.

Ultimo notandum per modũ dubij. vtrum vnus potest baptisare duos simul. Et videtur ꝙ sic. qꝛ si duo homines essent simul ꝯnexi ⁊ haberẽt duo capita ⁊ quattuor manus ⁊ cũ hoc haberent dispositionem duorũ corporum. tunc illi essent simul baptisandi. ⁊ tamẽ nõ esset ibi vnus homo q̄ȝuis in corpore videtur vnus spẽalis homo esse. quare sequitꝫ ꝙ rõne illius ꝯnexionis sunt simul baptisandi. In oppositũ arguitꝫ sic si duo simul baptisarentꝫ tũc forma baptismi infringeretur. qꝛ dicertꝫ ego baptiso vos. sed hoc non debet fieri. ergo nec duo simul sunt baptisandi. Pro isto dubio est sciendũ ꝙ si ita esset monstrũ vt casus dt̄ tũc illi stꝫ baptisandi sub tali cautela ꝙ ipse sacerdos dicat sic. Si vnus es homo baptiso in noĩe p̄ris ⁊ filij ⁊ spũssancti. sed si sunt duo homines dicetꝫ ego baptiso vos in noĩe patris ⁊ filij et spũssancti. de isto dubio latius dicetur infra

.i. repto illi⁹ sacri .i. fauor
Inuento puero baptismi gratia detur
sc gr̃a baptismi sc baptisandi
Si data nescitur verborum forma sit ista
sc forma sc v̄ba
Qua pueros omnes baptisas. attamen ista
.i. p̄ponere
Si non es baptisatus premittere debes
sc sequẽtia p̄locare .i. doctoris
Ista volunt aliqui premittere verba magistri
sc infantẽ
Non te baptiso. sed si non es baptisatus
sc ego sacerdos
Tunc te baptiso in noĩe p. et. f. et s. sancti amen

Hic autor docet spẽaliter quõ pueri inuenti debent baptisari de quibus dubiũ est vtrũ sint baptisati vel non. ⁊ ponit triplicem formã. Prima forma est talis vt dicũt q̄dam magistri ꝙ tales pueri debẽt baptisari sub ista forma qua pueri oẽs baptisantur. scꝫ ego baptiso te in noĩe patris ⁊ filij et spũssancti. Et huius rõ est. qꝛ dubiũ est vtrum talis puer sit baptisatus vel nõ. et ergo in dubijs semp̱ certior ⁊ melior modus est tenendus. quia melius est puerũ bis baptisare q̄ȝ ipsum christianũ ignorare. Secunda forma est talis. vt sic dicatꝫ. Si nõ es baptisatus tũc ego baptiso te in noĩe patris ⁊ filij ⁊ spũssancti. Rõ huius est. qꝛ si non p̄poneres illa verba scꝫ si nõ es baptisatus tũc puer si p̄us esset baptisatus ⁊ mõ iterũ baptizaretꝫ tũc sic in eo baptismus reiteraretꝫ. quod est prohibituꝫ in iure. ⁊ quicũqꝫ hoc faceret studiose pro heretico esset habendus. Tercia forma est ꝙ sic dicatꝫ. ego non

baptiso te si tu es baptisatus.sed si non es baptisatus tūc ego te baptiso in
noīe patris ꝛ filij ꝛ spūssancti Et ꝓ declaratōe huius littere mouetur ta
le dubiū. Ponatur ꝙ inueniūtur duo pueri quoꝝ vnus baptisatꝰ ē ꝛ alter
non.tūc queritur quid est faciendū in tali casu.quia si ambo baptisarentur
tunc vnus illorum bis baptisaret̃.si autē solus vnus.tūc forte ꝯtingeret ꝙ
puer baptisatus rebaptisaretur ꝛ non baptisatus manet sine baptismo
Ad illud dubium respondet̃ queādmodū supra responsum est. scꝫ ꝙ debēt
ambo baptisari sub hac forma quam docet hic autor in littera.videlꝫ si es
baptisatus tunc ego non baptiso te.si autem non es baptisatus tūc ego ba
ptiso te in nomine patris ꝛ filij ꝛ spiritussancti. Iteꝫ ponatur ꝙ sint duo
gemelli generati.ita ꝙ ꝯbinantur ꝛ coadunantur sibi inuicem mutuo.tūc
dubitatur quid sit faciendum.scꝫ vtrū sint baptisandi sicut vnus puer vel
sicut duo. Et videtur ꝙ sunt baptisandi non sicut duo.quia ibi est vnum
corpus.ergo dꝫ baptisari sicut vnus homo.quia vnū corpus indigentiam
habet vnius baptismatis.id est ꝙ tm̄ semel baptisetur. Sed in oppositum
videtur ꝙ isti gemelli non sunt baptisandi sicut vnus homo sed sicut duo
qꝛ si talis homo habet plures pedes q̃ꝫ duos ꝛ plura capita q̃ꝫ vnuꝫ nō est
baptisandus sicut vnus sed sicut duo.sic est hic ergo ꝛc̃. Ad istud dubium
respondetur sub distinctione. quia vel in talibꝫ gemellis discernitur duplex
anima vel non. Si ibi discernitur duplex anima tūc debent baptisari sicut
duo pueri.et hoc cognoscitur si ibi sit distinctio membroꝝ in capitibꝫ pedi-
bus et manibus.et ex hoc scitur ꝙ ibi sint due anime. et tunc est seruanda
doctrina autoris in textu declarata scꝫ ꝙ primus baptisetur absolute.secū
dus autem sub illa distinctione est baptisandus ꝙ si non es baptisatus tūc
ego baptiso te in nomine patris ꝛ filij et spiritussancti. Si auteꝫ ibi non est
distinctio membroꝝ tūc dꝫ baptisari sicut vnus homo.

Item notandū ꝙ sacramentū baptismi nō debet reiterari ꝓpter multas
causas. Prima causa est ꝙ nō fiat error siue iniuria tali sacramento.nam in
baptismo imprimitur caracter indelibilis.modo si reiteraret̃ vel ergo tunc
duo caracteres imprimerentur vel primus deleretur.sed quodlibet illoruꝫ
est incōueniens .ergo ne talis incōuenientia sequeretur cauendū est ne hoc
sacramentum reiteretur. Secūda causa est.qꝛ illud sacramentum non de
bet reiterari ne detur alicui occasio peccandi.quia forte posset aliquis dice-
re volumus adhuc expectare et postea mittemus nos baptisare.quia sa-
cramentum baptismi delet omne peccatum.et propter hoc sacramentum
baptismi non est reiterandum. Tercia causa est ista.quia hoc sacramentuꝫ
habet originem ex merito passionis domini nostri iesu christi ꝛ resurrectio-
ne eius.et quia christus semel passus est ꝛ semel resurrexit.g̊ tm̄ semel dan
dum est illud sacramentum ꝛ non pluries

Item notandū ꝑ modum dubij.quia querere posset aliquis vtrū carac
ter indelibilis in baptismo christi fuerat christo impressus. Ad hoc respon
detur ꝙ non.quia caracter indelibilis disponit ad gratiam recipiendam.sꝫ
dominus noster iesus christus in instanti sue generationis habuit plenari
am gratiā.ideo non fuit necessariū ꝙ ipse sumpsisset caracterē indelibilem.
etiam talis caracter est ipsoꝝ renascētiū .sed christus nunq̃ꝫ renatus fuerat.
ideo caracter ei non fuerat impressus.ꝑut dictum est prius

Ultimo notandū. supradictū est ꝙ iudeus vel saracenus p̄t baptisare et tamen dubitatur ibi qua fide hi baptisant. quia non in fide baptisantis. q2 sunt infideles. nec etiam baptisant in fide parentum. q2 forte etiam sunt infideles. ergo nescitur in qua fide hi baptisant. Respondet ꝙ fides est triplex vt dictū est supra. naꝫ q̄dam est fides seminata. ⁊ est fides eccl'ie ⁊ apostolorū que est dispersa ꝑ totum mūdū. et in hac fide baptisat hereticus et iudeus si intendit quod ecclesia facere intendit. Alia est fides germinans. ⁊ est quādo pueri baptisantur in fide suoꝝ parentum. ⁊ sic iudeus vel hereticus non baptisat. Tercia fides est matura. que est bonis operibꝫ corroborata. modo iudei vel heretici solum baptisant in fide ṗma. scꝫ in fide ecclesie et hoc si intendūt facere quod eccl'ia intendit

.i. festinās ad ianuā eccl'ie
Judeus currens contrit⁹ ad hostia templi
s^e iudeo baptismi
Si sibi defuerit aqua presbiter et moriatur
fiducit' ꝯfidēs s^e iude⁹
Firmiter in christū credēs saluabit ille
in'fectū. i. ꝓpter christū .i. baptism⁹ sanguinis
iOccisum christi pro nomine sanguinis vnda
mūdat. s^e originali. q̄si baptisat⁹ esſꝫ aq̄ fontis s^e in'fect⁹
Abluit a scelere quasi fonte renascitur ille

Superius autor determinauit de baptismo fluminis. Hic ꝯsequenter determinat de baptismo flaminis ⁊ sanguinis. Et diuidit illa pars in duas partes. Nam in prima parte determinat de baptismo flaminis ⁊ sanguinis. In secunda determinat de baptismo fluminis. ibi (Baptisare volens ⁊c) Quātum ad primā partē vult autor ꝙ si aliquis iudeus vel paganus aut sarracenus qui est contritus ꝓ peccatis suis currēs ad hostiuꝫ templi volens baptisari ⁊ defuerit ibi aqua ⁊ p̄sbyter. et cum hoc talis firmiter credat in christum ⁊ moriatur ille ante baptismū tūc talis sine dubio saluatur Deinde autor subdit baptismū sanguinis dicens. si aliquis iudeus vel paganus infidelis currit ad eccl'iam credens firmiter in deo cupiēs baptisari. et si talis in via interficitur cum gladio vel alio instrumento quocunqꝫ pro noīe christi. tūc talis est baptisatus in sanguine suo ⁊ ꝓpter suam bonam volūtatem sine dubio saluabitur

Circa litterā ṗmo notandū ꝙ iudei sunt incōstantes ⁊ eccl'iam dei maxime ꝑsequētes. ⁊ qn̄qꝫ ipis baptisatis ecōuerso intrāt iudaismū spernēdo fidē xpianā. ideo ꝯsultū est ꝙ iudei debent ꝓbari ꝑ octo mēses volentes baptisari ad ꝑscrutandū vtrū ipsi habeāt integrā volūtatē ⁊ verā fidei charitatem ad dn̄m iesum christū. ⁊ vtrū ipsi errorē iudaicū velint dimittere. et istis expertis post octauū mēsem debent baptisari. sed si haberēt infirmitateꝫ magnā sic ꝙ timendū esset de eoꝝ morte tūc ipsis credentibꝫ citius debent baptisari absqꝫ magna ꝓbatōne. Et rō huius est. quia maxime difficile est ipsis iudeis pecuniam attractam seu vsuratā dimittere. et sic necessariū est vt prius probantur anteqꝫ baptisantur p̄cipue qn̄ sunt sani.

Secundo est notandū.ꝙ baptismus est multiplex.s.baptismus flumīs flaminis ⁊ penitētie.mō de baptismo flumīs flaminis ⁊ sanguīs ṗus dictū est.Sȝ baptismus penitētie fit in articulo mortis.vt si aliq̄s eēt positus in articulo mortis ⁊ nō possit habere copiā aq̄ ⁊ si habuerit ꝯtritionē.tūc talis sine dubio saluabit̄.⁊ effectus illius baptismi est delere culpā ⁊ nō penam. q̄ꝛ pena seruat̄ ad futurā. Sȝ tamē ꝯtritio possȝ eē tāta ꝙ deleret oēm penā et culpā. Et hoc est verū cū talis dolet intimo corde de pctīs cōmissis. Etiam aliq̄n talis cōtritio delet tm̄ penam ⁊ nō culpā.vt q̄dam doctores volunt ¶ Tercio est notandū.exquo vt hic iam dictū est baptism⁹ est multiplex.s.fluminis flamīs sanguīs ⁊ penitētie.tūc ex hoc posset aliq̄s sic instare.hoc videt̄ esse cōtra apl̄m ad ephesios tercio.vbi dicit ꝙ vnus est baptismus vna fides ⁊ vnus deus. Et si tm̄ vnus est baptismus seq̄tur ergo ꝙ baptismus nō sit q̄druplex.ꝯn̄tia nota est de se.sed an̄s ptȝ autoritate apl̄i Ad hoc rn̄detur ꝙ baptism⁹ capit̄ dupl̄r.vno mō ꝓprie.alio mō improprie ꝓprie baptismus req̄rit duo.s.verba ⁊ elemēta.talis baptism⁹ solū est vn⁹. et cōsistit in aqua ⁊ spūsancto. Et de tali intelligit̄ dictum apl̄i vbi dicit ꝙ vnus est baptismus.Sȝ baptismus improṗe est qui delet pctm̄ originale cū alijs si sunt.licet nō sit in aqua.⁊ de tali baptismo loq̄tur pn̄s lrā. Itē dubitat̄.vtrū illa tria baptismata.videlicȝ sanguīs flaminis ⁊ pn̄e possunt sufficere ad vitā eternā. Et videt̄ ꝙ nō sicut habet̄ Joannis tercio. Nisi q̄s renatus fuerit ex aqua ⁊c̄.mō tales baptizati sunt baptismo sanguīs ⁊ penitētie ⁊ nō sunt renati ex aqua ⁊ spūsancto.igit̄ nō intrabūt regnū dei. Ad hoc rn̄detur ꝙ nō solū aliquis renascit̄ ex aqua.sȝ etiā renascit̄ alio mō.q̄a aliquis renascit̄ baptismo sanguinis aliq̄s potest renasci baptismo penitentie.⁊ sil̄r aliquis potest renasci baptismo flamīs.sed nō illo mō.vt habet̄ in euāgelio Joānis.g̊ dictū beati Joānis nō est vl̄e.sed est indefinitū.⁊ sic manifeste patȝ.ꝙ si baptism⁹ fluminis nō pōt haberi ꝙ tūc illa tria baptismata sufficiūt ad vitā eternam.sȝ si baptismus flumīs pōt haberi tūc alij non sufficiūt Item dubitat̄.vtrū illa tria baptismata imṗmunt caracterē.⁊ videt̄ ꝙ sic.q̄ꝛ baptismus sanguinis imṗmit grām.igit̄ caracterem An̄s notum est de multis sanctis qui saluati sunt ꝑ effusionē sanguinis.Sȝ ꝯseq̄ntia ꝓbatur.q̄ꝛ si illud quod min⁹ videt̄ inesse inest.g̊ illud quod magis videtur inesse inest.sed maior est grā q̄ȝ caracter.q̄ꝛ caracter imṗmitur ꝓpter grām. Ad hoc rn̄detur ꝙ solū in baptismo flumīs imṗmitur caracter.⁊ h̄ fit ex vi verborū ⁊ elementorū. Sed tunc ad rōem d̄r.ꝙ caracter in pte dignior est grā.quia caracter indelibilis est. Sed grā adeē vel abesse pt etiam grā caracteris ꝑpetua est.sȝ grā absolute nō Itē dubitat̄.q̄s tm̄ baptism⁹ sit maior vel flumīs vel sanguinis Ad hoc respōdetur ꝑ distinctōem ꝙ baptismus hȝ duplicē effectum.ṗmus effectus est a malo liberare. Scd̄s effectus est ad bonū ordinare extēsiue quo ad istos effectus baptismus fluminis est maior vel melior baptismo sanguinis. Ratio est ista.q̄ꝛ plures liberat a malo.⁊ etiaȝ plures saluantur baptismate fluminis q̄ȝ sanguinis.quia vbi vnus moritur baptizatus in sanguine ibi mille moriuntur qui baptizantur in flumine. Secundo baptismus fluminis est melior baptismo sanguinis.quia liberat hominem ab omnibus peccatis.scȝ venialibus mortalibus ⁊ originalibus. Etiam per baptismum fluminis datur aureola.id ē

essentiale premium & eternale si immaculatus custoditur. & cum hoc imprimitur caracter indelibilis. sed per baptismum sanguinis bene datur aureola. sed nõ imprimitur caracter indelibilis. & sic patz q baptismus fluminis maior & dignior est baptismo sanguinis. quia liberat plus a malo & etiã ad maius bonum ordinat. sed intẽsiue baptismus sanguinis est maior q̃ baptismus fluminis. quia baptismus sanguinis liberat a malo tã ſm actuz q̃ ſm potentiã. baptismus autem fluminis solum liberat a malo ſm actum & nõ ſm potẽtiam. quia homo post baptismum fluminis iterum potest peccare. se post baptismum sanguinis non. Similiter quo ad secũdum effectũ baptismus sanguinis est maior baptismo fluminis qno ad ordinationem hominis ad bonum intensiue. quia immediate facit animam volare in regnum dei.

s^e aliq — q̃cq̃

Baptizare volens mulier puerum nec aque quid

.i. cũ q — s^e puerũ — eterna glã.

Qua baptizat habet. celesti luce carebit

s^e puer — puero

Mortuus iste fides nec ei prodest mulieris

fides mulierꝭ — s^e puer — discretõis

Que sibi prodesset si peruenisset ad annos

extñs in vtero mrĩs — renascitꝛ p baptismũ

Non puer innatus in christo nascitur. vt si

mõ — mulierẽ — .i. ĩpregnatã extñtem.

Jam baptizares iudeam perturientem

talꝭ liqr — talꝭ liqs — talꝭ liqr — s^e ab istis

Non oleum vinum ceruisia nec liquor vllus

.i. pficit — sacrũ — istis trib⁹ pficitꝛ baptismus.

Supplet baptismum nisi sanguis spiritus vnda

In ista parte autor regreditur super baptismum fluminis ponẽs quedam documenta siue notabilia dicens. si mulier vellet baptizare aliquem puerum qui eẽt in articulo nccitatis positus. videlicz mortis & nõ possz habere aquã. si tũc iste puer moritꝛ absq baptismo nõ saluabitur. Et si diceres vtrum fides mulieris prodesset puero Ad hoc respondet magister in litera q nõ. quia fides mulieris nõ iuuat eum nec cooperatur ipi quo ad salutem. & tamen iuuisset eum si peruenisset ad annos discretõis. & si viuus permansisset tunc fides mulieris bene saluasset ipm. Deinde magister subdit aliud documentum dicens. q puer nõ natus ex vtero non pt renasci in christo. i. baptizari. licet mater ipius baptizetur. vnde licet baptizaretur iudea existens impregnata. non tamen ob hoc baptizatur puer eius Deinde magister subdit consequenter aliud documentum dicens. q nullus liquor videlicet neq ceruisia neq vinum neq medo supplet baptismum nisi sola aq Deinde magister subdit vnam additionem dicens q baptismus est triplex. s. sanguinis spiritus & aque

¶ Circa litteram nota. dubium est. que sit causa ꝙ illud venerabile sacramentum baptismi debet fieri in munda aqua Ad hoc respondetur ꝙ causa huius est multiplex. Prima causa est talis. quia aqua est purum elementū et simplex. ⁊ cum deus gloriosus est simplex substātia. licet sit trinus in personis. ideo ad designādum hoc tunc omīs qui baptizatur in nomine sancte trinitatis debet baptizari in liquore simplici. s. aqua. ⁊ non in alio liquore. qꝛ alij liquores quodāmodo sunt mixti. quod sic declarat. quia ipa ceruisia est mixta ex aqua ⁊ farina ordij seu aliorum frumentorum. medo aūt ex melle et aqua. oleum aūt comprimitur ex diuersis seminibus terre. s. ex canopo. ex papauere. ex nucibus ⁊ cetis. Vinum aūt ex botris. ⁊ sic tunc patz ꝙ huiusmodi liquores non sunt ita simplices ⁊ puri sicut aq. quare sequitur ꝙ baptismus debet fieri in pura aq̄ ⁊ non in alio liquore Alia causa est talis. quia aqua est magis cōmunis ꝙ̄ alius liquor. ideo ne aliquis haberet se excusare de baptismo ita ꝙ dicat sic. vinum fuerat nimis preciosum ⁊ ceruisiā nō potui habere. ideo puer māsit imbaptizatus. ne ergo illa occasio mala ⁊ absorda allegteur tunc baptismus fit in cōmuni liquore. s. in aqua. Alia cā. videlicet tercia est ista. qꝛ baptismus fuerat institutus tēpore passionis q̄ndo misit emanare sanguinem ⁊ aquā de eius venerabili corpore. vt patz in capitulo Cum marthe de celebratōe missarum. Et ideo in signū huius tūc baptismus adhuc fit in pura aqua. Quarta causa ⁊ vltima est rōne efficacie quia aqua habet virtutem purgatiuam ⁊ virtutem caloris rephensiuam. et virutem trāsparentem ⁊ ꝟtutem imaginis susceptiuam. ⁊ ꝟtutem ignis extinctiuam Nā ipa aqua primo habet virtutem purgatiuā. ⁊ hoc sic declaratur. qꝛ omne illud quod cum aliquo liquore alio maculatur illud cuz aqua abluitur ⁊ per aquam mundatur. vt patet de singulis. Et sic propter ꝟtutem purgatiuam ꝙ purgat immundicias tunc baptismus debet fieri in pura aqua. quia recte sicut per aquam deletur immundicia. sic etiam per baptismum deletur peccatum. quod sonat immundiciam mortalem. Secundo aqua habet virtutem repressiuam seu reprehēsiuam caloris. quod sic declaratur. quia frigiditas est propria qualitas aque. ⁊ ergo sicut p aquam reprimitur calor. sic per baptismum siue per aquam baptismatis reprimitur et mitigatur omne peccatum concupiscentie. quod peccatum multum abundat in calore. Tercio aqua habet virtutem transparentem. quod sic declaratur. quia sicut radij solares penetrant. sic gratia diuina per baptismuz penetrat corpus ⁊ animam. Vel sic. quia sicut aqua est quoddam corpus diaphonum ⁊ transparens. sic diuina gr̄a nos circundat ⁊ illustrat Quarto aqua habet virtutem imaginis susceptiuam. quia aqua imprimit imaginem vt apparet ad sensum. ⁊ sic illa imago que est deformis per peccatum originale. hec imago reformatur vel renouatur per baptismum ⁊ mundatur ab omni peccato. Quinto ⁊ vltimo aqua habet virtutem ignis extinctiuam. quod sic declaratut. quia sicut aqua extinguit ignem. sic similit' baptismus extinguit omne peccatum.

¶ Secundo notandum. dubitatur vtrum aliquis posset baptizari in terra. ⁊ videtur ꝙ sic. quia in illo posset aliquis baptizari in quo christus iesus redemptor ⁊ saluator noster fuit sepultus. sed christus fuit sepultus in terra. ergo videtur etiam ꝙ aliquis bene et licite posset baptizari in terra

Ad hoc dubiū reſpondet ꝙ nullus p̄t baptiſari in terra. qđ ſic declarat. qꝛ terra nō eſt materia baptiſmi ſed aqua pura ⁊ recens. nam terra eſt fex omniū elementoꝝ vt dicūt naturales phi. Etiā ex alio pꝫ. qꝛ ipſa terra nō hꝫ virtutē purgatiuā. ſed magis maculatiuā. igitur terra nō p̄t eſſe materia baptiſmi. ⁊ ꝑ ꝯſequēs ſeqtur ꝙ aliqs nō p̄t baptiſari in terra. Sed ad rōnē rn̄detur ꝙ bene quo ad quandā ſilitudinē aliquis p̄t baptiſari in terra. qđ ſic declarat. qꝛ ſicut chriſtus fuit ſepultus trib⁹ dieb⁹ in terra. ſic etiā ipſe puer ter debet immergi vel aſpergi cū aqua baptiſmatis.

Tercio notandū ꝙ dubitat vtrū aliqs poteſt baptiſari in ſanguine. Et videt ꝙ ſic. qꝛ in illo p̄t aliquis baptiſari in quo aliquis lauat a peccatis. ſed aliqs lauat in ſanguine a peccatis. g̊ ⁊c. Ad hoc dubiū reſpōdet. licet aliqs rōnabiliter ⁊ bn̄ p̄t baptiſari in ſanguine ſicut fuerūt ſancti innocentes baptiſati ⁊ q̄ꝫplures alij martires. tamē illud non dꝫ fieri ꝓpter certas cauſas. Primo rōne nccitatis. qꝛ ſangis nō p̄t ſemꝑ haberi. Scđo qꝛ ſi ſic tūc multi excuſarent ſe de iſto ſacramēto dicentes ſe non habere ſanguinē. ne g̊ hoc ꝯtingat ideo baptiſmus preponit nobis in aqua ⁊ nō in ſanguine. Tercio rōne efficacie. qꝛ ſanguis nō hꝫ purgare ſed magis maculare. g̊ baptiſm⁹ preponit nobis in aqua pura ⁊ recenti que hꝫ virtutem purgatiuā ⁊ non in ſanguine qui habet virtutem maculatiuam

Quarto notādum. dubitat vtrum aliquis pōt baptizare in oleo Et videt ꝙ ſic. qꝛ ꝑ oleum deſignatur grā ſpūſſancti. ergo etiā aliquis in oleo poteſt baptizari Reſpondet ꝙ nullus debet baptizari in oleo. ⁊ rō eſt iſta. quia oleum nō habet virtutem clarificatiuam. ſed magis roboratiuam. vt prius viſum eſt. ergo ſeqtur ꝙ in oleo nō poteſt aliqs baptizari. cum illud in quo aliquis baptizari debet de neceſſitate debet habere ꝟtutem clarificatiuaꝫ. etiam ideo. q̄a oleum nō eſt materia baptiſmatis. qꝛ oleum nō habet ꝟtutem purgatiuā. ideo aliquis non poteſt baptizari in oleo ſed in aq̄

¶ Ultimo notādum. vtrum aq̄ ſumpta in bona quātitate ⁊ ali⁹ liquor ſil'r an tunc aliquis in iſto commixto poſſet baptizari. Ad hoc rn̄detur cuꝫ diſtinctione. vel ergo aqua ibi ſuꝑabundat in ſapore vel nō. ſi ꝑmum. tunc baptiſmus bn̄ valet. ſi ſecūdo tunc nō valet. Ex illo tunc vlterius dubitat vtrum aliqs poſſet baptizari in aere. Ad quod rn̄detur ꝙ nō. ⁊ rō eſt iſta. qꝛ aer ⁊ aq̄ habēt ꝯtrarias q̄litates. quod ſic declarat. qꝛ aer eſt calidus. aq̄ aūt frigida. ideo baptim⁹ non valet in aere. Etiā ex alio baptiſmus nō patet in aere. qꝛ aer nō habet virtutem imp̄ſſiuam. Item ſpēaliter circa hāc lrām (Nā puer innatus) dubitat an puer in vtero matris exn̄s poſſet baptizari. Reſpondet iuxta intentōem lr̄e ꝑ talem cōcluſionem ꝙ ſm cōem legē dei ⁊ ſm legem ſcripturarū nobis traditarū nō poteſt puer in vtero matris clauſus baptizari. quod ſic ꝓbatur. qꝛ ꝑ baptiſmum regenerat ſpūaliter in chriſto iſte qui baptizatur. ſed nullus puer total'r regenerari ſpūaliter poſſet niſi ꝑus ſit natus corꝑaliter. ergo nō poteſt puer in vtero materno clauſus baptizari. Hec eſt intentio etiā magiſtri in quarto ſentētiarum. vbi ad hoc allegat Iſidorum dicētem ꝙ qui in matris vtero ſunt iō baptizari nō poſſunt. quia ille qui natus adhuc ſm adam nō eſt ſm chriſtū nō p̄t renaſci. necꝫ in eū regeneratio duci p̄t in q̊ gn̄atio nō p̄ceſſit. Ad illud etiā allegat btm̄ Paulū in ep̄la q̄dā dicentē. nō p̄t qſq̄ꝫ renaſci anq̄ꝫ natus eſt. Hec etiā eſt

sententia sancti Thome pte vltima. hoc idē etiā dīt Bonauentura sup q̄rtum sniaꝝ assignās ratiōem p̄dicte ↄclōnis ꝙ rō q̄re quis nō purificat̄ nec baptisat̄ in vtero est diuina institutio que sic instituit. Rō aūt institutiōis diuine p̄t esse cōgruitas ⁊ nō nc̄citas. qꝛ si deus vellet posset vtiqꝫ aliter fieri. Rō aū cōgruitatis p̄t esse ex pte sacramentalis remedij. nā sacramētale remediū respicit opatōem eccl̄ie. sed opatio talis nō extendit se ad paruulū nisi extra vterū qn̄ natus est ⁊ visibilibꝫ p̄t subijci sacramētis

.i. aliquē — sᶜ ꝓpriū
Si quem baptisas et casu nomen omittas
sᶜ puer — .i. nō habet̄ inbaptisatꝰ
De quocunqꝫ sexu sit hic nunq̄ꝫ reprobatur
.i. mulier̄ — .i. noīat̄ sicut vir
Etsi baptisas ancillam nomine serui
.i. viceuersa — .i. renouat̄
Aut econuerso baptismus non iteratur
.i. ep̄s — .i. īponat — sᶜ baptisans
Confirmator eis det nomina siue sacerdos

Hi autor ponit q̄dam notabilia de baptismo fluminis dicēs. Si aliq̄s puer cuiuscūqꝫ sexus fuerit siue muliebris siue virilis baptisat̄ ⁊ ei nomen in baptismo nō imponit̄ sic ꝙ nomē eius ex casu omittit̄. tūc talis obliuio siue omissio baptismū nō impedit. Rō huius est. qꝛ impositio noīs nō est de essentia baptismi. sed est quoddā accidentale in baptismo. qꝛ ꝓ tanto imponit̄ nomen in baptismo vt vnus hō cognoscat̄ ab alio. Deinde autor subdit aliud notabile dicens. ꝙ si aliquādo cōtingit ꝙ ancilla baptisat̄ noīe serui. ⁊ econuerso seruus baptisat̄ in noīe ancille. tūc illa negligentia nō impedit baptismū. sed ep̄us vel suffraganeus aut alius simplex sacerdos p̄t talibꝫ sic baptisatis postea nomen imponere

Circa litterā p̄mo notandū p modū dubitatiōis. vtrū in hac dimissiōe noīs baptismus viciat̄. Pro quo sciendū ꝙ ad baptismū requiruntur duo Primo requirūtur essentialia. Scd̄o accidentalia. Et ex ↄsequēti ad dubiū rn̄detur ꝙ si ipse baptisans omitteret essentialia tūc baptismus nō valeret. sed si omitteret solū accidētalia baptismus manet bonus. Unde sicut supra patuit tria requirūtur essentialiter ⁊ vere ad hoc sacr̄m. Primuꝫ est trina īmersio vel aspsio aque. Scd̄m est debita verborum forma seu ꝓlatio. Terciū est debita intentio. scꝫ ꝙ sacerdos hoc intēdit facere qd̄ eccl̄ia dei expostulat. et si vnū ex his essentialiter req̄sitis ad baptismum defuerit tūc baptismus viciat̄. Sed accn̄taliter req̄rit̄ ad baptismū impositio nominis ita ꝙ illi nomē imponat̄. etsi noīs impositio a casu omittit̄ baptismꝰ non

Scd̄o notādū exquo tres sunt īmersiones baptismatis dū puer (viciat̄ baptisat̄. tūc dubitat̄ vtrū puer sit baptisatus in p̄ma vel scd̄a vel tercia immersione. vel in oībꝫ tribꝫ simul. Ad hoc rn̄det̄ ꝙ baptismus soluꝫ fit in oībꝫ tribꝫ īmersionibꝫ simul. ⁊ nō in aliq̄ seorsum. Et huiꝰ rō est. qꝛ ipm corpꝰ p se nō facit hominē. nec aīa p se facit hominē. nec elemēta p se ↄstituūt hominē. sed illa tria simul ↄiūcta faciūt hoīem in esse. ḡ. ā silli p̄ma vel scd̄a vel

tercia ĩmersio non ɔstituit baptismũ sed baptismus solum ɔstituit̃ ex oĩb; istis trib; ĩmersionib; simul. Etsi sacerdos negligens fuerit in aliqua triuꝫ illarũ ĩmersionũ vel aspsionũ tñ baptismus valet quo ad puerũ nõ autem ad sacerdotẽ. et sic opoꝛꝫ ipsum sacerdotẽ agere penitẽtiã ẜm dictamẽ discreti ɔfessoꝛis pro tali negligentia facta

Tercio notandũ. ponat̃ casus ꝙ aliquis pueruꝫ baptisat ⁊ dicat sic ego baptiso te in noĩe patris ⁊ filiȷ̃. ⁊ tũc ĩmediate ꝑdat loquelã ⁊ moꝛiatur. et tũc alter accedat ⁊ dicat. ⁊ spũssancti. tũc querit̃ an ille puer sit baptisat? an non. Si dicat̃ ꝙ sit baptisatus. vel ergo est baptisatus ab aliquo vel ab aliquib;. si nõ est baptisatus ab aliquo. ergo ab aliquib;. qꝛ nõ est baptisatus ab vno sed a duob;. et sic seq̃tur ꝙ talis puer sit bis baptisatus. ⁊ tũc talis puer cum hereticis est reputandus. Ad hoc rñdetur ꝙ ille puer est baptisatus. Et si tunc querat̃ vel ab vno vel a plurib;. Rñdetur ꝙ talis puer est baptisatus a plurib; seu ab aliquib; ꝑ moduꝫ vnius. Sed tñ aliȷ̃ doctoꝛes dicũt ꝙ melius ⁊ tutius est ꝙ ille scd̃s sacerdos de nouo resumendeo foꝛmam verboꝛum incipiat eum baptisare

Quarto notandũ dubitaret aliq̃s de sacramẽto eucharistie ⁊ baptismi et diceret ex quo in sacramẽto eucharistie est vnus deus ⁊ indiuisus quare tũc hoc scacramẽtũ nobis ꝓponit̃ sub duplici specie scꝫ panis ⁊ vini. ⁊ etiam puer ter ĩmersus semel baptisat̃. Rñdet̃ ꝙ hoc fit duplici de cã. Prima est ad designãdã plenariã refectionẽ aĩe. qꝛ sicut coꝛp9 plenarie reficit̃ ex cibo ⁊ potu. ⁊ nõ ex cibo tm̃ vel ex potu tm̃ sed ex vtrisq; simul. sic dñs noster iesus christus dedit se nobis in plenariã refectionẽ aĩe. De quo Jo. vi. caro mea vere est cib; ⁊ sanguis meus vere est potus ⁊c. g̃ sub duplici specie ꝓponit̃. Scd̃a cã est. qꝛ christus sumpsit totã naturã humanã ad se scꝫ coꝛp9 ⁊ aĩaꝫ. g̃ nobis sub duplici specie ꝓponit̃. qꝛ ꝑ spẽm panis designat̃ coꝛp9 qꝛ panis transmutat̃ in coꝛpus. sed ꝑ spẽm vini designat̃ aĩa que hꝫ sedem in sanguine ẜm medicos. ⁊ ideo vinũ ibi transsubstantiat̃ in sanguinẽ christi. q̃ est vnus deus ⁊ indiuisus. ideo sub duplici specie ꝓponit̃. Et sic siliter puer ter immersus ⁊ aspsus semel baptisat̃. et hoc est manifeste ɔtra hereticos qui dicũt ꝙ christus nõ assumpsit totã naturã humanã. qꝛ dicũt eũ viuere ꝑ deitatẽ solum ⁊ nõ ꝑ humanitatẽ qd̃ est falsum. vt pꝫ in ca. Cũ christus de here. nã de9 assumpsit totã naturã humanã scꝫ coꝛp9 ⁊ aĩam dũmodo erat incarnatus in vtero beate virginis marie ex grã spũssancti

Quinto notãdũ ꝑ modũ dubiȷ̃ de hermofodritis. i. hoĩb; hñtib; vtrũq; sexũ quo noĩe debeant baptisari. Rñdet̃ ꝙ in talib; hoĩb; debꝫ cõsiderari discretio sexus. et que illarũ discretionũ magis est cognoscibilis ⁊ aptioꝛ. illa sub discretõe debet baptisari. ⁊ ẜm hoc etiã noĩa debent imponi. Si vero ɔtingeret ꝙ virilia laterent in aliquo puero ⁊ baptisaret̃ sub noĩe mulieris. et postea puero crescente virilia exitũ peterẽt ⁊ apparerent tũc puer nõ est rebaptisandus. sed tꝑe ɔfirmationis nomen potest mutari ⁊ couenĩes aliud imponi. Si vero post fuerit ɔfirmatus anteq̃ virilia incipiũt apparere tũc simplex sacerdos nomen ei impositũ in baptismo p̃t mutare ⁊ aliud ɔueniens nomen imponere.

Ultimo sciendũ ꝙ rõ quare in ɔfirmatõne p̃t nomen imponi est ista. qꝛ in ɔfirmatione nomẽ impositũ potest variari. ergo a foꝛtioꝛi in ɔfirmatione

alicui potest nomen imponi. Epus em cu ɔfirmat aliquē qui vocaꝛ petrus pt eum noiare alio noie scʒ paulus vel iohānes. Sed diceres ex quo ita est ꝙ in baptismo remittiꝛ pctm̄ originale. tūc dubiū est an in pͥma vel secūda vel in tercia imersione remittiꝛ. Ibi dicūt aliqui doctores ꝙ in tercia imersione. Cuius cā est. qꝛ tūc baptismus est ɔpletus. sed ante ɔpletiōem sacramenti nō pt sacramentū aliqd opari. ḡ ꝛc. Alij aūt doctores dicūt ꝙ in qualibet immersione dimittūtur peccata originalia. Et ex illo seqtur ꝙ puer nisi semel imersus est baptisatus. Vñ scūs Tho. dꝛ ꝙ puerum semel immergi in sacro fonte baptismatis sufficit. sed tñ semp seruanda est ɔsuetudo rhomane eccl̃e Unde si in sctā matre eccl̃ia esset ɔsuetudo semel immergi puerū. illa ɔsuetudo esset obseruanda. si ter iterū esset seruanda. sed tamen vt supꝛa patuit ɔuenientius videtur esse trina immersio seu aspsio. ad designādum mysteriū sancte trinitatis

De cognatione ꝛ affinitate que ɔtrahiꝛ in baptismo

s^e^ spūalē — s^e^ baptismatis
Patrem ɔpatrem fratrem nisi fons parit iste
s^e^ de baptismo — s^e^ pr̄is spūalis
De leuat inde pater carnalis filius huius
s^e^ spūalis — .i. vxoꝛ legittia pr̄is spūalis
Fit mihi tunc frater sic cōmater mea mater
.i. muliebꝛis — .i. repñtat — s^e^ cognatōis
Sexus femineus tot depingit mihi gradus

Superius autoꝛ determinauit de baptismo Hic ɔsequēter vult determinare de cognatione ꝛ affinitate que cōtrahitur in baptismo. et cum hoc ostendit effectum baptismi volens ꝙ cōpater erit pater baptisati. et sic cōsequenter cōmater erit mater baptisati. et filius eius erit frater baptisati. ꝛ filia erit soroꝛ baptisati. et sic isti erunt inter se mutuo patres et matres. sorores ꝛ fratres spirituales

Circa litteram pͥmo est notandū. ex quo hic in littera habeꝛ de cognatione. sciendū est ꝙ ipsa cognatio est triplex. nam q̄dam est spūalis. quedam carnalis. et quedam legalis. de his duabꝫ vltimis cognationibꝫ nihil ad ppositum. sed tm̄ de prima. scʒ de cognatōe spūali. que diffiniꝛ sic. Cognatio spūalis est q̄dam attinētia spūalis ex donatōe sacramenti ꝛ spūsancti pueniens. Et illa est triplex. qꝛ aliqs dꝛ pater. aliquis ɔpater. ꝛ aliquis frater. Nam aliquis eleuans de sacro fonte baptismatis filiū dꝛ ɔpater. quia pater carnalis producit filium ire. sic pater spūalis ꝑducit filium gratie. Et dꝛ ɔpater a con qđ est simul. ꝛ pater. qꝛ sicut semel sumus nati a patre carnali. sic semel renascimur a patre spūali seu a ɔpatre. ꝛ sic talis vocatur pater spūalis. et sic ɔpatres dicūtur hi duo patres scilicʒ carnales ꝛ spūales. Sed fratres spirituales dicūtur filij leuantis ꝛ leuati. Unde ɔsiderādū est ꝙ ɔpatres in fonte ꝛ cōpatres in confirmatione reputantur pꝛo eadem affinitate ꝛ impediūt matrimoniū ɔtrahendū ꝛ ɔtractum. Et rō est. qꝛ illa est vna cognatio spūalis quā carnalis nō pt dissoluere

Scd̃o notandũ .littera dr̃ ꝙ baptiſmus facit fratreꝫ ⁊ ſororẽ.hoc eſt in/
telligendũ ꝙ ſi cõpater hꝫ filiũ tũc ille filius ⁊ baptiſatus dicũtur frẽs ſpiri
tuales.Sic ꝯſiliter ſi ꝯpater habuerit filiã tunc filia eius eſt ſoror ſpũalis
baptiſati.et ſic illa affinitas impedit matrimoniũ ꝯtrahendũ ⁊ dirimit con
tractũ.Sed quereres vtrũ ſemꝑ talis cognatio impedit matrimoniũ con/
trahendũ ⁊ dirimit ꝯtractũ.Ad hoc rñdetur ꝑ diſtinctiõem.ſcꝫ vel cogna
tio ſpũalis p̃cedit matrimoniũ vel nõ.ſi nõ p̃cedit cognatio ſpũalis tũc nõ
impedit matrimoniũ ꝯtrahendũ nec dirimit ꝯtractũ. Uerbi grã.ſi mater
in nccitate leuaret puerũ ſuũ ꝓpter hoc matrimoniũ nõ eſt ſeparandũ. ⁊ po
nat̃ ꝙ doloſe faciat.tũc ei debet iniũgi penitẽtia ꝯdigna.Si aũt cognatio ſpi
ritualis p̃cedit matrimoniũ tũc impedit matrimoniũ ꝯtrahendum ⁊ diri
mit ꝯtractũ Item dubitat̃ ex quibꝫ ſacramentis ꝓcedit talis cognatio
ſpũalis.Ad hoc rñdetur ſm Jo.andree in q̃rto libro decretaliũ.ꝙ ſolum
cognatio ſpũalis ꝯtrahitur ꝑ baptiſmũ ⁊ ꝯfirmatõem. Ex hoc patꝫ ꝙ ſo
lum ꝑ iſta duo ſacramenta fit talis cognatio ſeu affinitas que diuidit ma/
trimoniũ ꝯtractũ ⁊ impedit ꝯtrahendũ.ſed cathecíſmus facit cognatiõeꝫ
ſpũalem que cognatio ſolũ impedit matrimoniũ ꝯtrahendũ .nõ aũt diri/
mit ꝯtractũ.Sicut hoc pꝫ in ſili.nam ponat̃ ꝙ q̃s votuꝫ feciſſet caſtitatis.
tũc illud votũ impedit matrimoniũ ꝯtrahendũ ⁊ nõ dirimit ꝯtractũ.ſicut
etiã in cathecíſmo.Sed ſecus eſt de voto ſolẽni.ſicut ſunt ſacri ordines et
hmõi.qꝛ hoc votũ dirimit matrimoniũ ꝯtractum ⁊ impedit ꝯtrahenduꝫ.
ſic eodem modo facit baptiſmus ⁊ coufirmatio

Item dubitat̃ vtrũ inter leuantes ꝯtrahitur aliqua cognatio ſpiritua/
lis.Ad hoc dubiũ reſpondet̃ ꝙ inter leuantes nulla ꝯtrahitur cognatio nec
affinitas.ſed ſemꝑ poſſunt ꝯtrahere matrimoniũ niſi aliud obſtat impedi/
mentum Sed ex hoc vlteriꝰ dubitat̃ vtrũ vxor ꝯtrahit cognatiõem ſpi
ritualem cum leuato.Rñdetur ꝙ eadem eſt affinitas inter vxorem ⁊ vi/
rum.qꝛ vir ⁊ vxor dicũtur vnũ corpus eſſe ⁊ vnã animã habere ꝑ vnionẽ
matrimonij.vt patebit latius infra

Item dubitat̃ vtrũ in ſacramento confeſſionis etiã ꝯtrahitur affinitas.
nam vtiqꝫ ſm iura aliquis vel aliqua dr̃ filius vel filia ꝯfeſſoris.Reſponde
tur ꝙ ſic ſed ſolũ inter ꝯfitentem ⁊ ꝯfeſſorem.Unꝰ Queqꝫ de fonte leuas
vngendo ſiue tenendo.Siue ꝯfirmando.ſua vel peccata fatendo.Filius il
le tibi ſpũalis erit.Sed tamẽ affinitas que ꝯtrahitur ex ꝯfeſſione nõ impe
dit matrimoniũ.nam ſacerdos habens filiũ bene poteſt ducere in vxorẽ cuꝰ
confeſſionem pater ſacerdos audiuit.Sed ſi illam virginẽ baptiſauit tunc
iuuenis illẽ talem ducere non poteſt.imo ſi duxiſſet eſſent ſeparandi

Item dubitat̃ vtrũ filij duorũ ꝯpatrum ſeu pueri ꝑ quoꝝ neutrũ deuen/
tum eſt ad paternitateꝫ poſſunt ꝯtrahere matrimoniũ.Rñdetur ſm de/
cretales de cognatõe ſpũali.vbi ſic dr̃.Filij duoꝝ ꝯpatrũ ꝑ quoꝝ neutrum
deuẽtũ eſt ad paternitatẽ licite matrimoniũ ꝯtrahũt niſi ꝯſuetudini repug/
nat.⁊ ſi ꝑ alterũ eoꝝ vel vtrũqꝫ deuentũ ẽ ad paternitatẽ hoc ſic declarat̃ ca
piendo exẽplũ tale.habeat vnꝰ vir vnũ filiũ q̃ vocet̃ plato.⁊ pater platonis
rogat aliũ virũ vt fiat ꝯpater ipſius leuãdo platonẽ de ſacro fonte.quo le/
uato tunc talis vir leuans nullam ſuam filiam poteſt deſponſare platoni ſi
etiam haberet decem filias.Et rõ eſt quia per platonem deuentum eſt ad

paternitatem. Si aũt plato haberet alios fratres tunc talis leuãs istis fra/tribus posset aliquam filiaꝝ suarum copulare. Nõ est. quia p neutꝝ illoꝛuꝫ deuẽtum est ad paťnitatem. Itẽ dubitať. vtꝝ decẽ vel centũ vel plures possint ad vnũ puerũ fieri ꝯpatres. ꝛ vtꝝ circunstantes pueꝝ non leuantes ex nimia multitudine compatꝝ etiam cõtrahunt affinitatẽ. Ad hoc dubi/um respondetur libꝛo quarto decretalium capitulo Quãuis. vbi dꝛ suffi/cit vnus compater. si tamẽ plures sunt omnes erunt compatres. Et sub/diť ibidẽ. ꝛ idem est de confirmatõe. Sꝫ diceres. q̃ est ratio quare semꝑ tres compatres. vt frequẽter capiunť. Respondeť ꝙ hoc fit in signum trinitatꝭ vel fit ad testandũ pueꝝ esse fidelem. quia in oꝛe duoꝛum vel trium consistit omne testimonium.

¶ Ultimo notandum. sicut potest elici ex iam dictis tunc cognatio spũalis contrahiť in confirmatõe. ꝛ contrahiť in baptismo. quod sic declarať. quia ille qui ducit aliquam puellam ad confirmatõem tunc nec cuꝫ ipã nec cum matre ipius potest matrimoniũ cõtrahere. similiter puella que ducit seruũ ad confirmationẽ. nec cum isto nec patre eius potest matrimoniũ cõtrahe/re. Unde est sciẽdum ꝙ viginti sunt casus qui impediunt matrimoniũ cõ/trahẽdum. ꝛ diuidunt contractũ prouenientes ex baptismo ꝛ confirmatiõe. Primus casus est inter leuantẽ ꝛ leuatũ. Secõs casus est inter pueros leuã/tis ꝛ leuati. Tercius casus est inter vxoꝛẽ leuantis ꝛ leuati. Quartus ca/sus est inter parẽtes leuati ꝛ leuãtem. Quintus casus est inter vxoꝛẽ leuan/tis ꝛ parẽtes leuati. Sextus casus est inter baptizantẽ ꝛ baptizatuꝫ. Sep/timus casus est inter pueros baptizantis ꝛ baptizatũ Ex isto sequiť si sacer/dos habet filium iste nõ potest cõtrahere matrimoniũ cum puella quã pa/ter eius baptizauit ꝛ ecõuerso si est filia ista nõ põt cõtrahere matrimoniũ cum masculo quẽ pater eius baptizauit. sed sunt soꝛoꝛes ꝛ frẽs spũales Oc/tauus casus est inter vxoꝛem baptizãtis ꝛ baptizatum. Ex isto ptꝫ ꝙ si sa/cerdos habet vxoꝛẽ ꝛ baptizat aliquem masculũ. tunc iste nõ põt contrahe/re matrimoniũ cum vxoꝛe sacerdotis. Nonus casus est inter baptizantẽ ꝛ parentes baptizati. Decimus casus est inter vxoꝛẽ baptizantis ꝛ parẽtes baptizati. Et sic sunt decẽ casus respectu baptismi qui impediunt matri/moniũ contrahendũ ꝛ diuidunt contractum. ꝛ eodem modo ex pte confir/matõis ꝓueniunt decẽ casus qui impediunt matrimonium contrahendũ et diuidunt contractum. Primus casus est inter confirmantẽ ꝛ confirma/tum. Secundus est inter pueros confirmantis ꝛ cõfirmati. posito ꝙ ipi ha/beant vxoꝛes ꝛ pueros. Tercius casus est inter vxoꝛem confirmantis ꝛ cõ/firmatum. Quartus casus est inter confirmantem ꝛ vxoꝛem confirmati. Quintus casus est inter vxoꝛem confirmantis ꝛ parẽtes ipius confirmati Sextus casus est inteꝛ repꝛesentantem ꝛ confirmatum. ꝛ sic iste repꝛesen/tans est patrinus in confirmatiione. Septimus casus est inter pueros re/pꝛesentantis ꝛ confirmatum. Octauus casus est inter vxoꝛem repꝛesentã/tis ꝛ confirmatum. Nonus casus est inter vxoꝛem repꝛesentantis ꝛ parẽ/tes confirmati. Decimus ꝛ vltimus casus est inter vxoꝛem confirman/tis ꝛ parentes confirmati. Et sic similiter sunt decem casus respectu con/firmationis sicut respectu baptismatis qui impediunt matrimonium con/trahendum ꝛ diuidunt contractum.

¶ De officio diaconorum

.i.cū sacerdos abē s^e aliqs infirmis
Nullo presbitero presente diaconus egris
.i.eucharistiā .i.ↄfessionē infirmorū
Det corpus domini crimen simul audit eorum
s^e īfirmos excōicatōe tumulat infantes
Hos non a banno soluit sepelit pueros qꝫ
pueros .i.in fonte baptismi .i.alia a baptismo
Baptizat non fonte sacro nisi promptior vnda
ꝑ vel baptizādis crudelior.
Nulla sit.aut vbi mors mergendis acrior instat
s^e sacro crismate in ecciam mulieres pꝰ ꝑtū.
Non crismabit eos. inducit purificandas
s^e diaconꝰ hec ꝟba
Non dicat hic dominus vobiscum non nisi quādo
ad sāguinē chr̄i ↄficiēdū diaconꝰ
Cantat euangelium.calicem bene preparat iste
sicut tenet diaconꝰ.
Canonicas horas vt presbiter ipse tenebit
.i.multi hoīes s^e plebanū ad sumendū
Si populus multus ad te venit ad comedēdum
.i.corpꝰ christi s^e diaconꝰ hoīb; plebanꝰ
Sanctum pascha potest hic hoc illis dare si tu
.i.mādas .i.alter .i.sacerdos ꝑplīs
Precipis.aut alius si desit presbiter illis

Hic autor incidental'r docet officiū diaconorum.ꝛ ↄtinuaꝛ ad ꝑtem p̄cedētem.qꝛ ꝑ̄us autor detīminauit de baptismo.hic ↄsequēter vult detīminare de officio diaconorū. Et diuidiꝛ illa ꝑs in tot ꝑtes quot autor poīt doctrinas.ꝑtes patebunt. Et ꝑ prima doctrina magister vult.ꝙ qn̄ sacerdos est absens vel insufficiēs hoībus quo ad ideoma ipsorū.tunc diaconus ex iussu sacerdotis.vel ex absentia p̄sbyteri potest audire ↄfessionē.ꝛ pōt infirmis dare corpus christi Et si infirmꝰ eēt in banno seu in excōicatōe tūc diaconus nō debet eū absoluere a bāno vel ab excōicatione.nisi sub tali conditione si cōualeret ꝙ cōmittat eū ad suꝑiores.i.ad illos qui habēt autoritatē absoluēdi eum ab excōicatione. Et rō illius est ista.quia ille nō pōt seram aꝑire qui caret clauib;.sed diaconus caret illis clauib;.qꝛ ille claues sꝫ tradite solum presbiteris vt eliciꝛ ex verbis que dominꝰ noster dixit ad beatū Petrū.s.quodcūqꝫ ligaueris suꝑ terrā ꝛc.ꝛ hoc solū loquebaꝛ ad p̄sbiteros et nō ad diaconos. Ex illo ꝑꝫ ꝙ diaconus nō pōt ligare.ꝛ ꝑ cōsequēs etiam nō pōt soluere.qꝛ illius est soluere cuius est ligare. Sed diaconꝰ nō potest aliquē excōmunicare.g̊ nō pōt aliquē absoluere ab excōicatōe. Deinde magister subdit scd̄am doctrinā dicens ꝙ ip̄e diaconꝰ etiam pōt baptiza-

re pueros tempore necitatis. sed hoc nõ debet facere in sacro fonte ſ; in alia
aqua nisi acrior mors instaret puero. ⁊ tunc aliã aquam habere nõ poſſ; tũc
baptizat puerũ in sacro fonte ne puer moriat̃ sine baptismo. Et rõ illiꝰ est
ista. q; sacer fons baptismi est sanctificatꝰ seu sacrificatus a p̃sbitero. ⁊ ideo
tactus illius ad solos presbiteros ꝑtinet. Deiñ magister subdit terciam
doctrinam dicẽs. ꝙ diaconus in absentia sacerdotis mulieres purificãdas
põt in ecciam introducere. Deiñ subiũgit dicens. ꝙ diaconꝰ nõ d; crisma-
re pueros. ⁊ rõ illius est ista. q; manus eius nõ sunt crismate vncte. q; ſm
statuta eccie nullꝰ p̃sumat tãgere crisma nisi ꝑ membra ṗus crismata. Ex
hoc pꝫ ꝙ sacerdos solũ ꝑ q̃ttuor digitos ṗncipales ab ep̃o ꝯsecratos põt
tãgere sacramẽtum vnctõis vel crisma. si vero cũ digito nõ crismato pre-
sumptuose tãgeret crisma ille mortal̃r peccaret. si vero ex negligẽtia vel ig-
norãtia ꝯtingeret tũc peccaret venial̃r. ⁊ tñ illud mẽbrũ cum q̊ tãgeret dili-
gẽter eẽt abluendũ. ⁊ tũc illa ablutio a sacerdote in ignẽ ardentẽ vl' in aquã
fluẽtem d; ꝓijci. Deiñ vlterius subiũgit aliud documẽtũ dicens. ꝙ diaco-
nus nõ dicat (dñs vobiscũ) nisi qñ legat euãgeliũ. Vñ est sciendũ ꝙ diaco-
nus volẽs legere euãgeliũ dt dñs vobiscũ. ꝑ hoc exhortãs ꝑpl'm ꝙ ꝟba eu-
angelica aurib; attẽte ꝑcipiat ⁊ corde deuoto attendat. ſ; al's nõ dt diaconꝰ
dñs vobiscũ. q; ista sunt ꝟba ad sacerdotalẽ dignitatẽ ꝑtinentia. g̃ illi nõ cõ-
cedunt̃ nisi ad ꝟba euãgelica. Deiñ subiũgit dicẽs. ꝙ diaconꝰ d; p̃parare
calicẽ ⁊ legere horas canonicas vt sacerdos. Deiñ subiũgit vltimũ docu-
mẽtũ dicens. si tp̃e pasche est multitudo hoĩm cõicantiũ. tunc ex iussu sacer-
dotis diaconꝰ potest illis dare corpus dominicum.

¶ Circa lrãm est notandũ. ꝙ aliq̇ textus hñt sic (crimẽ nec audit eorũ) ⁊
aliq̇ hñt sic (crimẽ ⁊ audit eoꝝ) sic ꝙ illa lrã ponit̃ affirmatiue ab aliq̇b; ⁊ ab
aliq̇bus negatiue. Pro illo notandũ ꝙ ꝓ ꝯcordia dčm est sub forma distin-
ctõis. sic ꝙ cõfessor est duplex. q̇dam est sacramẽtalis. ⁊ q̇dã venialis. Con-
fessor sacramẽtalis est q̇ habet claues eccie. ⁊ ad tales ꝑsonas duo requirun-
tur. ṗmo autoritas discernẽdi ⁊ illa cõpetit solũ sacerdoti. q; solꝰ sacerdos
h; discernere leprã. i. pctm̃. Scd̃o req̇ritur ptãs absoluẽdi. ita ꝙ habeat ab-
soluere a culpa. ⁊ hoc iteꝝ cõpetit sacerdoti. q; hoc dñs solũ cõmisit aposto-
lis qui fuerũt actu sacerdotes ⁊ eoꝝ successorib;. vt sunt sacerdotes iã actu
exñtes. vñ dixit. Quorũ remiseritis pctã ⁊c. Sed confessor venialis dr̃ esse
ille qui solum ꝯfessionem audit venialẽ. ⁊ nõ ei penitẽtiã imponit. ⁊ illud cõ-
petit ip̃is diaconis. Unde sciẽdum ꝙ penitẽtia est vnũ sacramentũ habens
in se tria. s. ꝯtritõem cõfessionẽ ⁊ satisfactõem. Nõ ad ꝓpositũ lr̃e est dčm
ꝙ capiẽdo primo modo confessorẽ tunc legit̃ littera negatiue. Sed capiẽdo
confessorem scd̃o modo tunc littera legitur affirmatiue

¶ Scd̃o est notandũ. sicut habet̃ ex lrã tũc diaconꝰ nõ d; dare corpꝰ chri-
sti aliq̇b; nisi ex iussu ⁊ licẽtia sacerdotis seu plebani. Rõ huiꝰ est tal'. q; illius
nõ est dispẽsare corpꝰ chr̃i seu porrigere cuiꝰ nõ interest cõsecrare. ſ; diaco-
ni nõ interest ꝯsecrare corpꝰ chr̃i. g̊ diaconi etiã nõ interest dispẽsare corpꝰ
chr̃i seu porrigere. Minor habet̃ Math. vltimo caº. sic sil'r nec ip̃e diaconꝰ
p̃t crismare pueros. vt habet̃ in lrã. Et rõ hꝰ est. q; nulliꝰ int̃est crismare ni-
si q̇ actu crismatꝰ ẽ. ſ; diaconꝰ nõ est hm̃õi. g̊ ⁊c. Maior nota ẽ de se. ſ; mĩor
sic declarat̃. q; diaconꝰ ṗmo crismat̃ cũ fit sacerdos Pro q̇ nota distinctõe;

ꝙ diaconum habere aliquā efficaciā intelligit᷑ dupl'r. Uno modo ꝟtute ꝓpria. alio modo ꝟtute aliena. modo ꝟtute aliena vtputa ꝟtute sui supiořis diaconus pōt dispēsare corpus christi tēpore nccitatis. ⁊ cū hoc pōt baptizare pueros ⁊ mulieres introducere. ⁊ infirmos cōmunicare ⁊ mortuos sepelire. Sed ipe diaconus ꝟtute ꝓpria hꝫ in se duplicē efficaciam seu duo officia. Primū est ꝙ ipe euāgelium dei p̄dicat. Scdm est ꝙ ad missam pt ministrare. nā debet p̄dicare ꝟbum dei ꝓpter hoc ꝙ istud quod ore p̄dicat vt hoc ope adimpleat᷑. Scdo eñ debet ministrare ad missaꝫ ꝓpt᷑ hoc ꝙ debꝫ eē minister altaris. Et sic ista duo cōpetunt sibi ꝟtute propria Vñ diaconꝰ dr̄ a dia quod est duo. ⁊ canonis iure. q2 ipe duo in diuino officio misse canit scꝫ euangeliū. ⁊ ite missa est. Uel dr̄ a dia quod est duo ⁊ conans. i. laborās. q2 ille laborat in duobꝫ ordinibꝫ maioribus ministrādo in eccīa dei legēdo euangeliū ⁊ p̄parando calicē. Itē nota ꝑ modum dubij. vtꝝ multitudo ordinum sit necāria. Uel sic. vtꝝ ordo in sancta eccīa sit necārius. Et videt᷑ ꝙ non. quod sic declarat᷑. quia vbi est vnitas ibi non debet eē disparitas. sed in eccīa dei est vnitas. ideo nulla ordinis disparitas. Maior sic declarat᷑ quia vbi multitudo ibi confusio. sꝫ quia disparitas facit multitudinē ⁊ non vnitatē. igit᷑ ⁊c. Sed minor habet᷑ ad ephesios qrto. vbi dr̄. Sollicite ſuate vnitatē fidei. Similit᷑ in actibus apostolorum vbi dicit᷑. Et erit eis vna anima ⁊ vnum corpus. Ad hoc dubium respondet᷑ ꝙ ordo in sancta ecclia est necārius ꝓpt᷑ confusionem tollēdam. Tunc ad probationem maioris quando dicit᷑. vbi est multitudo ibi confusio. dico ꝙ hoc est veꝝ si ibi est multitudo sine ordine. tunc ibi est confusio Sed si ibi est multitudo cum ordine tunc non est confusio. Tunc ad minorē quando dicit᷑ ꝙ in eccīa dei est vnitas. Ibi respondet᷑ ꝙ vnitas est duplex. nā quedam est vnitas animaꝝ. ⁊ q̄dam est vnitas officiorum. Tunc dr̄. licꝫ ibi non sit vnitas officiorum ad q̄ officia diuesi ordines requirunt᷑. tamē adhuc est ibi ⁊ debet eē vnitas animarum. vt habet᷑ in actibus apostolorum. ⁊ erit eis vna anima ⁊ vnū corpus.

Item dubitat᷑. vtꝝ vnus caracter imprimat᷑ in omnibus ordinibus. Et videt᷑ ꝙ sic. quia sicut est in sacramēto baptismatis sic est in sacramēto ordinis. sed in baptismo solum imp̄mit᷑ vnus caracter. licꝫ puer ter immergit᷑. et ita etiā in sacramēto ordinis tm̄ vnus imprimit᷑ caracter. Ad hoc dubiū respondet᷑. ꝙ cuilibet ordini spēalis caracter imp̄mit᷑. Et ratio est ista. quia nullus ordo est reiterādus. igit᷑ cuilibet ordini impressus ē caracter. Sꝫ tūc ad rōnem dicit᷑. ꝙ in isto casu non oportꝫ ꝙ ita sit de sacramento ordinis sicut est de sacramēto baptismi. q2 baptismꝰ dat᷑ ꝓpt᷑ vnū officium tm̄. g̊ tm̄ vnus caracter imp̄mitur ibi. sꝫ in ordinibꝫ multa dātur officia. g̊ ꝓpter diuersitatē officiorū cuilibet ordini datur spēalis caract᷑. vt accolitis diaconis subdiaconis ⁊ p̄sbiteris. ¶ Ultimo dubitatur. vtꝝ mulier pt recipe sacros ordines. q2 mulier pt ꝓphetizare. sicut de btā anna ꝓphetissa legitur ⁊ sibilla. g̊ ꝯcluditur ⁊ infertur. ꝙ mulieres pn̄t sacros ordines recipe. ꝯña tenet a maiori. q2 minꝰ ē aliquē ad ordines ꝓmoueri q̄ꝫ ꝓphetizare. g̊. Ad hoc rn̄dēt doctores sacre scripture. ꝙ mul'r nō pt ꝓmoueri ad sacros ordīes Et si ꝓmoueret᷑ ignorant᷑ nō recipet caracterē. Et rō huiꝰ est ista. q2 ipa mulier est imago viri: qui vir est imago iesu christi. Et sic ipa mulier mediāte viro assimilatur christo ⁊ non immediate. ⁊ ꝑ consequens nō potest recipere

caracterem nec ꝓmouere ad sacros ordines. Sed tunc ad ratione͂ dicitur ꝙ ex hoc ꝙ aliquis potest ꝓphetisare no͂ reqritur ꝙ ipse sit sanctus. qꝛ cayphas ꝓphetizauit cum dixit. Expedit vobis ⁊c. ⁊ tame͂ no͂ fuit sanctꝰ. Et ergo magis est aliqueᷓ promoueri ad sacros ordines ꝙ̄ posse ꝓphetare. ⁊ ꝑ consequens mulier non potest ordinari

¶ De mulieribus menstruosis

mulier s^c me͂struu͂ caueat vt no͂ ingrediat᷑
Femina que patitur videat ne progrediatur
.i. in sca͂m eccłiam fluxus me͂strui
In loca sancta nisi dolor abcedat prius eius
videat s^c mulier maculet loca sca͂.
Vel saltem caueat sibi sic ne polluat ista.
s^c mul'r sui sgnat .i. libidine͂ carnale͂ me͂strui
Atqꝫ viri vitat consortia dum dolor vrget
mul'r .i. ꝑ puerperiu͂ an͂ purificato͂em
Hec si per partum moritur non purificata.
tal' mł'r .i. ad te͂plu͂ dei .s. ꝑ sacerdote͂
Fertur ad ecclesiam post hoc infertur ⁊ ista
s^c sui .i. a pctis tal' mł'r mu͂data
Corporis a maculis sic custodita videtur

Ista est vltima pars huiꝰ capituli. in q̄ parte magister vult dicere de mulieribꝫ me͂struosis. ⁊ co͂tinuatur ad ꝑtem precedente͂ sic. Postq̄ȝ autor determinauit de baptismo ⁊ eius effectibꝫ. ⁊ exquo ita est ꝙ baptismus ꝯtingat fieri circa pueros quos mulieres pariunt. ideo magister in fine illius capituli ostendit qualiter mulieres menstruose ⁊ impgnate debea͂t ordinare vita͂ suam Et diuidit᷑ ista ꝑs in tres partes ſm ꝙ ponit tres cautelas siue tria documenta de mulieribus me͂struosis ⁊ impgnatis. Secu͂da ꝑs ibi (Hec si post ꝑtum) tercia ibi (Sepius hanc moneas) Quo ad prima͂ parte͂ vult inta͂tu͂ Si aliqua mulier fuerit que patiatur pestem muliebrem .i. menstruum illa no͂ debet intrare ecclesiam dei ꝓpter reuerentia͂ sacramenti ⁊ propter loci sanctitatem. Et si casu ecclesia͂ dei intraret vel alia loca sancta visitaret. tunc caueat ne eccłiam dei maculat stillando ⁊ cu͂ magna prouide͂tia caueat ⁊ dilige͂tia ne viru͂ illo tempore cognoscat. qꝛ al's generarꝫ pueros leprosos vel cu͂ rufis crinibus. Tunc ibi (Hec si post partu͂) magister ponit scd͂am cautelam siue doctrinam dice͂s. si aliq̄ mulier moritur in ꝑtu puerorum. tunc ipa mortua debet ad ecclesia͂ portari ⁊ debet introduci a sacerdote. Et licet mortua est tame͂ purificatur .i. mundatur a maculis corporis. id est ab immundicia menstruositatis.

¶ Circa lra͂m ꝑmo est notandu͂. ꝙ autor dicit notanter in lra͂ (femina q̄ patitur) et hoc dupl'r exponit᷑. ꝑmo sic. Femina que patit᷑ sp^c menstruu͂ Secu͂do mo͂ sic femina que patit᷑ supple ex dolore partus. ⁊ vtru͂qꝫ illoꝝ potest bene stare. Quod sic declaratur. quia q̄uis mulier patitur in ꝑtu iuxta illud dictu͂ saluatoris. In dolore paries filios tuos ⁊c. sic etia͂ bn͂ ꝑt stare lra͂

cum dr. Femina que patiꝛ menstruū.s.appropinquāte hora ꝑtus.quia que
uis mulier patiꝛ menstruū continuū ꝛ silr post partū.ꝛ ideo quocūqꝫ mō pa
tiaꝛ siue ante partū siue in partu siue post partū tunc nō debet intrare eccia ꝫ
dolore ꝛ passione eius vrgēte. Huius rō est.quia hmōi mulieres sunt hu/
mide.ꝛ si tunc isto tpe intrarent ecciam dei tunc possent ipam polluere ꝑ im
mūdiciā menstrui.ideo debent cauere ne intrēt ecciam isto tpe.vel si intrant
caueant ne polluāt domū dei.quia si sic pollueret ecciam seu alia loca sanc/
ta macularēt.tūc grāde pctm̄ cōmitterent..

¶ Secundo est notandū.autor notāter dicit in lrā ꝙ hmōi mulieres non
debēt habere cōsortia cum viris eorū tēpore passionis menstrui. Cuius rō
est ista.qꝛ menstruū est valde immundū ꝛ q̄si venenum salua reuerētia.ꝛ si
tunc illo tēpore vir coiret cū ea tunc vlterius posset infici cū veneno ꝛ cū ma
lis humoribꝫ.ꝙ forte morte periret.ꝛ hoc eēt sibi horribile peccatū.qꝛ muli
er hoc patiens si appeteret coitū talem studiose eēt homicida. Itē ex alio.da
to ꝙ viro nō obesset nec aliqua periclitatio corꝑalis accideret.tn̄ ipe puer q̄
hoc mō generaꝛ lepra inficitur ꝛ erit leprosus.qꝛ ipius viri sperma in matri
cē mulieris receptū inficeretur veneno.ꝛ ꝑ ꝯsequens generanꝛ pueri leprosi
Et ideo ad ista p̄cauenda mulier non debet habere consortia cum viro suo
tempore fluxus menstrui.

¶ Tercio notandū.quid sit menstruum.vnde mēstruum sic definiꝛ est li/
quor in specie crudi sanguinis ab ipsis ꝑ locū deputatū cōfluens ab ipsis
humoribus indigestis generatus. Unde notandū ꝙ iste liquor generaꝛ ex
eo ꝙ quādo mulieres ad refectōem nature sumūt nimiū de cibo.ꝛ potu nō
potentes bene digerere cum proprie ꝛ naturaliter sunt frigide nature. si/
cut dicūt medici.ꝙ calidissima mulier est frigidior frigidissimo viro. ꝛ ergo
cū illud quod sumūt ad refectionē nature nō possent digerere cū prop̄e ꝛ na
turalr sint frigide nature sicut dicunt medici.ergo illud quod sumūt ad re
fectionē nature nō possunt digerere nec in stomacho decoquere.tūc materia
que ipsis remanet residua ꝛ indigesta diffundiꝛ per totū corpus ꝛ vertiꝛ in
crudū sanguinem. Et cū natura nō abundat in supfluis nec deficit in ne/
cessarijs quantū est in seipa.tunc cogit istā materiā exire. talis aūt materia
cū non potest alibi exire exit ꝑ locū porosum ꝛ deputatū sibi.scꝫ ꝑ vuluā.et
illud dr menstruū. Sed ipi viri cum sint valde calide nature tunc ꝑ calidita
tem hoc in digestione digerūt in stomacho ꝛ ꝯsumūt.ꝛ bene decoquūt.sic ꝙ
talis materia in ipis nō est residua. Et ideo nō cōuertiꝛ in crudū sanguinē
et ꝑ consequēs etiā nō patiunꝛ menstruū.ꝛ dato ꝙ aliquod fuerit residuuꝫ
in viris.tamē hoc exiret ꝑ ipos crines ꝛ barbā. Et hec est causa originalr q̄/
re mulieres carent barba.quia mulieres illā materiam emittūt ꝑ menstru
um .viri aūt ꝑ barbā ꝛ crines.ideo viri nō patiunꝛ menstruum.licꝫ tamē ali
qui viri sunt ita pessime ꝛ frigide nature ꝙ etiā patiunꝛ menstruū sicuti mu
lieres.nō tamē ꝑ membrū virile patiunꝛ.sed ꝑ anū siue per culū. Itē sciē/
dum ꝙ oīes mulieres ꝛ virgines postqꝫ ad etatem ꝑueniunt indifferēter
patiunꝛ menstruū.sed tamē quedā magis.quedā vero minus.quia mulie/
res ꝛ virgines calide nature singulis mensibus patiunꝛ semel.nisi quando
mulieres sunt imp̄gnate.quia tunc ante horā partus continue patiūtur.sꝫ
mulieres ꝛ virgines frigide nature in suo genere in singulis mensibꝫ patiū/

tur. Vel quãdoq3 plus patiunt᷑. quia tale menstruũ congregat᷑ ex nimia hũ-
morum indigestorũ sup̱fluitate. Et sic tunc iste mulieres siue ꝟgines q̃ ha-
bẽt multũ de hm̃oĩ humorib9 ille bis vel pluries patiunt᷑ in vno mense. que
aũt minus habẽt de hm̃oĩ humorib9 ille in vno mense semel patiunt᷑. vnde
dicunt medici ⁊ ip̃e Albertus magnus. ꝙ menstruũ est ita immundũ ⁊ ve-
nenosum. ꝙ si funderet᷑ sup̱ arbores virẽtes tunc tales nõ crescerẽt nec fru-
ctũ producerent. sic ꝙ illud lignũ infructuosum ⁊ sterile fieret. Jõ dicit ph̃s
in de somno ⁊ vigilia ꝙ si tale menstruũ funderet᷑ sup̱ speculu3 nouũ tũc spe-
culũ nouũ maculat᷑ ex menstruo. ⁊ silr̃ si mulier menstruosa inspiceret specu-
lũ nouũ tunc facilr̃ non separat᷑ a speculo macula. ⁊ si speculũ sit vetus. tũc
faciliter separet᷑. silr̃ contingit ꝙ mulieres menstruose hoĩem inspiciũt ⁊ infi-
ciunt visu ad mortẽ sicut basiliscus. quia tunc tales mulieres vndiq3 imple-
te sunt cũ malis humoribus. ⁊ sic tunc menstruosi humores vndiq3 exeũt. ⁊
tunc hm̃oĩ humores etiam petunt exitũ ꝑ oculos. Et ita tũc ip̃e homo per
visum ip̃ius mulieris inficit᷑ faciliter ad mortẽ. Et etiã aer inficitur per mu-
lierẽ. qui aer tunc defertur ad hominẽ propinquũ ita forte ꝙ talis aer corrup-
tus ip̃m hominẽ inficit ad mortẽ. Et ideo tales mulieres caueant tp̱e mẽ-
strui ne accedant ad pueros iacentes in cunis ne inficiant eos. q2 tales sũt
fragilis nature. g̃ valde facilr̃ ad mortẽ inficerent᷑. Et ideo d̃r nobilr̃ Auicẽ-
na ꝙ talis mulier magis inficit cũ visu q̃3 cum tactu. ⁊ Auicenna dat rõem
desup̱. quia oculi sunt magis porosi. ⁊ ideo ꝓpter porositatem oculorũ ta-
lis materia citius trãsit ꝑ oculos q̃3 per alia mẽbra Item dubitat᷑. vtru3
mulier tẽpore illius infirmitatis põt reddere debitũ carnis vel exigere. ⁊ vi-
detur ꝙ nõ vt habet᷑ in leuitico. vbi d̃r. Mulieres mẽstruosas ne accesseris
Et dicit glosa ibidẽ ꝙ illo tẽpore mulier nec debet reddere nec exigere de-
bitũ carnis Sed in oppositũ arguit᷑ sic. leprose mulieri est reddendũ debi-
tum carnis. g̃ mulieri mẽstruose Cõsequẽtia tenet. q2 lepra est infirmitas g̃-
uior q̃3 passio menstruorũ. Sed ãñs pt3 extra de ꝯiugio leprosorũ libro q̃r-
to. nã illa infirmitas nõ diminuit matrimoniũ. vt patebit infra. Ad dubi-
um respondet᷑ ꝑ distinctõem. ꝙ in illo actu sunt duo. vnũ est voluntariũ. sc3
exigere debitũ carnis. ⁊ aliud est nccãrium. s. reddere debitũ carnis Vñ d̃r
ꝙ illud quod est necessariũ hoc est faciendũ. sed illud qd̃ est volũtariũ ẽ omit-
tendũ. Causa p̃mi est ista. q2 mulier nõ est sua sed viri. sic etiã vir nõ est su-
us sed mulieris. Alij vero dicũt ꝙ mulierẽ pati illã infirmitatẽ intelligitur
duplr̃. vno modo naturalr̃. videlic3 semel in mẽse ꝓpter defectũ caloris na-
turalis. ⁊ isto tp̱e vir nõ debet accedere mulierẽ. Alio mõ intelligit᷑ ꝙ patiat᷑
illã infirmitatẽ p̃ter naturã. sic ꝙ qñ3 diu laborat in illa infirmitate. ⁊ tũc in
isto tp̱e vir p̃t accedere mulierẽ. Itẽ nota ꝙ si vir vel mulier petit debitũ
carnis tp̱e festiuitat3 vel in loco sacro vel tp̱e ieiunij vel tp̱e mẽstrui tũc pec-
cat mortalr̃. sed alijs dieb9 extra illud tp̃s licite p̃t petere debitũ carnis sine
magno pctõ. Et d̃r notãter sine magno pctõ. q2 nũq3 vel raro fit sine pctõ
vñ9 Festa sacerq3 loc9 ieiunia mẽstrua ꝑtus Si petas coitũ mortalr̃ pec-
cas in illis. Ex isto seq̇tur ꝙ certis tp̱ibus vir ⁊ mulier licite possunt redde-
re debitũ carnis. Sed his dictis nõ põt licite exigere.
¶ Ultimo notandũ. ꝙ qñcũq3 mulier apta est ad fluxũ mẽstrui tũc apta ẽ
ad viri ꝯsortiũ. vnde mulier vel puella a tredecimo anno vsq3 ad quinqua-

ginta annos naturalr̄ patitur menstruum. ꝛ his tempoꝛibꝫ apta est etiā ad viri consoꝛtiū. vn̄ꝰ A decem ternis mulieris mēstrua cernis. Ad q̄nquaginta durat purgatio tanta. Et hoc in aliq̄bus bn̄ cōplexionatis. qꝛ in oībus nō eodem modo oꝛiunt̄ menstrua. sed ſm pˀus ꝛ posterius ꝛ ſm magꝫ et minus. qꝛ quāto mulier calidioꝛ est tanto minus patit̄ de menstruo. cū caliditas illā materiam cōsumit. Et quāto mulier est frigidioꝛ tāto magis ē menstruosa. cū frigiditas illā materiā consumere nō potest

s^e mulierē a puero .i. impḡnatā
Sepius hanc moneas vt dum se pꝛole grauatam
.i. sua pctā s^e mulier
Senserit excessus ꝙ pure confiteatur
i. coꝛpe chꝛisti .i. seipam .i. an̄ tp̄s pariēdr
Et viuo pane sic se pꝛemuniat ante
.i. qn̄ aggrauat ad moꝛtē vel ad vitā
Dum doloꝛ vrget eam partus sit ꝛ ipsa parata
.i. in tp̄e ꝑtus accedat incōueniens
In pariendo quia ꝙ visitat est inhonestum
sacerdos mulierē hec doctn̄a diligēter aduertēda.
Presbiter hanc ideo fit cautio sufficiens hec
.i. nō est nccitas ꝯsuetudo mūdatur
Non est lex sed mos si moꝛtua purificatur.
sacerdos eccīe s^e mulieri s^e tūc .i. statutū eccīe
Presbiter introitum dat huic dum viuit et est phas

Hic magister ponit aliam cautelam seruādam circa mulieres impḡnatas dicens. quādo aliq̄s sacerdos curā animarū gerens suam parrochialē mulierē nouerit esse grauatam tunc debet eam monere. i. infoꝛmare vt visitet ecclesiam seu domum dei ꝛ ibi oīa peccata sua confiteatur ꝛ pꝛemuniat se coꝛpoꝛe chꝛisti. vt quando tempus pariendi instat ꝙ ip̄a sit parata ad vitam vel ad moꝛtem. quia mulieres sepius in partu moꝛiuntur. ꝛ ideo debent se pꝛeparare cum coꝛpoꝛe dominico ꝙ tunc sacerdos non indiget visitare eas. cum hoc inhonestum videretur

¶ Circa litteram notandum ꝙ mulieres maxime leduntur in partu ꝛ cū magnis doloꝛibus pariunt per exitum infantium. quia ibi fetus exit per locum valde artum ꝛ strictum. ita ꝙ maxime huiusmodi mulieres leduntur vnde dixit dominus ad euam ꝛ ad mulieres sequentes. In doloꝛe paries filios tuos ꝛ in sudoꝛe manuū tuarum pane tuo vesceris. Et ideo omnes mulieres indifferenter patiuntur in partu. sed tamen quedam magis ꝛ q̄dam minus. sed q̄o hoc fit lucidius patꝫ in secretis mulierum

¶ Secūdo notādum ꝙ mulieres hm̄ōi debēt purificari vt lrā ꝑtendit. Et rō est. qꝛ sunt valde immūde tp̄e ꝑtus ꝓpter exitū secūdine. vn̄ secūdina ē illa cutis vel pellicula in qua voluit̄ fetus vel in qua iacet puer in vtero matris. ꝛ si mulieres tunc in partu liberant̄ a tali pellicula tunc signum est sanitatis eaꝝ. Et ideo quando infantes nascuntur in secundina. tunc dicunt

rustici ꝙ talis infans cũ felicitate ⁊ cũ omni prosperitate circũdatᷣ Et vl/
teri⁹ ꝙ talis secũdina est applicata vmbilico pueri cũ vna ꝑte ⁊ ꝑ obstetri
ces secrete diuiditᷣ a puero ⁊ ꝑ easdẽ remittitᷣ ad locũ ꝯsuetũ ⁊ dicunt vlte
rius ꝙ tales mulieres ꝑ ꝑtum hñt immũdiciã sibi attractam ⁊ ꝙ ab eccle/
sia ⁊ ab introitu ecclesie ꝑ tẽpus ab ecclesia deputatũ seqstrate sunt tãdẽ
vero finito tꝑe deputato veniẽtes ad ecclesiã ꝑ bñdicte aque aspsionẽ puri
ficantᷣ ab immũdicia corꝑis attracta ꝑ ꝑtuȝ ⁊ secũdinã ⁊ ꝑ sacerdotẽ intro
ducuntᷣ ad designandũ vnitatẽ illaꝝ cũ ecclesia Tercio notãdũ ꝙ muli
er debet p̃muniri cũ ꝯfessione ⁊ ꝯmunicatõe dñica vt lrã p̃tẽdit ⁊ hoc est
ꝓpterea qꝛ ipa mulier tꝑe ꝑtus est in articulo mortis ꝯstituta qꝛ nullũ aĩal
intantũ patitᷣ in ꝑtu sicut mulier Et rõ est ista qꝛ quãto plus sensus deli
catᷣ de tãto plus patitᷣ Et g̃ passio christi maxima fuit Et hoc ideo qꝛ ei⁹
ꝯplexio fuit nobilissima Et g̃ cũ hõ inter oĩa aĩalia sit aĩal nobilissimũ g̃
mulier plus patitᷣ in ꝑtu q̃ȝ aliqđ aliud aĩal ergo ipa patitᷣ intantũ ꝙ ipa ti
met periculũ mortis se inire g̃ seqtur de p̃mo ad vltimũ ꝙ ipa mulier de/
bet p̃muniri cũ ꝯfessione ⁊ ꝯmunicatõe ꝓ quo est sciendũ ꝙ pena siue pas/
sio est duplex Nã quedã est pena ꝯmunis ⁊ qdã ꝑticularis ꝯmunis est vi
ri ⁊ mulieris simul ⁊ ista pena est necis vñ in genesi domin⁹ dixit ad euam
et adam in quacũqȝ hora comederitis morte moriemini Alia est pena siue
passio ꝑticularis ⁊ est tñ mulieris vt habetᷣ illud in genesi nã ipsa mulier
p̃mo ꝯsensit diabolo in paradiso in morsu pomi ⁊ tradidit viro vñ dñs di
xit in dolore paries ⁊ sic oẽs mulieres patiuntᷣ in partu igitᷣ colligitᷣ de pri/
mo ad vltimũ ꝙ mulieres debẽt esse p̃munite cũ sacramẽto ecclesie Etiã
ideo mulieres debẽnt esse preparate cũ sacramento propter remouere in/
honestatẽ qꝛ maxime inhonestum esset sacerdos si illis tꝑibꝫ mulieres visi
taret etiã hoc maxime fieri debet ꝓpter reuerentiã sacramẽti. Quia in tꝑe
ꝑtus mulieres maxime sunt immũde ideo añ tp̃s ꝑtus debent se p̃muni/
re cum corꝑe christi Ultimo notãdũ ꝙ infans iacens siue inclusus in se/
cũdina sicut medici dicũt tũc in tali caput eius est sursum hñs cubit⁹ suos
suꝑ genua ⁊ quãlibet manũ ad vnũ oculũ ⁊ mẽbra subtiliter ꝯglutinata ⁊
qñ temp⁹ pariendi affuerit si debita generatio fit tũc secũdina transfertur
sic ꝙ p̃mo nascitur caput ⁊ si tunc aliter fieret generatio nõ fieret debita ⁊
mulieri est valde periculosum si forsan mortẽ posset euadere Et ideo que
dam mulieres grauius laborãt q̃ȝ alie ꝓpter diuersum modũ secũdine id
est diuersum modũ embrionis Et iõ ne forte mulier ex periculo morte p̃/
uenire tũc lrã p̃mo suadet sibi p̃muniri cũ sacramẽtis ecclesie. Alij aũt
sic dicũt ꝙ infans inclusus in secũdina iacet in matrice sub pectore pẽdẽs
sursum cũ capite ad imũ vero cũ pedibꝫ ⁊ nõ extẽsus immo mẽbra ꝯstric/
ta sunt ob hoc ne mulier ledatᷣ nimiũ ⁊ tꝑe ꝑtus nõ simul ⁊ semel exit sȝ q̃/
dam mẽbra ꝑ p̃us ⁊ quedam ꝑ posterius ⁊ ideo si debito modo fit gene/
ratio tunc talis partus transfertur ita ꝙ sup̃ma pars tendit ad ymum et
inferior pars tendit sursum ita ꝙ primo nascitur caput postea alia mẽbra
Et si hoc modo infans ꝓducitur ad esse tunc mulieres nõ multum pati/
untur quia iste est debitus modus pariendi vt dicunt physici Et si aliter
fit generatio ita ꝙ p̃mo nascitur manus vel aliud mẽbrum ita ꝙ nõ p̃mo
nascitur caput tunc ibi est indebitus modus pariendi Et quando sic fit

tūc mulieres grande ꝛ maxime patiunt̄ in ptu ꝛ qn̄qꝫ dubiū est vtrū ipe cū infantib' pn̄t euadere mortē Partu vero facto matrix q̄ exit p vuluam in locum eius reuertit̄ p astuciā obstetricū Et ideo sequtur illud qd̄ lrā p̄tēdit videlicꝫ q̄ an̄ ptum mulieres impregnate debēt se p̄muniri cū sacramētis ecclesie vt grā diuine maiestatis eis in suis laborib' ꝛ doloribus subueniat qꝛ valde inhonestū esset q̄ sacerdos deberet eas visitare in ptu cū sacramē tis ecclesie Quia si hoc fieret tunc quodāmō fieret irreuerentia sacramen to qd̄ nō debet fieri Isto tn̄ non obstante si ↄtingit casualiter tūc ipe sa-cerdos licite p̄t eas visitare ne absqꝫ ↄfessione ↄtritōne ꝛ ↄmunicatōe de cederent Sed tn̄ cauti' est q̄ sacerdotes moueāt has mulieres q̄ se an̄ p tum p̄parant cū sacra ↄmunione ꝓpter cās assignatas Et hoc est de inten tione lrē. Et sic hec dicta de p̄mo libro sufficiunt

Liber scd's hui' toti' tractās de matrimonio
.i. in h libro s^e in iure ↄfirmata
oc declarabo que sunt sponsalia scripto
s^e dat' .i. pecunia s^e facta
Annulus aut arrum data vel promissio simplex
s^e factū cū ꝓmissione .i. matrimoniū
Et iuramentum cernunt sponsalia carnis
s^e q̄ttuor enūerata s^e matrimonij
Hec preeunt copulam

Iste est liber scd's huius summule in q̄ autor vult determinare de matri-monio ꝛ de eius effectib' Et ↄtinuat̄ ad p̄cedentē lrām sic Postqꝫ magi ster determīat de q̄busdā sacramētis videlicꝫ de sacra eucharistia extrema vnctōne baptismo ꝛ de ↄfirmatōne hic in pn̄ti. In scd'o libro vult deter minare de matrimonio ꝛ de eius effectibus Et diuidit̄ in duas ptes In p̄ma determinat de matrimonio In scd'a incidētaliter ponit quedā nota-bilia de sacris ordinib' Scd'a ibi oēm ↄtrahere ꝛc̄ Prima ps adhuc diui-ditur in duo. p̄mo determinat de matrimonio Scd'o ponit psuasiones cir ca matrimoniū vtiles Scd'm ibi si gregis alterius Primū punctū adhuc in duo. p̄mo facit qd̄ dictū est Scd'o ponit quedā incidētia matrimoniū impedictia ibi Reddere si coitu ptes patebunt in ꝓcessu lrē. Quantū ad p̄mam ptem d̄r sic q̄ spōsalia habēt fieri q̄ttuor modis. p̄mo p anuli dati onē Scd'o p dona ꝛ clenodia siue p pecuniā vt p aurū vel argentū vel p vil las aut hm̄ōi Tercio spōsalia hn̄t fieri p simplicem ꝓmissionē. Quarto p iuramentū vt qn̄ aliq̄s iurat q̄ aliquā velit ducere in vxorē Et ista ecōuer so iurat q̄ velit ipm̄ ducere in virū et hec spōsalia dn̄t p̄cedere matrimoniū

Notādū circa lrām fm̄ ioannē andree in summa sua spōsalia sic descri-bunt̄ sponsalia sunt ꝓmissiones futurarum nuptiarum ad ipsa pficienda. vt dicendo ego duco te in vxorem Et dicūtur sponsalia a verbo spōdeo des qd̄ idem est quod promitto quia ibi vir ꝛ mulier promittunt sibi inui-cem fidem pro quo sciendum q̄ sponsalia fm̄ textum fiunt quattuor mo-dis. Primo sponsalia celebrantur per anuli datōnem vt quando spōsus tradit sponse anulum. Scd'o sponsalia celebrant̄ per ꝓmissionem pecuni

Ego duco te in vxorem

arum vel aliarum rerum sicut quando dant ville aut alie res in signuz hu
ius q ibi facta sunt sponsalia. Tercio sponsalia fieri debet per pmissionem
simplicem vt si dico ego ducam te in vxorem z sub bona fide tibi pmitto
Quarto sponsalia celebrantur per iuramentum vt dicendo Per deum vi
uum ego duco te in vxorem Et isti quattuor modi ponunt in lrā Scd dā
adhuc addūt qntū z hoc extra lrām scz q spōsalia qnq fiūt p obligatōez
vt qn pcuratores puerorum nōdū discretorum mutuo se obligāt ad mrimoniū
ex pte ābo puerorum pmittētes z dicētes Quicūq mrimoniū h frāgerz ille
dabit decē marcas puri auri illis duob pcuratorib ɔsencietī spōsalia sunt
facta sed tamē est notandū q illa sponsalia per ipos pueros possunt reuo-
cari vt pz qrto decretaliū vbi dicitur dispōsatōnēs nulle sunt que in cunis
fiunt similiter ibidem valt pueri nisi pro bono pacis fieret ɔiungi nō debēt
Quia pueri ibi notātur qui generare z cōcipe nō possunt Item ibidem di
citur q matrimonium solo consensu ɔtrahitur zc. Secundo est notan-
dum q verba per que contrahitur matrimonium sunt duplicia quedam
de futuro vt sunt illa verba accipiā ducā quedā de psenti vt accipio duco.
Exemplum pmi vt si vir diceret ego ducam te in vxorem. Et econuerso
illa ego ducam te in virum exemplum scdi vt si vir diceret Ego duco te in
vxorem z illa econuerso Ego duco te in virum Et inter illa est differen
tia quia tales qui hoc faciunt per vbum de presenti nō possunt sequestra
ri quia ipe nō potest aliam ducere ipa viuente nec ipsa alium ipo viuente
Sed verba de futuro nō habent tantam efficatiā q possunt mutare pro-
missa eo q iste qui fecit pmissionem p verba futuri tpis temporis pt aliā
Et illa ɔsimiliter alium quia ista promissio vinculum vigoris nō habet.
Sed tamen si pmissio sponsalium fit per verba psentis tpis tūc hoc cō-
tingit dupl'r aut em seqtur copula carnalis aut nō z vlterius aut fit testi-
bus psentibus aut nō si fit testib pñtib siue carnal copula seqtur aut nō
ipa ē vxor ei9 z ecōuerso ipe ē vir ei9 tā in ecclesia militāte q triumphan-
te Si aūt pmissio p verba psentis tpis nō fit testib pñtibus ipe potest ip
sam euadere z econuerso si vult Sed tñ corā deo omnipotēti ipa est vxor
eius z ecōuerso ipe ē vir eius Et ecclesiā militantez in illo decipe pt eciam
tñ triūphantē scz deū omnipotentē nō potest decipe cū ipe noscat occulta
cordiū psentiū pteritorum z futurorum. Itē notandū q ecclesia est duplex
scz militās z triūphās ecclesia triūphās ē regnū celorum z tal ecclesia nec deci
pit nec decipitur verbi gratia vt si aliqs homo vitā suam in hoc mundo
sperneret ecclesiā triūphantē .i. regnum dei adeptus esset post hanc vitam
Et sic tunc isti qui qui in christo habitant triumphum ab hostibus eius
ceperunt Quia vitam mundanā in psenti seculo spreuerunt ideo ecclesiā
triumphantē id est regnū dei adepti sunt Vñ sciendū dictum est pmo q
talis ecclesia triūphans nō decipit q sic declarat ponat in casu et grā exem
pli q aliqs coeat cum vidua vel cū vgine z alio modo ipa cognoscere nō
possz eo q ei coitū nō ɔsentiat z dicat ad eā ɔsentias mihi de coitu ego du
cam te in vxorem z in mulierē meā ita tñ q itentio illius non sit eam velle
ducere postq talis cognoscat eam corpaliter tunc potest eā repudiare z sic
ecclesia triūphans nō decipit talem eo q nō coit ad h q illam ducat quia
intentio eius fuit eā nō velle ducere z tamen ipa est eius vxor coram deo.

Scđo dictū erat q̄ ecclesia triūphans nō decipitur ꝟbi gratia ponatur q̄
aliq̇s ꝓmittat vera intentōne ꝛ tota volūtate aliquā puellā sibi in vxorem
ducere ita tñ q̄ carnalis copula seq̇tur siue nō ꝛ posteaeā repudiat ꝛ non
ducat eā in vxorē vł in mulierē suā tūc in hoc ecclesia triūphans nō decipit
sed ip̄e decipit seip̄m Quia aīam suā eternalr̄ dānabit ex eo q̄ est vxor suā
corā altissimo deo Et eam dimittere nō potest. Si aūt dimittat eā tūc
reus est iudicio sic econuerso intelligendū est de muliere. Sed ecclesia mili
tans est christianitas vel ecclesia inferior in hoc mundo Quia ibi oīa sacra
mēta recipim⁹ ꝛ in fide ꝯseruamur Et dr̄ ecclesia militās iō q2 sicut aliq̇s
militat ꝛ cū hoc actualiter laborat in corꝑe triūphum recipe sic ꝛ istā eccle
sia inferior in mundo adhuc militat ꝛ assidue laborat vt triumphum reci
piat ꝛ talis ecclesia qn̄q3 decipit ꝛ qn̄q3 decipit. p̄mo dico q̄ ip̄a decipit qđ
sic declarat ponat q̄ aliq̇s ꝓmittit aliquā puellā ducere vel aliquā mulie-
rem presentib9 testib9 siue fuerit de intentōe illius siue nō oꝑ3 q̄ istā ducat
in vxorē suam Quia ecclesia militans ip̄m cogit ad hoc Si aūt ip̄am du-
cere noluerit tunc oīa sacramēta ecclesie illi denegant. ꝛ sic ecclesia militās
istū3 decipit. q2 nō fuit de intentōne sua illam velle ducere ꝛ tñ coactus ab
ecclesia ip̄am ducit Scđo dico q̄ ecclesia militās qn̄q3 etiā3 decipit qđ
sic declarat q2 ponat q̄ aliq̇s alicui ꝟgini vel mulieri ꝑ ꝟba pn̄tis tp̄is ꝓ-
mittat ꝛ tota sit intentio ducendi eā talis aūt ꝓmissio fiat testib9 absenti-
bus tūc ip̄e p̄t eā repudiare si voluerit dato etiā q̄ copula carnalis ibi secu
ta fuit siue nō. S3 tñ ꝯtra salutē ip̄ius est hoc q2 ip̄a vxor sua est corā deo
Et sic ecclesia militās decipit. Et sic tūc pt3 quō diuersificant spōsalia ꝓ
missa ꝑ ꝟba pn̄tis tp̄is Si aūt talis ꝓmissio fit ꝑ ꝟba futuri tp̄is hoc est
dupl'r vł seq̇tur copula carnalis vł nō si copula carnalis seq̇tur tunc oꝑtet
q̄ iste q̇ ꝓmisit istā ducere ꝑ ꝟba futuri tp̄is vt ducat eā in vxorē q2 ip̄sā3
carnal'r cognouit ꝛ ip̄a ē vxor ip̄ius. si aūt nō seq̇tur copula carnalis tūc p̄t
eā euadere corā deo ꝛ coram ecclesia quia ista nō est vxor eius

Itē dubitat inter q̄s habeāt ꝯtrahi sponsalia ibi respōdet q̄ inter sep-
tēnes q2 ibi ꝯtrahit publica honestas nisi malicia suppleret etatē sic q̄ an̄
septēniū cognoscerent se mutuo carnaliter tunc inter eos debēt spōsalia ce
lebrari an̄ septēniū vn̄ q̇dā doctor dr̄ Septēnes pueri iā sunt sponsalibus
apti Post q̇rtūdecimū mas ꝯtrahit hec duodenū. hoc deb3 sic intelligi q̄
pueri septē annoꝝ pn̄t ꝯmittere spōsalia. s3 qn̄ vir est q̇rtuordeci3 annoꝝ ꝛ
mulier duodecim tūc pn̄t ꝯtrahere matrimoniū. Et ḡ subdit idē doctor
q̇ pubertatē p̄or attulit minorem expectat iure nec ei licet hinc resilire pro
illius euidentia Ultimo dubitat vtrum sponsi ꝛ sponse sunt ꝯpellendi
ad matrimoniū post celebratōem sponsaliū. respondet ꝭm ioannem ādree
per distinctōnem vel ḡ sint maiores vel minores vel vna ꝑsona maior et
alia minor. si p̄mo sic q̄ sint maiores ꝛ sunt in tp̄e pubertatis tūc ꝯpellēdi
sunt ad matrimoniū si ꝯtraxerūt spōsalia in septennio nisi esset aliud impe
dimentum videlic3 q̄ vnus istoꝝ vellet intrare religionem. si autem con-
secuta est copula carnalis tunc non potest intrare. Si scđo videlic3 q̄ sint
minores tūc nō sunt ꝯpellēdi q2 nō sunt debte etatis Si tercio videlic3 q̄
vna ꝑsona sit maior ꝛ alia minor tūc vł maior vult ꝛ minor non vult. ꝛ sic
nō st̄ ꝯpellēdi. si āt minor vult ꝛ maior nō tūc st̄ ꝯpellēdi ad mr̄imoniū

s^e spõsalia facta
Soluuntur casibus octo
s^e qd seqtur
Subscriptis videas studiose casibus istis
.i.mea vxor .i.clastr
Inuito me sponsa velit mea religionem
.i.añ copulã legittimi thori s^e factũ
Ante thori fedus intrare nec hoc inhibebo
s^e mea .i.remote .i.recedo .i. inueniri
A prima longe si cedo ꝙ reperiri
.i.valeo .i.nõ ꝯstãs
Non possũ vel ego sum factus homo vagabundus
s^e hinc iñ iñ vagãdo.i.ꝯuenient .i.immũdat⁹
Per terras licite nubit reliquo maculatus
s^e tali ifirmitate s^e nõ fuit copula
Si lepra fuero cognatam si prius eius
s^e carnal'r .i.ãbab⁹ ꝑsonis s^e caste viuẽdi
Cognoui vel si sit nobis equa voluntas
s^e modis dcis spõsalia hõ carnal'r cognouit s^e vxorẽ
Istis absolui vel siquis polluit istam
.i.i matrimoniũ duxi .i.neqat .i.rephẽdẽꝑ testes
Quam desponsaui ꝙ inde queat reprobari
.i.infirmitas ꝯtra legẽ .i.circũdat
Morbus siue dolor enormis detineat me
.i.altere puelle s^e ꝟba de pñti .i seqt
Si dedero relique sponsalia ꝙ comitetur
.i.carnalis copulã .i.minor ãcilla
Carnis amiciciam minor veniens ad adultam
s^e octo iã dicti .i.matrimoniũ
Etatem casus isti sponsalia soluunt

Hic autor enumerat octo casus mediãtibus quibus sponsalia soluun
tur vel mediãtibus quibus matrimonium impedit ꝛ vult tantũ pro casu
primo si fecisti ꝓmissionẽ per verba futuri tempis sic ꝙ copula carnalis nõ
fuit secuta si tunc ipe vel ipa voluerit intrare religionem tunc spõsalia dis
soluuntur. Cuius ratio est ista quia vnũquodq; potest in melius cõmu
tari ed melius est intrare religionẽ ꝙ̃ matrimonium quia ipe homo tuti
us potest seruire deo in religione ꝙ̃ in matrimonio igit ꝛc̃ Et ratio illius
est ista quia ille qui est in matrimonio ille est impeditus in mundanis ne
gotijs curam gerens de suo nutrimento ꝛ mulieris ꝛ aliorum vnde dicit
apostolus omnis habens vxorem que sunt huius seculi negocia custodi
at Tercius casus est iste si fecisti promissionem per verba presentis tem
poris ꝛ copla carnalis siue sit secuta siue non ꝛ si postea ab ea longe rece

das sic ꝙ factus es vagabūdus ꝑ vniuersam terrā ipa cū alio viro nube/
re pt Pro q̄ notandū ꝙ ꝯtra illū casum noua iura ꝓclamāt q̄ dicūt ꝙ
talis mulier nō dꝫ aliū virū ducere eo viuēte siue ipe sit longe ab ea siue ꝓ
pinque nisi ipa scit veraciter ipm esse mortuū. Et si insuꝑ duceret aliū iniu
ste ꝓcederet. Et illud innuit Joānes teuthonicus ꝛ alij iuriste. vt ptꝫ in
decretalib⁹. ꝛ hoc si ipa mulier desuꝑ ducit aliū virū ipo adhuc viuēte in/
iuste ꝓcedit. qꝛ eius est vxor corā deo. Et dato ꝙ ipa aliū duxisset post lō/
gum tps isto redeūte opꝫ derelinq̄re scdm ꝛ redire ad primū Tercius
casus est iste. si alter illoꝝ est leprosus tūc pt fieri sepatio inter eos. quia le/
prosi dn̄t esse exclusi a cōitate hoim. sed tn̄ si illi libēter sibij inuicē copulant
admittat. Et istud intelligēdū est tā de viro q̄ȝ de muliere. qꝛ q̄dcunqꝫ
illoꝝ suppositoꝝ infirmat lepra pt separi ab alio Quartus casus est. si
fecisti alicui votū cuius cognatā ꝑus aliqualr cognouisti vl matrimoniū
cū ea ꝯtraxisti hoc impedit matrimoniū ꝛ dissoluit spōsalia Quintus
casus est iste si est equa volūtas maris ꝛ femie. scꝫ si ambo ꝓponunt caste
viuere qꝛ vt sic matrimoniū dissoluit sed spōsalia manēt Sextus casus
est iste. si aliqs esset fornicatus cū aliq̄ q̄ lucide pt ꝓbari dūmodo sit me
chatus talis pt ducere aliū virū ꝛ ecōuerso Septimus casus est ꝙ si cō
traxisti matrimoniū cū aliq̄ ꝛ postea trāsis ad aliā ꝛ das ei spōsalia ꝛ con
cumbis cū ea. ꝛ cū prima ꝯtraxisti ꝑ verba de pn̄ti tunc illa scda relinq̄tur
quā carnalr cognouisti ꝛ primā retinere debes Octau⁹ casus est. si pu
ella nō est matura. scꝫ ꝙ sit infra duodecim annos ꝛ facit alicui ꝓmissiōes
tunc ille ꝓmissiones seu vota nō stabūt. i. ꝙ spōsalia q̄ ipsa facit pn̄t dissol/
ui. Et rō est. qꝛ ipa ad annos discretōnis nō ꝑuenit. quia in illo tpe adhuc
fatua fuit ꝛ potuit faciliter decipi

Circa lrām ꝑmo est notandū ꝙ inter istos casus tūc ꝑmus q̄rtus ꝛ oc
tauus impediūt matrimoniū ꝯtrahendū ꝛ diminuūt ꝯtractuꝫ. Sed alij
q̄nqꝫ casus impediūt mrīmoniū ꝯtrahendū sed nō diminuūt ꝯtractum

Scdo notandū ꝙ ꝑter hos predictos casus in lrā. tunc extra lrām ad/
huc sunt alij casus mediātib⁹ q̄bus spōsalia dissoluunt. Naꝫ ꝑmus casus
est iste qn̄ vir ꝛ mulier fornicat spūaliter. i. recedit a fide. Secūdus ē susce
ptio sacroꝝ ordinū. vt si aliqs est diaconus vl subdiacon⁹ illud soluit spō
salia. Tercius casus est si aliqs ꝓmittat alicui ad certū tps ꝙ ducat eaꝫ in
vxorē ꝛ nō est monitus in illo tpe tunc illo tpe reuoluto spōsalia sunt rup
ta Quartus casus ꝛ vltimus est iste. si interuenerit cognatio spiritua/
lis. sic in tali cognatione fiunt fratres ꝛ sorores spirituales. tunc iterū spō/
salia sunt rupta.

Tercio notandū est. lrā dt ꝙ ingressus religionis diminuit sponsalia.
Et rō huius est ista. qꝛ tunc homo morit in mundo secularibus negotijs
abrenūciando Pro quo notandū est ꝙ triplex est mors. q̄daꝫ est mors
corporalis. q̄dam secularis. ꝛ q̄dam spūalis. Mors corꝑalis est quando
anima sepatur a corpore. Sed spūalis est quādo aīa sepatur a deo per
peccatū. Sed secularis ē quādo homo sepatur a mūdo ꝛ abrenūciat om
nibus secularibus negocijs. ꝛ vult solum christum sicut dixit beat⁹ Pau
lus. viuo ego sed iam nō ego. viuit aūt in me christus. Et isto mō homo
moritur per ingressum religionis. Quia tunc abrenūciat omnibus que ha

bet. Primo eñ abrenũciat libere voluntati ꝑ votum obedientie. Secun-
do abrenũciat delectationibus carnalibus ꝑ votũ castitatis. Tercio ab-
renunciat omnibus negocijs secularibus ꝑ votum paupertatis. ⁊ ergo illa
tria sunt eẽntialia ordis scꝫ obediẽtia castitas ⁊ votũtas paupertatis

Quarto notandum. differentia est inter sponsalia ⁊ matrimoniũ Uñ
matrimoniũ dicitur quãdo iam est cõsecuta copula carnalis. sed sponsa-
lia dicũtur anteq̃ copula carnalis subseq̃tur. ⁊ sic sponsalia inchoant ma-
trimoniũ. copula vero carnalis terminat matrimoniuꝫ ⁊ consũmat. modo
mors corporalis diminuit sponsalia ⁊ matrimoniũ. quia facit vacare benefi-
cia. ergo si miraculose aliquis sacerdos a mortuis resurgeret prebende et
beneficia quas prius habuit non essent ei restituende Sic eodem mõ est
de matrimonio videlicꝫ si vir alicuius mulieris suscitaretur a mortuis ad
istum virum redire non debet. Quia talis mors diuidit matrimonium.
etiam actu contractum

Quinto notandum est In littera dicitur si aliquis cognouit cognatã
alicuius postea non potest eam ducere in vxorem cuius fuit cognata Du-
bitatur ergo vtrum in omni coitu contrahitur affinitas siue legittime siue
non Et videtur ꝙ sic. quia affinitas est ꝑsonarum proximitas ex copula
carnali proueniens. modo si affinitas prouenit a copula carnali. ⁊ in om-
ni coitu est copula carnalis. ergo videtur ꝙ omni coitu contrahitur affini-
tas Et probatur hoc idem ꝑ apostolũ qui dicit Omnis qui adheret me-
retrici fit vnũ cum meretrice. Et ꝑ cõsequens ex hoc ꝯtrahitur affinitas
Sed in oppositũ arguit̃ sic. oĩs extraordinaria pollutio nõ diminuit mri-
moniũ sed simplex fornicatio extra thorꝝ legittimũ est extraordinaria pol-
lutio. g̃ talis nõ diminuit matrimoniũ Ad istud dubiũ rñdetur ꝙ forni-
catio siue sit in legittimo thoro siue nõ ⁊ q̃cunq̃ mõ fit ſm naturã seu na-
turalr̃ si aliq̃s cognouerit cognatã alterius nõ dꝫ intrare matrimoniũ cũ
ista cum ex fornicatione simplici extra matrimoniũ cõtrahit̃ affinitas sicut
in matrimonio Et defuncta muliere vir nõ pt aliam ducere nisi in quin-
ta linea cũ ex omi fornicatõe cõtrahit̃ affinitas naturalr̃. vt iam dcm̃ est
Tunc ad rõnem añ oppositũ dr̃ ꝙ aliquã ꝯmixtionẽ seu pollutionẽ eẽ ex-
traordinariã intelligit̃ dupl'r Uno mõ ꝙ nõ fit in thoro legittimo. Alio
mõ ꝙ nõ fit ſm cõsuetudinẽ cõmiscẽdi. Si ꝑmo mõ tunc impedit matri-
moniũ. si secũdo mõ tunc non impedit

.i. sacrũ matrimoniũ .i. manifeste corã gentibꝫ
Coniugium sacrum coram populo celebrare
spe matrimoniũ spe celebrãdũ inhibemꝰ
Precipimus ne sit foris ecclesiam prohibemus

Supius autor determiauit de spõsalibꝫ. h iã determiat de sacro mri-
monio. ⁊ diuidit̃ in duo. nã ꝑmo determiat de mrimonio. scdo ponit q̃ndã
cautelã oñdẽs corã q̃bꝫ ꝑsonis dꝫ celebrari mrimoniũ. scda ps ibi. Tota
pentela Quãtũ ad ꝑmã ꝑtẽ vult tm̃ ꝙ ꝯiugiũ siue mrimoniũ dꝫ fieri co-
rã pplo in facie eccie. ⁊ nõ forꝭ eccieꝫ vl' in aliq̃ loco occulto. Rõ est. q2 si fie-
ret in loco secreto tũc q̃nq̃ fierẽt illusiones ⁊ deceptões. ⁊ ne cõtingat hoc
tũc matrimoniũ dꝫ fieri in facie ecc'ie ⁊ in loco publico.

Circa lr̃am est notandū de q̈nq̧ Primo de causis matrimonij. Se/
cūdo q̈d sit matrimoniū definitiue Tercio vñ dr̄ matrimoniū. Quarto a
q̊ matrimoniū sit institutū. Quinto in quo loco ꝛ q̊ tp̄e est institutū Quā
tum ad p̄mū dr̄ ꝙ q̈ttuoꝛ sunt cause matrimonij scꝫ cā efficiēs materialis
formalis ꝛ finalis causa efficiēs est duplex scꝫ mediata ꝛ immediata. Cā
efficiens immediata est ꝯsensus mutu⁹ viri ꝛ mulieris ꝑ v̄ba de p̄senti. i.
vir ꝯsentit mulieri ꝛ mulier viro. Sed causa efficiēs mediata est institu/
tio diuina q2 deus gloriosus instituit hoc sacramentū Sꝫ cā materialis ē
vir ꝛ mulier scꝫ ꝯiuncti sed cā formalis est modus subarrādi Sed causa
finalis est duplex q2 q̄dam fuit añ peccatū ꝛ quedā post peccatū causa fi/
nalis añ peccatū fuit ꝓlis generatio sed causa finalis post peccatum fuit
fornicatōnis euitatio ꝛ hoc de p̄mo Quantū ad scd̄m est notādū ꝙ matri
moniū sic definit̄ ē viri ꝛ feīe legittima ꝯiūctio īdiuiduā ꝯsuetudinē s̄uās
dr̄ notāter in singulari viri ꝛ femine ꝛ nō in plurali viroꝝ ꝛ feminaꝝ ideo
q2 vnus solus vir debet habere vnā solam mulierē ꝛ ecōuerso Et in ista
descriptōne tangūtur omnes cause. primo tangit̄ causa materialis cuꝫ dr̄
viri ꝛ mulieris. Scd̄o tangitur causa efficiens cum dr̄ legittima. Tercio
tāgitur causa formalis cum dr̄ ꝯiunctio Quarto tāgit̄ causa finalis cuꝫ
dr̄ indiuiduā ꝯsuetudinē seruans Quantū ad terciū est notandū ꝙ ma/
trimoniū dr̄ q̈si matris muniū qd̄ idem est quod officiuꝫ vnde de sancto
martino cantur munia tua deuotus implebo Sed diceres quare magis
dicit̄ matrimoniū q̄ꝫ patrimoniū Respondet̄ ꝙ ideo q2 mater plus occu/
patur ad generandū prolem q̄ꝫ pater quia de ea dicit̄ ꝙ mater est in ꝑtu
dolorosa in lactando seu enutriendo laboriosa in ꝯceptu onerosa. Et sic
mulier plures labores habꝫ circa prolem q̄ꝫ vir ideo plus dicit̄ matrimo/
niū q̄ꝫ patrimoniū Quantum ad quartum scꝫ a quo matrimoniū sit insti
tutum est notandū vnde sicut iam dictū est ꝙ causa efficiens huius sacra
menti fuit ip̄e deus ideo dicit̄ ꝙ illud sacramentū p̄ncipaliter ꝛ effectiue
a deo sit institutum sed instrumental̄r ꝛ ꝯsecutiue tunc illud sacramentū
ab adam ꝛ eua est institutū Sed dr̄ q̈s in q̊ loco ꝛ in quo tp̄e est institutuꝫ
in amenissimo loco scꝫ in paradiso ꝛ in tp̄e iocūdo ꝛ sic tūc pꝫ dignitas hu
ius sacramenti q2 ratōne institutōnis tūc hoc sacramentū est digni⁹ alijs
vnde vnum sacramentū esse dignius alio intelligitur dupliciter. vno mō
ratōne efficatie sic baptismus est dignius alijs. Scd̄o ratōne excellentie
sic eucharistia est dignior alijs quod intelligitur pluribus modis. Ter/
cio modo ratōne ꝯferentis ꝛ sic ordo vł ꝯfirmatio est dignior alijs Quar
to ratōne vnionis siue institutōnis siue significatōnis Et sic matrimoni
um est dignius alijs. quia in matrimonio est duplex ꝯiunctio siue vnio p̄/
ma est animoꝝ quia ibi animus mulieris ꝯiungit̄ aīo viri. Scd̄a ꝯiūctio
est corpoꝝ in copula carnali que vnio ꝓprie designat vnionē fidelis cum
christo vnde apostol⁹ dicit qui adheret deo est vnus cum deo. Et quia
talis vnio in matrimonio significat vnionē dignissimam videlicꝫ vnionē
anime cum christo ergo ratōne istius vnionis illud sacramentum est dig
nius alio sacramento Etiam ꝑcat vnionē dei q2 de⁹ voluit se vniri huma
ne nature g̊ sicħ duo corpa ꝯiūgn̄t inuicē sic deitas fuit ꝯiūcta humaīta
ri i ꝑo g̊ rōe illi⁹ vniōis p̄cellit alia oīa sacramēta ꝛ īstitutōes ecclīasticas

Quantū ad quintū scȝ quō illud sacramentū sit institutū est notandū
ꝙ q̇dam dicūt matrimoniū esse institutū sub his. crescite ⁊ multiplicami-
ni ⁊ replete terrā. sed hoc videt̄ minus verū. Rō est ista. qꝛ ista verba fue-
runt ꝓlata tp̄e noe post diluuiū. Sed matrimoniū diu fuerat añ institutū.
sed pt̄ dici aliter ꝙ sit institutū ꝑ hec verba q̄ ꝓtulit cum euigilasset de sa
pore ⁊ vidit euā ⁊ dixit. Hoc os ex ossibꝫ meis ⁊ caro de carne mea vt ha
betur in Genesi. ⁊ tn̄ nullus dixit sibi ꝙ esset vxoꝛ sua. sed ip̄e cognouit eā
ex inspiratione diuina. vnde dixit propter hoc. homo derelinquit patrem ⁊
matrem ⁊ adherat vxori sue

Item notandū sicut iam dictū est ꝙ matrimoniū sit institutum ꝑ hec
verba que ꝓtulit Adam dicēs. Hoc os ex ossibꝫ meis ⁊c̄. Ex isto arguit̄
sic. ab isto institutū est matrimoniū q̇ ꝓtulit verba institutōis. sed adam
ꝓtulit verba institutōis. g̊ ab adam matrimoniū est institutū qđ videtur
esse falsum. qꝛ supra dictū est ꝙ christus instituit hoc sacramentū. Ibi rn̄
detur ꝙ in matrimonio sunt duo scȝ spūale ⁊ humanū. qꝛ sacrū matrimo-
niū repn̄tat aliq̇d spūal'r ⁊ aliq̇d humanū seu humanitus. mō sicut in ma
trimonio sunt duo sicut iaȝ dcm̄ ē sic ip̄m matrimoniū est institutū ꝑ hoīeȝ
et inspirationē diuinā. Sed tūc ad rōem dꝫ ꝙ matrimoniū nō est institu-
tum ab hoīe inquantū hō. sed matrimoniū institutū est ab hoīe diuinitus
illuminato ⁊ inquantū gratia spūssancti in eo operabatur.

Ultimo notandū ꝙ eccl'ia militans dꝫ esse cā huius copulationis. scȝ
matrimonij itasi vnus istoꝝ vellet decipere alium vt vir mulierē ⁊ econ-
tra. tūc eccl'ia militans nō dꝫ hoc admittere nisi esset cā legittima impedi
ens sicut ꝑus dictū est de casibus. g̊ matrimoniū dꝫ fieri coꝛā eccl'ia et te-
stibus pn̄tibꝫ publice seu manifeste. vt elicicitur ex intentione l'r̄e.

.i. tota ꝓgenies .i. viri ⁊ mulieris
Tota parentela sexus vtriusq; probabit
sp^e mr̄imoniū aliq̇bꝫ ip̄edimētis
Contractū reprobis casibus euacuetur
mr̄imo^m sp^e verbo .i. nō cū alio verbo alic⁹ tp̄is
Hoc de presenti cōsensu non alio stat
.i. rōnabili cā sp^e hoīm .i. duciat sp^e sacr̄m
Absq; pia causa nemo diuoꝛtiat illum
scȝ virū ⁊ mulierū
Unio summa duo fecit vnū. neq; quisq;
.i. segregat sp^e in carne sp^e vnū
Diuidat hoc vnum deus esse quod imꝑat vnū

Postq; autoꝛ determīauit de matrimonio. hic iam ōndit quō ⁊ qual'r
matrimoniū dꝫ celebrari ⁊ coꝛam q̇bus ꝑsonis. Et vult tm̄ qn̄ fit cōtrac
tio matrimonij ꝑ spōsum ⁊ spōsam tūc illa debꝫ fieri coꝛam tota parētela
vtriusq; sexus ne postmodū aliq̇bus casibus posset impediri. ⁊ illa ꝯtra-
ctio cum verbo de pn̄ti ⁊ non de futuro. qꝛ al's non staret matrimonium
nec rate teneret̄. ⁊ nullus hoīm dꝫ illam ꝯtractionē matrimonij sep̄are nisi
esset legittima causa. tunc addit rōem. qꝛ quod deus ꝯiunxit hoc hō non

sepat. sed deus non cõiunxit illa duo. g̃ nullus homo sepat. ⁊ si q̃s separet
absq̧ legitima cã haberet ꝑpetuũ dolorẽ cũ in infringeret mandatũ dei
Circa lrãm est notandũ ꝙ nullus dꝫ separe hos hoĩes absq̧ cã legitti
ma ⁊ absq̧ aliq̃ casu de p̃dictis casibꝫ. q꞉ sicut deus q̃ est trinus in ꝑsonis
et vnus in essentia. sic etiã illi hoĩes sunt vnũ q꞉ licet duo sunt in ꝑsonis. s.
vir ⁊ mulier. tñ sunt vnũ ꝑ copulã carnalez. g̃ nullus hõ dꝫ separe hos ab
inuicẽ quos deus gloriosus coniunxit. Et ergo littera dicit quos deus
coniuxit homo non separat
Scdo notandũ ꝙ verus ꝓcessus ⁊ recta forma in mr̃imonio sic dꝫ fieri
postq̧ vir ⁊ mulier cõueniũt ibi sil'ad eccl'iam cupiẽtes copulari tunc vir
stet p̃mo a dextris ⁊ mulier a sinistris tũc ipse sacerdos p̃mo q̃rat ꝯsensuz
vtrorũq̧. scꝫ an velint se mutuo in matrimonium ducere. Post hoc sagax
sacerdos q̃rat a parẽtela ⁊ a ꝑpl'o circũstante an sciũt casus illõ matrimo
niũ impediẽtes his itaq̧ factis sacerdos dicat. ego ꝯiungo tibi katherinã
hãc virginẽ vel puellã vel viduã vel q̃ua noĩat' sup corpus ⁊ aĩam ⁊ fidẽ
tuã vt ei p̃sis oĩbus diebꝫ vite tue sicut licitũ est ⁊ vt diliges eaz in ꝓspe-
ris sicut in aduersis in infirmitate sicut in sanitate ⁊ in hoc salutẽ aĩe tue
q̃ras ⁊ ei ꝓsis vt sibi ꝓcuras necessaria vite. ⁊ si incurrat aliq̃d ꝑiculũ cor
poris ip̃am nõ deseras sicut salutẽ aĩe tue q̃ras. Et eadẽ verba sacerdos
dicat ꝯplete ad puellã vel viduã ſm exigentiã. ego cõiungo tibi hunc virũ
petrũ vel q̃uo tunc noĩat' sup corpus tuũ ⁊ aĩam tuã vt ip̃a sis obediẽs oĩ
bus diebꝫ vite tue diliges ⁊ honores ⁊ nõ molestas fiduciã tuã ei adhibẽs
sicut tibĳp̃i ⁊ ab eo nunq̧ recedas. Et si incurrat aliq̃d ꝑiculũ corꝑis ne-
cessaria vite ei ꝓcuras inquantũ potes sicut q̃ris aĩe tue salutez. hoc facto
sacerdos cõiungat manus amboꝝ ad inuicem sic dicẽs. ego ꝯiungo vos
in nomie patris ⁊ filĳ ⁊ spũssci. ⁊ quos deus cõiunxit hoc hõ nõ separat
absq̧ pia causa. ⁊ sic matrimoniũ est confirmatũ ⁊ coniunctũ
Tercio est notandũ ꝙ duodecim st̃ casus impediẽtes matrimoniuz
ꝯtrahendũ ⁊ diuidẽtes ꝯtractũ. vñ'. Error ꝯditio votũ ꝯgnatio crimẽ
Cultus disꝑitas vis ordo ligamẽ honestas. Si sis affinis vel si coire ne
q̃bis. Hec. sociãda negãt cõnubia facta retractãt. Pro q̃ sciendũ ex q̃
error impedit mr̃imoniũ q̃ est p̃mus casus de his duodeci. Tũc est notã
dũ ꝙ error est q̃druplex. s. error ꝑsone. error ꝯditõis. error fortune. ⁊ error
q̃litatis. Nã p̃mus error ꝑsone est ꝙ si crederẽ me ꝯtrahere cũ katherina
et cõtrahere cũ agatha tũc ibi est error ꝑsone. q꞉ sumeret aliã q̃ꝫ ꝓposuit.
et sic ibi matrimoniũ ꝯtrahendũ ⁊ ꝯtractũ diuideret'. q꞉ ibi est error Sed
ꝯtra hoc arguit' sic. vt habet' in Genesi de iacob q̃ seruiuit pluribꝫ annis ꝓ
rachael. ⁊ postmodũ data fuit ei lya vna despecta cũ fluentibꝫ ocul' ibi fuit
error ꝑsone ⁊ tñ matrimoniũ nõ fuit ibi diminutũ. q꞉ nõ fuerunt separati.
Scdo ꝓbat'. hoc idez legit' de isaac q̃n volebat benedicere esau ⁊ bñdixit
iacob ibi bñdictio fuit adimpleta in iacob ⁊ nõ in esauu. Ex hoc arguit'
sic ꝯtra eundẽ casum. nã sicut est de bñdictõe sic etiã debꝫ esse de matrimo
nio. Sed bñdictio reuocari nõ potuit. g̃ nec matrimoniũ. ꝯña est nota. sed
maior pꝫ ꝑ sufficientẽ sĩlitudinẽ. sed minor declarat' de isaac q̃n voluit bñ
dicere esauu ⁊ bñdixit iacob. tunc benedictio nõ potuit reuocari a iacob.
ergo etiã debet sic esse de matrimonio sic ꝙ nonpotest reuocari. Sed in

oppositū arguit sic.sicut est in cōtractione emptionis ⁊ venditionis sic est
in contractione matrimonij.sed error impedit in cōtractu emptiōis ⁊ vē
ditionis.ideo error impedit matrimoniū. Maior est nota ꝑ similitudinē
Minor patʒ ex eo. quia si emerē aurū ⁊ aliquis daret mihi cuprū tūc con
tractus emendi nō esset firmus. Per hoc ad rōnem primā vbi fuit men-
tio facta de iacob ⁊ lya.ibi dr ꝙ error ꝑsone diuidit matrimoniū dummo
do consensus vtrorūqʒ non sequit. Unde cōsensus est duplex. Naʒ vnus
est cōsensus p̄cedens copulā carnalem.⁊ alter est cōsenfus qui subseq̄tur
copulam carnalem.mō licet iacob non habuit consensum p̄cedentē carna
lem copulam tamē habuit cōsensum subsequentē copulā carnalē ad lyan
et ergo ꝓpter cōsensum istū quē habuit stetit ipm matrimoniū. Tunc ad
rōnem scdam dr ꝙ differētia est inter benedictionē ⁊ matrimoniū. qr bn̄-
dictio est res diuina.ergo deus voluit sic habere ꝙ quādo isaac voluit be
uedicere esauu ꝙ benedixit iacob.sed ipsum matrimoniū consistit in ma-
nu humana.igitur ⁊c. Secundus error est conditionał.⁊ est talis ꝙ si cre
derem me contrahere cum libera ⁊ ipsa non esset libera tunc matrimoniū
non tenet. Tercius error est fortune ⁊ est ille vt si si contraherem cum diui-
te ⁊ contraherem cum paupere iste error non impedit matrimonium.
Quartus error est qualitatis. vt si crederem me contrahere cum virgine
et contraherem cū muliere hoc etiam non separat contractum matrimo-
niū. Secundus casus est votum solemne sicut est professio vt antea pa-
tuit. Tercius casus est conditio.qui casus concluditur in p̄mo. Quart⁹
casus est cognatio sp̄ualis. Quintus casus est crimen.quia ꝓpter homici
dium inhibetur matrimoniū. Et hoc forte sic est intelligendū ꝙ si eccle-
sia timeret homicidiū futurum ex tali cōiunctione tunc illud crimē matri-
moniū dissolueret.sed nec ipe nec ipsa alteri nubere posset. Sextus casus
est disparitas cultus que impedit matrimoniū. vt si vir esset christianus
mulier vero iudea. Septimus casus est vis id est violētia que quandoqʒ
etiam est grauis ⁊ impedit matrimoniū. Unde q̇dam doctor de hoc ca-
su sic dicit.non leuis excusat vis sed grauis aut violenta. Octau⁹ casus
est ordo qui etiam impedit matrimoniū. Nonus casus est ligamē quod
etiam impedit matrimoniū. ⁊ hoc est verum cum ligamen p̄cedit matri-
monium.quia si subsequitur ligamen non rescindit matrimoniuʒ. Deci-
mus casus est honestas publica que etiam impedit matrimoniū ⁊ q̇mo-
do illa fit prius visum est ⁊ infra dicetur. Undecimus casus est affinitas
Duodecimus casus est cum aliq̇s non potest coire id est reddere debitū
carnis. De q̇bus casibus lucidius determinat postea

Ultimo notandū est.ꝙ quidam heretici habent errorem de matrimo
nio dicentes ipsum matrimoniū non esse sacramentū Et arguunt sic.sine
sacramētis nemo saluari potest.sed homo potest saluari sine matrimonio
igit matrimoniū non est sacramentū. Maiorē sic declarāt.qr sine baptis-
mo nemo saluari p̄t.⁊ sic de alijs sacramētis. Minorē declarāt sic. quia
mlti hoīes sine matrimonio saluant vt notū ē Rn̄det ꝓpter remouere istū
errorē hereticū ꝙ sacramēta sunt duplicia.nā q̇dā st sacramēta sine quib
hō saluat sicut est ordo matrimoniū siue coniugiū. qr si hō nunq̄ intraret
coniugium adhuc bene saluaret. ⁊ simił si homo nunq̄ intraret ordines

adhuc alijs nõ obstantibꝫ regnũ dei adipiscitꝰ. Sed q̄dam sunt sacramenta sine q̄bus homo nõ p̄t saluari vt est baptismus. Et iõ manifeste patꝫ ꝙ argumentũ eoꝝ nihil cõcludit. qꝛ. dicunt logici ꝙ ex puris ꝑticularibꝰ nihil seq̄tur quali mõ eoꝝ argumentũ ꝓcedit. Scd̃o arguũt sic. nullũ sacramentũ est pctm̃. sed matrimoniũ est pctm̃. g̊ matrimoniũ nõ est sacramentũ. ꝯñа tenet in festino. Maioꝛ pꝫ de se. Minoꝛ ꝓbatur. qꝛ in matrimonio fit peccatum originale. igiꝰ ꝛc. Ad argumentũ rñdetur ꝙ mĩoꝛ ē falsa. sed tũc de peccato originali ꝙ hoc est cõsecutiue ꝛ nõ ꝯtractiue. qꝛ in matrimonio considerantꝰ tria. scꝫ ꝓlis generatio. fides integra. ꝛ grã consequens. ꝛ quando illa tria tenentur regulariter tunc matrimoniũ non currit in peccatum nisi consecutiue

sp^e in matrimonio sp^e mulieri
Legitime iungi noli sibi quã violasti
.i. ꝑ viciũ sp^e sequẽtes
Turpis adulterij vicio. si tres tibi casus
.i. ꝯdicũt .i. mĩstrasti sp^e aliq̄d
Obstant hij ꝙ procurasti forte venenũ
.i. aliq̄d silꝰe mulierꝫ
Aut aliquod simile. quo vir sit mortuus eius
sp^e mulieri cupis .i. i ꝯtractu ꝑ verba de futuro
Cui iungi queris si contractare fidem dat

In noĩe dñi nostri Jesu christi ꝛ sancte marie Amen
sp^e mulꝛ .i. ꝑ verba de p̃nti sp^e fidẽ
Illa tibi tecum. vel presentem dat eandem
sp^e extra lrãm ponitis septẽ sp^e mulieri
Casibus in reliquis poteris sibi legitimari
sp^e iã scripta de viro
Hec ecõuerso scribantur de muliere

Supius autoꝛ determĩat de matrimonio legittimoꝝ. hic iaꝫ determinat de matrimonio illegittimoꝝ. Et diuiditꝰ in duo. nã ꝑmo facit hoc q̄d dcm̃ est. Scd̃o ponit quosdã casus qui faciũt retinere mulierẽ que cõmisit adulteriũ. Scd̃a ibi. Casibꝫ in reliq̄s. Et legatꝰ lrã silꝰ sic. Si aliq̄s concunbit cum muliere. cum illa nõ dꝫ ꝯtrahere matrimoniũ si aliq̄s casuũ occurrit de istis Quoꝝ ꝑmus est. si vir dedit cõsensum vel consiliũ vel ministrauit venenũ ꝙ mulier deberet viꝝ interficere. ꝛ illo viro sic interfecto ipe non dꝫ ꝯtrahere mulierẽ in vxorẽ siue matrimoniũ cum tali muliere

Secũdus casus est iste. si aliqua mulier haberet virũ infirmantẽ. ꝛ si ꝓmittit alteri ꝑ verba de p̃nti ꝙ post mortẽ sui viri velit ipm̃ ducere tunc illud matrimoniũ nõ tenet nisi viro mortuo. Alij sic scd̃m casum exponũt Tu noli iungi isti mulieri que viuẽte viro dat fidẽ cõtrahendi matrimoniũ post obitum viri sui. Rõ em assignãt istam: q̄a illa mulier te nesciente posset viro mortem inferre Tercius casus. si mulier cognouit carnalr

aliquē viꝝ viro eius viuente ꝛ ducāt sponsalia ad inuicē tunc illa nō tenēt
viro viuēte nisi post mortē ibi seqtur copula carnalis. Deinde magister
subdit ibi casibꝫ in reliquis dicēs quosdē casus esse q̄ faciūt retinere mulie
rem adulterā volens tm̄ si vxor alicuius ꝯmisit adulteriū ita ꝙ vir eiꝰ nes-
ciat si tunc aliq̄s illoꝝ casuū q̄ sequūtur interfuerit tūc oportꝫ ꝙ talis vxorē
suā repudiatā reseruat Quoꝝ casuū ꝑmus est iste si vir fornicator ē vt mu
lier tūc vir nō pōt vxorem suā repudiare Et ratio est ista q̄r ibi ars delu-
dit arte. vn̄ catho Tu quoqꝫ fac simile. Scd̄s casus est iste si vir alicuius
mulieris ꝯsenserit vel iusserit vt ip̄a faceret adulteriū quocūqꝫ mō hoc fit
siue sit coacto mō siue ꝓpter inopiā siue ꝓpter mādatū supioris videlicet
regis vel ꝑncipis tūc vir ip̄am repudiare nō potest. Tercius casus est iste
si ip̄a mulier latēter facit adulteriū ita ꝙ maritus eius nō p̄t ꝓducere testi
moniū de hmōi facto tūc nō p̄t repudiare ip̄am Quartus casus est si ipsa
mulier absqꝫ velle suo ꝛ violēter est oppressa tūc iteꝝ vir nō debet repudia-
re ip̄am Quintus casus est iste si ip̄a mulier credit virū obijsse ꝛ ꝯmittat
adulteriū cū extraneo. viro aūt ꝑcipiēte adhuc nō debet eā dimittere Sex
tus casus est iste si vir cognouit eam postqꝫ sciuit eam fornicatā aliunde
adhuc eā nō debet dimittere. Septimus casus est iste. Si vir longe est
vel recessit a muliere ꝛ hoc ꝑ longū spaciū tꝑis ita ꝙ mulier nimis vrit ꝓpt
viri abstinentiā ꝛ ita ꝯmittit adulteriū tūc ip̄e vir adhuc nō hꝫ eā dimitte
re mō si ex his omnibꝫ casibꝫ aliq̄s solū vnū īpediret tūc vxorē adulterā nō
p̄t dimittere. Si vero nullus casuū iam dictoꝝ affuerit vxorē adulteram
licite potest repudiare nō tn̄ ex suiipsius volūtate sed ex ꝯsensu suoꝝ supe
rioꝝ ꝛ corā ecclesia militanti Item sciendū ꝙ doctores sacre scripture su
ꝑaddūt octauū casum videlicꝫ istum quādo vir infidelis ꝯuertit ad fidē
catolicā muliere manente in infidelitate ꝛ hec mulier si ducat aliū ꝛ postea
etiam ꝯuertit ad fidem catolicā tunc ꝑmus vir tenet eam reassumere.

Item notandū ꝙ ex lrā autoris trahit talis doctrina q̄ si aliq̄s habue
rit ꝯcubinā ꝛ aliq̄s illoꝝ casuū in lrā enumeratoꝝ affuerit tūc ip̄e cum ea
matrimoniū ꝯtrahere nō p̄t. Si aūt aliq̄s istoꝝ casuū nō impediret tūc ip
se cū ea matrimoniū ꝯtrahere p̄t. Et sic eodē mō intelligendū est de mu-
liere sicut de viro Itē notandū sicut habet ex lrā ꝛ ex iure ꝙ si aliq̄s ha-
buerit vxorem q̄ ꝯmiserat adulteriū quod cū testimonio ꝓbari p̄t tūc p̄t
ip̄am repudiare ꝛ ab ista p̄t separi sic tamē ꝙ hoc fiat ex ꝯsensu supioꝝ et
corā ecclesia militāte Ultimo notandū ꝑ modū dubitatōnis vtrū ali-
quis cognoscens aliquā mulierē carnaliter vxore sua viuente an tūc ille po
stea vxore sua mortua potest ꝯtrahere matrimoniū cū illa quā ꝑus cogno
uit Et videt ꝙ nō q̄r affinitas impedit matrimoniū sꝫ affinitas est cog-
natio ꝓueniens ex copula carnali ꝛ ibi fuerat copula carnalis quia ibi vir ꝛ
mulier vniti erāt ꝑ copulā carnalē g̊ ibi fuerat copula affinitatis ꝛ ꝑ ꝯn̄s
nō p̄nt se sumere in matrimoniū qd̄ fuit ꝓbandū Ad hoc dubiū respōde
tur ꝙ licite p̄nt ꝯtrahere matrimoniū dū aliq̄s illoꝝ triū casuū ꝑmoꝝ nō
affuerit tūc impedit matrimoniū Sꝫ tūc ad rōēꝫ dr̄ ꝙ copula carnal' ille-
gittime nō facit affinitatē q̊ ad bonā famā vel sic respōdet ꝭm aliq̄s ꝙ in-
ter ista nō est affinitas q̄r affinitas est inter diuersas ꝑsonas sꝫ hic nō sunt
diuerse ꝑsone q̄r vir ꝛ mulier sunt vnū ꝑ copulam carnalem. vel aliter dr̄

ꝙ ibi est affinitas ꝛ illa affinitas est occulta ꝛ de occultis nõ iudicat eccĩa
aliter dꝛ talis affinitas bñ impedit matrimoniũ ꝯtrahendũ cũ ꝯsangui-
nea adultere ꝛ tñ nõ impedit matrimoniũ ꝯtrahi cuꝫ ip̃a adultera per se
Ex hꝫ tũc vlterius dubitaꝝ vtꝝ aliq̃s interficiẽs possit ꝯtrahere matrimo
niũ cũ vxore interfecti Respõdeꝝ ꝙ sic qꝛ talis interfectoꝛ forte nũq̃ȝ cogi-
tauit de matrimonio ꝯtrahendo cũ tali muliere siue feia

Si potes abstineas prima muliere sepulta
sc̃ si potes caste viuere sc̃ ĩ matrimonio luxuria ĩpugnari
Et si nõ melius est nubere q̃ȝ nimis vri

In ista p̃te autoꝛ ponit q̃dã documẽta siue quasdã ꝑsuasiones circa ip̃m
matrimoniũ Et dĩ sic si aliq̃s habuerit vxorẽ ꝛ ista diuina ꝑmissione mo
riꝝ si talis p̃t se abstinere a libidine ꝛ a coitu nullo mõ ducat aliã vxorẽ. Si
aũt vir nõ p̃t se abstinere melius ẽ vt ducat aliã vxorẽ q̃ȝ ꝙ nimiũ a ꝯcupis
cẽtia narnali pugnereꝝ qꝛ meliꝰ ẽ nubere q̃ȝ nimis vri.i.a luxuria ĩpugnari
Circa lr̃am nota autoꝛ ponit vnã ꝑsuasionẽ ꝙ vir mortua muliere p̃-
ma aliã nõ ducat. Rõ ẽ ista qꝛ melioꝛ ẽ statꝰ castoꝝ q̃ȝ ꝯiugatoꝝ naꝫ ꝺm
triplicẽ statũ daꝝ triplex fructꝰ vt ṽginibꝫ daꝝ cẽtesimꝰ fructus viduatis
sexagesimꝰ ꝛ ꝯiugatꝭ tricesimꝰ Et g̃ si aliq̃s se p̃t abstinere magꝭ p̃miuꝫ
ꝯseq̃ꝝ si aũt abstinere nõ p̃t ꝓpter ãtiquã ꝛ malã ꝯsuetudinẽ tũc meliꝰ est
eũ nubere q̃ȝ nimis vri in luxuria vt dĩ ap̃ls qꝛ tũc forte ꝯmitteret maiora
pctã Itẽ dĩ ap̃ls Si nõ caste tñ caute ꝛ hoc sic exponit de matrimonio in
q̊ hõ sit cautꝰ qꝛ matrimoniũ ẽ inuẽtũ ꝓpter fornicatõnem euitãdã sꝫ tñ hꝫ
dictũ ap̃li aliq̃ exponũt dicẽtes si nõ caste tñ caute .i. in loco secreto vel in
angulo sꝫ hꝫ nõ valet qꝛ vbicũq̃ȝ ꝯmittiꝝ extra matrimoniũ sp̃ ẽ pctm̃ mor
tale vñ ꝓpheta fornicatores ꝛ adulteros iudicabit dñs. Sꝫ aliq̃ doctores
põderãt illa ṽba meliꝰ ẽ nubere q̃ȝ vri inferẽtes ex hꝫ qꝛ nubere ẽ bonũ q̃a
oĩs ꝯpatiuꝰ ꝑsupponit positiũ dici de ãbobꝫ ꝯpatis ibi respõdeꝝ vt dicũt
logici ꝙ ꝯpatiuꝰ capiꝝ dupl̃r ꝓprie ꝛ ĩꝓprie ꝓprie capiẽdo tũc ꝑsupponit po
sitiũ dici de ãbobꝫ ꝯpatis ĩꝓprie vero tũc nõ oꝫ ꝛ sic sumiꝝ hꝫ ꝛ in alĳs ꝯsi-
milibꝫ oꝛõibꝫ vt ibi fides christiana ẽ melioꝛ iudaica. Itẽ notãdũ ꝙ bo-
nũ ẽ p̃ma vxore mortua viꝝ abstinere ita ꝙ aliã nõ ducat rõ ẽ ista nã si aliã
duxerit bigamꝰ efficiꝝ ꝛ ꝑ ꝯseq̃ẽs inabil̃ ad susceptõeꝫ sacroꝝ ordinũ vñ
bigamꝰ dꝛ a bis .i. duo ꝛ gama mulier q̃si duas hñs mulieres Itẽ notãdũ
ꝙ ĩ isto sacramẽto sꝫ tria sic ĩ alĳs sacramẽtꝭ scꝫ sacramẽtũ res sacramẽti sa
cramẽtũ ꝛ res sacramẽtũ sil̃ sacramẽtũ tm̃ ẽ ꝯgnuꝰ exterioꝛ vl̃ ꝯiũcꝰ ꝑ euidẽ
tia signa sctã. sꝫ res sacramẽti tm̃ ẽ duplex scꝫ p̃maria ꝛ ẽ grã q̃ facit hoĩeꝫ
declinare a malo ꝛ facere bonũ Alia ẽ scd̃aria ꝛ ẽ signũ vnionis christi ꝛ ecĩe
qꝛ sicut se vir sel̃ dispõsauit mulieri sic christꝰ sel̃ se dispõsauit eccĩe Cuius
caput ip̃e ẽ sꝫ sacramẽtũ ꝛ res sacramẽti ẽ aĩaꝝ ꝯiũctio ꝛ corꝑis indiuisibi
lis vnio qꝛ tũc hõ intrat m̃rimoniũ ad fornicaõneꝫ euitãdũ ꝛ ad ꝓlis gña
tionẽ Vltimo nota dictũ ẽ sup̃ ꝙ erroꝛ ẽ vna ꝯditio matrimoniũ ĩpedi
ens. ꝑ q̊ dubitaꝝ vtꝝ nobilitas ĩpediat m̃rimoniũ ꝯtrahẽdũ ꝛ diminuat
ꝯtractũ Et videꝝ ꝙ sic qꝛ ꝺm mgr̃i sniaꝝ si aliq̃s ꝯtrahit cũ nobili ꝛ tal̃
nõ ẽ nobil̃ nõ valꝫ ꝯtractꝰ g̃ seq̃ꝝ ꝙ nobilitas ĩpediat matrimoniũ sꝫ in op
positũ arguiꝝ sic accñtia nõ ĩpediũt m̃rimoniũ sꝫ nobilitas ẽ accñs igiꝝ ꝛc.
minoꝛ nota ẽ de se ꝛ sil̃r maioꝛ. Ad hꝫ dubiũ r̃ndeꝝ ꝙ in matrimonio sun

duo scʒ essentialia ⁊ accidētalia. essentialiā sunt materia ⁊ forma materia ē psona. forma vero ē vnio aiaꝝ indiuisibil' ⁊ talia īpediūt matrimoniū. sʒ accidētalia sūt nobilitas ⁊ diuitie ⁊ talia nō īpediūt matrimoniū sʒ tūc ad rōem possit dici q̄ de nobilitate dupl'r loq̄mur vno° capim⁹ nobilitatē p subiecto nobilitatis hoc impedit matrimoniū vt ibi grā Si credere me cō trahere cū psona nobili ⁊ traderet psona ignobilis h̄ īpedit matrimoniū et h̄ pbat rō pma. Si aūt loq̄mur de nobilitate subiecti h̄ nō īpedit matrimoniū ⁊ h̄ pbat rō tercia

.i. deputata tpa .i. danť .i. in q̄b⁹ s^e matrimoniū
Tempora certa patent quibus hoc liceat celebrari
i. reperies s^e casus .i. nō debito pcessu
Inuenies plures q̄uis nō ordine recto
.i. matrimonij subdiuidim⁹ s^e casus
Casus coniugij nunc nos distinguimus hos sic
s^e vir .i. mortue mulieris .i. parētela
Tu de defuncte mulieris sanguine nullam
.i. mulierē .i. accipias s^e ducat viꝝ de pgenie viri sui mortui
Vxorem ducas econuerso nec ⁊ illa

Hic autor ōndit in q̄b⁹ ptib⁹ āni licitū sit celebrare matrimoniū Et diui dit illa ps in duas ptes. pmo facit qd dictū ē. 2° excusa se de q̄dā insuffici ētia ibi inuenies pl'es. pmo dt sic q̄. spōsalia pūt fieri oi tpe āni solēnitas aūt nuptiaꝝ ⁊ copula carnal' in certis tpib⁹ phibeť. pmū tps phibitū ē ab aduētu dn̄i vsq̄ ad octauā epyphanie. Scdʒ tps ē a q̄dragesima vsq̄ ad octauā pasche. Terciū ab ascēsiōe dn̄i vsq̄ ad octauā trinitatꝭ In oibus alijs tpib⁹ pūt fieri solēnitates nuptiaꝝ. immo psone que stꝭ matrimonia lit' ꝯiūcte his tpib⁹ dn̄t eē caste Et dt vlteri⁹ ⁊ tibi nō op⁹ ē volens tm̄ q̄ ista tpa in nullo scripto repn̄tari dn̄t rō ē illa q2 ista tpa īfringūť q2 ī septua gesima ⁊ ī aduētu dn̄i m'ltotiēs fiūt solēnitates m̄rimonij qd tn̄ de iure nō dʒ fieri. ⁊ cū illa tpa īfringūť igiť autor h̄ noīatiʒ explicat ista festa. Et subdit aliumcasum dicens si vxor alicuius moritur talis aliam non debet ducere de stirpe pme vxorꝭ sʒ alienā sic ecōuerso. si vir moriť mulier nō dʒ aliquē ducere de stirpe pmi viri Circa lrāʒ notādū ista tria h̄ enūerata festa īpediūt m̄rimoniū sʒ nō diminuūt ꝯtractū ⁊ ḡ lʒ his tpib⁹ solēnitas fieri nō dʒ tn̄ si fit m̄rimoniū eq̄ bn̄ dʒ ꝯuari ⁊ nō rūpi siue diminui Scdo notādū q̄ istis tpib⁹ nō posse m̄rimoniū attēptari itelligiť dupl'r. vno° q̄n tū ad m̄rimonialē ꝯtractū. alio° q̄tū ad solēnitates nuptiaꝝ. pmo° possit fieri singl'is tpib⁹ sʒ 2° nō. rō ē ista q2 solēnitates nuptiaꝝ īpediūt hoīes ī deuotōe sʒ q2 istis tpib⁹ hoīes mag' dn̄t eē deuoti ⁊ ad ꝯuiciū dei ppari q̄ alijs tpib⁹ ḡ hmōi solēnitates phibēť ⁊ nō solū solēnitates nuptiaꝝ sʒ etꝭ m̄rimoniales Tercio notādū q̄cūq̄ tpe fit ꝯtract⁹ m̄rimonij sp stabit siue sit tpib⁹ intdcis ⁊ sacris siue nō nisi aliq̄ cā legitīa pcesserit ꝓpť quā stare nō pt Vn̄ seq̄ť q̄ tpe nccitatꝭ tūc sp ꝯiugiū pt celebrari siue tpib⁹ itdictis siue nō nā ponať q̄ iter aliquē masculū ⁊ puellam fcrā eēnt spōsalia ⁊ ipe nō possʒ se abstinere in tpib⁹ ill' nisi cū ꝟgine sua ꝯcūberʒ tl'es pūt celebra re m̄rimoniū cū ꝯsensu supioris ꝓpter scandalum ⁊ opprobrium euitādū

Summula Raymundi

Quarto notãdũ superius dictũ est ꝙ ꝯditio est ſcd̃s casus impediẽs matrimoniũ ꝯtrahendũ ꝛ diminuens ꝯtractum Pro quo sciendũ ꝙ con ditio est duplex quedã licita ꝛ possibilis alia est illicita ꝛ impossibilis. pri ma ꝯditio impedit matrimoniũ ꝟbi grã Si aliquis vult ꝯtrahere cũ ali qua ꝛ dicit ego accipiã te in vxorem si dederis mihi centum marcas vl̃ sic ego ducam te in vxorẽ si placeat meis parẽtibꝫ mõ si talis nõ pecuniã pro missam dat vel si recedit a p̃misso illud impedit matrimoniũ ꝯtrahenduꝫ sed si ꝯsecuta est copula carnalis tunc talis ꝯditio nõ impedit matrimoni um ꝯtrahendũ Sic simil̃r in illo casu quãdo dico si parẽtibꝫ meis placeat tunc ibi nõ est matrimoniũ sed sponsalia rũpunt̃ ꝑ ꝯditõem licitã ꝛ possi bilẽ Alia ẽ ꝯditio illicita ꝛ ĩpossibilis ꝛ est duplex vl̃ eni ẽ inter verꝫ ma trimoniũ vl̃ nõ si nõ tũc talis ꝯditio nõ impedit matrimoniũ ꝟbi grã qñ dico ego accipiã te vxorẽ si dederis mihi aureũ mõtẽ ista ꝯditio ẽ illicita ꝛ ĩpossibil̃ ꝛ nõ diminuit matrimoniũ iã ꝯtractũ nec ĩpedit ꝯtrahẽdũ Alia ẽ ꝯditio illicita ꝯtra verꝫ matrimoniũ ꝟbi grã qñ dico ego accipiã te in vx orẽ si admittere velis multos amatores ꝓpter pecuniã illud ĩpedit matri moniũ ꝯtrahendũ nõ subsecuta copula carnali sꝫ si subsecuta ẽ copula car nalis tũc nõ ĩpedit matrimoniũ ꝯtrahẽdũ nec diminuit ꝯtractũ Ulti mo notãdũ ꝙ circa matrimoniũ nõ dꝫ aliđ fieri siue exerceri nisi ꝙ licitũ ẽ ꝛ qđ nõ ẽ ꝯtra statuta romane eccie sic ꝙ amicꝰ nõ sumat eiꝰ amicã qꝛ si h̃ fi eret tũc inter virꝫ ꝛ mulierẽ deberet celebrari diuorciũ qđ nõ dñm ẽ ꝛ h̃ in q̃ntũ se legittime ducũt in thoro legittimo. Et h̃ magister maĩfeste innuit ĩ textu vbi vult ꝙ nullꝰ virorꝫ dꝫ ducere aliquã mulierẽ de stirpe siue ꝯsag uinitate sue mulierꝫ mortue sꝫ dꝫ ducere mulierẽ alienã .i. mulierẽ de aliena ꝓgenie ꝛ sic eodẽ mõ mulier faciet si vir eius transit in viã carnis vniuerse et hoc tãgit autor ibi nec illa virum

s^e aliqs .i. in loco secreto s^e matrimoniũ
Si vir in occulto solus ducat mulierem
s^e ꝟba .i. votũ dispõsatõis ꝯmittit̃
Et de presenti sponsalis pactio fiat
.i. necẽriũ .i. ꝑ aliqs ꝟsus .i. maĩfestari
Sed tibi nõ opus est reliquo scripto reserari
.i. ꝯiũctio s^e abobꝫ .i. seqt̃
Copula carnalis si cõsensum comitetur
s^e mulier s^e oĩpotẽti .i. vxor
Hec coram domino sua coniunx esse ꝓbatur
s^e mulierẽ .i. testimonio s^e tal̃ vir .i. decipe
Hanc quia teste caret si defraudare laborat
.i. capiẽdo .i. aliã mulierẽ .i. in facie eccie .i. corã populo
Ducendo reliquam solẽniter et manifeste
.i. admittit .i. christianitas s^e vir s^e muliere
Sustinet ecclesia ꝙ et ille recedit ab illa
.i. trãsibit s^e suis s^e redẽptõis .i. tal̃ illusor .i. ad et̃nas dãnatõnes
Ibi ꝛ pro meritis sine spe deceptor ad orcos

Postq̃ȝ autor determiauit de matrimonio manifesto. hic ꝯñr determi
nat de mr̃imonio clãdestino ⁊ occulto. Et diuidit̃ in duas ꝑtes ẜm ꝙ po
nit duos casus. ꝑtes patebũt in ꝓcessu. Dicit ğ ṗmo sic. si aliq̇s mascul⁹
ducit aliquã femellã in occulto. scȝ nec corã eccl'ia nec corã ꝓp'lo sed absen-
tibus testib⁊ ⁊ pactio spõsalis. i. votũ dispõsatõis fiat ꝑ verba p̃ntis tem
poris siue copula carnal' seq̃tur siue nõ talis est vxor sua corã deo Sed si
forte ipam defraudare velit ⁊ dimittere exq̊ caret testimonio ⁊ ducat aliã
in faciẽ eccl'ie ⁊ manifeste corã ꝓp'lo ṗma dimissa. Et tũc lȝ eccl'ia militans
hoc admisit tñ ob h̉ talis illusor ⁊ sophista qui ṗmã dimisit ꝑhennit̃ in in (ferno habitabit.
Notandũ est ꝓ maiori intellectu lr̃e est sciendũ ꝙ q̇dã iurisperiti ponũt talẽ casum circa declarationẽ lr̃e ꝙ sit aliq̇s vir q̇ con
traxit matrimoniũ secrete cũ aliq̃ puella ꝑ verba de p̃nti subsecuta copu
la carnali. ⁊ postea vult eã defraudare cõtrahẽdo cũ alia muliere vel virgi
ne in facie eccl'ie corã viris idoneis testib⁊ p̃ntib⁊. tũc ṗma est vxor sua co-
ram deo gl'ioso. Scda vero corã ꝓp'lo. Tunc postea ipe cogitans se male
fecisse ⁊ ꝯsiderãs pctm̃ suũ esse magnũ vadat ⁊ ꝯfiteat̃. Et ponat̃ vlteri⁹
ꝙ confiteat̃ officiali. ⁊ talis dat ei cõsiliũ dicẽdo. si vis saluare aĩam tuam
debes redire ad primã dimittendo scdam. ⁊ tũc vlterius ponat̃ ꝙ mulier
scda citat eũ ad iudiciũ. q⁊ scdm matrimoniũ est solẽniter ⁊ manifeste cele-
bratũ in facie eccl'ie corã testib⁊ idoneis ⁊ primũ nõ. igit̃ tunc a tali iudice
cõpellat̃ ad scdam dimittẽdo primã. ⁊ hoc fit ꝓpter solẽnitatẽ celebratam
mõ idẽ iudex dr̃ ꝙ nõ dȝ manere circa primã. ⁊ hoc in cõfessione ⁊ tñ iudi
cat eũ manere circa scdam in iudicio ꝓpter p̃ntiã testiũ. tũc dubitat̃ qđ illo
rũ ille facere dȝ. q⁊ tunc videt̃ esse cõtradictoriũ ipi officiali. q⁊ in cõfessione
dixit ꝙ deberet redire ad primã. sed in iudicio dr̃ oppositũ scȝ ꝙ transferat
se ad scdam. q⁊ cõtraxit cum ea matrimoniũ manifeste. Et videt̃ esse con
tradictio. Ad hoc dubiũ iurisperiti sic r̃ndent. ꝙ ibi nõ est ꝯtradictio ca-
piẽtes fundamentũ ex logica. q⁊ dicũt logici ꝙ vera cõtradictio debȝ fie-
ri ad idem. sed sic nõ est hic Rõ est ista. q⁊ ideȝ inquantũ idẽ nõ dr̃ illa am
bo nam in cõfessione officialis sedet loco dei ⁊ dat consiliũ in foro cõscien
tie. Sed officialis in iudicio sedet sicut mĩster ecclesie ⁊ iudicat ẜm forum
manifestationis ⁊ cõscientie. Et sic manifeste videtur ꝙ ibi nõ ẽ cõtradic
tio. Sed diceres q̇d tamẽ ille debet facere si officialis ꝓpter excessum ex-
cõmunicaret eum. Rñdetur ꝙ tutius est ꝙ aliq̇s excedat mandatũ eccle
sie seu iudicis q̃ȝ ꝙ transgrediat̃ dei preceptum. q⁊ cum ṗma est factũ ve
rũ mr̃imoniũ lȝ secretũ fuit ⁊ nõ in facie ecc'ie celebratũ

Secuudo notandũ est ꝙ matrimoniũ est duplex. Nam aliqđ est clã-
destinũ siue secretum. ⁊ aliquod est matrimoniũ manifestũ siue publicum
Clamdestinũ est quod fit secrete solum inter cõtrahentes. sed manifestuȝ
est quod manifeste fit in facie ecclesie pluribus viris idoneis ⁊ mulierib⁊ p̄
sentibus. Et differũt illa duo matrimonia sic Quia matrimoniũ manife
stum habȝ tale ṗuelegiũ ꝙ si postea ꝓbaret̃ aliqđ impedimentũ vt affini
tas vel aliq̊d sit̃e sic ꝙ ibi celebrat̃ diuortiũ tunc nihilominus om̃es pueri
existunt. ⁊ hoc ꝓpter honorẽ mr̃imonij manifesti. sed matrimoniũ clamde
stinũ tale ṗuilegiũ nõ habȝ. q⁊ postea ꝓbaret̃ aliqđ impedimentum ꝓpter
qđ separent̃ tũc om̃es pueri nati essent illegitimi

sp^e p prestatione ɔtractus
Vox nihil vna valet duo testes ad minus assint
.i.caste viuat .i.valeat honesta ⁊ pba
Femina cõtineat qꝛ possit salua manere
sp^e viri .i.cupit .i.virũ ducere
Istius si vult post mortem nubere nubat
sp^e extñs sp^e vir mulierẽ decepisse rogãs mulierẽ
Si cõtritus hic hanc dolet illusisse petens quã
.i.in facie ecclie .i.pactũ
Deseruit. scio qꝛ solẽniter est celebratum
.i. diminui sp^e testibꝫ
Non reuocare potest nisi testibus hoc pagatur
.i.lapsus tue deceptõis
Unde ruina tue fraudis tibi sit eris ⁊ cui
.i.pmissionẽ q̃ ad ɔgnitões carnalẽ sp^e vxor
Dum fidem dederis tua non erit. vsqꝫ secũda
sp^e sp õa muliere sp^e mulr
Mortua sit nec ab hac coitum queras. qꝛ prima
sp^e vxor sp^e mulierẽ .i.phibẽte
Est tua. q̃uis ad hanc nequeas inhibente venire
sp^e scã sp^e vxor
Ecclesia. quia stat hic pro muliere secunda
.i.suadeo sp^e tu securꝰ recedas sp^e remote
Consulo qꝛ potius discedas cum muliere
.i. in patria .i.cũ scõa vxore
Prima quãqꝫ domi maneas cum posteriore
sp^e extñs sp^e vir
Conscius ipse sui facti sibi subueniat sic
.i.defraudationẽ .i.deceptões sp^e cũ aliq̃ puella
Fraudem siue dolum licet intendit manifeste
sp^e in tali defraudatõe sp^e a tali
Sponsa quã ducit erit hic sua non reuocatur
.i.pma relinq̃t sp^e mulierẽ
Pena sue fraudis sit qꝛ nõ deserit ipsam

Hic autor ponit aliũ casum cũ h̃ oñdẽs modũ p̃stãdi mrimonium clãdestinũ cũ hoc magis declarãs casum p̃tactũ. Et vult p̃mo qꝛ mulr nõ pt prestari ɔtractũ cũ vno teste sed oꝫ qꝛ ad minꝰ sunt duo testes idonei Ulc subdit doctrinã q̃ ad mulierẽ deceptã q̃ talis est. talis deceptor per hẽniter in inferno habitabit. ⁊ ista p̃ma vxor casta p̃maneat ⁊ ipõ detesto re viuẽte aliũ nõ ducat. qꝛ ipe est maritus eius corã deo. sed post mortez eius pt ducere alium si vult. sed tñ ille illusor q̃ p̃ma dimissa ⁊ defraudata duxit aliam vltimo cõscius peccati sui veniẽs ad primã dolens ipam illus

sisse petens instãter vt ipi ignoscat excessus suos. nã tunc eccl'ia non ꝑmit tit vt dimittat secundã vxorẽ. quã in facie eccl'ie duxit solẽnit᷑. Et iõ ipam non p̃t dimittere sed adducto testimonio ꝙ p̃ma fuit vxor sua secreta tũc talis erit pena eius ꝙ illa p̃ma quã defraudauit non erit vxor sua quo ad coitũ. licet sit vxor sua coram deo ⁊ tamẽ non in facie eccl'ie duxit eaꝫ. igit᷑ nec potest ipam iterato ducere donec secunda (quã in facie eccl'ie duxit) mortua sit. Sic etiam nec querat coitũ a secũda. quia ipa non est vxor sua sed p̃ma ꝗ̄uis tamẽ nõ potest ipe matrimonial'r redire de secũda ad pri-mã. quia eccl'ia hoc non ꝑmittit. ⁊ sic ipsa manendo cum secũda animam suam eternal'r dãnat. ergo dt autor cõsultiue ⁊ dat tale consiliũ ꝙ potius dimittẽdo secundã exeat terrã cum p̃ma ad longinquã distantiã ⁊ se inui cem nutriũt ꝗ̄ ꝙ nõ maneat domi cũ posteriori. Et sic potest saluare ani-mã suam ⁊ al's non Subdit ponendo aliũ casum ⁊ vult tm̃. si aliq̃s in-tendit defraudare aliquã puellam siue intẽdit fraudẽ vel dolum cum ali-qua puella legittimãdo ⁊ ꝗ̄uis spõsam postea ducit manifeste tũc hec id est prima erit vxor sua ⁊ non reuocat᷑ a prima Et pena sue fraudis sit ista ꝙ non derelinquat primã. vel ꝫm aliquos littera sic legit᷑. Si aliquis eẽt qui libẽter contraheret cum aliqua libera ⁊ forte ipam alio mõ cognoscere nõ potest nisi ꝑmitteret coram aliq̃bus testibus ꝙ velit eaꝫ ducere ⁊ ista cõsentiens ita ꝙ copula carnalis seq̃tur. tũc postq̄ istam cognouit ꝙ de intẽtione sua non fuit ꝙ ipam ducere vellet. ⁊ forte vellet se saluare ꝑ hoc ꝙ ad matrimoniũ req̃ritur cõsensus vtriusq̄. sed volũtas eius nõ fuit eã velle ducere. iõ rõne istius vult eam repudiare. Tunc littera vult ꝙ ipse nõ p̃t se ꝑ hoc saluare. imo eccl'ia militãs cogit ipm ꝙ ipam cõseruat pro vxore sua. quia producere testimoniũ potest. ⁊ pena sua fraudis erit ꝙ nul lo modo ipsam deserat seu deponat. quia vxor sua est. Et licet de intentio ne sua non fuit ipsam velle ducere. quia testes ⁊ ecclesia militans ad taleꝫ vnionem ipsum compellũt. illa est lectura secunda. sed tamẽ prima mag᷑ videtur esse de intentione p̄sentis littere

Circa litterã est notandũ ꝙ si aliquis cõtraheret puellã cum fraude si ue cum dolo. scꝫ ꝙ diceret ego sumã te in vxorẽ meam prebe mihi copulaꝫ carnalem. ipsa aũt credens verbis suis. ⁊ super hoc dat ei copulã carnaleꝫ ipse autem non intendens eam obseruare ⁊ postmodum in facie ecclesie ⁊ coram viris idoneis mitteret sibi alterã disponsare. Tunc illa p̃ma quam ita p̃mo defraudauit sua vxor est coram deo ⁊ coram ecclesia cum illa de-fraudatio fit testibus presentibus

Secũdo est notandũ. si quis diceret in illo casu. tamen in matrimonio debet cõcurrere volũtas vtrorunq̄. sed ego nunq̄ habui voluntatẽ ꝙ eã scꝫ primã volui sumere in matrimoniũ. ergo videt᷑ ꝙ possum eam repuda re. Ad hoc rñdetur ꝙ eccl'ia militans eum cogit ꝙ eam sumat pro vxore. Quia ficta fraus nõ cõcurrit ad matrimoniũ nec infringit illud. quia ec-clesia iudicat de manifestis. ⁊ solus deus de occultis. Et ideo qñ in facie eccl'ie dt. ego sumã te in vxorẽ. tunc ex istis verbis elicitur ꝙ eccl'ia iudicat videlicet ꝙ illa sit vxor eius dũmodo cõsensus ⁊ volũtas de ore vtrorunq̄ conseq̃tur. Nam ⁊ eccl'ia militans non iudicat de illis que intus in men-te includũtur. Sed solus deus illa habet iudicare.

Tercio notandū. sicut supius dcm̄ est tūc votū etiā est vnꝰ casus ꝗ impedit matrimoniū ↄtrahendū ⁊ diminuit cōtractū. Pro ꝗ est sciēdū ꝙ votū est duplex simplex vicȝ ⁊ solēne. votū solēne est qꝺ fit cū aliq̄ solēnitate. vñ dt Joannes andree ꝙ votū solēne fit ꝑ susceptionē ordinū sacrorum verbi grā. Si aliqs cōtraheret spōsalia cū aliq̄ ⁊ si nō nouisset eā carnalit̄ et si votū esset factū ꝓ eo ꝙ deberet fieri claustral̄. Et si de illo postea inforaret tūc ibi pt̄ fieri diuortiū qñ intrat claustrū. Sed votū simplex ē qꝺ fit sine solēnitate. vt si aliqs in corde suo vouens obseruare castitatez tale votū nō impedit matrimoniū ↄtractū. sed tñ votū solēne impedit matrimoniū ↄtrahendū ⁊ diminuit ↄtractū. Hic dcm̄ est ꝙ votū simplex castitatis nō diminuit matrimoniū ↄtractū. Cōtra hoc instat̄ sic. hō plꝰ ligat̄ ad vinculū maius q̄ȝ ad vinculū minus. sed vinculū ↄtinētie est maiꝰ vinculo matrimonij. igit̄ magis ligat̄ ad castitatē q̄ȝ ad m̄rimoniū. Maior ē nota. sed mior ꝓbat̄. q2 ↄtinētia ⁊ castitas ꝓmittunt̄ deo glo̍so. sed matrimoniū ꝓmittit̄ hōi. igit̄ ⁊c. Scḋo arguit̄ sic ↄtra idē. Iste tractus non vȝ in ꝗ implicat̄ pctm̄ mortale. sed in m̄rimonio implicatur pctm̄ mortale igit̄ nō vȝ. Maior est nota. q2 sacramēta excludūt oīa pctā mortalia Sȝ mior ꝓbatur. q2 qñcūq3 iste petit thoꝝ tunc peccat mortal̄r. Tercio sic arguit̄. plus est timēdū p̄ceptū dei q̄ȝ p̄ceptū eccie. sed preceptū eccie diminuit matrimoniū. iō etiā p̄ceptū dei qꝺ est votū simplex ꝓmissum Maior est nota de se. sed mior ꝓbatur. q2 affinitas est p̄ceptum eccie. ⁊ hec diminuit matrimoniū. g̃ etiā p̄ceptū dei qꝺ est votū simplex.

Hic circa istū casum est notādū sicut dcm̄ est supius tūc votū simplex impedit m̄rimoniū ↄtrahēdū de futuro sȝ nō diminuit ↄtractū iā de pñti subsecuta copl̄a carnali. Rō huiꝰ ē sicut dicūt doctores. q2 in voto simplici solū vnū ↄcurrit. s. ꝓmissio. ⁊ post illā ꝓmissionez adhuc pt̄ eē dñs illius rei ꝓmisse. q2 simplex ꝓmissio nō trāsfert dñm rei ꝓmisse. g̃ votuȝ simplex solū impedit matrimoniū ↄtrahēdū sed nō diminuit ↄtractū. Sȝ in voto solēni st̄ duo. s. ꝓmissio ⁊ donatio. ꝓmissio q2 ꝓmittit. donatio. q2 donat ⁊ trāsfert volūtatē in manū alterius ⁊ in alteriꝰ ptātē. sic eodez mō in matrimonio st̄ duo. s. donatio. q2 donat se vxori. ⁊ rei ꝓmissio etȝ ē ibi q2 ꝓmittit eā ducere. Et g̃ votū solēne impedit m̄rimoniū ↄtrahēdū ⁊ diminuit ↄtractū m̄rimoniū. q2 hȝ in se duo. s. ꝓmissionē ⁊ donatōem. Sed votū simplex solū vnū illoꝝ facit. nā tale votū simplex nō diminuit ↄtractuȝ matrimoniū sed īpedit solū ↄtrahēdū. q2 hȝ in se solū vnū. s. ꝓmissionē mō tūc sic de isto dr̄ q̄ ↄtraxit m̄rimoniū. isto mō tal̄ nō petat thoꝝ. q2 q̊tienscūq3 petierit mortal̄r peccat. sed si petit mulier tūc dȝ reddere debitū cum cordis amaritudīe. Tūc ad rōes in oppositū rñdet̄ pmo ad primā qñ arguit̄. hō plus ligat̄ ad vincl̄m maius ⁊c. ↄcedit̄ maior ad bonū intellectuȝ sed cū dr̄ in miori ꝙ vincl̄m ↄtinētie sit maius vinclo matrimonij. Rñr ꝙ illud est verū q̄ ad illū cui ꝓmittit̄. q2 ↄtinētia ⁊ castitas deo ꝓmittunt̄ matrimoniū aūt hōi sed q̊ ad matrimoniū tūc maius ē vincl̄m matrimonij. q2 in matrimonio st̄ duo. s. donatio. q2 vir dat fidē mulieri. ⁊ ibi est ꝓmissio. q2 ꝓmittit eā ducere. sed in simplici voto est vnū solum. s. ꝓmissio. igitur ⁊c. Ad rōem scḋam qñ arguit̄ iste ↄtractꝰ nō vȝ in q̄ iplicat̄ pctm̄ mortale. Rñr ꝙ h̄ ē verū ꝓut petit debitū. ꝙ tūc peccat mortal̄r. Si autē

nō petit sed opʒ vt reddat ad petitionē mulieris tūc nō peccat mortalr̄ sʒ tū quotienscūqʒ dʒ reddere tūc illud dʒ facere cū cordis amaritudine.

Ad scdam rōem qn̄ arguit. plus est timendū pceptū dei q̄ ecclie Cōcedat maior ꝛ ad ꝯclusionē finalr̄ dicat ꝙ votū simplex nō est pceptū sic ꝙ diminuat mr̄imoniū ꝯtractū. sed votū solēne bene

.i. mulierē   sp̄e ꝯsanguinitatis
Sponsam ducendi tibi linea quinta dat ausum
.i. de ꝓpria ꝓgeniei   sp̄e dcm̄   sp̄e qntā lineā i. 2° 3° ꝛ qrto ḡdibꝫ
Sanguine de proprio. quod nō cōcedimus infra
sp̄e ꝯsanguinitatꝫ   exn̄tes   sp̄e vir   sp̄e vir
Inqʒ gradu quarto consistentes ego vel tu
.i. copulamur
Non aliquo casu mulieri iungimur vni

Supius magister determiauit de multis casibꝫ matrimonij. hic ꝯn̄ter pseqtur de linea cōsanguinitatis. scʒ in q̄ gradu siue in qua linea p̄t ꝯtrahi matrimoniū. Et diuidit illa ps in duas ptes. Nam in pma autor facit hoc quod dictū est. In scda pte autor ponit quosdaʒ casus. Scda ps ibi. Mortua si tua sit. Quantū ad primā ptem mgr̄ vult tm̄ ꝙ institutū est in iure ꝙ nullus i matrimoniū ducat aliquā virginē vl̄ mulierē que est in scdo vel tercio vel qrto gradu ꝯsanguinitatis. sed bn̄ qnta linea dat tibi ausum. i. licentiā dispōsandi siue ducēdi vxorē aliquā de sanguine proprio vel de ꝓgenie ꝓpria. ꝛ si aliquo mō essent aliq infra istā lineaʒ illi non dn̄t disponsare mutuo. qꝛ ego vir ꝛ tu vir exn̄tes in qrto gradu cōsanguinitatis nullo mō possumus vnā vxorē ducere fm successionē tp̄is in prima scda tercia vel quarta linea. Etiam si euenerit ꝙ ego ꝛ tu essemus in tercio vel qrto ḡdu cōsanguinitatis ꝛ tu morieris tūc ego vxorē tuā relictā nō possum sumere. sed si ego esseʒ in quīto ḡdu ꝛ tu in qrto tūc h̄ possʒ (fieri.

Circa lr̄am notandū. ex lr̄a autoris colligit ꝙ aliqs vir in primo scdo tercio vel in quarto gradu exn̄s p̄t ducere aliquā mulierē vel virginē que est in qnto gradu. Et rō est ista. qꝛ inter ipos nō ē aliq cognatio

Scdo est notandū ꝙ hic circa lr̄am inuestigat qd sit cōsanguinitas et qd sit linea cōsanguinitatis ꝛ qd sit gradus. Quantuʒ ad pmū rn̄det ꝙ cognatio siue ꝯsanguinitas sic describit. Cōsanguinitas est ꝯgnatio psonaꝝ ab vna stirpe descēdentiū spūali ꝓpagine cōtractuʒ. Vel sic fm aliqs cōsanguinitas est vinculū psonaꝝ ab vna stirpe descēdentiū carnali ꝓpagine contractū. Et dr̄ cōsanguinitas a cō qd est sil' ꝛ sanguis q̄si simul de vno sanguine descēdens Pro q̄ est sciendū ꝙ ꝯsanguinitas est duplex Nam quedā est ꝯsanguinitas fornicatoria. ꝛ qdam legittima. naʒ illa dr̄ ꝯsanguinitas legittima q̄ fit cū copula carnali vxoris siue q̄ ꝯtrahit per copulā carnale vxoriā. ꝛ sic due sorores legittime sunt ꝯsanguinee p copulā carnalē vxoriā. mō p̄n̄s lr̄a maxime intelligit de ꝯsanguinitate legittima Sʒ de fornicatoria ꝯsanguinitate lr̄a mīme dʒ glosari. qꝛ posset dari certꝰ casus in q̄ se in matrimoniū sumerēt. Et certus casus in q̄ nō sumerēt Sʒ quo ad scdm est sciendū ꝙ linea ꝯsanguinitatꝫ sic describit. est multiplicatio psonaꝝ abeadē stirpe descēdentiū fm aliquē certum gradū. Sʒ quo

ad terciũ est sciendũ ꝙ grad⁹ sic describit᷑. est multitudo ꝑsonaꝝ in q̄ cog noscit᷑ q̄ distātia cognatōis aliq̄ ꝑsone dr̄ñt siue ab inuicē distāt. q2 aliq̄ sꝫ in pmo ḡdu ꝯsanguinitatis aliq̄ in scđo aliq̄ in tercio. ⁊ sic de alijs

Tercio est notandū ꝙ linea ꝯsanguinitatis ē triplex. nā em̄ q̄dā fit per ascēsum. q̄dā ꝑ descēsum. ⁊ q̄dā a collateralib⁹. nā linea ꝑ ascēsum hꝫ quattuor ḡdus. in pmo ḡdu sunt pr̄ ⁊ mater. in scđo sꝫ auus ⁊ aua. in 3ᵒ sunt ꝓauus ⁊ ꝓaua. in q̄rto abau⁹ ⁊ abaua. Sed linea ꝑ descensum etiā hꝫ q̄ttuor ḡdus. ita ꝙ in pmo ḡdu sunt filij. in scđo ḡdu sꝫ nepotes ⁊ neptes in tercio ḡdu sunt ꝓnepotes ⁊ ꝓneptes. in q̄rto sunt abnepotes ⁊ abneptes. Sic etiā in linea collaterali sꝫ q̄ttuor ḡdus. in pmo sunt fratres ⁊ sorores in scđo sunt cōsobrini ⁊ filij duoꝝ fratrū. in tercio sꝫ filij ꝯsobrinoꝝ. in q̄rto sunt filij illoꝝ. Ex hoc manifeste pꝫ ꝙ lrā intelligit᷑ de linea collaterali. ita ꝙ matrimoniū nō est ꝯtrahendū nisi in q̄nta linea vel ḡdu. q2 ꝑ lineā ꝑ ascēsum ⁊ descēsum cōsanguinitas multiplicat᷑ in infinitū. vt dicūt doctores. ⁊ sic tūc in lineis ascēdentiū ⁊ descendentiū ꝓhibet᷑ cōtractus q2 dicunt doctores si adhuc ꝑ diuinā potentiā esset sic aliquis in mundo tunc nulla mulier cum eo posset ducere matrimoniū.

Quarto notādū. ponat᷑ casus ꝙ vn⁹ sit in tercio vel in q̄rto ḡdu ⁊ alt᷑ in q̄nto ḡdu tūc dubitat᷑ vtrū possint ꝯtrahere m̄rimoniū. R̄n̄ ꝙ bn̄ p̄ñt ꝯtrahere. si vn⁹ est in q̄rto ḡdu ⁊ alter in q̄nto ḡdu dūmō ḡdus sit excessus alteri⁹ ḡdus. etiā dr̄ si aliq̄ eēnt infideles ꝯtrahētes m̄rimoniū in ḡdu ꝓhibito. ⁊ si postea ꝯuertant᷑ ad fidē catholicā tūc illud matrimoniuꝫ stabit᷑. q2 baptismus videt᷑ satisfacere de tali peccato.

Quinto est notandū lrā dr̄. si aliq̄s duceret vxorē ille dꝫ ducere aliquā in q̄nto vl᷑ in sexto ḡdu ⁊ nō scđo vl᷑ in tercio. istud dcm̄ solū est intelligēdū de ꝑsonis simplicib⁹ ⁊ de ꝑplo vulgari q̄ꝝ copia ē vt sꝫ rustici milites ciues siue cliētes. Sꝫ tn̄ reges ⁊ p̄ncipes p̄ñt ꝯtrahere matrimoniū in terᵒ vl᷑ in q̄rto ḡdu. Cui⁹ rō ē ista. q2 reges p̄ncipes barones sꝫ pauci. vulgares vero multi. Igit᷑ reges p̄ncipes ⁊ eoꝝ filij ⁊ barones ⁊ eoꝝ filij p̄ñt cōtrahere m̄rimoniū in tercio vl᷑ in q̄rto ḡdu ⁊ hoc ꝓpter pacē firmiorē ⁊ securiorē. vñ q̄n reges mutuo inter se affinitatē cōtrahunt. silr̄ ⁊ p̄ncipes et barones tūc om̄is ꝓplus eoꝝ erit magis securus ⁊ pacificus

Ultimo est notādū ꝙ in veteri testamēto tūc iudei ꝯtraxerūt m̄rimoniū in scđa vl᷑ tercia linea. q2 tp̄e illo ⁊ circa originē mūdi modica erat q̄ꝫtitas hoīm. ⁊ ḡ vt augmētarent᷑ hoies tūc iudei in scđa vel in tercia linea cōtraxerūt matrimoniū. sed mō nō dꝫ fieri. q2 nūc mūdus satis augmentatus est. ⁊ ideo iam in q̄nta linea nō fit cōtractus.

.i. defuncta .i. de parētela eius

Mortua si tua sit mulier non sanguinis eius

.i. ducas .i. q̄ ꝯtinet᷑ infra q̄ntū gradū

Accipias vllam quā linea quarta figurat

spᵉ nō ꝯguisti spᵉ tal᷑ mulier .i. faciēdū ē

Incorrupta licet moriatur idem teneatur

Hic mgr̄ ponit q̄sdā casus circa m̄rimoniū ꝯtrahendū. Et diuidit᷑ in tres ꝑtes ſm ꝙ ponit h̄ tres casus. scđs casus ibi. Si cognouisti. Terci⁹

ibi. Si quā τc. Quātū ad pmā ptē vult tm̄. si vxor tua sit mortua τ aliā volueris ducere nō ducas aliquā q̄ est de sanguie illius. et q̄ est in qrta linea sed vltra. Et dato φ ipa solū eēt sibi pmissa τ nō dū carnal'r cognouisti idē teneaṫ. s. φ nō ducas aliquā de sanguie ei⁹ in qrta linea, sed vltra

Circa lrām nota. φ casus lre stat in hoc si aliqs haberet vxorē quā nō cognouisset carnal'r ꝓpter eius abstinentiā τ si mulier tūc moreret incorrupta tūc ille sponsus adhuc nō dʒ aliam ducere q̄ est infra quintā lineam seu qntum gradum illius linee mulieris

Scdo est notandū. nā ꝑus dcm̄ est φ in omī coitu ꝯtrahiṫ affinitas Pro q̄ est sciendū φ affinitas ꝯtrahiṫ tripl'r ꝑ quā generaṫ publica honestas. Primo mō qn̄ qs ꝯtrahit cū aliq̄ virgine vl' muliere nō subsecuta copula carnali ita φ vnū illoꝝ suppositoꝝ moriṫ scʒ vir vel mulier an̄ copulā adhuc ꝯtrahiṫ affinitas inter sanguineos illi⁹ mortue mulieris vel virginis τ tū talis nō dʒ cōtrahere cū aliq̄ nisi in qnta linea. Scdo ꝯtrahiṫ affinitas ꝑ actū fornicatoriū. qꝛ ꝑ hoc generaṫ publica honestas. qꝛ oēs ꝯsanguinei sunt isti affines q̄ sic cognouit istā. τ nō dʒ cōtrahere matrimoniuʒ nisi in qnta linea. Tercio ꝯtrahiṫ affinitas ꝑ mutuū consensuʒ quē seqtur copula carnal'. igiṫ etiā gn̄aṫ publica honestas ꝑ quā cōtrahitur affinitas inter oēs cōsanguineos mulieris τ viri

Tercio est notandū vti supius expressum est φ multa sunt matrimoniū impedīētia ꝯtrahendū τ diminuētia ꝯtractū. τ inter hec fuit enumerata cognatio Pro q̄ sciendū φ triplex est cognatio. nā q̄dam est carnal' et q̄dam est spūalis τ q̄dam legalis. Et ista triplex cognatio hʒ ortū a triplici lege. scʒ a lege naturali a lege diuina τ a lege positiua. nā a lege carnali cognatio carnal' hʒ ortū. qꝛ natual'r inter oēs cōsanguineos cōtrahiṫ seu generaṫ amicicia q̄ impedit matrimoniū. sed a lege diuina cognatio spūal' qꝛ sacramēta hn̄t efficatiā a christo. τ iō cognatio spūal' hʒ efficatiaʒ a lege diuina. sed a lege positiua cognatio legal' hʒ ortū. qꝛ instituiṫ a volūtate hūana. Et de istis nihil ad ꝓpositū. sʒ solū de ꝯgnatōe carnali. sed q̄ sic cāe alie īpedīētes mr̄imoⁱⁱ ꝯtrahēdū τ diminuētes ꝯtractū de istis sufficiēter p⁹

Ultio notādū. ex q̄ hic solū agiṫ de cognatōe carnali tūc du (dcm̄ ē. biū est vtrū ꝯsanguinitas impediat matrimoniū. τ videṫ φ non. qꝛ inter adam τ euā fuit maxima affinitas. qꝛ alterū fuit de altero τ tn̄ possidebāt matrimoniū. qꝛ dn̄s cū eis ꝑmo mr̄imoniū instituit. igiṫ maifeste videṫ φ affinitas siue ꝯsanguinitas nō īpedit mr̄imoⁱⁱ. Itē ex alio sic. nulla mul'r ē plus ꝯiūcta viro q̄ȝ eua fuit ꝯiūcta ade. illo tn̄ nō obstāte adā ꝯtraxit matrimoniū cū eua. igr̄ videṫ φ cōsanguinitas nō īpedit mr̄imoniū. sʒ φ eua fuit pl⁹ cōiuncta ade declaraṫ sic. qꝛ eua fuit formata ex costa ade. igiṫ fuit ei pl⁹ cōiuncta τ maxie. Sed in oppositū hui⁹ est autor in lrā q̄ dīt φ consanguinitas īpediat mr̄imoniū. Et h̄ idē habeṫ in leuitico vbi dr̄. oīs hō nō accedat ad proximā sanguīs sui. Un̄ est sciendū φ matrimoniū nō dʒ cōtrahi cū sanguineis ꝓpter triplicē cām siue legē. ꝑmo ꝓpter dictamē leg̃ natural'. qꝛ apud oēs hoīes tūc eadē lex natural' repn̄tāt φ fili⁹ nō ꝯtrahat cū matre nec pater cū filia Scdo ꝓpter inhibitoem legis diuine. qꝛ vt supra patuit tūc ꝑsone ꝓpter cōsanguinitatē ꝓhibenṫ a matrimonio Ter⁹ ꝓpter ihibitōʒ leg̃ eccie. qꝛ hodierna die eccia adhuc ihibʒ ꝯhere mr̄imoⁱⁱ

infra quantũ gradũ cõsanguinitatis. Olim aũt ecclia in septimo gradu permisit solũ ↄtrahere matrimoniũ. nũc aũt in quito gradu pmittit. Et ratio pmi est. qꝛ nunc deficit charitas inter cõsanguineos q̃ olim ad tm̃ non deficiebat. Et rõ scdi ẽ ꝓpter obliuionẽ interuenientẽ ne fiat erroꝛ tũc iaꝫ institutũ est ab ecclia in q̃nto gradu ↄsanguinitatis cõtrahere matrimoniũ. Tũc ad rõem rñdetꝛ ꝙ ↄsanguinitas inter adam ꝛ euã nõ fuit ex ꝓpagine carnali sed ex miraculosa foꝛmatione. ꝛ illa nõ impedit matrimoniũ. Sed ad scdam ꝑtem rõnis qñ dꝛ nulla mulier est plus cõiuncta viro suo. ꝛc. Ibi rñdetꝛ ꝙ euã maxime esse cõiunctã ade intelligitꝛ dupl'r. Uno ꝯm carnalẽ cõiunctionẽ. ꝛ sic nõ fuit maxie cõiuncta ade. Alio mõ ꝑ miraculosam foꝛmationẽ. ꝛ sic tũc eua fuit maxime cõiuncta ade. mõ dictum est ꝙ miraculosa foꝛmatio nõ impedit matrimoniũ

sp^e vir carnal'r .i. ex casu
Si cognouisti casu pꝛopꝛie mulieris
.i. soroꝛẽ sp^e hmõi aliquã
Germanã. siue matrem vel consimilẽ quã
reqras muliere carnal'r
Personã. non ius reputas ab ea coeundi
sp^e vxoꝛ .i. volũtatẽ adhibet
Si tua legitima consentit perpetuo tu
sp^e te sp^e tua vxoꝛ .i. petẽti
Abstineas. si non consenserit hunc repetenti
.i. actũ coeũdi sp^e mul'r
Jura thoꝛi reddas inuitus. et hec tua non sit
.i. vxoꝛ sp^e a te .i. ꝑpetratũ
Cõiunx. et grauiter cõmissnm dilue crimen
.i. aliquã duceres .i. ꝑ coitũ defloꝛasti
Si quã contraheres quã tu coitu violasti
sp^e mulierꝫ sp^e viro .i. disponsabitꝛ
Illius neptis tibi nunq̃ꝫ legitimetur
.i. ignoꝛãter sp^e ↄsanguinee sp^e viro
Inscius huic iunctus si sis a te sepetur
.i. cognoscat sp^e militãs sp^e tale
Noscat ꝛ ecclesia factum ratione pꝛobatũ

Hic autoꝛ ponit alios casus circa matrimoniũ. Et vult tm̃ ꝙ in istis casibꝫ si carnal'r eueniũt ꝙ cognosceres soroꝛẽ vel amicã tue mulieris ꝛ si postea susceperis tũc nunq̃ꝫ debes actũ coeũdi nec cum ꝓpꝛia muliere nec cum alia exercere. Sed si ipsa cõsenserit abstineas ꝑpetue a coitu. Si aũt nõ cõsenserit tũc ipa repetẽte redde ei coitũ. qꝛ ipa vxoꝛ tua est quantũ ad iura carnalia. sed tu nõ debes petere. Deinde subdit Mgr ibi. Si quaꝫ ꝛc. dicẽs. si tu violasti aliquã mulierẽ ꝑ coitum ꝛ postea cum ea cõtraxerꝭ matrimoniũ tũc neptis vel filia istius mulieris scꝫ vxoꝛis nunq̃ꝫ ꝑt tecum cõtrahere matrimnniũ. Si aũt inscius cũ ea cõtraxisti tũc sepanda est a te

qꝛ nõ potest legittime ꝯtrahere matrimoniũ cũ ea. qꝛ ibi est affinitas. Et hoc dꝫ cũ ꝓbata rõne fieri ⁊ cum cõsensu epi

Circa lrãm nota ꝙ ꝑ declaratione lrẽ ponit᷑ talis casus. Si essent due sorores ⁊ vnus cognosceret vnã carnal'r ⁊ postea sumeret aliam legittime tũc dubitat᷑ an tũc prima deberet ꝯtrahere copulã carnalẽ vel cũ scd̃a. non cũ ꝓ̇ma. qꝛ scd̃a est sua legittima. nec cũ scd̃a. qꝛ ꝓ̇us cognouit eius sororẽ carnal'r q̃ est germana eius. Et iõ dꝫ se abstinere ꝑpetue vt dt̃ lr̃a. Rñ̃detur ꝙ cũ nulla illaꝝ dꝫ ꝯplere actũ carnalẽ. Jdõ qꝛ vnã sororẽ ꝓ̇us ꝯgnouit. ⁊ si tũc scd̃am accepit tũc vt dt̃ scd̃s casus essent seꝑandi. nec dꝫ ꝯgnoscere primã. qꝛ nõ est eius legittima vxor Sed ambabꝫ mortuis pt̃ sumere aliã cum qua hoc faciat. Et sic pꝫ ꝙ in om̃i coitu est affinitas. qꝛ licet ꝓ̇mã cognouit fornicatorie tñ illa fornicatio impedit ꝙ non potest sumere secundã. quia ibi est affinitas que impedit contractũ

Itẽ notandũ ex lr̃a habet᷑ ꝙ si vir cognosceret germanaꝫ vxoris sue tũc ex hoc ꝑderet ius coeũdi siue petitionẽ debiti carnis ab vxore propria

Cõtra hoc arguit᷑ sic. illud qd̃ nõ seꝑat matrimoniũ nõ seꝑat virũ a petitione debiti carnis. sed vir si cognouerit cognatã vxoris sue illud non seꝑat matrimoniũ. igit᷑ ⁊c. Maior est nota de se. qꝛ magis est separe matrimoniũ q̃ꝫ a petitõe debiti carnis separi. Minor pꝫ de se. qꝛ si vir cognoscit cõsanguineã vxoris sue ex h̃ tũc nõ tenet᷑ celebrari diuortiuꝫ. g̃ videt᷑ ꝙ ꝓpter hoc etiã nõ amittit ius carnis vel thori. Ad hoc rñdet᷑ ꝑ distinctionẽ ꝙ aliquẽ cognoscere cõsanguineã vxoris sue intelligitur dupl'r Uno mõ añ ꝯtractũ matrimonij. alio mõ post ꝯtractũ matrimonij. Si añ contractũ matrimonij cognouerit cõsanguineã vxoris sue hoc impedit m̃rimoniũ ꝯtrahendũ ⁊ diminuit cõtractũ. Si post ꝯtractũ matrimonij cognouerit cõsanguineã vxoris sue tũc solũ impedit ius petẽdi debitum carnis. nã si hoc seꝑat matrimoniũ tũc q̃libet facil'r posset separi ab vxore sua qñ accederet eius cognatã g̃ sequit᷑ ꝙ solũ talis amittit ius petẽdi debitũ carnis. qꝛ q̃tienscunqꝫ petierit peccat mortal'r Jtem sciendũ ꝙ illa littera noscat ⁊ ecc'lia sumpta est ex decretalibꝫ de diuortijs cap'lo porro vbi dr̃ vir non potest dimittere vxorem sine iudicio eccl'ie nisi notorium sit impedimentum matrimonij

.i. furtiue sp^e aliq̃s sp^e aliqua

Si furtim pueros genuisti de muliere

alterius viri .i. ꝓhibe .i. m̃rimoniũ

Coniugis alterius inhibe ne coniugiũ quis

.i. cũ istis pueris legittis sp^e legittia;

Inter eos celebret et quos tua ꝑturit vxor

.i. duceret .i. cũ ꝯsanguinea

Contraheret cum nepte nepos cum fratre sororqꝫ

Superius autor expediuit se de m̃rimonio in q̃ generant᷑ pueri legittimi. hic ꝯñter determiat de eodẽ in q̃ generant᷑ pueri illegittimi. Et diuidit᷑ in tot ꝑtes quot posuit mgr̃ casus de hm̃õi pueris in matrimonio illegittime generatis ⁊ vult tm̃ q̃ ad primaꝫ Si aliq̃s vir generat pueros de aliq̃ muliere illegittia siue ꝯcubina sua ⁊ cũ hoc generat aliq̃s filios legit

timos cū ꝓpria vxore sua tūc tal' vir siue mascul⁹ dz inhibere ne aliqs illoꝝ
pueroꝝ illegittimoꝝ ꝯtrahat mr̄imoniū cū suis puerꝫ legittis q̄s genuit
ex sua ꝓpria vxore ꝛc̄ Et rōē q2 al's fr̄es ꝛ sorores nepotes ꝛ neptes int' se
ꝯtraherēt matrimoniū qđ ꝑus ē ihibitū q2tm̄ i q̄nta linea dz fieri ꝯtract⁹
mr̄imonij Notādū dubitat' vtꝝ filij illegitti pn̄t cōheredes patrinaꝝ posse
ssionū cū pueris legittimis ꝛ videt' ꝙ sic. q2 dr̄ ꝓpheta ꝙ fili⁹ nō portabit ī
q̄tatē pr̄is vl' mulierꝫ.i. mr̄is. q2 fili⁹ nō ē i culpa s3 pr̄ vl' mr̄ q̄ adulteriū cō
miserūt iō videt' ꝙ filij illegitti nō excludūt' a patnis possessiōib⁹ siue here
ditatib⁹ S3 i oppositū ē cōit' oēs iuriste q̄ ponūt drāz it' legittios ꝛ illegit
timos q2 legitti sumūt hereditatē illegitti ꝓ nō. ad h̄ r̄ndet' ꝙ isti filij ille
gitti nō sumūt paternā hereditatē s3 qn̄ dr̄ filius nō portabit iniq̄tatē pa
tris ꝛc̄ Ad hoc respōdet' ꝙ filiū portari iniq̄tatē patris intelligit' duplicit'
vno mō q̄ ad penā eternā Et tunc dr̄ ꝙ filius nō portabit iniq̄tatē patris
Alio mō intelligit' q̄ ad penā corꝑalē Et sic puer bn̄ pt̄ portare iniq̄tatē
patris Alij aūt sic dicūt ꝙ puer bn̄ portabit iniq̄tatē patris q̄ ad iniq̄tatē
pene nō aūt q̄ ad iniq̄tatē culpe Ultimo notandū. dubitat' vtꝝ sacramē
tum matrimonij ꝯfert grām ꝛ videt' ꝙ nō. q2 illud qđ a volūtate depen-
det nō ꝯfert grām s3 matrimoniū depēdet a volūtate igit' matrimonium
nō ꝯfert grām maior p3 q2 nos oēs volūtatē habem⁹ ꝛ si tūc grā depēde-
ret a volūtate tūc oēs haberem⁹ grām qđ ē falsum. minor ꝓbat' q2 matri-
moniū ibi fit ꝑ ꝯsens3 vtriusq3 igit' matrimoniū depēd3 a volūtate. S3 in
oppositū arguit' sic Omē sacramētū noue legꝫ ꝯfert grām s3 matrimoniū
ē sacramētū noue legis igit' matrimoniū ꝯfert grām ꝯn̄a ten3 de se. maior
ꝓbat' q2 sacramēta hn̄t originē a passione christi siue efficatiā a q̄ ꝯfert' no
bis grā. S3 minor p3 de se Ad argumētū r̄ndet' ꝙ sacramētū matrimo
nij ꝯfert grā3 q2 sacramētū matrimonij excusat culpā. rō ē q2 si copula car-
nal' fit debito mō in matrimonio tūc fit sine pctō q̄ tn̄ eēt cū pctō extra ma
trimoniū Nā oīs fornicatio extra mr̄imoniū ē pctm̄ mortale vt dr̄ ꝓpheta
ꝑdes oēs q̄ fornicant' abs te. Un̄ sciēdū ē ꝙ mr̄imoniū ꝯfert grā3 ꝓpt' tri-
plex bonū qđ ē in matrimonio sc3 fides ꝓles ꝛ sacramētū ꝛ q2 ibi ē copula
triplex sc3 copula sanguis copula vtil' ꝛ copula inseꝑabil'. ꝛ sic ex h̄ habet'
triplex bonum. nam p̄mo ibi ē copula sanguinis q2 ibi vir cū sola muliere
ꝯtrahit matrimoniū ex h̄ tūc gn̄at' ꝙ mr̄imoniū h3 bonū fidei q2 ex h̄ gn̄at'
amor charitas sil'r ꝛ fides. 2° ibi ē copula vtil' ꝓpt' qđ seq̄t' bonū ꝓlis ad cul
tū dei 3ᵒ ibi ē copula iseꝑabil' ꝓpt' sacramētū matrimonij. q2 ē sacramētū ise
ꝑabile. Tūc ad rōē3 qn̄ dr̄ illđ qđ depēd3 a volūtate nō ꝯfert grā3. r̄ndet'
veꝝ ē ꝙ illđ qđ p̄cise ꝛ adeq̄te depēd3 a volūtate ꝙ h̄ nō ꝯfert grām. mō
mr̄imoniū maxīe depēd3 ab istitutōe diuina iō nō solū a volūtate.

sᶜ aliquē .i. ꝑduxit .i. extra thoꝝ legitimū sᶜ aliq̄ sᶜ pueꝝ
Si puerum genuit in adulterio mulier quem
.i. fieri .i. cohereditariū .s. cū legittis pueris
Esse coheredem pueris alijs velut ista
.i. necis .i. itrauit .i. periculū .i. remou3 sᶜ illegittimū
Mortis iuit casum nisi caute subtrahit inde
sᶜ ipm .i. in religionē .i. aliqđ ꝯsil'e .i. depellēdo
Aut locet in claustro vel quod faciat remouendo

s^e^ puer^ illegittimũ s^e^ legittimo^ .i. de possessionib^ .i. illegittim^9^
Hunc patris aut fratrum domibus. quia spuri^9^ hic est
Cum pueris puer esse patris quia spurius hic vult
Cessat ab inceptis mater ne scandala mortis
.i. iñ s^e^ pctm̄ s^e^ mulierẽ .i. de hereditate paterna
Hinc crescat quod tangit eam de proprietate
Det veneris pueris vt sic redimat scelus illud

Hic mgr̃ ponit aliũ casuz de m̃rimonio i q̃ gñant pueri illegitti. z vult tm̃
si ɔtigit q̄ aliq̃ mul'r ɔcipiat puer^ i secreto cũ aliq̃ viro illegittio z ille it' le
gittios collocat' z nutat' tũc dubiũ eẽt q̃d mul'r factura eẽt circa t'lez puer^
ibi mgr̃ vult illã doctrinã q̄ si tal' mul'r vult euadere ꝑpetuã dãnatõez, tũc
nõ faciat istũ spuriũ ꝑticipẽ i hereditatib^ pat'nis cũ alijs puer' suis legittis
q: spuri^9^ ẽ z sic faceret rapinã puer^ legittis s; q̃d sit faciẽdũ cũ illo rñdet
lrã q̄ mr̃ d; eũ iformare q̄ fiat claustral'. z mulier secrete h d; tenere q: si sci
rẽt h filij legitti vl' pr̃ tũc possẽt matrẽ offẽdere vl' puer^ illegitt^m^ iterficere
Circa istã lrãz ẽ notãdũ. ex lrã pat; q̄ m'lti credũt q̄ pueri eo^ sint legitti licz
tñ q̃nq; sint illegitti z spurij h mulieres secrete tenẽt ne scãdalizẽt' vñ omes
t'les pueri z pueri illegitti hñt i se tres ɔditões vl' eĩn st^ supbi z põposi vl'
eĩn st^ luxuriosi. z hñt etiã s'monẽ blesuz vt; i ill' metr^. ex sua natura dabit
illa tria q̄ st^ põposi mẽdaces. luxuriosi s'monẽ blãdũ blesũ sil' addim^9^ istis
z ẽ notandũ q̄ t'les pueri religiõi dñt tradi ut vult lrã. ex q̃ tũc dubitat' vt^
tal' spuri^9^ debeat tradi religiõi Et videt' q̄ nõ q: null^9^ iabil' d; tradi religi
oni s; t'lis spuri^9^ ẽ iabil' igit' zc maior ẽ nota q: solũ abiles dñt tradi religio
ni. mior ꝓbat' q: oẽs spurij st^ iabiles ad suscipiẽdũ sacros ordĩes sine dispẽ
satõe z p ɔñs nõ deb; tradi religioni Adhoc rñdet' q̄ ibi ɔceditur ma/
ior s; q̃n d: i miori q̄ tales st^ iabiles ad suscipiẽdũ sacros ordĩes ibi d: q̄
h ẽ ver^ si vellẽt manere i secl'o q̄ tũc st^ iabiles si ãt itrãt religionẽ siue ali/
qd claustrũ tũc dispẽsat' cũ eis ꝓpt' fauorẽ ordis. z sic tũc tales erũt abiles
ad suscipiẽdũ sacros ordĩes g̃ tal' spuri^9^ d; itrare religionẽ vt vult lrã.
Vltio notãdũ sicut dcm̄ ẽ i lrã ꝓcedẽti q̄ tal' pr̃ vl' mr̃ d; reuelare pueris
illegittis ne ɔtrahãt m̃rimoniũ cũ puer^ legittis z h iõ ne sic frat' ɔtrahat
m̃rimoniũ cũ sorore. ex h tũc dubitat' vt^ pr̃ vl' mat' debeat illd reuelare.
Et videt' q̄ nõ q: pl^9^ ẽ ꝓceptũ dei q̃ ꝓceptũ eccĩe igit' nõ d; ei reuelare. añs
notũ s' ẽ de se q: ꝓceptmu dei ẽ mai^9^ q̃ ꝓceptũ eccĩe s; ɔña ꝓbat' q: ex tali re
uelatõe gñat' pr̃i vl' mr̃i irreuerẽtia a filijs ill' illegittis qd ẽ ɔ ꝓceptũ dei
q: d: i euãgelio honora pr̃ez z mr̃ez s; si ɔtrahũt m̃rimoniũ cũ alijs legittis
h solũ ẽ ɔ ꝓceptũ eccĩe igit' videt' q̄ nõ debeat eis reuelari ibi rñdet' q̄ vtrũq;
q̃ illo^ ẽ ꝓceptũ dei nã de p^o^ habet' i decẽ ꝓcept^ z i euãgelio vbi d: hono
ra pr̃ez z mr̃ez de z^o^ habet' i leuitico vbi enũerãt' xij ꝑsone int' qs nõ d; ɔh'
m̃rimoniũ ꝓpt' affinitatẽ g̃ tal' d; eẽ caut^9^ vt ꝓcaueat h ne frater sic ɔtra/
hat cũ sorore neq; nepos cũ nepote.

Sic de sublato puero iubeo faciendum
Vt si sit puer hic oppressus quem generauit
Sic abscondendo sua probra locans aliena

spe pmi .i.filiū
Que mihi vel eius mea natum fonte leuauit
.i.cuius mulieris filiū mea vxor leuauit de fonte sacro
Hec mea cōmater fieri mea non valet vxor
.i.clādestino spe iā dcm
Hoc de secreto vicio tibi consilium do
spe factū .i.notū
Est via plana tibi vicium si sit manifestum

Hic mgr ponit terciū casum circa matrimoniū in q̄ generant pueri illegittimi. Et vult tm̄ si ꝯtingit aliqn̄ talis casus ꝙ aliq mulier est habēs pueꝝ vnius anni vł dimidij siue infantē apud se interfectū vł oppssuz vł etiā ꝙ puer naturali morte moriat tūc mulier timēs se priuari hereditate cā pueri vel timēs se aliqd periculū mortis intrare siue a viro interfici ꝓpter oppresionē pueri tūc mulier volēs hoc piculū euadere abscōdat illum pueꝝ oppssum ꝛ accipiat alibi aliū pueꝝ alicui⁹ paupcule ꝛ ꝓcedat cuz isto puero alieno ac si essz puer suus ꝓprius vsqꝫ ad etatē.tūc dubiū est qd sit faciēdū cuz isto puero Rn̄det ꝙ careat paterna hereditate. ꝛ si sumeret tūc faceret rapinā pueris legittimis vel alijs ad thoꝝ legittimū ptinētibꝫ tūc ibi est via plana. mgr specificat dcm̄ suū dicēs Si hoc factū est manifestū ꝙ sic egit tūc via est plana.scꝫ ꝙ nō admittit eū ad hereditatē. si aūt hoc factū maneat secretū tūc mulier ꝑ illū pueꝝ obseruat oēs res.tunc ꝓ illo talis mulier cruciabit in inferno.qꝛ fecit spolium alijs ad legittimum pertinentibus thorum

Circa istam nota ꝙ crimē etiā est vnus casus impediēs matrimoniuz cōtrahendū ꝛ diminuēs cōtractū.vt si aliqs cōmittit crimē manifestum sicut adulteriū vel huiusmodi vt si facit vir vel mulier tūc tale crimen impedit matrimoniū ꝯtrahendū ꝛ diminuit contractū Exēpli grā.vt si vir faceret adulteriū cū alia muliere ꝛ mulier ꝓpria scit hoc testib⁹ ꝓbare tūc hoc crimē diminuit cōtractū.ꝛ sic totalr pt fieri diuortiū ꝛ econuerso est dōm de muliere in qbꝫ casibꝫ adultera piuꝫ reꝰuat supra patuit.

Scdo notandū Adhuc vltra eosdem casus alius ponit casus impediens matrimoniū contrahendū ꝛ diminuēs contractū.vt ponat ꝙ aliquis vir ꝑ verba de pn̄ti cōtrahat matrimoniū cū aliqua muliere.elapso aūt aliquo tpe eandē incognitā tradat suo cōsanguineo licꝫ inuētus q̄ cuz ea solenniter celebrat matrimoniū.mulier vero matrimonio coassumpto libratæ circūfulsa recedit ab eo petēs viro pori copulari coram iudicio ipm postulando.tunc querit vtrum debꝫ manere circa primū vel circa secunduz Rn̄detur ꝙ viro pori grauis penitētia est imponenda.mulier vero ꝓpter honestatē moneat ꝛ petatur ne primū viꝝ repetat ꝛ ne cum secūdo maneat si cōtinēter viuere potest. Si vero continere non potest tunc debꝫ restitui priori marito.ꝛ ille adulteriū cōmissum ꝑ mulierem obijcere nō potest qꝛ cum sua voluntate tradita est alteri viro licet inuite.

Ultimo notanduz ponat in casu ꝙ aliquis surdus vel mutus veniat ad ecctiam cum muliere petens copulari ꝛ non potest exꝑmere verba de pn̄ti. Tunc querit vtrum sacerdos illi debet mulierē copulare. Rn̄det

ꝙ sit quia verba de presenti non solum sunt de essentiā matrimonij sed eti
am quandoqꝫ sufficit consensus quia talis mutus vel surdꝰ per signa ma
nifesta potest ostendere consensum matrimonij quantum ad contractuꝫ
Et sic licet talis mutus nō exprimit verba de presenti tamen adhuc est
desponsandus saltem cum prebet signa euidentia consensum matrimonij
ostendentia sed secus est de furibundis ⁊ freneticis quia isti nō possunt cō
trahere matrimonium durante infirmitate sed cessante illa infirmitate
tunc possunt licite contrahere matrimonum vt infra dicet̃

se vxor sez pueris se pueꝝ .i.suscepi
Non mea sit mulier eius quem fonte leuaui
.i.nutu āboꝝ .i.masculus
Conmuni de concensu si vir mulierqꝫ
.i.castitatē .i.vouēt se vir se mulier
Uotum solemne faciunt licet iste vel ista
.i.societate se legitti .i.dicēt .i.nō posse deficere
De consorte thori fateantur nolle carere
se firmit̃ se tale .i.sua ꝑmā
Stat votum punire reum debet sua culpa
.i.nō ex sua volūtate .i.masculus .i.aliq ꝑgo
Si non sponte sua claustrum puer atqꝫ puella
.i.ꝯpellit̃ .i.introire .i.annꝰ
Cogitur intrare cum debita venerit etas
se claustꝝ .i.pueꝝ ⁊ puellā se religiosoꝝ
Exeat exire si vult nec eos tenet ordo
.i.vxor .i.copulata ē se ꝑgo
Femina si nupsit alij tua te rediturum
se exñs .i.de societate tua se viro.i.associat̃ se mulier
Desperata domum tibi redditur hec redeundi
se vxor se exñs .i.ꝯueniēter se tuā .i.associat̃ se viro scdo
Illa tua licite post mortem iungitur illi
se scdarie se matrimonij .i.ꝑficit
Cui nupsit nouus hic concensus et integer implet
se mulier se mulieris .i.filiū .i.de baptismo
Si qua mee natum non ex me fonte leuauit
se mulierē .i.pꝰ mea dicta ducere
Hanc post fata mea non inuitabor habere
.i.culpa se mulier .i.nō bñ mēte irēta .i.ꝑpetrauit
Uindicta caret hec quia mens non conscia fecit
.i.seruꝰ .i.ācilla se aliquē .i.de baptismo se inuicē
Masculus et mulier puerum de fonte leuantes

.i.matrimonial'r.i.copule s^e t'res.i.cupiũt s^e illis ꝯiũctis
Legitime iungi ſi querunt non prohibetur
.i.copula carnali.i.pacta s^e iſti .i.nõ diuidunt
Legitima copula celebrata non ſeparantur
s^e ego raymũdꝰ.i.ꝓhibeo.i.filijs ⁊ filiabꝫ s^e pueros .i.de baptiſmo ſacro
Nolo meis pueris pueros quos fonte leuaui
.i.matrimonium ꝓ ſed
Legitime iungi fratres tamen atq̃ ſorores
s^e puerorꝫ .i.meis filijs ⁊ filiabꝫ .i.ꝯueniẽter
Ipſorum copulare meis pueris bene poſſum
.i.de baptiſmo .i.meũ filiũ vl' filiã ſp^e tus legittima
Si de fonte meum puerum ſuſceperit vxor
.i.te diſcedẽte s^e vxor s^e mulier legittima
Te moriente tua nec eſſe poteſt mea nec tu
.i.me decedẽte .i.mee .i.copula .i.vxori
Me moriente mee poteris iungi mulieri
.i.extra matrimoniũ s^e documẽta .i.poſt ꝯtractũ
Extra contractum non ſtabunt iſta ſed infra

Hic magiſter ponit alios caſus vtiles ⁊ bonos circa matrimonium. Et vult tantum quo ad primam partem ponendo tria documenta ipſorum. Primum eſt illud. Si aliquis leuat puerum de fonte baptiſmatis tunc matrem illius pueri leuati ipſe leuans nõ poteſt ſumere ad thorum legittimum. Et ratio huius eſt iſta quia talis mulier eſt commater illius et inter commatrem ⁊ compatrez eſt ſpiritualis amicicia que impedit thorum legittimum ꝙ non poſſunt mutuo copulari. Secundum documentum eſt illud. Si vir ⁊ mulier ex communi conſenſu amborum facerẽt votum ſolẽne ſic ꝙ vellent manere caſti ⁊ continentes ⁊ vnum ſuppoſitum illorum poſtea non poſſet carere copula carnali tunc ille qui eſt fractor et tranſgreſſor voti ille debet ſumere pẽnitentiam pro tali tranſgreſſione voti Tercium documentum eſt illud. Si aliquis puer non voluntarie traditur ad clauſtrum anteq̃ habet vſum ratõnis ⁊ diſcretõnis, tunc talis puer licite poteſt exire clauſtrum cum peruenerit ad debitos annos id eſt ad annos diſcretõnis ſi ſibi placuerit. Et hoc eſt verum ſi nondum fecit profeſſionem ſed profeſſione facta tunc talis puer eſt obligatus ad ordinem illum. Tunc ibi (femina ſi nupſit) magiſter intentum ſuum exequitur ponendo alium caſum de matrimonio dicens ſic. Si vir legittimus alicuius mulieris viſitaret loca ſancta, vtputa rhomam vel terram ſanctam vel equitaret contra paganos ⁊ ille vir diu non rediret ad patriam. Et mulier eius q̃rens ipſum cum magna diligentia ⁊ tandem mulier informaretur ꝙ vir eius eſſet mortuus, ⁊ ſic mittit ſibi alium virũ dis-

spõsare.tunc primo viro redeunte mulier tenetur secundũ derelinquere et transire ad primũ. ⁊ si primus vir in eodem anno moreretur tunc mulier potest econuerso transire ad secundũ virum.sed tunc de nouo debet fieri consensus vtrorunq; Quia quod prius factum est de illo mulier fuit in-scia Tunc ibi(Masculus ⁊ vir) Magister sententiaꝝ ponit tria no-tabilia. Quoꝝ primũ est.quando aliquis vir cum aliqua muliere leuat vnum puerũ de fonte sacri baptismi tunc non inhibemus eos adinuicem legittimari.id est in thoro legittimo copulari. Deinde subdit secunduꝫ documentũ diceus.pueri mei non possunt copulari cuꝫ illis pueris quos ego de fonte sacri baptismi leuaui.Sed bñ possunt copulari cum fratrib9 et cum sororibus illius pueri leuati Deinde magister sententiaruꝫ sub dit tercium documentum dicens Si tua mulier legittima sumpsit pueꝝ meum de fonte sacri baptismi.tunc te moriente ego non possum illam su-mere ad thorum legittimũ. ⁊ sic econuerso me moriente tunc tu non pos-ses sumere meam vxorem ad thorum legittimuꝫ Et ratio huius est ista quia ibi est amicicia spiritualis que diminuit contractum ⁊ impedit con trahendum matrimoniũ.

Circa litterã est notandum.ꝙ duplex est votum.scꝫ votum simplex.⁊ est quando aliquis vouit absq; magna deliberatione in occulto ⁊ non in publico.vt si aliquis voueret ꝙ in quartis ferijs nollet portare linea vesti menta vel aliquod huiusmodi tunc illud votum non ligat quo ad homi-nes nec impedit matrimoniũ. Aliud est votum solemne. ⁊ illud votum fit cum magna deliberatione mentis.⁊ in facie ecclesie coram sacerdote vel episcopo. vt quando aliquis sumit ordinem diaconat9 vel subdiaco natus vel presbiteratus tunc vouit castitatem deo ⁊ episcopo.⁊ hoc in fa cie ecclesie. Et sic tunc illud votum dicitur esse votum solemne. ⁊ impedit matrimoniũ quia dicit Psalmista Vouete ⁊ reddite.modo p̃sens litte-ra intelligitur de voto solemni.quia hic de voto solemni est magna vis ⁊ non de voto simplici. Pro quo est notandum ꝙ adhuc votuꝫ simplex est duplex Nam quoddã est votum necessitatis.⁊ quoddã est votuꝫ vo luntatis. Nam votum necessitatis dicitur illud sine quo nullus saluabit̃ sicut abrenunciare diabolo ⁊ seruare fidem catholicam. Et illud votum vouetur in cathesisatione puerorum.scilicꝫ vt abrenunciant diabolo ⁊ põ pis eius. Et simil'r vouent seruare fidem catholicam ⁊ quotienscunq; ali-quis transgreditur illud votum tunc peccat mortaliter̃. ⁊ pro illo impo-nitur illi penitentia.Sed votũ voluntatis est bonum aliquod ad quod aliquis homo non tenet̃.Quia sine isto potest saluus esse ⁊ tamẽ si sponte et voluntarie se obligat ad istud votum tunc postea tenet̃ illud seruare et exequi.sicut est votum cõtinentie abstinentie vel peregrinationis ⁊ simi-lia. Et duo p̃sertim exigunt̃ ad hoc ꝙ talium votorũ fiat redẽptio scilicꝫ causa ⁊ sup̱ioris autoritas.Causa vt si ipse vouens est senex debilis vl' in firmus. Etiam reqritur sup̱ioris autoritas.i.licẽtia.qr nemini ꝓpria auto ritate licet redimere votum suũ vl' cõmutare

Secundo est notandum ꝙ mulier non potest facere votũ solemne abs q; consensu viri sui post contractũ matrimonij vel econuerso.ita ꝙ mulier si vellet absq; licentia viri ieiunare ꝑ aliquot dies in hepdomada in aqua

et pane. vel ꝙ vellet obseruare continentiã vel castitatez tunc ad illud vo-
tum non restringitur viro contradicente. quia mulier in illo casu non ē sui
ipsius. sed est sui viri ⁊ econuerso. Etiam ideo. quia in hoc fieret ꝑiudiciũ
alteri. vt habetur in decretalibus extra de voto. Nec etiam seruus simil'
cõditionis potest vouere aliquid sine consensu domini sui. Similiter nec
puer ante annos discretionis seu pubertatis. Similiter alienatus a men-
te. Sed si postea fuerit compos rationis sue ⁊ consentiat ⁊ adhuc vouet
tunc tenetur implere tale votum ⁊ al's non. Item nec episcopus nisi cum
licentia pape. Nec monachus nisi cum licentia sui supioris. vt patz in de
cretis. ⁊ hoc intelligit' de uoto abstinẽtie

Tercio est notandum ꝙ nulla mulier ad secundas nuptias migrare p̄
sumit donec de morte mariti sui cercius constat ⁊ manifeste scit ipsum esse
mortuum. Et illud habetur in quarto libro decretaliũ de secundis nup
tijs. Sed si aliqua mulier crederet virum suum legittimum esse mortuuz
ita ꝙ diu sic credidisset nec ille reperiret' ⁊ contraheret cum alio viro solẽ-
niter matrimonium tunc ipsa mulier excusatur ab adulterio ⁊ fornicatio-
ne si primus vir rediret propter ignorantiam

Quarto est notandum ꝙ mulier in illo casu excusatur ab adulterio cũ
inquisiuit mortem eius cum magna diligentia ⁊ si mulier interim cum se-
cundo viro generasset filios tunc illi filij sunt legittimi paterne heredita-
tis sic ꝙ possunt possidere omnes paternas possessiones. ⁊ illa mulier im-
mediate quando primus vir reuertitur tunc amplius non habeat copu-
lã carnalem cum secundo viro. quia si hoc faceret mulier fornicaria ⁊ ad-
ultera esset. Si autem post hoc mortuus fuerit primus vir tunc potest a
nouo redire ad secundum virum a quo fuerat separata. Sed tamen opor
tet ꝙ hoc fiat cum consensu vtrorumqꝫ. Sed interim ꝙ mulier non ē cer
ta de morte mariti eius tunc non debet ducere aliuz virum donec ei sit cer
tum ⁊ manifestum sic ꝙ videat aliqua euidentia signa ex quibus potest
elicere mortem sui viri. vel quod hoc dicatur sibi ꝑ hoĩes fide dignos. sic
ꝙ mors sui viri sufficienti testimonio approbat'

Quinto est notandum ꝙ ex littera vbi dꝛ masculus ⁊ mulier habet'
tale documentum ꝙ nomen ꝓpinquitatis siue affinitatis oritur ex baptis
mo puulorum. Et illa affinitas est inter baptisantem ⁊ baptisatum que
est paternitas spiritualis ex parte baptisantis. ⁊ filiatio ex parte baptisati
Ex quo tunc sequitur talis regula ꝙ nullus baptisans cũ baptisato po
test cõtrahere matrimoniũ. etiam fili⁹ baptisantis cum filia baptisati nõ
possunt contrahere matrimoniũ. quia ibi est ꝓpinquitas seu affinitas in-
ter baptisantem ⁊ patrem baptisati que est paternitas. Ex quo tunc seq-
tur alia regula ꝙ baptisans nõ potest contrahere matrimoniũ cum ma-
tre baptisati. quia ibi est ꝓpinquitas siue affinitas spũalis que est inter ba
ptisantẽ ⁊ matrem baptisati. ⁊ hec dicitur maternitas Aliquando affini-
tas siue ꝓpinquitas spiritualis fit inter filios baptisantis ⁊ baptisatum ⁊
hec dicitur spiritualis fraternitas. Et isti iterum non possunt inuicem cõ
trahere matrimonium. Et aliquando etiam affinitas siue propinquitas
spiritualis erit inter baptisatum. et etiam inter illos qui eum de fonte sa-
cri baptismi suscipiunt. Et hec dicitur compaternitas, siue, filiatio.

Aliqñ fit inter baptizatū ⁊ vxorē leuantis eā de fonte sacro. ⁊ hic simil'r.
dr̄ cōpaternitas siue filiatio. Aliqñ erit inter baptizatū ⁊ filios suscipiētis
eū de sacro fonte ⁊ hec dr̄ fraternitas. Aliqñ erit inter suscipiētes ⁊ patrē
suscepti. ⁊ hec ꝓpinquitas dicit̄ cōmaternitas. ⁊ inter omnes has ꝑsonas
predictas ſm decretalia prohibet̄ matrimoniū

Ultimo notandū de casib⁹ Primus casus est iste. ponat̄ ꝙ aliqua mu
lier intrat valuas eccl'ie ad benedicendū cū alijs sponsis. vel ad introdu-
cendū ibiq̄ȝ reclamās affirmādo se nunq̄ȝ in viri matrimoniū incidisse. tūc
q̄ritur vtrū isti mulieri sit credendū ⁊ vtꝝ spōsus siue maritus illius mu-
lieris sit examinādus. Rn̄detur ꝙ talis spōsus nō est examinādus. nam
ꝓpter astuciā harū mulierū nō opꝫ cum tn̄ idoneis testibus ꝯtrariū habꝫ
ꝓbare Secūdus casus. ponat̄ ꝙ aliqua mulier vel virgo die secūda sit
incognita a viro veniēs ad eccl'iam vt benedicet̄ reclamās ⁊ signa sponse
deponēs asserens se nunq̄ȝ in matrimoniū viri incidisse. vel ꝓpter metum
parentū ꝯsensum addidisse. tūc q̄ritur vtꝝ huic virgini siue mulieri sit cre
dendū. Rn̄detur ad casum ꝙ talis metus seu timor est fidel'r interrogan
dus ⁊ ꝑscrutādus. nam si talis timor fuerit inuictus tūc mox ab eo sepat̄
nisi spōte ⁊ volūtarie cū eo manere voluerit. Terci⁹ casus est. ponat̄ ꝙ
aliq̄s rex ꝓpter discordias suoꝝ filioꝝ reciperet vxores eoꝝ ita ꝙ ista dis-
cordia mitigaret̄ tūc querit̄ vtrū vxores tp̄e discordie dn̄t eis restitui. Ad
casum rn̄detur ꝙ sic. ⁊ si post hoc filijs nollet reddere vxores tūc interdic
tum posset poni in omnib⁹ regionib⁹ ⁊ territorijs in q̄bus iste essent coarta
te Quartus casus est. ponat̄ ꝙ aliq̄s dat in duodecimo anno vnā pu-
ellam alicui marito. ⁊ ponatur ꝙ illa puella ab initio inuite ei fuisset tradi
ta. ⁊ tn̄ retinēs eū. sed anno quindecimo elapso ⁊ sedecimo nihil loquat̄ et
tūc querit̄ vtrū illa puella in sedecimo anno ip̄a reclamāte posset ab eo se
parari. Ad casum rn̄detur ꝙ si hec puella a duodecimo anno vsq̄ȝ ad q̄n
decimū annū ⁊ in sedecimo etiā reclamasset tunc posset ab eo separi. sed si
in anno q̄ndecimo ⁊ sedecimo nō reclamasset tūc nō p̄t separi ab eo. quia
mora tanti tp̄is ꝓbationē excludit Quintus casus. ponat̄ ꝙ aliq̄s stu-
dēs incipiat diligere aliq̄ȝ ⁊ nesciat inuenire mo⁹ q̄uo posset eā āplexare ⁊
ꝯg̊scere ⁊ tūc postea deliberādo transeat ad aliā regionē assumēs habitū
virgis ⁊ eligat̄ in pedisequā alicuius regine quā postea petat vt ei ip̄etrat
ordinē monialiū. quo facto voueat castitatē in manus abatisse ⁊ p̄positi ⁊
votum ꝯtinētie virginal' assumēs habitū. elapso aūt tp̄e ꝯuersando cum
abatissa eā cognoscat. ip̄e vero timēs vt grauaret̄ ꝓpter cōfusionē habitū
talē postponat ⁊ in habitu seculari ꝑmaneat. Tūc q̄ritur vtrū eundē or-
dinē ingrediet̄ vel alium. Rn̄det̄ ad casum ꝙ nō eundē ordinē debeat in-
trare. q̄ȝ vir cum viro in monasterijs habitare dꝫ. sil'r ⁊ mulier cum mulie
re ⁊ virgo cum virgine. sed ip̄se tenet̄ intrare ordinē de q̄uo nunq̄ȝ exeat. sꝫ
cōtinue delictū defleat pn̄iam adimplendo. Un̄ psalmista. vouete ⁊ red-
dite. q̄ȝ in isto casu filia cognoscit matrē. q̄ȝ om̄es moniales sunt filie aba-
tisse. iō necesse est vt ille grauiter peniteat. q̄ȝ grauiter peccauit Ultim⁹
casus est iste. ponat̄ ꝙ aliquis scriptor in curia regis diligat filiam regis q̄
sit duodecim annoꝝ. puella vero iurat ei maritari ⁊ ip̄e ecōuerso. tempo-
re vero elapso rex velit eā tradere alicui nobili. ista vero puella recalcitrās

et reclamans asserens se fore maritam cum notario ⁊ illud cum iuramē⸗
to cōfirmasse. pater vero notarium extra regnū ꝓsternens filiam alteri tra
dendo. illa vero puella nolens ꝑmittere hoc ꝓpter iuramētum ⁊ non mit⸗
tat se cognosci ab alio. ⁊ quando signum sponse sup̱ caput eius fuerit po
situm ip̄a deponit se asserens virginē. Tunc querit̄ quid sit faciendum in
tali casu. Ad casum breuiter respondet̄ ꝙ de iure p̄mo marito est traden
da. scꝫ ipsi notario salua meliori correctione.

.i. ꝓpter fornicationē tuā legittimā
Propter adulterium si dimittis mulierem
.i. sine muliere
Innuptus maneas sic dico reconciliari
sp^e mulieri .i. male agis sp^e pctō
Si sibi nolueris nam si peccas in eodem
.i. lege sil'r .i. retinere
Conditione pari cogeris eam rehabere
.i. ordinē sacrū intrare
Claustrare poteris licet vxor adultera negat
.i. mul'r coartari
Femina non debet cogi cum fure marito
.i. manere vir
Uiuere. furari nisi desinat attamē ille
.i. clamdestine
Si venit occulte coitum non deneget illi
.i. iura thori
Reddere si coitum vir non poterit mulieri
intoxicationibꝫ
Siue veneficijs infectus ꝑpetuis sit
.i. cū alijs fraudibꝫ
Sine dolis alijs coeundi pura voluntas
sp^e ambobꝫ sp^e exercere actū
Cum sit eis et non possunt dum tercius annus
.i. ꝓcesserit
Preterit et maneat quod obest tunc dissociantur
.i. sub celebratōe diuortij
Lege sub ecclesie nisi sponte velint simul esse

Si fore non poterit mulier saltem soror hec sit
.i. deficiat sp^e ad gn̄ationē
Si careat membris genitalibus iste vel illa
.i. ad iudicandū
Cuiqꝫ sui sexus iungatur ad inspiciendum

.i.cām expmūt
Qui rem iurati dicunt examine quoꝝ
.i.discretio sp^e hoīes
Causa stet occulta discreti iudiciumqꝫ
.i.postmodū .i.cū alia
Postea si coeat hic cum reliqua muliere
cōpellit' sp^e mulierē
Cogitur ad primā cōmuni iure redire
.i.stricta in mēbro muliebri
Si nimis est arta mulier sibi subueniatur
sp^e aliq̄ .i.occulta medicina
Ungento vel secreto medicamine que si
.i.pdesse vident' .i.trāsactis
Nil prosunt aliam licet sibi ducere.lapsis
.i.trib9 annis
Annis inde tribus alij si facta marito
sp^e mul'r apta sp^e viro
Hec abilis fuerit eadem reddi sibi debet

Hic ponit alios casus matrimoniū impedientes . quorum primus est iste.si aliquis dimittat mulierē propter fornicationem.si nō vult ei recōciliari tūc debet manere castus.si aūt nō manet castus sed fornicatur cū alia muliere tunc cogitur redire ad pmam.sic pari lege fit q mulier adultera nō potest viro inhibere claustrū intrare si vult. Secundus casus est iste.si aliq mulier habet furem q cōtra suā voluntatē facit furtum tunc nullus ꝯfessor debet ei consulere q maneat cum eo nisi ipe velit desistere a furto.attamē si mulier nō maneat cum illo.⁊ si vir in occulto venerit ad mulierem ⁊ peterꝫ iura thori.tūc nō debet illi denegare.quia est illius legittima vxor.sed talis mulier nō debꝫ cū eo ꝯcūbere in manifesto ꝑpter maius periculum euitandū ne talis mulier videatur pticeps furti. Tercius casus est iste.si aliqs vir est qui nō pōt reddere iura coniugalia.videlicet coitū propter cās accidentales.vt si esset intoxicatus ita q est nimis frigidus vel q est infectus alijs maleficijs.modo si tunc est amborum voluntas coeundi ⁊ non possunt tunc debent ambo simul cōmunicari ad tres annos.si tunc illud maleficium cessat tunc non debent separari.si autēꝫ illud maleficium non cessat tunc debent ab inuicē separari sed si volūt simul esse casti ⁊ inuicem commorari hoc possunt facere.sed si vna persona siue mulier siue vir non velit sic cum alio manere tunc debent separari. Quartus casus est iste si vir vel mulier careat vsualibus ita q non haberēꝫ membra genitalia sic q coire non possunt ⁊ si esset defectus ex parte mulieris vel viri tunc hoc debet mitti ad illos qui sunt iurati. Et isti debent valde occulte respicere ex parte cuius sit defectus talis operis coeundi. Et sm hoc debent iudicare vtrum vir et mulier possunt reddere siue agere inuicem iura thori

vel nō z quodlibet dꝫ dari suo serui ad examinandū. z hoc dꝫ fieri occul/te z si defectus nō est ex parte mulieris tunc dꝫ redire ad maritū. Si autē defectus est ex pte viri z vir duxit aliam tūc cogit̄ ire ad primā z dimitte re secundā. Quintus casus est iste. si mulier in vulua est nimis arta ita ꝙ vir nō pt membꝝ suū inducere sic ꝙ eā carnalr̄ cognosceret tūc ꝑm me dicos q̄ sciunt scrutari seu experiri de talibꝫ dꝫ eis subuenire medicamine secreto. ita ꝙ reddat̄ abilis viro. sed tn̄ elapsis tribus annis si tūc nō cōua/lescit tūc potest fieri diuortiū inter eos. Si aūt illa mulier est abilis alteri viro tunc de iure debet redire ad primū virum. Nam qua rōne est abilis viro secūdo eadem rōne erit abilis viro primo

Notandū ex littera habet̄ ꝙ impotētia est viciuꝫ corꝑis matrimoniū cōtrahendū prohibēs z diminuēs ꝯtractū. z cōtingit aliqn̄ ex defectu q̄n titatis vicꝫ an̄ tēpus determinatū z an̄ annos maturos in vtroqꝫ videlꝫ an̄ duodecim annos in femella. z quattuordecim ānos in viro. Aliquādo aūt cōtingit impotentia talis ex naturali dispōne. qꝛ forte naturalr̄ est ni/mis frigidus. z illa frigiditas impedit matrimoniū cōtrahendū. nō soluꝫ in viro sed etiam in muliere. Aliqn̄ venit ex castratōe. vt si vir essꝫ castra/tus z orbatus tūc hec est impotētia generādi. z illa castratio impedit ꝓ/lem. Et iō dt pħs in libro de aīa. Naturalissimū operum est in viuētibus spontaneā generationē nō habētibꝫ z nō orbatis ex filibus filia generari. Aliqn̄ vero impotētia cōtingit ex maleficijs. vicꝫ ex incantatiōe mulieꝝ. Et hoc cōtingit dupl'r. qꝛ vl' talis impotētia est tpalis ita ꝙ solū ad mo/dicū tēpus durat tūc nō diminuit matrimoniū ꝯtractū nec impedit con/trahēdum. Si vero illa impotētia est cōtinua z frequēs tūc impedit mr̄i/moniū ꝯtrahēdum z diminuit ꝯtractū. vt pꝫ extra de corꝑe viciato

Notandū. ponat̄ casus ꝙ aliq̄s masculus accipiat vxorē quā habꝫ per vnū vl' ꝑ tres menses vl' ꝑ integrū annū z censeat se esse frigide nature. ita ꝙ nō pt coire cū ea z dicat corā iudice ꝙ nō posset eā cognoscere ꝓpter fri/giditatē tūc q̄ritur vtrū sit separandus ab ea vel nō. si vxor hmōi frigidita/tē affirmat z iudiciū certū illud cognoscat tūc pn̄t separi ab inuicē sub ta/li rōne ꝙ ipe masculus nō ducat aliā in matrimoniū. si aūt aliaꝫ duxerit z illā matrimonialr̄ ꝯgnouerit tūc reus erit z piurus. z tūc ꝯpleta pn̄īa q̄ il/li desuper iniungitur compellitur ire ad primam.

Notandū. ponat̄ ꝙ aliq̄s ꝯtrahat matrimoniū cū puella decē vl' duo decim annoꝝ z cū ipam velit cognoscere non possꝫ. illa aūt mulier tpe me dio incidat egritudinē magnā ita ꝙ penitus ammō fieret viro inutil'. tūc q̄rit̄ vtrū possint separi. Rn̄dent doctores si mulier cōtraxit hoc a natura et nō a lesione viri sic ꝙ non medicamīe medicoꝝ pt sanari z viro abilitari tūc viro dat̄ ptās ducēdi aliā vxorē. si aūt in posterū ꝑ aliqd̄ subsidiū red deret̄ abilis viro tūc de iure vir tenet̄ redire ad pmā. Item ponat̄ in ca/su ꝙ aliq̄s ciuis habeat vnā filiā q̄ndecim annoꝝ z tradat eā alicui viro in legittimū matrimoniū. iste aūt volēs reddere debitū nature nō potēs ꝓpter inabilitatē puelle. qd̄ narrās ꝑentibꝫ puelle mater vero recipiēs eaꝫ adhuc videt eā esse virginē. z sic ꝑentes dirigētes ꝓ medico recipiūt con filiū ab eo qual'r facient. medicus ꝯspiciēs puellā cogitat eā eē viruꝫ z non puellā. z sic ꝑ incisionē manifestant̄ membra virilia. sic ꝙ oīa ad virum

reqsita ibi appareat tūc queritur qd sit faciendū Respōdēt doctores iuris q iste vir pt ducere aliā vxorē silr puella q̄ est facta vir pt ducere aliā z sic pt fieri q vxor matrimonialiter duxit vxorem Ultimo notādum Ponatur q aliqs masculus duxisset aliquā puellam in vxorē q̄ p multos annos fuit incognita ab eo ista puella differēs lrām ad episcopū affirmās se esse incognitā petēs se separi ab eo tūc q̄ritur vtruz debeāt separi Rñdetur si mulier esset in causa sic q exptū est p discretas mulieres tunc mulier debet induci z informari vt intrat religionem vt in castitate deo seruiat Si autē vir fuerit in causa tunc mulieri datur libera volūtas ꝯtrahendi cum alio sed si vir postea redderetur abilis tunc vxor tenetur redire ad eum

Item dubitatur Ponatur q aliqs ꝯphendat vxorem suam in manifesto ꝑter quod eā a se remoueat ista vero in alienis ptibus assumens habituz religionis vt monialiū z postea vir ducit aliam vxorez cū qua ꝯtrahat plures pueros viuēte pma vxore quod pcipiens pma vxor exiat monasteriū repetendo virum suum tunc q̄ritur vtrum tenetur redire ad eam z dimittere secundam Respondent doctores iuris q ille vir est compellendus vt relinquat secundaz et ducat primam et secunde mulieri datur libera voluntas contrahendi vel ducendi alium virum vel masculum legittimum.

.i. transiēs .i. monasteriū .i. te nō ꝯsentiēte .i. tua vxor s^e illa vxor
Ingrediens claustrum sine te tua sponsa redibit
s^e vir .i. desideras s^e mulierē .i. postulāti s^e mulieri
Ad te si petis hanc nec poscenti sibi reddas
.i. debitū s^e marit⁹ s^e tu vir s^e vxor .i. ꝯiuis scz mulier
Jura thori quia nō suus es tua sit licet ista
.i. nō .i. te mortuo s^e viro s^e nos raymūd⁹
Ne te defuncto reliquo nubat prohibemus
s^e matrimoniū .i. ꝯpellor s^e puellā .i. nō .i. ꝯiūcta
Ducere si cogor aliquam nec sit mihi iuncta
.i. carnalr s^e carnal s^e carnal s^e mulierē
Carne pater meus aut frater beneducit eandem
s^e mulieri .i. integer s^e extūs
Si nō consensus illi purus fuit in me
s^e legittima scz carnal scz vir vl mulier
Ex vxore mei fratris si tu genuisti
.i. filiā .i. de iure s^e matrimonialit filia
Prolem femineam licite mihi iungitur ista
p vl .i. filia mea .i. ecōuerso itelligit de viro
Siue mea nata casus conuertitur ille
s^e legittia scz carnal carnal sz ē nouerca
De mulere mei patris que nō mea mater
.i. genita .i. pua puella p vl s^e pueris .i. copula
Edita filiola mihi siue meis. bene nubit

.i.tal'r .i.tenere debes .i.ꝯiūct'

Sic de personis teneas tibi sanguine iunctis

.i.alteri⁹ parochie .i.mulier s^e plebanū .i.accesserit s^e mulierē

Si gregis alterius ouis ad te venerit illam

s^e matrimonial'r .i.tu⁹ perrochian⁹ .i.ꝑ vxore legittīa

Nō tuus agnoscat aries pro coniuge donec

.i.illō .i.liquet .i.ista mulier .i.ab oī viro

Hoc constat ꝙ sit ouis ista soluta marito

.i.de alia villa extrās .i.trāsit s^e plebanū

Masculus alterius ville si venerit ad te

.i.de populo t^e plebano s^e legittime s^e aliquā

De grege cōmisso tibi nō ducat de iure probatur

.i.solut⁹ .i.tā diu .i.legal'r .i.attestat'

Et sit liber ab hac donec de iure probatur

Hic autor ponit alios casus circa matrimoniū q̄ꝝ ꝑmus est si aliquis vir sumeret puellā ⁊ ipa curreret de viro intrādo ordinē tūc vir pt eā postulare de ordine Et hoc facto si puella tūc postularet de viro copulā carnalē tūc pt ei denegare. ⁊ rō est q: ipa vouit castitatē vt oīs monialis facit qñ intrat claustꝝ Si aūt vir postularet de ea iura ꝯiugalia tūc ipa mulier tenet' reddere viro Et pena illius mulieris est ꝙ si ille vir moreret' ꝙ ipsa nūq̄ꝫ nubit alteri viro Deinde magister subdit scōm casuꝫ. dicēs si aliq̄s ꝑ violentiā cogit' sumere vxorē ⁊ ipa ꝓpter necessitatē ꝯsentit sꝫ nō cognoscit eā carnal'r post ꝑmissionē tunc ipo discedēte ab ea sequēte die ⁊ immediate tunc frater illius vl' pater pt sumere eādem mulierem Deinde subdit terciū casum dicens ꝙ aliq̄s pt ducere filiā vxoris sui patris sub tali ꝯditione si illa filia nō est vera siue carnalis sui patris ꝑbi grā si aliq̄s vir ducerꝫ viduā q̄ vidua haberet filiā ab alio viro si tūc pater sumit viduā tūc filius illi⁹ patris pt sumere filiā illi⁹ vidue ⁊ sic tūc ille nō sumit filiā sui patris cū ipa nō est filia eius ꝫm carnē sed solum ꝫm vocē Deinde subdit q̄rtuꝫ casum dicēs si vxor fratris alicuius ipo fratre mortuo sociatur alteri viro ⁊ pariat filiā cum eo tūc frater ꝑoris viri pt ducere filiā quā habuit cuꝫ scdo viro ⁊ sic ꝯsimil'r si placeret filio tūc pt ducere sororē ꝑoris viri. Ex hoc āt sumunt iuriste vnā regulā ꝙ pater pt ducere matrē ⁊ filius filiā quam nō genuit pater illius Deinde subdit q̄ntū casum dicens si aliqua esset ouis id ē parrochiana veniret ad te ⁊ vellꝫ ducere maritū de tuis parrochianis tūc talis plebanus nō debet ei aliquē arietē dare id est virum de suis nisi ꝑus sciat ꝙ illa mulier sit soluta a quolibꝫ viro ne postea diuortiū inter eos celebraretur. Deinde subdit vltimum casum dicens ꝙ aliquis mascul⁹ alterius ville nō debet sumere aliquam vxorem de grege tibi commisso nisi probatur ꝙ talis vir esset libere conditōnis. Ratio est quia vir forte aposita est vel habꝫret alios casus impedientes matrimoniū

Circa lrām notandum ꝙ vxorem alicuius intrare religionem contingit dupliciter vel eīn copula carnalis fuit prius ꝑacta vel nō si ꝑmo tunc nō debet intrare religionem sine consensu viri nec vir sine cōsensu mulieris

nisi ambo intrarent ordinum Si autem copula carnalis nō precessit tunc absq3 velle viri ipsa potest intrare ordinē quia tutius z securius est deo servire in castitate q3 mūdane viuere Et ideo secundum hic sustinetur z nō pmum Item si vir est vetus z antiquus z mulier iuuenis tunc ipse licite potest intrare religionem Et hoc est verum si de eo nō psumitur incontinētia. Et si tunc vir voluerit potest licentiari ad religionem saltem mulieri legittima consenciente.

Secundo est notādum per modum dubitatōnis vtrum domin9 apostolicus habeat dispensare de matrimonio contracto vt si vir sine consensu mulieris intraret religionem vtrum tunc vir posset desponsari cum domino apostolico sic q in religione permaneret sine cōsensu vxoris legitime Respondetur q nō quia papa nō dispensat in illo casu cum tali z in q3pluribus casibus vnde dominus apostolicus pmo nō hab3 dispensare cōtra articulos fidei christiane z contra generale statutum ecclesie rhomane sed ipe apostolicus ɔtra statutum quod nō est omnino generale sicut de continentia sacerdotum vel aliorum huiusmodi bene potest dispensare. Et tamen aliqui dicūt q domin9 apostolic9 potest dispensare ɔtra generalē statutum ecclesie Secundo dn̄s apostolic9 nō hab3 dispensare cum his que sunt ɔtra statutū monachoꝝ nisi ex magna causa sicut sunt augustinenses minores pdicatores q nō debēt habere aliqua bona ꝓpria q2 illa dicūtur mendici z ergo papa nō dispensat cum istis z si hoc faceret ɔtra statutū iuris faceret Tercio apostolicus nō habet dispēsare in his que in sua natura sunt mala vt sunt illa que sunt ꝓhibita in statutis rhomane ecclesie sicut est symonia z huiusmodi Quarto apostolicus nō dispensat cum bigamis sed qui ordinant bigamum ad sacros ordines cū istis domin9 apostolicus potest dispensare Ultimo dominus apostolic9 nō pt dispēsare ɔtra dicta euāgelij sancti s3 bn̄ potest dispensare ɔtra ius naturale

Tercio est notandum de casibus. primus est iste. Ponatur in casu q aliquis pernoctans in domo alicuius ciuis z filia hospitis circa eum repeatur qui nondum eam cognouit z cogitur per violentiam eam obseruare z ipse facit promissum q eam velit obseruare z sequenti die recederet ab ea. tunc queritur vtrum ipse sit coactus eam obseruare vel nō Ibi respōdetur q si talis est coactus ad eam per violentiā z nō cognouit ea3 carnalr post pmissum tunc nō tenet redire ad eam siue eam obseruare S3 illam puellam bene potest matrimonialiter ducere pater vl' frater eius vl' ipe potest licite recedere cum dispensatōe epi si autem ipam cognouit carnaliter post promissum tunc nulla modo posset separari ab ea z sic tenetur eam obseruare. Item q magis est si ipe socius ɔgnouisset filiam ciuis per violentiam anteq3 pater venisset z tunc postea per violentiam cogeretur eam ducere nō staret tunc matrimonium

Secund9 casus ponat in casū q pater z mater mutuo haberēt filios z postmodū eueniat q vnus illoꝝ haber3 causa3 sepatōis sic q sn̄a diuorcij diuulgat ɔtra ābas psonas. z si tūc postea secrete se matrimonialiter cognoscerent z generarēt filios z filias tunc dubitatur an tunc filij essent participes paterne hereditatis vel vtꝝ essent pueri legittimi respōdetur q nō quia pmi pueri fuerunt legittimi anteq3 sententia diuorcij erat diuulgata.

Si aut̄ vltra sentētiā diuorcij remāsissent ⁊ generassent illi essent illegitti mi ⁊ sic tūc ex ꝯn̄ti nō dn̄t eē ꝑticipes paterne hereditatꝭ Terci⁹ casus ponaꝛ in casu ꝙ aliqs sit diues sicut dꝫ factū fuisse de qdā rege fracie q cū sua vxore generare pueros nō poterat tandē puer pulchre dispositōnis a mercatoribꝫ fuit duct⁹ indunuētꝭ aureis ⁊ regalibꝫ indut⁹ q erat sibi rep̄sentat⁹ ⁊ postmodū fecit vxorē suā iacere in puerperio dicens eā peperisse eūdē puer ⁊ si tunc iste rex ꝑ diuinā grām post octauū annū siue aliū nouū filiū ⁊ legittimū obtinēt tūc q̄ritur vtꝝ p̄mus cū scd̄o dꝫ eē ꝑticeps paterne hereditatis Et ponaꝛ ꝙ iste p̄mus puer credat se eē filiū legittimū silr volens habere ꝑtē hereditatis ⁊ nō separi ab hereditate tūc q̄riꝛ qd sit faciendū Ad hūc casum dupl'r respōdeꝛ nā qdā sic dicūt ꝙ talis puer p̄m⁹ nō p̄t eē ꝑticeps paterne hereditatis Et si parētes h̄ admitterēt tūc peccarent mortal'r ⁊ facerēt rapinā de ꝓprijs bonis ⁊ hereditates ꝓprias filijs suis legittimis auferrēt Ponaꝛ ꝙ aliq mulier duceret viꝝ quē crederet eē liberꝝ q tn̄ p̄us vxorē legittimā haberet tūc q̄ritur vtꝝ cū p̄ma debeat cōtrahere vl' cū scd̄a ibi respōdeꝛ ꝑ distinctōem vl' ḡ ista mulier sciuit virum istū habuisse aliā vl' nō si sciuit tūc matrimoniū nō stabit nec eū obseruare dꝫ si nō sciuit hoc est dupl'r vl' ignorat simpl'r vl' ꝑ illud tp̄s interim ꝙ eū habuit si 2ᵒᵒ tūc p̄ma mortua dꝫ ea obseruari Si aut̄ p̄mo mō scꝫ ꝙ ignorauit simpl'r qn̄ accepit eā ⁊ postea sciuit ⁊ insup illi ꝯmāsit tūc nō pōt eū ducere post mortē p̄me mulieris Quartus casus ē ponaꝛ in casu ꝙ aliqs vir cū muliere aliq diuti⁹ inuicē ꝑmāsissent ⁊ postea vir vellꝫ separi ab ea ⁊ ꝓponat corā iudice eā ācillā ⁊ petit separi ab ea tūc dubitaꝛ vtꝝ illa sit separanda ab eo ibi respōdeꝛ ꝙ si talis cognouit eā carnal'r postq̄ ip̄e iudex audiuit eā eē āncillā tūc nō teneꝛ separi ab eo Si āt nō cognouissꝫ eā carnal'r ⁊ ip̄e dt eā eē ancillā corā iudice tūc ip̄e vir teneꝛ restituere pecuniā quā cepit ꝓ dote ⁊ sic tūc separaꝛ in noīe dn̄i Quint⁹ casus ponaꝛ ꝙ aliqs diacon⁹ hꝫ vxorē legittimā ⁊ ep̄s velit separe eū ab ea ꝑ excōmunicatōem ⁊ ille nihil aduertat suā excōicatōem tūc q̄riꝛ vtꝝ ep̄s dꝫ eū ꝯpellere ad h̄ ꝙ eā dimittat rn̄deꝛ ꝙ si talis voluerit trāsire ad ordīes sacros tūc ip̄e licite p̄t eā dimittere ⁊ tūc p⁹ ei⁹ laudabilē ꝯuersionē p̄t ꝓmoueri ad sacros ordīes iniūcta illi p̄nia desup. Sext⁹ casus ponaꝛ ꝙ aliqs faciat sibi despōsari vnā puellā vl' viduā ꝓpt' pecuniā vl' diuicias ita ꝙ h̄ si vellꝫ eā fraudulēter accipe ⁊ haberꝫ terrā in calceis siue in ocreis ⁊ dicat interim ꝙ ego trāseā sup istā terrā ego ducā te in vxorē denotādo terrā quā hꝫ in calceis ⁊ ābobꝫ ꝯsentiētibꝫ deponat terrā de calceis dicēs se nō ābulare sup istā terrā quā denotat. Tūc q̄riꝛ vtꝝ tal' sit separand⁹ siue nō ⁊ videꝛ ꝙ sic q2 ibi matrimoniū fuerat ꝯtractū ꝯditōnal'r ex eo ꝙ ip̄e ꝓmisit eā ducere intrim ꝙ trāsirꝫ sup istā terrā quā in calceis vl' in ocreis haberet ⁊ ḡ videꝛ ꝙ ibi eēt solutio ⁊ separatio In oppositū ē forma matrimonij vbi dr qd̄ de⁹ ꝯiūxit hō nō separat nisi mors ibi rn̄deꝛ ꝙ tal' nō sit separād⁹ ab ea. qa ibi illa ꝯditio nō impedit matrimoniū q2 ecc'ia nō iudicat de occultis sed solū de maīfestis iō illa fallacia eā nō fallit Vltim⁹ casus ponaꝛ ꝙ aliqs ducat vnā q habꝫ strictā vuluā vt eā nō p̄t cognoscere carnal'r ⁊ tn̄ ista impregneꝛ ⁊ ponaꝛ vlterius in casu ꝙ aliquis cum vna contraxisset matrimonium Sed nondū copula carnalis fuissꝫ ꝯsecuta ille vero existens in bal-

neo semel virile emittere puella aũt sibi dispõsata ad eundẽ locũ veniret ⁊
sicut narrat ꝯmẽtator ꝛ albertus in secretis mulieꝝ tũc ponat vlteri⁹ ꝙ
matrix illius ꝯtrahat semẽ vir vero eius videns puellam ab eo incognitã
esse impregnatã nõ volens eã ducere dicens eã cũ alio viro esse fornicatã
tũc querit quid sit faciendũ in tali casu ibi respõdetur breuiter stante me-
liori correctõne si puella pt habere firmũ testimoniũ ꝑ naturales phos et
ꝑ alios viros idoneos circa hanc materiã ꝙ impregnata sit a semine illius
ipe tenet eã ducere. Sed si secus fuerit nõ teneat.

.i. duas vxores matrimonial'r .i. aliqs
Si duxit binas mulieres legitimas quis
viꝝ relinquat s^e tu iudex .i. cogere s^e duxit
Hunc vt dimittat debes arcere secundam
s^e mulierẽ mulier copulata fuit s^e viris sez ꝙ dimittat scdm
Hanc econuerso si nupserit illa duobus
.i. deme .i. impediẽtes pmũ ꝯtractũ
Accipe legitimos casus interuenientes
s^e in exẽplo s^e mulier .i. tua ꝯsanguinea fortassis
Ut si prima tua sit neptis vel tua forte
.i. tu amica ꝓ vl' pma mulier s^e ꝑ baptismũ vl' ꝯfirmatõez
Affinis vel soror hec sit tua spiritualis

Hic supaddit alios casus dicẽs ꝙ si aliqs haberet vxorẽ legittimã ille
nõ debet ducere aliã Si aũt ducit aliã tũc ipe dz cogi ad hoc vt redeat ad
pmã hoc est tm̃ dicere Si aliqs vir sumeret duas vxores ad thoꝝ legitti-
mum tũc sacerdos dz viꝝ cogere mediãte iure vt dimittat scdam mulie-
rẽ ⁊ maneat cũ pma Et hoc ꝯuertit sic si aliq̃ mulier haberet duos viros
siue duceret duos viros ad thoꝝ legittimũ tũc sacerdos debet eã cogere
mediãte iure vt dimittat scdm viꝝ ⁊ maneat circa pmũ ⁊ hoc est veꝝ sicã
legittia nõ adessz qꝛ si vir haberet duas vxores ⁊ illi postmodũ declararet
ꝙ pma mulier esset de affinitate viri ⁊ infra qntũ gradũ tũc ibi pt fieri se-
patio Et tũc manere debet circa scdam mulierem.

Circa lrãm noatãdũ ꝙ rõ lrẽ ꝺm sanctũ thomã est ista qꝛ quodãmodo
est ꝯtra ius naturale vnam ꝑsonam habere plures ꝯiuges. Etiã est ꝯtra
ius scriptũ pmũ patz sic qꝛ finis matrimonij est ꝓlis generatio ꝛ ipius ad
laudem dei educatio mõ ꝯuis vnus vir poterit plures fecũdare mulieres
tamẽ filij plurimaꝝ vxoꝝ non possunt simul bene educare ad laudem dei
ꝓpter mulierum rixas. Sed tamẽ minus licet vnam mulierem plures vi-
ros habere quia plures viri nõ fecundant mulierem sed bene fecunditatez
impediunt vt patz de publicanis mulieribus Etiam ꝙ sit ꝯtra ius scrip-
tum patz per apostolum dicentem alligatus es vxori noli querere solutio-
nem sed qui ducit secundam prima viuente petit solutõnem prime mulie-
ris vt constat quoniam a prima recedit ꝛ secunde mulieri adheret

Item matrimonium significat vnionem christi cũ ecclesia sed signum
et signatum debent se ꝯformare ⁊ inuicem correspondere sed hoc nõ facit
vnio mulieris ⁊ duoꝝ virorum nec vnius viri ⁊ duarum mulierum quas

re potius nō dicitur matrimonium

Secūdo est notandū q̄ ille casus quem raymund⁹ hic ponit ista firmiter z stricte ligat q̄ si paganus q̄ haberet plures vxores ꝯuerteret ad fidē tunc deberet scrutari z interrogare ab eo quā ꝑus sumpsisset siue duxisset z illā tenet retinere alias aūt dimittere

Tercio est notandū q̄ illud impedimentū autor hic tangit in lrā est inter illos q̄ hn̄t ꝯiuges viuētes z istud impedimentū vocat ligatōnis Et dicit esse illud cū quis alteri ꝯiungitur carnalr̄ z matrimonialr̄ z impedimentū ligatōnis nō solum ten; quādo aliq̄s ꝯiungit altere carnalr̄ secuta copula carnali sed etiam ten; quādo aliquis ꝯiungit altere dummodo interuenit consensus de p̄senti vt pat; extra de sponsa

Quarto notandū q̄ causa ꝓpter quā vir poterit dimittere vxorē est nimia z inordinata fornicatio z cum ipe dimittit eam nō potest aliā cognoscere sm moderamē ꝑus visum z si tūc vxor ab eo nō est carnalr̄ cognita z alium virum admittit adultera est quia veꝝ matrimoniū est inter illas lic; ibi carnalis copula nō sit secuta

Ultimo nota z ponat casus q̄ tempore nocturnali veniat vnus fur ad hospicium vnius qui hab; pulchram vxore; z volēs intrare a marito audiatur qui surgens quasi credat talē extra domū circūquaq; ambulantē et tunc fur intrat ꝑ hostium accedens vxorem sub illius verbis ipam subagitādo quo facto recipiat vestimenta aliqua z recedat Et marito reueniente ad vxore; volens eam ꝯsolare z tūc ipa respondet dicens tu apō me fuisti hic z me subagitasti z cognouisti carnalr̄ Tunc dubitat ex quo audiuit ipam esse cognitam a fure vtrum ipa sit tenēda ꝓ adultera z vtru; ipa sit sepanda ab eo Respōdet q̄ nō ex quo ipa credidit furē fore maritū ei⁹ et fuit decepta ꝑ verba furis tunc nō est ab eo sepanda Si aūt furē nouisset nō fore maritum eius z fornicatōnem cum eo commisisset tunc esset adultera z separanda ab eo

.i. vxor .i. vitas vxorē le.ꝓsa;

Si tua sit coniunx infecta licet fugias hanc

.i. accipe .i. nō potes vxorē .i. q̄uscq;

Ducere nō debes aliam donec moriatur

reqrit ꝓuideas mulieri .i. nutrimēta

Ipsa fides q̄ vult des corporis huic alimenta

valeas caste viuas s^e potes abstiner s^e mulier le.ꝓsa

Si potes abstineas si nō eadem tibi carnis

.i. tribuat .i. trāsgressor legitti thori .i. aliā mulierē ꝯgnouerit

Debita persoluet vel adulter eris aliunde

.i. ꝓuet mēbro virili .i. dimittat vir

Si vir castretur sua nunq̄; deserat illum

s^e relinquat mulierē .i. illa sustin; defectū

Femina nec vir eam quocunq; modo patiatur

Hic magister ponit aliū casum de matrimonio dicens si tua mulier eēt īfecta cum aliquo veneno vel cum aliqua infirmitate vel cum lepra tunc

ꝓpter illam causam matrimonium potest dissolui ⁊ separi ⁊ post separationem vel dissolutõnem vir nõ debet sumere aliam vxorem nisi ipsa sit mortua ⁊ si ipa est indigens ⁊ egena tunc vir tenetur ei procurare ⁊ dare nutrimentum corporis Tunc ibi Si potes abstineas vult tantum si masculꝰ potest tunc debet cõtinenter viuere vel si vtiq; velit coire tunc noscat vxorẽ leprosam siue infectam ne aliunde adulterium ꝯmittat Tunc ibi si vir castretur magister ponit documentũ aliud siue alium casum dicens si vir ꝑuaretur mẽbris sexionalibus siue genitalibus quocunq; modo hoc fieret tunc ipa mulier nõ debet eum ꝓpter hoc deserere ⁊ econuerso si mulier occuparetur apostematibꝫ vel alijs infirmitatibus per tres vel ꝑ sex annos vel plures tunc ꝓpterea vir nõ debet mulierem delinq̃re

Circa lrãm nota Ex quo vir ⁊ vxor sunt vna caro ⁊ cum hoc aio inuicem ꝯmorari Et si vir tunc nõ potest habere abstinentiam carnis vñ tũc debet postulare debitum carnis ex quo ipa esset infecta cũ aliq̃ veneno vl' cum aliqua infirmitate vt lrã dicit ⁊ sic erit dubiũ an ipe debet postulare iura ꝯiugalia ab ipa vxore infecta an ab aliena nõ ꝑmum q: separatio est facta etiam nõ scðm q: si alias faceret fieret adulter Ibi respõdet̃ ẜm textũ ꝙ mulier leprosa siue veneno infecta debet ei ꝑsoluere debitum thori ne fiat adulter Et hoc est verum si ipe vir nullatenus pt coitu carere

Secũdo est notandũ magister in lrã ponit duos casus ꝑmum de lepra scðm de castratõne siue de inabilitatõne ⁊ ambo debent intelligi dũmodo accederent post copulam carnalem q: añ copulam carnalem tam lepra q̃ castratio impedit matrimonium ꝯtrahendũ ⁊ diminuit ꝯtractum

Item notandũ ẜm sanctum thomam ꝯiunx infecta lepra post copulam carnalem licet tenet̃ viro reddere iura ꝯiugalia nõ aũt tenetur viro cohabitare quia nõ tam cito inficitur quis ex coitu sicut ex frequenti cohabitatione. Si autem alter ꝯiugum posset abstinere meliꝰ esset quia vt sic possent generari pueri leprosi vel ipe vir etiam quandoq; posset infici ab ipa muliere vt dicit lrã ⁊ ergo si potes abstineas Item filij debẽt manere cũ sano ne inficiantur. Et dicit lrã ducere non debes alias ⁊ ibi innuit tantum ꝙ lepra nõ est impedimentum impediẽs matrimoniũ ꝯtractum

Tercio est notandũ ꝙ simplicia sponsalia lepra superueniente licite possunt disrumpi ⁊ solui ⁊ sanus ad copulam maritalem ꝯsumendam ꝯpelli non debet vt patz de ꝯiugio leprosoꝝ capitulo vltimo

Quarto est notandũ ꝙ vir sanus cum muliere leprosa de necessarijs ꝓuidere debet vt est de victu ⁊ vestitu ⁊ licz isti sunt separati ab inuicẽ ꝓpter h̃ ne alter ab altero inficiat̃ tñ q̃ ad eoꝝ bona q̃ possident separi nõ pñt.

Quinto nota Ex lrã habetur ꝙ ipe vir post copulam carnalez si sit impotens qui ꝑus fuit potens tunc mulier nõ debẽt eum relinquere ꝓpter h̃ et consimiliter econuerso. Si ipa mulier postq̃ est cognita a viro fit ipotẽs ⁊ ei inepta tũc ipe vir ꝓpter h̃ nõ dz eã dimittere. Rõ illius est talis q: matrimonium est vinculum indissolubile quod stabit ꝑ totam vitam ꝯiugatorum nõ interueniente adulterio

Ultimo notandũ ꝙ ꝯsilium est vt iste qui est magis aptus ad coitum ꝯtinenter viuat ne fiat adulter Quis eñ ille adulter est qui cognoscit aliaz vxorem a sua legittima muliere

s^e mulier p̄ma ĩ articulo mort𝔷 simplici fornicatõe .i. florasti
Si sit in extremis quā similiter violasti
p̄missionē .i. ducere .i. cessante
Atq; fidem dederis hanc ducere velle .fugato
.i. infirmitate s^e mulierē .i. de tali piurio
Morbo si ducas aliam periurus es inde
penitētiā habeas .i. ꝯtractū .i. dissolue h̄ ē cū 2^a muliere dꝫ manerē
Digne peniteas pactum nō solue secundum
s^e carnal'r s^e ꝯcubina
Post iuramentum nisi cognita sit tibi prima
s^e maīfeste .i. dispōsare mulierē sic dictā
Si mihi iurasti ꝙ velles ducere bertam
.i. dispōsas sic dicta .i. matrimoniū s^e cū scd̄a
Et ducas agatham cōtractus tunc stabit et tu
.i. ꝙ false iurasti .i. cū tormētis
Q' male iurasti debes exsoluere penis
mulierē s^e vir s^e vxor s^e mulier inuit⁹
Quam tu duxisti tua nō erit illa coactus
s^e mulier s^e vxor s^e mulierē .i. volūtarie .i. reuenisti
Hec eadem tua sit ad eam si sponte redisti
s^e mulier .i. ꝯsensuꝫ p̄bꝫ s^e vir s^e mulieri ꝑsent𝔷 s^e alteri viro
Si tibi consentit nec tu sibi nubere nulli
mulieri licitū ē .i. donec mortu⁹ es .i. inhibꝫ
Huic licet vsq; tuam post mortem nō prohibet lex
s^e vir s^e mulierē s^e īducēdo aliā vxorē
Ducere te reliquam nec cogere te valet illud
s^e mulierē .i. pecunias
Ne si duxisti quia promisi tibi nūmos
s^e nūmos s^e dederim tibi viro .i. ista defraudatio
Et nullos dederim nō sepat iste dolus nos

Hic magister supaddit alios casus de matrimonio dicens si aliqs haberet ꝯcubinā quam sumpsisset per verba de futuro ⁊ cū iuramento et si tunc illa incurreret infirmitatē ⁊ egrotaret longa infirmitate si supuixerit et pristine sanitati fuerit restituta et talis conduceret aliam tunc ille factus est periurus sed tamē cum scd̄a muliere manere debet ⁊ debet agere penitētiam de periurio ⁊ hoc est verum si p̄mam concubinam post iuramentum carnaliter nō cognouit. Quia si sic tunc tenetur redire ad primam et dimittere secundam tunc ibi Si mihi iurasti vult si aliquis iurauit sumere bertam ad thorum legittimum ⁊ sumeret eius sororem videlicet agatham tunc illud matrimoniū stabit cū agatha et ipse tenet̄ satisfacere iuramēto cū penitētia. et hoc ē verū eo sciēte ꝙ sumpsit agathā Tūc ibi quā tu duxisti supaddit aliū casuꝫ dicēs si aliqs ducerꝫ vxorē coacte tūc nō tenet̄

eam obseruare si postea nõ adhibeat ꝯsensum nec copula carnalis ibi ad hibeť. ⁊ si ita euenerit ꝙ mulier ꝯsentiret viro ⁊ vir nõ cõsentiret mulieri tũc mulier nõ pt ducere alium virũ ꝓpter eius ꝯsensum. sed vir bñ pt du- cere aliã vxorẽ. qꝛ nõ fecit ꝯsensum licꝫ coactus fuerat. Tunc ibi (Si me duxisti) ponit vnã doctrinã dicẽs. si quis sumeret ꝓpter pecuniã ⁊ diuiti- as ⁊ crederet mulierẽ habere multos nummos vel ꝙ mulier dicat sumas me ego tibi dabo centũ marcas vel mille. iste aũt credens istis verbis su- mit eam legittime in facie eccľie post hoc aũt vir postulãs nũmos inueni ens crumenã vacuã an tũc matrimoniũ possit reuocare. Respondet litte- ra ꝙ non. quia ille dolus nõ sepat matrimoniũ

Circa lrãm nota. ꝑiurus dꝛ ille q̃ frangit eius ꝓpriũ iuramentũ. ⁊ sic il le q̃ iurauit ducere primã ⁊ sumpsit aliã a ꝓ̇ma factus est ꝑiurus vt lrã p̄ tẽdit. ⁊ si cõtraheret scd̃aꝫ ꝑ spõsalia ꝓ̇ma adhuc incũbente ⁊ alia immedi ate moreretˀ añq̃ eam nosceret carnaľr ⁊ ꝓ̇ma viuẽte eã sumeret tũc satisfa ceret iuramento sed non intentioni quia iurauit eã sumere. ⁊ hoc fecit sꝫ in tendebat scd̃am sumere si vixisset ⁊ ꝑ hoc nõ satisfecit

Scd̃o notandũ ꝙ si aliq̃s vir ꝯtrahit spõsalia de futuro cũ concubina suã iã laborãdo in extremis addẽdo iuramẽtũ ita ꝙ ꝑ illud iuramentũ ip sa cognita reducit reliquã tũc dꝛ ꝑiurus ⁊ dꝫ manere cũ scd̃a ⁊ illud etiaꝫ p̄tendit cum dicit. Si sit in extremis

Tercio notandũ. dꝛ lrã Factũ nõ soluo scd̃m Rõ illius lrẽ est ista. q̃a cum scd̃a muliere cõsumatũ est matrimoniũ ⁊ ad suã ꝑfectionẽ redactuꝫ sed cũ ꝓ̇ma qñ nondũ subsecuta est copula carnalis nonduꝫ cõsumatũ est matrimoniũ. sed solũ facta sunt spõsalia. sed si aliq̃s cognouissꝫ carnaliter tũc matrimoniũ ꝓ̇mũ esset cõsumatũ ⁊ ꝑfectũ sed secundũ nulluꝫ est. ergo dicit in textu Post iuramentum.

Quarto notandũ ibi. Si mihi iurasti. qꝛ si aliq̃s cõtrahit ꝑ verba de futuro spõsalia cũ aliq̃ virgine vľ muliere addito iuramẽto. ⁊ deĩn cõmit tit matrimoniũ cũ reliq̃ nõ obstãte illo iuramẽto ipe dꝫ manere cũ secun- da. ⁊ hoc pꝫ hic in lrã ⁊ in decretalibꝫ capľo de spõsalibꝫ. sed si in vtraq̃ cõ traxit ꝑ verba de futuro tũc dꝫ cũ prima stare ꝓpter euidentiã ne agat per iuriũ. sed si iste iurat ꝓ̇me mulieri vel alteri ad manus siue prima sit cogni- ta siue non tunc tenetur eam sumere

Quinto notandũ. ꝙ sicut iura ꝓclamãt tũc intrãs matrimoniũ debꝫ hoc facere libere ⁊ bona volũtate Vñ si aliq̃s fuit coactus sine ꝓprio ꝯsen su tũc matrimoniũ nõ hꝫ locum. vñ sagaces sacerdotes hãc regulã tenentˀ scire sic ꝙ qñ sponsus ⁊ sponsa veniũt ad domũ dei ⁊ petũt copulari tunc sacerdos cũ magna solicitudĩe dꝫ interrogare si spõtanee ⁊ ex cõsensu pro- prio velint matrimoniũ intrare. imo etiã dꝫ interrogare si vera dilectio sit inter eos. qꝛ si illa inueniuntˀ in eis tunc fiat copulatio matrimonij in noĩe dñi. Sed si sacerdos posset cognoscere ꝙ alter illoꝝ de ꝓprio ꝯsensu mrĩ- moniũ nõ intraret sed coactus tũc non sunt copulãdi ne postea fieret irre- uerẽtia sacramẽto vel aliud incõueniẽs seq̃retˀ. scꝫ ꝙ vnꝰ aliuꝫ relinqueret. Vñ si aliq̃s eẽt coactus ad mulierẽ ⁊ maneret cũ ea ꝑ dimidiũ annũ ⁊ co pula carnaľ nõ subsequeretˀ in illo tp̄e nec adhibeat cõsensuꝫ volũtatis ad eũ tũc vir nõ tenetˀ eã dimittere ꝓpter mutuã ⁊ diuturnã cohabitationem

Sexto notãdũ ibi Si me duxisti. diceret qs tũc tñ iura dicũt q fraus et dolus puniri dñt. sz hui⁹ oppositũ videt hic in hoc casu. Rñdet q talis dolus nõ punit a iure. iõ qꝛ iste vir etiã q̃dammõ dolose ꝛ pter finis debiti matrimonij intentionẽ cõtraxit mrimoniũ. nã magis ꝓpter pecunias ꝛ diuitias quã ꝓpter ꝓlificationẽ ꝯtraxit. Scdo iõ ius nõ punit illũ dolum. ne maleficis daret viã ꝛ occasionẽ repudiãdi suas vxores. qꝛ facilr alios posset allegare in hui⁹ dolo. Etiã ille dolus nõ sufficit tollere eẽntialia illius matrimonij sicut facit error ꝯditõis vl psone. qꝛ ista duo impedimẽta tollũt ꝯsensuz. sed cũ isto dolo de quo loqtur lrã stat bñ ꝯsensus

Ultimo notandũ. dcm̃ est sup̃ in lrã Si iniurasti. Rõ huius lrẽ est. qꝛ matrimoniũ fundat in ꝯtractu determiato. sed iurãs nullã velle ducere nisi bertã facit ꝯtractũ indetermiatũ. eo q plures vocant hoc noie berta. Si g̊ iste certe ꝛ determiate ꝯtraxit cũ agatha tũc stabit ibi cõtractus indissolubilr. Itẽ rõ illius lrẽ vicz quã tu duxisti est iste. qꝛ ꝯsensus liber est de eẽntia matrimonij. ꝛ hz se q̃dammõ sicut forma eẽntialis ipius matrimonij. Et ƀm phm. forma est q̃ dat esse rei. iõqz deficiente forma rei tunc nihil fit. g̊ deficiẽte cõsensu alterius psone ꝯtrahentiũ q̃tũ ad illã psonam nõ erit mrimoniũ. Si aũt altera psona ꝯtrahentiũ ꝯsentit q̃tũ ad illam erit matrimoniũ. vt dt lrã. g̊ subdit q etiã talis psona nõ pt nubere alteri non obstante q altera psona alteri nubat

.i. iuramẽto ꝯfirmas sp^e mrimo^m

Si iuras nolle mulierũ ducere post hoc

sp^e mulierẽ sp^e tu

Contrahis. iste manet cõtractus. confitearis

.i. falsum iuramentũ ꝯmisisti

Et male iurasti domino facias satis inde

sp^e tu .i. abiuras sp^e pctã

Si semel abstineas peccata. lapsus in ista

sp^e pctã .i. reiterare sp^e dcã

Non iuras eadem non ꝑpetrare. sed hec te

intelligere .i. iuramẽtũ feceris

Scire volo quotiens iuraueris hoc totiens tu

sp^e ꝑpetratis .i. pñaz .i. sustinere

Pro iuramentis penas absoluere debes

Hic mgr̃ subdit alios casus de mrimonio dicẽs. si aliqs iurauerit nolle sumere vxorẽ ꝛ iuramẽto facto ꝛ aliq̃ tpe elapso sumpserit vxorẽ an tũc iuramẽtũ impedit ꝯtractũ. Rñdet lrã q nõ. qꝛ ꝯtractus ille stabit. sz ipe dz satisfacere deo ꝓ iuramẽto qd fecit. Tũc ibi. Si semel. autor ponit aliũ casuz ꝑ modũ doctrine volẽs si aliqs abiurauerit pctã semel ꝯmissa nũq̃ velle facere. ꝛ si tũc ille relabit in eadẽ pctã tũc nũq̃ ãpli⁹ dz iurare se nolle ꝯmittere talia pctã. imo puniẽdus ẽ q̊tiẽs ãplius ꝯmiserit iuramentuz

Circa lrãm nota q mgr̃ h tãgit aliud impedimẽtũ impediẽs mrimoniũ ꝯtrahendũ ꝛ diminuẽs ꝯtractũ qd vocat error fortune. sz tñ illud nõ sufficit ipedire mrimo^m ꝯhẽdũ ꝛ diminuere ꝯtractũ. lz bñ error ꝯditiõis

Scdo nota circa istu casum pmu si iuramentuz z votu eent solemnia tuc hoc iuramentu impedit matrimoniu ptrahendu. de q iurameto solenniter dcm supra. vt si aliqs pmoueref ad ordine diaconatus vel subdiaconatus tuc facit iurametu solene. z si tuc ille ptrahit mrimoniu tuc tale iuramentu z votu solene impediut matrimoniu ptrahedu z diminut ptractu. g lra autoris dz intelligi de simplici iurameto z no solemni.

Tercio notandu q si aliqs abiurat peta pus pmissa z postea relabit in eade peta tuc ipe tenef dupl'r penitere. na tenef penitere pmo de iurameto. scdo de peto iterato pmisso qtienscuq illud amnio fecerit.

Quarto nota. Aliq estimat q peta semel comissa z cofessa si scdario eade peta pagerenf q tuc illa peta reuiuiscerenf q quo da viua fuerut. sed alij dicut q peta sel' pmissa z ptritoe deplacta no reuiuiscut si iterato comittuf. qz illoz dns nuq recordabif. nec etia vnuz pctm dz qs bis pfiteri salte si pfiteaf alicui q hz autoritate absoluedi. qz al's diuideret pfessionez et sic tunc cocurreret diuideria circa sacramentu quod no debet fieri

Quinto notandu est fm scm Thoma z fm hostiesem qn qs iurat iuramentu generale z no obligat se ad speale tuc generalitas pfusione z obscuritate parit. si g iniugit casum inopinatu de quo si qs cogitasset cu iuramentu fecit nullo modo fecisset no tenetur hoc iuramentu adimplere. z ergo dicit in lra (Si iuras nolle zc.) Alia causa eiusdem litttere est. quia iuramentu quo quis iurat non velle ducere vxorem non ligat ambas personas. sed soluz iuramentu. ergo si duxit mulierem amplius no soluz sui e iuris sed etiam mulieris. quia tenef satisfacere iuri eo q habz muliere vicz pmanedo cu ipa z reddere ei debitu carnis cu petit. sed exigere debitum carnis ab ipa sine peto no pt. Sed diceres nunqd tale iuramentu impedit matrimoniu ptrahedu. z videf q sic. qz ome iurametu qd sine piculo pt adimpleri no dz irritari sed magis pfici. sed qz tale iuramentu sine periculo aie pt adimpleri imo etia in salute aie eo q no impedit hoiem qtu ad celestia regna. igitur istud moderandu est iuxta predicta

sp^e vxori sp^e tu vir .i. no velle

Legitime coitum si iuras reddere nolle

.i. qn sp^e a te

Cum p... hic dico quod iurasti nihil esse

sp^e a te ppetrato .i. psensuz adhibuerit

Huic iuramento si non consenserit ipsa

.i. expostulare sp^e viro .i. piugalia

Querere non tibi do consorcia carnis ab illa

sp^e mulieris sp^e viro sp^e muliere

Huius post mortem tibi ducere non licet vllam

pmittis .i. i tpe interdicto .i diminua

Si facis in banno contractum non reuocabo

.i. corrigere d es .i. p^9 tps interdcm

Corrige post bannu te consilio sapientum

Hic mgr supaddit duo documeta dices. si vir fecit votu ptinentie in

thoro legittimo muliere nō ꝯsentiēte. ⁊ si mulier postulare vellet debitū carnis dicēs se nō posse carere tūc licꝫ fecit iuramētū ꝯtinētie tñ dꝫ soluere debitū mulieri. Si aūt mulier fecit ꝯsensum ad votū ꝑdcm̄ seu iuramētū tūc vir nō teneť ꝑsoluere debitū carnis. qꝛ tūc hoc factū est in volūtate amboꝝ. Etiā si ille idē vir q̄ iam fecisset votū viueret donec mulier moreretur tūc nunq̄ post mortē illius mulieris deberꝫ cognoscere carnaľr nec deberet aliā ducere matrimoniaľr Deīn mgr̄ subdit scd̄m documētum dicens ꝙ si aliq̄s ꝯtraheret m̄rimoniuꝫ q̄n essent iuterdicta eccľiaꝝ tūc hoc matrimoniū stabit sed lugēda sunt pctā eo ꝙ ip̄e fecit ꝯtra mādatū eccie et iō dꝫ viuere ꝭm ꝯsiliū sapientū viroꝝ ⁊ sui ꝯfessoris

Circa lrām nota ꝙ q̄n aliq̄ mulier nō p̄t ꝯtinēter viuere tūc iuramentū est illicitū ⁊ nō dꝫ tūc iurare ꝯtinentiā vite ne maius periculū sibi incurrat. Siľr dōm ꝙ vir nō dꝫ cōtinentiā vite vouere cum scit se habere vxorem que cōtinenter viuere non potest

Scd̄o notandū. licꝫ nō est licitū ꝙ aliq̄s iurat nolle reddere debitum carnis ꝓprie vxori sue eo ꝙ teneť ei reddere quotiēs ip̄e vir fuerit petitus a muliere. sed tñ cū timore dei. vñ tp̄ibus sacris cū hoīes dn̄t cōmunicare vel pasca celebrare tūc ad minus vir ꝑ q̄ttuor vel sex dies a ꝓpria vxore dꝫ abstinere. ⁊ illud iuramētum intelligendū est non esse licitū q̄n vxor nō ꝯsentit viro. p̄t tñ vir ex cōsensu sue vxoris ꝯtinēter viuere

Tercio nota ꝙ si aliq̄s iurat tenere votū ꝯtinētie ita ꝙ post mortē legittime vxoris nunq̄ aliā velit ducere vxorē. tūc illud est ꝭuandū ⁊ sic tūc post mortē mulieris teneť ꝯtinēter viuere. sed si aliq̄s maliciose eam abiurat ⁊ odiose tūc istā penā ꝓ dolo ⁊ fraude habere debꝫ ꝙ ipsa viuente non habet illius posse ad debitum carnis exigendū.

Quarto notandū ꝙ interdcm̄ ab eccľia ꝑ tres dies impedit m̄rimonium contrahendū sed non diminuit contractum.

Quinto notandū. lr̄a dt̄ Si sis in banno. ibi mgr̄ ꝑ hoc innuit ꝙ quedā sunt tp̄a in q̄bus inhibeť ꝙ nō dꝫ fieri matrimoniū. vt est tp̄s aduentus dn̄i. ⁊ sic de alijs de q̄b; patuit sup̄. vñ istis sacris tp̄ib; contrahi p̄nt spōsalia ⁊ etiā m̄rimoniū quod solū ꝯsensu ꝯtrahiť sed ꝯtractio vxoris ad solemnitates nuptiarum prohibetur

Sexto notandū ꝙ in ꝓposito ꝑ bānū p̄t intelligi snīa excōicatōis. qꝛ ipsi excōicato oīa sacramēta denegant̄ vt infra patebit. sꝫ tñ excōicatus si cōtrahit m̄rimoniū cū aliq̄ muliere vľ ꝟgine ille ꝯtractus stabit sꝫ p̄niaꝫ agere dꝫ ꝓ inobediētia eccie.

Vltio nota. Rō hꝰ lr̄e est. qꝛ oē iuramētū sicut ⁊ votū p̄supponit possibilitatē. sꝫ qꝛ ꝭm apľm vir q̄ ad redditōeꝫ debiti carnis nō ē sui iuris sꝫ vxoris ⁊ ecōuerso. sꝫ qꝛ ꝭm iuristas nullꝰ ꝑ iuramētū suū dꝫ alteri facere p̄iudiciū. igiť nec vir p̄t iurare castitatē sine ꝯsensu mulieris. Si āt mulr ꝯsentiret iuramētū staret ⁊ tūc deberēt mutuo viuere sicut frater cū sorore. vñ ꝭm iura q̄n vir iurat se nolle reddere debitum carnis seu iura ꝯiugalia tūc ꝑ h̄ iuramētū ꝑdit ius exigēdi debitū carnis. sꝫ nō ius reddēdi ex quo h̄ nō hꝫ in ptāte sua. sꝫ ē in ptāte sue vxoris etiaꝫ ꝑdit ius reducēdi aliā vxorē post mortē illiꝰ. Rō ēst. qꝛ q̄ꝫtū in eo fuit tūc votū cōtinentie cōmisit ⁊ vouit. ergo tenetur ꝭuare inquantū melius p̄t. credo tamen meliori iuditio interueniente ⁊ de discussione fortiori. si aliquis ab

iuraret reddere debitū carnis vni certe ⁊ legittime vxori ꝙ ꝑ istā ꝯiuratio-nem non ꝑdit ius ducendi aliam vxorē ꝑma mortua. nec etiā ꝑdit ius exi-gendi debitū carnis ab ista secūda muliere. cum sic simplr non ꝓmisit ab-stinentiam. Sed si littera intelligeret ꝙ si aliqs abiuraret coire cuȝ muliere simplr ⁊ vlr tūc littera in veritate simplr Tūc ibi(Corrige post ban-nū) Unde ꝯsiliandū est talib9 ꝙ faciant penitentiā de illo qđ fecerūt contra statutū eccl'ie ⁊ ꝙ scandalisauerūt ita eccl'iam. Unde ꝑdicte ꝑsone ita clam destine matrimoniū ꝯtrahentes magno se supponūt periculo. nā posset al-ter alteram dimittere ⁊ de facto cū alia ꝯtrahere ⁊ sic in adulterio manere. quia primū matrimoniū probare non potest propter defectum testium. er-go dicit in textu corrige post bannum

s^c vel virgo
Si begwina deum sponsum preelegerit atqȝ
s^c voti capillos s^c ꝟgo
In signum crines presciderct ista marito
.i. tale mrimoniū nō pt reuocari
Si nubit nupta maneat. sed peniteat hec
.i. cassauit. s^c ꝯtinētie ꝯtrahere mrimoniū
Infregit votum probibetur nubere talis
s^c talis ꝟgo .i. si ꝯtraxit nō pt reuocare
Ne nubat probibe. nuptam noli reuocare
s^c viro. i. copulata. i. ꝟgo nō hn̄s ānos pubertatis
Impubes si sit tibi desponsata puella
ānihilat hāc despōsatōem .i. duodecim ānoꝝ
Irritat hoc factum si vult cum sit duodena
copula carnalis .i. āncesserit
Carius amicicia si non precesserit vlla
marito nō ꝯsentiēte copula carnalis
Inuito sponso si non cōmixtio carnis
tal' puella .mr̄imoniū. s^c vir
Intererit potest claustrari contrabet iste
s^c muliere. s^c nubere. s^c puelle. s^c claustrū
Cum reliqua si vult binc non exire licebit
s^c ꝟgo copulari
Hoc licet ipsa velit nec deinceps nubere cuiqȝ

Hic autor subiūgit alia documēta de matrimonio dicens. si aliqua vir-go eligeret deum in sponsum. ⁊ in signū illius ꝑscindat crines suos ita ꝙ fi-at seculo difformis. tūc ipsa nūqȝ ꝑsumeret legittimari. et si postmodū legit-timar vel nubit tūc oportȝ eam manere nuptā. sed debet penitētiā agere de tali iuramento seu voto. sed matrimoniū reuocari non pt. Deinde subiun-git aliud documentū dicens. Si aliqua puella tenera ⁊ iuuenis desponsa-retur ante annos pubertatis. tūc postqȝ ipsa venerit ad annos discretionis seu pubertatis potest reuocare illa spōsalia. i. matrimoniū ꝯtractū. ⁊ hoc est

verū si copula carnalis inter eos nō est secuta ⁊ ipa pt claustrari sine velle sponsi.⁊ si sponsus postularet eam de claustro nō debet exire ad eū cum illo ɔmorādo nec ipsa postmodū debet nubere alteri viro.

Circa lrām notandū ꝙ hoc qđ autor intendit in ꝑ littera est intelligendū de voto simplici.qꝛ hoc impedit matrimoniū ɔtrahendū.sed nō diminuit ɔtractū.vt licet aliqua virgo val puella in signum voti ɔtinentie deponeret crines tñ depositio crinium nō solēnisat votū.Et licet dictū sit qualiter votū solēnisetˀ tñ ad matrimoniū dirimendū sufficit votū solemne qđ solēnisatū fuerit ꝑ susceptōem sacri ordinis aut ꝑ ꝓfessionē factam alicui religioni per sedē aplicam approbate vt pꝫ extra de voto ⁊ voti redemptiōe.

Secūdo notandū.licet actū ipsius ɔtractus quē impubes ɔmittūt pñt reuocare cū se viderint deceptos tpe pubertatis etiā si pater ɔtraxerit ꝓ filia ipa pt reuocare qñ ante tēpus pubertatis nō hꝫ vsum ⁊ rōnem debitaꝫ.tñ si ɔsenserit postmodū āmodo reuocare nō pt.⁊ ideo ipsis pueris ponuntˀ tutores vsqꝫ ad decimūquartū annū qui ipos regere debēt vt virtuose viuāt et eoꝝ bona ne inutiliter ɔsumant.

Tercio notādū ꝙ sola copula carnalis reuocat vxores de claustro.ideo si aliqua puella discurreret a viro ad claustrū copula carnali nō p̄uia nō debet redire.⁊ ipse vir pt ɔtrahere cū alia.⁊ hoc est verū si non dederit consensum ꝙ ipsa posset intrare religionem:

Quarto notandū.diceret quis tñ sepe supius dictū est ꝙ votū impedit matrimoniū ɔtrahendū ⁊ dirimit ɔtractū.quō hic dꝛ ꝙ non dirimit ɔtractum.Rñdetur ꝙ supius dictū intelligiˀ de voto solemni.sed hic autor loqˀtur de voto simplici.qꝛ ꝑ abscisionē crinis vel come manu ꝓpria nō solēnisatur votū.Et intelligiˀ hec lrā fm hoc cuꝫ dr in signū crines abscindat.Si vero talis puella vel virgo faceret votū solēne sic ꝙ solēniter ei absciderettur coma si ɔtraheret matrimoniū nullum esset

Quinto notandum ꝓ meliori intellectu lrē ꝙ fm iura puella dꝛ pubes in duodecimo anno ⁊ masculus in decimoquarto anno.⁊ isto tpe masculus ⁊ mulier pñt sibi inuicē cōmisceri.Tūc dꝛ in textu (irritat) Et rō ē qꝛ ad matrimoniū reqriˀ ɔsensus volūtarius qui vlteriꝰ p̄supponit deliberatiōem ⁊ discretōem.sed qꝛ masculus sub q̄rtodecimo anno ⁊ mulier sub duodecimo anno carent discretōe ⁊ matura deliberatōe.ideo tūc nō hñt ɔsensuꝫ voluntariū.et ex ɔsequēti ante hoc tēpus nō pñt ɔtrahere matrimoniū.Vñ si hec puella deꝗua in lrā viderit se delusam cū ꝑuenerit ad duodecimū annū pt illū ɔtractū matrimonij irritare vt dr lrā.⁊ hoc est verū si istā irritationē nō p̄cesserit copula carnalis.Et hoc dr ideo qꝛ in multis vigor nature et malicia ɔcupiscētie supplent etatē.ita ꝙ carnaliter se ɔmiscent ante tēpꝰ.si ḡ in decimo aut.xij.anno fuerit carnalis copula ꝑacta stabit mr̄imonium.

sc in vxorē sc ancillā
Ancillam liber si ducat et hanc putat esse
i.nobililē sc liber i.vxor
Ingenuā.si vult nō sua sponsa manebit
sc secuta carnalis copula
Inter eos q̄uis fuerit commixtio carnis

.i.delusum
Cum se deceptum videt atq3 scienter ad eius
s^e cognoscēdo eā carnal'r s^e vir .i. vxor
Transeat amplexus semel iste sit hec sua sponsa
s^e est itelligēdū
Sic econuerso si nupsit libera seruo

Hic autor addit alios casus de mr̄imonio dicēs. si esset aliq̄s nobilis et liber petēs vxorē nobilē ꝛ liberā ꝛ daret̄ sibi ancilla. q̄uis ille liber cognoscat eam carnaliter dū ꝑcepit se delusum p̄t reuocare matrimoniū. sed du3 liber sciuerit eam ancillā esse ꝛ desup ea3 cognoscat carnalit̄ tūc stabit matrimoniū nec p̄t reuocare. Simile est si aliqua nobilis vel libera sumeret aliquem seruū ꝛ putaret habere liberum.

Circa litterā notandū q̄ tale impedimentū dr̄ esse impedimentū ꝯditionis. ꝛ cum hoc ꝯmittitur error ꝑsone. vt patuit supra.

Secūdo notandū q̄ ille qui est seruilis ꝯditiōis nō p̄t petere separationem a libera ꝓpter ꝯditōem. si aūt nobilis vel liber peteret tūc posset fieri separatio. Et sil'r si liber duxerit liberam quā putaret esse ancillam tunc talis error non potest dirimere matrimonium.

Tercio notandū q̄ vir liber qui duxerit ancillā ꝛ cognouerit ea3 fore ancillā. si nō intendit eam retinere amplius nō d3 ea3 cognoscere. q2 si eā cognoscat post hoc tūc eam repudiare non potest

Quarto notandū q̄ ꝓpter istā ꝯditōem ille qui ꝯtrahit cū aliqua de q̄ capit cautōem ꝛ fideiussores q̄ sit libera. ꝛ tamen postea ꝑcipit eam esse ancillam potest iste liber statim ab ea separari si vult

Quinto notandū. si vir liber duceret ancillā quā putaret liberā ꝛ ipse liber postq̄3 sciuerit fore ancillā eā cognosceret carnalit̄. nō p̄t eā repudiare.

Ultimo notādū q̄ ꝯditio libertatis plus restringit hominē q̄3 aliud accidens. Etiā ꝓcessus generatōis ꝓpter vilitatē carnis semꝑ inclinat ad peius. simū. nam si aliq̄ fuerit seruilis omne generatum erit seruile. g̃ talis ꝯditio potius impedit matrimoniū. Etiā ꝑ seruitutē p̄t impediri finis matrimonij. sc3 prolificatio. quia seruus est sub potestate sui domini. vel ancilla sub potestate sue domine. ergo non potest vir habere potestatē vxoris seruilis ꝯditiōis nisi ꝯsentiente dño. Un̄ notandū q̄ duob9 modis liber nō p̄t repudiare ancillā si eam duxerit. Primo qn̄ scit eā esse ancillā. et ergo dt lr̄a hoc remouendo(hanc putet esse ingenuā. Secūdo si ignoraret eam esse ancillam ꝛ postea sciuerit ꝛ tn̄ eque bene cognoscit eam carnaliter verbis vel factis tunc tenetur eam iterum seruare. q2 quod semel placuit ampli9 displicere non potest. ꝛ videt̄ placere ꝓpter carnalē copulā subsecutā.

.i. marit9 ad habitādū .i. vxor
Si vir eat rhomā māsurus ibi sua sponsa
s^e virū .i. nō tenet̄ seq̄ si peregrinat̄
Jure sequatur eum. nusq̄3 si sit peregrinus
.i. thoro legittimo
Si sponsum thalamo susceptum deserit vxor

sᵉ aliqđ tal' vxoꝛ sᵉ maritū
Et fugit in claustꝝ fugitiua redibit ad ipsum
ꝓo signo .i.ostēdi
Si certo poterit examine virgo probari
.i.ꝓbat
Sexus iuratus examinet hoc mulieris
palpatōes .i.aspect⁹
Per digiti tactus aut intuitus oculorum

Hic autor ostendit alia documēta de matrimonio dicens. Si aliqs exi- ret patriā relinquēdo ꝓpriam vxorē alibi ꝯtrahens moram. tūc mulier tene- tur sequi virum. ⁊ hoc est verū si vir non sit vagabūdus ⁊ instabilis. vt sunt ioculatores vel phistulatores. qꝛ si sic esset tūc honesta mulier nō debet eum sequi. Deinde subdit secūdū documentum. si aliqs sponsus haberet spon- sam que ꝑma nocte curreret de eo ⁊ intraret claustrū. tūc illa sponsa fugiti- ua debet redire ad virū nisi ꝑ ꝯtactū membri seu ꝑ intuitū oculorū possꝫ cer- titudinaliter probari ꝙ esset virgo.

Circa litterā notandū. ꝙ exquo vir est caput mulieris. ideo si vir inten- dit habitare alibi siue rhome siue athenis dummodo ipse velit esse stabilis mulier honesta ⁊ ꝓba tenetur sequi virum. si aūt vir esset instabilis ⁊ vaga- būdus tūc mulier nō obligaꝛ eum sequi nisi voluutarie hoc velit facere. vt faciūt vxores ioculatoꝝ ⁊ phistulatoꝝ ⁊cīis. Et si in casu vxor alicuius io- culatoris aut viri vagabūdi seu instabilis euꝫ sequi recusaret nō potest ali- quo iure ad hoc cogi.

Secūdo notandū ꝙ ꝑ aspectū corpis aliq̄ mulier pt̄ ꝓbare virginē. ⁊ in isto est potius ei credendū q̄ꝫ viro. Et istā ꝓbationē testari debent honeste mulieres que diligēter hoc examinare debēt ꝑ tactum vel ꝑ visum vt docꝫ littera. Et si reptum fuerit ꝙ illa sit virgo tūc talis si velit intrare monaste- riū pt̄ manere in claustro sponso nolente. Si ꝓo fuerit inuenta ꝙ sit corrup- ta. tunc cogiꝛ ad maritum suum redire

Tercio notandū. stante illo casu ꝙ sponsa diceret se esse virginē ⁊ spon- sus dictaret oppositū dicēs se ipām cognouisse carnaliter. tunc dubitaꝛ q̄d sit faciendū. Rn̄deꝛ ꝙ iuratus sexus mulierū debet examinare sponsam et tūc ille mulieres debēt iuramēto affirmare q̄lis sponsa sit. et si approbaꝛ esse virgo pt̄ manere in claustro. si aūt corrupta fuerit tūc teneꝛ redire ad spōsū

Ultimo notandū ꝙ rō ꝑme partis est. qꝛ ꝫm apl'm vir est caput muli- eris. ergo mulier teneꝛ seq̄ virum sicut cetera mēbra suū caput. ergo cōpel- lenda est muler ad cohabitandū viro suo ⁊ ad sequēdū eum si alibi vult ha- bitare ⁊ morā trahere. sꝫ secus est si iuerit rhomā peregrināndi causa vel ali- unde ad mercandū. quia tūc nō necesse est mulierē sequi viruꝫ nisi velit hoc ex ꝓpria volūtate facere. ergo dicit littera (nusq̄ꝫ dum sit peregrinus) Iteꝫ ꝓ secūdo casu sciendū ꝙ q̄ꝫuis virgo desponsata esset vel etiā in lecto cū vi- ro dormiuerit. si non est cognita carnaliter ab eo pt̄ intrare religioneꝫ vt se- pius superius dictū est. sed post copulam carnalem nō potest intrare religi- onem. qꝛ iura fauent magis religioni q̄ꝫ matrimonio. quia illi magis fauēt quod plus ꝯgruit saluti anime. Sed religio ex quo ei annexa est ꝯtinentia

magis colligit salutem anime seu promouet ꝙ matrimoniũ. qꝛ cõtinentia est magna virtus vt superius dictum est

.i. de baptismo. se puer͛ .i. ꝑduxi
Si de fonte leuat vxor mea quem generaui
se muliere nihil ꝑiudiciũ derogat͛ vxori
Ex alia. preiudicium non cõiugij sit
.i. corrigat facta .i. volũtarie
Puniat ecclesia si sint commissa scienter
se aliq̃ nõ facere pñt se legittĩe
Nec iuramenta nec vota querũt mulieres
.i. sine ꝯsensu marito͛ se faciũt votũ .i. ꝯsensu pr̃is
Absq3 viris facere. sic non pueri sine patre
se directe .i. ꝯtrahat
Linea descendens de te nunq̃3 tibi nubit
.i. acta .i. ratificãt͛ se ꝑfecte etatis ex̃ns
Facta valent vidue. sed filia filius extra
se illa vota
Annos que faciunt confirmo nec reuocabo
.i. cũ meo ꝑiudicio
Non cu3 iure meo debet transducere sponsam
.i. in alia parochia .i. ius meũ se sponsa
In reliqua villa mea portio pendet ab ista
intẽdas
Si numerare gradus mihi vis consanguinitatis
.i. debẽt poni in ꝓmo gradu se carnales
Huius principium dant fratres atq3 sorores
.i. qñ vnꝰ ab altero distat .i. in q̃nto gradu .i. pñt ꝯtrahere
Alter ab alterutro quinto membro bene nubit
.i. ad lineã lateralẽ .i. cupis
Ad transuersalem transi si nubere queris
se linea .i q̃nto g̃du .s. q̃rto vel tercio
Illa loco quinto non infra dat tibi sponsam

Hic autor ponit aliam particulã in qua dat alia documenta circa matrimoniũ occurrentia. et sunt quatuor in numero. Primũ est ꝙ vxor nõ debet separari a marito suo ob eam cãm qꝛ leuauit puer͛ mariti sui ex alia muliere generatũ de fonte baptismatis. sed si fecerit ipsa hoc sciẽter ecclesia debet eam punire. Scdm documentum est ꝙ votum non tenet qd vouetur ꝑ mulieres legittimas sine ꝯsensu mariti. etiam hoc non possunt facere pueri sine ꝯsensu parentum. Sed vidue hoc facere possunt. similiter filius ⁊ filia si fuerint extra tho͛ legittimũ in annis maturis possunt facere iuramentum aut votum. Tercium documentũ est ꝙ sponsa non debet duci de vna villa in aliam nisi portio legittima detur vero plebano. Quartũ documen

tum est q̄ qui ꝑtendit numerare gradus ꝯsanguinitatis debet fratres ⁊ sorores ponere in ꝑmo gradu .et illi qui distant ab inuicem in quinto gradu siue in linea ascendente ⁊ descendente siue in linea transuersali tales ꝯtrahere possunt ⁊ capere se mutuo

Circa litterā notandū primo q̄ ratio primi documenti est talis q꞉ cognatio spūalis adueniens matrimonio cōsumpto non frangit matrimoniū et ergo si vxor alicuius leuat puerū de fonte sacro quē genuit eius marit⁹ de alia muliere nō dirūnit matrimoniū q̄uis ibi generaᷓ cognatio spūalis que si fuisset ante cōtractū matrimonij sepasꝫ matrimoniū cōtrahendum

Secūdo notandū q̄ vxor alicuius leuās puerum mariti sui genitum de alia muliere de sacro fonte. vel hoc facit scienter vel ignorāter. si facit scienter ipa puniri debet vt dt lr̄a. si ignorāter nō est punienda

Tercio notandū circa secūdum documētum q̄ ꝑsone volentes vouere vota vel ea emittere debent esse libere conditionis. etiam debent habere etatem legittimā ad vouendum. ꝓpter ꝑmū religiosi vouere non debent. propter secūdum pueri qui nōdum venerūt ad annos discretōis non possunt vouere. Q꞉ aūt religiosi non possunt vouere sine dispensatōe est ideo. quia quicūq꞉ non habent liberam seu ꝓpriam volūtatem nō possunt alteri vouere vel suam volūtatem cōmittere. sed monachus nō habet liberam voluntatem. ergo monachus non potest vouere. Consequētia tenet. Sed maior ꝓbatur ex dicto phi. q꞉ nihil dat qđ non habet. Minor ꝓbatur. quia omnis monachus dedit volūtatem suam superiori. vt abbati vel priori quando ipse fecit professionem

Quarto notandū circa terciū documentū q̄ versus illius documenti quidam textus habēt in capitulo de sepulturis sed non est vis vtrū hic vel ibi exponūtur Et si queraᷓ quāta est portio danda vero plebano de sponsa quādo ducitᷓ ad aliū locū. Diciᷓ q̄ hoc debet teneri ſm loci consuetudinem diu obseruatam. dūmodo non sit cōtra statuta canonū. q꞉ ꝯsuetudines de sacris canonib꞉ recedentes nō debēt obseruari

Ultimo notandū circa quartū documentū q̄ modus numerandi gradus ꝯsanguinitatis tam in linea recta q̄ꝫ transuersali patuit supra circa litteram istam(Sponsam ducendi. et ḡ desuꝑ supsedeo.

s^c hoib꞉ .i. vtile
Omnibus est votum solēne tenere necesse
s^e voto. s^c hoi .i. recedere s^e votū
Nec ab eo cuiq꞉ ꝯcedimus ire. sed illud
.i. faciliorib꞉ .i. varias .i. difficile
In leuibus mutes tibi si nimis est onerosum
.i. cū dispēsatōe maioris .i. variatio
In manibus stet maioris mutatio talis

Hec est vltima ꝑs istius capl'i in q̄ autor ponit aliū casum aliq̄liᷓ respicientē matrimoniū dicēs. q̄ quicūq꞉ facit solēne votuꝫ debet illud seruare. sed si ob debilitatē corporis tale votū cōmodose nō posset adimplere. tūc posset vti medicamine cū cōsilio idonei cōfessoris. scꝫ q̄ tale votuꝫ sibi alleuiaᷓ ex autoritate epi vel alterius suꝑioris ⁊ in leuius mutetur.

¶ Circa lrām notādum. ꝙ p̄ns lr̄a loquitur solū de voto solemni. de vo/to aūt simplici nihil dicit. illo tamē nō obstante valde necāriū est vt vo/tum simplex teneaᷣ ꝛ impleaᷣ. q2 scriptū ē. vouete ꝛ reddite dn̄o deo vestro Nō diceret ꝗ aliqs. ideo autor p̄ns est insufficiens. ex eo ꝙ nō determiat de voto simplici. Rn̄detur ꝙ autor nō est insufficiens. q2 supius dictū est ꝙ ip̄a ecc̄ia cogit ad votum solemne ꝑficiendū ꝛ nō ad votum simplex. vn̄ q̄/cunq3 frangit votū solemne huic denegaᷣ om̄e sacramentū christianitatis. et ideo ip̄a ecc̄ia cogit talem ad istud votum ꝑficiendum

¶ Secundo est notādum. ex quo lr̄a p̄ns facit mentōem de voto tūc vidē dum est de ip̄o voto. Vn̄ votum sic definiᷣ. Est alicuius boni cū delibera/tōe facta ꝓmissio. Et dr̄ notāter (alicuius boni) q2 si aliquis ꝓmitter3 ma lum nō est tenendū nec eēt verum votū ꝛ si ip̄e infringer3 votū nō peccaret

¶ Tercio est notandū. ꝙ votum solemne fit trib9 modis. Primo ꝑ ordinū sacroꝝ sumptōem. vt subdiaconatus diaconat9. ꝛc̄ij s. q2 diacon9 ꝛ sub/diaconus fecit votū deo ꝛ ep̄o. ꝛ q̄cito trāsgrediᷣ illud a simplici sacerdo/te absolui non debet. Sc̄do votū solemne fit ꝑ ingressum religionis. ꝛ h̄ in ꝓfessione. Tercio fit ꝑ habitus susceptionem. vt si aliqs reciperet habitum religiosoꝝ. i. monachoꝝ professoꝛu3. ꝛ si est vsus sp̄eali habitu ꝓfessionis. ꝛ sp̄ealiter sub hoc fecit votum. si tūc trāsgrediᷣ est fractor voti solemnis.

¶ Quarto notandū ꝙ hoc votum fit trib9 mōis. p̄mo cum deliberatōe. se cūdo cū firmo ꝓposito. tercio cū obligatōe. de q̄b9 mōts etiā supra patuit.

¶ Quinto est notādum. ꝙ aliqui hoīes sunt obligati ad votū ꝛ aliq̄ nō. q2 pueri qui nōdum venerūt ad annos pubertatis nō sunt obligati ad vo/tum vt patuit supra in multis casib9. Etiā monachi nō obligan̄ᷣ ad votū illud quod est contra regulam ordinis. s. ꝙ facerent votū ꝙ vellent dimitte re ordinē ꝛ vellent ire ꝛ alleuiare onus. Sil'r furiosi nō obligan̄ᷣ ad votum Nō est. q2 nō sunt cōpotes suarū rationū. Sil'r famulus nō obligatur ad votū illud quod est contra volūtatē dn̄i sui. vt etiā prius dictum est

¶ Sexto est notādū. ꝙ ad ꝯmutatōem voti reqrun̄ᷣ duo. p̄mo autoritas q2 nullus p̄t cum seip̄o dispensare. s3 reqrendus est ille q̄ h3 autoritatem. vt ep̄s vel papa. q2 s̄m Hostiensem dispēsatio seu voti ꝯmutatio ē vigor ip̄si9 iuris ꝑ eum ad quē spectat misericors relaxatio. ꝛ ꝗ dicit in lr̄a. In mani/bus stat maioris ꝛc̄. Sc̄do reqritur cā sufficiens q̄re quis nō teneᷣ seruare votū. nā nisi cā sufficiens supabundauerit votū nequaq3 alleuiaᷣ

¶ Septimo notandū s̄m Raymūdū. votū onerosum in leui9 est ꝯmutan dū. vt ieiuniū in elemosynas. Itē si quis vouit peregrinatōes ꝛ pre infirmi tatib9 nō p̄ot cōplere. tunc expense quas eēt consumpturus ꝛ labor ꝛ sil'ia debent in alios pios actus conuerti

Ultimo est notandū. vtrum votū augmētat meritū. Et videᷣ ꝙ nō. nā om̄is seruiens deo volūtarie placet magis illi q3 seruiens ei de iure. s3 om̄is seruiens ei ex voto seruit ei de iure ꝛ de voto. s3 seruiēs sine voto seruit libe re. ꝗ videᷣ ꝙ votū nō augmētat grām. In oppositū aūt est mgr̄ sn̄iarum ꝛ doctores theologie q̄ volūt ꝙ votū augmentat meritum. ꝛ declarāt hoc sic q2 si nō tūc claustrales seu religiosi inutil'r facerēt ꝓfessionē. qd̄ tn̄ abhorret tota christianitas. Rn̄deᷣ ꝗ ꝙ act9 q̄ fit post votū p̄t fieri dupl'r. Uno mō in eq̄li charitate sicut an̄. Alio mō in maiori charitate q3 antea. si p̄mo modo

tunc seruiciū in tali est maioris p̄mij ꝛ meriti. Si aūt scđo mō tūc seruiciū istud a votiuo deo impēsum est minoris p̄cij ꝛ remuneratōis. quia duz cor non orat in vanum lingua laborat

hoīem s^e mrīmoniū nos raymūdus
Omnem contrahere prohibemus in ordine sacro
dn̄s ap̄licus casu
Personam. nisi papa prius dispenset in ipso
malefic⁹ s^e clicus r̄cedere maleficū clicū
Si malefactor hic ꝛ ab ordine cedere. ius hunc
coartat vxorē mrīmonial̄r sine. dispēsatōe
Compellit. nunq̄ sponsam ducat sine papa
in aliq̄ vicio s^e clic⁹ ꝓ q̄ crimīe sn̄iam
Crimine si rapitur quo ꝓmeruit capitalem
ꝙ interficiat̄ s^e secl̄aris clericū .i. p̄us
Vindictam. iudex non iudicet hunc. nisi primum
degradet clericū
Ordine de sacro deponat episcopus illum

Postq̄ autor in p̄cedentib⁹ capitulis det̄minauit de aliq̄b⁹ sacramentis hic iā in p̄n̄ti ca° determīat de alio sacramēto .s. ordinis. Et diuidit̄ in duo. p̄mo determīat de ordib⁹ sacris. Scđo incidētal̄r determīat de monachis fugitiuis de claustris. Prima ps adhuc in duo. p̄mo det̄minat de ordinib⁹ sacris. scđo spēaliter regredit̄ sup ordinē eius materiā ꝑtractādo. scđa ibi. (Si laicus) Prima adhuc in duo. p̄mo facit quod dictū est. secūdo ponit quoddā documentū de clericis maleficis. scđa ibi (Crimīe si rapit̄) Quā tum ad p̄mum dicit sic. om̄is ꝑsona exn̄s in maiori ordine ꝛ sacro nō p̄t cō-trahere matrimoniū: nisi h̄ fiat ꝑ dispensatōez pape. ꝛ si eēt aliq̄s sacerdos qui postea fit malefactor ꝛ irregularis ita ꝙ postea p̄uaret̄ officio ꝛ bn̄ficio. tūc ille adhuc non pōt intrare matrimoniū ꝓpter caracteres indelibiles ei impressos. sed si fuerit constitutus in minoribus ordinib⁹. tūc talis p̄t ꝓce-dere ad matrimoniū sine dispēsatōe. vel p̄t vlterius ꝓmoueri

¶ Circa lrām nota ꝙ ordo est duplex. scz ordo sacer. ꝛ ordo nō sacer. ꝛ ille vocatur minor. videlz ordo accolitatus. ꝛ alij inferiores de q̄bus dictuz est p̄us ibi (Omibus orem⁹) ꝛ illi cōstituti in tali ordine minori nō sacro p̄n̄t cōtrahere matrimoniū sine dispensatōe pape. Rō huius est. q2 si tales ab stinere nō p̄n̄t. tūc melius est cū legittima muliere aīam suā saluare q̄ cum multis illegittimis damnari eternal̄r. Et si vlterius in ordinib⁹ sacris ꝓce derent ꝛ abstinere nō possent. tūc ipi fornicatōem ꝯmitterēt. ꝛ maxie pecca rent. q2 tūc christū corde immūdo ꝛ manib⁹ pollutis in altarib⁹ tractarent. vn̄ q̄dam metrista. Tāgere cū gaudes meretricē q̄liter audes Palmis pol lutis regē tractare salutis. Itē. Si missam dicis p̄us āplexus meretrices. Ibis ad antra stigis qm̄ christū crucifigis. Et iō ist̄ in minorib⁹ ordinib⁹ exn̄tib⁹ meli⁹ est nubere q̄ nimis vri ꝑ luxuriā. Sz ordo sacer ē vt ordo sub diaconat⁹ diaconat⁹ ꝛ p̄sbiterat⁹. ꝛ isti ꝯmutari nō p̄n̄t. nā exn̄tes in ill̄ or-dinib⁹ nō p̄n̄t ꝯhecre nisi ꝑ dispēsatōez pape. q2 fecerūt votū solēne ꝑ suscep

tionem sacri ordinis. sic ꝙ vouent caste viuere. deo seruire. ⁊ populū eius in fide christiana informare. Et ideo iusticia hoc ꝑsuadet ꝙ clerici volētes ꝓcedere in sacris ordinibꝫ bene ꝓspiciūt vtrū possunt caste viuere. si possunt caste viuere tūc ad sacros ordines ꝓcedant in noīe dn̄i. sed si non possunt caste viuere tūc melius est sacros ordines dimittere ⁊ vxorē ducere q̄ꝫ post ea susceptis sacris ordinibꝫ cū vxoribꝫ alioꝝ fornicari ⁊ aīam eius eternaliter damnare. Sed clerici greci nō curant castitatē seu votū castitatis. quia suscipiūt sacros ordines ⁊ celebrant diuina officia habentes vxores legittimas. ⁊ videt̄ ipsis ꝙ eoꝝ filij filijs ꝓ̄ncipū in nobilitate ꝯparant̄

Secūdo notandū. ex quo dictū est de voto ꝙ triplex est votū. scꝫ votum ꝯtinētie. votum abstinentie. ⁊ votū peregrinatiōis. ⁊ cuꝫ quodlibet illoꝝ p̄t ꝯmutari in melius ideo dubitat̄ vtrū votū ꝯtinētie posset ꝯmutari in melius. Et videt̄ ꝙ non. qꝛ nihil est melius ꝯtinētia ⁊ castitate. ergo votū cōtinentie ⁊ castitatis nō p̄t mutari in melius. R̄ndetur ꝙ in oī voto sunt respicienda duo ⁊ maxime in voto peregrinatōis. Primo respicienda est causa quare debꝫ fieri dispēsatio. quia forte talis est senex nō potens ambulare vel forte si recederet de loco fierent lites ⁊ guerre. Secundo respicienda est sup̄ioris autoritas. qꝛ iste qui hꝫ autoritatē debꝫ taxare expensas ⁊ fatigationes viarū quas facere possꝫ. ⁊ illud totū debꝫ sumere ⁊ mittere ad illū locum ad quē talis fecit votum. Sed si est votū abstinentie iteruꝫ p̄t mutari in melius diues si est delicatus ⁊ ieiunare nō p̄t tūc debꝫ dare elemosinas et alia oꝑa pietatis facere. Sed de voto ꝯtinētie aliqui dicunt ꝙ nullo modo p̄t mutari in melius. qꝛ nihil melius est ꝯtinētia. sed illo non obstāte papa in isto voto p̄t dispensare cū omnibꝫ nisi in articulis fidei. Unde legit̄ ꝙ erat q̄dam magnus dn̄s ⁊ possessor multaꝝ terrarū qui habuit vnū filiuꝫ et iste erat monachus tūc patre mortuo timebat̄ guerra illarū terrarū propter carentiā dn̄i. hoc videns ap̄licus dispensauit cum isto. qꝛ tales subditi nolebant aliquē eligere in dn̄m nisi heredē terrarū. ⁊ sic ꝑ dispensatiōeꝫ pape iste monachus ꝯtraxit matrimoniū. ⁊ postq̄ꝫ habuit pueros potentes regere terrā tūc cogebat̄ reintrare claustrū. Et ergo pꝫ ꝙ votū ꝯtinētie infringitur ꝑ dispensatōem pape. Sed tūc ad ratiōem dr̄ ꝙ aliquid ꝯmutari in melius intelligit̄ dupl'r. Uno mō in melius sp̄eale. ⁊ sic sp̄eale est meliꝰ cōtinētia. Alio mō intelligit̄ ꝙ ꝯmutet̄ in melius ꝯmune ⁊ generale ita ꝙ posset ꝯmutari in aliq̄d quod essꝫ ꝯmunitati melius. ⁊ sic bn̄ possꝫ ꝯmutari in melius. vt pꝫ in exemplo iam dicto. Tūc ibi (Crimen si repiatur) ponit quoddā documentū respiciens clericos maleficos dicēs. Si aliq̄s clericꝰ sit maiori ordine ⁊ faciat furtū heresim rapinā incendiū vel homicidiū. ⁊ si in tali facto ꝑ iudiciū seculare apprehensus fuerit. tūc iudex secularis nō debet diiudicare eum. sed dꝫ p̄sentari ep̄o qui euꝫ ponat ad ꝑpetuos carceres vel eū deponere p̄t de sacris ordinibꝫ ⁊ postea iterum p̄sentare iudicio seculari qd̄ tunc eum ꝯdemnare potest

Tercio notandū ꝙ talis clericus qui facit furtū homicidiū vel hm̄oi. ille referri debꝫ ad ep̄m vel ad papam qui ipsum degradat ⁊ postea iudicio seculari tradat vt pro suis cruciat̄ maleficijs. qꝛ tunc non clericus sed laicus meret̄ dici Et ideo requirit̄ vna cautela ad ista iam dicta ꝙ clerici in ordinibus ꝯstituti non damnant̄ iudicio seculari. et dato ꝙ ip̄e clericus essꝫ male/

factoꝛ adhuc nõ debet pñtari iudicio seculari. sed epõ vel pape qui ipm̃ de-
gradatũ ab oꝛdinib; sacris faciat. ⁊ postea ꝑut dictũ est iudicio seculari tra
dit. Et ideo tales debẽt ꝓbari añq̃ recipiant̃ ad oꝛdines ne sint malefacto-
res vel hmõi ne cõtingat eos postea degradari

¶ Quarto est notãdum. ꝙ clerici ⁊ oꝛdinati habent illud ꝓrogatiuum ꝙ
publice nõ puniãt̃ nec ꝓuant̃ manifeste vita nisi ꝑus sunt degradati. ⁊ si nõ
degradarent̃ tunc ad ꝑpetuos carceres includant̃ si est pena moꝛtis. Sed
cã pene põt ꝑmo publicari anteq̃ carcerib; includunt̃ sic ꝙ ponerent̃ super
scalã. ⁊ cã criminis sup̱ capita eoꝛum describeret̃. ⁊ postea carcerib; includũt̃

¶ Item notandũ ꝙ nõ est facile aliquem degradari nisi habita cã legitti-
ma degradatõis. vt si aliq̃s fuit subdiaconus. vel pꝛesbyter ⁊ fact⁹ est ma
leficus. sicut latro vel raptoꝛ. tunc talis pñtetur dño apostolico vel epõ qui
eum degradatũ iuri seculari pꝛoscriptum condamnat ¶ Item notãduz
si aliq̃s litteratus haberet legittimã vxoꝛem ⁊ dimitteret ipam ⁊ ad sacros
oꝛdines accederet absq̃ ꝯsensu vxoꝛis. ⁊ dato ꝙ talis eẽt sacerdos tũc pa-
pa ipm̃ degradatũ repñtat vxoꝛi sue. Sed si vxoꝛ adhibuisſz consensum. et
dato ꝙ eẽt subdiaconus tũc ad ipam redire nõ cogitur. q; votum fecit so-
lemne ꝑ susceptõem sacri oꝛdinis. dato etiã ꝙ talis nõ dum ꝓcessisset. sz so-
lum castitatẽ vouisſz habẽs voluntatẽ pꝛocedẽdi cum ꝯsensu vxoꝛis sue. ⁊
hec vxoꝛ si eundẽ admittere vellet tũc ipe nõ admittitur redire ad ipam. sz
opoꝛtet illum pꝛocedere ad sacros oꝛdines sicut vouit

¶ Ultimo notandũ. ꝙ quicũq̃ est in excõicatione sciens se irregularitatez
incurrisse. ⁊ si receperit sup̱ hoc cõtumaciter sacros oꝛdines. tũc talis perpe
tue est degradandus. immo dicũt quidã doctoꝛes ꝙ talis clericus contu-
maciter cõmiscens se diuinis in excõmunicatõe ligatus ꝑpetue irregulari-
tatem incurrit. Et volũt vlterius doctoꝛes ꝙ nullus cum eis p̃t dispensa
re. Si autem talis ignoꝛanter incurrit irregularitatem. tunc domin⁹ apo-
stolicus potest cum eo dispensare.

lrãtus intẽdit ꝯtinẽter ꝯsensu
Si laicus doctus vult caste viuere puro
vxoꝛis sue ꝯsensu ad sacros oꝛdines.
Coniugis assensu pꝛocedat in oꝛdine sacro.

Hic autoꝛ spẽaliter determinat de sacro oꝛdine. Et diuidit̃ in sex ꝑtes.
ꝑm ꝙ sex ponit documenta de sacris oꝛdinib;. ꝑtes patebũt. Dicit g̃ ꝑmo
sic. si aliq̃s laicus fuerit habẽs vxoꝛẽ qui vult caste viuere ⁊ religionẽ intra-
re. talis potest admitti ad sacros oꝛdines si sit cum consensu vxoꝛis. si vero
nõ sit cum cõsensu vxoꝛis pꝛocedere non debet.

¶ Notandũ ꝑmo. ex lrã habet̃. ꝙ si vir intẽderet ꝓcedere ad sacros oꝛdi-
nes. tũc hoc dz fieri cũ ꝯsensu vxoꝛis. ⁊ g̃ ꝑmo debẽt ꝓbari ambo in etate si
pñt manere in ꝯtinẽtia ⁊ caste viuere. nã si in eis est ꝑ̃sumptio ꝙ vir vel mu-
lier nõ p̃t manere in ꝯtinẽtia cõtinua tũc ipe nullo mõ dz admitti ad sacros
oꝛdines sine ꝯsensu vxoꝛis. Si aũt fuerãt ambo annosi ita ꝙ est ꝑ̃sumptio
in eis de cõtinua abstinẽtia tũc vir sepat̃ ab vxoꝛe ⁊ ad sacros oꝛdines ad-
mittat̃. Uñ talis sepatio dz sic fieri. q; ponat̃ in casu ꝙ aliq̃s laicus doctus
habeat legittimã vxoꝛẽ. ⁊ talis vellet separi ab ea vt ipe in oꝛdinib; sacris ꝑ

cedere posset. mō si tales ambo adhibēt ꝯsensum ad hmōi sepatōem ꝛ di-
uorciū. tūc ducant̄ an̄ iudiciū spūale pn̄te ꝓp̄lo ꝛ parētela vtriusꝗ sexus. tūc
si fuerint ꝑsone iuuenes ꝛ iudex ꝛ parētes istarū ꝑsuadere debēt vt nō diuor
tiant̄. qꝛ dubiū est vtrꝫ possent ex vtraꝗ ꝑmanere in castitate. qꝛ vt ait ap̄ls.
q̄uo pōt iste castitatē seruare qui sꝑ nouerit ꝯsortia mulierū adamare. q̄si di
ceret nō bn̄. Ideo ꝑsuadet̄ illis ꝙ simul maneant. qꝛ dato ꝙ diuortiant̄. ꝛ ꝙ
postea ip̄e vel ip̄a nimiū incenderet̄. ita ꝙ abstinere nō posset. tūc si ip̄a care
re noluerit opꝫ ꝙ ei reddat iura carnalia. dato etiā ꝙ eēt ordinatus. ꝛ hoc fit
ꝓpter magnū periculū euitandū. qꝛ si talis iura carnalia reddere nollet tūc
adultera fieret aliūde. qđ eēt maximū peccatū. Et ideo si iuuenes ꝑsone fue
rint nō admittat̄ ꝙ vir ad sacros ordines ꝓcedat. Si aūt senes fuerint ꝛ an
nose ꝑsone tunc testibꝫ pn̄tibus corā iudice diuortiant̄ ꝛ separātur. ꝛ ip̄e ad
ordines sacros ꝓcedat s̄m debitū modū. Eodē mō intelligendū est de mu
liere volēte caste viuere ꝛ intrare monasteriū. qꝛ opꝫ ꝙ fiat ꝯsensus vtriusꝗ
coram iudice spirituali testibus presentibus

¶ Secundo est notandū. ꝙ si fit separatio tali mō inter ꝑsonas aliquas le-
gittimas. tūc opꝫ ꝙ ambe prestant iuramētū ꝙ velint caste viuere. al's sepa
ri nō pn̄t. Et dicūt quidā doctores ꝙ si vir separaret̄ hoc mō ab vxore sua
volēs ꝓcedere in ordinibꝫ sacris tūc debet intrare claustrum ꝛ monachari.
Sꝫ tamē alij doctores dicūt ꝙ nō cogit̄ intrare claustrū. sed sufficit ꝙ caste
viuat ꝛ in ordinibꝫ sacris ꝓcedat. Si aūt aliq̄s anꝗ duxisset vxorē vouissꝫ
castitatē tunc opꝫ eū intrare claustrū ꝛ ibi caste viuere ꝓpter sui voti trāsgres
sionē. Et ip̄a ꝗuis claustrū nō intraret. tn̄ opꝫ vt caste viuat. quia in eodeꝫ
vinculo est in quo ꝛ ip̄e. ¶ Tercio nota ꝙ aliq̄s volēs promoueri ad sa
cros ordines dꝫ diligenter ꝓbari ne aliq̄. habeat impedimenta q̄ ip̄ius ꝓces
sum possent impedire. s. vtrū ne fuit bigamus vel excōicatus. ꝛcij̄s. Si ꝓ̄o
impedimentū habuerit tūc nō admittat̄. si ꝓ̄o nullū habet impedimentum
tūc admitti dꝫ ad sacros ordines in noīe dn̄i. Et hec admissio dꝫ fieri pure
ꝓpter deum ne symonia committatur.

¶ Quarto notandū. dicit̄ in lrā ꝙ laicus caste viuēs cū vxoris cōsensu pt̄
ꝓcedere ad sacros ordines. Cōtra hoc arguit̄ sic. sicut se habet ordo ad
matrimoniū. sic se hꝫ matrimoniū ad ordinē. sꝫ sacer ordo impedit matrimo
niū contrahendū. g̊ matrimoniū impedit sacros ordines. Maior ptꝫ ex si-
militudine. sꝫ minor ptꝫ ex ṗus dictis. Sed in oppositū est autor in lrā. Ad
hoc dubiū respō det̄ distinguēdo ecciam. nā quedā est eccia oriental'. quedā
occidental'. Eccia oriētalis dr̄ eē eccia grecorū. sed eccia occidētalis est eccle
sia omniū latinorū Et iste due eccie conueniūt in hoc ꝙ tā in oriētali ꝗ̄ in oc
cidētali eccia clerici constituti in minoribus ordinibus pn̄t contrahere ma-
trimoniū. Scđo ꝯueniunt ꝙ sacerdotes vtrobiꝗ nō possunt ꝯtrahere ma
trimoniū. Sed drn̄t in hoc. qꝛ greci in eccia orientali q̄ nunc sunt sacerdo-
tes vtunt̄ matrimonio prius contracto ante sacerdociū. sed postea nō pos-
sunt contrahere. sed hoc non est in eccia occidētali ꝛ apud nos latinos qui
iam sunt sacerdotes nec vtuntur matrimonio post contracto seu prius cō-
tracto ante sacerdocium nec possunt contrahere. Tunc dicitur ad dubiuꝫ
ꝙ si intelligit̄ ꝙ laicus potest ꝓcedere ad ordines sacros cum consensu vxo
ris sue. tunc ipse recipit potestatem ordinis. id est caracterem indelibilem

et executōem etiā potestatis. scʒ potestatē legendi missam. Si aūt intelligit sine ꝯsensu vxoris sue tunc recipit executionē potestatis. Ex hoc seqtur ꝙ si vir ꝓcedit ad sacros ordines tūc mulier debet vouere castitatē. ⁊ post mortem ipsius mariti cū nullo viro pt ꝯtrahere matrimoniū. Sed ad rationeʒ rñdetur ꝙ illa silitudo nō est bona nec formalis ꝯña que data est inter matrimoniū ⁊ sacrū ordinē. qꝛ nullus in sacris ordinibꝰ ꝯstitutus pt ꝯtrahere matrimoniū. sed aliqs cōstitutus in matrimonio pt ꝓmoueri ad sacros ordines. qꝛ in matrimonio est minus vinculū. in ordine autē est maius vinculum. nam plus est se obligare dn̄o deo q̄ȝ homini. sed in sacris ordinibus obligat se homo dn̄o deo. in m̄rimonio aūt obligat se hoī

Ultimo notandū. ꝙ ecclesia ꝑmittit fieri transitū ab imꝑfecto ad ꝑfectius. ꝭm illud Ibant de virtute in virtutē. sed qꝛ ordo est status altior ⁊ ꝑfectior matrimonio. ergo habēs vxorem potest accipere sacros ordines si nō fuerit irregularis ⁊ ꝯsensum vxoris habuerit. sed ecōuerso nō potest sacerdos ducere vxorem. qꝛ tūc fieret descensus a ꝑfectiori ad imꝑfectuʒ quod nō admittit eccl'ia. Reqrit autē ꝯsensus vxoris. qꝛ vir non est sui iuris ꝭm aplm ⁊ ꝭm sanctum Thomā qui recipit sacros ordines nesciēte vel ꝯtradicente vxore peccat mortaliter ⁊ dʒ redire ad vxorem ꝓcipue si hoc fecerit post carnalem copulā ⁊ nō dʒ deferre coronam

i. q nō accipit ordinē vnū pꝰ aliū deponet   s. ordie

Ordine qui saltum fecit priuetur ab illo

s. filiū. i. ꝓduxit. illegittimū ꝯiugiū

Si te progenuit thorus illicitus caueas ne

i. sine dispēsatōe

Indispensato tibi donetur sacer ordo

Hic autor ponit secūdum documētum ꝑ modū notabilis de sacris ordinibꝰ dicens. Si aliqs vult ꝓcedere in sacris ordinibꝰ ⁊ fecerit saltuʒ. scilʒ ꝙ fieret subdiaconus anteq̄ȝ esset accolitus. vel fieret ꝑsbyter anteq̄ȝ essʒ diaconus. talis de iure ꝑuat ordinibꝰ sacris quousq̄ȝ penitentiā ꝓ suis egerit excessibꝰ. ⁊ pñia facta pt resumere sacros ordines ⁊ pt tūc licite ꝓcedere ꝭm formā eccl'ie. Deinde subdit aliud documētum dicēs. si aliqs essʒ genitus in thoro illegittimo. vel ꝙ sit spurius. tūc ille non pt accipe sacros ordines donec a papa dispensatōem acceperit. ⁊ habita dispensatione in ordinibꝰ sacris ꝓcedat ꝭm formam eccl'ie.

Circa litteram notandū ꝙ quicunq̄ȝ vult ꝓmoueri in sacros ordines et facit saltum. iste est de facto irregularis. Exempli gratia. vt si aliqs ꝓmoueret ad ordinē subdiaconatus ⁊ nō esset accolitus. vel si ꝓmoueret ad ꝑsbiterū ⁊ nō esset diaconus tūc vt dictū est ille dʒ facere saltum ⁊ incurrit irregularitatē. quare vlterius in sacris ordinibꝰ ꝓcedere nō potest sine dispēsatione pape. qꝛ nullus irregularis sine dispensatione potest ꝓcedere ad ordines. sed ille est irregularis. ergo ⁊c. Pro quo sciendū ꝙ vel talis facit saltū ex malicia. vel ex ignorantia. si ꝑmo mō tūc talis debet simpl'r deponi seu degradari nec amplius ad sacros ordines est admittendus. Si autē facit ex ignorantia tūc talis nō dʒ ministrare in suo ordine scʒ ꝙ legeret euangelium vel epl'am nisi hoc sit cū dispēsatōe pape vel epi

Secūdo notandū circa secūdum documētum. scȝ ꝙ si aliqs illegittimus vult ꝓcedere in sacris ordinibꝫ. tūc dicūt qdam doctores ꝙ epus vel archiepūs pt secum dispensare qūtum ad salutē aīe. nō tñ vt possit procedere ad aliquas ꝑlaturas vel ꝑbendas vel curas aīarum. ita imo ꝙ intrando claustrum talis possit ꝓcedere in ordinibꝫ sacris sic ꝙ solū habeat curam aīe sue et non alioꝝ. Si vero talis illegittimus vult recipe sacros ordines ad ꝑlaturas vel ad alia beneficia curā aīarum habētia tūc nemo potest dispensare cū illo nisi solus dominus aplicus.

Tercio notandū ꝙ ille hō dr legittimus qui generatꝰ ex matrimonio vero ꝛ legittimo. vel qui generatꝰ ab his qui matrimoniū ꝯtraxerūt in facie ecclesie. Et si postea diuortiū celebratū esset inter eos ꝓpter aliqd impedimentum. nihilominus tñ oēs illi pueri sic generati dicūtur legittimi. Et hoc est verū si ꝯtrahentes matrimoniū credūt se bene ꝯtraxisse. vel ad minus vna ꝑsona credit se bene ꝯtraxisse. Si vero ambe ꝑsone crederēt se male ꝯtraxisse tunc pueri sic generati dicūtur illegittimi.

Quarto notandū ꝙ qdaȝ pueri dicūtur legittimi. vt sunt isti q de thoro legittimo generantꝰ. qdam naturales. vt sunt geniti ex soluto ꝛ soluta. et quidam nec sunt legittimi nec naturales. vt sunt spurij. Unde notandum ꝙ isti pueri dicūtur spurij qui generantꝰ in adulterio. vt alqs vxoratꝰ habeat ꝓles cū muliere nō ꝓpria vel ecōuerso. quidam aūt sunt legittimi. vt sunt illi qui ꝓcedūt ex legittimo thoro. ꝛ isti dūtaxat sine aliqua dispensatōe pñt accipe ordines ꝛ non alij

Quinto notādū ꝙ aliquis legittimatur dupl'r. Uno modo ꝑ dispensationē. ꝛ sic pueri qui nec sunt naturales nec legittimi legittimātur ad oēs actus seculares ꝛ spūales. Alio modo aliqs legittimatur ꝑ matrimoniuȝ ꝯtractum. vt solutus generaret cum soluta ꝛ si postea ꝯtrahūt matrimonium tūc illi pueri ꝑus illegittimi legittimantur ꝑ subsequens matrimonium. Sed hoc non est de spurijs. quia tāles generantꝰ ꝑ adulteriū. Et ergo littera bene dicit ꝙ nullus illegittimus debet procedere ad sacros ordines nisi ex spēali dispensatione

Ultimo notandū ꝙ filij illegittimi prohibentꝰ ab ordinibꝫ sacris triplici de causa. Prima causa est dignitas sacramenti ordinis que vilibꝫ personis non debet porrigi. quia scriptum est. Nolite sanctū dare canibꝫ. Secunda causa est detestatio paterni criminis. Tercia causa est. quia presumitur ꝙ filius sit imitator paterni criminis. quia malicia parentum inducit presumptionem ꝯtra filium. vt habetur. distinctōne quadragesima prima Sciens Item si spureus intrat religionem tollitꝰ ab eo irregularitas. vt patȝ decimanona distin. qstione vltima Nō licet

.i. excōicatōe ꝑbetꝰ
In banno tibi sacer ordo datur scio ꝙ non
.i. inde. liberaueris nisi ꝑsentatꝰ fueris dño aplico
Hinc absolueris nisi presentando pape te

Hic autor ponit quartum documentum de sacris ordinibꝫ dicens. Si aliquis esset in banno vel in sententia excōmunicationis. ꝛ ꝯtumaciter scienter vel ignoranter sumeret sacros ordines quocūqȝ modo est in excōmu

catione. tūc nullo modo potest absolui nisi spēaliter sit absolutus a dño pa-pa vel ab habente eius autoritatem

Circa litterā notandū ꝙ autor vult in littera ꝙ si aliqs habuerit beneficiū ꝛ cū hoc recepit sacros ordines in excōicatione tūc talis ꝑuabiꝛ illo beneficio donec papa cum illo dispensauerit. ꝛ si dñs papa secū dispensare noluerit tūc talis ꝑuabiꝛ beneficio ꝛ sacris ordinib. et si sic moriaꝛ in excōmunicatione extra cimiterium sepeliendus est. Si aūt dñs papa secū dispensare voluerit tūc nō ꝑuabiꝛ illo beneficio. Et ideo clerici volentes in sacris ordinib ꝓcedere debent seipsos ꝓbare vtrū talem casum incurrere possunt vel nō. q in excōmunicatione nullus procedere potest nec debet admitti ad sacros ordines ne tale periculum incurrat

Secūdo notandū. illud dicūt iura decretalia ꝙ quicūqꝫ ꝓmoueretur ad sacros ordines existēs in excōmunicatione efficitur irregularis. Pro quo est sciendū ꝙ sententia excōicatōis est duplex. q q̄dam est maior q̄dam minor Maior est que excludit hominē a cōmunione christifideliū. et est duplex. q̄dam est lata ab homine. quedā a canone. Sentētia lata ab homine est q̄ infertur a iudice viua voce vel in scripto. ꝛ ab ista nullus habet soluere nisi q̄ fert sententiā. Alia est sententia lata a canone. ꝛ hmōi sentētie sunt multe. verbi gratia. si aliqs ꝑcutiat clericū violenter statim est in maiori sñia lata a canone ꝛcꝫ. Alia est sñia minor que excludit hominē a ꝑceptione sacramentorum. sicut est oīe peccatū mortale. Modo ad ꝓpositū littere est dicendū ꝙ p̄sens littera intelligiꝛ de sñia maiori. Et ergo talis accedēs ad sacros ordines debet absolui ab epō absolutōne generali. Sed si intelligiꝛ de minori sñia hoc est dupl'r. q vel sciꝛ vel ignoraꝛ. si sciꝛ debet absolui. sed si ignoratur tunc non indiget absolutione

Ultimo notandū ꝙ si aliqs existēs in excōicatōe scienter ꝛ cōtumaciter p̄sumat sumere sacros ordines. talis ꝑpetue suspendendus est ab ordinib nec papa dꝫ cū ipso dispensare ꝓpter suā enormitatē. q sciuit se irregularitatem incurrere ꝓpter sacri ordinis susceptōem. Sed si aliqs excōicatus recipit sacros ordines ignorans se esse excōmunicatū. ꝛ iste susceptis ordinib sacris recordaꝛ se esse excōicatū. tūc ipse dꝫ accedere dñm aplīcum qui motus misericordia causa dei dispensare secū habeat. Unde est cōsuetudo optima aliquoꝝ epoꝝ ꝙ quicūqꝫ voluerit sacros ordines recipere oportꝫ ꝙ talis sit ꝑus cōfessus ꝛ cōtritus. ꝛ ꝙ preparatur cū cōione corpis christi. ne ipse peccatis enormib sit aggrauatus. ꝛ ne cū hoc incurrat irregularitatē

i. sine i. volūtate
Absqꝫ tui domini consensu non tibi detur
sc clericalis i. seruus
Ordo sacer. si sis seruilis conditionis
sc ordinē. i. indebite i. institutōe
Hunc si furtiue susceperis ꝛ sine forma
sc formā. seruat sc talis
Quam tenet ecclesia. nisi dispenset super hoc qui
i. hꝫ potestatē sc de tali receptōe ordinū
Dispensare potest. iuste damnaberis inde

Hic autor ponit quintum documētum de ordinib⁹ sacris dicēs. Si fu-erit aliqs clericus seruilis ꝯditionis volens ꝓcedere ad ordines sacros ta-lis nō debet ꝓcedere nisi cum ꝯsensu dn̄i sui. imo nec etiā intrare debet religi onē nisi habeat ꝯsensum dn̄i sui. q2 ad susceptōem sacroꝝ ordinū requiritur pura libertas. sed talis non est liber. ergo nō debet ꝓcedere. Subdit ponen-do aliud documentū. scꝫ sextum dicēs. Si aliqs susceperit sacros ordines furtiue ꝛ sine forma eccl'ie talis debet damnari ꝛ suspendi ab ordinib⁹ sacris nisi spēaliter ab hn̄te potestatē dispēsandi secū dispēsatū fuerit.

Primo notandū. ex littera habetur ꝙ iste qui est seruilis ꝯditiōis nō de-bet ꝓmoueri ad sacros ordines. Contra hoc arguit͛ sic. deus gloriosus nō est acceptor ꝑsonarum. ergo quilibꝫ potest acceptare sacros ordines siue sit seruilis ꝯditionis siue non. Añs patꝫ in actib⁹ apostoloꝝ. Sed ꝯn̄a ꝓbat͛ quia si seruilis debet abijci ꝛ liber promoueri tūc videtur ꝙ liber sit deo gra-tus et seruilis non. qd̄ est ꝯtra autoritatem prius allegatā. Respondet͛ fm̄ intentionem autoris. ꝙ nullus debet ꝓmoueri ae sacros ordines qui est ser uilis ꝯditionis sine ꝯsensu dn̄i sui. Vn̄ ꝑ sacroꝝ ordinū susceptionē datur gratia sauctitatis. gratia dignitatis. ꝛ gratia honestatis. Et ad istā dig-nitatem sex requirūtur. Primo ꝓ ncipaliter requiritur honestas originis. scꝫ ꝙ sit de honesta parentela ex parte vtriusqꝫ sexus. ꝛ ꝑ hoc excludūtur spu-rij. Secūdo requiritur honestas hominis. scꝫ ꝙ non sit diffamatus ꝛ pub-lice ꝯfusus. q2 illi non admittūtur ad sacros ordines nisi cū dispensatōe pa pe. Tercio requiritur honestas corporis. per hoc excludūtur corpora vitia habentia. sicut sunt isti hōies qui sunt priuati membris principalib⁹ ꝛ offici-alib⁹. videlicꝫ manib⁹ ꝛ digitis. Quarto requirit͛ honestas actionis. ꝛ pro-pter hoc excludūtur homicide ꝛ consimiles qui ꝓpter illam actionē nō ꝓ-mouentur ad sacros ordines. Quinto requiritur honestas cōditionis. et propter hoc excludūtur illi qui sunt seruilis conditionis. Sexto requiritur honestas conuersationis. propter hoc excludūtur ioculatores et huiusmo di homines. quia tales sunt instabilis animi nec sunt honeste ꝯuersationis Tunc ad rationem dicendū est ꝙ deum non esse acceptorē ꝑsonarum intel ligitur dupliciter. Vno modo ad ecclesiam triūphantem. ꝛ sic intelligen-da est autoritas vbi supra. quia nullus excluditur a regno dei. Alio modo intelligitur quo ad ecclesiam militantem. et sic nō intelligitur prefata auto ritas. q2 plures sic abijciūtur a sacris ordinib⁹. vt ꝓus patuit

Secūdo notandū ꝙ littera potest intelligi per distinctionem. q2 vel talis promouetur ad ordines suo domino sciente vel ignorante. si ignorante do mino tunc talis restituatur domino suo. Si autem non ignorante domi-no ꝛ dn̄s ꝯtradicit tunc talis debet domino restitui sub hac cōditione fm̄ aliquos ꝙ non seruiat sibi in corporalib⁹ sed in diuinis officijs. Etiam si ta lis intrauerit religionem nesciente vel contradicente domino suo. ꝛ si in tri bus annis non exigit eum tunc talis fit liber in claustro. Si autē dominus sciuit ꝛ non ꝯtradicit. tunc debet dimitti. q2 liber factus est. Si vero sciente domino suo aliquis ꝓmoueretur. vel ergo scitur ab ordinante ꝛ repñsentāte vel nō. si scitur ab vtroqꝫ tūc ambo debent puniri. si vnus tm̄ scit tūc iste de bet puniri in duplo. si ergo ab omnib⁹ ignorat͛. tūc dicūt aliqui ꝙ sunt libera-tia seruitute ꝑ susceptōem sacroꝝ ordinum

Tercio notandū q̄ illi dicuntur ordines recipe furtiue qui non recipiunt eos eo mō sicut institutū est ab ecclīa. sicut si q̄s accederet ad ordines sine examine. vel si quis eodem die reciperet duos ordines

Ultimo notandū. q̄ iste dr̄ furtiue recipe ordines qui est in sentētia anathematis. q2 agit ꝯtra mandatū ecclīe. Et hoc est duplr̄. q2 vel talis manet in seculo vel non. si nō manet in seculo ita q̄ intrat religionē tūc dispensat cum eo ep̄us ꝓpter fauorē ordinis. Si aūt manet in seculo tūc ep̄us non p̄t cū eo dispensare. sed solū dn̄s aplīcus. Et etiā ille dr̄ nō seruare formā ecclīe qui nō intrat p̄ hostiū sed aliūde sicut fur ꝛ latro. Et ille tūc dr̄ furari sacros ordines qui eos suscipit absq̄ determinata forma ecclīe. Un̄ sciendum q̄ vera ꝛ determinata forma in ordinib9 sacris est ista. p̄mo vt q̄s examinat̄. secūdo intitulat̄. tercio ꝓclamat̄. et deinde ab ep̄o ordinat̄. ꝛ ergo qui nō est examinatus vel intitulatus vel ꝓclamatus si recipit ordines furat̄ ipsos. Item si aliq̄s ꝓcedit ad sacros ordines sub titulo alicuius beneficij ꝛ nō h3 beneficiū ille furatur ordines

s^e aliq̄s   s^e suo   recedēs
Monachus ex claustro fugiens si presbyter hic est
s^e ad claustꝝ   tale officiū diuinū
Et redeat prohibetur ei celebratio misse
q̄usq̄. p̄n̄iam agat   .i. dispēsat
Donec peniteat et factum papa resoluat
s^e tal̄ monach9. sic q̄ nō d3 ministrare in ordinib9 susceptis
Aut in perpetuū suspenditur ordine sacro
.i. de his monachis   .i. apostate
Hec bis de claustris sunt scripta suos fugientes
s^e monchos   .i. autoritas
Qui damnare solent hos saluat gratia pape

Prius autor determinauit de ordinib9 sacris. hic determinat de monachis a claustro fugitiuis. Et diuidit̄ in duo. Primo determinat de monachis fugitiuis ordinatis in p̄sbyteros Scd̄o de nō ordinatis in p̄sbyteros Scōm ibi (Si fugit ex claustro) Dicit ergo p̄mo. q̄ monachus p̄sbyter qui fugit de claustro ꝛ iterū reuertit̄ ad claustrū talis non d3 celebrare missam donec peniteat ꝛ papa cū eo dispensat de tali negligentia. Si aūt talis est diaconus d3 suspendi ab ordinib9 ꝛ nō debet ministrare in suo ordine nisi prius peniteat ſm decretū supioris sui

Primo notandū. q̄ littera intelligit̄ de his monachis quos excōicauit abbas illius claustri vbi tales monachi fugientes existebant. q2 forte subtraxit calicem vel aliq̄d hm̄ōi fecit. et talis currens de claustro ꝛ iterū rediens nō p̄t celebrare missam nisi p̄us secū fuerit dispensatū. ꝛ talē autoritatē aliq̄n abbas p̄t habere a dn̄o aplīco. si aūt non habuerit istā autoritatē tunc oport3 eū ire ad dn̄m papā q̄ solus cū eo dispensat Dicūt tn̄ aliqui q̄ in isto casu abbas illius claustri posset cū eo dispensare. Item littera d3 intelligi de istis monachis fugitiuis qui sunt excōicati a suis supiorib9. si aūt hm̄ōi monachi nō sunt excōicati tūc eorum superior p̄t cum eis dispensare

Secūdo notandū.littera loquit̄ hic de apostatis.vnde apostata sic diffinitur est temerarius recessus a statu fidei obediētie vel religionis. Vñ triplex est apostata.scȝ a fide.ab obedientia.ꝛ a religione. A fide dr̄ aliqs apostatare qn̄ dimittit catholicā fidē ꝛ adheret fidei hereticoꝝ vel alioꝝ infideliū. Ab obediētia dr̄ aliqs apostatare qn̄ facit qs ꝯtra dei vel canonis p̄cepta. Et istā apostasiā ꝯmiserūt adā ꝛ eua qn̄ fecerūt ꝯtra dei p̄ceptū. Tercia apostasia est a religione. ꝛ est qn̄ aliquis religionē exit post ꝓfessionē factaȝ. Et de tali apostasia loquit̄ hic textus. Vñ p̄mi apostate de facto sunt excōmunicati. ꝛ nō solū illi sed oēs eis adherentes. sed secūdi apostate non pn̄t ꝑhibere testimoniū in multis.tercij q̄uis receperunt sacros ordines. tñ non pn̄t ministrare in suis ordinib⁹ nisi facta dispensatione

talis mōach⁹ p⁹ h

Si fugit ex claustro laicus cōuersus ꝛ inde

.i.ꝯtraxerit m̄rimoniū s^e viro

Duxerit vxorem cum crimine constat ab isto

.i.iterū itrat s^e suū

Hic eat et repetat correctus apostata claustrum

manifesta m̄rimoniū

Si sua nota fuit professio cōiugiū sit

s^e bona .i.donāt

Et seruis christi sua dent et cōmoda prestent

s^e ꝓfessionē .i.sibi

Si nullam fecit tamē illos equa voluntas

.i.diuidit .i.ꝯtinēter scȝ ambob⁹

Separat vt caste viuant iniūgitur istis

Hic autor determinat de monachis fugitiuis laicis ꝛ ꝯuersis dicens.si aliquis monachus ꝯuersus fugit ex claustro ꝛ duxerit vxorem .ꝛ vxor intelligeret eū esse monachū fugitiuū tūc ipsa dȝ ipm̄ relinquere ꝛ inducere ꝙ redeat ad claustrū.ꝛ ip̄e ecōuerso intrans claustruȝ dȝ corrigi a sup̄ioribus monasterij ꝛ debet manere in isto. Si aūt scit̄ ꝙ ipse exiuit claustrū ante professionē.vt in anno ꝓbatōis tūc talis ꝯuersus potest manere in matrimonio cū vxore sua.nec tenet̄ redire ad monasterū

Primo notandū ꝙ ꝯuersus exiens claustrū post ꝓfessionē ꝛ annū ꝓbationis talis debet cogi redire ad claustrū suū ꝛ dȝ ꝯdignā penitentiā ꝓ tali excessu agere. Si aūt ante ꝓfessionē exit ꝛ ducat vxorē p̄t cū illa manere.quia nō dū ligatus est ad claustrū.tñ si vxor sua admittere voluerit ambo caste viuere possunt.si nō pn̄t reddant mutuo debita

¶ Secūdo notandū.ex q̄ in p̄senti lr̄a sicut in p̄cedentib⁹ habitū est de matrimonio.tūc est sciendū ꝙ triplex est bonū matrimonij.scȝ fides sacramentum ꝛ ꝓles. Primū bonū est fides.qr̄ ibi est indiuisibilis ꝯiūctio aīarum ꝛ corpoꝝ. Scd̄m bonū est sacramentū.qr̄ ibi nullū diuortium debȝ celebrari Terciū est bonū ꝓlis scȝ ad cultū dei. Et ꝓpter hoc fit triplex ꝯiūctio i matrimonio. Primo ibi fit ꝯiūctio singularis.qr̄ solus vir ꝯiūgit̄ mulieri.ꝛ ꝓpter istā singularē ꝯiūctōem orit̄ bonuȝ fidei.qr̄ inter duas ꝑsonas est vna

dilectio.ſed ſi tercia ſupuenerit ſtatim remittit̃ dilectio.Scd̃o eſt ibi ꝯiūc-tio indiuiſibilis.ꝛ ex hoc eſt ibi matrimoniū qd̾ eſt ſacramētū.Tercio ibi eſt ꝯiūctio vtilis.ꝛ ex hoc orit̃ bonū ꝓlis qd̾ generat̃ ꝑncipalit̃ ad cultū dei.Et ꝰ triplex ꝯiūctio correſpōdet triplici bono matrimonij.Vñ ꝯiūctio ſingularis corrñdet bono fidei.ſed ꝯiūctio indiuiſibilis bono matrimonij.ꝯiunctio vero vtilis bono ꝓlis.

Secūdo notandū ꝙ in matrimonio eſt triplex actus ꝯiugalis.Quidaꝫ eſt licitus.ꝗdam fragilis.et ꝗdam ꝓhibitus.Actus licitus eſt triplex.ꝗdā ſimpl'r fit ꝓpter ꝓlis generatōem.ꝛ iſte eſt actus virtutis ꝛ meritoriꝰ Secūdus fit in reddendo debitū thori.ꝛ iſte etiā eſt licitus.qꝛ vir tenet̃ reddere mulieri debitū carnis.Tercius eſt ꝓpter fornicatōem euitandā.Et hoc eſt dupl'r.vel in ꝯiuge.vel in ſe.ſi in ꝯiuge tūc nō peccat.ſi aūt in ſe peccat.Secūdus actus ꝯiugalis eſt fragilis.ꝛ iſte fit ꝓpter dilectōem.ꝛ hoc dupl'r vel ꝓpter dilectionē vxoriā vel fornicariā.ſi vxoriā peccat venialit̃.Verbi gratia aliꝗs dicat ſic ego cognoſco vxorē meā ꝓpter ipſius dilectioneꝫ.ꝛ ſi non eſſet vxor mea ipſam nō cognoſcerē.ꝛ in hoc peccat venialiter.Si aūt diligit eam fornicarie tūc in hoc peccat mortaliter.Verbi gratia dicat aliꝗs ſi talis nō eſſet vxor mea adhuc vellē eam cognoſcere ſi poſſem.ꝛ ſic ibi eſt dilectio fornicaria.Tercius actus cōiugalis eſt ꝓhibitus.ꝛ iſte fit pluribꝫ modis.Primo fit in tp̃e quo ꝓhibitū eſt ab eccl'ia.ſcꝫ in aduentu dñi.in q-dragesima.ꝛ tp̃e infirmitatis mulieris.ꝛ ſic ꝯñter in q̃ttuor tp̃ibꝫ anni.ꝛ in alijs multis.in q̇bꝫ nō licet exercere iura carnalia.Itē nō debent̃ fieri in locis ꝯſecratis.etiā debēt fieri ꝑ modū incitatōis.qꝛ quotienſcūqꝫ hō incitat ſeipſum ad hoc peccat mortaliter

Vltimo notandū.ꝙ aliꝗs habēs vxorē ꝛ cognoſcat carnaliter ſororē vxoris ſue.tūc dubitat̃ vtrū deinceps poſſit cognoſcere vxorē ſuā.Rñdet̃ ꝑ plures doctores ꝙ non.ſed ipe dꝫ ꝑpetue abſtinere.qꝛ iam vxor ſua vera ſua ꝯſanguinea ſeu affinis efficit̃ ex coitu perpetrato cū ſorore vxoris.Et q̃ritur vlteriꝰ vtrū talis dꝫ dimittere vxorē ſuā vel nō.Rñdet̃ ſub diſtinctione.qꝛ vel talis cognouit ſororē vxoris ſciēter vel ignorant̃.ſi ignorāter nō p̄t dimittere.qꝛ talis error nō opat̃ diuortiū.ſi aūt ſciēter fecerit tūc vxor p̄t ab eo ſeꝑari.ſi aūt nō ſeparant̃ tñ ipe vir debitū thori nō dꝫ petere.

i.ꝓhibemꝰ sacerdotū
Nolumus in domibꝫ ꝑſonas p̄ſbiterorū
s^e mulieres s^e ſacerdotis
Suſpectas eſſe.mater ſoror atqꝫ ſorores
s^e domibꝫ i.ꝯſanguinee
Filia vel fratris in eis ſint vel prope neptes
s^e ſacerdotes i.infirmis i.paupibꝫ
Hi pro poſſe ſuo miſeris ſocijs vel egenis
s^e ſacerdotes i.ꝓhibitoꝝ
Hoſpicij nec ſint hi luſores vetitorum
i.ſicut i.taxilloꝝ
Ludorū.velut eſt alee globi deciorum

Iste est tercius tractat⁹ hui⁹ libri in quo autor determinat de vita ꝛ honestate clericoꝝ. Et diuidiẜ in duas ptes. In pma autor facit qꝺ dictū est In scꝺa determinat de vsura ꝛ eius spēb. Scꝺa ibi vsure spēs. Prima adhuc in duas. Nam pmo facit qꝺ dcm̄ est. Scꝺo determinat de symonia. ibi (Si vendis) Prima adhuc in duas. pmo facit qꝺ dictū est. Scꝺo determinat de bellis pncipū. Scꝺa ibi (Si pnceps) Prima adhuc in duas. nā pmo facit qꝺ dcm̄ est. Scꝺo determinat de reb inuētis q̄ sunt pdite docēs qd sit agendū circa istas. scꝺa ibi (Si bona) Prima adhuc in duas. nā primo facit qꝺ dictū est. Scꝺo determinat de furib raptorib ꝛ malefactorib Scꝺa ibi (Fraudē) Partes patebūt in pcessu Quātū ad pmā ptem autor vult ꝙ in domib sacerdotuꝫ nō debēt habitare psone suspecte. vt sūt iuuenes mulieres. Et rō est. qꝛ hoīes haberēt statim suspitiōem de sacerdote sup talib psonis iuuenib. tn̄ mater ꝛ sorores filij vel filie sororuꝫ pn̄t bene ꝯmorari ipsis. Deinde autor subdit ponēdo duo documenta de vita ꝛ honestate clericoꝝ dicens ꝙ clerici siue sacerdotes debēt egenis peregrinis ꝛ alijs paupib benefacere, p xpi noīe ipis elemosinas dando. ipos hospitando. ipisqꝫ vbis ꝛ auxilijs ꝛ alijs bonis opib subueniēdo. Subdit vlterius aliud documentū ꝙ clerici ꝛ sacerdotes nō debēt adherere ludis phibitis. nec debēt esse manifesti lusores in alea. in globis ꝛ in decijs. i. taxillis quia tales ludi prohibiti sunt.

Notandū pmo ꝙ autor phibet hic in littera mulieres suspectas siue inhonestas seruire siue morari in domib sacerdotū. Pro quo sciendū ꝙ mulieres sunt duplices. Nam q̄dā sunt ꝯiūcte. quedā extranee. ꝯiūcte sunt cōsanguinee. ꝛ illas sacerdos p̄t habere in domo sua. Sed extranee sunt alie mulieres ipsis sacerdotib nō attinētes. mō pn̄s lr̄a intelligiẜ de mulierib extraneis ppter suspicionē tollendā. Coniūcte mulieres sunt duplices. naꝫ q̄dam sunt ꝯiūcte mediate. ꝛ q̄dā immediate. imediate sunt ꝯsanguiēe. sed mediate sunt familiares iparum cōsanguineaꝝ. mō mulieres īmediate. vt ꝯsanguinee possunt habitare cū sacerdotib. sed mulieres ꝯiuncte mediate vt sunt familiares ipsaꝝ ꝯsanguineaꝝ nō pn̄t habitare cū sacerdotib. De quo scūs Aug⁹. Quecūqꝫ sororib meis iūcte sunt sorores mee nō stꝫ Et ille familiares sunt duplices. aut sunt satis annose aut iuuenes. si pmuꝫ tūc bene pn̄t sustineri in domib sacerdotū. si secūdū tūc nō debēt sustineri. qꝛ dt Bernardus ꝙ calamus appositus igni faciliter incēdiẜ. eodē mō est de sacerdote. nā si sacerdos esset apud pulcrā mulierē tūc cito calor luxurie in eo incendereẜ ab ea. ne ergo ꝯtingat phibeẜ eas esse in domib sacerdotuꝫ. Vn̄ legiẜ in dealogo beati Gregorij pape. ꝙ fuit q̄dā sacerdos qui matrē suam p semitā duxit manu coopta. tūc mater a filio q̄siuit quare hoc faceret. respōdit sacerdos mater mi tactus ꝛ spēs mulieris decepit multos. ne g̃ ex tactu mihi mala crescat cogitatio duco te manu coopta. Mō ex quo talis timuit mala in ppria matre multū plus est timendū in alijs. Itē psone consanguinee sunt duplices. q̄daꝫ sunt ī linea descendentiū. q̄dam in linea ascēdentium. vt mater aua proaua ꝛc. sed in linea descendētiū sunt filie neptes et sic de alijs. modo huiusmodi mulieres non prohibenẜ vsqꝫ ad quintū gradum. qꝛ de talib non est mala suspicio. Sed alia est line: transuersalis vel collateralis. vbi mulieres phibentur vsqꝫ ad terciū vel quartū gradū.

Secũdo notandũ circa ꝑmũ documẽtũ autor in textu innuit ꝙ sacerdotes debẽt succurrere paupꝫibꝫ. ⁊ iura assignant rõnẽ huius. qꝛ sacerdotes viuũt de pꝛimonio christi. ⁊ ideo qñ sacerdotes ordines accipiũt tũc manus eius inũgunᷓ oleo. qꝛ ꝑ oleũ denotaᷓ ꝙ debẽt esse misericordes ⁊ plus obligãtur ad misericordiã ꝙ̃ alij hoĩes Vñ legiᷓ in canonica Joãnis caplo .ij. ꝙ omne pctm̃ aut est ex ꝯcupiscentia carnis aut ex ꝯcupiscẽtia oculoꝝ. aut ex supbia vite. Concupiscẽtia carnis est luxuria. ꝯcupiscẽtia oculoꝝ est auaricia. supbia vite est ipa supbia. Et in istis hõ peccat tripl'r. scꝫ in deũ in pꝛoximũ. ⁊ in semetipm. in deũ peccat ꝑ supbiã. in ꝓximũ ꝑ auariciã. in semetipsuꝫ ꝑ luxuriã. Et de istis peccatis p̃t hõ faciliter satisfacere ꝑ tria bona opa scꝫ ꝑ orõnes. ieiunia. ⁊ elemosinas. qꝛ hõ peccans ꝑ supbiã potest satisfacere ꝑ humiles orõnes ⁊ deuotas. Secũdo hõ peccat ꝑ auariciã in ꝓximum et huic pctõ p̃t satisfacere ꝑ largitõem elemosynaꝝ subueniendo pauperibꝫ. Tercio hõ peccat ꝑ luxuriã in semetipsum. ⁊ huic pctõ p̃t satisfacere ꝑ ieiunia. Modo ad ꝓpositũ merito sacerdotes hortanᷓ ad bona opa. scꝫ ad misericordiã ad dandũ elemosinas ⁊ cẽtis. qꝛ oĩa que possident sunt elemosine ꝯstitute in redemptõem aĩarũ ⁊ in adeptiõem celestis curie. qꝛ cũ eis pure danᷓ ꝓpter deum quo ad vitam eoꝝ. ideo illa quibꝫ ad nccitatẽ non indigẽt debent dare ꝓpter deũ. scꝫ paupꝫibꝫ secularibꝫ vel alijs sacerdotibꝫ egenis et vite sustentatõem nõ habẽtibꝫ.

Ultimo notandũ circa secũdũ documentũ ꝙ sacerdotes nõ debẽt ludere Pro q̊ sciẽdũ ꝙ in aliquibꝫ casibꝫ possunt ipsi sacerdotes licite ludere. scꝫ pure causa recreatõis. qꝛ forte sacerdos fatigatus ex studio vel orationibꝫ ad recreatõem adipiscendã licite p̃t se in honestis ludis parũ exercere Pro quo sciendũ ꝙ ad ludũ licitum reꝗruntur plura Primo requiriᷓ honestas ꝑsonarum. et sic ipsi sacerdotes cum inhonestis hominibꝫ non debẽt ludere vt cum ꝯmuni populo vel vulgo. nec etiaꝫ debent ludere cum mulieribꝫ. qꝛ hoc ꝑncipaliter ipis est inhibitũ. vt patebit de circũstancijs ludi. de q̃bꝫ dicetur infra. Scdo reꝗritur honestas instrumẽtoꝝ. ⁊ ideo sacerdos cũ globis et cum taxillis ludere nõ debet. vt manifeste dᷓt textus. Tercio reꝗriᷓ honestas tꝑis. qꝛ ludus nõ debet fieri in diebꝫ celebribꝫ ⁊ in noctibꝫ. et omnes isti errant qui in nocte natiuitatis christi ludũt taxillis. Quarto requiriᷓ honestas materie. scꝫ ꝙ ludant ꝓ vna assatura vel cantro ceruisie seu vini. vel ꝓ parua ⁊ modica pecunia. et si vltra aliquis transgrederetur tunc ludus fieret illicitus. Quinto requiritur honestas morũ. scꝫ ꝙ bene sint morigerati in ludo ita ꝙ iste ludus fiat in gaudio. sine bello. sine rixa. sine inuidia. sine detractõe. sine fraude. ⁊ sine omni dolo Vñ notandũ ꝭm theologos. ludus sacerdotũ ideo est ꝓhibitꝰ. ⁊ nõ solũ sacerdotibꝫ imo oĩbꝫ christifidelibꝫ. qꝛ ibi ꝯcurrũt plura vicia. pꝛimo ibi ꝯcurrit auaricia in hoc ꝙ habet desideriũ lucrandi. Secũdo ꝯcurrit volũtas spoliandi. et sic aduenit rapina. Tercio ꝯcurrit vsura. qꝛ p̃ponit cũ parua pecunia magnã. Itẽ ibi ꝯcurrũt mendacia ⁊ iuramenta que nociua sunt ⁊ ꝓhibita. qꝛ dᷓt scriptura mendax os necat aĩam. etiã scriptũ est neq; iuraueris ꝑ celũ neq; ꝑ terrã. Etiaꝫ ibi datur scandalũ circũstantibꝫ. ⁊ hoc fit ꝯtra ꝓhibitõem eccl'ie. Etiã ibi fit tempꝑis omissio. qꝛ isto tꝑe possunt exercere bona opa. ideo ꝓpter ista que sequuntur ex ludo ipsis sacerdotibꝫ et clericis ludus est ꝓhibitus

sacre scripture s^e ꝑ̄sbiteri
In libris studeant sermonibus ⁊ recitando
.i. miracl'a ⁊ gesta scõꝝ patꝝ qꝺ est iustũ
Sanctorum vitas ⁊ agendo quod sit honestum.
inhereãt eis ꝯmissarũ
Inuigilent curis animarum nocte dieqꝫ
.i. si seq̄r vtilitas .i. vitã humanã ꝓ fidelibꝫ christianis.
Si sit opus corpus animam dent pro grege christi
nihil ꝑficiãt s^e ꝑ̄sbiteros sacerdotes
Nil faciant quod nõ decet hos sint hi moderati
vestimẽtis habitu vtant̄
Vestibus ⁊ cultu sic viuant exteriori
.i. ꝙ .i. informatores subditorũ.
Ut sint doctores ⁊ sint exempla suorum
s^e informare ꝑ ꝑ̄dicatões honesta.
Et quod lingua nequit saltem doceat bona vita.

Hic autor ostẽdit in q̇bus clerici ⁊ sacerdotes se exercere debẽt Et dicit
sacerdotes ⁊ clerici debẽt studere in libris in q̇bus videãt vitas ⁊ passiones
sanctorũ. ⁊ istas recitare debẽt laicis vt sumãt in hoc exempla corrigẽdi se.
et nihil debẽt agere nisi quod sit honestũ. Et debẽt oĩbus tꝑibus vigilare in
curis animaꝝ vt ipi aĩas sui gregis deo commẽdant. ⁊ subditos eoꝝ in bo
na vita ꝯseruant. ⁊ debẽt oĩa sua agibilia curiali mõ ⁊ ꝓcessu ordinare. ⁊
illud quod nolunt sibi fieri etiã alijs nõ faciant. Et debẽt ponere corpus et
aĩam suã pro ꝯseruatõe animaꝝ fidelium si necc̄e fuerit. ⁊ si aliqua vtilitas
ex eo põt fieri. ⁊ debẽt esse moderati in vestibꝫ ⁊ cibarijs seu victu ⁊ amictu
vt etiam alijs christifidelibꝫ succurrere possent. Et sic ipi debẽt viuere ꝯuer-
satõe ⁊ cultu exteriori vt sint bonum exẽplum suorum subditorũ. ⁊ dato ꝙ
ipi subditi nõ possunt instrui sermonibꝫ. tñ instruẽt ipos bonis exẽplis
¶ Primo notandũ. nam lrã dicit ꝙ sacerdotes debẽt studere in libris ⁊ de
bẽt studere vitam sanctorũ ⁊ hanc recitare ꝑplo Rõ est. qꝛ ipi non aliud ne
gociari habẽt nisi ꝙ vigilent in curis animaꝝ. qꝛ ipi se semꝑ debẽt occupare
cum aliquo bono facto vt nõ ociosi inueniant̄. quia d̄t apl's. Nolite locum
dare diabolo. qꝛ quẽ diabolus ociosum inuenerit istuꝫ ꝑuersis occupatiõi-
bus occupat ⁊ ipm seducit. ⁊ sic tunc talis ꝑpetue ꝯfundit̄. ex eo ꝙ ociosus
dat locum diabolo. vt ptꝫ de Salomone. qꝛ interim ꝙ fuit in ꝯstructõe tẽ-
pli deo placuit. sed postq̄ꝫ desinebat ⁊ ociosus fuerat tũc ydolatriam exerce
bat. Et sic diabolus ipos ociosos seducit cũ ꝑuersis oꝑatõibus. ne g̊ hoc
cõtingat tunc ipi clerici nõ debent ociari. ſꝫ debent studere in libris miracu-
la ⁊ passiones sanctorum recitando popnlo
¶ Secundo notãduꝫ ꝙ ipi ꝑ̄sbiteri diligẽter debẽt custodire aĩas suoꝝ par
rochialium. ne seducant̄ ꝑ malas suggestiones diaboli. qꝛ dicit apl'us. So
brij estote ⁊ vigilate. ⁊ iõ huiusmodi oues ꝯmisse sunt sacerdotibꝫ vt ipsas
nõ lesas ſꝫ ꝑfectas ⁊ incolimes ⁊ firmiter in fide stantes deo commẽdant
¶ Tercio notãdum. dicit autor in lrã ꝙ si fuerit opus tũc ipi ꝑ̄sbiteri ⁊ ple

bani debēt ponere corpus ⁊ aīam.i.vitam aīalem ꝓ saluatione christifideliū et pro ꝑplo eis commisso. Pro q̊ est sciendū ꝙ sacerdotes nō sꝑ debēt hoc facere nisi videant vtilitatē aliquā ex eo ꝓuenire. Sed si nulla vtilitas pōt inſequi tūc nō debēt facere.vñ sacerdos statim ꝓ vno ꝟbo nō dꝫ mori ꝓ ꝑplo sed solū si cōsiderat ꝙ sit ardua cā.s.ꝙ oues vellent deficere in fide catholica ꝓpter ꝑsuasiones ꝑsecutōes.vel passiones aliquas.tunc sacerdotes debēt ipas ꝯfortare vt sint fortes in fide.vñ apl's. Fratres estote fortes ⁊ sobrij in fide. Et sic etiā ipi sacerdotes debēt facere suis parrochialibꝫ.nā dñt doctrinas ⁊ autoritates ipis recitare.⁊ si ipi credere noluerint tūc morti se tradūt ⁊ suos subditos in fide ꝯseruant.sꝫ si nō videant vtilitatē ex morte sua venire.tūc faciāt sicut fecit christus.qꝛ cū iudei volebant iesum lapidare.tunc abscōdit se ⁊ exiuit de templo.qꝛ nondū venit tēpus passiōis eius. Sic silr̄ mō faciant sacerdotes si nō viderint vtilitatē ex morte sua ꝓuenire

¶ Quarto notandū.iuriste ex pñti lrā trahunt cām quare ꝯtractus matrimonialis sit ꝓhibitus sacerdotibꝫ.nā ad ipm sacerdotem plura requirūtur. Primo eñ reqritur ad verū sacerdotē ꝙ ipe debet studere in sacra scriptura.⁊ ꝑ hoc euitabit multas vanas cogitatōes que occurrerēt ipsi ocioso. qꝛ nostra memoria hꝫ se sicut molendinū.in quo si ponit̄ bonū frumentum bonū molit.sꝫ si pix imponit̄ picem repñtat. Sic silr̄ modo est de ipsis sacerdotibꝫ.scꝫ si nō studeāt in sacra scriptura vbi miracula ⁊ passiones sanctorū habent̄.tunc ipi occupant se malis oꝑatōibus. Etiā nr̄a memoria hꝫ se vt rex.qꝛ quādo aliqs rex occupat̄ in bello.tūc oēs subditi sui occupant̄ ibidē sed quādo ipe est liber ⁊ solutus tūc quilibet trāsit vbi vult. Sic silr̄ modo ē de nostra memoria ⁊ aīa.qꝛ quādo ipa occupat̄ in sacra scriptura tūc oēs sensus occupant̄ in sacra scriptura.sꝫ qñ nō tūc qlibet ꝟsus occupat̄ delectatōe ꝓpria ⁊ obiecto.⁊ sic hō cadit in multiplices cogitatōes.ḡ tūc sacerdos trahitur ex occupatōe tali ꝑ studium sacre scripture. Per domesticā ꝓ procuratōem.videlicet vxoris ⁊ pueroꝝ in matimonio nimis occuparēt sacerdotes.ergo ꝯtractus mr̄imonij est ipis ꝓhibitus.qꝛ sicut dr̄ Cōmentator ꝙ nulla virtus tantum valet ad sciam sicut ipa castitas.ergo oppositū castitatis quod in matrimonio ꝯsistit impedit sciam in hoīe.ne ergo tollat̄ tale bonum.tunc ꝯtractus matrimonij ipis sacerdotibꝫ est ꝓhibitus. Secūdo ad sacerdotē requirit̄ ꝯuersatōis maturitas.que iterum tollit̄ ꝑ matrimoniū propter instabilitatem ipsaꝝ mulierū.qꝛ vt sic mulier traheret viruꝫ de ꝯuersatōe matura ⁊ bona.vñ Cū sancto sanctus eris ⁊c. Ne ḡ tollatur h̄ bonū tunc iterū ꝯtractus matrimonij sacerdotibꝫ est ꝓhibitus. Tercio reqrit̄ ad sacerdotem bñficij ⁊ officij ⁊ aīarum sibi ꝯmissaꝝ fidelitas.vt habet̄ Johis vltimo.vbi dixit dñs.petre amas me ⁊c. Et istud bonū iterū possit impediri ꝑ matrimoniū. Quarto reqritur ꝙ si necē fuerit aīam suā dꝫ ponere ꝓ ouibus.⁊ hoc iterū tolleret̄ ꝑ matrimoniū.qꝛ in matrimonio est pluralitas filiorū ⁊ filiaꝝ.quibꝫ tunc sacerdos deberet p̄esse eis necāria corpis procurādo.⁊ sic nō posset attentare sacerdotalē dignitatē ⁊ diuinū officiuꝫ. vñ metrista. Pluribus intētus minor est ad singula sensus. Quinto ad veruꝫ sacerdotē requirit̄.ꝙ si necē fuerit tunc ipe debet subuenire paupibus in verbis.in exemplis.in elemosynis.in rebꝫ exterioribꝫ ⁊ in alijs bonis Et dicūt quidā doctores.ꝙ melius est ipi sacerdoti ꝙ subueniat cum doctrina q̄ cū

elemosyna. et assignant rõem talem. qr aĩa prestãtior est corpe. sed bona doc trina nutrit aĩam. elemosyna aũt corpus. g̃ sequit̃ ꝓpositũ ꝙ bona doctri/ na sit melior elemosyna. Et qr greci nolebant statuto apostolico obedire. sꝫ viua voce et vnanimiter appellauerũt. igit̃ om̃is doctrina et sapiẽtia ab eis ẽ ablata. Sꝫ quõdam om̃is sapiẽtia et doctrina vigebat apud eos. nũc autẽ om̃is doctrina et sapĩa lata est ad nos et ad ecciam nostrã

.i. tales aues venaticas clicis phibem⁹
Nisos accipitres falcones his inhibemus
garrulãtes potatores .i. canes venaticos
Non sint clamosi bibuli. catulos nec habentes
s. pr̃sbyteri facere.
Venaticos. possunt opus exercere necesse
reficere s. tales pr̃sbyteri
Ut religare libros vel scribere pro precio. si
paupes diuiciarũ pr̃sbyteris
Sint inopes rerum. vel eis substantia desit
talia instrumẽta .i. volatilia
Retia tendicula que sunt ad aues capiendas
.i. talia aĩalia .i. puas feras clicis
Aut lepores vel besteolas permittimus istis
publica s. clici
Vel que clamosa non sit venatio. possunt
.i. prẽdere s. eis
Piscari licite. piscatio publica desit
s. sit tal' piscatio honesta s. clici
Sed priuata. pia dum conueniunt sit eorum
opatio .i. q̃ stꝫ honesta opent̃
Actio. que liceant inter se gaudia tractent
s. pr̃sbyteri .i. omittãt canoĩcas aliqd
Hi non permittant horas aut officij quid

Hic ponit aliã doctrinã rectificantem vitã et honestatem clericoꝝ. dicẽs nos inhibemus ꝙ om̃es sacerdotes ita existẽtes in sacro ordine sint reuolu/ ti et semoti ab illis que ponuntur in lrã. s. ꝙ nõ habeant nisos accipitres et sic de alijs. Etiã ꝙ tales nõ sint clamorosi nec bibuli nec habẽtes canes ve/ naticos etc. Possunt tamẽ exercere aliquod opus si necẽ fuerit. s. religare li/ bros. vel scribere. ꝓ premio si pauperes et egeni existunt vel alia opa cõsimi lia istis facere possunt. Subdit remouendo dubium. qr diceret qs. tũc mun dani et seculares sacerdotes nihil debẽt opari ꝓ deductiõe tẽporis. hoc du/ biũ remouendo dicit. ꝙ clerici possunt exercere ista que patẽt in lrã. s. ꝙ pñt extendere retia sua. videlicet ad piscandũ ꝓ sua necessitate. etiã possunt ca/ pere aues vt alaudas. et sic de alijs. Et sil'r possunt capere feras vt lepores vel aspriolos. etcijs. Sꝫ tñ hoc cũ securitate et cautõe fiat. dũ scꝫ tal' venatio nõ sit clamorosa publica et manifesta. sꝫ secreta et submissa. Etiã clerici pñt

gaudia exercere inter se.s.disputare in sacra scriptura.sꝫ tamē clerici non debent omittere horas canonicas de die nec de beata virgine

¶ Primo est notandū circa lrām.autor hic ꝓhibet clamorosam venatōez sacerdotib⁹. Pro quo nota ꝙ venatio est duplex.quedā clamorosa ⁊ quedā nō clamorosa.p̄ma est ꝓhibita sacerdotib⁹.secūda est eis concessa.si talis venatio fit causa nc̄c̄itatis vel recreatōis vel vtilitatis. Vñ sacerdotes sunt duplices.q̄dam sunt ep̄i.⁊ illis potissime ꝓhibita est.nā si facit ep̄s venationem clamorosam debet suspēdi ab officio ꝑ spaciū trium mēsium.sꝫ si sacerdos simplex facit venatōem clamorosam.tunc suspendit̄ ab officio ꝑ spacium duorum mensium.

¶ Secundo est notādum.hic dr̄ de negocijs secularib⁹ que sacerdotes exercere possunt. Pro quo sciendū.negocia secularia sunt multiplicia.q̄dam sunt ex sua natura inhonesta.vt vsura symonia.⁊ illa ꝓhibita sunt tam secularib⁹ q̄ȝ clericis.quedā sunt negocia secularia que ex sui natura sunt honesta.⁊ illa ꝯueniūt tam clericis q̄ȝ laicis.videlicȝ vēdere frumēta que ip̄is creuerunt ⁊ ꝯsimilia. Sȝ ista negocia secularia honesta ex aliq̄bus circūstātijs fiūt inhonesta. Et istaꝝ circūstantiaꝝ sunt quattuor.s.locus tp̄s cā ⁊ persona. Primo fiūt inhonesta ex loco.videlicet si vēdit in loco sacro.q: hoc ē ꝓhibitum in euāgelio quādo dn̄s repulit emētes ⁊ vendētes de tēplo dicēs domus mea domus orōis vocabit̄. Scd̄o ex tēpore.videlicet si fiūt tp̄e ꝓhibito vt diebus festiuis. Tercio fiūt illicita ex ꝑsona.quia vendere ⁊ emere indifferēter clericis nō est licitū ne mercatores videant̄. Quarto fiunt illicita ex cā vt si mala intentōe faciūt.s.propter defraudare ꝓximum. Item notandū.dr̄ in lrā.ꝙ sacerdotes nō debēt p̄termittere horas canonicas. Dubitat̄ ergo vtrū sacerdos omittēs horas peccet mortal'r. Et videt̄ ꝙ non. q: sacerdos nō peccat mortal'r omittendo missam.g̊ nec omittēdo horas canonicas. Añs ptȝ de se.q: si sacerdos abstinet a missa iō sꝑ non peccat. q: dicit beatus Aug⁹.nō laudo nec vitupero sacerdotē cotidie missaȝ celebrare. Sed ꝯn̄tia probat̄.q: plus videt̄ esse omissio misse q̄ȝ horaꝝ canonicaꝝ. Sed in oppositū est lrā que dt̄.ꝙ q̊libet sacerdos est obligat⁹ ad horas canonicas in rei veritate. Et ſm iusticiā nō solum sacerdos.sȝ etiā cuȝ hoc q̊libet beneficiatus.vt ptȝ extra de celebratōe missaꝝ ca.p̄mo. Ad illud dubium respondet̄.ꝙ p̄cepta sunt duplicia.q̄dam affirmatiua q̄daȝ negatiua. affirmatiua sꝑ obligant ⁊ nō ꝓ sꝑ.sicut ē seruare horas canonicas.q: ad hoc sacerdos sꝑ tenet̄.nisi p̄uētus magna infirmitate.ꝓpter quā horas canonicas implere nō p̄t. Sȝ p̄cepta negatiua ista obligāt sꝑ ꝓ sꝑ.vt nō furaris.nō mecharis.⁊ ad illa p̄cepta hō sꝑ obligat̄.⁊ nō est aliq̄s casus in quo hō posset licite trāsgredi illa p̄cepta. Tūc dr̄ ad rōem negādo ꝯn̄tiam quādo arguit̄.sacerdos licite pōt omittere missam.g̊ licite pōt omittere horas canonicas. Et tunc dr̄ vlterius ꝙ missa nō cadit sub p̄cepto dei sȝ est voluntaria.sed dicere horas canonicas cadit sub p̄cepto dei

p̄sbiteros vetamus
Hōs ancillarum prohibemus messe choreis
caueāt .i.timult⁹ rusticoꝝ
Et fugiant strepitus laicorum siue tabernas

.i.egenis donãt moderatim
Ut plus pauperib⁹ christi tribuant. moderanter
de ꝓprijs bonis scʒ cibi ⁊ potus
Expensas proprias. sumendo superflua vitent

Hic autor supaddit aliam doctrinã de vita ⁊ honestate clericoꝝ dicẽs clericos non decet ducere coreas publicas vel aliquas ancillas ꝑ circulum etiam clerici debẽt fugere strepitus laicoꝝ ⁊ tabernas. ⁊ moderate debẽt viuere ⁊ dare pauperib⁹ de ꝓprijs bonis. ⁊ non debent viuere in crapula in superfluitate ⁊ in voluptatib⁹

Circa lrãm ṗmo notãdũ. autor dt ꝙ clerici nõ debẽt ducere coreas huius rõ est. q͛ clerici debẽt esse speculũ veritatis ⁊ virtutis. ⁊ in omnib⁹ opib⁹ bonis debẽt esse exemplar alijs hoib⁹. si ergo ipsi corisant tũc publice super eos ꝯmune vulgus ꝓclamat. et sic tunc grande peccatũ ꝯmittunt. q͛ corea nunq̄ʒ vel raro absq̄ʒ peccato fieri pt. g͛ sacerdotes debẽt vitare coreas mulierũ ⁊ oĩa silia. ne dent alijs malum exemplum

Secũdo notandũ. ꝙ corea sic diffinitur. est circulus cathenatus cuius centrum est diabolus. Pro quo sciendũ ꝙ diabolus circa coreã nõ hʒ vnũ gladiũ sed multos. Primo habet gladiũ euaginatũ ⁊ exutũ. et cum illo gladio diabolus informat mulieres vt exuant ⁊ deponãt pallea. ⁊ hoc faciũt ideo. vt circũquaq̄ʒ videnť scʒ ante ⁊ retro a dextris ⁊ a sinistris. Secundo habet gladiũ acutũ. ⁊ cum illo informat mulieres vt exornant ⁊ ꝑ̄parant se anteq̄ʒ veniant ad coreas vt possunt ibi viris ⁊ circũstantib⁹ ꝯplacere. Itẽ diabolus hʒ gladiũ inordinatũ ⁊ cum tali regit oẽs circũstantes qui inordinate corisant. q͛ semꝑ ducũr coream versus sinistram in signũ malicie. et de tali loq̄tur Prouerbioꝝ q̄rto vbi dr vias que a dextris sunt nouit dñs. que aũt a sinistris ꝑuerse sunt. Item diabolus hʒ gladiũ scindentem circũquaq̄ʒ ⁊ ex omni parte. q͛ ille gladius scindit oẽs sensus. prescindit eñ auditũ in hoc ꝙ turpia audit. visum vt lasciuiã videt. olfactũ q͛ faciũt respirantiã vestimẽtoꝝ. gustũ ⁊ saporẽ. q͛ oĩes illas delectatões obruminant ⁊ masticant. ⁊ tactum ꝑ̄scindit. q͛ molliciẽ lasciuie ꝑtingit. ⁊ sic ille gladius scindit circũq[illegible]q̄ʒ. Et ideo de eis dr in apocalipsi. ve ve ve vobis sic habitantib⁹ in terra. [illegible] pro ṗmo ve dabitur eis eterna damn[illegible]tio. qd designat alienationem regni celestis. Pro secũdo ve dabiť eis insatiabilis infernus. Pro tercio ve dabiť eis intollerabilis pena. Uideat ergo corisans ne cadat in illos gladios. ⁊ ꝑ ꝯsequẽs in eternas damnatiões

Tercio notandũ. lr̃a dt ꝙ clerici non debẽt ire in tabernis ⁊ in alijs locis suspectis. Rõ est q͛ in multiloquio non deest peccatũ. vt patʒ ꝑ beatũ Bernardũ. si ergo clerici essent in tabernis ⁊ in strepitu laicoꝝ tũc essent in multiloquio ⁊ vanitatib⁹ qd sine peccato fieri nõ pt ⁊c̃.

Ultimo notandũ. ꝙ clerici debẽt vitare cibaria supflua. ⁊ hoc ideo ne intrent peccata. scʒ in vomitũ vel in luxuriã. vñ metrista. Luxuriat raro non bene pasta caro Etiã debet vitare supflua ꝓpter diuersos morbos euitãdos vñ Auicenna. Plures moriũtur gula q̄ʒ gladio. Contra quos clamat beatus Bernardus dicẽs. clerici nostri tpis magis dediti sunt gule q̄ʒ glose. et q̄ʒ virgini gloriose. ⁊ magis intuentur marthã q̄ʒ marcum. ⁊ magis stu/

dent in salmone q̃ in salomone. De quib⁹ beatus gregorius vlterius dt Mirum est de clericis q̃ vnũ sunt ꝛ aliud esse volunt. nam milites sunt ꝛ doctorib⁹ equiparari volũt. neutrũ tñ actu habẽt. nec em̃ pugnant vt mistici milites nec euãgelisant. ꝛ sic neutrũ illoꝝ ordine seruãt. Itẽ vnũ esse volũt et aliud facere nolũt. q2 volũt vocari clerici. sed euãgelisare nolũt. Itẽ volũt esse milites ꝛ pugnare nolũt. ꝛ sic neutrũ debite sunt. nec aliquis est ibi ordo sed sempiternus horror inhabitat

s^e p̄sbyteroꝝ
Horum si vita mala sitq̃ supstitiosa
s^e talis vita .i. publica
Et non sit testa caueant ne sit manifesta
.i. p̄suadendo .i. vitãdo
Non exhortando. sed qd magis est, fugiendo
s^e nos .i. ã dictũ s^e ipoꝝ clericoꝝ
Scribimus hunc casum postremũ ne vitiorum
.i. pp̄ls s^e clericis .i. mali
Plebs cadit exemplo. licet occulte scelerati
s^e clerici .i. publicis. s^e clerici
Qui sunt in vicijs manifestis hi minus arcent
subditos suos s^e tu sacerdos
Subiectos populos. ideo si non potes esse
.i. ꝯtinẽs .i. occultus .i. emẽdas. s^e subditos
Castus. sis cautus. tũc tute corriges ipsos
.i. informator
Discipulum regens doctor cõfunditur omnis
s^e aliq̃. i. delictũ maculat
De vitio. vitium doctorẽ si tenet ipsum

Hic autor ponit aliaꝫ regulã p modũ notabilis de vita ꝛ honestate clericoꝝ dicens. q̃uis clerici sint defectuosi in vita ꝛ mali. p̄caueãt tñ sumope ne eoꝝ malicia apud vulgũ elucescat ne reddãt suis subditis malũ exẽpluꝫ q2 viciosum esset eis corrigere alios ꝛ ipsosmet esse malos ꝛ viciosos. quia tũc hoĩes dicerent vos corrigitis nos de istis que redũdant in corpora vestra. q2 si mala essent forte vos ea fugeretis. nam ꝫm Cathonem Turpe est doctori q̃ culpa redarguat ipsum

Notãdũ p̄mo. ex lr̃a habet̃ q̃ si sacerdos nõ p̄t esse ꝯtinens ꝛ caste viuere si talis luxuriat̃ hoc d3 fieri caute ne scandalisat pp̄lm sibi ꝯmissum ꝛ malũ exemplũ p̄beat alijs. Vñ oẽs doctores sacre scripture ꝯcordãt in hoc q̃ manifestũ peccatũ plus punit̃ q̃ occultum Dubitat̃ ğ circa litterã vtrũ sacerdos cognoscens aliquã mulierẽ caute excusat̃ a fornicatoẽ. Et videt̃ q̃ sic. q2 dt littera. si nõ p̄t esse castus sit cautus. ꝛ ideo talis cautio videt̃ eum excusare. Itẽ p̄bat̃ rõne sic. iste videt̃ excusari a coitu qui fecit ꝫm inclinationem naturalẽ. sed aliq̃s sacerdos cognoscens aliquẽ caute facit ꝫm inclinationẽ naturalẽ. ergo ꝛc. Maior est nota. q2 opus nature est opus nccitatis.

Minor pz. qꝛ multi dicũt se esse natos sub tali ꝯstellatõe ꝙ nõ possunt re-sistere luxurie. alij dicũt se esse natos sub tali ꝯstellatõe ꝙ vinculũ castitatis infringere nequeũt sed semꝑ casti manẽt. ḡ videt̃ ꝙ in hoc excusant̃. In op-positũ arguũt theologi nã votũ ꝯtinentie cuilibet ordini est annexum. ergo nullus p̃t aliquã cognoscere sine pctõ. qꝛ in hoc ꝙ aliq̃s transgredit̃ votuꝫ ꝯtinentie peccat mortaliter. Secũdo sic arguit q̃dam doctor theologie. sa-cer ordo ꝓhibet ꝯtractũ mr̃imonij. ḡ potiꝰ cognitõem carnalẽ. Tenet ꝯñ a qꝛ si hoc qđ magis licitũ est nõ licet. ḡ nec id qđ minꝰ. sꝫ magis licꝫ aliquã cognoscere matrimonialit̃ q̃ꝫ extra matrimoniũ. ḡ si ꝑmũ nõ licitũ est. nec se-cũdũ. Tercio sic arguũt. hoc qđ nõ ꝯcedit̃ alijs hoibꝫ sine pctõ mortali. hoc etiã sacerdotibꝫ nõ ꝯcedit̃ sine pctõ mortali.. sed cognoscere mulierez extra matrimoniũ nulli ꝯcedit̃ ai sqꝫ pctõ mortali. ḡ minime ꝯceditur sacerdoti Minor pꝫ ꝑ ꝓphetã dicentem Fornicatores ꝛ adulteros iudicabit dñs. et his tribꝫ rõnibꝫ quilibet clericus dꝫ obuiare istis q̃ dicũt ꝙ fornicatio occul-ta nõ sit pctm̃ mortale. Ad aliud dubiũ rñdet̃ ꝙ sacerdos quãtũcũqꝫ sit se-cretus nõ excusat̃ a fornicatõe ꝛ ꝑ ꝯñs nec a pctõ mortali. vt patuit ex. dic-tis. Sed tũc ad rõnem quãdo dicebatur si non potest esse castus ꝛc. dꝛ ꝙ il-la littera autoris intelligit̃ solũmodo ꝑsuasiue ꝛ nõ consultiue vel admissi-ue. q̃si diceret tutius est secrete q̃ꝫ manifeste facere. Sed ad scđam qñ dꝛ ali-quẽ nasci sub tali ꝯstellatione vel tali intelligit̃ dupl'r. Uno mõ gr̃a corꝑis vel ꝑ modũ inclinatõis corꝑis ꝛ sic natꝰ sub tali vel tali ꝯstellatiõe magis inclinat̃ ad hoc q̃ꝫ ad illud. Alioͦ intelligit̃ q̃ ad aĩam. et sic non est verũ. qꝛ planete nõ nccitant sed inclinant. ḡ ꝯstellatio nõ excludit pctm̃.

sᵉ existẽte in bonis tꝑalibꝫ ꝛ bñficijs
Patri presbytero puerum succedere nolo
.i. filij nõ pñt
Presbyteri nati nequiunt succedere patri
.i. pñnis hereditatibꝫ .i. in curatꝫ bñficijs sᵉ missaꝫ
In patrimonio vel cura vel celebrando
sᵉ filijs .i. placet
His dispensare si vult poterit bene papa
sᵉ hõ .i. excõicatões .i. clerici hñtes potestatẽ
Nullus habet bannos nisi persone speciales
.i. hñtes eoꝝ autoritatẽ
Ut sunt pastores vel eorum legitimati
sᵉ epi .i. excõicare .i. valẽt. sᵉ admittit̃
Quiqꝫ suis locis banire solent alijs non
.i. spẽalis sᵉ sacerdotibꝫ data. autoritas
Unica ni sit eis super his collata potestas
.i. locũ dat .i. capellanus
Pastori cedat de iure vicarius omnis
ꝑriꝰ pastor sᵉ pastore. sᵉ missaꝫ sᵉ eccl̃ia
Legitimus. nullus sine quo celebrabit in illa

Hic est vltima pars istius capli in qua autor p modū notabilis infert quoddā documentū de filijs psbyterorū dicens. q filij psbyterorū nō possunt succedere patri in patimonio. i. in paternis hereditatib9. nec in beneficio Deinde ponit aliud documentū q nullus hz alios bannire nisi esset persona spūalis. vt epus. ppositus. z officialis. z hi in proprijs locis habent bannire scz in dyocesi ppria. z non habēt alios in bannū facere extra dyocesim ppriaz nisi ex spēali ɔcessione eis collata

Primo notandū. littera dt q filij sacerdotū nō debent succedere patri in beneficijs. hoc est distinguēdum. qz filij sacerdotū vel volūt manere in seculo vel non. si non sed intrant religionē tunc pmouētur ad sacros ordines sine dispensatione. qz tunc ordo dispensat cū eis. Pro quo tamen sciendū q filij sacerdotū in religione impediūtur aliquib9 casib9. scz q non possunt pmoueri ad dignitates. qz non possunt fieri abbates priores gardiani zcēa. Si vero tales manent in seculo. tūc est distinguēdum. qz vel volūt ɔsequi beneficia patris de iure ɔmuni. z sic nō possunt. verbi gratia si pater alicuius habuisset curatū bnficiū tūc de iure ɔmuni fili9 nō posset sequi ad illud beneficiū. Aut intelligit q posset sequi cum dispensatione. z hoc est tripliciter. Nam qnqz cum talib9 fit magna dispensatio. scz q possunt sequi alia beneficia q̄z paterna. Alio mō fit cū eis maior dispensatio scz q possunt ɔsequi beneficiū paternū mediate z nō immediate. scz vt ipse esset tercius vel quart9 post patrem. Tercio cū his fit dispēsatio maxima. scz qn a papa tāta dispēsatione dotent q imediate paterna pnt ɔsequi

Secūdo notandū p modū dubij. qz aliqs dubitare possz quis hz dispensare cum filijs sacerdotū. Rndetur si tales pmouentur ad ordines minores z ad beneficia non curata. tūc epus pt cum eis dispensare. Si aūt promouent ad ordines maiores siue ad sacros ordines. tunc solus dominus apostolicus potest cum eis dispensare.

Ultimo notandū. q bona clericorū debent diuidi in quattuor partes pmam partem debēt seruare pro se z pro familia sua. Secūdam partē debēt dare ad restaurationē ecclīarum. scz ɔparādo libros z calices z alia necessaria ecclīe. Terciam partē debz dare paupib9 aduenientib9 pure pter deū et non pter laudem vel aliquā aliam cām mūdialez. z ergo nō debēt bona eorū histrionib9. ioculatorib9. meretricib9 dare. Quartā vero partez clerici debent suis parentib9 nō pter affinitatem sed pure pter deum dare de suis bonis. Et hoc bene designatū est p Joachim phetam qui oīa sua bona in quattuor partes diuisit. primā misit in tēplo. secūdam dederat aduenientib9. terciam ptē dedit pauperib9 amicis suis. quartam reseruauit pro se z pro familia sua. Sed heu clerici nihil curant de talib9. neqz eīn curāt deum neqz sacram scripturā. neqz exempla sanctorū z sanctarū. neqz diabolum neqz hominē. sed potius ɔsumūt bona ecclīe in tabernis z cum meretricib9 pessimis z histrionib9. et inqūtum quis magis est histrio z garrulosus intā tum eum magis diligūt. ipsi eīn bona eorū sic inutiliter exponūt. ergo ve ve et iterū ve ipsis. qui ita bona christi inutiliter exponūt. exeo q istud qd̄ istis offertur pure pter deū illud ɔsumūt cum meretricib9 z cū alijs nequitiosis hoīb9. et illud qd̄ donatur nō est ipsorū ppriū. sed est hereditas z possessio christi. qz illa bona christo offerentur. sed quia clerici gerunt vices christi in

hoc mundo. igitur ista bona tollunt. ergo ve ve ve et in infinitum ve ipsis cum non curant sancta euangelia et sacra iura ecclesiarum. sed viuunt bestialiter secundum placitum eorum absque iuribus. quia pauperibus et christifidelibus denegant frustum panis. cum tamen ipsis aliquando possit porrigi frustum auri vel argenti. quia tamen deus gloriosus et omnipotens precepit benefacere in pluribus locis sacri euangelii dicens. quod vni ex minimis meis feceritis mihi facitis. Item dicit sacra scriptura. sicut aqua extinguit ignem sic elemosyna extinguit peccatum. et alibi dicitur. Date et dabitur vobis. comedite pinguia et mittite partem eis qui non prepararuerunt sibi. Item alibi. pauperes enim semper habetis vobiscum. me autem semper non habebitis. quibus sacerdotibus ita non facientibus dicit propheta. non sic impii non sic etc. Item ex alio. non licet sanctum dari canibus. Item induratum est cor pharaonis. ergo ve istis clericis sic facientibus. quia eternaliter damnabuntur

.i. cum astucia — hic — aliquos
Fraude vel arte mala mundi si quos spoliasti
predator — fenorarius
Si raptor fueris aut vsurarius aut fur
tam dictis — auxilium
His aut consilium dederis vel opem scio quod non
.i. transitus ad limina sanctorum
Te via sanctorum nec crux nec passio christi
scilicet in confessione — .i. furta vel spolia
Absoluant quin sint hec omnia reddita. reddi
ablata — possunt reddi — .i. postula
Si poterint. si non quos lesisti pete quod te
.i. supportatum habeant — spolium — .i. oresto — intentio
Sustineant. tua sit reddendo parata voluntas
.i. peregrinaberis
Ieiunes ores facies iter atque labores
vales — hominibus — ablata
Quantumcunque potes pro lesis vt sua reddas
scilicet lesis — reddere
Si sibi sic nequeas aliter. via verior hec est

Istud est capitulum secundum istius tractatus. in quo determinat de raptoribus furibus et aliis malefactoribus. Et potest hoc capitulum diuidi in tot partes quot ponit doctrinas. partes patebunt. Primo dicit sic. si spoliasti aliquem fraude vel mala arte in hoc mundo. videlicet si fueris raptor vsurarius vel fur. vel dederis consilium vel auxilium istis tunc nullus te absoluere potest nisi furta vel rapina reddantur si reddere poteris. quia nec vita sanctorum nec via seu limina sanctorum. nec crux christi nec passio christi te absoluit. Si autem reddere non poteris tunc pete illos quos lesisti quod te sustineant et quod tibi dimittant propter deum. et habeas voluntatem reddendi. et sic quantumcunque potes satisfacias pro ipsis lesis. videlicet ieiunando. orando. seruiendo et laborando. quia non est alia via tucior quam saluari potes

¶ Primo notandum. Hic habetur in litera de quattuor speciebus quibus aliena

tollantur .s. furtum vsura ⁊ spoliū ⁊ rapina. de trib⁹ vltimis dicet̄ infra Sz de furto vidēdum est hic. Sciēdum ergo p̄mo. furtum sic definit̄. Est subtractio rei aliene corꝑalis mobilis grā lucri faciēdi inuito dn̄o suo fraudulenter. Dicit̄ primo (subtractō) vn̄ ipa subtractio facit furem ⁊ nō volūtas Nō quia hō habēs voluntatē furandi si nō furatur nō dr̄ fur. Dicit̄ secūdo (rei aliene) quia si recipet suum ꝓprium alicui ꝓpter hoc ipe nō diceret̄ fur ni si tunc in casu istā rem obligasset alteri. qr̄ si tūc reciperet fur diceret̄. Ulterius dr̄ (corꝑalis) ad drn̄tiam rei incorꝑalis que nec videri nec palpari p̄t vt aīa spūs que non possunt furari. Dicitur (mobilis) ꝓpter rem immobilem q̄ etiā furari nō potest. vt est mā̄sio pratum. ⁊ sic de alijs. qr̄ soluz qđ moueri pōt furatur. Dicit̄ vlterius (grā lucri faciendi) qr̄ si aliq̄s reciperz aliquā rē non cā lucri non dr̄ furtū commisisse. vt si aliquis reciperet aliquā virginē religiosam nō causa lucri sed cā libidinis ille magis dr̄ cōmisisse rapinā q̄z furtum. Dicitur vlteri⁹ (inuito dn̄o suo) qr̄ si aliq̄s reciperz aliquā rē. cū consensu dn̄i illius rei nō diceret̄ fur Ultimo dr̄ (fraudulēter) eo ꝙ omne furtū fit fraudulēter. Et dr̄ a noīe furnus .i. obscurus. qr̄ fur furatur tp̄e obscuro. Item nota. duplex est furtū. quoddā manifestū. ⁊ quoddā secretū. furtū manifestū est quā̄do aliq̄s cū re subtracta app̄hēditur. Sz furtū secretum est quā̄do aliq̄s cū re subtracta nō app̄hēditur. Et de vtroqz furto intelligitur lrā. qr̄ talis fur tenetur ad restitutōem. vn̄ hoc est ꝙ furtū generale nomē est ad oīa furta. sed alia st̄ noīa specialia. sicut sacrilegium ⁊ alia q̄zplura que infra patebunt

¶ Ultimo notandū. lrā dicit ꝙ nō est alia via satisfaciendi de furto nisi ꝙ ablatum restituatur. qr̄ dicit beatus Aug⁹. pctm̄ nō dimittitur nisi ablatū restituatur. Etiā dicit dn̄s in euā̄gelio. ligatis manib⁹ ⁊ pedib⁹ ꝓijcite eum in tenebras exteriores donec reddat nouissimū quadrantē. Item alibi in euangelio dr̄. reddite que sunt cesarꝛ cesari. ⁊ deo que sunt dei. immo nec placet deo sacrificiū nec oblatio sine restitutōe ⁊ reconciliatōe fratris. vnde sup Matheū legitur. p̄us recōciliare fratri tuo ⁊ tunc venias ⁊ offeras munus tuū. Pro quo sciendū ꝙ tales qui sic obligantur ad restitutōem. vel possunt habere vel nō. Si pn̄t hr̄e hoc est dupliciter. vel em̄ remittitur a lesis vel non. Si remittitur a lesis q̇bus bona receperūt tūc nō obligā̄tur. si nō remittitur eis tūc obligā̄tur ad restitutōem inq̄ntum habēt. Si autem nō habēt tūc lesus debet expectare pinguiorē fortunā donec illa possunt solui Si tunc isti lesi mortui sunt tunc tenentur restituere heredib⁹ horū Et si heredes nō fuerint tūc debēt facere s̄m consiliū ꝯfessoris vel epi quorꝛ interest talia dispēsare. Si autem illi de nihilo habēt satisfacere tūc debēt pijs operibus .s. ieiunijs orōibus seruitijs ⁊ alijs laboribus satisfacere leso s̄m ꝙ autor docet in littera.

.i. furta eccis egenis
Si male quesita das claustris pauperibus ve.
q̇b⁹ abstulisti defrauderis
Et nil das lesis. sic dando decipieris
.i. null⁹ loc⁹ grē .i. reddēdi potētia
Non locus est venie si sit tibi reddere posse

gre .i.postpone furta redde
Spem venie pone male. vel quesita repone.
vltima pĩna.s.in agone existis
Vespertina tibi contricio si datur et sis
tua oñdendo tibi miscdiaz
Pure confessus peccata deus miseretur
aliq̃ mõ spoliata .s.rapinã
Si potes ꝛ reddas que sunt ablata per illam
s^e sufficiũt s^e q̃ ad salutẽ aĩe
Nil lachꝛyme gemitus confessio sed dare pꝛodest
furaris s^e equũ .i.volũtarie monachis
Si mihi tollis equum quem das de mente pꝛioꝛi
nihilominꝰ es fur ad salutẽ s^e tali mõacho
Raptoꝛ ꝛ es quia nil pꝛodest ꝙ restituisti
vulnero .i.medeoꝛ .i.est laboꝛ inutil'
Si tibi frango caput ꝛ inungo pedes aro littus
s^e tu fur s^e tibijpi ꝑ furtũ.
Si pius esse cupis medicus loca lesa resana
lesi moꝛtui etiã defũcti fuerint
Hi si defuncti sint heredes vel eoꝛum
egenis vales furta licite
Ecclesijs vel pauperibus potes hec dare tute
s^e bona accepta ꝯfessoꝛũ
Hec que rapta putes de consilio senioꝛum
.i.reddas turpe acq̃sita sacra scriptura.
Restituas habita male .lex quia sic iubet esse
s^e põt fieri q̃ꝫ dcm ẽ ꝯdemnãt furẽ
Non aliter. sed qui dicunt aliud perimunt te

Hic autoꝛ ostendit q̃bus bona ablata sunt restituenda. Et dicit si male acq̃sita des ecclesijs vel pauperibus ꝛ nõ restituas eis quibus sunt ablata tunc decipieris. ꝛ si habes tantũ in posse ꝙ potes reddere tũc tibi datur locꝰ indulgẽtie ꝛ debes poscere spem venie. ꝛ male acquisita penitus reddere. sꝫ si isti q̃bus bona illa ablata sunt: sunt moꝛtui tunc licite potes illa bona dare pauperibus vel ecclesijs ẜm consilium tui confessoꝛis. ꝛ si quis dixerit oppositum puniendus est tanq̃ꝫ transgressoꝛ pꝛeceptoꝛum. ꝛ talis decipit te ducens te in eternam damnationem

¶ Primo notandum. ꝙ dicitur in littera ꝙ ille qui male acquisiuit bona tenet᷑ ea reddere leso ꝛ nõ alteri. Rõ est. quia si alteri redderet bona ablata tunc adhuc non esset satisfactum lesis. q̃m adhuc carent bonis eoꝝ iniuste. Sꝫ diceret aliquis si fur vel latro debet restituere leso bona ablata tũc posset eũ interficere ꝓpter furtũ ꝯmissuꝫ. ꝰ videt᷑ ꝙ nõ sit faciẽdũ. cuiꝰ oppositũ tñ dẽ lrã. Respondet᷑ ꝙ ille fur vel raptoꝛ debet caute agere pꝛestando illa

bona suo ꝯfessori. ⁊ ille ea restituet. ⁊ sic iuxta furem nõ erit periculũ

¶ Secũdo notandũ. licet ẜm leges teneaṯ reddere q̃druplum ⁊ fur occultus duplũ. tamẽ ẜm canones sufficit ip̃m reddere ablatum ⁊ non plus. vt patꝫ extra de raptoribꝫ ¶ Tercio notandũ. ꝙ om̃ia que hic dicunṯ de restitutõe spoliatorũ intelligi debet de habẽtibꝫ vnde restituãt. sꝫ si raptor non hꝫ tũc põt accedere istos quos lesit ꝑ spoliũ vel eorũ heredes ⁊ petere vt illi indulgeant. Item notandũ. ꝙ si isti spolia ⁊ eorũ heredes mortui sunt tunc raptor vel fur dꝫ illa bona dare paupibus vel ad ꝯstructõem ecc̃iarũ vel viarũ. Et rõ est. quia cũ spoliati mortui sunt ⁊ cũ hoc eorũ heredes. tũc illa bona vacant christo cuiꝰ heredes sunt paupes. iõ merito illa bona dñt habere. Sꝫ si spoliatus dimitteret heredẽ post se. tũc illi talia bona dñt dari. cã est. qꝛ illa bona post mortẽ lesi sunt ꝓpria ipsiꝰ heredis. ex quo ip̃e succedit leso in bonis. Dubitaṯ. vtꝝ fur teneatur restituere prouentus cuꝫ re furata. Verbi grã ponaṯ ꝙ equus sit res furata ⁊ ꝙ valet triginta marcas qñ furaṯ. ⁊ postea tp̃e restitutõis valet q̃nquaginta marcas nunquid tenetur eũ sic restituere. Respondeṯ ꝙ sic. quia non solum furtum est restituendũ sed ⁊ omnes prouẽtus a furto sunt restituendi. ⁊ si furtum se meliorauit eque bene eodem modo restitui debet.

¶ Ultimo notandum. ponaṯ ꝙ aliqua negligentia sit facta circa furtũ: nũquid fur ad restitutõem vel ad recuperatõnem neglecti teneaṯ. Rñdeṯ ꝙ sic. Imo oĩa neglecta circa furtũ teneṯ recuperare ⁊ restituere.

i. trades i. aliquẽ pctã ꝯfitetur
Non prodas quenq̃ tibi cum sua furta fatetur
aliq̃s corrigat furem
Nec das consilium ꝙ conscius arguat ipsum
sᶜ ad mortẽ furẽ iudicialṯ
Condemnaret eum sententia si capitalis
i. de officio p̃sbiteratꝰ deponẽdus
Officio proprio reprobus tunc efficieris
sᶜ aliꝰ furti ꝑ sacerdotẽ i. si fuerit excõicatꝰ
Conscius absolui debet si forte ligatus
i. ꝯsciꝰ est i. recepit a tali furto
Est. quia consciuit rendat si quid tulit inde
recepit instrues ablatũ restituere
Si nihil. inducas furem furtum dare. nam si
sᶜ a te tu sacerdos
Fur nil dat monitus taceas nil amplius addas
ꝑ maifestatõez inferre dãna
Prodita plura reor generare pericula possent

Hic autor ponit aliud documentum de furibus dicẽs. ꝙ nullus presbyter cui aliq̃s est confessus se esse furem debet prodere illũ. nec debet alicui dare consilium vt manifestareṯ fur. Cuius rõ est. quia si fur postea cõdemnareṯ ad mortẽ p̃sbyter eẽt irregularis. Subdit si aliq̃s sit ꝯsciꝰ furti alicuiꝰ s.

ꝙ sit ligatus sentētia excōicationis ille debet absolui dummō ip̄e restituat
si aliqua bona sustulit. Et ille etiā debet furē inducere ꝙ ip̄e bona oblata re/
stituat. Et si fur nō velit ꝓpter monitōem istam oblata reddere. tūc ipse
debet a monitōe desistere ne generetur periculum furi ex illa monitōe.

¶ Notādum. nullus p̄sbyter debet ꝓdere furem qui ei ꝯfessus est de fur/
to. qꝛ al's ip̄e esset p̄uandus officio ⁊ bn̄ficio ⁊ fieret irregularis si fur suspē/
deret̄. Rō est. qꝛ vt sic ip̄e eēt homicida. vt pꝫ in iure de homicidio caᵒ su/
scepimus. nā ad hoc ꝙ aliquis fit homicida sufficit ꝙ ip̄e dat ꝯsilium vl' iu
uat ad hoc ꝙ aliqͣs interficiat̄. qꝛ cōsiliū facit hoīem reū in facto.

¶ Secūdo notandū. dicit̄ in littera ꝙ presbiter nō debet manifestare fureꝫ
Cōtra hoc habet̄ quadragesima distinctōe vbi rep̄hendunt̄ clerici q̄ volūt
beniuoli videri ⁊ celant pctā ⁊ nolūt complere quod scriptū est. peccantem
corā hoībus argue vt ceteri exemplum habeant inde. ⁊ ibi allegat̄ dictum
apl'i qui dr̄. tradite hm̄oi hoīem sathane ad nutrimentū hoīs. Ibidē dr̄ eti
am ꝙ ipi nolūt adimplere dictū euangelij vbi dr̄. Si videris peccātem pri/
mo secrete argue eum. scd̄o argue eum corā aliq̄bus testibꝫ. tercio manifeste
corā omni ppl'o. Et si non velit desistere dꝫ remoueri ab eccl'ia. qꝛ vna ouis
morbida inficit totū gregem. g̊ ex his oībus habet̄ ꝙ p̄sbyter tenet̄ manife
ste arguere quēlibet peccantē. Et hoc nō potest fieri nisi ꝓdet ⁊ manifestat
pctm̄ eius quod fieri est cōtra p̄dicta. Ad istud dubium rn̄detur ꝙ pecca/
ta sunt duplicia. q̄dā em̄ sunt occulta. ⁊ talia nullo mō dꝫ p̄sbyter reuelare
si ei occurrūt in ꝯfessione. Alia sunt pctā manifesta. ⁊ de his intelligunt̄ ea q̄
sunt dicta in q̄dragesima distinctōe. qꝛ qui peccat manifeste corā omnibꝫ
corrigi debet. q̄ vero occulte peccat debet corrigi occulte.

¶ Tercio notandū. littera dicit ꝙ sacerdos nō debet ꝓdere ꝯfessionem seu
cōfitentē. qꝛ per hoc cōfitens possit incurrere penā capitis. ⁊ sic talis effice/
ret̄ irregularis. sic em̄ dr̄ beatus Augustinꝰ. ꝑ ꝯfessionem hoc scio minꝰ q̄ꝫ
quod nescio. ⁊ g̊ neqꝫ signis neqꝫ nutibꝫ dꝫ manifestare. Si aūt nō est in cō
fessione tunc secus est. qꝛ tunc scit vt hō. sed ea que ꝑcipit in ꝯfessione scit vt
deus. ⁊ ergo minime reuelare debet.

¶ Ultimo notandū. cōfessio manifestat̄ dupl'r. vno mō directe. alio modo
indirecte. Indirecte manifestat̄ dupl'r. vno mō quādo laudat aliquē in pro
pria ꝑsona. alio mō quādo laudat ip̄m in ꝑsona aliena. In ꝓpria persona sic
manifestat̄. vt si aliquis vir haberet suspitōem de muliere. ⁊ tūc ꝯfessor lau
daret eam corā marito. ⁊ si mulier postea adulteraret̄. ⁊ si sacerdos tūc tace
ret nō laudans eā. iā talis videt̄ manifestasse confessionē. Scd̄o manifestat̄
in ꝑsona aliena. verbi grā si duo ꝯfiterent̄ vni sacerdoti. ⁊ iste sacerdos vnū
laudat ⁊ de reliquo tacet. tūc iam videt̄ esse ꝓditor ꝯfessionis. quia tunc sta
tim suspitio habet̄ de isto alio quare eū etiā nō laudat. Sed directe aliq̄s vi
det̄ manifestare ꝯfessionem quādo aliq̄s specificat ꝑsonā vel culpā vel vtra
qꝫ simul. vn̄ quandoqꝫ specificat seu manifestat ꝑsonam tm̄. vt si diceret. ho
die confessus est mihi iste homo. ⁊ est turpis ⁊ peccator magnus. Secundo
manifestat culpam tm̄. vt si cōfessor diceret. hodie confessus est mihi homi/
cida. ⁊ ponatur ꝙ tm̄ vnus sit ei confessus isto die. Tercio manifestat cul/
pam ⁊ personam simul. vt si aliquis diceret. ille est turpis homo. fecit enim
tale nephas vel peccatum.

aliquē excōicatōis
Si contra furem banni sententia detur
spoliat⁹ .i.absoluet
Si furto lesus instet fur hic religetur
sacerdoti ꝯstaret .i.possꝫ s^e furē
Si tibi constiterit ꝙ fur dare nil queat. illum
occulte .i.a tali absolutōe
Secrete soluas ne scandala perueniant hinc
.i.stricti⁹ ei ꝓ pñīa spoliata s^e ꝙ
Artius iniungas cum possit reddere reddat
inhibem⁹ s^e illos restituere valent.
Nolimus absolui qui furtum reddere possunt
.i.herus famula p̄mia laboris suus
Si dominus seruo sua non dat. ⁊ iste laboris
subtrahit suū s^e tal' seruus
Furetur precium fur est. nec furta tenetur
.i.restituere furti .i.deleat
Reddere. sed crimen confessio diluat ipsum

Hic autor ponit aliud documentū volēs. si aliqs sit excōmunicat⁹ ꝓp‑ter furtū ⁊ petit se absolui ab excōicatione: debet eū absoluere si cōstat ei ꝙ fur nō pōt reddere bona q̄ subtraxit. ⁊ hoc debet fieri secrete ne exīn scāda‑la ꝑueniant. Et dꝫ sibi iniūgere vt quādocūqꝫ poterit ista bona hr̄e ⁊ colli‑gere vt penitus restituat. ⁊ si fur reddere sufficeret bona. tūc nullo mō debe‑ret eū absoluere nisi p̄us redderet. Tūc subdit. si seruus aliqs furatur dño eius p̄miū quod ꝓ seruitio meruit ⁊ dñs ei dare noluit iste seruus dr̄ fur. nō tamē tenet̃ restituere oblata. sꝫ ꝑ solā ꝯfessionē tollit̃ crimen.

¶ Notādum primo. ex lrā habet̃. si aliqs nō potest ablata restituere ip̄e dꝫ absolui a sentētia excōicatōis ne ei generent̃ scandala. ⁊ maxime si hꝫ volū‑tatem simpl'r restituēdi. quia bona volūtas habet̃ pro effectu. q̄re ei pñīa de‑neganda nō est. ex quo gloriosus deus nō vult mortē peccatoris. ⁊ hoc pꝫ extra de raptoribꝫ. Sed tñ si fur vel raptor posset ablata restituere tūc ipse nullo mō pōt absolui nisi restituat. Quia pctm̄ nō dimittit̃ nisi ablatuꝫ re‑stituatur. ⁊ hoc p̄cipue verū est de istis qui pñt restituere

¶ Secundo notādum. seruus q̄ furat̃ dño suo p̄mium deseruitū ꝯmittit furtuꝫ. ⁊ hoc est verꝫ in quolibet casu ꝯsimili. Et sic aliquis potest commit‑tere furtum in re propria. ⁊ hoc non est inconueniens.

¶ Tercio notandū ꝑ modū dubij. aliqs sumēs monitōem cū sñīa sup̄ ali‑quē furē general'r. sic ꝙ nescit̃ quis sit ille fur. sic ꝙ in gñali dicat̃. quicūqꝫ re‑cepit hanc rē est in maiori sñīa excōicatōis. ⁊ talis postea veniēs ad ꝯfessio‑nem ⁊ bñ habꝫ vñ satisfaciat sꝫ nō vult satisfacere. si ḡ talis ingerit se diui‑no officio; dubitat̃ vtrum confessor suus debeat celebrare coram eo vel nō. Et videt̃ ꝙ nō. qr̄ si celebraret ꝓ eo ⁊ sciret eū esse in sñīa excōicationis sta‑tim esset irregularis ⁊ suspensus ab officio. Si vero corā eo nō celebraret

tunc statim haberet suspitio cur corā eo nō celebrarꝫ. ⁊ illo modo statim generaret scandalū tali. Respondet ꝙ ꝯfessor in hoc casu inquātum pōt debꝫ vitare ne celebret coram eo inquātum est sine scādalo. ⁊ ḡ si celebrat coraꝫ eo ⁊ scandalū euitare non pōt ꝓpter hoc nō suspendit ab officio. qꝛ scit tale crimen sicut deus ⁊ nō sicut homo. qꝛ scit ꝑ ꝯfessionem. ⁊ qꝛ deus noluit ꝓdere secreta. qꝛ suum traditorem alijs discipulis noluit manifestare. ḡ sacerdos illa que scit ꝑ ꝯfessionem inquātum deus minime manifestare dꝫ Sed secus est si aliq̄ essent ei reuelata extra confessionem

¶ Quarto notādum. aliquis fur veniēs ad cōfessionem volēs satisfacere leso q̄ est in ꝑtibus alienis nūquid tenet eum querere. Rñdetur ꝑ distinctōem. quia vel iste qui obligat scit lesum esse in certo loco vel nō. si non. tūc nō obligatur ad q̄rendū eum. sꝫ facere dꝫ cōsiliū discreti confessoris vel diocesani. Si vero scit lesum eē in certo loco. tunc iteruꝫ est distinguēdū. vel em̄ ꝯsumptus extendūt se ad pecuniam furatā vel nō. si extēdūt se ad tātā pecuniam. tūc ꝯsumpt⁹ non sunt estimādi. ⁊ dꝫ residuū leso p̄ntari. si aūt consumptus nō extendūt se ad pecuniā furatā tūc nō tenetur eū querere

¶ Ultimo notandū. mgr̄ dicit in lrā ꝙ seru⁹ q̄ subtrahit dn̄o suo p̄miuꝫ deseruitū nō tenetur ei restituere. Pro q̄ sciendū ꝙ aliquē eē furem intelligit dupl'r. vno mō vere. ⁊ sic iste dr̄ fur q̄ recipit aliena sicut ꝑ̄us visum est Alio mō silr̄itudinarie. ⁊ sic seruus dr̄ fur q̄ recipit dn̄o suo tātū q̄ntū est de p̄mio deseruito ⁊ nō plus. qꝛ dr̄ fur ꝓpter hoc. qꝛ si ꝯphenderet ⁊ dn̄s vellet malignari. tūc possꝫ iudicari ad mortē. sꝫ tn̄ nō obligat restituere. Et h̄ inq̄ntuꝫ furtū nō excedit p̄miū deseruitū. sꝫ sola ꝯfessio dꝫ illud crimē tollere

subtracta .i. ille tenet restituere sic fur.
Furta scienter emens cum fure luat scelus idem
.i. rapinis .i. inuenire
De spolijs sentimus idem. si non reperire
valeres egenis s^e^ ablatū
Personas lesas poteris tunc pauperibus des
.i. grā .i. offensoꝝ amicorū.
Nomine lesorum valet hoc animabus eorum
ꝓ furto s^e^ illud p̄miū
Si fur vel raptor quod eis dederas dare nolunt
s^e^ tātū ꝗdicere fures vl' raptores spolio furib⁹
Hoc est si non dant quod pro furto dederas his
.i. ꝑncipalē pecuniā .i. postules
Non capitale tuum repetas illud. quia iusto
s^e^ illud .i. ꝑuersa tribuisti.
Judicio perdis. quod iniqua lege dedisti
cōparasti aliqd .i. grā restitutōis
Si tamen emisti furtum spe restituendi
s^e^ tui iumētū subtractā
Ut si vicini vaccam vel rem spoliatam

ꝓ tali pecunia vacca solidos
Pro solidis tribus emisti bene que valet octo
miscđie
Hoc pietatis opus est si capias solidos tres
sᵉ tūc vicino rē furatā .i. vera ꝯscia
Et reddas furta .iubet hoc intentio sancta

Hic autoꝛ ponit aliud documētū.ꝛ est tale Si aliqͣs emit scienter bona aliq̄ que scit furata eē talis erit reus in facto.ꝛ dꝫ puniri tanq̄ fur. Et eodē mō intelligendū est de spolijs.ꝛ iste q̄ sic emit bona furata.si nō pōt reperire lesum.tūc illa bona debet dare paupibus.qꝛ hoc valebit aīabus lesoꝛum.ꝛ si cōtingeret ꝙ lesus repeteret sua bona furata ab illo qui emit.et fur nollet ei reddere p̄mium ꝓ quo emit.tūc emptoꝛ de iure ꝑdit pecuniā ꝓ qua emit Sed si emisti bona furata illa intentōe vt restituas leso ꝓ mioꝛi pecunia q̄ꝫ valent.tunc exerces opus pietatis.ꝛ debes ei reddere rē furatam dū restitu at tibi p̄mium ꝓ quo emisti. Ponit exemplū in lrā. vt si emisses vaccā ꝓ tri bus solidis que valet octo.tūc nō debes plus repetere nisi tres solidos.et debes leso restituere vaccam suam.

¶ Primo notādum.littera dt.si aliqͣs emit furtū ille erit conscius cū fure. hoc est verū si ip̄e scit illā rem eē furatā.si aūt ignoꝛat tunc est excusatus ꝑ ignoꝛātiam.qꝛ ignoꝛātia excusat pctm̄. Pro quo sciendū ꝙ duplex est igno rātia.aliqua est ignoꝛātia iuris.aliqua est ignoꝛātia facti Ignoꝛātia iuris ē quā qͣs aliqͩd ignoꝛat fieri de iure nō debere.vt si qͣs ignoꝛaret ꝙ nō deberꝫ emere spoliū vel furtum.talꝰ ignoꝛātia minime excusat. Sed ignoꝛātia fac ti est qua qͣs ignoꝛat aliqͩd sic vel sic factum esse.vt si quis emeret aliquā rē et crederet ip̄am bona fide acq̄sitam eē.mō si talis res esset subtracta illo ig noꝛāte talis ignoꝛātia excusaret eum.sed tamē q̄libet tenetur facere dilige tiam in querendo an illa res sit bn̄ vel male acq̄sita.ꝛ si aliquā malam suspi tōem inuenire poterit emere non debet

¶ Secundo notādum.ex lrā habetur ꝙ iste qui emit furtum scienter obli gaꝛ ad restitutōem sicut p̄ncipalis fur.hoc tamē intelligendū est sub distinc tōe.quia iste qui emit furtum vel facit scienter vel ignoꝛāter.si scienter tunc obligaꝛ ad restitutōeꝫ. Si ignoꝛāter hoc est dupl'r.quia em̄ vel emit sub bo na fide vel mala. vnde illud dꝛ emi bona fide quādo aliquis scit ꝛ credit be ne esse acquisitum hoc quod vult emere. Sed illud dꝛ emi mala fide quan do aliquis scit aliquā rem esse subtractam ꝛ tamē non vult scire.modo ille qui emit rem bona fide multos attrahit valoꝛes.p̄mo em̄ valet ad hoc. qꝛ si talis res sit subtracta ip̄e non obligatur simpliciter ad restituendum. Si aūt fuerit restituenda.tunc sua pecunia debet ei restitui ab eo qui vult hͦ ab latum rehabere. Secūdo prodest.qꝛ talis potest illā rem alienare.qđ tamē minime facere posset si malaꝰ fide acquisiuisset. Tercio valet.qꝛ si talꝰ res pe rit ip̄e nō obligaꝛ ad restitutōem. Quarto valet.qꝛ ip̄e p̄t agere in hͦ cōtra venditoꝛē.si āt mala fide emissꝫ.tūc simpl'r teneꝛ ad restitutōem

¶ Tercio notādū est.aliqͣs emit furtū scienter dupl'r. vnoᵒ ad restitutōeꝫ. et sic lesus dꝫ dare ei pecuniā capitalē ꝛ recipe ecōtra rē subtractā. Scđo ali qͣs emit furtū nō ad restitutōem.ꝛ talis amittit suā capitalē pecuniā

sᶜ ꝑdita .i.fracturā nauiū .i.iacturā mariū
Qui bona naufragium patienti siue ruinam
.i.inuenit .i.in q̄cūq; loco sᶜ oblata
Tollit vel reperit vbicūq; sit et nisi reddat
.i.ꝯsciꝰ .i.eťne mortis .i.p̄cepta .i.leges
Est reus eterne pene precepta statuta
.i.mos spᶜ alicuiꝰ sᶜ hoiem
Nec consuetudo terre nec principes illum
sᶜ ab officio .i.sacerdos
Excusant deponatur si clericus hic est

Hic autor ponit aliud documētū de pena illoꝝ q̄ spoliant istos q̄ passi
sunt naufragiū dicens quicūq; spoliant istos qui patiūtur naufragiū rui/
nam vel iacturamet si non reddunt ablata rei sunt eterne pene ⁊ istos non
excusat aliqd̄ p̄ceptum vel statutum p̄ncipis nec etiā ꝯsuetudo terre Et
si talis est clericus tunc deponatur ab officio
Notandum p̄mo isti patiuntur naufragium quoꝝ naues in mari pericli/
tantur vel ꝓpter tactum lapidū vel ꝓpter nimiā tēpestatē Et dr̄ a noie na
uis ⁊ frango frangis quasi fractura nauis mō q̄cunq; spoliat eos est reus
eterne pene Pro quo sciendū q̄ quicūq; spoliāt negociatores vel nauigan
tes sunt excōmunicādi Et q̄ spoliant naufragiū patiētes de facto sunt
excōmunicati vt pz extra de raptoribꝫ ⁊ grauiꝰ puniūtur q̄ spoliant pati/
entes naufragiū q̄ maiores reputātur spoliatores q̄ʒ alij q̄ sm̄ hostiensez
in loco p̄allegato tunc naufragium sepe fit ⁊ iō maior pena ibi adhibetur.
Secūdo est notandū drn̄a est inter naufragiū ruinā iacturā diluuiū nā
naufragiū est fractio nauis scz qn̄ nauis in mari periclitať Sz ruina est illď
periculū qď fit ex dissolutōne asseꝝ vł ex tactu lapidū Sz iactura ē illď pe/
riculū qn̄ naute eijciūt aliq̄s res de nauibꝫ ne simul cū eis periclitanť. Sz
diluuiū est inundatio aq̄ꝝ vł'is Et ḡ si aliq̄s deponeret res ꝓuas ꝓpter ali
qď illoꝝ euenientiū Et alter eas inueniret tūc ille teneť restituer vt dr̄ lrā
Ultimo notandū dubitať vtꝝ q̄libet debeat ablata restituere Et vi/
deť q̄ nō q̄ si restitueret ⁊ ille vellet malignare tunc ip̄e obligasset se pena
mortis q̄ incurreret sententiā capitalē ⁊ ḡ ne aliq̄s obligareť pena capitꝭ
ꝓpter hoc tutius videť nō restituere q̄ʒ restituere sił'r ip̄e restituēs inducerz
sibi malā famā q̄ si restitueret tūc aliq̄ dicerēt ecce illi credimꝰ ⁊ ip̄e nobis
recepit bona ⁊ furatꝰ ē ⁊ sic fierz egra suspicio de illo. rn̄deť vt sup̄ dictū est
q̄ iō tał fur dz illa oblata recip̄e ⁊ dz illa p̄ntare sacerdoti siue suo ꝯfessori ⁊
sic tūc ip̄e recipiēs reddit illa isti cuiꝰ talia ablata fuerūt ⁊ sic tūc ille restitu
ens ablata nō incurrit penā capitis nec famā malā incidit
.i.infideł .i.licite sᶜ donis eiꝰ .i.īimicꝰ
Gens inimica deo iure spoliatur ⁊ hostis
.i.manifestꝰ sᶜ hoies .i.cesariū
Publicus aut quos ius imperiale
.i.oē illď qď sᶜ publico .i.si bellū hz iustā cām
Quod ab hoste rapis si iusta sit actio belli

.i.recipias .i.decēter .i.phibeo s^e donis eog
Accipias licite nolo|ꝙ spolientur amici

Uel que nil nocuit vt subdita gens miserorum
reperias s^e res inuētas s^e possessori
Si res inuenias illas ad restituendum
.i.cui debes instituere .i.trāsit s^e integer
Collige si nescis cui reddas dum preit annus
s^e ꝑcesserūt s^e ꝯfessor
Siue dies plures de consilio sapientum
s^e illas res paupib s^e res s^e lesor
Distribuas vt et hec prosint animabus eorum
s^e lesor s^e inuēte .i.retines s^e reb inuētis
Quorum res fuerant tibi conseruas nihil ex hijs
.i.si nō es indigēs s^e tn inuētor .i.pua
Si non indigeas si pauper tunc moderata
s^e inuētor s^e inuētis
Summa tibi detur ex his opus est pietatis
s^e inuēte .i.puidor hoim .i.bm ꝯsiliū ꝯfessor
Res iudeorum si sint sic distribuentur

Hic autor ponit aliam doctrinā de istis qui sunt iuste spoliandi dicens ꝙ gens deo inimica de iure potest spoliare similiter ⁊ publicus hostis Et isti qui sunt subiecti nō sunt sub imperio cesaris debēt spoliare ⁊ etiam q̄cq̄d aliq̄s aufert ab hoste suo publico dummodo iusta sit causa belli hoc ipe licite potest retinere sed nullus debet amico suo spoliare nec illos q̄ ei nun q̄ nocuerūt Subdit aliud documentū dicens si aliq̄s inueniat aliq̄s res ille potest eas seruare ad restitutōem ⁊ si nō inuenerit dominū illarꝫ rerū infra annum tunc ipē potest licite illas res dare pauperibus Et si ipse nō est indigēs tunc nihil debet de reb istis retinere sed si est paup tunc est op9 misericordie vt sibi de istis bonis moderata summa tribuatur Et si talis res est iudeor tunc debēt dare pauperib totaliter

Notandum pmo tria sunt genera hominū quibus licite potest spoliari. pmo omnes qui sunt ꝯtra deum id est ꝯtra fidem catholicam vt saracheni heretici Et cā est q2 ex quo isti inimicātur deo ideo nō debēt possidere illud qd deiest sed q2 oīa bona dei sunt ergo ⁊c Et quātū tales minus infideles hn̄t de tāto minus possunt christianitatē impugnare Secūdum gen9 q̄ pn̄t licite spoliare sunt hostes publici ⁊ hoc est ver dūmodo bellū sit iustū ⁊ iste spoliās habeat iustā cām p se sed secus esset si spolians haberet causaz iniustā Terciū genus hominū qui possunt spoliare sunt isti qui sunt ꝯtra imperatorem ⁊ hoc est ver quādo est aliq̄s ver9 imperator q defendit ecciam rhomanā sꝫ sec9 ē si aliq̄s cismatic9 violēter possideret imperiū sic ꝙ nō esset electus

Scdo notādū lrā dt ꝙ res inuēte sunt restituēde hoc intelligēdū ē sub

distinctōe vł scit cui⁹ ille res sunt vł ignorat. Si scit tūc dꝫ fieri restitutio isti si aūt ignorat tūc ē distinguēdū qꝛ vł inueniēs ē oppressus paupertate vł nō si nō dꝫ totalr dare paupibꝫ si ē oppress⁹ paupertate tūc pꝫ dꝫ dari inuētori qꝛ istd inuētū dꝫ dare paupibꝫ sꝫ cū iste inuētor sit paup igit pꝫ dꝫ ei dare

Tercio est notādum hic datur vna cautela ꝙ inuētum debet proclamari in ecclesia vtrum aliqs ibi esset qui pdidisset ꝛ si tunc iste nō repetit cuius fuit illud inuētum tūc inuētor debet facere ꝫm ꝯsiliū sui ꝯfessoris

Vltimo notandum quid sit faciendum de thezauro inuēto sub terra Respōdetur per distinctōnem vel iste tezaurus reperitur in loco proprio vel alieno si in loco proprio tunc nō tenetur ad restitutōeꝫ quia oīa sunt sua que sunt in pprio loco Si in loco alieno hoc est dupliciter vel inuenit tezaurum studiose vel casualiter si casualiter tunc partim tenetur restituere et partem reseruare Si auteꝫ studiose tunc obligatur ad totam restitutionem Item ꝫm sanctum thomam res inuenta que nunꝗ fuit in possessione alicuius sicut lapilli pciosi ꝛ gēme in littore maris iste res dātur inuenienti ꝛ nō oportꝫ ꝙ ille res restituantur sic eodem modo est de tezauro p longinqua tpa sub terrā occultata

.i.inutilr s^e tu exñs .i.tpe mortis s^e alios
Accusas frustra dānatus sub cruce fures
.i.fides adhibere s^e dānato s^e qꝛ gaudiū ē miseris
Nec credi debet tibi nec tua verba valebunt
.i.iusticia.i.ꝯdānauit .i.executor iudicij .i.petō s^e iuste occidis
Quem ius dānauit tortor sine crimine punit
.i.subtractas .i.custodiēdas s^e res
Si res furatas seruandas dem tibi quas tu
.i.noscis .i.furtiue .i.subtractas .i.securi⁹ s^e furtas
Esse scias furtim sublatas cautius illas
s^e eas .i.vinculū excōicatōis
Reddas nec teneas si banni pena sequatur
s^e pena bāni s^e custodienti s^e furē
Nō nocet illa tibi si reddere me monuisti
i.ablatū .i.vero possessori .i.reddat equalēs sibi aut suis heredibꝫ
Furatum vero domino vel quod ualet eque
s^e tu reseruotor s^e furti eo ꝙ reseruasti res ablatas
Absolui debes quia conscius inde fuisti
.i.a tali furto .i. dāna .i.occurrat .i.maiora
Inde pericla tibi ne proueniat grauiora
s^e rebꝫ .i.ānihlaris s^e custodiēs
Vt cum furatis pereas potius sine ꝗ tu
.i.manifestāte .i.delictū
Te prodente luas vicium quod tu meruisti
s^e aliqs u^e hoīes s^e hoibꝫ
Si res furentur plures et transeat ex bis

s^c hō · i · ad restitutōem · s^c qd̄ receperūt
Unus ad emendam totum dare iure tenetur
· i · efficiēs · i · delictoꝝ
Hic nō qui causa fuit inductiua malorum
s^c talis · i · q̄ nō fuit cā efficiēs
Reddat quod poterit saltem quod tanget eundem
· i · secū exn̄tes · i · ablata
Ut valet inducat cum confures reddere furta
· i · iducat s^c ablatū s^c ablatū
Confures moneat quod habent ad restituendum

Hic autor ponit alia documenta iuxta furtū ꝛ rapinam dicens postq̄ data ē sentētia mortis sup furē vel sup aliū maleficū tūc nō ē postea āpli⁹ sibi credēdum nec eius accusatōes si quas fecerit sunt aduertēde ꝛ executor iudicij nō peccat in hoc q̄ punit iuste dānatos Aliud documentū subiungitur ꝛ est istud . Si des alicui res spoliatas vel furtas vt ipē custodiat eas tunc si iste sciat eas esse subtractas tunc restituere debet caute et si iste monuit furem vt reddat illas res leso tunc eius nō nocebit excōmunicatio q̄ seq̄tur tamē ille nō debet restituere illas res vero dn̄o rerum sed magis furi ne pericula inde oriantur videlicȝ ne iste cum fure interficiatur Subdit si plures furant̄ aliquā rem tunc vnus ex istis volēs agere penitē tiam debet totum ablatū restituere si ipē induxerit alios ad furandum si aūt nō reddat inquantum potest vel ad minus illam partem que tangit ipsum Et ipē debet suos alios socios inducere inquantum potest et ipsi etiam partes eorum eodem modo restituant

Primo notandum q̄ fur dānatus ꝛ quicūq̄ dānatus ad mortem a'q̄libet actu legitimo est exclusus quare nō admittit̄ ad accusatōem sicut in foro spirituali excommunicatus nō potest esse actor vel accusator Cōsueuerunt tamē iudices seculares fures accusatos examinare ꝛ nō ad accusationem ꝛ ad testimonium furis simpliciter dānare quia accidit quodam tempore q̄ fur deberet suspendi ꝛ viditquēdam gaudere ꝛ ridere de suo suspendio quem ridentem fur considerauit ꝛ dixit esse socium suum q̄ apprehensus p̄mo suspendebatur quo facto fur fatebatur se odio accusasse illum scȝ ꝓpter risum ꝛ gaudium quod habuit de morte istius ne ergo illud amplius contingat statutuȝ est vt tales damnati ad mortē nō exaudiant̄

Secundo notandum Ille qui habet bona subtracta tenetur ea restituere non proprio domino istarum rerum sed magis furi . Causa est quia possent multa exinde prouenire pericula quod sic declaratur naȝ ipse posset cogi vt proderet furem qui postea forte interficeret̄ quod omnino malum esset cum homicidiū incurreret posset etiā contingere q̄ ipē fur ꝓpter inuidiam diceret istum fuisse socium suum. Et sic iste cum fure posset interfici vt patet in exemplo predicto ꝛ sic de alijs multis periculis que possent inde prouenire

Tercio notandū lrā dicit q̄ iste q̄ cum alijs plures res subtraxit si vult agere penitētiā tenet̄ totū restituere Sȝ tn̄ hoc intelligēdū ē sub distinctōe quia vl' iste recipiens consentit in toto vl' nō. Si nō consentit in toto tunc

nō obligat ad restitutōem totius. q2 nō fuit cā totius dāni. si aūt ɔsentit in toto sic ꝙ induxit alios ad furtum tūc obligat ad causam. q2 cōsentiēs et faciēs pari pena puniunt Et etiā si fuit causa totius dāni ꝑ inductionē alioꝝ ad furtū. tūc etiā totū tenet restituere Pro quo dubitat. Si vnꝰ ex his satisfaceret leso an tūc etiā alij obligarent ad restitutionem Rūdet ꝙ non. q2 ex quo satisfactū est leso de ablatis ⁊ subtractis. ḡ talis nō tenē-tur ad restitutionem

Quarto notandū Istud dcm̄ de reb⁊ inuētis vel subtractis. verū est si talis res sit alicuiꝰ hois fidelis. nā si res subtracta eēt alicuiꝰ sarracheni vł heretici tunc melius est ꝙ distribuitur pauperibus q̄3 ꝙ restitueret sarracheno vel heretico. Ratio illius patuit in sententia p̄cedenti

Quinto notandū ꝑ modū dubitatōnis vtꝝ subtractio cuiusmōi rei sit furtū Et videt ꝙ nō. q2 si aliq̄s in extrema necessitate reciperet panē ad comedendū ne moreret tūc illud ablatū non dr̄ furtū. q2 oīa ꝓpria in nccitate fiūt cōia. Et si tūc haberet necessitatē sic ꝓpria alterius eēnt sibi cōia. Et sic videt ꝙ illud ablatū nō sit furtū. Rūdetur ꝙ subtractio alicuiꝰ rei fit duplr. vno mō cogēte nccitate. alio mō nō. s3 ex neq̄ciosa volūtate. si p̄mo mō aliq̄s sumeret panes q̄ ess3 adeo pauꝑ ꝙ nihil haberet ꝓ quo sibi emeret nec ei cā dei eo petēte amministraret. tūc talis nō diceret fur nec tenetur ad restitutionē. ⁊ ꝑ ɔñs nō etiā faceret furtū cū tp̄e necessitatis oīa ꝓpria alteriꝰ sunt cōia. vt dr̄ Hieronimꝰ. Si nō pauisti me tp̄e nccitatis occidisti me. ⁊ si ess3 aliq̄s q̄ reciperet panē in tali nccitate. ⁊ si tunc comp̄henderet et iudex iudicaret illū hoiem ad mortē ip̄e iudex eēt verus homicida.

Sexto notandū. si vnus plurib⁊ plēs res abstulisset ⁊ ip̄e vellet satisfacere tunc dubitatur an ip̄e d3 vni totū dare an cuilib3 ꝑtem suā Rūdetur ꝙ aliter est de foro eccłie ⁊ aliter de foro conscīe. quia in foro eccłie tunc iste q̄ plus petit plus obligatur ad restitutionē. Sed in foro consciētie tūc iste plus tenetur restituere qui plus depauꝑatus est ꝑ eum. nam in cōfessione ei consulendū est ⁊ plus leso egēti subueniat q̄3 alijs habētibus. Sed in foro consciētie tunc ille q̄ ꝑ ɔsciam vellet defendere ꝙ sibi eēnt plura ablata s̄m h̄ ei restituat vł ꝙ restituat totū vni q̄ vlterius restituat

Ultimo notandū. dubitatur circa illud capłm. vtrū vsura furtum vel rapina sit licita. Et arguit ꝙ sic p̄mo de vsura. q2 in euāgelio dr̄ dñs de isto s̄uo q̄ dixit. Dñe q̄nq3 talēta tradidisti mihi ecce alia q̄nq3 superlucratus sum. cui dixit dñs. Euge s̄ue bone ⁊ fidelis. In hoc em̄ dñs videtur approbare vsurā Sed in oppositū illius habet in psalmo vbi dr̄ Beatus ē q̄ nō dedit pecuniā ad vsurā Sed de furto ⁊ de rapina habetur in exodo vbi dñs p̄cepit filijs israhel vt spoliarēt egiptiacos. ḡ videt ꝙ furtum seu res spoliata sit licita S3 in oppositū dicūt oēs iuriste extra de raptorib⁊ li. bro q̄nto Rūr ꝙ duplr p̄t capi vsura. Unoꝰ ꝓprie vic3 in bonis tp̄alib⁊. ⁊ sic capit ḡnalr Alioꝰ p̄t capi in intētionalib⁊. sicut in hītib⁊ sciētificis ⁊ virtuosis. p̄moꝰ tūc vsura siue rapina illicita ē. vt psalmista innuit in loco p̄allegato. S3 s̄cdoꝰ licita est. q2 q̄scunq3 ꝑturꝭes p̄t aliq̄s acq̄rere sp̄ est licitū S3 tūc ad rōnem dr̄ ꝙ illud dcm̄ euāgelij nō ē veꝝ de bonis tp̄alib⁊. s3 bñ de intētionib⁊ ⁊ bonis tp̄ualib⁊. ⁊ sic ꝑ q̄nq3 talēta possumꝰ intelligere q̄nq3 sensus ꝑ q̄s ille s̄uus mł̄tas sciās ⁊ virtutes acq̄siuit

sp^e alicuius terre .i.litigiū sp^e alterius terre
Si princeps ineat bellum cum principe. tu qui
sp^e ad bellū sp^e belli pncipis ĩiusta
Cogeris ire vide ne causa sit eius iniqua
.i. aliquē pncipē ꝓpter iustā cām
Quem sequeris iustum si sit circunspice bellum
sp^e iste sex ꝯditōes in lrā enūerate
Res et persona modus ac intentio causa
.i. autoritas supioris litigiū
Autor. te iustum faciunt cognoscere bellum
.i. paganis .i. licitū ē bellare
Cum sarracenis ac hereticis licet et pro
sp^e christianitate .i. p lucratōe rei pdite
Ecclesia patria vel re propria repetenda
sp^e iā dictas ꝯueniēter ab innocētibꝫ.
Has spolias licite sed ab innocuis nihil aufer

Illud est capl'm aliud in q̄ postq̄ꝫ autor determiauit de furto ꝛ rapina hic ꝯn̄ter determiat de bello iusto ꝛ ĩiusto. Et pt diuidi in tot ptes q̄t ponit documēta. pmo dr si aliqs pnceps alicuiꝰ terre vadit ad bellū cuꝫ alio pncipe alteriꝰ terre tūc si cū eo cogeret ire aliqs. talis bn̄ dꝫ respicere ꝙ iusta sit cā belli. ꝛ dꝫ ꝯsiderare rē. p q̄ fit belluꝫ psonas ꝛ modū cū intētione bellantiū. nā licitū est bellare cū sarracenis vl' hereticis. ꝛ etiā bn̄ lꝫ aliquē pūgnare p eccia vl' patria vl' p re amissa repetēda. sꝫ n̄ lꝫ spoliare inocētes

Notandū pmo. aliqs volēs ire ad bellū dꝫ diligēter aduertere vtrum iusta sit cā belli Rō est. qꝛ si cā belli iusta est tūc pt licite iuuare dn̄m suuꝫ imo q̄libet strēnuus miles q̄libet bonus decurio. ꝛ ꝯn̄ter oēs pbi subditi pncipis in tali iusto bello qd fit p eccl'ia vel p patria cū dn̄o suo dn̄t mori Si aūt cā belli essꝫ iniusta tūc nullus tenet eū iuuare. qꝛ si facit grauit' peccat. g̊ potiꝰ dꝫ eū impedire ꝛ ꝯn̄r eū informare vt ab ĩiusto bello desistat vt deuorat sanguinē ꝛ sudorē miseroꝝ absq̄ꝫ licita cā

Scdo notandū ꝙ q̄dā ꝯditōes stꝫ aduertēde ab ipo q̄ offert bellum. Primo dꝫ respicere vtꝝ bellū sit iustū ꝛ cā belli. qꝛ si cā belli eēt iniusta nō eēt licitū bellare Scdo dꝫ respicere psonā bellātis scꝫ vtꝝ sit tal' cui bellare licitū est. qꝛ bellare nō est oibus licitū sed solū regibꝫ pncipibꝫ ꝛ dn̄s terraꝝ Tercio dꝫ aduertere q̄les sint aduersarij. qꝛ nō est ꝯtra quēq̄ꝫ licituꝫ bellare. vn̄ ꝯtra thomani imperij impatorē nō est bellādū dūmō iuste defendat ecciam. simil'r nec ꝯtra monasteria nec contra viduas vel virgines Quarto talis debꝫ aduertere modū belli. scꝫ ꝙ nō sit neq̄ciosus vl' vilis. Quinto dꝫ aduertere intentionem bellantis scꝫ ꝙ ipse iustum finem intēdat Sexto dꝫ aduertere rem p qua fit bellum

Tercio nota ꝯtra sarracenos ꝛ hereticos licitū ē bellare Rō ē. qꝛ t'les arraceni heretici ꝛ alij infideles tales inimicāt deo ꝛ fidei catholice iō dn̄t debilitari inq̄ntū pn̄t vt eo minꝰ possēt nocere christianis ꝛ etꝫ vt ipsi ab errore eoꝝ possint reuocari. qꝛ in h̄ pncipes barones ꝛ milites tenent iuua

re ecclesiam ⁊ eā defendere. ⁊ oēs tales sub statuto rhomane ecclie tenent̄ mo-
ri p fide catholica ⁊ tenēt̄ oēs aduersarios catholice fidei psternere ⁊ debi-
litare vt fides vigeat ⁊ floreat ⁊ nō dicet̄ sarracenoꝝ ⁊ hereticoꝝ sed vt ob
nubelet̄ fides eoꝝ q̄propter ipi cū suis subditis si fideles manserint vsq̄
in finem coronā glorie possidebunt

Quarto notandū vt he ɔditōes melius intelligāt̄. Tūc ē sciēdū q̄ ad
iustū bellū p̄mo reqrit̄ res p q̄ pugnat̄. scȝ q̄ bellū fiat p defensiōe rhoma
ne ecclie patrie vl' rei publice. vñ qñ aliq̄ illaꝝ reꝝ est cā belli tūc bellum est
iustū Scdo reqrit̄ vt p̄dcm̄ est psona. q2 psona talis dȝ eē secularis nō re-
ligiosa. q2 religiosi nō tenēt̄ bellare. sȝ solis secularibꝫ ē ɔmissuȝ. Tercio re-
quirit̄ modꝰ ⁊ mēsura. q2 ipē bellās dȝ finē qrere ⁊ nō vlteriꝰ pcedere qđ
est ɔtra illos q̄ sunt ita crudeles ⁊ seueri q̄ nullo mō cessant a bello nisi pꝰ
totū destruūt. Quarto reqrit̄ intētio scȝ vt bellū nō fiat pter auariciā vl'
inuidiā sed q̄ fiat bona intentōe Quinto reqrit̄ cā. q2 forte iste sibi res ab
stulit. vt g̃ ecōuerso illas lucrat̄ p̄t licite bellare Sexto reqrit̄ autoritas. s.
q̄ tale bellū fiat ab autoritate supioris. mō qñ illa sex ɔcurrūt, ad bellum
tūc dr̄ iustū Si aūt aliquid illoꝝ defuerit bellū dr̄ iniustū

Quinto notandū vtꝝ etiā clericis ɔuenit bellare Rñdet̄ q̄ nō vt ha
bet̄. xxiij. q̄stiōe extra de bello duplici de cā. Primo ne p tumultus bello-
rū impediūt̄ in ɔtēplatōe diuinoꝝ scȝ in laude dei ⁊ in orōnibꝫ Scdo iō q2
clericis nō ɔpetit occidere sȝ magis eis ɔpetit vt sint pati pꝛiū sanguineȝ
effundere p christo ⁊ p pximo suo. ⁊ nō dȝ deferre arma nisi ex iusta cā vt
si trāsearꝫ p loca piculosa tūc p̄nt deferre arma ad terrorē hostiū sed nō de
bēt pcutere. vt hēt̄. xxiij. q̄stiōe p̄ma nisi vis vi repellere eos decȝ Itē si qñ-
q̄ p̄sbiter interfuerit bello iusto vl' aliq̄s clericꝰ ⁊ nō interfecit vel mutila-
uit aliquē nec cā mortis p̄stitit tūc ille sacerdos nō est degradādus vel ab
officio suspēdendꝰ. silr̄ ille clericꝰ p̄t pmoueri ad sacros ordīes saltē si ido
neus fuerit Si aūt istud bellū est iniustū ⁊ ibi hoīes fuūt occisi licȝ ipē non
egit. sed tñ ei imputabit̄ tūc non p̄t pmoueri ad sacros ordines. vt habet̄
tercia q̄stiōe p̄ma caplo vltiō Itē f'm vilhelmū. si in bello dat̄ aliq̄d clerico
de rapina et his q̄bus licuit hoc p̄t tenere si bellū est iustum. Si autē p se
reciperet aliquid tūc hoc total'r tenet̄ restituere

Ultimō dubitat̄ vtꝝ subditi possint mouere bellū. Rñdet̄ si miles hȝ
aliquid contra comitē tunc p̄mo reqrenda est autoritas regis vel supio-
ris. Et si tunc illa causa discuti non potest bellum cōmittitur

.i. innocētes
O bellatores cur innocuos spoliatis
sp^e eos spoliando magis
Acceditis miseros et eis plus hoste nocetis
.i. friuole ptegitis
Errores vestros temere defenditis ⁊ sic
.i. loqmini sp^e illud nutriamur
Dicitis accipere nos quo pascamur oportet
sp^e ipsis nutrimentū sp^e vrm̄ nutrimētū
Si vobis et equis alimentum queritis vltra

spᶜ in eoꝝ domibꝫ .i.licētiā
Tollere quicq̄d habent homines quis prestitit ausum
.i.cū nr̄is monitōibꝫ spoliū raptoribꝫ
Nostris consilijs ipsum vobis inhibetur
.i.ꝑmittim⁹ vob spoliū spᶜ bellatores necāria cā
Saltem consulimus dum vos trahit ardua causa
.i.in rapiēdo incontēti
Accipiendo graues ne scitis et immoderati
.i.cliētibꝫ ꝛ stipēdarijs ꝓhibetis
Heu seruis vestris spolium cur non inhibetis
spᶜ magꝭ admittitꝭ fuoꝝ exsoluetis
Sed consentitis horum scelus ergo luetis
.i.oē illō spᶜ ꝯtra deū
Totum restituas quod in illicito rapuisti
.i.in ambiguitate belli
Bello vel dubio cum vestro discernere possis
spᶜ illius belli spᶜ illā dubiā spᶜ eterna
Qui sit causa mali causam discernere mors est
.i.in extremo iudicio iudicāte
Nec indefensa christo veniente manebit
.i.cū ꝯsumptibꝫ spᶜ in bello spᶜ ꝯsumptibꝫ
Expensis proprijs viuatis non alienis
spᶜ dominoꝝ .i.vr̄e
Cum dominis vestris de quorum munere vestro
possessiōes ꝓcedūt spᶜ bellatores .i.possidētes
Predia dependunt sed qui coguntur habentes
spᶜ ꝑ spoliū ꝑcere dn̄t
Nil nisi quod rapiunt parcant tamen in rapiendo
spᶜ innocuis hoibꝫ
Inquantum possunt ipsis. ipso sꝫ relinquo
trāsitis .i.vos egeni
Curritis ad bellum miseri quos nulla potestas
.i.postulat augit spᶜ vos ipos
Euocat aut cogit non excusare potestis
ꝯmittitis spᶜ facto .i.dura pn̄a
Quod facitis pro quo grauis indulgentia vobis
mulier .i.ꝑdonis
Femina raptoris pueri serui famuleqꝫ
spᶜ rapta .i.absqꝫ volūtate
Nec non restituant si consensu sine raptis

sp^e aliq mō sicut
Si possunt veluti psone non sibi iuncte
sp^e tales psone sp^e famulātes
Ut sunt ancille serui nutrix alieni
sp^e donū alienis sp^e hoc
Si spiritale datum sit eis volo restituant hoc
sp^e ex illis rebus
Sunt vsi doleant magis a raptore recedant

Nec est ps vltima istius capli in q autor increpat istos q spoliāt innocentes hoies z miseros dicēs pmo sic. O vos bellatores quare spoliatis hoies innocētes z miseros z magis infertis dāna his q̄ hostib9. q̄si diceret. valde male facitis in hoc Et g̃ male defenditis z temerarie vestrū errorē cum dicitis. opz nos precipere victū nobis z equis nostris. si g̃ solū q̄ritis alimentū q̄s tunc p̄stitit vobis ausum tollere ab homib9 quicqd habent vltra alimentū. q̄si diceret nullus. g̃ districte phibemus ne talia facietis. sed tñ cū vos habetis cām arduā tūc debetis moderare spoliū z non esse nimis graues. Tūc subdit dicēs. quare vos nō inhibetis vestris seruis ne spolia faciāt. qz si vos cōsentitis eis tūc eritis rei in isto facto z tenemini illis restituere qd illicite rapuisti. z etiā in bello vbi nō scitis vos habere iustā cām. qz malā cām defendere est mors aīe Tunc subdit q̄cunqz vult ire ad bellū ille dz ire sub pprijs expēsis z nō sub expēsis alterius. sed tñ si aliqs cogeret p dñm suū a quo ipe habeat bona sua vt cū eo vadat ad bellū q nō hz vt ei de pprijs expensis in itinere possit puidere talis potest rapere moderate vt vitam pseruat z nō crudelr. Subdit. Aliqui sunt qui currūt ad bellū nō vocati nec coacti p aliquē modū. isti si spoliant aliquē nō possunt se excusare. sed opz eos agere pniam de isto facto Itē subdit aliud documentū q vxor raptoris filij serui z ancille nō tenent reddere rapinā si vsi sunt. z hoc si cōsensum nō habuerunt. sed tñ alie psone extranee z alieni famuli si alicui de his spolijs qñqz datū fuerit iste tenetur hoc totaliter restituere

Notandū pmo. isti q hñt bona aliqua sub aliq̄ pncipe tenent ipm seq̄ ad bellū qñ vocant sub expensis pprijs. qz pter h cōcessa sūt eis castra et ville z sic de alijs ab ipo pncipe vel alia bona. Et si ipi aliqd rapiāt a pauperibus tenent restituere z satisfacere lesis. Sed tñ si aliqs esset paup iste posset rapere. nō tñ plus q̄ ei esset necessariū ad victū z eq̄s suis.

Scdo notandū. Si aliqs nō esset pncipi obligatus. qz forte nulla bona ab eo possideret iste si intret bellū cum tali dño z recipet aliq bona quecunqz modica vel magna tenet reddere lesis. z g̃ psuadet cuilibet q si nō pncipalr coget intre bellū q manet in ptib9 suis z nō annihilatur paupes quia propter hoc eternam damnatione posset incurrere si non redderet integre illa que abstulisset

Tercio notandū circa quintū documentū vtz vxor raptoris filij z ancille tenent reddere rapinā qua vsi sunt Rñdet q non. z hoc est verum de seruis q sunt seruilis pditōis sicut est emptitius. z etiā illud est verum si isti serui nō pbuerunt consiliū vel cōsensum vt spoliū fieret. qz vt sic tunc

ipi tenerent reddere oīa bona spoliata ita bñ sicut raptor. qr ipi puniēdi sūt eadē pena. qua raptor punit. qr reus ⁊ ꝯsentiēs eadē pena puniunt

Quarto notandū. ꝙ seruus q̄ seruit raptori ꝓ victu vel pecunia statim cum ꝑcipit dñm esse furē vel raptorē dꝫ ab eo recedere ⁊ seruitiū resignare Rō est. qr si maneret cū eo postq̄ ꝑcipet eū esse furem tūc ipe videret ei cōsentire in furto vel rapina ⁊ sic obligaret ad restitutionē sicut raptor.

Quinto notandū Sicut etiā supius patuit tūc vxor raptoris vel furis postq̄ eum ꝑcipit esse raptorē vel furem ipsa p̄t ab eo recedere q̄tum ad habitationē. nō tñ p̄t sibi denegare copulā carnalē si ipe secrete eam exigeret. nā in manifesto exigere copulā a muliere essꝫ ꝑiculosum furi ⁊ mulieri. nā fur posset captiuari ⁊ snīa capitali iudicari. ⁊ si se tūc cōmiscuisset mulieri tūc mulier diceret rea in furto. ⁊ sic etiam posset iudicari ad mortem ne ḡ hoc ꝑiculū eueniat tūc fur segregatus dꝫ esse a muliere ⁊ cū ea in manifesto non conuersari nec copulam carnalem exigere debet. licet bene potest facere occulte

Sexto notandū ꝙ ꝑsone sunt ꝯiuncte raptoribꝫ dupl'r. q̄dam sepabiliter q̄dam insepabil'r. Insepabil'r vt vxor ⁊ filij añ annos pubertatis. q̄a tunc dñt obedire pentibus sepabil'r vt ancille famuli qui sunt libere. Et qñ ꝑcipiunt dñm esse furem tunc immediate ab eo debent recedere ne videantur ei consentire

Septimo notandū de vxore raptoris q̄bus debeat vti bonis vel ipsi hñt aliq̄ bona ꝑ rapinā nō acq̄sita vel nulla. si nulla tūc mulier nō tenetur vti rapinis. Si aūt hñt aliq̄ bona ꝑ rapinā nō acq̄sita hoc est dupl'r. vl' illa sunt separata vel mixta cum rapina. si sunt sepata tunc mulier decꝫ vti istis bonis. Si aūt mixta sunt tūc ipa iterū non tenet vti eis sed implorare dꝫ ꝯsiliū ⁊ auxiliū amicorū. ⁊ dꝫ viuere de ꝓprijs suis laboribꝫ ⁊ dotibus

Octauo notandū. ponat in casu ꝙ nihil hñt amplius nisi qđ ꝑ rapinam acquisitū est. ⁊ ꝙ mulier nō p̄t laborare nec hñt aliq̄ bona ꝑ se nec dotata de q̄bꝫ tūc mulier viuere dꝫ Rñdet ꝙ ista dꝫ facere ſm ꝯsiliū sui ꝯfessoris. vel dr̄ ꝙ in neccitate p̄t viuere de illis rebꝫ ꝑ rapinā acq̄sitis. qr nō p̄t viuere in labore ꝓprio nec ipi hñt aliq̄ bona separata. ḡ q̄tienscūq̄ vtit bonis ꝑ rapinā acq̄sitis cū dolore cordis dꝫ vti istis ⁊ cū vera ꝯtritōe sic cogitando. ꝙ si aliter vitā possꝫ ꝯseruare nullatenus vellet istis vti

Nono notandū. quicq̄d raptor in bello illicito recipit est ꝯtra iusticiam sꝫ qr iustū est vnicuiq̄ reddere qđ suū est. ḡ quicq̄d recipit in bello illicito est restituendū. ⁊ nō solū dñs belli tenet restituere sꝫ etiā oēs subditi q̄ sequūtur dñm Et lꝫ ex timore sequunt tñ plus tenent deū timere q̄ hoiem Et hoc ē verū qñ sciūt eē illicitū. si aūt dubitat an bellū sit iustū an iniustū subditi nō tenēt restituere. sꝫ stipēdarij nō excusant sicut subditi. qr non tenent obedire sicut subditi. Etiā in dubio nō dñt se ꝯmittere discrimini. vt iuuēt aliquē in p̄iudicium alterius. ḡ dr̄ lrā defendere cām dubiosam est mors aīe. qr tales ḡuiter peccāt. Itē vult lrā ꝙ trāsfuētes ad bellū hñtes possessiōes suas a p̄ncipe saltē sufficiētes tenēt ꝓprijs suis expēsis bellare qr non tenent dari census de bonis suis sicut rustici

Ultimo nota. diceres mgr̄ videt sibij p̄iꝯtradicere. qr dixit sup ꝙ femina raptoris nō deberet ꝯmorari raptori vl' furi. hic aūt ꝙ dꝫ vti rapis

Ibi dicũt aliq̃ q̄ prius loq̃baẽ de occulto furto. sed hic loq̃ẽ de manifesto spolio sʒ melius ẽm p̃dicta dr̃ q̄ hic loq̃tur tp̃e neccitatis. scʒ qñ vxor famiilia ⁊ pueri al's nõ pñt nutriri sʒ prius loq̃baẽ de tp̃e possibilibilitatis qñ mulier p̃t recedere a raptore ⁊ al's p̃t se nutrire tũc q̃uis mõ nõ dʒ ei ꝯmorari

.i.rẽ sacrã symoniac⁹
I vendis vel emis sacrum symon incipis esse
.i.ꝯsensum sp^e symoniã fieri
Consilium si tu das vel ꝑmittis es idem
.i.supior .i.symoniã .i.impedire
Si prelarus es ⁊ poteris scelus hoc reuocare
.i.symoniaci p̃latũ .i.iudicat
Non facies pena symonis te puniat equa
sp^e tn⁹ .i.german⁹ dona
Si pater aut fater vel amicus munera dant te
.i.te nesciente ꝯgnoscis
Non procurante dum cognoueris data pro te
.i.de cetero .i.bñficio
Amplius ecclesie tali desiste preesse

Capl'm q̃rtũ in q̃ vult determĩare de symonia. Et ꝯtinuaẽ ad p̃cedẽtia sic. postq̄ȝ autor determĩauit de furto rapina ⁊ bello, hic determĩat de symonia. Et p̃t in tot ꝑtes diuidi q̃t sunt casus positi de symonia. partes infra dicentur. dr̃ g̃ p̄mo sic Si tu emis vl' vendis rẽ sacram eris symoniacus. ⁊ si tu es p̃latus ⁊ admittis q̄ tui subditi hoc faciũt ⁊ potes reuocare ⁊ nõ facis etiã eris symoniacus vel puniẽdus tanq̄ȝ symoniacus. etꝫ si frater tuus vl' pater vel aliquis alter dat pecuniã vel munus ⁊ ꝑ illud munus tibi procurat aliquã eccl'iam te ignorante tũc postq̄ȝ tu ꝑceperis tũc immediate debes illã eccl'iam relinq̃re ⁊ amplius ei nõ p̄esse ⁊ oĩa p̃cepta debes reddere. quod si nõ feceris symoniacus eris. ⁊ ꝓ tali facto cum tali eccl'ie friuole vis p̄esse eternal'r dãnaberis Et hoc est de intentione omnium iuristarum

Primo nota Symonia sic describiẽ Est studiosa cupiditas vel volũtas emẽdi vel vendẽdi aliq̃d spũale vl' qd annexũ est spũali. Diciẽ p̄mo studiosa cupiditas. qꝛ si alicui ꝯferẽ bñficiũ nõ studiosa cupiditate ip̄e nõ ẽst symoniacus. ꝑbi grã. Si parẽtes alicui⁹ dederũt pecuniã pro bñficio ip̄o ignorãte ip̄e nõ censeẽ symoniacus sed talis statim postq̄ȝ scit ⁊ ꝑcipit dʒ resignare eccl'iam ⁊ de ꝑceptis satisfacere. Diciẽ sc'do voluntas. qꝛ sola volũtas facit symoniacũ. ꝑbi grã Tu habes volũtatẽ emẽdi bñficium ⁊ lʒ nõ emis tũc etiã symoniacus es corã deo. qꝛ sicut hõ ꝑ solã volũtatem reddiẽ vsurarius. sic ꝑ solã volũtatẽ hõ etiã reddiẽ symoniacus Diciẽ tercio emẽdi vel vendẽdi. ꝑ hoc excludit oẽm ꝯtractũ aliũde nõ satisfactuʒ sʒ aliquo cõpacto interueniẽte Diciẽ q̃rto spũale. nã si vendiẽ domus vl' agger ab aliq̃ talis abeo nõ censeẽ symoniacus Diciẽ vltimo. vl' annexũ spirituali sicut ẽ ius patronat⁹. qꝛ hoc nõ ẽ spũale sʒ annexũ spũali. Rõ. ius patronat⁹ nõ solũ daẽ clericis sʒ etꝫ laicis. g̃ est q̃ddã annexũ spũali

Secundo notandū lrā d̄t. Dans cōsiliū es symoniacus Nō est ista.
q₂ reus ⁊ cōsentiens pari pena puniendi sunt. g̊ dans symoniaco consiliuȝ
censetur esse idē cum eo. vt Raymūdus manifeste tangit in textu
Tercio notandū Symonia fit ſm iura decretalia qn̄ munus datur ꝓ
re spūali Pro quo notandū munus est triplex. Naȝ quoddā est mun⁹
a manu. quoddā a ligua. ⁊ quoddā ab obsequio. vn̄ munus a manu fit ꝑ
pecuniaꝝ largitioneȝ. Sȝ munus ligue fit ꝑ petitiones ⁊ ꝑ p̄camina vt si
aliq̇s rex vel p̄nceps petit aliquē vt ferat tali tale bn̄ficium tunc ibi fit mu
nus a ligua Sic tunc q̇dam doctores iuris dicūt q͛ isti dicunt͛ symoniaci.
Nō est. q₂ iste p̄ces sunt sicut vnū mandatū. Sed si aliq̇s simplex homo
vel miles petat p̄ncipē vel regē vel aliquē alium dn̄m magnū vt tali da-
ret bn̄ficium tūc nō d̄₂ symoniacus sed simpl'r dat talis illud bn̄ficium ꝓp
ter p̄ces vel p̄camia Sed munus ab obsequio fit vt si aliq̇s alteri⁹ seruiuȝ.
et ꝓ illo ſuitio daret ei ſuitiū spūale ꝓpter hoc nō essȝ symoniacus. ex q̊ tūc
elicit͛ q͛ p̄mo mō munus facit symoniacū scȝ munus a manu
Quarto notandū q͛ munera pn̄t dari licite q̇nq₃ modis. p̄mo mō gra
tis Pro quo est sciendū ad hoc q͛ munera gratis dant͛ ꝯsiderat͛ q̄ttuoꝛ
modis. Primo ꝯsiderat͛ qualitas dātis ⁊ q̄litas accipiētis. ⁊ hoc ꝓ secū
do verbi grā. vt si pauꝑ dat diuiti aliq̇d munus tūc habet͛ suspitio de eo.
q₂ diues d₃ dare pauperi. Tercio ꝯsiderat͛ quātitas muneris dati vtruȝ
sit magnū vel paruū munus Quarto ꝯsiderat͛ q̄litas tp̄is. vtrum tūc dat
qn̄ bn̄ficiū vacat vel an dat an̄q₃ bn̄ficium vacat. ⁊ quouis mō cōtingat
tunc semꝑ est suspitio. Scd̄o mō munus a manu licite dari p̄t alicui ꝓ
officio ꝯplendo ad q̇d talis nō est obligatus. verbi grā. si aliq̇s transiens
ad curiā rhomanā dat vni q̄ttuoꝛ grossos vel solidos vt ꝯplet bn̄ficium
suū curiaȝ intrādo ⁊ tētando bn̄ficium ad quod iste obligat͛. ⁊ sic tūc vica
rius suus nō iudicat͛ ꝓpter hoc symoniacus Tercio mō munera possūt
dari licite ꝓ oꝑibus licitis ⁊ debitis. verbi grā. ep̄s vel archidiaconus cō
secrans ecc̄iam ille p̄t recipe munus moderatū ꝓpter hoc tn̄ nō censet͛ sy-
moniacus Quarto munera pn̄t dari ad redimēdum exactōnes. verbi
grā. vt si aliq̇s est tenēs res eccl'ie ꝑ longū tp̄s. mō aliq̇s sacerdos non p̄t
ab ip̄o alienare tales res eccl'ie nec ꝑ iudiciū nec aliq̇d aliud nisi ꝓpter mu
nera vl' pecunias. mō si sacerdos dat munera tali ꝓ ista re spūali ꝓpter h
nō censet͛ symoniacus Quinto munera dant͛ licite ꝑ elemosinaꝝ largi-
tionē. hoc est ꝓ uita eterna cōsequenda. Et ista d̄₂ aliquod spūale. q₂ nihil
est spūalius vita eterna. Et ꝓpter hoc talis nō reddit͛ symoniacus. Et sic
p₃ qual'r munera possunt dari quinq₃ modis
Quinto notandū dcīn est p̄us q͛ munus ab obsequio fit absq₃ symo-
nia Pro quo tn̄ est sciendū q͛ obsequiū est duplex. nam quoddā est coꝛ
poꝛale ⁊ quoddā spūale Coꝛꝑale est duplex. nā quoddā est obsequiū coꝛ
poꝛale honestū. quoddā inhonestū. Honestū est vt si aliq̇s ſuit ep̄o pro
bono epi ⁊ totius diocesis ⁊ post hoc transeat ad curiam rhomanaȝ seu
obtineat bn̄ficium ꝑ talem ep̄m. ꝓpter hoc talis non censet͛ symoniacus.
Sed obsequiū inhonestū est quod est ꝯtra deū. ⁊ ꝓpter tale obsequiū ali-
quis reddit͛ symoniacus. Sed in obsequijs spūalibus nullus d₃ ſuire pro
bn̄ficijs nisi alicui beneficio esset annexum officiuȝ. sic q͛ illud officiū tenet͛

pagere a beneficio. vt aliquē legere de beata virgine vel de aliquo sancto. propter hoc talis non redditur symoniacus

Ultimo notandū ꝙ beneficiū est duplex. nā quoddā est curatū. ⁊ quoddam nō curatū. mō quicūqꝫ petit ꝓ beneficio curato ꝓ se vel ꝓ alio ille redditur symoniacus. Si aūt illud bñficiū nō est curatū tūc licite pt petere pro se vel pro alio sic ꝙ nō incurrit symoniā

Contra patronū tibi si dedit ecclesiam quis

Non maneas in ea tua nolo sit hec violenter

Est symonia grauis summā si fratribꝫ vllam

Das spe prebende vel si promittis eandem

Totum restitue symonis quod ipse es adeptus

Hic autor ponit aliū casum de symonia dicens. si aliqs ꝓmoueret̄ ad aliquā ecclesiā vel aliqd beneficiuꝫ inuito patrono. i. vero collatore illius eccl'ie vel beneficij ille nō dꝫ manere in illa eccl'ia violenter. Subdit grauis est symonia si qs aliqbꝫ hoībꝫ dat summā pecunie vel aliqd munus sub spe acqrendi p̄bendā. et vnusquisqꝫ tenet̄ restituere q̄ symoniace adeptus est.

Pro q̄ notādū. circa litterā ꝙ nullus debet retinere aliquā ecclesiā vel aliquod beneficiū ꝯtra voluntatē patroni. i. veri collatoris. Cuius cā est. quia al's ꝯmitteret rapinā. qd sic patꝫ qꝛ ip̄e inuito dn̄o tractat rem alienam. et ideo talis grauiter est puniendus

Secūdo notādū ꝙ q̇ dat aliqd munus aliqbꝫ suꝑioribꝫ vt ipsi recipiant eum in cōfrēm ⁊ sibi assignāt certā p̄bendā talis est symoniacus. ⁊ si p̄benda sibi est assignata dꝫ eam resignare ⁊ de ꝑceptis satisfacere. al's eternam damnationem incurret

Tercio notandū. ex quo hic dꝛ de patrono Patronus sic diffinit̄ est potestas p̄sentandi clericū ad aliqd beneficiū. quia dt regula iuris patroni interest p̄sentare. episcopi autē recipere.

Quarto notandū. ꝙ ex tribꝫ aliqs p̄t fieri patronus. Primo qꝛ p̄t ꝯferre certū bñficiū. Scdo qꝛ fundauit eccl'iam. Tercio qꝛ ip̄e ꝑmisit ꝯferre ecclesiam. Pro quo nota ꝙ ad patronū duo reqrūtur. scꝫ aliqd honoris ⁊ aliqd oneris. Primo reqrit̄ aliqd honoris. qꝛ sibi debet̄ vtilitas. nam si fuerit depauꝑatus tūc iste bñficiatus ab eo tenet̄ eū recipe ⁊ sibi ꝓuidere de necessarijs. Scdo debet̄ sibi aliqd oneris. quia talis patronus debet p̄esse ipsi beneficio ⁊ istud defendere ab inimicis.

Quinto notandū ꝑ modū dubij vtrum ius patronatus possit alienari. Rn̄det̄ ꝙ ius patronatus alienat̄ pluribꝫ modis Primo ꝑ hereditariā successionē. vt si pater moriat̄ ⁊ habuit aliqd ius patronatꝰ istud ꝑ hereditariam successionē transfert̄ ad filiū. Scdo alienat̄ ꝑ venditionem tali mō. qꝛ si tota ciuitas vel villa vendit̄ tūc ius patronatus transfertur cū ciuitate vel villa vendita. qꝛ specialiter ⁊ ꝑ se vendi nō debet. eo ꝙ est annexum sp̄uali.

Tercio mõ transfert ꝑ ꝯmutationem. qꝛ aliq̃s p̄t hoc iuspatronatus dare ꝓ alio. ⁊ hoc licẽtia sui epi seu sup̱ioris. Quarto transfert ex datõe. vt si lai⸗cus laico daret iuspatronatus. sed secus esset si daret religioso

Sexto notãdũ. dubitaret aliq̃s vtrũ pater possit p̄ñtare filiũ ad aliquod bñficiũ. Rñdetur ꝙ sic. qꝛ nõ inuenit ꝯtrariũ in iure canonico. Dicũt tñ q̃⸗dam doctores iuris ꝙ tutius ⁊ cautius est dimittere. nam per hec beneficia possunt priuari iuribꝫ hereditarijs

Septimo notandũ. vtrũ aliq̃s posset seipsum p̄sentare ad aliqͦd benefici um. Rñdet ꝙ nõ. qꝛ dicũt cõiter oẽs iuriste ꝙ p̄sentans ⁊ p̄sentat⁹ debẽt eẽ ꝑsone diuerse. sed hic non sunt ꝑsone diuerse. ergo ⁊c̃.

Octauo notandũ. Lr̃a dt̃ nullus sine volũtate patroni dꝫ accipe bñfici um. Cõtra h̃ arguit ꝙ sic. impetrãtes ꝯtra volũtatẽ patronoꝝ accipiũt be neficia. g̃ videt ꝙ lr̃a sit falsa. Rñdet ꝙ hoc opat autoritas sup̱ioris. nã pre sente autoritate maioris cessat autoritas minoris. ⁊ qꝛ dñs papa de suo iu⸗re oĩa bñficia ꝯferre hꝫ tam laicoꝝ q̃3 clericoꝝ. g̃ ⁊c̃. Sed diceres cũ dñs pa pa habeat autoritatẽ ꝯferendi bñficia. quare nõ ꝯfert tunc officia laicoꝝ. vt regũ p̄ncipũ ⁊c̃. Rñdet ꝙ dñs ap̄licus ideo nõ vult ꝯferre bñficia laicoruꝫ vt ipsi laici sint magis attenti ad defendendũ eccl̃iam .i. ad ampliãdas res eccl̃ie qͦd vt sic magis faciũt q̃3 si iuspatronatus nõ haberent.

Ultimo notandũ. Ponat ꝙ duo sint collatores vnius ecclesie. ⁊ quilibꝫ illoꝝ p̄ñtaret vnũ tũc dubiũ est q̃s illoꝝ dꝫ recipi. Rñdet sub distinctõe. vel ipsi p̄sentantes sunt clerici vel laici. si sint laici tũc eps̄ debet respicere meri⸗ta ꝑsonarũ ⁊ que illarũ habet maius ius ⁊ melius meritũ illã debet recipere p̄sentatã. Si aũt ꝑsone rep̄sentate sunt equalis meriti tũc ep̄us p̄t recipere vnã que sibi placet. Si aũt patroni sunt clerici tũc ille qui p̄us erat p̄senta tus erit recipiendus. Unũ sciendũ qñ laicus hꝫ beneficia ꝯferre tũc ille hꝫ eli⸗gere vnã ꝑsonã infra quattuor menses ⁊ eaꝫ p̄sentare ep̄o. et si talis reijce⸗retur tũc statim patronus debet alium presentare quousqꝫ inueniat vnum valentem. quia nullus debet presentari ad aliquod beneficium nisi sit idone us ⁊ p̄cipue hoc p̄cauendũ est in bñficijs pastoratus

.i. bñficiũ .i. bñficio. tale petm̃
Prebendam si das pro p̄benda. symoniã
facis .i. p̄sul
Cõmittis causam nisi mutet ep̄us illam
.i. tẽplũ .i. ep̄s .i. ꝓuã pecuniã
Dum sacrat eccl̃iam presul summã moderatam
s[e] summã .i. dare .i. ꝯtradico
Si petit hanc licite poteris conferre nec obsto
.i. sumptibꝫ .i. fatigatiõi
Expensis quia sic respondes atqꝫ labori
s[e] ab aliq̃ aduersario .i. bñficio s[e] eccl̃am pecunia
Si male vexaris super ecclesia redimas hanc
.i. tuas vexatões
Ad redimenda tua peccata potes dare quid vis

s[c] secularis.i.claustrales .i.religiosus
Clericus aut fratres laicus monachus moniales
.i.absq̧ redẽptõe
Damnatur sine spe si sponsa pecunia claustro
.i.collata dedit. introitũ.s[c] nec papa nec eṗs
Vel data concessit ingressum. nullus in istis
s[c] talis sic receptus
Dispensare potest claustro maneat ꝙ in isto

Hic autoꝛ ponit aliũ casum de symonia dicẽs. Si q̄s dat vnã p̄bendaꝫ pro alia symoniã ꝯmittit. Causa huius est ista.qꝛ hoc solũ spectat ad eṗm scꝫ transponere clericũ de vno loco ad aliũ. Subdit si aliq̄s eṗs ꝯsecrat aliquã ecclesiã ⁊ petit moderatã summã pecunie istã licite ꝯferre p̄t.qꝛ ista pecunia nõ daẗ ꝑ ꝯsecratione ecclesie.sed laboꝛe ⁊ expensis. Itẽ quilibet p̄t redimere suũ ius si aliq̄s in eo velit eũ impedire. Et subdit clerici vel fratres laici vel moniales qui ꝑ pecunia aliquẽ vel aliquã in claustrũ recipiũt non possunt istud receptũ retinere ꝑ vllam dispensatõem.qꝛ symonia est.

Primo notandũ.diciẗ in littera ꝙ moniales siue monachi nõ debẽt aliquid recipere a fratribꝫ suscipiendis. dubitaẗ ğ si aliqua pecunia daẗ religioni sine pacto vtrũ licite ⁊ sine symonia autẽ recipe. Rñdeẗ ꝙ si nulla pactio interuenerit tũc licite possunt recipe pecuniã si eis aliqua p̄beẗ. Unde ꝯsuetudo est in aliquibꝫ claustris ꝙ aliq̄s intrans religionẽ facit vnã generalem ꝓpinatõem fratribꝫ p̄ñtibꝫ.⁊ hoc est laudabile ⁊ sine symonia. si aũt pactio aliqua interuenerit symonia ꝯmittiẗ. Sed diceres si aliq̄d claustrũ esset ita defectuosum ꝙ vix valeat satisfacere fratribꝫ p̄sentibꝫ. nunq̄d tales licite p̄ñt aliquid exigere ab aliquo intrare volente. Respondeẗ quãdocũq̧ aliquod claustrũ oppressum est penuria ꝙ vix valet fratribꝫ p̄sentibꝫ satisfacere tũc dicũt q̄dam ꝙ isti possunt dicere nos recipemus te in fratrẽ si possimus habere necc̃aria.⁊ ergo tũc isti licite possunt recipe ⁊ repetere patrimoniũ illius sine symonia. Sed tñ ꝯtra hoc est opinio alioꝝ doctoꝝ qui dicũt ꝙ paupertas in hoc non potest eos excusare.qꝛ paupertas est annexa regule contra quã dñs apostolicus dispensare nõ potest

Secũdo notandũ ꝙ hic dubitaẗ vtrũ possibile est aliquẽ hominẽ dispensare cum symoniaco. Respondeẗ ꝙ aliquẽ hominẽ dispensare de symonia vel de alio peccato intelligiẗ dupliciter. vel in propria virtute. vel in virtute christi. in propria virtute nullus homo dispensare potest sed bene in virtute christi. quia dixit dominus petro ⁊ successoribus. quodcũq̧ ligaueris super terram ligatum erit ⁊ in celis ⁊c̃

Tercio notandũ ꝙ si eṗus petit imoderatã summaꝫ pecunie talis p̄t ei denegari.qꝛ talis pecuniaria p̄t esse ſm loci possibilitatẽ Et eṗs nõ dꝫ exigere aliquã pecuniã qñ celebrat ordines. nec etiã in ꝯfirmatiõe. qꝛ si faceret cõmitteret symoniã. ⁊ postea teneẗ restituere. Sed diceres tñ pro sacra eucharistia datur pecunia. ergo multomagis in celebratõe ordinũ. ⁊ in ꝯfessione. Añs pꝫ ex ꝯmuni ritu eccl̃ie.qꝛ infirmãtes q̄ ꝓcurant ꝯmunione corporis christi ponũt nũmũ supra mẽsam quẽ capit sacerdos. Rñdeẗ ꝙ ꝓ sacra eucharistia nõ poniẗ nũmus sed solũ pro satisfactõe laboris.

Quarto notandū. littera dt ꝙ aliq̄s nō pt manere in claustro q̄ intrauit ꝑ donationem pecuniaꝝ. Et rō est. qꝛ oē illud qd aliq̄s acq̄rit symoniace h̄ teneť restituere. ex q̄ ḡ ille recepꝰ est symoniace nō pt manere in claustro.

Quinto notādū ꝙ aliq̄s pt intrare religionē dupl'r. scꝫ ex pacto ⁊ sine pacto. si ex pacto intrauerit scꝫ dare aliquā pecuniā. ꝯmittit symoniā. si autē intrauerit sine pacto tūc nō erit symoniacus dato etiā ꝙ daret bonā sūmā

Sexto notādū ꝙ symonia ꝯmittiť dupl'r. Primo ex ꝑte recipiētis. vt si aliq̄s nō vult recipe aliquē ad religionē nisi ꝓmitt sibi pecuniā. Scdo cō- mittiť ex ꝑte recepti. vt si q̄s audeat ꝓmittere pecuniā vt recipiať in ꝯfrēm. Etiā ꝯmittiť ex ꝑte vtriusqꝫ scꝫ qn̄ faciūt pactū ex vtraqꝫ ꝑte ⁊c̄

i. bñficiū i. redditus
Ecclesiam pastor tibi si locat vt minuat res
ꝯcernētes s^e al's s^e eccliam
Te cōtingentes. qꝛ non daret hanc tibi si non
h̄ turpe pctm̄ i. ex illo
Conditio turpis hic intercederet vnde
i. collatore tal' pctōr
Cum pastore tuo symoniacus esse probaris
s^e tpalē. s^e eterne tā cleric' q̄ȝ collator
Post mortē mortis in sede sedebitis ambo
s^e ille i. crimīe
Qui tibi succedit in tali labe scienter
i. eterne dānatōis s^e hō
In regno sathane totum regnabit et iste
i. bñficiū i. iuste resignare
Non potes ecclesiā tali dimittere forma
i. ꝯferť
Vt mihi detur ea faceres ita conditione
s^e cleric' exponit
Nullus inutiliter res expendat crucifixi
s^e reb'. i. male fruať s^e reb' xp̄i
His nec abutatur sed cū rōne fruatur
i. egenis s^e illas res
Et det pauperibus et sanctos vertat in vsus
s^e clerico
s^e turpis
Histrio vel meretrix vel turpis nil ferat a te
amittis. s^e ꝑsonis suspectis
Perdis eis quod das. christū faciens inimicū
s^e de tuis donis s^e ꝑsonis suspectis
Panem ne pereant das et nihil amplius addas
s^e tuis i. necce hꝫ
Cognatis miseris natura qd indiget hoc da

Hec est vltima ṗs istius capituli. in qua magister ponit aliud documētū de symonia dicēs. si aliq̄s plebanus vel collator ꝯmitteret vni ecciā3 vel beneficiū vt minueret res illius eccīe. vel hoc fier3 cū causa inuidie vel cā alterius. tūc pastor cum bñficiato eēt symoniacus. ꝛ eternā mortē ꝓ illo incideret. Subdit aliud documentū dicēs. ꝙ nullus p̄t alteri resignare bñficium vt ip̄e subleuat ꝛ vsurpat fructus illius bñficij resignati. Rō est. qꝛ incurreret symoniā. Subdit aliud documentū dicens. ꝙ q̇libet bñficiatus cū bona rōe debet cōsumere fructus illi⁹ prebēde. ꝛ nō debet abuti. s3 si q̇cq̄3 sup̱fluitatis habuerit hoc d3 ꝯuertere ad vsum pietatis dādo paupibus ꝛ miseris p̱sonis. vt supra patuit de vita ꝛ honestate clericoꝝ. Subdit aliud documētū dicēs. ꝙ ip̄i bñficiati nō dn̄t dare patrimoniū christi histrionib⁊ seu spretis mulierib⁊ vel inhonestis hoībus. Rō est. qꝛ oīa illa p̱dunt. ex eo ꝙ tales nō sunt heredes christi. ideo patrimoniū christi nō debent subleuare.

Deiñ magister subdit vnā cautelā setnandā. qꝛ aliq̄s ex p̄cedentib⁊ dubitaret vtꝝ nihil ess3 eis dandū. Ibi respōdet magister ꝙ quādo tal' cognosceret illos infirmātes tunc deberet eis exhibere ꝓpter necitatem corp̱is panem ne fame moriant'. ꝛ nō amplius eis dare debet ne ad lasciuiā corp̱is iteꝝ ꝓuocarent'. sed potius d3 suis miseris cognatis exhibere pietatem q̄3 histrionibus vel scurronib⁊ aut meretricibus.

¶ Primo notandū. lrā dicit si aliq̄s patronus ꝯferret alicui clerico ecciā3 sub tali conditōe vt posset res eccīe minuere isti ambo eēnt symoniaci. Rō est ista. qꝛ iste clericus emit istam ecciam ꝓpter diminutōem reddituū3. q̊s redditus patronus aufert. ꝛ om̄is talis emptio est symonia. Et iō si collator alicuius eccīe velit sibi vsurpare aliquas res eccīe cleric⁹ nō debet ei cōsentire. qꝛ de iure tenet' clericus ecciam ꝛ res ecciarum ꝓtegere ꝛ defensare vsq̄3 ad mortē. Vñ iura dicūt ꝙ q̇cunq̄3 clericus trāsfert aliquas res ecclesie in manus alterius. talis de facto est excōicatus.

¶ Secundo est notandū. nullus patronus d3 ꝯferre ecciam ꝯditionaliter sic dicendo. illā ecciam dabo tibi si velis mihi dimittere decimas eccīe. qꝛ si clericus sub tali ꝯditione reciperet ecciam tunc ambo incurrerēt symonia3 et exponerēt se eterne damnatōi. Item symonia nō solum ꝯmittit' circa collationes ecciarum. sed etiā cōmittit' circa sacros ordines. Verbi grā si aliquis voluerit ꝓcedere ad sacros ordines. ꝛ nō habet bñficium. sed petit ab aliquo dño ꝓuisionem sup̱ quo possit ꝓcedere ꝛ ꝓmitteret dño ꝙ post susceptōem sacroꝝ ordinū vellet illi illā hereditare tunc sic ꝓcedēs reddit' symoniacus. ꝛ si talis est ep̄s super cuius ꝓuisione h̄ ꝓcedit ꝛ ordinat eum. tunc ordinans ꝛ ordinatus reddunt' symoniaci. ꝛ tunc ep̄s d3 suspēdi ab officio p̱ tp̄s aliquod. Sed ordinatus d3 suspendi ab officio donec cū illo fuerit dispensatū p̱ dñm apostolicum qꝛ solū dñs ap̄licus h3 cū eo dispēsare.

¶ Tercio notandū. quicunq̄3 resignat aliquod bñficium ea ratione vt det' suo cōsanguineo vel amico. talis est symoniacus. Rō est ista. quia talis hereditat ecclesiam siue bona christi. quod nō deberet fieri in sp̄ualibus. quia beneficia debēt libere resignari. ꝛ debēt vacare post mortem. ergo talis sic faciens est symoniacus.

¶ Quarto est notandum. ꝙ symonia est graue peccatū. ꝛ ē maximū inter oīa pctā. qꝛ tā in veteri q̄3 in nouo. testamēto inuenitur ꝙ multe plage sunt

istis elate qui ɔmiserunt symoniā. Sed dubitat. qs habeat dispēsare cū sy-
moniacis. Ad hoc respondet p distinctōem. quia aliqs vel sciēter intrat sy-
moniā vel ignorāter. si ignorāter tunc eps pōt cū eo dispēsare si statim resi-
gnauerit bñficium. Si aūt scienter tūc ꝑpter enormitatē peccati null⁹ ha-
bet cū eo dispēsare nisi dominus apostolicus.

¶ Quinto notandū. nullus clericus dꝫ dare meretricibꝫ vel histrionibꝫ vl'
alijs ꝑsonis suspectis de bonis christi. Cā huius est. qꝛ cleric⁹ possidet pa-
trimoniū christi. ꝛ iō qcquid vltra nccītatem obtinet hoc nō est eius ꝓprium
sed ꝓpriū est pauperū qui sunt serui christi. Si ḡ cleric⁹ daret hoc patrimo-
niū christi ꝑsonis suspectis tūc priuaret paupes talibꝫ bonis. sꝫ tamē h̄ non
debet fieri. sed si videret eos velle ꝑire propter famē tunc pōt eis dare panē.
vt eos ɔseruat in vita. qꝛ tpe nccītatis elemosyna nulli est denegāda. Vñ
circa elemosynā tria sunt cōsiderāda. Primū est ꝙ elemosyna dꝫ dari de ꝓ
prijs ꝛ nō de alienis. qꝛ ille qui dat elemosynā de alienis ꝛ nō de ꝓprijs su
is assimilat illi qui filiū vnicū in pñtia patris mactat. Sicut eñ iste nō pre
stet gratū seruitiū patri. sic ꝛ iste qui nō dat elemosynā de suis ꝓprijs nō pre
stet seruitiū acceptabile deo Secūdo debet ɔsiderare vt det recto ordine. vñ
rectus ordo est incipere a seip̄o ꝛ a suis ɔsanguineis. deiñ alijs pauperibus
Tercio debet habere bonā intentōem. nā ille qui vult dare elemosynā de-
bet eam dare bona intentōe. s. pure propter deū ꝛ nō ꝓpter vanam laudeꝫ.
et iō ad ꝓpositum de histrionibꝫ dc̄m est. qñ cleric⁹ dat eis aliqd h̄ non dat
eis ꝓpter deū. sꝫ ꝓpter laudē vane glīe vt laudēt eū hoīes corā ꝓplo. iō dicit
sanctus Aug⁹. histrionibꝫ dare est demonibꝫ immolari.

¶ Ultimo notādū. qcūqꝫ vult petere p̄bēdam suo ɔsanguineo vl' sibi non
dꝫ ꝓmittere patrono aliqd neqꝫ seruitiū neqꝫ dona. qꝛ al's cōmitteret symo
niā. eo ꝙ ꝓmitterꝫ dare seclare ꝓ spūali. sꝫ simpl'r petat ꝓpter deum

.i. multe lmpōes spērum
Sure species varie sunt nomina quarum
s^e doctoꝝ hꝫ intuemur spērum
Nullus amat. facies tamen inspiciamus earum
.i. denarios ꝓxio ɔcedis s^e nūmis
Si nummos fratri prestas pro pluribus. aut si

Res promptas vendis signando tempora longa
vēditori .i. tribuet .i. es
Ut tibi plus detur tunc vsurarius extas
s^e denarioꝝ s^e certū .i. ɔcedis
Pro septem marcis ad tempus equum mihi si das
s^e equ⁹ marcas illa vēditio
Qui vix quinqꝫ valet hoc vsure species est.
ille res locate .i. pignori posite
Ager siue domus tibi si sint inuadiate
aliqbꝫ acceptis .i. ager vel domus
Pro marcis istis perceptis pignora dicta

de iure litera eē ꝓprio .i.al's
Jure vacare suo domino debent. alioquin
magꝫ .i.etiā cōmittitis vsurā
Si plus inde capis simili macula macularis
tale nephas ꝯmitto vnā ꝯcedo
Usuram facio.si marcam presto per annum
gallinis modio illoꝝ liguminū
Pro pullis vel pro maldro pise vel auene
.i.añ tp̄s metendi
Ante diem messis nummos poteris dare tali
sᶜ sub tali frumentoꝝ.
Conditione mihi ꝙ certo tempore maldra
maldra pecuniaꝝ
Tot reddam tibi quot poterit tua summa valere

Istud est capl'm q̇ntum istius tractatus.in quo autor determīat de vsura ꝛ de eius sp̄ēbus Et ꝯtinuaᷣ ad p̄cedētia sic.postq̄ꝫ autor in caplo p̄cedēti determiauit de symonia.h̄ ꝯn̄ter ꝓseq̄tur determinare de vsura Et possꝫ hec ꝑs diuidi in tot ꝑtes quot ponit sp̄ēs vsure.ꝑtes patebunt. Dicit vult ꝙ multe sunt sp̄ēs vsure.ita ꝙ nullus p̄t scire ꝯplete noīa illarū sp̄ērum.ꝛ ideo tacitis noībus ꝑ̇ma sp̄ēs hꝫ fieri quādo aliq̇s alteri ꝯcedit pecuniam vt ei plus reddat vltra summā capitalē erit vsurarius. Deīn subdit scđam speciem dicēs.si aliq̇s vēderet rē ꝓmptā tꝑe nccītatis alicui.ꝛ si prefigeret sibi longū tp̄s seu terminū vt eo p̄ciosius vēderet eēt vsurariꝰ.de q̄ subiūgit exēplū dicens.vt si vnus vēderet equū qui vix valeret q̇nqꝫ marcas ꝛ darꝫ eū ꝓ septem eēt vsurariꝰ. Subdit terciā sp̄ēm dicēs.si aliq̇s haberet agꝝ vel domū ꝓ pignore aliq̇.tūc ille dꝫ dare fructū dn̄o suo.ꝛ si obseruat facit vsurā.ꝛ si dn̄s plus sumeret vltra obligata tūc iteꝝ fieret vsurariꝰ. Deīn subdit q̄rtam sp̄ēm dicēs.si aliq̇s ꝯcedit alteri vnā marcā ꝛ sumit ꝓ ea certam mēsurā pisaꝝ vel auene.ꝛ cogitaret sic in mēte.tu merito accipias h̄ munusculū.q꞉ ꝯcessisti marcā pecuniaꝝ illi ꝑ vnū annū tūc tal' est vsurariꝰ Subdit notabile.ꝙ licitū est ꝯcedere alteri nūmos ante messem vt messe finita portat alteri tot maldra sicut tunc temporis post messem

¶ Primo notandū circa lrām.ꝙ vsura ē duplex.q̄dā est sp̄ualis q̄dā est corporal'.vsura sp̄ualis hꝫ fieri in rebꝫ sp̄ualibꝫ ꝛ ꝑtinet ad doctores ꝛ p̄dicatores.ꝛ illa est laudabil'.vn̄ caniᷣ de scis ꝯfessoribꝫ.pecuniā dn̄s dedit vt digne seruaᷣ vsura.vn̄ dꝛ in euāgelio.serue nequā cur nō dedisti pecuniā meā.ꝛc̄ et ego veniēs cū vsura exegissem illā. Sꝫ vsura corꝑal' hꝫ fieri in rebꝫ secularibꝫ.vt patebit in sequētibꝫ ¶ Scđo notādū.ꝙ vsura sic definiᷣ s̄m iura Usura est q̊ddā detestabile qđ sorti accidit pactōe ꝛ intētōe p̄cedēte. ꝛ illā definitōem declarāt iuriste sic.nā ꝑ̇mo dꝛ (ē qđdā detestabile) sᶜ viciū. ꝛ h̄ poᷤ loco gn̄is.q꞉ oīs vsura ē detestabil'.sꝫ nō eꝯ. Scđo dꝛ (qđ sorti accidit) q꞉ q̇cq̇d recipiᷣ vltra sortē est vsura. Deīn dꝛ (pactōe p̄cedēte) vbi gr̄a si diceres.ego ꝯcedā tibi duas marcas eo ꝙ ānuatī des mihi sex grossos de ill'. tunc illi grossi faciunt vsuram. Diciᷣ etiā (intentōe p̄cedente) vt si ꝯcederē

vni tres marcas illa intentōe ꝙ daret mihi interim expensas vel aliqḋ huiusmodi. tunc illa intentio facit vsurarium. Et talis vsura est duplex. s. publica ⁊ palleata. publica est quādo expꝛsse vltra soꝛtem aliqd ꝓmittitur. vt dͤ textus. sed palleata fit in occultis ꝯtractibus. sicut in secūda spē quādo vendo tibi rem carius ꝓpter expectare. Item aliq̄ est vsura exterioꝛ. vt q̄ fit pacto aliquo p̄cedente. Aliq̄ aūt est vsura interioꝛ. vt q̄ fit ex sola intentōe

¶ Tercio est notandū. si aliquis daret aliquid debitoꝛi. vtrū ibi committitꝰ vsura. Ibi rn̄detur ꝑ distinctōem. ꝙ aliqd dare debitoꝛi p̄t intelligi dupl'r. vno modo ex pacto. alio mō ex sola volūtate. Si hoc fit ꝑmo mō tūc ibi cōmittitꝰ vsura. Si aūt scdo mō tūc nō cōmittitur vsura

¶ Quarto notandū. si aliquis habet agꝛ vel domū ꝓ pignoꝛe aliquo ille nō facit vsuram vt aliq̄ doctoꝛes volunt. tunc ex illo dubitatꝰ quare pecunia accōmodata alicui facit vsurā cū pecunia accōmodata q̄s plus pōt lucrari q̄ꝫ ꝑ pignus. Rn̄detur ꝙ rō huius p̄t esse talis. qꝛ hoc est licitū. sꝫ illud non. Qḋ sic declaratꝰ. quia quādo aliq̄s rem locatā accōmodat ꝓ pecunia. tunc ibi talis nō transfert dominiū rei in aliū. sꝫ adhuc iste est dn̄s illiꝰ rei locate sed ip̄e solum trāsfert vsum rei. qꝛ talis ꝯducens rē locatam nō pōt destruere vel annihilare. sic aūt nō est de pecuuia. qꝛ aliquis trāsfert pecuniam in vsuꝫ rei. ita ꝙ ꝑ talē pecuniā talis p̄t facere quodcūqꝫ voluerit. ⁊ sic nō est de re locata. g͛ hic committitꝰ vsura ⁊ ibi non. ⁊ ergo aliquis licite potest accōmodare agrum vel domum vel aliquod hmōi pro pecunia

¶ Ultimo est notandū. ibi (Ante diem messis) ꝙ licitum est dare aliquid circa festū pasce vt reddantꝰ frumenta in autūno ꝓ eadē re sub eo valoꝛe ꝓut tūc sunt Si aūt fit pactū ꝓ certa pecunia. ⁊ frumēta magꝭ soluūt circa autūnū. ⁊ scitꝰ h̄ veracitꝰ. tūc ꝯmittitꝰ vsura. Un̄ notādū. sūmā pecunie possum dare alicui ꝓ frumētis in futurꝝ dādū dupl'r. ꝑmo vt reddat mihi frumēta sub tali foꝛo q̄ tp̄e solutōis in futuro. ⁊ sic nō ꝯmittitꝰ vsura. sꝫ est simplex ēptio. Alioͦ vt reddet mihi certas mēsuras. ⁊ hoc adhuc dupl'r. vel certe estimatꝰ ꝙ ista frumenta tp̄e solutōis erunt carioꝛa q̄ꝫ nunc sunt vel dubitatꝰ. si ꝑmo tunc committitur vsura. si secūdo tunc nō committitꝰ vsura

ꝯueniens ꝯꝑat frumēta p̄sbyter
Est licitum ꝙ emat fruges vel vina sacerdos
qn̄ sacerdoti fruges p̄sbytero aliqd
Cum sibi non crescunt. cū idem sibi si superest quid
venūdat .i. cariꝰ vt nō sᵉ esse
Non vendat grauius. ne mercatoꝛ videatur.
sᵉ iā dictū ꝯuenit .i. monachis ⁊ monialibꝫ
Istud precise licet omni religioso
sᵉ nummos .i. modio.
Quattuoꝛ aut quinqꝫ pro maldro qui dat auene
.i. ante tempus .i. viciatur
Nummos. ante diem messis maculatur eodem
.i. vsura recipe manifeste
Crimine. de rebus sic omnibus accipe plane

s^e talis res .i.nutrimētū annuale s^e illis qđ vēdi
Siue sit annona vinum vel laua vel omne
.i.añ ipa emptōis s^e tpib; .i.lucrari
Ante diem emptum quibus illud crescere possim
s^e carnalis .i.filij .i.acq̄sita
Si patris vsura pueri contracta scienter
allodia s^e tales pueri restituāt vsurā
Predia possideant nisi restituant in eandem
.i.cadūt .i.vsurā .i.i q̄ fouea .i.ruinā fecit
Labuntur foueam pater est qua lapsus eorum
s^e eoꝝ s^e sic acq̄sita s^e eandē foueā
Et successores quibus hec sunt nota sequuntur

Femina defuncto si vult fore salua mariti

Usuras reddat spoliatum furta rapinas
.i.turba .i.talia vicia
Hic furiota cohors vsura furta rapine
.i.ꝯdānāt s^e vsuratoꝝ .i.vix pñt habere medicinā nisi restituāt
Interimunt animas vix contra sunt medicine

Hic autor supaddit alia documēta ad spēs ipius vsure. Et opat hic in lrā quattuor nā pmo determinat de sacerdotib; quō ipi pñt emere frumēta ꝛ blada Scđo oñdit quō vn^9 pt pecuniā dare añ messez Tercio determinat de pueris q̄ possidēt pdia patris cū vsura acq̄sita Quarto ifert medicamē ipis vsurarijs Quātū ad pmū dt. ꝙ licitū ē ꝙ sacerdos emat frumēta ꝛ vina si sibi ipi nō crescūt Et si emeret vltra ei^9 necitatē tūc alia pt vēdere sꝫ nō grauī^9 ꝙꝫ ipe emit ne videt eē mercator ꝛ h etiā licitū ē oī religioso tā monachis ꝙꝫ monialib; q̄ntū ad scđm dt sic si aliq̄s añ tps messis darꝫ nūmos suos ꝑ maldro auene vl ꝑ lana vl ꝑ vino postꝙꝫ eēt messis ille incurreret vsurā deiñ subdit terciū documētū ibi.si patris vsura ꝛ vult ꝙ si pueri possidēt sciēter pdia ꝛ bona patris cū vsura acq̄sita vl etiā eoꝝ successores ꝛ heredes tūc tenent restituere alias cadēt in eādē foueā cū patre Et si hoc sciēter faciūt Tūc q̄ntū ad q̄rtū dt lrā vix ꝯtra medicine id est ꝙ vix pñt habere medicinā nisi restituāt

Primo ē notādū ꝙ fruct^9 dñt ꝯputari ſm sortē ꝛ tñ fallit in vno casu vt si laic^9 iniuste possiderꝫ bona eccïaꝝ vl illa q̄ ipe obligat clerico q̄ pesset illi eccïe tūc ille cleric^9 nō tenet fruct^9 ꝯputare in sortē q2 h ē iniustū ꝓpterea ne ista bona veniāt ad vsum eccïe tūc ipe cleric^9 cito debet reiterare ad manus illius laici vt patꝫ extra de vsuris
Scđo ē notādū ꝙ vsurarij tenent vsurā restituere ꝛ si nō velint restituere tūc dñt cogi ad restitutōez vt dicunt iuriste extra de vsuris
Tercio notādū ꝙ manifestis vsurarijs q̄dā officia ecclesiastica ihibent pmo inhibet eis accessus altaris offerēdo nā si q̄s acciget offertoriū eorū

ille tenet᷑ restituere vt pʒ extra de vsuris. Scd̓o eis inhibet᷑ ecclesiastica se
pultura. Tercio inhibent᷑ ⁊ denegant᷑ eis oīa ecclesiastica sacramēta ⁊ pͥnci
paliter eucharistia inhibetur nisi velint penitere ⁊ illud reddere et p̄ro sta
li facto satisfacere.

Quarto est notādū ꝙ pueri q̄ possidēt p̄dia acq̄sita ꝑ vsuram a patre
debēt eā reddere immo nō tm̄ ipi ſʒ oēs successores ⁊ heredes eoꝝ tenent᷑
vsuras reddere ⁊ nō tm̄ vsuras immo etiā rapinā ⁊ furtuʒ huius vsurarij
Et si nō fecerit erūt vsurarij ⁊ h̄ si sciūt se possidere vsurā furtū vl' rapinā
vt pʒ extra de vsuris Pro q̄sciēdū ſm̄ sapiētē tūc q̄ tangit picē coinq̄na
bit᷑ ab ea ğ sibi tāgētes vl' possidētes vsurā patris dānent᷑ nisi restituant
et maculant᷑ eadē pice ſcʒ vsura immo de⁹ multotiēs punit filios tꝑaliter
ꝓpter pctā parētū Et si fuerint imitatores paterni sceleris eternal'r dānāt᷑
vñ in exodo ego suʒ de⁹ tuus fortis visitans pctā parentū in filijs suis in
terciā vl' q̄rtā gn̄atōēʒ in his q̄ oderunt me

Quinto est notādū ꝙ vsurarij ⁊ raptores in lrā bene ꝯꝑantur adinui
cem quia oīs vsurarius ē̄st raptor ⁊ nō ecōuerso. nā vsurari⁹ recipit aliena
et ambo obligātur ad restitutōēm

Sexto notādū licʒ oīs auar⁹ elōgabit᷑ a deo tñ p̄cipue vsurari⁹ qd̓ the
ologi sic declarāt qꝛ ip̄e vsurari⁹ est peior diabolo qꝛ diabol⁹ nō dimittit
peccatori minimū pcc̄m īpunitū nisi talis faciat ꝑ pn̄aʒ sic vsurari⁹ nō di
mittit vnū grossuʒ nisi debito satisfaciat Itē vsurari⁹ peior ē toto infer
no qꝛ infern⁹ in passione dn̄i restituit illa q̄ nō fuerūt sua. Sʒ ip̄e vsurari⁹
in passione dn̄i nō potuit moueri ad dimittēdū vnū obulū debitori vbi tñ
tot⁹ īfernus mouebat᷑ ⁊ restituit īmediate illa q̄ nō fuerūt sua iō peior ē eo
Etiā vsurari⁹ ē peior oī fure qꝛ fur furat᷑ ꝑ intermedia ſʒ vsurarius furat᷑
sine medio qꝛ die noctuq̄ʒ depaupat ⁊ exhereditat hoīes Et iō abacuc ꝓ
pheta de eo d̓t sic si fures introissent ad te ⁊ latrones ꝑ noctē vtiq̄ʒ nō sust
inuisses ſʒ clamores suscitasses ſʒ ꝯtra vsurariū clamare nō potes ⁊ in h̄
ē peior oī fure Etiā vsurari⁹ ē peior iuda traditore christi qꝛ iudas pecuniā
reddidit vt habet᷑ ꝑ beatū matheū dicērē pn̄a duct⁹ retulit triginta argē
teos dicēs peccaui tradēs sanguinē iustū ꝙ minime facit vsurari⁹ q̄ nō re
stituerʒ debitori dimidiū grossuʒ Etiā vsurari⁹ ē peior oī creatura qd̓ pʒ
ex eo qꝛ vsurari⁹ vēdit qd̓ oībꝫ ē cōe ⁊ h̄ ip̄e ap̄ꝓpat sibi qꝛ tp̄s ē cōe oībꝫ
qd̓ ip̄e vēdit Et iō d̓t lrā vix ē medicina ⁊ h̄ ē vix nisi ip̄e illd̓ p̄us restituat
et si ipse p̄t reddere nullo mō debʒ absolui nisi reddat qꝛ peccatum nō di
mittit᷑ nisi ablatū restituat᷑ de q̄ etiā iniq̄tate d̓t iob ꝙ celi iniq̄tatē coꝝ reue
labūt ⁊ terra surget aduersuʒ eos Itē oīa elemēta abhorrēt vsurarios ac
cipe excepto igne vt habet᷑ ꝑ beatū matheū ite vos maledicti in ignē eter
nū Pro q̄ nota ꝙ vsurarij raptores ⁊ fures raro soluant᷑ vñ ꝓpheta ve q̄
ꝯgregat nō sua Itē in actibꝫ apl'oꝝ pecunia tua tecū sit in ꝑditōēʒ nā t'l'es
rarissie restituūt q̄uis bñ possēt restituere ğ oībꝫ istis d̓ʒ mittite in tene
bras exteriores eos donec reddāt nouissios q̄drātes ğ d̓ʒ ī textu īterimūt

Ultimo nota dubitat᷑ circa lrāʒ vtꝝ vsurario vsure sunt restituēde q̄s
dedit alijs ex q̄ vsurari⁹ nō absoluit᷑ nisi reddat vsuras Rn̄det᷑ ꝙ vsurario
nō stʒ restituēde vsure q̄s dedit alijs nisi p̄us restituat oēs vsuras q̄s ipse
recepit Itē dubitat᷑ an licʒ recipē elemosinā ab vsurarijs rn̄det᷑ ꝙ si pa

tat qꝫ vsurarius nō sit ipotens ad restituēdū vsurā tūc licite pt ab eo cap i elemosina Si āt psumit qꝫ reddit ipotēs tūc nō ē licitū ab eo capere elemosinā, imo si qs reciperet tenet reddere istis a qb; orta est, vsura

.i.genitor .i.determinat illarum rerum
Si pater assignet agrorum siue domorum
.i.vadimonia i.pscrutādo
Pigonra nubilibus pueris de parcipiendo
.i. vltra pecuniā capitalē .i.nō dr vsura
Quod super est sorti signate non reprobatur
se alicui9 .i.ɔuenienter se aliqs se bona
Obligat ecclesie licite bona que de
se eccia .i.possidz se miles famulā se eccie
Hac tenet ipse nihil seruire tenetur eidem
.i.seruicio corpali se bona .i.soluta
Corporis obsequio quando sunt prius ista redempta
se tibi habēti .i.vadiū cautela
Si placet accipias pignus sub conditione

Tollo quod decet hec tua quandoqꝫ resumpseris hera

Si tibi prestitero summam spernens nihil ex hâc

Me receptiuum nō vsurarius hic sum

Hic autor ponit alia documētā volēs Si aliqs assignat pueris nubilib; bona tūc illi q accipiūt eos in matrimoniū psūt licite accipe totū assignatū licz aliqd vltra sortē sit cū istis bonis deiñ subdit scdm documentuz dicēs qcūqꝫ miles possidet aliq bona sibi ɔcessa ab eccia obligat isti eccle et infra istā obligatōez nō tenet seruire huic eccie. Deiñ subdit terciū documētū dicēs si aliqs accipet pign9 ab aliq sub hac ɔditōe qꝫ qñcūqꝫ a fructib; vl a laborib; illi9 pignoris intātū subleuaret qntū ei ɔcessit tunc dz ei restituere pign9 sine reuocatōe summe pcesso z hoc nō est vsura pbi grā si ego ɔcederē vni marcā pq ipe poneret mihi equū si tūc illū equū tādiu obseruarē donec fructū vni9 marce acqsiui tūc post hoc restituo ei equū z nō reuoco pecuniā sibi ɔcessam z sic tūc ibi nō est vsura

Circa lrāz nota vsurarij sunt duplices nā qdā publici z qdā puati. si sunt publici tunc puniātur in sancta ecclesia multiplici tormento. Primo per sentētiam excōmunicatōnis. Scdo per puatōuem ɔmunionis. Tercio per abnegatōnem ecclesiastice sepulture z sic de alijs. Si autem sunt vsurarij puati isti sunt multiplices nam quidam sunt ex facto vt qui concedunt pecuniam iudeis z nomen vsurarij nō habent licet sint participes lucrorum Alij sunt ex intentōne vt si quis concedit alteri pecuniam causa dei vel gratis. Et ex tali sperat aliquid subsidiuz sibi tunc illa intentio facit eum vsurarium. Et sic patet quomodo sola spes facit vsurarium.

Aliȷ̃ ꝯcedūt pecuniā ad terminū gratis illo aūt termino elapso nollit vlte-
riorē dilatōez nisi habuerit aliq̇d ex ea Aliȷ̃ st̄ q̇ vēdūt carius ad tēpꝰ expe
ctādo q̄ꝫ ꝓ ꝓmpta pecunia verbi grā vt si darē equū ꝓ octo marcis ꝑ ānū
exsoluēdū quē tū̄ ꝓ ꝓrūpta pecunia darem ꝓ q̄tuoꝛ marcꝫ vsurarius sum
Scd̄o notandū ꝑ modū dubitatōis vtrū vsura sit possibilis ⁊ videt̄ ꝙ
sic autoritate sancti hieronimi q̇ dr̄ ab istis vsurā exige quibꝫ nocere deside
ras Ex ista eñ autoritate habet̄ ꝙ ab isto accipiēda est vsura cui q̇s no-
cere desiderat ⁊ sic iudei a nobis exigūt vsurā qꝛ nobis nocere desiderant
qđ sic declarat̄ q̇cunqꝫ alicui nocere pōt ille exigit vsurā sed iudeꝰ christia
no nocere desiderat igit̄ iudeus a christiano exigit vsuram maioꝛ est nota
autoritate hieronimi sed minoꝛ ꝓbat̄ qꝛ iudei sunt ita indurati cordis ꝙ si
christianis nocumēta inferre pn̄t ipi nō dimitterent Sed in oppositū est
lrā in multis locis respondet̄ ꝙ vsura nō est possibilis Sꝫ ad autoritatem
sancti hieronimi dr̄ ꝙ debet sic intelligi q̇bꝫ nocere desideras sꝫ nulli deside-
ras nocere igit̄ a nullo debes vsurā exigere Aliȷ̃ aūt sic respōdent ꝙ nullus
debet recipe vsurā nec iudeꝰ a iudeo nec a christiano nec a pagano ⁊ sic ecō
uerso nō debꝫ fieri ⁊ ꝰ q̇cūqꝫ accipit vsurā ad restitutōem obligat̄ tūc ad
autoritatē dr̄ si bn̄ inspicit̄ tūc autoritas est bona qꝛ dr̄ ab istis vsurā exige
re q̇bꝫ nocere desideras sed qꝛ nulli debes desiderare nocere ergo a nullo
debes vsuram exigere
Ultimo notandū ꝑ modū dubitatōis vtꝝ lectores ⁊ magistri in scho-
lis debent accipe ꝯmodū de lectōibꝫ ⁊ exercitiȷ̃s ⁊ videt̄ ꝙ nō qꝛ nullꝰ de-
bet vendere rem spūalē sꝫ scia est res spūalis ꝰ sciam nō debet vēdere ma
ioꝛ ptꝫ ꝑ definitōem symonie. sꝫ minoꝛ ꝓbat̄ qꝛ scia nō est res coꝛꝑalis q̇a
nec videri nec palpari pt ꝰ est res spūalis. Sꝫ in oppositū ē ꝯmunis scho-
la Pro illo sciēdū spūalia sunt duplicia q̄dā sunt in relatōne ad spm̄ scm̄
sicut sunt septē sacramēta ⁊ q̇cūqꝫ talia vēdūt ꝯmittūt symoniā vt baptis
mꝰ ē q̄ddā spūale qꝛ in eo ꝯfert̄ spūs scūs ⁊ q̇cūqꝫ vēdit baptismū ꝓ ꝑcio
tal' simoniā ꝯmittit nec ꝯsuetudo aliq̄ eū excusat nā tal' nō meret̄ dici ꝯsue
tudo sꝫ magꝫ coꝛruptela Alia sunt spūalia q̄ st̄ in relatōe ad spm̄ coꝛꝑis ⁊
aīe sicut scia q̄ ē in aīa ⁊ si ista vēdūt̄ symonia nō ꝯmittit̄ Pro q̄ sciēdū rec-
toꝛes scholariū sunt duplices q̇dā sunt ꝑ̄bendati q̇dā nō q̇ nō sunt ꝑ̄ben-
dati illi pn̄t exigere sufficiens ꝑmiū ꝓ eoꝝ laboribꝫ Si aūt sunt ꝑ̄bendati
hoc est dupl'r. vel sufficiēter sunt pꝛebendati vel nō. Si minus sufficiēter
tūc illi possunt aliquid sumere pro laboribus. Si aūt sunt sufficiēter ꝑ̄ben
dati tūc a suis nō debēt recipe q̇cqꝫ. Sꝫ bn̄ pn̄t recipe ab aliȷ̃s scꝫ a diuiti-
bus ⁊ illud debent dare ministris in eccia in q̄ ipe ꝑ̄bēdatus est

sᶜ pecuniaꝝ .i. ꝯcedo .i. sub tali
Si mercatoꝛi summam tibi pꝛesto sub illa
ꝯditōe
Forma ꝙ soluas expensas atqꝫ labores
.i. sub eq̄li soꝛte .i. ꝑtē capio sᶜ i tali ꝯditōe
Soꝛte pari quicqꝫ dederit soꝛs ꝑticipo tunc
.i. mittit̄ .i. ponere .i. ꝯuerse foꝛtune
Nō est vsura nisi vertere soꝛtis in icꝫ

ꝑiculū .i.summā tibi ꝯcessam
In te damna velim capitale nomen repetēdo
.i.ꝑditio .i.lucrū spᵉ inter nos
Perdere lucrari sub eadem lege iacebunt
.i.ꝯuenienter ꝯcedas
Omne pecus licite mihi das hac conditione
.i.vtilitates spᵉ pecoris .i ꝑticipat
Vt fructus eius cōmunis diuidat vsus
mala fortuna spᵉ tale pecus
Si mala sors venerit et perdam ꝑdimus ambo
.i.fructus .i.ꝗ pōderatio
Vsus si redimam que pensio dicitur esse
spᵉ pecuniaꝝ .i.annuatim
Et certam summam tibi soluam quolibet anno
.i.ꝯfirmo h̄ spᵉ ipsoꝝ
Approbo cum summa pecorum numero moderetur
spᵉ ꝯtractui ꝯsumptꝰ
Huic includantur expense siue labores
spᵉ mihi ꝯcessum tibi spᵉ pecuniaꝝ
Si moritur pecus hoc ex quo teneor dare summam
.i.vsus recipiā cutē ⁊ lanā
Nec fructus capiam tibi i nil nisi vellera reddam
tale viciū spᵉ pecus
Vsuraꝫ facit hoc si vis reddi tibi viuum
.i.spoliatus .i.occasio
Si predatus ego fuero ꝙ culpa refundi
spᵉ ipm̄ spᵉ dn̄o spᵉ ꝺm exigētiā iuris
In me non possit a te sum iure solutus

Hic autor ponit alia documēta de vsura Et pt̄ lrā diuidi in duas ꝑ-
tes ꝺm ꝙ ponit duos casus. ⁊ dt̄ Si aliq̄s dat mercatori aliquā pecuniaꝫ
et saluo labore ⁊ saluis expēsis equal'r pecuniā recipit cum mercatore hoc
non est vsura nisi iste dans pecuniā velit damnū sortis vertere in mercato-
rē sed damnū ⁊ lucrū dn̄t vtrisq̄ꝫ esse cōmunia vt vsura nō cōmittas Sb
dit. licitū est cuilibet pecus ⁊ quodcūq̄ꝫ ꝯducere sub hac ꝯditione scilꝫ ꝙ
isti duo dans ⁊ recipiēs hm̄ōi pecoris fructū equal'r tollant. ⁊ si in hoc ca-
su ꝑ spoliū auferat̄ pecus illud tūc q̄libet ps illius fructus aufert̄ Etiam
si cōtingit ꝙ aliq̄s emat fructū alicuius pecoris sub aliq̄ certa pecunia per
annū hoc pt̄ fieri sine vsura dūmodo pecunia moderet̄ ꝺm pecoris expēsas
et labores. ⁊ si moriat̄ pecus illud in hoc casu anteq̄ꝫ recipiēs habeat fruc-
tum tūc ipe nō tenet̄ dn̄o suo reddere aliud q̄ꝫ vellera. ⁊ si dn̄s receperit vi-
uum pecus ipe erit vsurarius. etiā si ꝑ p̄dam seu spoliuꝫ auferat̄ pecus et
recipiēs nō sit inculpa tūc ipe tenet̄ aliq̄d restituere dn̄o sꝫ libere ē solutus

Summula Raymundi

Primo notandū ꝙ licitū est pecuniā ab alio recipe vt ipe cū illa pecunia iuste negociaṫ sup dānū ⁊ lucrū vtriusqȝ ptis tā exponētis pecuniā ꝙ laborātis tūc ille laborās licȝ nihil de pecunia posuit tn̄ licite ⁊ iuste pt accipe aliq̄. verbi grā. vt si ego diues prestarē alicui pauperi sex marcas vt ipe exerceret mercimonia p vias insecrās tūc ille mercās licite pt sumere ptem eius quā acq̄siuit cū pecunia sibi cōcessa

Scd̄o notandū pecunia pt alicui dupl'r pstari Primo rōne mutui. ⁊ sic nihil dȝ sumere vltra summā capitalē. ⁊ si aliq̄d recipit vsura est. vt si absolute alicui concedā sex marcas ⁊ si tūc quicqȝ vltra summā recipio vsura ē Scd̄o pstatur alicui rōne societatis. ⁊ illud nō reddit hoīem vsurariuȝ. vt si darē vni mercatori decē mercas vt det mihi dimidietatē lucri sub eq̄libus expēsis ⁊ sub equali dāno vsura nō est. ⁊ hoc intēdit lrā

Ultimo est notandum ꝙ in traditione ouiū vl' alioꝝ animaliū triplex est contractus. pmus est locationis tm̄. scd̄s societatis tm̄. tercius ꝯditionis. mō de cōtractu locatōis tm̄ poniṫ tale exemplū. vt si ego habeo centum oues ⁊ locauero eas apud te sub tuis expēsis ⁊ ꝙ tu debes mihi pn̄tare medios fructus illaꝝ ouiū tam in lana ꝙ in lacticinijs tūc quicquid ab isto recepero nō sum vsurarius Alius est ꝯtractus rōne societatis tantum. vt si ego haberē viginti oues ⁊ tu totidē ⁊ ego ꝯiungam meas tuis sub equalibꝫ expēsis ⁊ laboribꝫ ⁊ fructibus. ⁊ quocūqȝ fructu ab his vtar nō est vsura. ⁊ si moreret vna meaꝝ ouiū ꝙ tūc loco illius mortue vellē sumere viuam socio meo nihil p eo sumēte tunc facio vsuram. Tercius ē cōtractus rōne ꝯditionis. vt si pstarē tibi aliquos nūmos pro istis ouibꝫ ad pceptionē lucri ⁊ dāni amboꝝ etiā tenēdo sub expensis ⁊ laboribꝫ tuis si tunc tu verteres in illos nūmos verteres in alios vsus pinguiores ⁊ dares mihi intm̄ quantū portio mea exigeret ac si haberes oues est vsura

Ūn̄ est notandū ꝙ aliq̄ adiūgunt aliū casum ⁊ est iste. vt si aliq̄s apponat centum oues ⁊ alter terciam vel dimidiam partem sub suis expensis Et sub tali conditione ꝙ ille cum centum ouibus dabit duos choros annuatim frumentorum pro conseruatione earum ⁊ alter restituat duas vrnas butiri ⁊ participant in diuisione lanarum ⁊ fructuum talis contractus non reddit vsuram

.i. aliquā summā pecuniaꝝ
Si nūmos aliquos mihi quis dat oues
.i. fructū intm̄
Usum diuidimus vel do sibi quod valet eque
.i. huic ꝯtractui pl'es .i. neq̄ciosas fallacias
Hinc facto multi diuersa sophismata miscent
.i. dant taliū aīaliū .i. pecuniā
Et certam soluunt ouium sub nomine pensam
spᵉ oues vsuꝝ .i. spēs
Cum nullas habeat turpissima fenoris est fex
.i. p magna pecunia
Pro multis marcis que res credunt et easdem

sp^c denarijs sp^c vsurarij pueri
Pro paucis redimunt promptis sathane pueri sunt
.i. vsurarijs sp^c vt dem est singulis
Istis predictis sic emercando sophistis
sp^c in extremo iudicio sp^c deus glo^sus
Denuo concludit doctissimus iste magister

Hec est vltia ps isti^9 capli in q̄ autor ponit vltimū documentū huius tractatus dicēs. si aliqs alteri pecuniā daret vt emeret oues. emptis ouibus daret ei mediū fructū illaꝝ ouiū hoc nō reputat̄ ꝓ vsura. sed tñ circa hoc ↄtingūt multa mala sophistica scilꝫ si aliqs daret alteri pecuniam ad emendū oues in certo nūero ⁊ ille nō emeret oues ⁊ tñ daret ei certā pensam ꝓ lana ⁊ lacticinijs ac si haberꝫ oues tūc in tali facto ↄmittit̄ vsura

Circa lrām notandū si aliqs mutuat alicui aliquā rē ꝓ magna pecūia et postea redimeret ꝓ pua pecunia tunc ille magnam cōmittit vsuram et filius est sathane ⁊ ꝑditionis

Scdo notandū Si aliqs inuenerit res iudei vel vsurarij an restituerꝫ illas leso. i. iste q̄ dederat vsurā. tunc dubitat̄ vtrū vsurarius satisfecit illi a quo recepit vsurā. Rñdetur ꝙ ille inueniens hm̄oi res dꝫ enūciare vsurario ꝙ huic leso restitueret. ⁊ si tunc vsurarius adhibet voluntatē tūc vsurarius satisfecit leso quo ad illam rem

Tercio notandū Si aliqs cōcederet alteri pecuniā ⁊ vt tpe neccitatis ei ↄcederet ecōuerso. tūc dubitat̄ vtrū hoc sit vsura. Ibi rñdetur si tali ꝓposito ↄcedat ꝙ ei etiā ↄcedat tpe necessitatis vsura est. qꝛ dr̄ euangeliuꝫ mutuū dātes ⁊ nihil inde sperātes. ⁊ iō si ex mea ↄcessiōe spero recōcessio

Quarto nota Si aliqs ↄcederet alicui annonā ve(tere rē ꝓ noua vtꝝ etꝫ ↄmittit vsurā. Rñr sub distinctōne. qꝛ si ↄcederet illi veterē annonā vt releuat inopiā ipius tūc nō est vsura. si aūt concedit illi vt eo plus consequat̄ illi tūc committit̄ vsura.) nē facio vsurā.

Ultimo notandū Si aliqs veteres denarios mutuaret ꝓ nouis vtrū in h̄ ↄmittat vsurā. Rñr sub distinctōe si tales noui denarij ꝓualeāt veteribus tunc cōmittit̄ vsura. qꝛ talis dat rem peiorē pro meliori. ḡ committit vsuram. Si aūt denarij sunt eiusdē valoris tūc nō ↄmittit̄ vsura

sp^c sp^c penitēti i. septē ānos
I pro mortali septem tibi iungo katenas
sp^c penitētē adiplere sp^c sci
Te decet has luere veluti patres statuere
sp^c aliqs sp^c aliqd occupat
Ordo vel officium te si tenet vtilitas ve
.i. publica
Cōmunis. debes expensas siue labores
sp^c katenaꝝ ↄsiderare sp^c debes
Harum summare summam diuertere sanctos

Summula Raymundi

.i.doctrina p^e confessoris
Judicio vel consilio maioris in vsus

Tractatus quartus istius libri in quo autor determinat de pñia. Et
hꝫ quinqꝫ capl'a q̄ in pcessu patebūt Jn p̄mo autor determiat de penitē-
tia quod capl'm diuidit in tot ptes quot ponit documēta de pñia. ⁊ p̄mo
dt sic Si ego cōfessor iniūgo tibi p peccato mortali septē kareās illas te
neris adimplere s̄m q̄ sancti patres instituerūt. ⁊ si fueris impeditus ali-
q̄bus negocijs vel officijs tūc tu debes expēsas ⁊ labores vertere ad sanc
tos vsus s̄m consiliū tui confessoris vel supioris scꝫ feria scd̄a abstinere a
carnalibꝫ. feria quarta a lacticinijs. ⁊ feria sexta ieiunare solum in pane et
aqua ⁊ sic de alijs

Notandū primo Pñia est p̄missa vt dt sacra scriptura. q2 cum domi-
nus noster Jesus christus venturus essꝫ in hunc mundū in salutē humani
generis p̄misit Joannē baptistā q̄ p̄dicauit dicēs Pñiam agite appropi
quat em̄ saluator vester Jtem in euāgelio dr Dico vobis gaudiū est an-
gelis sup vno peccatore pñiam agēte. vnde etiam hortamur ad pñiam in
canticis canticoꝝ vbi dr Reuertere reuertere suanimitis reuertere reuer-
tere vbi p theologos. Primū reuertere exponit sic vt tu suanimitis reuer-
tere a praua cogitatōe ad veram cordis contritionē Scd̄m reuertere ex-
ponit sic. o suanimitis. i. aīa peccatrix ⁊ captiuata reuertere a praua locutō
ne p oris eiusdē cōfessionē Terciū reuertere. i. ab hostis prauitate p 9dig-
nam satisfactionē Quartū reuertere. i. a praua opis cōsuetudine p bono
rum operū continuationē Etiam hortamur ad pñiam p sctm̄ Augusti-
nū dicentē Pñia languores sanat leprosos mūdat mortuos suscitat sani
tatē auget grām 9seruat vicia exstirpat virtutes exornat mētes miseras
(roborat tūc vidēdum est

Scd̄o notandū Ex quo hic agit de pñia
vñ dr pñia Vñ pñia s̄m aliquos dr a vbo punio nis nire. q̄a deus punit
facta illicita q̄ homies p pctm̄ 9miserunt. Vl' dr a noie pena pene. vnde
sciēdum q̄ duplex est pena. q̄daꝫ est eterna q̄dam tp̄alis. Pena eterna de-
bet damnatis. ⁊ implebit die nouissima cū dr Jte maledicti in ignē eter-
num. Sꝫ pena tp̄alis est duplex. q̄dam em̄ est legalis. ⁊ talis infert a lege
sicut suspēsio decollatio mutilatio. alia est pena canonicalis. ⁊ est multi-
plex. q̄dam em̄ spūalis est sicut est excōicatio ⁊ a diuinis suspēsio. alia ē cor-
poralis. ⁊ est duplex. q̄dam em̄ est psonalis. ⁊ est illa q̄ infligit alicui psone
vt si monachus vl' monialis incarcerāret p delictis suis Alia ē pecunia-
lis ⁊ est ista. quādo aliquis punit cum pecunia. in proposito autē soluꝫ di-
cēdum est de pena ⁊ pñia spirituali

Tercio notandū circa lrām p modū dubitatōis an pñia sit sacramētuꝫ
noue legis Et videt p̄mo q̄ non. q2 oīa sacramēta noue legis conferunt
a ministris. pñia vero a deo. q2 deus dimittit pctā hominibꝫ. g̃ ⁊c. Sꝫ cō
trariū huius patꝫ p doctores eo q̄ pñia enumerat p eos inter sacramēta
noue legis Pro illo dubio sciēdum q̄ duplex est pñia s̄m mgr̄m sniaꝝ.
q̄dam est interior q̄ est de iure naturali. q̄dā est exterior q̄ fit p liberū arbi-
trium hois. p̄ma pprie non est sacramētum. sed scd̄a ⁊ certū reputatur q̄
pñia est sacramētum noue legis Etiā si nō esset in ea institutū tñ in ea le-

ge est seruatū sicut circūscisio dꝛ sacramentū veteris legis nō qꝛ fuit insti-
tuta in verere lege sꝫ qꝛ fuit seruata in ea Sed ad obiectōnem dꝛ ꝙ sacer-
dos hꝫ claues vt penitētiā īponere pt nā ipi successores aploꝝ existūt
Quarto notādū est q̇d sit pn̄īa ⁊ an ꝑ doctores bn̄ sit definita Ad hoc
rn̄detˀ ꝯm sanctū thomā ꝙ pn̄īa est p̄terita mala deplangere ⁊ deplancta
iterꝝ nō ꝯmittere Itē btūs gregoriꝰ dt penitere est acta mala deflere et
deflēda iterꝝ nō ꝯmittere Itē ꝯm magistꝝ sententiaꝝ sic dꝛ. pn̄īa est grā vel
ꝟtus q̄ ꝯmissa mala cū emēdatōis ꝓposito deplāgimꝰ ⁊ deplāgēda iteruꝫ
ꝯmittere nolumꝰ Ex q̇bꝫ videtˀ ꝙ de ratōe penitētie sunt hij duo actꝰ scꝫ
pctā p̄terita deflere ⁊ deflenda āplius nō ꝯmittere ꝯtra hoc instatˀ sic. q̇a
ꝯtingit verā penitētiā esse sine planctu ⁊ fletu igitˀ ille definitōes nō valēt.
Pro q̊ sciendū ꝙ duplex est fletꝰ scꝫ interior ⁊ exterior. fletus exterior
est quē hō facit lacrimādo. Sed fletus interior est q̇ ꝓcedit ex illo qꝛ aliq̇s
cū cordis amaritudine dolet de peccatis ꝯmissis mō dꝛ ꝙ vera penitētia
non potest fieri sine fletu interiori. quia nullum peccatum dimittitur nisi
cordis amaritudine ꝯteritur.
Quarto notandū est diceret aliq̇s vn̄ tūc penitētia ꝓcedit Respondetˀ
ꝙ penitētia ꝓcedit ex dictamine iusticie dictat eñ iusticia ꝙ q̇libet homo
habeat id qd̄ suū est ⁊ alteri dimittat silr̄ qd̄ suū est ⁊ ꝙ cuilibet leso satisfa
ciat ꝓ sua lesione vn̄ dt aresto. pn̄īa sui rethorica ꝙ p̄clarissima ꝟtutū est
iusticia nā ipsa tribuit vnicuiqꝫ ꝙ suum est. Unde q̇libet hō deo ꝓximo
et sibi ipi tenetˀ tria scꝫ creatori honorem redēptori aīam iudici timorē ꝓxi
mo etiā tenetˀ tria scꝫ supiori obedientiā eq̄li ꝯcordiā inferiori beniuolentiā
Etiā sibiipi tenetˀ tria scꝫ cordi mūdiciā ori custodiā ⁊ carni disciplinā, et
quicūqꝫ ꝯtra illa faciat ille debet penitere
Sexto notandū ꝙ tres sunt ptes penitētie correspōdētes triplici pctō.
Un̄ oē pctm̄ aut fit ꝑ delectatōeꝫ cogitatōis. aut ꝑ turpe eloquiū. aut ꝑ
supbiā. Primo hō peccat ꝑ delectatōem cogitatōis qn̄ ipe fingeret sibi de
lectatōes malas hō scd̄o peccat turpiter loquēdo vt qn̄ ꝓfert ꝟba turpia
et inordinata. tercio peccat ꝑ supbiā ⁊ illi triplici pctō coresspondēt tres p-
tes penitētie. nā pctō cogitatōis correspōdet ꝯtritio cordis. qꝛ qn̄ hō hꝫ
turpes delectatōes in cogiatōnibꝫ tūc dꝫ habere ꝯtritōem ꝓ illo pctō cō-
misso Scd̄o pctō scꝫ turpi eloq̇o corespōdꝫ oris ꝯfessio qꝛ sicut locutꝰ est
turpia ore sic ꝯformiter debꝫ illa ꝯfiteri ꝑ os. Tercio pctō scꝫ supbie id ē
male opatōni corrn̄det satisfactio de pctis ꝯmissis ꝑ malā opatōem
Septimo notādū duplex est pctm̄ scꝫ originale ⁊ actuale Originale est
illud pctm̄ qd̄ trahitˀ a parētibꝫ p̄mis scꝫ ex adā ⁊ eua ⁊ tale pctm̄ deletˀ per
baptismū. Sed pctm̄ actuale est illud qd̄ q̇s ꝯmittit ꝑ factū siue actū illi-
citū ⁊ ē duplex q̊ddā veniale ⁊ hoc multiplr̄ deletˀ. p̄mo per aque bn̄dicte
aspsionē. scd̄o ꝑ dominicā orōem. tercio ꝑ episcopalē bn̄dictōeꝫ. q̄rto ꝑ cir
cuitū cimiterij. sꝫ aliud est mortale ⁊ tale deletˀ ꝑ penitētiā ⁊ verā ꝯtritōem
et adhuc est alia drn̄a inter pctm̄ qꝛ q̊ddā est pctm̄ mortale ⁊ q̊ddā capita
le. nā pctm̄ mortale est dictū vl̄ factū vl̄ ꝯcupitū ꝯtra p̄ceptū dei. vn̄ qn̄ q̇s
dt vl̄ facit vl̄ desiderat ꝯtra p̄cepta dei peccat mortalr̄ Sꝫ pctm̄ capita-
le est septuplex vt ptꝫ in hac dictōe saligia ⁊ drn̄t sicut superius ⁊ inferius
mortale ⁊ capitale qꝛ oē pctm̄ capitale est mortale sꝫ nō ecōuerso

Summula Raymundi

Octauo est notãdum ꝙ duplex est penitentia. quedam est penitentia canonica quedam voluntaria arbitraria. Penitentia canonica est que inf= fligitur a canone ⁊ dicunt canones ꝙ homo pro vno peccato mortali de= beret penitere per septẽ annos illo modo ꝙ in scdis ferijs nõ ꝯmedat car= nes ⁊ ferijs quartis abstineat se alacticinijs ⁊ sextis ferijs ieiunet in pane et aqua ⁊ de tali penitẽtia loqtur raymundus cum dicit. Si pro mortali ⁊c̃ Sed quia humana natura ex nimia fragilitate est ita infirma ⁊ debilis ꝙ nõ ssufficit hoc adimplere ergo penitentia est non voluntaria ⁊ arbitra ria quia stat in voluntate ꝯfessoris vnde sepissime ꝯtingit ꝙ vnus homo decies vel cencies vnum peccatum mortale vna die ꝯmittit. Unde habz ergo recipere tot annos penitendi Et ergo cum hoc nõ potest fieri tunc pe nitentia est remissa ad voluntatez discreti confessoris scz ꝙ ille sit ibi iudex loco christi ⁊ iniungat penitentiam ſm proprietatem persone. et cum hoc diligenter inspiciat eiusdem circũstancias nam si homo peccauit per super biam tunc debet sibi iniungere satisfactõnem per humiles oratões Si ve ro peccauit per gulam vel luxuriam iniungat sibi vt satisfaciat per abstinẽ tiam ⁊ ieiunium ⁊ sic de alijs

Ultimo notandum ꝙ huiusmodi ieiuniumquod quis deberet facere ꝓ peccato mortali ꝑ septẽ ãnos isto mõ ꝙ in secundis sextis ⁊ q̃rtis ferijs viuerz abstinẽter ꝓut dcm̃ ẽ dr̃ carena ⁊ interp̃tat̃ q̃si a carne aliena qr dz cẽ alienat⁹ ab esu carniũ ⁊ alij dicũt ꝙ carena ĩterp̃tat̃ q̃si carnis carentia

s^e pergrinatõis
Qui loca vicina querunt vel que stationes

Nõ absoluentur penis spiritualibus istis
.i. si qd sup ẽ .i. pena purgatorij
Sed ꝙ ibi fit eis hoc purgatorius ignis
.i. de cetero .i. ab imũdicia
Aufert sic deinceps viciorꝫ labe quiescunt
s^e hõ s^e hõ .i. ꝓ sua possibilitate .i. agãt ꝑniam
Debilis aut pauper proprio proposse laborant
s^e illud .i. misericordia dei
Et sibi quod super est supplebit gratia christi
.i. penitērēt .i. robustus
Si probra sic luerent diues vel corpore fortis
.i. ex illo .i. occasio peccãdi
Inde daretur ei peccandi larga voluntas
s^e hoim .i. iniũcto .i. desinet .i. onere .i. ꝑne
Nullus ab imposito cessabit pondere pene
s^e ipe .i. ꝓficiat s^e on⁹
Quin quantam poterit securius expleat illud
s^e dei .i. ꝯcessit s^e pape
Hoc quod in ecclesia dedit indulgentia sacra

.i.qs audet r.pbare s^e fideliũ .i.occurrat
Quis reprobet quin in his animabus subueniatur
s^e hoi s^e indulgẽtias .i.temeritas peccãdi s^e indulgẽtiaꝝ
Nulli propter eas audacia detur vt harum
.i.ꝓpter spẽ.i.edificat s^e pcti .i.sci patres s^e dem.i.istituerũt
Sepe ponat pondus seniores quod statuerunt
s^e idulgẽtie .i.tormẽta.i.in illo.i.q.ꝓpt defectũ nõ pt pficere pñaꝫ suã
Nec redimunt penas in eo qui nil valet vltra

Hic autor ponit alia documẽta de penitẽtia dicens si alicui iniũcta est penitentia scꝫ peregrinatio in longinquas ptes ꝛ vadit ad ptes ꝓpinquas talis nõ erit solutus sed postea punit̃ in purgatorio. Subdit de penitẽtia paupeꝝ ꝛ debilium dicẽs ꝙ homo debilis vel pauper debet laborare inquãtum potest ad agendum penitẽtiam ꝛ si nõ potest penitẽtiam iniunctam adimplere tunc illud quod superest illi gratia christi adimplebit Sꝫ illud nõ debet extendi ad homines fortes in corpore vel etiam ad diuites qꝛ ex illo magis daret̃ occasio peccandi Item subdit ꝙ nullus debet cessare a penitẽtia ei iniuncta nisi expleat eam quãtum deuotius valeat etiam nullus debet re.pbare sanctas institutõnes ꝛ indulgẽtiãs rhomane eccle. qꝛ cum istis indulgẽtijs subuenit̃ animabus ꝛ etiam ꝓpter indulgentiam ꝯcessam eccis nullus debet capere audatiã peccandi scꝫ ꝙ ipe peccat spe venie qꝛ vtiqꝫ nulla pctã manent impunita ꝛ qlibet homo debet facere et agere ac si indulgẽtie nõ essent ꝯcesse Etiã nullus homo debꝫ penã peccati solũ dicere sed debꝫ eã securius penitere ꝛ pati nam si homo edificat fundamentũ deus misericors erit ei Et si homo seruat iugum eccie tunc diuina grã vel indulg entia ei fulgebit Etiam indulgẽtia liberat penas purgatorij sic ꝙ homo non punitur.

Primo notandum Per statõnes in ꝓposito intelligit̃ spũalis gratia q̃ ꝯfertur homini a deo Unde ꝯsuetudo rhomana fuit ꝙ omni die dominico statio ꝛ spũalis gratia fuit in vna eccia ꝛ ibi omnis clericus conuenit ꝛ laudem dei decãtauit Et tales statõnes per misericordiã domini translate sunt ad alias eccias aliarum ciuitatuꝫ ꝛ regionum Et ergo si alicui infligitur ꝙ deberet satisfacere ꝑ statõnes aut per alias peregrinatõres vadendo ad partes longinquas ꝛ si talis transferret se ad partes propinqs per hoc non satisfaceret. Et si talis in hoc casu moreretur ante satisfactionem puniretur in purgatorio.

Secũdo est notãdum ꝙ indulgentie solum valẽt ꝯfessis ꝛ ꝯtritis nõ existentibus in peccatis mortalibꝫ nam sicut mẽbrum mortuum nõ põt viuificare sic etiam indulgẽtie nõ ꝓsunt anime mortue id est existẽti in peccato mortali Et ergo homini nõ prosunt indulgentie interim ꝙ est in peccato mortali Alij doctores dicunt ꝙ indulgentie valent ad hoc vt homo satisfaciat de peccatis oblitis Quia homo quandoqꝫ est oblitus multorum peccatorum de quibus libẽter satisfaceret sꝫ ignorat ea Et iõ sancta ecclesia instituit indulgẽtias ꝙ homo de peccatis oblitis satisfaciat Alij doctores dicunt ꝙ indulgẽtie valent ad pñam negligenter ꝯpletã vt ergo homini ista negligẽtia tolleretur indulgentie sunt institute ab ecclesia

Aliĩ doctores dicũt ꝙ indulgẽtie valent ad penitentiã ⁊ ad penã a cano-
ne inflictã de q̃ dictũ est in sentẽtia p̃cedenti

Tercio notandũ autor dt in lrã de penitẽtia debiliũ ⁊ paupeꝝ ꝙ ipsi
debẽt ꝑficere ꝓ peccatis coꝝ inq̃ntũ valẽt Sed talis penitẽtia debiliũ est
multũ infirma ⁊ insecura Et nullo mõ est firma. nã dt speculator de infir-
mis Qui nõ p̃t explere penitentiã nõ dico ꝙ talis dãnaꝛ nec dico ꝙ libera-
tur q̃si diceret Si deus vult p̃t ei exhibere misericordiã ⁊ grãm suã ⁊ iõ si
q̃s velit esse securus ille peniteat ad tantũ quãtũ peccauit

Quarto notandũ lrã dt ꝙ null⁹ debẽt peccare ꝓpter spem venie sic ꝙ
velit peccare ⁊ penitentiã agere Ratõem assignant doctores. qꝛ quando
aliq̃s peccat ꝓpter spem venie tunc illud quod est ꝯcessuꝫ ad salutẽ cedit
in ꝑditõem Et illud quod institutũ est ꝓpter bonũ vertiꝛ ad malũ

Quinto notandum ꝙ homo debet ꝯfiteri per cõfessionem oris ⁊ ꝯtri-
tõem cordis ⁊ satisfactõem operis vnde triplicia sunt opera quedam sunt
opera satisfactoria tantũ. Et sunt illa que fiunt in purgatorio ⁊ talia de-
lent peccata ꝯmissa Alia sunt opa satisfactoria ⁊ meritoria sicut sunt ista
opa que exercemus in hac vita. Alia sunt opa que nec sunt satisfactoria
nec meritoria vt sunt opera dãnatorum Quia dãnatio nõ satisfacit ꝓ deli-
ctis nec etiam meretur aliq̃d. Quia in p̃senti vita est tempus gratie tem-
pus misericordie tempus merendi ⁊ tempus satisfaciendi Ergõ q̃ nõ in hac
vita penitꝫ in purgatorio nõ penitebit ⁊ si ẽ dãnat⁹ nũq̃ penitebit

Sexto notandũ vtꝝ penitẽtia serotina etiã ꝓsit ⁊ sit meritoria Et ar-
guiꝛ ꝙ nõ nã ois pñia meritoria debet esse volũtaria. Sꝫ pñia serotina nõ
est volũtaria igiꝛ ꝯc maior ꝓbaꝛ qꝛ nullus coacte debet penitere. sed minor
ꝓbaꝛ qꝛ in pñia serotina siue sera pctã dimittũt hoiem ⁊ hõ nõ ea g̃ seq̃ꝛ ꝙ
pñia serotina nõ ẽ meritoria In oppositũ arguiꝛ ꝙ sit meritoria autoritate
ezechiel dicẽtis i ꝑsona christi i q̃cũq̃ hora peccator igemuerit ꝓ pctis suis
oim pctõꝝ suoꝝ ãpli⁹ nõ recordabiꝛ dñs Pro q̃ notãdũ ꝙ pñia serotina
multũ ẽ difficilis siue insecura ꝓpter duo p̃mo ex ꝑte hois qꝛ tũc hõ puniꝛ
multis tribulatõnibꝫ ⁊ doloribꝫ ꝓpter quod suffocaꝛ ois ꝯtritio q̃ debet fi-
eri pro peccatis nã videm⁹ exemplũ ꝙ si hõ patiꝛ in vno mẽbro vt in ocu-
lis in dentibꝫ tũc ꝓ nimio dolore nõ potest q̃cq̃ agere q̃d ergo erit quãdo
dolet in omnibꝫ simul. Scdo pñia serotina est difficilis ex parte finis. q̃a
homo ꝓpter illum finem debꝫ penitere vt velit satisfacere ꝓ illo ꝙ suũ cre-
atorẽ vnq̃ offendit. qꝛ in hac satisfactõne nec p̃t acq̃rere grãm nec amoreꝫ
dei Sꝫ hoc nõ p̃t facere in pñia sera qꝛ ista penitẽtia est magis ex timore
q̃ amore Et illi q̃ sero penitent assimilãtur nauigãtibus qui timẽt se sub-
mergi cum rebus ⁊ bonis ne ergo simul submergantur ꝓiciunt aliq̃s res
de naui vt ip̃a nauis leuius transeat ⁊ hoc nõ faciunt ex amore sꝫ ex nimio
timore sic etiam in ꝓposito est cũ hominibus qui sero penitent nam si non
esset pena eterna quam omnes timemus nunq̃ forsan peniteremus. Et
ergo dicit beatus augustinus penitentia sera raro est vera. Sed diceret
aliquis quomõ tamen est de latrone qui pẽdebat in cruce ⁊ penitebat cuꝫ
penitentia sera ⁊ saluatus est Diciꝛ ibi ꝙ hoc fuit ex speciali gratia ⁊ ꝓui-
legio scꝫ ꝙ fuit salu⁹ fact⁹ qꝛ ip̃e p̃ns fuit qui ip̃m saluare ⁊ curare potuit

Ad ratõeꝫ in oppositũ dicendũ est ꝙ peccata possunt dimittere hominẽ

quo ad actũ exteriorẽ sic ꝙ nõ p̃t eã ãplius exercere sed ipe dimittit actã q̃ ad displicentiã interiorẽ sic ꝙ pctã displicẽt ei in corde sic ꝙ talia ãplius facere abhorrit Et sic final'r dr̃ ꝙuis aliq̃ penitẽtia serotina est vera tamen hoc est raro. qꝛ quãdo fit tunc fit ex spẽali instinctu spũs sancti

Ultimo notandũ Diceret q̃s quid mouet nos ad penitentiã Respõdetur ſm beatũ bernardũ ꝙ sunt multa. primo bñficia a deo recepta scꝫ ꝙ homo creatus est intelligẽs sciens a nociuis p̃seruat⁹ bonis mũdi ditat⁹ scia informatus ꝛ multis aliĳs bonis bñficiatus Scd̃o bñficia recipienda scꝫ vera grã ꝛ et̃na gl'a Tercio suppliciorꝫ fuga scꝫ pene infernal' Quarto flagella dei scꝫ infirmatões ꝛ variĳ lãguores q̃ multos ad penaꝫ ducũt

s. parrochian⁹ s. iure
Si tuus infirmus habitum mutauerit atq̃
.i. in religionẽ s. in claustro
In claustrum veniens moriatur ibi sepelietur
s. parrochian⁹ s. plebano
Nam tuus ipse fuit ideo tibi porcio detur
Hereticus latro fur vsurarius et qui
s. p strãgulatõeꝫ .i. interficiũt .i. gladio .i. ĩterficiũt
Se laqueis perimunt de ense necant manifestum
.i. pctm̃ s. dictorꝫ .i. in cimiterio
Si scelus horum sit nobiscum non tumulletur
.i. tales .i. pñaꝫ agãt s. p pctõ ꝑpetrato s. malefactorꝫ
Hĳ si peniteant satis et faciant et eorum
Heredes tunc a nobis non eĳciantur
.i. sua parẽtela .i. furi vl' latroni
Uel si proximitas sua subueniat morienti
.i. qñ valebis s. iustũ hoiem .i. violẽtia s. in cimiterio
Eĳce dum poteris illum quem vis sepeliuit

Capitulũ scd̃m in q̃ determinat de sepulturis ecclesiasticis ꝛ cõtinuat ad p̃cedẽs sic Postq̃ autor determinauit de penitẽtia hic ꝯsequẽter determinat de ecclesiastica sepultura ꝛ diuidit in tot ptes q̃t ponit documẽta ptes patebũt in ꝓcessu p̃mo dr̃ sic. Si aliq̃s infirm⁹ parrochian⁹ mutauit habitũ intrãdo religionẽ vtputa claustꝝ ꝛ morit in claustro ꝛ idẽ sepelitur tunc plebanus de iure p̃t postulare suã portõeꝫ canonicã ab eo Subdit aliud documẽtũ dicẽs ꝙ fures latrones vsurarĳ heretici ꝛ isti q̃ suspẽdunt laq̃o ꝛ q̃ interficiũt seipos gladio vel alio instrumẽto tales nequaq̃ dñt sepeliri in cimiterio dũ tñ scel⁹ corꝝ sit manifestũ. Sꝫ si tales agerẽt penitẽtiã añ mortẽ vl' heredes eorꝝ post mortẽ satisfacerẽt ꝓ eis agẽdo pñaꝫ tũc bñ pñt sepeliri in cimiterio. Subdit si aliq̃s fur vl' vsurari⁹ vl' latro vl' heretic⁹ violent sepelit i cimiterio tal' ecõuerso dꝫ effodi ꝛ eĳci de cimiterio

Primo notãdũ autor dr̃ si parrochian⁹ infirm⁹ morit in claustro ꝛ sepelit ibidẽ tũc pleban⁹ p̃t postulare ab eo suã portõem canonicã sꝫ ẽ intelligẽdũ sub distinctõe. qꝛ vl' tal' intrat claustꝝ san⁹ vl' infirm⁹ Si san⁹ intrat ꝛ

ꝯtinuauerit ibi ꝑ aliqͦd tp̄s tūc plebanꝰ nō p̄t postulare suā portōez ab eo
si āt infirmꝰ intrauerit h̄ ē dupl'r vł in eadē infirmitate mortuꝰ ē vł nō si p̄
mū tūc plebanꝰ p̄t postulare suā portōem ab eo. Si āt nō ē mortuꝰ in ea
dē infirmitate sȝ ꝯualuit ꝛ iterꝝ incidit in infirmitatē tūc sacerdos nō pōt
postulare suā portōem canonicā ab eo

Scd̄o notādū de q̄ntitate illꝰ portōis diuersi diuersimode dicūt. nā q̄
dā dicūt ꝙ sit 3ᵃ ps offertorij q̄dā aūt dicūt ꝙ sit q̄rta ps offertorij q̄dā aūt
dicūt ꝙ sit medietas. Aliꝫ tn̄ dr̄ fm doctores ꝙ sit dereliquēdū ad ꝯsuetu
dinē terre nā si ꝯsuetū ē ꝙ 3ᵃ vł q̄rta ps ꝛc̄ dȝ dare tūc in illa pte plebanꝰ
dȝ stare ꝯtētꝰ Tercio notādū ꝙ sepultura sic dr̄ Est abscōsio subterra-
nea fidelꝫ hoīs mortui in loco determiato vł debito q̄ negaꝫ fide carētibꝫ. et
dr̄ notāter fidelꝫ hoīs ad excludēdū infideles hoīes q̄ nō sūt sepeliēdi cum
hoīb̄ fidelib̄ ꝛ illa descriptio solū daꝫ de sepultura eccīastica ꝛ licita

Quarto notādū autor dr̄ ꝙ fures ꝛ latrones ꝛ vsurarij nō sunt sepeliē-
di in cimiterio ꝛ h̄ ē verꝫ si moriunꝫ ipenitētes sic ꝙ nō dolēt de pctīs ꝯmis-
sis ꝛ tl'es sunt exclusi ab eccīa militāti. sȝ si moriunꝫ penitētes sic ꝙ dolent
de pctīs ꝯmissis ꝛ heredes eorꝫ ꝓmittūt satisfacere ꝓ eis tūc bn̄ p̄nt sepe-
liri in cimiterio heredes debent cogi ꝛ ꝯpelli ad satisfaciendū

Quinto notādū vtrꝫ fur vł latro nō potēs loq̄ in extrema necitate de-
beat sepeliri in cimiterio vł nō Rn̄deꝫ sub distinctōe qr̄ vel talꝫ potuit hr̄e
sacerdotē interiȝ ꝙ loq̄ poterat vł nō si potuit sacerdotē hr̄e interiȝ ꝙ ha-
buit loq̄lā ꝛ noluit ꝯfitere tūc nō dȝ sepeliri in cimiterio. Si āt nō habuit
sacerdotē ꝛ libēter fuissȝ ꝯfessus tūc deberȝ sepeliri in cimiterio. ꝛ h̄ si in eo
apparuerūt aliq̄ bona signa ꝯtritōis sic ꝙ manꝰ vł oculos eleuat in celuȝ
tūc sufficit in vno teste ad credēdū ꝙ eccīa ꝓnior ē ad saluādū q̄ȝ ad dānā-
dū si aūt nulla signa apparebūt in eo tūc neq̄q̄ȝ dȝ sepeliri in cimiterio

Itē notādū ꝙ hoīes interficiētes seipos vt sunt illi q̄ se suspēdūt vł sub
mergūt vł aliꝫ se interficiūt tl'es nō d̄nt sepeliri in cimiterio ꝛ h̄ si tl'es sūt
ꝯpotētes suarꝫ rōnū vł vtētes rōe qr̄ tl'es sine fine desperauerūt in dei grā
ḡ eis sacra eccīastica sepultura nō est eis admittēda Si āt tales nō essent
cū rōe vt sunt stulti frenetici ꝛ sic de alijs tūc bn̄ p̄nt sepeliri in cimiterio. q̄a
tales nō desperauerūt in dei grā eō ꝙ nō vtebanꝫ rōe ꝛ sic nō peccauerunt
in sp̄m sc̄m sȝ om̄es interficiētes seipos vtētes rōe peccāt in sp̄m sanctū et
tale peccatū nec remittiꝫ hic nec in futuro

Ultimo nota Si q̄s de p̄dictꝫ ē sepultꝰ in cimiterio talꝫ dȝ extumulare
et eijci de cimiterio ꝛ h̄ est verꝫ si corpꝰ vł ossa eiꝰ p̄nt discerni ab alijs corpo-
rib̄ ꝛ ossib̄ si aūt nō p̄nt discerni ab alijs tūc nō debet extumulari

.i. ꝓ pecunia sᵉ aliq̄s sᵉ aliq̄ .i. bellū
Pro mercede pugil iniens cum fure duellum
.i. moriꝫ .i. in tl'i bello sᵉ talꝫ .i. extra cimiteriū
Si cadit in pugna pugil extra nos tumuletur
.i. peregrinꝰ .i. obijt .i. tumulaꝫ
Aduena quacunq̄ȝ villa moritur sepelitur
sᵉ plebano .i. habitaueris .i. cupis .i. in alio loco
Si mecum moreris et vis alibi sepelire

s^e portio .i.ad me spectat s^e plebano
Qui me contingit dabitur mihi porcio de te
.i.me⁹ ppinqu⁹ s^e meã .i.absq3 ɔsensu meo
Si vicinus ouem sine me tumulare meam vult
.i.de illo s^e oue .i.recepit
Inde satisfaciat quod ab hac habet hoc mihi reddat
s^e parrochian⁹ s^e extñs .i.ducat
Si meus infirmus in ouile tuum vehebatur
.i.obijt .i.in tua parrochia .i.habitatio .i.in tua parrochia
Si moriatur ibi nisi sit domus eius ibidem
.i.spectat ad me.i.absq3 ɔsensu meo .i.sepelire
Est meus et sine me non debes eum tumulare
.i.retribuũt .i.plres habitatões
Si diuersa loca tibi dent domicilia plura
s^e loco .i. tumuleris
In quocunq3 mori te contingit sepeliris
s^e sacerdos .i.in tali loco s^e mortuo
Non alius sed ibi celebrans ius obtinet in te
illa tria s^e parrochianũ
Predia delictum persona meum faciunt te
.i.sacerdos .i.nõ accedat s^e hoies
Presbiter in noctis tenebris non visitet egrum
s^e infirm⁹ .i.iacuit s^e infirmi
Qui sex siue dies plures decubuit hij quos
.i.extrema .i.demat
Inpugnat subitus mortis dolor excipiatur

Hic autor ponit alia documẽta de ecclesiastica sepultura ponẽs pmo si aliqs pugil intrauerit bellũ ꝛ fureret p sua mercede si talis interficeret in bello talis nõ eẽt sepeliend⁹ in cimiterio. Rõ ẽ ista qz tal supponit se periculo mortꝭ ꝛ cũ ħ mortu⁹ ẽ in bello illicito g nõ debz sepeliri in cimiterio. Subdit aliđ documẽtũ de sepultura ꝛ đt in qcũq3 villa morit aduena siue peregrin⁹ in eadẽ villa ẽ sepeliẽd⁹ Subdit si aliqs in parrochia ppria morit ꝛ velit alibi sepeliri tũc pleban⁹ in cui⁹ parrochia morit dz capere suaz portõem canonicã Subdit si aliqs parrochian⁹ ducit in aliã parrochiaz tũc oia q pleban⁹ sustulit dñt reddi vero plebano. Subdit si aliqs portat de vna villa ad aliã ꝛ si ibi morit nõ hñs ibi domiciliũ vl habitatõez talis nõ dz ibi sepeliri s3 mag⁹ i ppria villa vbi ptinz ad parrochianũ ꝛ de q parrochia pus ẽ duct⁹ siue portatus. Itẽ si aliqs haberz plra domicilia in diuersis locis tũc in qcũq3 loco morit ibi est sepeliẽd⁹ ꝛ null⁹ ali⁹ nisi plebanus illi⁹ eccie in q morit pt aliqd ab illo sumere sc3 portõem canonicã Subdit q tria faciũt aliquẽ prochianũ eẽ sc3 pdia .i.possidẽtes delictũ ꝛ psona. Subdit vlteri⁹ q null⁹ presbitr pe noctis dz visitare aliquẽ infirmũ q decubuit p sex dies vl plres nisi tal ɔstitutus fuerit in extremis

Primo notādū q̄ ille q̄ morit̄ in duello ita q̄ sit duellū cū furis tal' nō
dʒ sepeliri in cimiterio. cā ē q: duellū ē illicitū sic alie pugnatōes vulgares

Scdo notādū q̄ peregrin⁹ siue aduena p̄t sepeliri ibi morit̄ licʒ sit extra
ei⁹ parrochiā ⁊ rō hui⁹ ē q: ip̄e ē nimis distās a patria sic q̄ nō p̄ōt cōmo-
dose illo venire siue portare iō scā eccia admittit q̄ pegrin⁹ sepelit̄ vbi morit̄

Tercio notādū sicut sacra iura canonica dicūt tūc q̄libʒ hō p̄t eligere ec-
clesiasticā sepulturā in q̄cūq̄ loco voluerit sʒ tñ h̄ vtiq̄ debʒ fieri cū ɔsensu
plebani vl' saltē sine dāno plebani cui⁹ parrochia ē de q̄ ille sepelitur

Quarto notādū tria sunt q̄ faciūt aliquē eē parrochianū siue de foro
alicui⁹ q: ꝓpt̄ domiciliū aliq̄s sortit̄ forū alibi etiā ꝓpter delictū q: vir aliq̄s
deliq̄t ibi penitere dʒ sil'r ꝓpt̄ ꝑsonā aliq̄s sortit̄ forū alicui⁹ ⁊ eadē cā facit
aliquē hoīeʒ eē parrochianū alicui⁹ eccīe ſm q̄ lrā intēdit vt fili⁹ infra an-
nos distinctōis seq̄t̄ ꝑsonā p̄ris q: tūc nō p̄t eligere sepulturā alibi etiam
mulier seq̄tur virū in sepultura ecclesiastica

Quinto notādū Circa lrāʒ istā vbi mgr̄ vult q̄ q̄ñcūq̄ aliq̄s īfirm⁹
decubuit vltra sex dies vl' p'les tūc tp̄e noctis sacerdos cū corp̄e christi nō
dʒ visitare infirmū Rō ē ista q: maxie periculosuʒ ē tp̄e noctis deferre cor-
pus dñicū nisi sit magna nccitas ꝓ q̄ sciēdū q̄ sacerdotē visitare īfirmū ꝑ
noctē decūbētē ꝑ sex vl' octo dies intelligit̄ dupl'r vno⁰ q̄ tal' sit posit⁹ i ar-
ticulo mortꝭ Ali⁰ q̄ nō sit posit⁹ in articulo mortꝭ. si p̄mū tūc sacerdos te-
net̄ eū visitare ne aliq̄ negligētia certa ip̄m ɔtingat si āt nō ē posit⁹ in arti-
culo mortꝭ tūc ip̄e nō tenet̄ eū visitare ne aliq̄d periculū incurrat q̄re in ali-
q̄bꝫ regionibꝫ moris ē q̄ q̄ñ sic euenit q̄ oʒ sacerdotē visitare īfirmū tp̄e no-
ctis tūc h̄ fit cū magna solēnitate cant⁹ ⁊ viri discreti capiunt sacerdotē et
ducūt eū ne aliq̄d periculū incurrat scʒ cadēdo vl' q̄cūq̄ alio attñ si in aliq̄
regione nō ē illa ɔsuetudo tūc q̄libʒ hō cū audiuerit cāpanā ⁊ p̄sbiterū vi-
sitātē infirmū dʒ suū hostiū aperire ⁊ corp⁹ dñicū cū lumine seq̄ vt iteruʒ
illa pericula remoueant̄ ⁊ tūc de illo merent̄ sp̄ales indulgētias

ui sunt in banno presenti lege fruantur
Judicium timeant sententia iudicis ipsos
Si ligat hanc timeant hic sit iniqua vel equa
Aut se defendat vel solui seq; laborant
In causam trahere licet istos iudice coram
Et tamen hi nullum possunt nisi primo soluti

Capitulū aliud in quo determinat de sentētia excōmunicatōis ⁊ diui-
ditur in duas ꝑtes. nā p̄mo determinat de excōmunicatōe. scdo de abso-
lutōne ibi p̄sul. Prima pars adhuc in duo nā p̄mo facit qd̄ dictū est. 2⁰
ponit quedā obseruāda circa excōmunicatos. scda ibi stant foris ecciam.
p̄mo dr̄ sic Excōmunicati debēt frui hac lege q: si sunt excōmunicati tūc
debēt timere excōmunicatōem ⁊ debēt obedire suis superiorib⁹ siue talis
excōicatio sit iusta vl' nō Ratio est q: excōicat⁹ est mēbrū putridū in eccia
iō ne ex toto eccia crescat excōicatio ē timēda. q: si iniuste ē illi illata tunc dʒ
defendere in iudicio opponēdo suā inocētiā ⁊ ꝓcurādo suā absolutōnem

Et excōicāti nō pñt aliquē trahere in cām nisi fuerint ꝑus absoluti Sed ipi ab aliis hoībus pñt trahi ad cās iudiciarias Pro illo notandū est ꝙ sententia excōicationis sic describit Est christianoꝝ ⁊ diuinoꝝ officioꝝ et a christifideliū cōmunione segregatio. Et dr notāter (christifideliuȝ) ad excludendū iudeos q̄ nō excōicantur nisi sinistre. qꝛ iā sunt positi extra ecclīam Silr nec bruta aīalia pñt excōicari. qꝛ si colūba auide sumeret corpus dnīcū in eleuatōe a manibꝰ sacerdotis tūc colūba nō est excōicanda Item nota ꝙ due sunt spēs snīe excōicationis vt etiā supra tactū est scȝ snīa maioꝛ snīa minoꝛ Sentētia maioꝛ est duplex. q̄dam est lata a canone. q̄dam est lata ab hoīe. Ista snīa q̄ est lata a canone est multiplex cuius hic aliq̄ casus notātur Primus casus q̄ coincidūt in heresim de facto sunt excōmunicādi. nec in loq̄la aliq̄s p̄t cū eis conuersari. qꝛ statim fit in sententia maiori canonis Scd̄s casus q̄ fauet hereticis statim est i sentētia excōicationis maiori lata a canone Tercius casus q̄cunqꝫ imponeret manus suas in clericū violēter q̄ clericus est ordinatus ⁊ cuius ordo vere est approbatus ab ecclīa ille est in snīa maiori excōicationis lata a canone Quartus est hoīes q̄ pñt defendere ⁊ nō defendūt ne manus violenter imponātur in clericū ordinatū si sunt supiores nō inhibētes inferioribus suis. isti etiā incidūt in snīam maiorē latā a canone Quintus casus est q̄ dicunt ecclīam rhomanā nō esse caput ecclīe militātis. i. omniuȝ christianoꝝ. isti etiā incidūt in snīam maiorē latā a canone. Et possunt eē plures casus maioris sentētie qui patebūt postea. Alia est snīa maioꝛ lata ab homine. scȝ a iudice ⁊ illa est duplex. nā q̄dam dr ꝓ cōtumatia scilicȝ qñ aliquis citat ⁊ spernit comparē iuri tūc sup ipm dat sentētia maioꝛ ab homine lata pro contumacia. sed alia est que fit pro aliqua re. Verbi gratia. Si aliquis tenetur alicui ecclesie decimas qui prefixo tēpore certo tēpore non dederat monitione sup illum dat sentētia maioꝛ lata ab hoīe pro re ⁊ pro talibus sentētiis latis ab homine nullus habet absoluere nisi qui fert sentētiam. ⁊ de sentētia maiori intelligit littera. Sed sentētia minor est quando aliquis excōicato ꝑticipat. ⁊ cōmuniter oīes homines q̄ cōmittūt peccatū mortale sunt in minori sentētia excōicatōis

Ultimo notandū ꝙ excōicatio adhuc est duplex scȝ maioꝛ ⁊ minoꝛ. maior est quādo inhibet cōicatio hoīm ⁊ sacramentoꝝ. Sed minoꝛ excōmunicatio est qñ aliquis separatur solum a cōmunicatōe sacramentoꝝ. Et iuriste dicunt ꝙ si aliq̄s esset cōstitutus in maiori snīa excōicatōis ⁊ celebraret vel ingereret se diuinis de facto ē irregularis. sed aliq̄s existens in maiori sentētia excōicationis nō esset irregularis.

sp^e^ excōicati sp^e^ dei sp^e^ isti
Stent foris ecclesiam hominum consortia vitent
.i. nullꝰ hō sp^e^ excōicatis in ꝑticipādo
Nemo loquatur eis nullus cōmunis eis sit
sp^e^ excōicatis .i. signa
Potu siue cibo nec eis dabit oscula pacis
sp^e^ excōicati .i. sine ꝯsensu iudicis
Non absoluentur sine iudice si manifesta

sp^e excõicatoꝝ pctm̄ sp^e excõicati
Horum sit culpa. mortis timor acrius instans
sp^e excõicatos absoluit .i. satisfactio
Hos licite soluit si cautio debita detur
sp^e excõicatis filij sp^e tales
Istis annexi pueri serui mulieres
sp^e cū excõicatis sp^e qr
Cõmoueant timide quoniā dependit eorum
sp^e coꝝ nutrimētū sp^e excõicatos
Victus ab his sed qui poterit dimittere tales
.i. a vinculo excõicatõis excõicatoꝝ
Soluitur a banno fines horum peregrinus
sp^e aliqs
Pertransit licite princeps vel rex populorū
.i. in excõicatõe suus ꝑpls sp^e excõicatis
In banno si sit sua gens cõmunicet illis
sp^e reges ꝛ ꝑncipes sp^e tali tali subdito
Istos corrigere licet vt faciant satis atqꝫ
.i. laborāt sp^e ab excõicatõe sp^e excõicatio
Et studeant ꝙ saluantur quocunqꝫ modo sic
sp^e suā sp^e suū sp^e aliqs
Percutiens matrem vel patrem filius eius
.i. eterna maledictõe sp^e filiū
Perpetuo doleat anathemate donec in ipsum
.i. eqlis .i. de istis pctis
Digna refundatur vindicta malis frater istis
.i. excõicatus
Percutiens matrem vel patrem sit maledictus
.i. de facto excõicatū .i. solū ptās pape
Ex facto soluat hunc vnica gratia pape
.i. secreta excõicatio
Actio secreta velud in furtu moderetur
.i. ex tali excõicatõe
Consilijs vel ope confessoris ꝙ ab inde
.i. ꝑicula .i. occulta liberatio
Scandala ne veniant ꝛ cauta solutio fiet
.i. sacerdoté sp^e ego raymūdus .i. ꝑticipet
Presbiterum solui nego si cõmunicet istis
.i. indigne sp^e ꝑsbiter sp^e sit .i. absolutus
Iniuste si non celebret nisi primo solutus

Hic ponit aliqua obseruanda circa excōicatos dicens. Excōmunicati dn̄t stare foris eccl'iam nō ingrediendo eandē. ⁊ dn̄t vitare cōsortia hominū ⁊ nullus dꝫ cum talibus loqui nec dꝫ eis cōgaudere in cibo ⁊ potu. nec aliq̄s dꝫ eis exhibere osculū pacis nisi ꝑus absoluant̄ ⁊ si illi sunt in excōicatōe manifesta tūc nō pn̄t absolui nisi a iudice excōicante. ⁊ hoc est verū si nō fuerint in extremis dūmō det̄ cautio satisfaciendi Subdit ꝙ persone ꝯiuncte ipis excōicatis sicut sunt vxores filij ⁊ serui pn̄t cohabitare. qꝛ eoꝝ nutrumēta ꝓcedunt ab excōicatis. Sed q̄cunqꝫ cohabitaret cum istis excōicatis p̄t eos dimittere ꝓpter hoc vt nō noceat illi sn̄ia excōmunicatōis. Subdit aliud documētū dicēs. ꝑegrini ⁊ viatores licite ꝑtrāsire pn̄t terrā alicuiꝰ regis vel p̄ncipis q̄ est in bāno. hūc subditi sui debent reducere vt satisfaciat ⁊ vt ꝓcurat absolutionem. Subdit dicēs. filius ꝑcutiens patrē vel matrē dꝫ ꝑpetue dolere de hoc facto. ⁊ est excōicatus donec satisfaciat. ⁊ nullus p̄t eū absoluere nisi dn̄s ap̄l'icus. Subdit. si aliq̄s esset excōicatus ꝓpter aliqđ factū secretū puta furtū tūc isti excōicato tanta iniungat̄ pn̄ia. ⁊ dꝫ moderari ꝑ auxiliū sapiētis cōfessoris ne plura scādala inde oriant̄. Subdit dicēs si p̄sbit̄ excōicatꝰ siue iuste siue iniuste fuerit tal' nō dꝫ celebrare missaꝫ nisi ꝑus sit solutus a tali excōicatōe

Notandū p̄mo ꝙ vxores filij ⁊ serui pn̄t ipis excōicatis ꝯmanere. rō est. qꝛ melius est vt ꝯmaneāt eis q̄ꝫ ꝙ fame perirent. qꝛ ꝓpter maius inconueniens minus incōueniens est eligendum

Scđo notandū ꝙ nullus dꝫ habere actuꝫ cū excōicato nec in loq̄la nec in mēsa nec in plateis nec in oraculo nec in ciuitate nec in campo. vt patet extra questione tercia de excōmunicatione

Tercio notandū ꝙ ꝑegrini pn̄t terrā excōicataꝫ ꝑtrāsire. ⁊ etiā subditi pn̄t p̄ncipē excōicatū sequi Rō est ista. qꝛ si ꝑegrinꝰ terminū intentū voluerit cōsequi opꝫ ꝙ ꝯꝑat sibi necessaria ab excōicatis Et subditi ꝓpter h̄ sequunt̄ dn̄m. qꝛ bona ⁊ dona a dn̄o receperūt vt ipi seruiāt. ḡ optimum est vt ipi adherēt. sed cū tali cōditōe ꝙ ipi sꝑ dn̄t inducere principē seu dominū vt satisfaciat ⁊ absoluatur ab excōmunicatione

Quarto notanduꝫ. lrā đt (nec oscula pacis) Vn̄ in aliq̄bus regionibꝫ cōsuetudo est ꝙ amici in plateis obuiātes mutuo inter se p̄stent oscula pacis. ⁊ illo mō vsi fuerūt ap̄l'i. ⁊ in signū illius dant̄ nūc oscula pacis in celebratione missaꝝ. ⁊ sic nec oscula p̄mo mō dn̄t dari ipis excōmunicatis.

Quinto notandū Dubitat̄ vtrū magis sit occidere patrē vel matreꝫ q̄ꝫ vxorē legittimā. Et videt̄ ꝙ magis est occidere vxorē q̄ꝫ patrē vel matrē qđ sic ꝓbat̄. Ille magis peccat q̄ peccat ꝯtra iura. sed occidēs vxorem peccat cōtra iura. ergo magis est occidere vxorē q̄ꝫ occidere patrē vel matrem Maior est nota. sed minor ꝓbat̄. qꝛ p̄mo mō aliq̄s peccat contra legem nature eo ꝙ lex nature vult. Qꝫ tibi nō vis fieri non facias alij. Sed nullus vult occidi ab alijs. ḡ nullus occidat alterū. Scđo peccāt ꝯtra legē sacramēti. qꝛ q̄cūqꝫ interficit vxorē legittimā diminuit matrimoniū. ḡ duplex pctm̄ ꝯmittit. sꝫ interficiēs p̄rēm vl' matrē solū peccāt ꝯ legē nature. ḡ seq̄tur ꝙ interficiēs vxorē magis peccat q̄ꝫ ille q̄ patrē vl' matrē interficit Sꝫ in oppoꝫ arguit̄ sic. vir ī aliq̄ casu hꝫ ꝟberare vxorē. sꝫ in nullo casu hꝫ ꝟberare p̄rēꝫ vl' matrē. ḡ miꝰ ē pctm̄ ꝟberare vxorē q̄ꝫ verberare patreꝫ

vel matrē tamē vir est caput vxoris Sed minor probatur: q2 non est licei-
tum offendere patrē vel matrē. ergo minus est peccatū occidere vxorez q̄3
patrē vt pbatū est Ad hoc rñdet' q̄ vtrūq3 est malū. tñ vnum inter illa
duo mala est detestabilius alio. q2 detestabile est occidere vxorē. sed tñ de-
testabilius occidere patrē vel matrē Vñ dt phus octauo ethicoꝝ q̄ tria
bona sunt nobis collata a pentib9 scz cā eēndi. q2 q̄ q̄s h3 eē hoc pncipal'r a
deo h3 ꝛ 2ñr a pentibus. Scđo hñt bonū nutrimēti. q2 pentes nutriunt
filios Tercio hñt bonū informatōis. q2 pueri nō solū nutriunt' corporalit'
a parētibus. sed etiā spūaliter nutriunt'. ꝛ hoc est cu3 bonis informatōib9
et virtutū instructionib9. Sil'r habet' octauo ethicoꝝ q̄ dijs magistris et
parētib9 equalens nō reddit'. Et ḡ ꝓpter illa p̄dicta bona hō plus peccat
in offensione patris vel matris q̄3 in offensione vxoris. Et sic nūc rñdetur
q̄ hoc est verum de peccatis. quia ibi equalia peccata sunt eo q̄ magis est
occidere patrē vel matrē q̄3 interficere vxorem

Presul agripinus non soluat ouem tirenensem

A banno nisi sit concessum desup illi

Nec scelus indulget hec indulgentia nil est

Huic si vim confert indulgendi valet illa

Quicq3 suis cōfert valet indulgentia talis

Nullus in alterius villa presul celebrabit

Presulis officium nisi sit concessa potestas

Qui citat absentes in banno vinculat ipsos

Errat si non scit hoc ostensum prius illis

Non licet vxores vel fratrs siue sorores

Aut proprios pueros enormi verbere cuiq3

Cedere cum pia sit correxio non inhibetur

Nulla puerperio decūbens percutiatur

Femina percussor huius banno religatur

In hac pte autor determinat de absolutione. z ptinuat sic. Nam autor pus determinauit de ipsa excōicatōe. hic psequēter determinat de ipsa absolutione Et possit ista pars diuidi in tot partes quot ponit documēta. vt patebit in pcessu. Et trahūtur ex littera plura documēta quor pmū est q epus vnius diocesis nō pt aliquez absoluere alterius diocesis nisi sibi esset spēaliter pmissum z pcessum. z si aliter fieret absolutio non valeret. Subdit scōm documentū dicens q nullus psul debet exercere officiū alterius psulis in psulatu alterius nisi pcessa sibi potestate. Subdit terciū documētū dicens q nullus citatus absens pt ligari vinculo excōicationis nisi ei pus sit nota citatio. z faciens oppositū maxime errat. Subdit quartū documentum dicens q nulli licitū est pcutere vxorem. fratrē. sororem. vel pprios pueros pcussione enormi. qz ipa correctio debet esse pia z charitatiua. z talis nō est phibita Subdit vltimū documentū q pcutiens mulierē decūbentem in puerperio est excōicatus. z nullus vir dz cognoscere mulierē carnaliter iacentem in puerperio. Dubitatur aūt vtrū excōicatus pt intrare ecclesiam z audire sermonē seu vbuz christi. Rūdet fm plures doctores q talis licite potest intrare ecclīam ad audiendū sermonē z vbum christi. qz talis in pdicatione z sermone posset forte aliquid audire p quod ipse pverteret a malicia sua. ergo illi licitum est intrare ecclesiam sub tali officio. sed in alijs officijs nullus excōicatus pt intrare

Primo notandū. ex quo pus dictū est q omnis pcutiens clericū est excōicatus z non pt absolui nisi a papa. hoc est verū nisi talis pcussio clerici essz pp pter aliquā piam cām. vt causa discipline. in isto casu magister pt corrigere discipulos. pater filios. maritus vxorem. Pro quo nota q iocus cuz clerico nō debet esse talis q sit nociuus. qz nullus pt ledere alium z se excusare dicendo se iocose fecisse.

Secūdo notandū p modū dubij vtrū comedens pt participare licite cū excōicato. Rūdet p distinctōem. vel ergo ipse comedēs scit ipm esse excōicatum publice. vel scit eū esse excōicatum occulte. si publice tūc nō dz secuz comedere etsi alibi esset vbi q excommunicatus comederet debet surgere z nō secū comedere. al's peccaret mortaliter. Si aūt scit eum excōicatum occulte tūc in occulto pt eum vitare si hoc posset fieri sine scandalo. si autez timet scandalum prouenire nō debet eum vitare. sed quotiēscūqz sine scandalo ipm vitare potest hoc non debet omittere.

qcūqz .i. bona .i. friuole
Qui rapit ecclie res furtim vel violenter
s^e eccle reddit^9
Et decimas eius vel censū vel quod ab illa
pcedat s^e aliq̄ s^e ecclīam
Dependeat. vel qui vicio violauerit ipsam
s^e mō excōicatus
Qualicunqz sit hoc ipso facto maledictus
s^e tu .i. dedicatas
Es vir sacrilegus si res sacras violasti

lesisti scꝫ monachū vel monialē
Si percussisti personam religiosam
.i.aliquē .i.de statu clericoꝝ
Uel quem de clero nisi sit percussio sancta
informatoꝛ. sᵉ licite ꝯfitentē
Doctoꝛ discipulum cōfessoꝛ pꝛobꝛa fatentem
.i.violentiā
Percutit ꝛ huius laicꝰ vim vi remouendo
.i.nō credit̃ esse sᵉ ꝑcussisse clericū sᵉ a sacrilego
Non es sacrilegus ignoꝛans exibiturqꝫ
sᵉ carnali .i.filia sᵉ tua
Si cum matre tua nata muliere soꝛoꝛis
.i.viciose.sᵉ clericus sᵉ clericū.i.ꝑcussiōe
Turpiter hic quid agat hunc verbere coꝛrige tute
sᵉ clericꝰ .i.oꝑa militaria exercens
Hic si sit miles aliquem si transit ad actum
.i.indecentē .i.ꝑcussoꝛ talis petōꝛ
Illicitum cleri lesoꝛ non sacrilegus sit

Ecclesiam turbans ignoꝛans mercibus instans

Etas arma iocus toꝛtoꝛ pꝛelatus et actus
sᵉ ab excōicatōe ꝑcussoꝛ
Absolui deb et a papa lesoꝛ eoꝛum
iā enūeratis sᵉ esset.i.in articulo moꝛtis positꝰ.
Casibus in reliquis si pꝛecise moꝛiturus
sᵉ excōicatōis sᵉ iter
Soluitur a vinclo sibi duꝫ sanus fuerit qꝫ
trāsit.sᵉ papa sᵉ excōicatōis
Ad papam vadat qui talia vincula soluit

Istud est aliud capl'm in quo autoꝛ determinat de sacrilegio. ꝛ p̄t diui/di in tot partes quot ponit documenta. Et p̄mo dt sic quicunqꝫ rapit bo/na eccl'ie furtiue vel violenter vel aliq̄d aliud qd̄ dependet ab eccl'ia.qui au tem violat eccl'iam talis de facto est excōicatus ꝛ vocat̃ sacrilegus qꝛ vio/lat res sacras.Subdit aliud documentū dicens. si q̄s ꝑcutit clerū vel reli giosum nisi ꝑcussio sit ꝓpter rōnabilem cām vt si doctoꝛ ꝑcutit discipuluꝫ cā doctrine.est sacrilegus.et ꝯfessoꝛ ꝑcutiens ꝯfitentem non est sacrilegus etiā si abbas ꝑcutiat monachū suū ꝯfratrē ꝓ suis maleficijs ꝛ excessibus nō est sacrilegus Etiā si laicus defenderet se ꝑcutiendo clericū qui eū inua deret nō fieret excōicatus siue sacrilegus.qꝛ vim vi repellere licet. Etiaꝫ si q̄s ꝑcutit clericum ꝑpetrantē aliquē actū illicitū cum matre soꝛoꝛe vel cum filia nō erit sacrilegus. Etiā si aliq̄s ꝑcutit clericū exercentem opera milita

ria nō erit sacrilegus. Subdit etiā dicens ꝙ in oīb9 aliis casib9 extra illos iā dictos ledens clericū erit sacrilegus .⁊ non pt absolui a simplici sacerdote nisi in articulo mortis.sed tn̄ debet ei iniūgere penitentiā si ꝯualeat ꝙ epm vel papā adeat ꝓ absolutione

Primo notandū.ꝙ ex quo ꝓus dcm̄ est de lesis ⁊ de pena lesoꝝ.vnde ꝗ cūꝗ ledit clericū vel religiosum ille incidit sententiā maiorem latā a canone Et lr̄a dt ꝙ nō solum qui ledūt sacerdotē vel diaconū.sed in cōi dt clericū q2 sub illo noīe ꝯp̄hendūtur omnes clerici ⁊c̄

Scd̄o notandū ꝙ in multis casib9 aliqs nō incidit excōicatiōem ledēdo clericū. Primo qn̄ aliqs ꝟberat aliquē clericū bon intentiōe ⁊ eius interest ꝟberare.sicut magister verberat discipulū suū qui est clericus ꝓ excessib9 su is quos ꝯmisit.ꝓ hoc magister nō incurrit excōicatōnem.saltē si ibi est mo dus debitus.et si magister excederet modū.sc3 ꝙ ipe ꝓiceret discipulū de vno angulo in aliū cum crinib9 sic ꝙ enormiter lederet tūc talis magister in cideret sententiam excōicationis.

Tercio notandū ꝙ qn̄ quis leuiter ledit aliu3 nō intendens eum ledere tūc in hoc non incidit excōmunicationem.vt si essent duo socij ⁊ vnus ledit alium nō ꝑtendens malū.talis nō incidit excōicatōem

Quarto notandū.qn̄ quis ignorat aliquē esse clericū. Pro quo sciēdu3 ꝙ ignorantia est duplex.q̄da3 visibilis.quedā inuisibilis .Inuisibilis est qn̄ lesor nullo mō potest discernere vtrū ille qui offendit sit clericus aut nō in vestib9.⁊ sic ignorantia excusat. Si vero visibilis .sc3 qn̄ aliquis potest dis cernere illū quem ꝑcussit in habitu clericali vel tonsura seu corona ꝙ sit cle ricus tūc ignorātia non excusat eum

Quinto notandū ꝙ si aliquis inuenerit aliquē clericū qui turpiter age ret cū filia vel matre vel sorore seu vxore sua ⁊ si tūc iniuriatus leserit eum nō incurrit sententiā magnā excōicationis.

Sexto notandū ꝙ si aliquis reponit se ꝯtra clericū pro defensione bono rum suoꝝ aut ꝓprij corporis ille etiā non incurrit sententiā maiorē. q2 vim vi repellere licet. Verbi gratia si aliquis clericus conaretur interficere lai cum .⁊ ille laicus repercuteret clericū tūc ille nō incurrit sententiā excōmu nicationis.si hoc facit defensionis causa

Septimo notandū ꝙ si clericus est enormis vite ⁊ sepe monitus est ab ep̄o ⁊ non cessat sed adhuc manet in sua enormi vita ⁊ nequitia tūc si aliqs lederet eum non esset excōicatus

Ultimo notandū si aliqs lederet clericū ex ioco nō incurreret sn̄iam ma iorē.sed in aliis casib9 ledēs clericū incidit sententiā maiorem.

luxuria s[e] ledēdo
Si coitu gladijs aut igne dei violasti
furtiue .i.bona .i.ab eccl'ia
Ecclesia ui furtim si res tamē inde tulisti
.i.depdatus s[e] eccl'iam .i.institutio
Si spoliatus es hanc te dicit sacrilegū lex
sequētes retinēt .i.eccl'ie
Istud iudicium conseruant atria templi

s^e dei .i.Iesus
Si quis in ecclesia percussus vulnere siue
.i.ponat͛ ibi interdictū
Morte sit. officium diuinum cesset ibidem
q̄usq3 .i.eps recōciliat
Donec presul eam renouet noto violenter
.i.tumultuatio
Sancta sepultura sit mortis vulnere lesa
nō admittat͛ s^e ab antistite
Interdicatur donec prius hec renouetur
.i.vales s^e snia excōicatōis
Si potes et non des eodē fune ligatus
s^e iuuāt ꝓ illo pctō
Nil lachryme gemitus confessio. sed dare prodest
rē sacram s^e loco aufers tal' pctōr
Sacrū de sacro si defers sacrilegus es
rē nō sacrā s^e loco .i.sacrilegus
Non sacrū si de sacro fers diceris idem
s^e aufers s^e loco s^e crimine
Et sacrum de nō sacro macularis eodem

Hic autor ponit aliud documentū volens si aliquis violat eccliam ꝑ coitum vel ꝑ gadium. vel ꝑ ignem vel ꝑ furtū aliqua bona ab ea subtrahēdo vel ꝑ spolium violēter rapiendo talis est sacrilegus ꝛ astrictus vinculo anathematis. nec lachryme nec gemitus nec quicq3 taliū pt illi ꝓdesse nisi restituat ꝑus que abstulerat. ideo excōicandus est vt ꝑ excōicationē ꝯpellatur ad restitutionem Subdit vlterius dicens si aliquis in aliqua ecclesia interficiatur vel ledatur ibi debet suspendi diuinū officiū sic ꝙ in ea nō debet fieri celebratio missarū ꝛ alioꝝ diuinorū officioꝝ nisi ꝑ dn̄m epm reconciliet͛. et si cimiteriū est violatum ꝑ interfectionē alicuius. tūc ibi debet suspendi sepultura ecclesiastica donec etiā ꝑ epm reconciliet͛ Subdit vlterius ponēdo regulas generales de sacrilegio dicens. omnis sumēs rem sacraz de loco sacro erit sacrilegus. etiā sumēs rem sacrā de loco nō sacro erit sacrileg⁹ similiter qn̄ sumit rem non sacrā de loco sacro etiā est sacrilegus

Primo notādū ꝙ sacrilegiū sic diffinit͛. Est sacre rei violatio vel eiusdē rei vsurpatio. vt qn̄ aliqs violat vel vsurpat rem sacram talis est sacrileg⁹

Scdo notandū. ꝙ sacrilegiū interpretat͛ quasi rei sacre lectio vel vsurpatio vel destructio. Et ꝯmittit͛ tripliciter. Primo rōne ꝑsone. vt si aliqs misit manus violentas in clericū talis dr̄ sacrilegus Secūdo modo sacrilegiū ꝯmittitur ratione loci. vt quādo aliquis violat locum dei seu locū sacruz talis meretur dici sacrilegus. Tercio ꝯmittitur ratione rei ablate ab ecclesia. et fit tripliciter. Primo quando sacrum tollitur de sacro. verbi gratia si aliquis reciperet calicem ab ecclesia ille ꝯmitteret sacrilegiū. Secūdo committit͛ sacrilegiū quando sacrum tollitur de non sacro. vt si aliquis reciperet

calicē de domo sacerdotis ille iterū ꝯmitteret sacrilegiū. Tercio cōmittit qn̄ nō sacrū tollit de sacro. verbi grā. vt si aliqs recipet pecuniā de ecclesia ibi ꝯmitteret sacrilegiū. nā eccl'ia est sacra. pecunia vero nō sacra

Purpura cortine vel vestes ecclesiarum
Non exercere debent vestis laicorum

Ad templum currens latro publicus aut homicida
Aut spolians illud manet indefensus ab illa

Adiutor vel consultor vel opere malefactis
Distribuens talem penam paciuntur et ipsi

Hic ponit aliud documētū dicēs q purpura cortine vel vestes ecclesiarum nō debent accomodari nuptijs laicorum. Rō huius est. qr hmōi vestes sunt ꝯpate ad laudē dei ⁊ sanctorum eius Sed qr aliud debz attribui deo ⁊ aliud hoībus. igit laicis nō debēt ꝯcedi ornamēta ecclesiarum. Subdit vlterius dicēs Si aliquis latro vel homicida vel spoliator curreret ad ecclesiam ille manet ibi indefensus. Etiā adulteros ⁊ defensores eorundem. sed alij malefici vtuntur libertate eccl'ie

Notandū pmo q latro ⁊ publicus spoliator currēs ad eccl'iam nō defenditur ab eccl'ia Pro quo notandū q oīs malefactor currēs ad ecclesiā nō dz trahi ab eccl'ia. sed tn̄ ab illa regula excipit publicus latro ⁊ nocturnus spoliator q̄ pn̄t trahi ab eccl'ia Et rō est. qr ipi auxiliū legis inuocant sinistre vel inane. qr legē derelinquūt. sed tn̄ hō liber si ad eccl'iam fugit ipe dz ibi defendi ⁊ nō dz trahi ad mortē vt ad mēbrorum mutilationem sed tamē ipe debet lesis satisfacere

Secūdo notandū est circa pdicta. dubitat si religiosus offendit clericum vtrum tenet ad tantā penitentiā sicut secularis. Rūdetur p distinctionē vel ille offensus est religiosus vel non si est religiosus ⁊ lesio non est enormis tunc potest absolui a suo supiori vtputa ab abbate vel priore vl gardiano Si aūt lesio est enormis tunc indiget absolutione sedis aplice.

Tercio notandū ⁊ modum dubitationis. an mulier pcutiens clericum committit sacrilegiū vel non. Respondetur p distinctionē. vel clericus est temptās mulierē vel non solo verbo vel facto ⁊ verbo simul. Si solo verbo ⁊ mulier percutit clericum sentētie vinculū incurrit Si aūt verbo ⁊ facto simul ⁊ tunc cum pcutit vinculū sententie nō incurrit. Attamē dicūt doctores sacre theologie q nō est incōueniēs q tal' mul'r petit absolutōe.

Ultimo est notandum Dubitatur vtrum aliqs qui pcuteret rusticum credens ipsum esse clericum cōmittat sacrilegiū. Respondetur q non. qa quis credit eum esse ⁊ non est clericus tunc illa intentio non facit eum cōmittere sacrilegū. licet ipse percussit eum

ſpᵉ aliqua .i. viro ꝯtradicēte
Femina res proprias inhibente viro moritura
.i. teſtamētū facere ſpᵉ bonis ſpᵉ vir
Eccleſijs legari poteſt cōmunibus ille
.i. ꝯtradicēte ſpᵉ mulɼ aſſignet
Defendente nihil veſtes quibus vtitur. he ſunt
ſpᵉ quos ꝓprijs laboribꝫ acq̄ſiuit
Res proprie vel ſi nummos hec habet ſpeciales
.i. ꝯſentiēte ſpᵉ de rebꝫ cōibus
Permittente viro poterit dare femina quid vult
ſpᵉ rebus .i. ꝯtradicentibꝫ
Vir de mobilibus pueris obſtantibus atqꝫ
.i. vxor ſua teſtamētū facere diſpoſitꝰ ad mortē
Coniuge legare poterit pro ſe moriturus
.i. infirmꝰ ſpᵉ extūs nō vꝫ
Eger ſignatus ⁊ diues ſi nequit ire
ſpᵉ ſcē terre
Ad terram ſanctam cuius ſignum tenet in ſe
.i. pueris cōtradicētibꝫ ſpᵉ pecunie
Inuitis poterit tranſmittere ſummam
ſpᵉ ſummā .i. in ꝓpria ꝑſona
Quam deportaret ſi perſonaliter iret
ſpᵉ anteqꝫ ſummā dirigat .i. in vtilitatē
Si moritur terre ſancte vertantur in vſum

Capl'm aliud in quo autor vult determinare de teſtamētis Et trahū
tur ex tali caplo tria documēta Quoꝝ primū tale eſt ꝙ femīa nō pt aſſig
nare teſtamentū viro ꝯtradicēte te niſi haberet ꝓprias res vel ꝓprios nū
mos Subdit ſcd'm documentū dicēs. ꝙ vir pt aſſignare teſtamentū mu
liere ꝯtradicēte ⁊ etiam pueris Et ſolū eſt verū de tribus mobilibꝫ: qꝛ ſi
vellet legare domū totā tūc mulier pt reuocare Deinde ſubdit terciū do
cumentū dicens Si aliqͥs feciſſet vota ad loca ſanctoꝝ ⁊ incideret in infir
mitatē magnā ita ꝙ viā nō poſſit attingere tunc totā ſummā pt mittere
quā ꝑſonalɼ potuiſſet illuc cōſumpſiſſe. Et ſi ꝑus moueret anteqꝫ illam
ſummā illac deſtinaret tūc illa ſumma dꝫ verti in vſum pietatis
Primo notandū quid ſit teſtamentū Vn̄ teſtamentū ſic deſcribitur
Teſtamentū eſt noſtre volūtatis in his q̄ poſt mortē fieri volumus exp̄ſ
ſio Et dꝛ notāter (poſt mortē) quia ſi fieret an̄ mortem tunc non diceret
teſtamentum ſed magis legatum
Scd'o nota ꝙ teſtamtū fit duobꝫ mōis Prio in ſcripto ⁊ corā idoneis
teſtibꝫ. In ſcripto qn̄ eligit executor. ⁊ ad h̄ vocant teſtes idonei. Et ſcri
bitur carta ſub ſigillo cū ſigno publico Scd'o teſtamētū fit qn̄ vocant te
ſtes idonei ⁊ executor exigitur idoneus ſine carta
Tercio notandū. lrā dr ꝙ mulieres maritate non poſſunt facere teſta

mentum de rebus cōmunibus absqꝫ cōsensu viri. Pro illo est sciendū ꝙ res sunt in triplici differētia. qꝛ q̄dam sunt res mulierib9 appropriate vt sunt eaꝝ vestimenta ⁊ pepla capitis Alie sunt res viro appropriate ⁊ alie sunt res vtrisqꝫ appropriate. Et de p̄mis mulier p̄t legare viro ꝯ tradicē te. ⁊ h̄ dꝫ fieri cū moderatōe ne vir grauet̄ in onere matrimoniali

Quarto notandū Si aliquis decūbens prompte p̱deret loquelā. et si testamentū libenter assignaret. ⁊ ꝓpter carentiam loquele non potest dicere seu exp̄mere. sed ille decubens sciens scribere scriberet intentum testamenti Tunc ibi dubitatur vtrum hoc testamentuꝫ tenet vel non. Ibi respondent doctores iuris ꝙ sic. scꝫ tale testamentum est legatum seu tenet ad tantū ac si vocetenus expressisset. quia per sola signa homo potest legare testamentum suum

Quinto est notandū. Si aliquis sacerdos decederet tunc ibi dubitatur quid de rebus suis esset agendū Respondet̄ sub triplici distinctiōe. vł ergo ille sacerdos haberet bona ecclesiastica tantū vel bona matrimonialia tantū vel illa bona sunt simul mixta. Si p̄mo modo tunc sacerdos de istis rebus non potest facere testamentum. quia bona ecclesiastica succedunt solum ecclesie ⁊ successoribus eius. Si secundo modo tūc sacerdos de eis licite potest facere testamentum. ⁊ etiam de istis que proprijs laboribus acquisiuit. Si autem illa bona sunt mixta tunc debent diuidi ita ꝙ prima pars illius debet venire ad vtilitatem episcopi. secunda pars ad vtilitatem ecclesie. tercia pars ad vtilitatem pauperum. quarta pars ad vtilitatem suorum amicoꝝ. ⁊ non debent illa bona dari ad manus amicis quia al's iniuste procederent circa ista bona ea retinendo. sic ꝙ non verterentur partim in vsum ecclesie ⁊ partim in subsidiuꝫ pauperum. modo si hoc fuerit tunc graue peccatum cōmitteret̄. ⁊ omnes prelati potētes huic crimini resistere ⁊ non resistunt sunt rei in tali crimine. ḡ bona sacerdotum vtiqꝫ f̄m illā iusticiā in q̄ttuor ꝑtes dn̄t diuidi vt p̄dictum est

Ultimo notandū est. dubitatur vtrum vsurarius manifestus potest facere testamentum. Ibi respondent doctores ꝙ non nisi ipse vsurarius satisfaciat prius de vsuris. vel quod ad minus cautionem sufficientē prestat de satisfactione ⁊ vsuris

sp^e vir .i. duas vxores tali noīe
Qui duxit binas mulieres bigamus hic est
talis hō sic dictus .i. ad ordinē sacerdotiū
Bigamus admitti non debet in ordine sacro
sp^e puellā sp^e m̄rimonialr sp^e incorrupta
Corruptam si duxisti pro virgine non te
.i. iste .i. remouet
Error hic excusat quin pellet ab ordine sacro
.i. an̄ matrimoniū cognouisti. sp^e m̄rimonialr
Quam deflorasti si duxisti minus obstat
.i. legittie duxisti ꝑ verba de futuro
Si desponsasti binas et noueris vnam

sp^e ad sacros ordines
Jn tali casu procedere non inhiberis
.i.puella .i.castitatis
Uirgo tibi nupta si virginitatis honore
.i.p̄uata .i.an̄q̄ sp^e carnal'r
Prespoliata prius fuerit q̄ noueris ipsam
sp^e idē nescis .i.hac deceptōe
Jstud et ignoras ista non fraude teneris
sp^e carnal'r illo noīe diceris
Si cognoscis eam quin bigamus inde voceris
.i.castitatē sp^e aliquā icorruptā
Si votum casti facias ac inde puellam
sp^e mr̄imonial'r .i.infringēdo
Duxeris intactam quia votum transgrediendo
.i.trās̄gressus .i.p̄sbiteratus
Preuaricatus es inde tibi sacer ordo negatur
sp^e mulieris post obitū talis hō
Huius post mortem tu bigamus esse probaris
.i.vxor in aliq̄ fornicatōe maīfesta
Si tua sit coniunx in adulterio tibi nota
sp^e te sp^e mulieri post adulteriū .i.eris
Cōmiscendo sibi sua post probra bigamus extas
sp^e mulieris .i.adhereat
Si dictum crimen huius sic pendeat z lis
.i.iura carnalia sp^e mulieri .i.exigēti
Debita carnis ei reddas de iure petenti
notū sit sp^e adulteriū sp^e viro tal'hō sp^e ipō
Si sonat hoc idem de te sis bigamus ex te

Jstud est aliud capitulum huius tractatus in quo magister prosequitur determinare de bigamo dicens. q̄ ille dicitur bigamus qui accipit duas vxores successiue. z nullus talis debet admitti ad sacros ordines. Deinde subdit alia documenta dicens. Si aliquis accipit corruptam virginem z credit esse virginem ea mortua non potest attingere sacros ordies nec ille error eum excusat. Sed si ipsemet deflorasset eam z postea sumeret eam legittime tunc hoc minus obstaret Subdit secundum documentum dicens. Si aliquis desponsasset se ad duas mulieres z solū vnā cognouisset ille non inhibetur procedere ad sacros ordines Terciuz documentum est. Si aliqua puella est tibi nupta que prius est spoliata honore virginitatis. z si cognosceres eam inde voceris bigamus. Quartum documentum est. Si tu fecisti votuz continentie z postea natura instigante accipias vnā intactā puellam tunc tu eris p̄uaricatus q̄ sacrū ordinē nō potes attingere z post mortem illius eris bigamus reputatus

Ultimū documentū est. si mulier tua est publica adultera te sciente. ꝛ si cō miscueris ei eris bigamus. ꝛ hoc idē de te viro est intelligendū si trāsgredieris thorū legittimū. ꝛ licet ipa est publica adultera tamē ea postulāte debita carnis a te de iure debes ei reddere. qꝛ postulans in temporibꝰ ꝛ alijs circūstautijs prohibitis peccat ꝛ non reddens.

¶ Primo notandum. q̄d sit bigamus. vñ bigamus sic definit̄. Est psona irregularis que ꝯtrahit cum vna. ꝛ dein̄ cum reliq̄. Sed bigamia sic definitur. est irregularitas ꝓcedens ex federe ꝯiugali vel ex aliquo illi annexo. vel est viciū ꝓueniens ex diuisione carnis. eo ꝙ vnio viri ꝛ mulieris fcat vnionē christi cum ecc̄ia. que vnio omnino est simplex. ꝛ sic bigamꝰ dꝛ a bis qđ est due ꝛ gama mulier q̄si duas habēs mulieres. vel aliquis occupatus cū duabus mulieribus. ¶ Secundo notandum. illud vicium fit multipl'r Primo quādo aliquis ꝯtrahit matrimoniū cum vidua tunc talis dꝛ bigamus. Secūdo fit quādo aliq̄s recipit duas mulieres in diuersis ꝑtibus ꝛ ꝑtibus. sic ꝙ qñ vna morit̄ ꝙ tunc aliā ducat Tercio illud viciū fit quando aliquis ducit duas mulieres siml'r ꝛ semel ꝛ mittit sibi eas copulare Quarto fit quādo aliquis habet vnā vxorem de iure ꝛ aliā sine iure Verbi gratia vt ille qui hꝫ vnam vxorem legittimā ꝛ aliā cui ꝯmiscetur carnal'r ille dicit̄ bigamus. Quinto quādo aliq̄s ꝯmiscet̄ sue vxori quā scit esse adulteram. sic ꝙ post adulteriū reddat illi iura ꝯiugalia ille erit bigamus. Sexto quādo aliq̄s credit se cōtrahere cum ꝟgine ꝛ cōtrahit cū muliere. iste errorr non excusat eum q̄n vtiq̄ȝ erit bigamus. Et istis sex modis fit bigamꝰ qui diligenter sunt cosiderandi. nam sunt necc̄arij. qꝛ nullus talium in ordinibꝰ sacris ꝓcedere p̄t ¶ Ultimo nota. dubitat̄ si aliq̄s cognosceret virginem añ matrimoniū cū qua postea ꝯtraheret matrimoniū. vtrū ex hoc fiat bigamus. ꝛ videt̄ ꝙ sic. quia talis nō duxit virginē sed corruptā. g̈ talis erit bigamus. Ad hoc r̄ndetur ꝙ talis nō est bigamus. qꝛ talis non diuisit carnem si saltem scit eā cognitam solū ab eo ꝛ nō ab aliquo alio viro. si ꝟo cognita est ab aliquo alio viro tunc censetur bigamus

post h̄ dicere sortilegia
Hinc ego deberem recitare superstitiones
supstitiōes insipiētes ꝯdemnant̄
Quas faciunt homines stulti quibus inficiuntur
corrigi hoīm
Simplicitas poterit compesci stulta virorum
doctorū .i. ꝯpellat sc incātatōe.
Si quis sortilegas compescat ab hac mulieres
neq̄cias mulier
Sectas ꝛ trufas harum qui scribere vellet
sc ille trufas
Non compleret eas vitulorum pellibus octo
haꝝ mulieꝝ innūerabiles stulticijs mulieres
Stulticie mille vel plures sunt quibus ille

potiunt̄ ꝑ mortali pctō estimant̄
Utuntur mortis pro labe tamen reputantur
.i.irātus mgr̄ ꝯphēdere
Clericus aut scriba non est qui poscit habere
incātationū mulierē
Harum noticiam tm̄ manet hec apud istam
stulticijs enūeratis
Non est consilium de talibus enumerandis
ꝑ qꝛ tal' stulticia celi maris
Nanqꝫ caret numero veluti stelle vel arene
mulieres ꝯpellāt̄ .i.ab ill' incātatōibꝫ
Ne compescantur desistere talibus. et nil
iubet doctores sacri vinculū excōicatōis.
Quod docet ecclesia faciunt sententia banni
incātatrices corrupte puniant̄.
Has contra detur deprehense corripiantur
.i.arti⁹ mulierū neqcie
Strictius vt harum stulticie reprimantur.

Istud est vltimum capl'm huius tractatus. in quo magister ꝓsequit̄ de
terminare de sortilegijs dicēs. ego deberē post illa iam dicta enūerare incan
tatōes quas aliq̄ stulti hoīes faciunt quibꝫ ipi inficiunt̄. ꝛ ipa simplex stulta
simplicitas virorum pt cōpesci. sꝫ quis tn̄c cōpescet incantatrices vt desi-
stant ab hac stulta simplicitate. q̄si diceret nullus. Et si q̄s vellet scribere
trufas harū mulierū: ille nō possꝫ illas scribere in octo pellibꝫ vituloꝝ. quia
stulticie tales sunt vltra numerū. Et nō est aliquis clericus vel scriba tam
doctus q̄ potest cognoscere modos incantionū. ꝛ iō nō est aliqđ ꝯsilium ꝙ
tales modi enumerent̄. ꝛ iuxta illas incantatrices seruant̄. qꝛ sunt innūerabi-
les sicut stelle celi ꝛ arene maris. ꝛ tales incātatrices ꝯpescende ꝛ ꝯpellen-
de sunt a talibꝫ desistere. ꝛ nisi desistat dꝫt acriter anathematizari ꝛ corrigi
vt earum malicia deprimatur.
¶ Notandū pro illo. q̄d sit sortilegiū. vn̄ sortilegiū sic definitur. Est que-
dam supsticiositas vel ars diuinandi vel futura inuestigandi. vn̄ diuinare
idē est quod futura inuestigare. ꝛ sic diuinatio ē ignoti seu futuri inuestiga-
tio. Et merito tal' subtilitas nō dꝛ scia. qꝛ est de numero maloꝝ. sꝫ oīs scia
est de numero bonorū honorabiliū. vt patꝫ in prohemio libri de aīa
¶ Scđo notādū. autor vult ꝙ tot sunt spēs sortilegij q̄t sunt stelle celi ꝛ are
ne maris. ꝛ illas non declarat ne audiētes operentur istas. iō tacite nobis de
eis determinat. Est tn̄ sciendū ꝙ quoddā sortilegiū fit in terra. q̄ddā in aq̄
q̄ddā in aere. q̄ddā in igne. q̄ddā in mortuis. q̄ddā in garritu auium. ꝛ cijs
spēbus Sortilegiū quod fit in terra dꝛ geomantia. ꝛ dꝛ a ge grece qđ est
terra latine. ꝛ mātos diuinatio quasi diuinatio facta in terra. Sed qđ fit in
aqua dꝛ hydromātia. ab hydros grece quod est aqua latine. ꝛ mātos diui
natio. q̄si diuinatio facta in aqua. Sed qđ fit in aere dꝛ aremātia. ꝛ dꝛ ab ae-

re z mãtos diuinatio. Sed qd fit in igne dr piromãtia. a pir quod est ignis et mãtos diuinatio. Sed qd fit in morte dr nigromãtia. z dr a nigros grece quod est mors latine z mãtos diuinatio. Et talis diuinatio fit qñ mortui cogũtur z ꝯiurantur resurgere z ad interrogata respõdere. Sed qd fit in aspectu auiũ dr auspiciũ. z dr ab auis z spicio. qd in simplici nõ est in vsu. et valet intantũ sicut video qsi futura vidẽs z cognoscẽs in aspectu auium. Sed qd fit in garritu auiũ dr auguriũ. z dr ab auis z garrio quod ꝑcat auẽ clamare qsi futura cognoscens ex garritu auiũ Et sunt multe alie spẽs que scribi nõ possunt z inhibite sunt. z ergo omẽs qui istis insistũt peccãt mortalr. vnde dt scũs Augustinus. qui omnibus istis insistunt sciunt se fidem dei diminuisse. z iram dei grauiter incurrisse.

¶ Tercio notãdum. dubitatur vtrum clericus potest facere experimentum Respondetur sub distinctione. quia si illud seu tale experimentum fit ꝑ aliquam certam sciam. vtputa ꝑ astronomiã z nõ ꝑ inuocatõem demonũ aut scias prohibitas tunc licitum est fieri. Sed si fit ꝑ inuocatõem diabolorum vel ꝑ coniuratõem tũc est illicitum fieri. quia iste qui facit tale experimentũ obligat se eterne pene. ¶ Quarto notandum. dubitatur de laicis qui faciunt in medio chori z mittunt cantare missam pro defunctis: z hoc ꝓ tanto vt petant mortem suorum amicorum vel inimicorũ. vtrum ibi sit sortilegium. Respondetur ꝙ talis laicus dz ab ecclesia grauiter puniri ꝓ tali facto quia est sortilegium. Sed si talis hoc faciens est sacerdos tunc ipse debet incarcerari z ab officio suo suspendi. ¶ Quinto notãdum. dubitatur vtrum isti committũt sortilegiũ qui dicunt quãdo eis obuiat lepus vel monachus in via tunc habẽt difffortunium. vel quãdo de mane sicut in cathedra sancti petri ꝑmo apparet passer. tũc dicũt se habere fortunã. sz si apparet eis cornix. tũc dicũt se hře diffortuniũ. Ibi rñdetur ꝙ ibi in veritate est magna species sortilegij. z hoc credẽtes mortalr peccant. z sunt excõicandi z debent satisfacere de illo. z nisi satisfaciant obligant se eterne damnationi

¶ Ultimo dubitatur de mulierib9 q̃ dicũt angelũ ꝑtrãsire cãpos z dianã deã paganorum siluas z de innumerabili multitudine mulierum sup qsdã bestias equitare. zcẽis trufis vtrum h sit spẽs sortilegij. Dõm ꝙ est grauis spẽs sortilegij. qz angelus sathane triũphat in eis. z trãsfigurat se in angelũ lucis. z sic mulieres decipiuntur ꝑ angelũ sathane z nõ est mirũ. qz mulieres sũt debiles z instabiles in aĩo. z ꝯparantur aq̃. qz sicut aqua facilr transit z labitur. sic z mulieres faciliter ruunt seu labuntur in sortilegiũ z in sectas hereticas.

i. ꝓuidus / i. pctã / ꝑ ꝯfessionẽ.
Sit circũspectus dum crimina presbyter audit
ꝯfitẽtes / ꝑsona / s. sit / ꝑsona
Circa personas. que pauper. debilis. z que
sciẽs / i. ignara / diues
Sana vel infirma locuples vel in ordine sacro
i. robusta / debilis / i. aliena
Fortis vel fragilis in corpore. que peregrinã
s. z dz videre / i. portãdo
Que sit deuotã. que sit minus apta ferendo

.i.pn̄iam .i.pctis s^e illō mēsuret pctis
Penam pro vicijs totum moderetur in ipsis
ↄfessor subueniēs pctis medicinas
Presbyter occurrens vicijs medicamina contra
s^e ↄfitētes ad e penas purgatorij
Imponens et eos ad purgatoria mittens
s^e pſbyter .i.meli⁹ .i.ad celū ↄfitentē
Si nequit vtilius ⁊ ad vlteriora reducat
.i.pctā ſʒ corriget ppli publica
Crimina non zelet plebis manifesta sacerdos
.i.pn̄iaʒ agat iustū emēdet pctā
Donec peniteat. ⁊ vt est dignum luet ipsa
.i.misericordie pctōꝝ
Presbyter ostendat vultum miserantis. ⁊ istis
Leuia preponat si dispensat. alijsqꝫ
Dulcia proponat quibus est leue fortia ferre
Sobrius ⁊ castus humilis pius atqꝫ pudicus
Simplex ⁊ prudens vt serpens atqꝫ columba
Pacificus mitis discretus presbyter omnis
Hic mortem subeat citius qꝫ crimina prodat
Moribus et vita plebem preluceat iste.

Iste est tractatus qntus ⁊ vltimus pn̄tis libri. in quo ꝓsequit determiare de ↄfessione. ⁊ pmo de circūspectōe ⁊ ꝓuidentia sacerdotis seu cōfessoris. Quō aūt pn̄s tractatus diuidit patebit in ꝓcessu littere. Primo dicit sic ꝙ ↄfessor audiens ↄfessionē debet eē circūspectus circa ꝑsonam ↄfitentē. vtrū talis ꝑsona sit pauꝑ vel diues debilis vel fortis. digna vel indigna. nobilis vel ignobilis. stulta vel sapiens. Et vtrum sit apta ad agendū pn̄iam difficilem vel non. Et ſm has circūstantias dʒ pn̄iam moderare. ⁊ dʒ ꝑsonis penitētibꝫ dare remedia cōtra peccata. ⁊ debet eas inducere ad agendū penitentiam. Et si vlterius nequeat agere pn̄iam tūc debet eas remittere ad purgatorium. Subdit alia documēta de prudentia ⁊ sapientia cōfessoris dicens. ꝙ pſbyter nō debet reuelare crimina aliquoꝝ. sicut vsurarioꝝ predonū ⁊ alioꝝ consiliū. sed debet eas inducere vt agant pn̄iam. ⁊ dʒ eis ostēdere faciem misericordie. Et si qs desperaret illi debet leuia ꝑponere. ſʒ firmis et stabilibus debet ꝑponere ardua ⁊ grauia Subdit ꝙ qlibet pſbyter vl' cōfessor debet eē sobrius humilis castus pudicus prudēs mitis pacific⁹ ⁊ discretus. Et ꝑus pſbyter dʒ penā mortis subire anqꝫ crimina alicui⁹ secreta

reuelaret. et dʒ excellere alios in vita sua et ceteris bonis operibꝰ

Notandū ꝑmo ꝙ in ꝯfessione duo ꝯsiderant̄. Primo ipsius ꝯfitentis debita dispositio. Scd̄o ipsius audientis ꝯfessionē debita circūspectio. et sic primū spectat ad ꝯfitentē. secūdū vero ad ꝯfessorē. quātum ad ꝯfitentē ꝑmo reqritur ꝯtritio. et hʒ fieri qn̄ hō deplāgit sua peccata vero dolore. qꝛ sine cō tritione nulla est ꝯfessio et remissio. sed debet ea deplangere ꝑus in vniuersali et postea singillatim in spēali nocte dieqʒ lachrymas et gemitus ꝓ ipsis effundendo. Un̄ ps. Per singulas noctes lectū meū lachrymis etc. Secūdo requirit̄ vera humilitas. eo ꝙ ipse ꝯfitetur sacerdoti qui sedet in loco christi. Tercio requirit̄ veritas ꝯfitentis vt ipse intendat dicere veritatē et dimittere falsitatē. Quarto reqritur integritas vt nō diuidat ꝯfessionē. scʒ ꝙ diuersis sacerdotibꝰ ꝯfiteret̄. Quinto requirit̄ ad ꝯfitentē ꝙ eius ꝯfessio sit lucida sic ꝙ fit ꝑ manifesta verba et nō obscura. Quātum ad secūdū qd̄ consideratur in ꝯfessione est ipsius audientis ꝯfessionē debita circūspectio. sic ꝙ ꝯfessor sit ꝓuidus in audiendo. sagax in ponderando. distinctus in iudicando. sapiens in imponēdo penitentiā Unde est vlterius sciendū ꝙ multe circūstantie sunt seruande in ꝯfessione circa ꝯfessorē et ꝯfitentem. Primo sacerdos debet inspicere q̄titatem distinctā numerando peccata. Secūdo debʒ respicere q̄titatem ꝯtinuā que respicit diuturnitatē tp̄is. scʒ vtruʒ talis in vno anno sit ꝯfessus vel in dimidio. vel in vno mense vel in vna septimana et ꝯm illam q̄titatē aliam et aliam debet iniungere penitētiam.

Item notandū illud qd̄ dictū est sic p̄t persuaderi. qꝛ sicut est de medico corporali. sic etiā est de medico spūali. sed medicus corporalis debet inspicere circūstantias morbi. ideo etiā medicus spūalis debet inspicere circūstantias peccati. Maior patet ꝑ sufficientē siītudinē. Minor ꝓbat̄ sic. qꝛ medicus corporalis ꝯsiderat si sunt multi morbi vel vnus tm̄. et ꝯm hoc porrigit medicinam. Sic ergo etiā debet facere medicus spūalis. scʒ ipse confessor iniūgendo penitentiā ꝯm circūstantias peccati. Scd̄o sacerdos debʒ videre q̄litatē quare et qm̄o peccator peccauit. qꝛ sepe ex illo mō aggrauat̄ peccatū. Tercio dʒ inspicere etatē peccantis. scʒ vtrū sit ꝑfecte etatis vel imperfecte. et ꝯm hoc habet iniūgere penitentiā ꝯformē Quarto debet ꝯsiderare sciam ꝯfitentis. scʒ vtrū sit sciētificus vel ignarus. qꝛ sciētifico maior est iniūgenda pn̄ia q̄ ignaro. qꝛ forte ignorat ignarus ꝙ tale pctm̄ tantū ꝑaggrauat. Quinto ꝯfessor debet respicere sexū vtrū sit vir vel mulier. qꝛ ipsi viro maior est iniūgenda pn̄ia q̄ mulieri Sexto debet respicere ꝯditōem ꝑsone scʒ an sit debilis vel sana. an pauper vel diues. et an sit in infimo medio vel summo gradu vel statu. qꝛ ꝯm hoc aliter et aliter dʒ illi pn̄ia iniūgi. qꝛ superbo debet iniūgi humilis oratio. auaro dʒ iniūgi elemosynarū largitio. luxurioso carnis maceratio. iracūdo charitas et dilectio etcetera. Septimo cōfessor debet respicere tempus scʒ in quo tempore sit perpetratum peccatū. scilicʒ vtrum peccauit in tempore sacro vel in tempore non sacro. Octauo debet respicere locum. scʒ an peccator peccasset in loco sacro vel in loco non sacro. quia si peccatum perpetrasset in tempore sacro vel in loco sacro tunc maior penitentia esset peccatori iniūgenda q̄ si perpetrasset peccatum in tempore non sacro vel in loco non sacro

Ultimo notandū ꝙ confessor debet celare peccata manifesta. sed si non

velit aliquis pñiam agere posset eū manifestare corā oī ꝑplo ꝛ ipm repꝑhendere vt ꝑ hoc inducat̃ ad agenduꝫ pniam. Et si esset aliqs magnus pctōꝛ qui desperaret iste deberet induci ꝑ ꝯfessorē ad pniam agendaꝫ allegando misericordiā dei. sic dicēdo. deus gloriosus est multū misericors ꝛ nō vult mortē peccatoris. sed vt agat penitentiā ꝯuertatur ꝛ viuat

manifesta. i. occulta s^c aliq̄

Ublica priuata solemnis erit viciorum

Pena modis eadem vult distingui trib⁹ istis

s^c pñia

Est hec solemnis quam quadragesima seruat

qñ i. eps inducit in tali claustro

Uel dū te presul in claustro mittit vt illic

i. pctā i. mūdat

Impulsus suaprobra lauat. sed clericus illam

degradat⁹

Non facit nisi sit priuatus ab ordine sacro

s^c pnia i. ꝓprio parrochiano

Publica quam quis oui propria dictat manifeste

i. faciat pniam publicā

Ut peregrinetur vel agat penam manifestam

s^c pñia delicta ꝯfiteris

Est qꝫ priuata tua peccata qñ fateris

s^c est ille hō oī die s^c pñiaꝫ ꝑuatā

Secrete. felix qui quotidie facit illam

i. ꝯfessio oris i. pctm̄

Os cor opus labem vitiorum destruit omnem

s^c ꝑnoīatis absit s^c penitēti. ꝓdest

Si tribus his vnum desit modicuꝫ valet illa

s^c in monasterio s^c sacerdos

Inclusus monachus alienus religiosus

inꝑponāt s^c ꝯfessionē audiēdo

Non intromittant se de curis animarum

i. vocati i. ꝑplo

Si non electi fuerint de plebe vel eius

i. epo i. in istis officijs

Presule si sit vt abbas his cōsentiat horum

ꝯueniēter. s^c hō s^c sacerdote

Auditur licite vagus ꝛ peregrinus ab omni

s^c ꝓprius sacerdos i. pctā. s^c sacerdos

Dum tuus assentit tua crimina quilibet audit

In ista parte autor distinguit penitẽtiã dicens ꝙ triplex est pñia. scʒ solemnis publica ⁊ ꝓuata. Solẽnis pñia est quã quis facit corã ꝑplo in quadragesima. vel qñ aliqs per epm inducit̃ ad claustrũ vt ibi agat penitẽtiaʒ et talẽ pniam nõ pt aliqs clericus ꝑagere nisi ꝓus sit ꝓuatus sacro ordine Penitentia publica est quã quis ꝓprio suo ore iniũgit sibi. scilʒ facere peregrinatiõem manifestã. Sed ꝓuata est qñ quis ꝯfitet̃ secrete pctã sua. Et subdit felix est ille hõ qui taleʒ pniam quotidie agit. Subdit os.i.confessio oris .cor.i.ꝯtritio cordis.opus.i. satisfactio. hec tria delent oĩa pctã ⁊ maculas vicioꝝ.et si aliqd illoꝝ trium defuerit penitentia erit modica.i.frustra Subdit ꝑ modũ doctrine aliud notabile dicens ꝙ nullus monachus seu heremita dʒ se intromittere de curis aĩaꝝ nisi ipsis spẽaliter a dño aplico fuerit ꝯcessum vel ab epõ.attamẽ si abbas eoꝝ monachoꝝ ipis ꝯsentiat tunc possunt audire ꝯfessionẽ.⁊ hoc est verũ cũ sit ex ꝯsensu plebani. Subdit vlterius ꝙ quilibet ⁊ peregrinus potest ꝯfiteri cuilibet sacerdoti. Subdit ꝙ licẽtiante pastore tuo quilibet sacerdos pt audire ꝯfessionẽ tuã

Notandũ ꝓmo.littera dt de pñia solemni.⁊ illa fit pro peccatis enormibus.vt est patricidiũ matricidiũ fratricidiũ ⁊c. Et modus huius penitentie habetur in canone.⁊ est talis.volentes penitere solenniter veniãt in capite ieiunij vbi est sedes epi.⁊ repñsentant se ante fores ecclie duris indutis vestib9.nudis pedib9 ⁊ capitib9.⁊ hoc est verũ si est vir.si aũt est mulier tunc ei indulgetur tonsura capitis ⁊ detectio.⁊ debet stare facie declinata ad terram.⁊ sic habitu ⁊ vultu sunt protestantes se esse reos . ⁊ epũs eos ad ecclesiam introducat ⁊ legat cũ ministro septẽ psalmos pñiales ꝓstratos ĩ terram ⁊ lachrymose post hoc surgens ponit aquã benedictã in manũ ꝯfitentis ⁊ cineres capitib9 imponit. Deinde epũs lachrymabili voce sic dicat.sicut adam ꝑ peccatum eiectus fuit de paradiso.sic tu eijciendus es ab ecclesia.⁊ tũc precipit episcopus vt extra eccliam remoueatur.⁊ in transitu episcopus cũ suo clero cantat hoc respõsoriũ.in sudore vultus tui ⁊c. vt habet̃ in genesi.et tũc ille penitens manet eiectus extra ecclesiam vsqʒ ad diẽ cene id est quintã feriã ante pascha.tũc iterũ eo redeũte ad eccliam a ꝓprio suo sacerdote potest introduci .⁊ ipse potest interesse diuino officio vsqʒ ad octauam pasche.sed non ꝯmunicet nec osculum pacis cum christianis sumat. Post hoc iterũ debet manere extra ecclesiam vsqʒ in diem cinerum ⁊ facit hoc tam diu omni anno donec episcopus cũ eo misericorditer dispensat.et dieb9 dominicis se publice ante valuas ecclesie flagellat ⁊ in ciuitate ãte crucem hoc idem faciat.et talis dicit̃ solemniter penitens vt innuit littera. cuʒ dicitur Hec est solemnis

Secũdo notandũ ꝙ quilibet agens pñiam solẽnem erit irregularis. ⁊ hʼ est verũ si talis penitẽtia sit illi iniũcta a iudice.sed secus esset si aliquis ageret talem penitẽiã ex ꝓprio nutu. sicut fecit sanct9 ioãnes baptista ⁊ maria magdalena ꝓpter meram cordis deuotionem.

Tercio notandũ.littera dt felix est ille hõ qui ꝓuatam penitentiã facit quotidie.q2 quotienscũqʒ hõ vulnerat̃ totiẽs indiget remedio medicine.sed hõ quotidie vulnerat̃ ex illo ꝙ quotidie peccat.q2 peccata sunt vulnera anime. et sic hõ quotidie indiget remedio qd remediũ est penitentia priuata.quia ꝑ penitentiã curat̃ aĩa que per peccatum vulneratur.

Quarto notandũ ꝙ monachi ⁊ alieni sacerdotes nõ debent audire cõfessionẽ. qꝛ audire ꝯfessionem ptinet ad ꝓpriũ sacerdotẽ. sed monachus nõ est ꝓprius sacerdos. qꝛ nõ hꝫ curas aĩaꝝ. Pro quo sciendũ ꝙ ꝓprius sacerdos dꝛ multiplr. Primo dꝛ ꝓprius sacerdos qui hꝫ iurisdictõem ordinariã sicut epi vel ꝓprij plebani sunt. Vñ quicũqꝫ ꝯfitetꝛ epo suo a peccatis absoluitꝛ. Scdo ꝓprius sacerdos est qui hꝫ iurisdictõnem pncipalissimã. ⁊ sic papa dꝛ ꝓprius sacerdos. Tercio ꝓprius sacerdos dꝛ qui hꝫ iurisdictõem delegatã. sicut sunt illi qui sunt pˀuilegiati ab epo vel papa. vt dꝛ de fratribꝫ minoribꝫ ⁊ pdicatoribꝫ. sed tñ adhuc isti fratres qñ volũt habere ꝯfessores mittunt eos ad epm vt det eis autoritatem absoluendi. Ultimo ꝓprius sacerdos dꝛ q̇ hꝫ beneficiũ aliqḋ curatũ. mõ quilibet parrochianus ad minus semel in anno ꝓprio sacerdoti tenetꝛ confiteri. qꝛ illius est portare curas aĩaruꝫ Vñ nulli sacerdotũ est licitũ de foro alterius aliquẽ recipere ad penitẽtiaꝫ nisi sit cũ ꝯsensu ꝓprij plebani.

Ultimo notandũ. ꝙ quilibet ꝓpter ignorantiã sui ꝓprij plebani pt aliuꝫ magis intelligentẽ visitare vt in ꝯfessione melius expediatꝛ. sed tñ hoc vtiqꝫ debet fieri cum licẽtia plebani ꝓprij. Ex quo tũc elicitꝛ ꝙ nulli sacerdotũ est licitũ de foro alterius aliquẽ ad penitẽtiã recipe nisi cũ licentia sui plebani

s^{c} hõ — s^{c} curato
Presbyter infirmus absente suo petit omnem
s^{c} habere — s^{c} sua pctã
Quem poterit sibi presbyterum cui confiteatur
.i. pt hꝛe — s^{c} simplex
Non habeat laicus confessor vel mulier sit
s^{c} aliquẽ — s^{c} crimina — ꝯfitendũ
Ad baptisandũ vel probra cordis fatendum
.i. in extrema necẽitate
Mortis in articulo sufficit omnis homo
s^{c} hõ — ꝓ pctõ
Quiuis consilium dare pro facto valet illud
.i. autoritate supioris — .i. firmũ
Nomine prelati fit vt ille ratum tumat ꝙ
s^{c} ꝓpriꝰ — alˀs
Fecit confessor alioquin non valet illud

Si confessorem te fecit episcopus esse
.i. peccatis — inũge
Pro vicijs penas inflige. sed excipiũtur
.i. excõicatõe — ab eoꝝ vicijs
Qui sunt in banno quos non soluas aliquãdo.

Nec de solemni pactu quid pertinet ad te.

in articlo mortis ĩponas infirmũ
Qui sit in extremis tunc iniungas.et eundem
.i.ad papã deus .i.sanũ h̄ est qñ ꝯualuerit
Ire papam dominus dum saluum fecerit ipsum
.i.grãde pctm̄ .i.absoluat
Factum solemne sibi solus papa resoluat

Hic autor ostendit quibus sit ꝯfitendum suo vero p̄sbytero absente.q2
ꝑus dictũ est ꝙ nulli sit cõfitendum nisi ꝓprio sacerdoti.Et hoc idem ma-
gister declarat magis dicẽs.si tuus p̄sbyter est absens tũc tu infirm⁹ exi-
stens potes ꝯfiteri cuilibet sacerdoti.ꝛ d̄r si infirm⁹ nõ p̄t hr̄e clericũ tũc cõ
fiteat̄ laico.si nõ põt habere laicũ tunc põt cõfiteri mulieri cã necessitatis.q2
in articulo mortis q̄libet põt baptizare ꝛ etiã ꝯfessionem audire.hoc tñ fie-
ri debet in noie p̄lati.i.superioris.al's ꝯfessio nõ valet.Subdit dicẽs.si eps
dat tibi autoritatẽ.tũc tu potes cuilibet iniũgere pñiam ꝓ peccatis.ſ3 aliis
qui sunt excõicati in aliquib⁹ causis nõ potes dare absolutõem nec etiã de
bes te solemno facto intromittere.nisi hoc fieret in articulo mortis.q2 in illo
casu potes te intromittere solemni facto iniũgendo pñiam pro aliq̄ peccato
enormi.ſ3 tamẽ hoc debet fieri sub ꝯditione.vt si cõualeat ꝙ papam adeat
pro absolutione seu episcopum.
¶ Notandũ.littera dicit ꝙ laici pñt audire cõfessionem. Cõtra nulli est cõ
fitendũ nisi illi qui habet autoritatem.ſ3 laicus nõ h3 autoritatem.igitur ꝛc̄.
Maior nota est de se.q2 autoritas req̄ritur in ꝯfessione.Sed minor pat3 in
hoc dicto.quoꝝ remiseritis pctã ꝛc̄.ꝛ hoc dictũ solum intelligit̄ de aposto-
lis ꝛ successorib⁹ eorũdem.ſ.de presbyteris.In oppositũ est lrã.ꝛ etiã habet̄
Iacobi caplo secũdo vbi d̄r.ꝯfitemini alterutrũ pctã vestra.sup hoc d̄t glo
sa.ꝙ hoc dictũ nõ intelligitur solum de sacerdotib⁹.sed etiã de laicis. Prop
ter quod dubium notandũ ꝙ clauis est multiplex.Prima est clauis autori
tatis.ꝛ illã habet solus deus.q2 solius dei est dimittere pctã.ꝛ illa est clauis
ꝓpter obstacula regni celestis.Secũda est clauis excellentie.ꝛ illa clauis de-
betur iesu christo qui nos liberauit a morte eterna.ꝛ illa est clauis ꝓpter ob-
staculum reatus eterne pene.Tercia est clauis ministralis.ꝛ illa debet̄ sacer
dotib⁹ ꝛ p̄latis ecciarum qui habẽt soluere ꝛ ligare.ꝛ illa est clauis ꝓpter ob
staculum pene tẽporalis.Quarta clauis est ex virtute dei.ꝛ illã habet qui
libet bonus christianus.ꝛ ergo ne hõ moriatur incõfessus hõ põt confiteri
cuilibet christiano.Ex hoc sequit̄ correlarie ꝙ hereticis ꝛ paganis nõ est cõ
fitendũ.sed quãdo nõ possunt haberi christiani homines tunc sufficit sola
ꝯtritio cordis cum proposito confitendi. ¶ Secũdo notandum.diceret
aliquis.quare laico est cõfitendũ.Respondet̄ ꝙ articulo nccitatis incumbẽ
te nõ gratis est confitendũ laico.ſ3 multis de caus̄.Primo vt ꝯfitẽs infor-
metur.q2 si in tp̄e nccitatis nõ est sacerdos pñs.si tunc ꝯfiteret̄ laico tũc ipe
ab eo aliqual'r posset infirmari ad ꝯtritõem cordis.q̄ ꝯtritio oĩa sua pctã
deleret.Scd̄o ꝓpter orõe3.q2 tal' ꝯfessor tenet̄ rogare ꝛ orare deũ ꝓ eo Ter
cio ꝓpter satisfactõem.q2 o3 eũ hr̄e scandalũ ꝛ erubescentiã erga laicũ.q̄ eru-
bescẽtia est maxia ps pñie.q̄re p3 ꝙ tp̄e nccitatis nõ g̃tis est ꝯfitendũ laico
¶ Tercio notandũ.dubitaret aliq̄s an ꝑ scriptũ nũciũ vel ꝑ ꝓcuratorẽ ali-

quis possit ꝯfiteri. Et videt꞉ ꝙ sic. qꝛ ꝯfessio est suo ꝓprio sacerdoti pcti reue
latio. sꝫ h pōt fieri ꝑ nūcium vel ꝑ lrās. g̊ ꝛc. Scđo sic ꝓbat꞉ idem. ꝯfessio dꝫ
fieri ꝓprio sacerdoti vt ꝑus dictum est. sed sacerdote exn̄te lōge ab infirmo
pn̄t illi pctā scribi ꝓpter nimiā distantiā loci. igit꞉ sequit꞉ ꝙ pt̄ ꝑ scriptū ꝯfite
ri. In oppositū est scūs Aug⁹. dicēs. q̇ ꝑ seipm̄ peccauerit ꝑ seipm̄ peniteat
Itē ꝓprio ore fit ꝯfessio fidei ad Rhomanos septio vbi sic dꝛ. ꝓprio ore fit
ꝯfessio pcti. Respōdet꞉ inq̄ntū ꝯfessio est actus sacramētal' diuine institutio
nis tūc nō dꝫ fieri ꝑ scriptū nec ꝑ nunciū. sed tp̄e ncc̄itatis ille actus est meri
torius. Per hoc ad argumentū pmū rn̄det꞉. licet ꝯfessio est pcti reuelatio.
tn̄ vltra hoc requirit꞉ debitus modus ꝑ circūstātias causatus. Ad scđm ar
gumentū dꝛ ꝙ ꝓpter nimiā distantiā seu absentiā ꝓprij sacerdotis q̇libet ho
mo potest ꝯfiteri cuilibet sacerdoti quē hr̄e potest in articulo mortis

¶ Quarto est notandū. si sacerdos sciret pctā ꝯfitentis tūc dubitat꞉ vtrū
ille ꝯfitens dꝫ illa pctā adhuc manifestare illi. qꝛ ꝯsuetudo est iā multoꝝ ho
minū q̇ solent dicere. q̄ ego soleo facere oīa sunt vob̄ nota. Rn̄det꞉ ꝙ dꝫ ma
nifestare. qꝛ licꝫ sacerdos sciuit illa pctā. tn̄ hoc nō fuit ꝑ modū iudicis ꝛ nō
sciuit ea ꝑ ꝯfessionē. iō tal' hō de nouo sua pctā tāq̄ꝫ ꝑo iudici dꝫ mãifestare

¶ Ultimo notandū. sacerdos hn̄s executōeꝫ absolutōis ab ep̄o nō dꝫ sol
uere ex sn̄ia excōicatōis. qꝛ null⁹ dꝫ soluere ex sn̄ia excōicatōis nisi qui fert
sn̄iaꝫ excōicatōis. sꝫ tn̄ si eēt in sn̄ia canonis. tūc ep̄s hꝫ eū absoluere. Un̄ ex
illo seq̇tur ꝙ simplex sacerdos hn̄s autoritatē ab ep̄o nō pt̄ soluere aliquē
ab int꞉dicto vel ab irregularitate vel a sn̄ia excōicatōis nisi peteret ꝙ absol
uat eū a sn̄ia excōicatōis. sꝫ ille casus nō noiat'r expmit꞉. tn̄ nō trāsit cū auto
ritate. Et g̊ dicūt oēs iuriste ꝙ null⁹ dꝫ absolui nisi sit in articl'o mortis po
situs. qꝛ tūc q̇libet simplex sacerdos pt̄ eū absoluere sub tali ꝯditōe ꝙ si ꝯua
leat ꝙ tūc vadat ad epm vel ad dn̄m ap̄licum ꝙ absoluatur

.i. pctā ꝑtinēt .i. ep̄i autoritatē.
Rimina sunt quedam que spectant presulis ad vim
dn̄i ap̄l'ici sacerdoti absoluēdi.
Vel pape quorum tibi non datur vlla potestas
.i. q̇ coit cū ꝯsanguinea ꝟginē interfector
Incestum faciens. deflorans. aut homicida
destructor sacraꝝ reꝝ
sacrilegus. patris percussor. vel zodomita
.i. epm adibis si fuisti incēdiari⁹ sacri loci
Pontifiem queras. papam si miseris ignem
.i. lesisti clericū .i. symoniac⁹.
Si percussisti clerum. symon ve fuisti
.i. lrās ap̄licas ad papā
Vel si falsasti bullam pape simul ibis
hō fetum opp̄mit
Qui partum suffocat. aut que neglexerit eius
i. ꝓpriū fructū sᵉ tal' infans ex negligētia
Infantem mater quocunq̄ꝫ modo moriatur

alicui⁹ cū violētia s^e p̄ plem
Si pater aut mater violenter leditur. aut si
s^e hō pctm̄ extra spēm tráditōem.
Qui brutale nephas facit. aut infert perditionem
.i. herū .i. occidit
Si proprium dominū perimit. vel in ecclesia sic qui
.i. q̄ facit sacrilegiū in eccl̄ia
Sacra ledit grauiter. vel qui mechatur. ꝛ ille
ꝓpriam ꝯsanguineā carnal'r cognoscit
Qui matrem cognatam polluit atq; sororem
.i. epi ꝑtātem pctā talia egerūt
Presulis arbitrium licet occulte subeant hi
s^e aliquē ꝓpriū p̄sbyteꝝ inuenire.
Si confessorem preter te possit habere
.i. pctā p̄sbytero ꝯsanguinea vl' focaria
Non sua probra tibi tua confiteatur amica
qd̄ dictū est mīstrandis
De sacramentis idem intellige dandis

Hic autor ponit alios casus spectātes ad papā vl' ep̄m dicēs. ꝙ q̄dā sūt crimīa q̄bus se nullus cleric⁹ simplex h̄z intromittere. s; spectāt ad papam vel ep̄m. Quoꝝ p̄mū est. faciēs incestū. scd̄m deflorās ꝟginē aliquā nō p̄t absolui a simplici sacerdote. Itē nec homicida nec sacrileg⁹ nec ꝑcussor patris vl' mr̄is. nec zodomita. nec ꝑcutiēs clerū. nec falsari⁹ q̄ falsificat bullas pape. nec mulier q̄ suffocat ꝓpriū puerū. nec iste q̄ cognouit carnal'r suā ꝯsanguineā. oēs tales iā enumerati nō p̄nt absolui a simplici sacerdote. s; debēt mitti ad papā vel ep̄m. Et sciendū ꝙ illa metra (Nō sua ꝓbra ꝛc̄) ſm aliq̄s stāt in fine. sic ꝙ autor innuit talē doctrinā ꝑ ea ꝙ nullus dꝫ audire ꝯfessionē sue ancille vel amice vel amasie dūmodo ille p̄nt habere aliū ꝯfessorē. Et eodē mō intelligendū est de oībus aliȷ̇s sacramētis ꝯferendis. Aliȷ̇ textus illa metra h̄nt circa p̄ncipiū sic ꝙ autor ꝑus p̄mittit notabile ꝑ modū doctrine. ꝛ deiñ casus enūerat. Et rō illius notabilis est ista. q2 amasia vl' amica si ꝯfiteretur amico tūc nō haberēt erubescentiā vel verecundiā. ꝛ q2 erubescētia seu verecūdia est maxima pars pn̄ie. iō alteri poti⁹ dn̄t ꝯfiteri.

¶ Notandum. magister enumerat plura peccata quorum solutio nō pertinet ad simplicem sacerdotem. vnde de vno peccato magis est penitendū q̄ȝ de alio. quia de quanto peccatum est enormius de tanto homo pl⁹ ligatur ad confessionem vt ad satisfactiōem illius peccati.

¶ Item notandum. triplex est peccatum. scȝ peccatum culpe. peccatum pene ꝛ peccatum damni. ꝛ huic triplici peccato opponitur triplex bonum. scȝ bonum honestum. bonum delectabile. ꝛ bonum vtile. quia peccato culpe opponitur bonum honestū. ꝛ peccato pene opponit' bonū delectabile. ꝛ pctō damni opponit' bonū vtile. ꝛ de tali triplici bono habet' primo ethicoꝝ.

¶ Tercio notanduȝ. ꝙ malum dꝛ vtile dupl'r. p̄mo ꝓpter eius ꝯsideratio-

nem. qꝛ dũ maluꝫ considerat᷑. tunc bonũ in eo citius eligit᷑. qꝛ duo opposita iuxta se posita magis elucescunt. Scd̃o malum est vtile ad ordinatõem. qꝛ bñ ordinat. quia ordinat ꝙ punit᷑ iniusticia ⁊ diabolus in inferno

¶ Quarto notandũ. in lrã dꝛ ꝙ nullus dꝫ audire ꝯfessioneꝫ sue ancille vel sue amasie si ip̃a posset habere alibi cõfessorem. tñ illo nõ obstãte si hoc fierꝫ ꝙ absolueret eam absolutio staret. ⁊ ideo illud dictũ solum est cõsultũ. q̇a ꝙ hoc nõ fiat est vtile ꝓpter hoc qꝛ ip̃a ꝯfiteret᷑ sine verecũdia ⁊ erubescentia. quod nõ debet fieri

¶ Ultimo notandũ. multi sunt casus in q̇bus homo nõ tenetur ꝓprio sacerdoti ꝯfiteri. Primo tp̃e nccitatis. vt in articulo mortis. qꝛ vt sic homo p̃t cõfiteri vt supra dictum est. Scd̃o tp̃e peregrinatõis. qꝛ peregrinus ad quẽcunqꝫ locũ venerit põt petere absolutõem si cõfitetur. Tercio quãdo hoĩes sunt obcessi in aliqua ciuitate. vel quando q̇s intrat iustũ bellum. vel qñ vadit pro mercimonijs. qꝛ isti nõ pñt hr̃e ꝓpriuꝫ sacerdotẽ igit᷑ possunt alijs cõfiteri. Quarto si sacerdos nõ sit verus pastor sꝫ forte symoniace est adeptꝰ Quinto si sacerdos est suspẽsus ab officio Sexto si sacerdos cẽt excõicatus. Septĩo qñ sacerdos ꝯmittit luxuriaꝫ cũ aliq̃ muliere. tũc illã ꝑsonã nõ dꝫ absoluere nec tal' dꝫ illi ꝯfiteri. Rõ qꝛ si tal' ꝯfiteret᷑ illi nullã haberet erubescẽtiã q̃ est maxĩa ꝑs pñie. g̃ tal' dꝫ ꝯfiteri alteri. Octauo si aliq̃ ꝑsona p̃sumpserit de sacerdote ꝙ forte eã affectaret in h̃ casu etiã nõ tenet᷑ ꝓprio sacerdoti ꝯfiteri. sꝫ dꝫ petere licẽtiã ꝙ apud aliũ sacerdotẽ ꝯfiteat᷑ ꝓpter h̃ ne illud qđ dat᷑ in medicinã det᷑ in periculũ

i. crimina ꝯfiteris tua
Dum tua peccata dicis confessio ꝙ sit
plena nos raymundus
Integra consulimus festina frequens ⁊ amara
i. partita ꝯfitearis
Integra ꝙ non sit diuisa simul fatearis
i. om̃e pctm̃ i. omittas s[c] est factũ s[c] hoĩes
Omne scelus. nil abscondas. quo tempore. per quos
i. fecisti pctm̃ fecisti in q̃ loco cũ q̃ ꝑsona fecisti
Egeris hoc quottens vbi cum quo quomodo quare
s[c] ꝯfessio i. pctm̃ ꝑpetratũ
Si sit amara scelus factum ꝙ non iteretur
s[c] ꝯfessio velox i. decesseris
Sit ⁊ festina quia nescis quando morieris
augmẽtat᷑ i. cũ pñia pigre pñiam
Crescit peccatum cum pena. tardius illam
crudelior i. ad
Si facis. ⁊ grauior venerit conuersio christũ
s[c] de vita grẽ p̃ueniat i. hora mortis ꝯsciа maculata.
Proijciens si te rapit hora nouissima tunc mens
tormẽtoꝝ locꝰ pena i. ꝓpter quã cãm
Detrabit ad loca qui tuus est dolor. vnde notandum.

.i.velox pniam ꝯplendā.
Nil tibi quin fueris festinus ad hanc faciendam
ꝯfessio .i.sedula s^e p pctm̄ ꝯfessionē
Ista frequens tibi sit. quia dum cadis hanc iterando
p pn̄am .i.a sacra cōione
Surgis atq̧ nouus homo sis a corpore christi.
.i.in dictamie
Te scelus enorme compellit iudicioq̧
ꝯfessoris .i.cogeris .i.in egressu eccie
Presbyteri stabis arceris limine templi
tā diu recōciliatōis ꝯplete .i.pctā mūdata
Donec eat tempus quo fuit digne proba lapsa
s^e ꝯ ꝯfessor sit
Accusans munda directa sit ꝯ manifesta
s^e ꝯfessio distribuēs
Et sit discreta discernens pura morosa
s^e ex q̄ hō cecidit p supbiā .i.in fide
Sit simplex humilis confessio plena fidelis

In ista pte ponit quosdam casus obseruādos in confessione dicēs. nos ꝯsulimus ꝙ quādo aliq̄s ꝯfiteat̄ sua peccata clerico.ꝙ talis ꝯfessio dꝫ esse integra festina frequēs ꝯ amara.sit integra ita ꝙ nihil p̄termittat̄ etiā sit abscondita.s.vt nō reuelet̄ p ꝯfessorem etiā exp̄matur quo tpe fuit factū tale pctm̄. Etiā p quos ꝯ quotiēs ꝯ in quo loco:ꝯ cū quo.quare ꝯ qūo. Et ipsa etiā sit amara.sic ꝙ pctm̄ ꝯfessum nō reiteret̄. Et sit etiā festina.qꝛ nulli nota est hora mortis Et etiā in mora crescit pctm̄.ꝯ eodē modo crescit ꝯ pena et sic aggrauat̄.quia opꝫ eū aliquotiens corpus christi omittere.ꝯ si illo mō morit̄ hō trahit̄ ad locum ppetui doloris.ꝯ etiā ꝯfessio sit freqn̄s illo modo ꝙ statim quādo hō cadit p pctm̄ ꝙ surgat p pn̄am.ꝯ nō manet in peccato enormi.ꝯ hoc oīno repellit hoīem a ꝯmunione christi. Etiā cōfessio debꝫ eē integra festina accusans nuda directa ꝯ manifesta. Similiter debet esse secreta discernens pura ꝯ morosa.

¶ Notandū primo.littera dt de ꝯditionibꝫ requisitis ad ꝯfessionē. Prima est ꝙ ꝯfessio debet eē integra sic ꝙ vni fatetur oīa sua pctā.qꝛ talis cōfessio nō est integra quādo aliq̄s diuidit eā ꝯfitendo vni sacerdoti vnā partem ꝯ alteri aliā ptem propter erubescentiā. Scdo reqritur ad cōfessionē ꝙ sit festina.i.velox.ꝯ hoc pluribꝫ de causis. Primo ne hō morte pueniat̄.quia nihil certius morte.ꝯ nihil incertius hora mortis. Vn̄ in euāgelio dr.vigilate ꝯ orate quia nescitis diem neq̧ horā. Item ex alio.quia nescitis q̄ hora dn̄s vester venturus sit Exemplū legit̄ de quodā sancto ꝙ illi reuelatū fuit ꝙ aīa alicuius eēt damnata.ille dixit ad aiam. Ach q̄re neglexisti tp̄s misericordie:ita rn̄dit. Ach nullus fuit q̄ ꝓposuit corrigere vitam sicut iā hoīes faciūt fideles. Secūdo ꝯfessio debet esse festina ideo.qꝛ ex dilatatōne pcti ꝯ culpe crescit dilatatio pene. Exemplū hō exercens vnum actū supbie stat-

tim assumit iram ꝛ inuidiã ꝛcʼijs. Tercio ꝯfessio debet esse festina. iõ vt ho-
mo nõ nimiũ tardaret ꝛ in pctõ ꝑseueraret. tũc tarde vel forte nũq̃ ad mi-
sericordiã dei ꝯuerteret. quia ꝯsueta derelinq̃re est difficile. Quarto dꝫ esse
festina ideo. qꝛ tpe sanitatis ꝛ facultatis hõ tenet confiteri. vñ scũs Augu-
stinus. Illic em̃ reꝑitur intentio mẽtis vbi stat vis doloris. mõ in extremis
pn̄a est difficilis. vt supra visum est. qꝛ tunc nõ solum vnũ membrũ pati-
tur. qꝛ om̄ia mẽbra simul. ꝛ g͛ hõ ꝑuentus tali dolore nõ multũ recordatur
de pn̄a. vñ dicit btũs Augꝰ. penitẽtia sera raro est vera. ꝛ si est vera non ẽ
sera. Quinto debet esse festina. i. dꝫ fieri in tpe iuuẽtutis. Vñ quintuplex est
etas hoĩs. s. puericia adolescẽtia iuuẽtus virilitas ꝛ senectus. mõ ad ꝓposi-
tum hõ debet penitere in q̃ttuor etatibꝫ primis. sed q̇ penitet in q̇nta etate
est sil'is illi qui habet q̃ttuor bonas naues ꝛ vnã malã. ꝛ habet bona merci-
monia ꝛ mittit illa deferre ꝑ mare. mõ si ille accipit malã nauim ꝛ imponit
mercimonia sua ꝛ mittit stare illas q̃ttuor naues bonas ociosas ille omni-
no dꝛ fatuus. qꝛ tũc mercimonia cũ mala naui submergũtur. Sic sil'r ꝛ ille
dꝛ fatuus q̇ ꝑtransit illas q̃ttuor etates sine pn̄a. ꝛ ṗmo in q̇nta etate inci-
pit penitere. Item notandũ ꝙ tercio ad ꝯfessionem req̇ritur ꝙ sit amara sic
ꝙ hõ preterita deplãgat cũ cordis amaritudine. ꝛ vlterius cũ proposito nũ-
q̃ intendit ea ꝯmittere. qꝛ si hꝫ ꝓpositum resumẽdi pctm̄ tũc nõ est verꝰ pe
nitens. sed dꝛ derisor pn̄e. ꝛ ergo ꝯfessio dꝫ esse amara sic ꝙ nõ reiteret ipm̄
pctm̄ confessum. Quarto req̇ritur ad ꝯfessionem ꝙ dꝫ eẽ freq̄ẽs. quia quo-
tiens labitur ꝑ pctã totiens resurgere dꝫ ꝑ pn̄am. ꝛ ṗncipal'r de pctõ mor-
tali. Item q̇nto req̇ritur ad ꝯfessionem ꝙ dꝫ eẽ accusans. qꝛ in ꝯfessione hõ
debet se accusare ꝛ nõ excusare. sicut faciunt aliq̇ qui in ꝯfessione culpãt ali-
os hoĩes ꝛ dicũt se hoc pctm̄ fecisse ꝑ suggestionẽ diabolicã ꝛ ꝑ inductõeꝫ
alterius. ꝛ hec nõ est vera cõfessio. qꝛ qui debet se accusare se excusat. vñ sa-
piens. Justus ṗmo est accusator suijpius. ꝛ g͛ sacerdos volẽs celebrare mis-
sam ṗmo facit ꝯfessionem generalẽ in signũ illius ꝙ ṗmo seipm̄ accusat. Itẽ
sexto ad ꝯfessionẽ requirit ꝙ debet esse nuda. i. manifesta vt hõ total'r cor su-
um effundat sicut aquam. vñ psalmista. effunde cor tuũ sicut aquã Et dicit
notãter (sicut aquã) ꝛ nõ sicut lac vel vinum vel oleũ. rõ est quia lac vinum
et oleum relinquũt post se colorem odorem ꝛ saporem. sed h̓ nõ facit aq̃ Sic
etiã cõfitens dꝫ effundere cor suũ sicut aquã ꝛ nõ sicut lac quod relinquit
post se colorem. nec sicut oleum quod relinquit post se odorem. nec sicut vi-
num quod relinquit post se saporẽ. Unde sciendũ. color tunc manet in cõ-
fessione qñ pctor dicit pctã ꝛ occasiones pcti omittit. i. cãs q̃re talia pecca-
ta ꝑpetrata sunt vel q̃ intentõe. Odor aũt tunc manet in ꝯfessione quãdo
quis cõfitetur pctã sua ꝛ omittit scandala acta circa talia pctã. qꝛ peccans
multipl'r committit scandala. ṗmo ad sui ꝑsonaꝫ. qꝛ tunc pronior redditur
ad peccandum. Secũdo cõmittit scandalum quo ad personam cũ eo com-
mittentem peccatum. Tercio committit scandalum quo ad homines qui
vident vel audiunt. quia tunc tales etiam mouentur ad peccandum. mo-
do quando aliquis omittit illa scandala ꝛ sola peccata confitetur. tunc ibi
manet odor in cõfessione. Sapor etiam manet in confessione. vnde tunc sa-
por dicitur manere in ꝯfessione quando quis confitetur peccata ꝛ diuturni-
tatem peccati omittit. Item septimo requiritur ꝙ confessio debet esse direc

ta. Unde sciendum q̄ duplex est confessio.q̄dam est directa ꝛ vera.ꝛ que⸗
dam indirecta ꝛ nonvera. Directa confessio est quādo quis confitetur per
seipm̄.Indirecta autem est quando quis confitetur per alium. Octauo et
vltimo requiritur.q̄ confessio sit secreta.Sed circa illud dubitat̄. nam dice
rēt quis tamen etiam dictum est q̄ debet esse manifesta.quomodo ergo si⸗
mul possunt stare duo opposita.sc3 secretum ꝛ manifestum. Respondet̄ q̄
sic debet intelligi.confessio debet esse manifesta quo ad eradicationem inten⸗
tionis.ꝛ nō debet esse sophistica.quia nudis ꝛ eradicatis verbis confitens
debet sua peccata exprimere.ꝛ ꝯfessio debet esse secreta ꝛ nō clamorosa q̄ ad
prolationem verborum.q2 nullus d3 clamare qn̄ vult cōfiteri

s^c seq̄ntes iterū pctā ꝯfiteri
Hi casus tibi dant tua rursus probra fateri
inexptus ꝯfessor ꝓprij sacerdotis
Si tuus indoctus est presbyter.eius adibis
.i.licētia sacerdotē exptior ꝓprio sacerdote
Consensu reliquum qui sit sapientior illo
s^c ꝓpri⁹ sacerdos sc3 epm̄ vel aliū p̄latū
Si non consentit maiorem quere super se
ꝓ pctīs ꝯfessis refutat iterū ꝯfiteat̄
Quicq3 satisfacere spernit rursum fateatur
pctm̄ .s.q̄ nō spectat ad simplicē sacerdotē
Si scelus enorme fuerit tunc altior illud
pn̄iaz īponat .i.ꝓ hmōi gn̄di pctō
Audiat.et penam dictat pro crimine dignam
.i.cū volūtate pctm̄ reiterādi
Inq3 voluntate peccandi qui remanebit
s^c ꝑus rursus
Confessus quod erat iterato confiteatur.
enorme viciū grauā pn̄iam exigit
Prauum peccatum prauam penamq3 requirit
.i.in agone s^c hoīb9 īponere pn̄iam.
Mortis in articulo positis infigere penam
s^c tu ꝯfessor pctīs demrās s^c illis faciendū
Noli pro vicijs.tamen ostendas quid sit agendum
.i.sani efficiāt̄ egrꝫ si moriūt̄ eoꝝ
Sit.si conualeant his subueniant ꝛ amici
deuota hūiles el'yna corpm castigatio
Missa .preces.dona.ieiunia quattuor ista
redimūt .i.purgatoriū
Absoluunt animas quas purgans detinet ignis.

Hic magister ponit quosdam casus in q̄bus hō pctā ꝑus ꝯfessa tenet̄
scd̄ario ꝯfiteri dicēs.q̄ ꝓ⁹ o3 hoīe3 iterato ꝯfiteri qn̄ ꝓpri⁹ psbyt̄ est ignarus

et indoctus. tunc dꝫ transire ad aliũ magis scientẽ. sic ꝙ hoc fiat cum licẽtia
ꝓprij plebani. ⁊ si ipe nõ dederit tibi licentiã. tunc potes capere licentiã a su
periori. sił qui spernit pñiam iniunctã sibi ꝓ peccatis suis tal' debet illa pec
cata rursus ꝯfiteri. ⁊ etiã ille qui fuit in volũtate sua pctã velle iterare ille illa
pctã iterato dꝫ confiteri. Subdit ꝙ in articulo mortis alicuius infirmi nul-
lus p̃sbyter dꝫ illi pñiam iniũgere. sꝫ potest illi dicere quid agere debeat si cõ
ualuerit. ⁊ poterit illi dicere ꝙ si veniat de illo morbo ꝙ veniat ad ipm̃ Sub
dit ꝙ illa q̃ttuor. missa: p̃ces: elemosyna: ⁊ ieiunia absoluunt aĩas de purga
¶ Primo notandum. ꝙ in q̇nqꝫ casibꝫ aliq̇s potest iterare cõfes- (torio
sionem. p̃mo si ꝓprius sacerdos est ignarus. Scd̃o si ꝓprius sacerdos nõ ha
buerit autoritatẽ. Tercio si iterꝝ proponit peccare. Quarto si diuidit ꝯfessi-
onẽ. Quinto si penitentiam sibi iniunctã nõ seruauit.
¶ Secundo notandũ. ꝙ triplex est pctm̃. s. in deum. in ꝓximum. ⁊ in semet
ipm̃. ista tria pctã habẽt tria opa satisfactõis. sicut sunt orões. elemosyne et
ieiunia. quia q̇ peccat in deũ põt satisfacere ꝑ orões. qꝛ ꝑ orões aliq̇s recõci
liet deo. Sed q̇ peccat in ꝓximum põt satisfacere ꝑ elemosynas dãdo eas
paupibus ⁊ ꝓximo suo. Sꝫ qui peccat in semetipm̃ p̃t satisfacere ꝑ ieiunia
et maceratõem corporis. sic eodẽ modo in pñia tria occurrũt Primo culpa
deletur. scd̃o gratia diuina infundit. tercio peccata remittunt. ⁊ sic istis tribꝫ
correspõdent tria opa satisfactionis. s. elemosyna orõ ⁊ ieiuniũ. nam deletõ
ni culpe corrñdet orõ. quia orõ fit ad delendũ culpam. sed infusiõi grẽ corrñ
det elemosyna. sed remissioni pcti corrñdet ieiunium ⁊ corpis maceratio
¶ Tercio notandũ. lrã dicit ꝙ illa q̃ttuor. missa: p̃ces ⁊c. valẽt ad satisfac-
tõem. Pro quo notandũ ꝙ satisfactio est triplex. q̇dam est ꝓpria ⁊ volunta-
ria. q̇dam volũtaria tm̃. ⁊ q̇dam ꝓpria ⁊ nõ volũtaria. Satisfactio ꝓpria et
volũtaria simul est ista quã facimus in presenti vita pro peccatis nostris. nã
dicitur propa. quia ꝓ nobismetipis fit. Et dr̃ volũtaria. quia hõ volunta
rie facit eã. Secũda est volũtaria ⁊ nõ ꝓpria. ⁊ est ista quã nos facimus pro
redemptõe aĩarum in purgatorio exñtium. qꝛ anime exñtes in purgatorio
iuuant suffragijs amicorũ ⁊ christifideliũ. ⁊ sic est volũtaria ⁊ non ꝓpria. qꝛ
homo volũtarie facit. sꝫ nõ pro semetipo. ⁊ sic nõ est ꝓpria. Tercia est ꝓpria
et nõ volũtaria. ⁊ est illa quã aĩe faciũt in purgatorio exñtes. ⁊ dr̃ ꝓpria. qꝛ ꝓ
peccatis ꝓprijs sustinẽt sed nõ est volũtaria. qꝛ cum velle eorũ eẽt tũc liben-
tius ipam nõ vellẽt habere. Item nota. lrã dicit ꝙ dona seu elemosyne orõ
nes ⁊ ieiunia valẽt pro redemptõe aĩarum in purgatorio exñtium Pro q̃
notandũ. ꝙ oĩa peccata mũdi reducunt ad tria. s. ad supbiam: auariciam
et luxuriã. vñ Johes in canonica sic inquit. oĩe eĩn pctm̃ aut est ꝯcupiscen
tia oculoꝝ aut supbia vite. Et cõcupiscentia carnis est luxuria. ⁊ ad illã redu
cit gula. sed cõcupiscẽtia oculoꝝ est auaricia ad quã reducitur accidia. Ter
cium pctm̃ est supbia vite. ad quã reducitur ira ⁊ inuidia. sꝫ de istis tribꝫ mo
dis possumus satisfacere ꝑ tria opa satisfactõis. s. ꝑ ieiuniũ orões ⁊ elemosy
nam. qꝛ per orõem satisfacimus pctõ supbie. sꝫ ꝑ elemosynã satisfacimꝰ pec
cato auaricie. s. dando ipis paupibus. sꝫ ꝑ ieiuniũ satisfacimus pctõ luxurie
et ex ꝯñti gule. mõ ad propositũ si aĩe sunt inuolute his tribꝫ pctis. tunc bo-
nũ est vt subueniamus eis his tribus. s. orõe: elemosyna: ⁊ ieiunio vt citius
liberent a purgatorio. quia inquãtum plus impendimus eis suffragia tãto

citius liberatur de penis purgatorij. Unde misericordiã quã facimus magis indigentib⁹ plus est ponderanda q̃ꝫ illa quã facimus istis qui tm̃ nõ indigent. Uñ psalmista. beatus vir qui intelligit sup̱ egenũ ꝛ pauperẽ. Uñ sciendũ ꝙ ille dꝛ paup̱ qui seip̄m iuuare nõ p̄t. sicut sunt aĩe in purgatorio. ille em̃ nullo mõ possunt seipsas iuuare de pena eaꝝ nisi veniẽte volũtate dei. g̃ eis magis faciendũ est iuuamen de amicis suis ꝛ de bonis que miserũt hic

.i. secreta manifestat pctã
Presbyter occulta non ꝓdat crimina plebis
sᵉ pctã manifestauerit. ꝓuat̃ dĩno officio
Que si prodiderit spoliatur ordine sacro
pñia .i. delicti
In populo pena peccati sic moderetur
nimis paꝝ. pctõ g̃uãt sᵉ ꝓplm
Ne minus aut nimiũ ꝓ crimine sortiant istum
satis est .i. iterũ dicas
Sufficit ne vnq̃ꝫ replices confessa nisi sis
sᵉ pctm̃ .i. resũptio pcti
Lapsus in hoc iterum tũc hec replicatio penam
sᵉ pcti scꝫ in ꝯfitendo
Minuit ꝛ culpam. dũ mutas presbyterũ tunc
repies grãm. pctõꝝ sᵉ eadẽ pctã
Inuenies veniã scelerum totum replicando

Hic autor ponit alia documenta dicens nullus sacerdos p̄t publicare secreta pctã hominũ. ꝛ quicũq̃ꝫ hoc fecerit est ꝓuãdus officio ꝛ dignitate sacerdotali. Subdit etiã ꝙ pñia q̃ est hoib⁹ iniũgẽda ꝓ peccatis debet eẽ moderata sic ꝙ penitens nõ nimiũ aggrauet̃ nec etiã nimiũ alleuiat̃. Subdit dicens sufficit ꝙ semel ꝯfitet̃ sua peccata ꝛ nõ replicet ea in aliqua ꝯfessione nisi perpetrasset iterato. sed qñ aliq̃s replicet eadem pctã que ꝓus ꝯfessus est tũc erit ei maior venia ꝛ hoc est verũ si ꝯfitẽs hoc fecerit ex nimia cura timens aliqua pctã negligere.

Primo notandũ. littera innuit ꝙ ꝯfessio nõ est reuelanda. Rõ hui⁹ est multiplex. Primo rõne honestatis. Scdo rõne nccitatis. Tercio rõne vtilitatis. Primo rõne honestatis. que ꝓuenit ex p̱te ꝯfessoris. qꝛ hoc est honestũ in hoie ꝙ ip̄e celat que debẽt secrete seruari. qꝛ nõ honestus dꝛ qui reuelat non reuelanda. Scdo ꝯfessio non est reuelanda cã necessitatis. qꝛ illa est necessitas obligationis. nam quilibet sacerdos tenet̃ ꝛ obligat̃ celare cõfessionẽ sibi factã. Tercio ꝯfessio nõ est reuelanda cã vtilitatis. naꝫ vtilitas est talis ꝙ eo magis est dilectio ꝛ promptiores sunt ad ꝯfitendũ. qꝛ q̇s hominũ vellet ꝯfiteri si cõfessio eius manifestaret̃. quasi diceret nullus. ꝛ g̊ sacerdos nõ p̄t reuelare ꝯfessionẽ. qꝛ dat̃ hoib⁹ promptitudo cõfitendi.

Scdo notãdũ. dubitat̃ si aliq̃s ꝯfiteret̃ aliqđ secretum qđ nõ esset pctm̃ vtrũ sacerdos possit hoc reuelare. Rñdet̃ ꝙ nõ ꝓpter duplicẽ cãm. Primo ꝓpter remouere cãm diffidẽtie. qꝛ si sacerdos reuelaret tũc cresceret diffidẽtia. Scda cã est ꝓnitas reuelandi. qꝛ ex reuelatõe redderet̃ suspiciosus

Tercio notandū si aliquis sacerdos citaret̄ ad iudicem pro testimonio tūc dubitat̄ vtrū ibi posset detegere ɔfessionē. vt si aliqua promiserat alicui ꝙ velit eū ducere in maritū ⁊ postea hoc negat. ⁊ ꝙ ista cōfiteatur hoc sacerdoti ⁊ postmodū citat̄ ad iudicē ⁊ etiā sacerdos cui ɔfessa est ꝓ testimonio tūc ex illo iam q̄rit̄ vtrū sacerdos debet ibi detegere ɔfessionē vel nō. Et videtur ꝙ sic. q̄ȝ si non detegeret in testimonio tūc fieret ꝑiurus. q̄ȝ aliter diceret q̄ȝ sciret. ḡ videt̄ ꝙ incurreret ꝑiuriū qd̄ est magnū peccatū. Rn̄det̄ per distinctionē. vel ergo iste sacerdos tm̄ scit ꝑ ɔfessionem. vel non. si p̄mo mō tūc nullo mō debet reuelare. Et rō est q̄ȝ sigillū ɔfessionis nullo mō debȝ infringi qd̄ tn̄ fieret si reuelaret. Si aūt nō tm̄ scit ꝑ ɔfessionem. hoc est dupl'r vel ergo scit ante ɔfessionē. vel post ɔfessionē. si scit ante ⁊ postea in ɔfessione. tūc illa obstruit ei os sic ꝙ postea hoc nō potest manifestare. Si autē scit post ɔfessionē tūc ipse tp̄e neccitatis p̄t detegere Alij aūt dicūt simpl'r oppositū licet sacerdos scit ante ɔfessionē vel post tn̄ nunq̄ȝ debet reuelare. Et tūc qn̄ arguit̄ ꝙ ipse fiat ꝑiurus. ibi dicūt ꝙ non. q̄ȝ ipse scit hoc sicut deus ⁊ non sicut hō. modo deus noluit prodere peccata hominū. sic nec ipse sacerdos ꝓdere dȝ. Qn̄ tūc dr̄ ꝙ falsum iurat. Rn̄det̄ ꝙ ipse iurat se hoc nescire inq̄ȝtum hō. ⁊ sic ip̄e nescit ꝓ quo iurat. ideo ꝑiurus non reddit̄ sed scit hoc tanq̄ȝ vicarius dei. ⁊ ergo reuelare non tenetur

Quarto notandū. si aliq̄s ɔfessor ꝑciperet peccatū nocens toti ɔmunitati. scȝ ꝙ aliq̄s ɔfiteret̄ ꝙ vellet subuertere castrū claustrū vel ecclesiam vel vellet tradere ciuitatē vel vellet incurrere heresim. tūc videt̄ ꝙ ille talē casū posset reuelare. q̄ȝ ɔmune bonū est plus tenendū q̄ȝ bonuȝ paucoꝝ. Rn̄det̄ ꝙ lucide hoc peccatū nō est manifestandū. sed posset dicere supiorib' ꝙ vigilarent suꝑ gregē vel ciuitatē ⁊c̄ ne damnū incurrerēt. tn̄ debet obticere ꝑsonā nec illo mō ꝓferre verba vt sic deueniāt ad notitiā ꝑsone. q̄ȝ al's talis ꝑsona periculū mortis incurreret. ⁊ sic ɔfessor fieret irregularis

Ultimo notandū ꝑ modū dubij si aliq̄s ɔfitens esset heretic' vtrū sacerdos deberet reuelare ip̄m. Rn̄detur sub distinctōe. q̄ȝ vel iste acceptat' est heresim vel est inclinatus ad heresim. si solū inclinat' est ad heresim tūc sacerdos dȝ tacere ⁊ eū auertere ſm posse. Sed si acceptat' est sic ꝙ eū auertere non p̄t. tūc ipse p̄t dicere diocesano ꝙ vigilet suꝑ gregē suū. ⁊ tūc ipse diocesanus vigilare debet ⁊ inq̄rere hereticos ne subuertant populū

genitrix — sc mulieri
Si pueruȝ mater oppressum repperit illi
reddat deo — sc talis mulier
Consule ꝙ faciat domino satis. dubium si
i. euentū — securius — peniteat. sc euētū
Casum pretendat est tutius vt luat istum
iponēdo — sc mulieri
Iniūgendo tamen sibi penā. parce si audes
sc mulier — ɔmisit — i. secretū
Talis adulterium si fecit non manifestum
i. spreta. sc suo — i. nō faciat publicā pn̄iam
Ne suspecta viro sit non luat hoc manifeste

scz sui mariti s^e adulteriū
Huius post mortē luat illud sufficienter
mulieres .i.adimplere tēp⁹ pnīe
Matrone iuuenes possunt explere carenas
ī māsionib⁊ s^e mulieres
In domibus proprijs licet he non egredientur
talem pniam vel silēm agāt
Jeiunant orant iaceant in stramine nudis
.i.trāseant i.ısilicijs indute
Incedant pedibus ⁊ vadant siliciate
pter illos labores
Pretera plures sunt emendando labores
s^e laborib⁊ s^e mulierib⁊ s^e modus penitēdi
Jstis vtantur est his via talis honesta

Hic ponit alios casus de pnīa dicens.si aliq̄ mulier inuenerit puerū oppressum iuxta se.isti mulieri iniūgenda est penitentia vt satisfaciat pro oppressione pueri.licet etiam sit dubium vtrum ille puer est oppressus vel sit mortuus morte naturali.semp tamen tutius est q̄ agat penitentiam Subdit consequenter.si aliqua mulier ꝯmisit adulterium secrete.tūc illi mulieri iniungenda est penitentia occulta.sed post mortem mariti sui debz portare dignū onus penitentie .Jtem subdit q̄ iuuenes matrone possunt carenas adimplere in domib⁊ proprijs.⁊ licz he nō egrediantur de domo debent tamen ieiunare in pane ⁊ aq̄ ⁊ in straminib⁊ iacere.⁊ nudis pedib⁊ ambulare ⁊ multos alios labores facere.

Primo notandū.q̄ licet mulier dubiū habeat de oppressione pueri tamē nihilominus illi iniūgenda est penitentia ꝓpter cautionem.qꝛ in duob⁊ dubijs semp tutior via est eligenda .et etiam penitentia illi iniūcta iuuat eam q̄tum ad tēporalia bona si p ipām ille puer non est oppressus

Secūdo notandū q̄ mulieri ꝑ adulterio non est iniungenda publica penitentia.et hoc est verū si adulteriū non sit manifestū. sed tamen post mortē mariti sui legitimi ṗt illi iniūgi penitētia publica . Et rō ē qꝛ ex publica penitentia maritus eius posset eam cognoscere esse adulteram qd esset malum

Tercio notandum q̄ iuuenes mulieres possunt adimplere carenas in proprijs mansionib⁊.scz ieiunando .orando. in straminibus dormiendo.nudis pedib⁊ ambulando.silicia induendo.⁊ similia faciendo.sed non debent transire ad partes faciendo peregrinationes.qꝛ si peregrinatōes in longinquas partes facerent.tūc plura possunt eis ꝓuenire sic q̄ possunt defraudari p viros ad actum luxurie exercenduz ⁊ sic de alijs malis.ideo non debet eis iniūgere peregrinationes facere

īfirm⁹ mulier
Eger parturiens et pregnans femina nullum
s^e pnīe dei
Portat onus quia lex ⁊ gratia subleuat illud

sᵉ mulierib⁹ sᵉ mulieres aliq̄ ḡuamine
His non est posita lex: sint ergo sine lege
sᵉ vel in ieiunio .i.iacēs in puerperio
In ferijs sextis edat oua puerpera queuis
.i.oportunū sit .i.infirmis .i.egenis
Quando necesse subest vt in egris pauperibus ve
sᵉ hoīem multi sᵉ hō̄
Unum si plures occidant quilibet horum
.i.vnanimit̄ .i.interfector
Hoc luat insolidum quia quilibet est homicida
.i.patit̄ sᵉ idē ad occidēdū
Quod luit occisor luat hoc qui consilium dat
sᵉ aliq̄ sᵉ hoīb⁹
Uirgo si rapit̄ a pluribus ⁊ violenter
sᵉ ex istis.carnal'r .i.emēdat
Unus cognoscat cā̄ quiuis cōluat illud
sᵉ sil'ib⁹
Sic est de reliquis in casibus omnibus istis

Hic ponit alia documenta dicēs q̄ infirmus hō̄ ⁊ mulier parturiēs siue impregnata nullū onus ieiunij habet.q̄ tales in his casib⁹ absoluūtur a lege. Subdit q̄ talis mulier p̄t in sextis ferij s oua ⁊ lacticinia comedere. ⁊ in cā̄ nccitatis paupes ⁊ infirmi hoc etiā possunt comedere. Subdit si plures hoīes interficiūt vnū tūc quilibet hoꝝ tenet̄ agere pnīam ⁊ luere hunc ⁊ deplangere illud pctm̄.q̄ quilibet illoꝝ est homicida. ⁊ sicut occisor punit̄ sic et ille qui p̄buit ꝯsiliū ad hoc vel auxiliū. Subdit si aliqua virgo fuerit rapta a plurib⁹ ⁊ ab vno solo carnaliter cognita.tūc quilibet illoꝝ tenet̄ agere penitentiā ⁊ deplangere illud pctm̄. Et sic intelligit̄ in sil'ib⁹ casib⁹

Primo notādū.sicut lrā innuit tūc plura sunt genera hominū que non obligant̄ ad ieiuniū. Uñ sciendū q̄ ieiuniū tripl'r soluit̄. Primo quo ad nutrimentū. Scđo quo ad essentiā. Tercio quo ad nutrimentū ⁊ essentiam. Quātum ad nutrimentū tūc isti soluūt qui p̄ueniūt tēpus debitū ꝯmedēdi vel qui nimis delicate preparāt cibaria vel qui magnā solicitudinē ventris hn̄t. Sed illi soluūt ieiuniū q̄tum ad essentiā qui postq̄ comedere inceperūt surgūt de mensa ad aliqđ tempus ⁊ postea rediunt ⁊ iterū comedere reincipiūt sicut.⁊ hoc facere pn̄t serui ⁊ ancille qui non sunt sui iuris. Sed q̄ ad vtrūq̄ soluit̄ qn̄ q̄s sine nccitate ꝯmedit ⁊c̄

Secūdo notandū ꝑ modū dubij.vtrum illi soluūt ieiuniū qui comedūt sucarū vel herbas. Rn̄ det̄ q̄ aliquis comedit ꝯfectū dupl'r. Primo causa reseruatiōis nature. Scđo causā voracitatis.p̄mo modo admittit̄ quia sic ieiuniū non soluit̄ dūmodo saltem moderatim sumit̄.sed secūdo mō soluit̄ ieiuniū.q̄ comedūt ea cōmuniter homines vt magis valent bibere vel vt potus reddatur eis magis sapidus.

Tercio notandū ꝑ modū dubij vtrum isti potatores qui bibūt mane ante

prandiū etiā soluūt ieiuniū. Rūdetur q si talis potator a iuuentute sic con sueuit facere et non cōmode se dimittere posset. sic q si dimitteret timeret ca dere in infirmitatē. tūc tali bene admittitur vnus haustus. et dicūt doctores iuris q solū deberet esse vnus haustus aque. Sed tñ secus est de istis qui nō cōsueuerūt sic facere a iuuentute sua. nam tales soluūt ieiuniū quotiens cunq bibunt ante prandium

Quarto notandū. littera dicit si plures occidant vnū tūc quilibet illorū te netur satisfacere. Pro quo sciēdū q homicidiū est duplex. scz corporale et spūa le. Corporale homicidiū est duplex. quoddā a lingua et quoddam a facto. Homicidiū a lingua fit tripliciter. scz pcepto. cōsilio. et defensione. Precepto sic pilatus fuit homicida christi. qz pcepit crucifigere. Concilio sic iudei fue runt homicide. qz manifestū cōsilium dederūt ad crucifigendū christū. Ter cio cōtingit ex defensione. vt si aliqs vellet interficere illū cū quo transires et posses hoc auertere et nō faceres tūc eris homicida. qz nō impediuisti qd be ne impedire potuisti. Sed ex facto aliqs dicitur homicida qtuor modis. Pri mo pter iusticiā. sicut iudex dicitur homicida qn pter delictū iudicat aliquem ad mortē. et hoc homicidiū fit sine peccato. sed tñ nihilominus incurrit irre gularitatē. Scdo fit causa necitatis. et illa est duplex. quedam est euitabilis et illa non excusat aliquem ab homicidio. Alia est cā necitatis ineuitabilis et talis adhuc est duplex. quedā em est pter ppriam psonam defendendam quedā em est pter res tpales defendendas. si pmo mō sic excusatur ab ho micidio. vt si aliqs transiret campos cui occurreret inimicus vel latro qui eū niteretur interficere et ipe nō posset euadere si tūc talis inimicū vel latronē in terficeret nō incurreret homicidiū. qz vim vi repellere licet. Si aūt fit pro pter res tpales defendendas tūc ipsa non excusatur ab homicidio. vt si aliqs ptransiret viam et videret raptorē volens sibi auferre res tpales tūc iste si occideret raptorē nō excusatur ab homicidio Et rō est. qz proximus tuus plus diligendus est q res tpalis. attamē sm iuristas hoc fallit in vno casu. vt si aliquis intraret heremū et remote esset ab hominū cōmunione et haberet so lum vnū panē. mō si aliquis vellet ab illo cape panē illū tūc talis posset eū defendere tanq ppriā psonam. et si aliū interficeret excusaretur ab homicidio qz si panis reciperetur ab eo sine defensione posset forte mori fame qd esset magnū periculū. Terciū homicidiū ex facto est casuale. et est duplex quod dam adheret rei licite. et sic adheret rei licite. quoddam adheret rei illicite. et tale non excusatur. Quartum homicidium est a facto volūtario. et illud nullo modo excusatur. vt cū homo volūtarie et deliberatione phabita occideret ali quem hominē. et hoc est grande peccatū. et aliquis faciēs tale homicidiū ni si magnā ageret penitētiā visione dei eternaliter carebit. et hoc est verum de fideli homine. sed secus est si aliquis interficeret infidelē saracenū turcū seu hereticū. Sed homicidiū spūale est quadruplex. quoddam fit a corde. et est quādo aliquis odit proximū suū. Unde dicit scriptura. Qui odit pximum suū homicida est. Secūdum fit ex volūtate. vt quādo aliquis suffocat bo nam intentionem. et de quāto intentio est melior de tanto dicitur plus homici da. Terciū fit quādo aliquis diffamat proximū suū verbis. Unde dicit qui dam doctor. O q horribile homicidiū quo proximus per malefica proxi mi honore priuatur. Quartū spirituale homicidiū fit ex facto quādo ali

quis in extrema necessitate non pascit esurientem. Vñ btũs Hieronim⁹. si nõ pauisti tempore nccitatis tũc occidisti illũ q̃ morit̃ fame

pñĳs subleuari
Nolumus a penis iniũctis exonerari
s^e scã cruce. .i. viã. habeãt ɔpleãt
Signatus. donec iter rapiant ⁊ redimãt illud

Pro se mittendo reliquos. et eis sua dando

Debilis atq̧ senex claudus cecus mulierq̧

A cruce se redimant. ait hoc discretio prudens

Qui sancti iacobi vel petri limen adire

Vouerit aut simile q̧ crux hec omnia tollit

Corpore si proprio votum sancte crucis impleret

Soluitur omnib⁹ his intrando religionem

Non cõpeccantes prodas tua dum probra dicis

Horum confessor cognoscat conditionem

Et non personas. parat hoc penas grauiores

Ut cum cõiugibus affinib⁹ ecclesiarum

Personis sanctis viduis et sanguine iunctis

Sed mater et pater frater soror excipiantur

Hic autor determinat de penis cruce signatoꝝ. ſm aliquus dicens aliquem signatum cruce non debet penitentia illi iniũcta exonerari donec iter peregrinationis ad sanctam terrã rapuerit vel ꝓ se mittat aliquẽ dando illi expensas ⁊ premiũ laboris qḋ ipse exponeret si met iret. Subdit homo senex debilis claudus cecus ⁊ mulier debent se redimere a peregrinatõe mittendo aliquẽ ad terram sanctam loco ipsoꝝ Subdit si aliquis vult ire ad limina sanctoꝝ. scȝ ad sanctũ Jacobũ vel ad sanctũ petrum vel ad aliqḋ aliud limen sanctoꝝ. ille ab omnib⁹ his soluit̃ si intrauerit religionem. Subdit aliud documentũ dicens. si aliquis facit confessionem ille non debet ꝓdere secũ ɔpeccantem. sic q̧ diceret ille fuit meus ɔpeccans nominando ꝑsonam noĩe. sed debet notificare ɔfessori ɔditionem illius peccantis. q̧ talis ɔditio multotiens aggrauat peccatũ. vt si aliquis fecit incestũ cum ali-

qua sibi non copulata matrimonialiter. vt cum consanguinea vel cū moni ali. Subdit vlterius ꝙ ab illo dicto excipiūtur pater ꝛ mater. q: si filij pec cant cū eis vel ecōuerso debēt prodi in ꝯfessione.

Primo notandū ꝙ illi qui repetūt crucem et vouerūt ire ad sanctam ter rā vel si sit eis hoc iniūctum in penitentia. tales tenent in ꝓpria persona hoc votum vel talem penitentiā adimplere nisi obstaret rōnabile impedimen-tum. q: tūc ex licentia confessoris possunt loco eorū alios mittere. ꝛ hoc est verum si illud impedimentū est perpetuū. si aūt esset transitoriū et non diu durabile tūc ipsi debent expectare donec illud impedimentum cessauerit ꝛ tūc illam peregrinationem met adimplere

Secūdo notandū. littera dicit ꝙ qui vult absolui a voto peregrinatōis potest absolui per ingressum religionis. Ratio huis est. q: melius est penite re ꝑ totum tempus vite ꝙ̄ ad vnum annū. sed qui intrant religionez omni tempore vite stant in penitentia. ergo quilibet soluitur a voto peregrinatio nis ꝑ ingressum religionis. quod intendit littera

Tercio notandū ꝙ aliquis faciens ꝯfessionem non debet ꝯpeccantē ma nifestare nisi ꝯditio sui ꝯpeccantis aggrauat peccatum Unde si aliq̄s facit incestum cum consanguinea vel alia ꝑsona cum qua fierent nuptie indebi-te ibi ꝯditio ꝯpeccantis aggrauat peccatū. ꝛ sic in tali casu ꝯfitens non debz alicuius nomē exprimere simpliciter. sed solum ꝯditionaliter. scꝫ dicat se fe-cisse peccatū cū moniali. vel cum ꝯsanguinea sua ꝛc̄ꝯ

Ultimo notandū. ex quo homo satisfacere debet ꝓ peccatis suis. tūc sciē dum ꝙ bona sunt duplicia. quedā sunt simplr̄ mortua. quedā nō mortifi-canda. Bona simplr̄ mortua sunt q̄ fiunt in pctō mortali. q: hō existens in pctō mortali ꝙ̄uis posuerit se ad mortis pericula ꝓpter xp̄m nō meret vi-tam eternā. Sed diceres beatus Augꝰ. ꝛ Boetius de ꝯsolatione phie di cunt ꝙ nullū malū manet impunitū ꝛ nullū malū irremuneratū. ꝛ ergo vi det ꝙ hō in pctō existēs faciens aliqđ bonū opꝰ meret aliqđ. Rūdet ꝙ nul-lum bonū manet irremuneratū. q: ꝙ̄uis illa bona nō ꝓsunt illi ꝓ vita eter-na tñ valēt illi ad impetrandū grām terrene sortis. i. ꝓ bonis tpalibꝫ ꝛ ꝓ minutiōe terrene pene Sꝫ bona mortificāda sunt qñ aliq̄s est ꝯfessus ꝛ fa cit bona opa ꝛ aliqñ relabit in pctm̄ tūc illa opa sunt mortificanda. q: ꝑ pec catū mortificant bona opa. ꝛ hmōi bona opa resurgūt quo ad vitā eternaz si pctm̄ dimiserit ꝛ penituerit. sed mortua simpliciter nec prosunt nec resur-gunt quo ad vitam eternam.

sacerdos idicādo pctm̄ scꝫ ꝑ ꝯfessionē pctōris
Confessor nō mōstrādo scelus immo notando
facetū ꝯsuetos
Est satis vrbanū solitos inquirere cursus
foramine i. serpentē
Ex antro trahere colubrem nimis est onerosum
sꝫ cū discretōe inuestigādā pctā i. auditor
Non informator vicij sis sed speculator
i. inocētes dānare
Egros tu sanes sanos occidere noli

venissȝ .i.pctm̄
Si non transisset hominū scelus illud in vsum
articulare esset
Scribere crudele nimis foret et viciosum
s^e pctm̄ enorme scȝ zodomiticū
Hoc paucos homines q̄uis corrumpat absit
s^e pctm̄ s^e ex scripto s^e pctōrib⁹
Quod sit cōmune nimis est qđ sit spēale
ꝯfessore securius
Coram presbytero ꝯfundi tutius esset
s^e toto s^e etnal'r .i.iudicāte
Quā coram mundo damnari iudice christo
s^e in pn̄ti.in futuro .i.pctā
Omne quod est qđ erit tunc tua probra videbit
s^e pctōre.s^e dolor s^e dolor
Te grauis et grauior imo grauissimus illic
.i.pctō .i.recedas
Expectat nisi de facto citius resipiscas
.i.in tua ꝯscia s^e in facie
Atq̄ȝ tuis oculis sis qualiscūq̄ȝ videbis
s^e ⁊ glīa s^e ꝓ nobis pctōrib⁹
Laus tibi sit christe qui tot torment a subisti

Hic autor ponit alia documēta dicens ꝙ ipē ꝯfessor in cōfessione nō dȝ monstrare scelus pctōris sed magis inq̄rere ſm debitū cursum.i.ꝙ in ꝯfes-sione dȝ instigare ꝯfitentē vt ꝯfiteat̄ sua pctā.⁊ hoc videt̄ satis esse vrbanū qꝛ satis laboriosum est serpentē ex antro trahere sed magis debet esse spe-culator ⁊ auditor peccati q̄ȝ informator vicij. Deinde subdit dicens ꝙ ip-se ꝯfitens dȝ oīa sua peccata manifestare sacerdoti.qꝛ tutius est cōfondi co-ram sacerdote q̄ȝ corā oī ꝑplo in die iudicij.nā om̄e qđ est qđ erat ⁊ qđ erit tūc videbūt tua pctā.qꝛ in die iudicij pctā vnicuiq̄ȝ manifestāt̄.vt ex ꝓpria ꝯsciā det se iuste ꝯdēnatū.et ideo respicias tutius de tuo facto.qꝛ post con-tritionē dimittit dn̄s pctōri omnia pctā sua.sed pnīa remanebit donec hō eam ꝯdigne luat hic seu in purgatorio. Subdit o christe sit tibi laus ⁊ glo-ria.quia tot tormenta subisti pro nobis peccatorib⁹.iunge nos ꝑ tuā mise-ricordiam veris gaudijs.

Primo notandū ꝙ sacerdos nō debet indicare scelus pctōris.ꝑ hoc ip-se vult ꝙ ꝯfessor nō debet dicere pctā hominū.sed ꝯfitens met debet cōfite-ri.qꝛ sicut peccator peccauit ⁊ pctā ꝑfecit.ita etiā ea ordinate ꝯfiteat̄ ꝓprio ore.et ipse peccator p̄mo confiteatur de quinq̄ȝ sensib⁹.deinde de septē pec-catis mortalib⁹ ⁊ sic de alijs ſm ordinē.vt pȝ in summa augustini de penitē-cijs.et ibidē dr̄ prout hic in textu satis est ostensum ꝙ graue est colubrem seu serpentē trahere ex antro ꝓprio.qꝛ tūc fit strictū et longū.ex quo elicitur ꝙ ꝯfessor non debet monstrare peccata cōfitentis.sed magis dȝ inq̄rere illa

que sunt fm cōem cursum. Etiā ex istis vbis elicit q ipe sacerdos nō potest scire pctā confitentiū in speali. nisi pus ipe pfiteat ipsa peccata. ꝛ si tunc pfessor audit scelus cōfitentiū. tunc debet hoc bene psiderare vt ipis penaꝫ pdignam p ipsoꝝ pctis iniungat. ꝛ vlterius postꝙ ipe hō tacet dicēs se nō plura pctā pperrasse. tunc sacerdos potest licite dicere aliqua pctā querens a pfitente vtrū fuit reus in istis peccatis. ita tamē q ipemet ore suo cōfiteatur talia q̄ illi pfessor predixit. qꝛ ad remissionē peccatoꝝ reqrit oris pfessio.

¶ Secūdo notandū. querit vtrū homo teneat pctā venialia cōfiteri. Rñdetur quādo homo dubitat de aliq pctō an sit veniale vel mortale tunc tenetur pfiteri. vnde homo ad minꝰ semel in anno tenet cōfiteri oīa sua peccata simul tā venialia ꝙ mortalia. Item nota q pctā venialia multis modis delent. pmo p generalem pfessionem post sermonē. scdo per orōem dominicam. tercio quādo hō pcutit se ad pectus cū cordis deuotōe. quarto p aspsionē aque benedicte. qnto p verā ptritōem. sexto p bñdictōem epi ꝛc

¶ Tercio notādum. dubitatur vtrū peccata venialia puniant in inferno. Respondet q peccata venialia p se nō puniunt in inferno. sed p accñs eo q accñtaliter adijciūtur ꝛ adherent alijs peccatis.

i. pctā multa i. luxurie
Rimina sunt plura carnis secreta. legentem
pturbēt manifestare
Indoctum ne confundant ea scribere nolo
i. gñalis hoibus
Et quia cōmunis est omnibus iste libellus
i. modos peccādi simplicibꝫ reserare.
Nolo vias turpes communibus hic aperire
intelligere vias merito.
Scire tenetur eas licet omnis iure sacerdos
gñis hūani diabolꝰ
Inuector carnis sathanas ꝙ pluribus istam
pctīs sc hō depmit maculas
Infecit maculis felix extorqueat istas
pfessor sc se taliter
Inuestigator caueat ne simplicitatem
hoim i. inficiat hominū
Simplicium frangat ꝛ corda fidelium ledat
i. diuersas i. spēs ptinet
Multas luxuria radices protulit ex se
sc spēs i. enucliare aperte
Quas hic detegere formido tibi manifeste
i. qdā fiūt fm cursum nature naturā manifestare
Quedam nature sunt quedam contra. reserare
pctōꝝ modos i. circūdet fragilē
Horum nolo vias scelus ne circūuallat egrum.

In p̄cedentib⁹ autor fecit mentōem virtualem de pctō enormi. videlicet zodomitico. hic excusat se de ptractatōe eorūdem peccatorū. Et pōt diuidi lrā. qꝛ p̄mo facit quod dictū est. Secūdo assignat causas q̄re illa pctā non debēt scribi ꝛ diuulgari. dicēs p̄mo ꝙ multa sūt pctā carnis occulta ne ista faciant ꝯfusionem lectorib⁹ imperitis tūc nolo ip̄a scribere. qꝛ iste libellus est cōis ꝛ vsu oīm cōpositus. ḡ nolo ip̄as turpes vias luxurie assignare. tamē om̄is sacerdos tenet istas vias scire. qꝛ felix ꝯfessor dꝫ penitentes exquire-re de q̄busdam vicijs ꝛ maculis diabolicis. nā diabolus carnē inficit ꝛ cuꝫ sacerdos sic inuestigat de pctō debet cauere vt nō cōfundat simplicitatem simpliciū hoīm. ꝛ vt corda fideliū nō cōfundat nec ledat. Vn̄ luxuria mul-tas habet sp̄ēs quas non audeo manifestare. quia quedam vicia luxurie sꝫ naturalia. ꝛ quedam contra naturam

¶ Primo notandū. ꝙ autor sp̄ēaliter intendit aliqua ptractare de luxuria. quod est peccatū mortale. ꝛ est inter om̄ia immūdissimū. quia nō soluꝫ ma-culat aīam: immo maculat ꝛ corpus. vn̄ ab ista luxuria multa mala trahūt originē. ip̄a em̄ luxuria est multū dānosa. qꝛ est delectatio momētanea. ama-ritudo ppetua. per quam sensus debilitantur. intellectus obumbratur, p-pria caro confunditur. ꝛ totum corpus destruitur.

¶ Secūdo notandū. exquo multe sunt species luxurie quas recitare p̄icu-losum eēt. quia a tali recitatōe simplices possent trahere occasionē peccādi ergo mgr̄ Raymūdus oēs illas sp̄ēs rennuit ꝛ omittit recitare nullū po-nens tractatū sp̄ēalem de eis vel ptem p̄ncipalem sꝫ incidentalr̄ in q̄busdā metris docet modū ꝑm quem sacerdos debet se regere circa ista pctā in cō-fessione. vt manifeste patꝫ in lrā. ꝛ innuit in lrā quandā distinctōem pecca-toꝝ illius luxurie. videlicet q̄dā sunt hmōi pctā naturalia. q̄dā ꝯtra naturā

¶ Ultimo nota. mgr̄ in lrā ponit vnū documentū. videlꝫ ꝙ sacerdos a lō-ge p̄t inuestigare talia pctā. sꝫ tn̄ in tali inuestigatōne nō dꝫ plane illa pctā detegere. ne vt sic simplices in vicijs informet. sed de pctīs cōib⁹ ꝛ ꝯsuetis pōt magis exp̄sse interrogare vt cōuenientius posset p̄niam ꝯdignā iniun-gere. qꝛ null⁹ medic⁹ pōt sanare vulnera nisi p̄us q̄ntitatē vulnerū ꝛ cū h̄ q̄litatem ꝛ dispōem cognoscat ꝛ ꝯformiter est de ꝯfessiōe. qꝛ nullā p̄niaꝫ p̄t quis iniūgere nisi p̄us sciat q̄ntitatē ꝛ q̄litatem peccati.

criminosum
Ocia diuitie crapule potus viciosum
s^e hoīem — iā enūeratis — s^e bona opa
Defaciunt. ꝛ ab his nisi cessas nil tibi prosunt
modos — ostēdam — .i. interius
Articulos paucos monstrabo. tu tamen intra
ꝯsideras — diuersa vicia
Si sapis inuenias diffusa per omnia membra
maculat̄ — in nocte — .s. illi⁹ pollutōis
Polluitur quandoqꝫ caro. sed causa triplex est
mala cogitatio — .i. sup̄fluitas — s^e inq̄ntū ad naturā retētiuā
Mens turpis crapula. natura sup̄flua carnem

maculāt due pollutōes crimīose.
Inficiunt prime. non vltime sunt viciose
missam aliq̄ ꝑ maꝝ pollutionū
Non inconfessus celebres dum pollueris sic
ꝯfessorē hr̄e nō potes missam
Habueris si non habeas vel eum qui celebrat pro te
s[c] bonū diuinū officiū
Fac aliquid per quod digne pōssis celebrare

In ista ꝑte magister assignat quasdā causas inducētes hmōi vicia. pri/
mo facit hoc. scd̄o ponit vnā distinctōem. ⁊ annectit quoddā documentuꝫ.
ibi (Polluit̄ ⁊c̄) Primo dicit sic. ocia voluptates ⁊ etiā diuitie crapule ⁊ po
tatōes supflue reddunt hoīem viciosum. ⁊ nisi hō cessat ab istis nihil illi ꝓ/
sunt sua bona opera. Subdit. ego mōstrabo paucos articulos. quos si ꝯsi/
derabis multa ex his inuenias ⁊ diuersa vicia. Subdit ꝙ aliquādo fit pol/
lutio in nocte. ⁊ fit ꝓpter tres causas. ṗmo ꝓpter turpes cogitatōnes habi/
tas in die de mulieribꝫ. Scd̄o propter nimias crapulas. Tercio ꝓpter sup/
fluitatē nature. qꝛ forte virtus retentiua est ita debilis ꝙ nō pōt retinere. ⁊
sic natura sagax purgat seipam. ⁊ ṗme due pollutōes inducunt pctm̄. ſꝫ ter/
cia nō. Sed si talis pollutio cōtingit p̄sbytero de nocte tunc seq̄nti die non
celebret missam nisi ṗus cōfiteat̄ vel aliq̄d ferat seu faciat ꝓpter qd̄ celebra/
¶ Notandū. autor ṗus tetigit aliqua de luxuria. ⁊ illoꝝ di/ (re poterit
uerse possunt eē cause inducētes talia. vt g̊ possimus talia fugere cū maluꝫ
nō euitatur nisi cognitū. g̊ magister vult ꝙ luxuria causet̄ ex ocio delicijs di
uicijs crapulis ⁊ potatōibus supfluis que enumerata nō sunt vicia quan/
tū in se. sed sunt vicia q̄ntum ad penitentē. Primū viciū est ocium. vn̄ cū ip
se ociosus aliq̄d opari nō potest tunc peccatis insistit. ergo dt̄ Florista Ocia
dant vicia. ⁊ ergo sancti patres vitabāt sp̄ ocia. quia sp̄ oratiōibꝫ bonis ser
monibꝫ ⁊ alijs hmōi opibus occupati fuerunt. ⁊ ab illo ocio causatur luxu/
ria ⁊ rō natural̄. quia tp̄e ocij humidū qd̄ est mareria luxurie nō consumi/
tur. ergo instigat luxuriam ⁊ suscitat eam. vn̄ dilicie inducūt luxuriaꝫ. vt pꝫ
ꝑ experientiam de actibus ⁊ visionibꝫ deliciosis q̄ inducunt magnam luxu/
riam. Sed diuitie faciunt hoīem viciosum. ⁊ hoc est intelligendū de istis q̄
abutuntur diuitijs. ⁊ ergo dt̄ ph̄s Multi perierūt ꝓpter diuitias. sil̄r domi
nus in euāgelio dicit. Sicut impossibile est camelū ꝑ foramē acus transire.
sic diuitē intrare regnum celoꝝ. ⁊ hoc etiā patꝫ de diuite de quo loquit̄ dn̄s
in euangelio dicēs. hō quidā erat diues ⁊ induebat̄ purpura q̄ petijt guttā
aque porrigi de manu lazari sup̄ linguam suā. Itē crapule faciūt hoīem vi/
ciosum. qꝛ quādo vēter delicatis cibarijs satiat̄ tūc ꝯtinue ad libidinē labo/
rat. Itē potatōes faciūt hoīem viciosum. qꝛ ebrietas maxime viciat hoīem
et ebri⁹ duplici pena puniēdus ē vt dt̄ ph̄s tercio ethicoꝝ. Et g̊ dt̄ ap̄lus.
sobrij estote ⁊ vigilate. crapule ⁊ potus inducūt luxuriā ex abūdantia sup̄/
fluoꝝ humoꝝ q̄ humores luxuriā inducūt ¶ Item notandū. hō diligē/
ter dꝫ custodire sensus suos ne cū eis peccet. ne mors ꝑ fenestras quiqꝫ sen
suū ingrediat̄. qꝛ dt̄ scriptura: q̄ corpis ꝑsus nō custodit mortis additū sibi
reseruat. qꝛ q̄nqꝫ sensus sunt porte mortis. hoc pꝫ maxime ꝑ euā in q̄ oīes

quinqꝫ sensus mors subintrauit. Primo ꝑ visum. qꝛ videndo esum pomi acq̇suiuit. Secūdo ꝑ auditum. qꝛ ꝯsilijs diaboli acquieuit. ⁊ ꝺm eius cōsiliū accepit. Tercio ꝑ odoratum. qꝛ ꝑ eius esum ⁊ odoratum infecta fuit Quarto ꝑ gustum. qꝛ ꝑ ipm̄ gustum dei p̄ceptum infringebat. silr̄ dꝫ de tactu ⁊ h̄ dictum nō est solum reptum in eua. sed in oībus pctōribus mūdi. nā quicunqꝫ damnaꝛ illi mors subintrat ꝑ om̄es quinqꝫ sensus. ideo maxime custodiendi sunt ne ꝑ eos mors eterna subintrat

¶ Item notandum. magister dicit ꝙ triplex est pollutio carnis. vt patz in littera. ⁊ quādo sacerdos aliqua illarū pollutionū fuerit infectus vel pollutus. tunc nō debet celebrare missam nisi p̄us sit confessus. ⁊ hoc dictū maxime est intelligendū de p̄mis duabus pollutionibꝫ. Sed tamē ꝓpter reuerētiam sacramēti. tūc etiā potest intelligi de tercia. s. q̄ fit ex sup̲fluitate nature sed si quis ꝯfessorē nō posset habere statim sequēti die. nec etiaꝫ ꝑ se celebrātem. tunc dꝫ aliq̇d facere ad laudem dei. rō cuius dignificaꝛ ad celebrandū missam. ⁊ postea statim ꝯfessore habito debet confiteri

¶ Ultimo notandū. homo debet custodire cor suum ne aliqua cogitatiōe peruersa maculetur. iuxta dictum sapientis. cum omni custodia cor tuū custodi. quia ab ipso vita procedit si bene custodiatur. si aūt custodia ab ipso trahitur mors intrat. ⁊ ergo dicit beatus Augustinus. Si quis vult saluari debet oīa illa vitare que alliciunt ipm̄ ad peccatum. vtputa ludi diuitie voluptates ⁊ consimilia. sicut sunt omnia gaudia mundana. vt choree. et sic de alijs. quia si a talibus non desistat a peccatis desistere non potest. vn̄ Cum sancto sanctus eris. cum peruerso peruerteris.

Reter nature cursum vir cum muliere
Excedit propria varios modos coeundi
Quorum sunt multi nec dimittuntur inulti
Ore modus proprio sceleris reus exprimat istos
Mandando lesorfieres ⁊ non medicina
Qualiter iste vel hec exurgitet vel agitetur
Luxurijs stimulis nisi conscius hic homo nescit
Hi zodomie ciues sunt hi molles reliquiqꝫ
Sunt in exercitio carnis turpes ⁊ ab vsu
Descendunt. vir fit femina. feminaquoqꝫ fit vir
Vir per se peccat. peccat secum mulierqꝫ

Bestiat ille suū corpus sed beluat illa
Ista viri fit vir et hic mulier mulieris
Pro vice sic vicem reddūt sic sexus vterqꝫ
Mortis in interitum cadit heu ꝙ nemo ruinam
Horum cognoscit sternūtur vulnere ceco
Semen vterqꝫ necat nullo puero pariente
Menstrua si tua sit vel forte puerpera coniūx
Hanc non cognoscas nec tangas turpiter illam
Hi pueri inde nec tamen eis valet vxor
Proijciunt semen alias nec et illud in agrum
Quomodo curares quorū non vulnera scires
Sufficit ecce pudor obstat procedere nolo
Restat longa via satis est dictum sapienti
Qui stimulos carnis nouerit vel quis numerauit
Cetera committo confessori sapienti

Hic determinat autor de pctis enormib⁹ que possunt ꝯtingi hominib⁹ in matrimonio vel etiā inter quecūqꝫ virum ⁊ mulierem. dicens ꝙ nullus hō debet exercere cum muliere ꝑter cursum nature ꝯmunez. qꝛ tales modi variantes cursum nature sunt multi qui nō manebunt sine vindicta. ⁊ oīa talia penitens debet reuelare sacerdoti ore suo ꝓprio. qꝛ nullus nouit talia melius nisi ipse qui perpetrauit illa. Deinde subdit reprehendendo zodomitas dicēs. O vos ciues zodomite qui exercetis exercitia carnis vobis ē ꝯdolendum. Subdit ꝙ quilibet ꝓijciens semen ad locum indebitū. i. ad locum aliū qꝫ in mulierem cadit in interitū mortis. et heu nemo cognoscat ruinam illoꝝ. Deinde declarat illa pctā zodomitica dicens ꝙ tale pctm̄ zodomiticum fit quādo femina coit cū femina ⁊ vir cum viro. vel homo cuꝫ animali irrōnabili. quia in tali casu vir bestiat corpus suū ⁊ similiter mulier et sic assimilantur bestijs. et contingit aliquotiens ꝙ vir cum muliere mutāt loca sua ita scꝫ ꝙ mulier obtinet locum viri. ⁊ vir obtinet locum mulieris. et in hoc facto ambo incurrūt mortem quātum ad anima qꝛ peccant mortaliter. Deinde subdit alloquendo confessorem dicens. quomodo tu con.

fessor potes sanare vulnera tibi non nota. q̄si diceret nullo mō. Deinde excusat se autor dicens q̄ vlterius non est procedendũ in enarratiōe talis peccati q̄uis adhuc multa essent dicenda de talib⁹ peccatis enormib⁹ ꝓpter eorum enormitatem. tamen hec dicta sufficiunt sapienti. Tunc ibi (Menstrua si tua) autor vult q̄ vir non debet coire cum vxore sua menstruosa vel in puerperio existente. q̄r si cognosceret eum ⁊ fetum produceret. talis aut fieret leprosus aut deformis aut cōtinue scabiosus. ⁊ pulcritudo mulieris non prodest sibi. quia qui talia faciũt non proijciũt semen eorũ in agrũ recentem sicut iudas fecit. ergo dicũtur filij iude. Subdit autor ⁊ respondet tacite questioni. posset aliq̄s dicere quare non enarrat autor plura vicia cōtra naturā cũ multo plura sunt. Respondet autor q̄ pre nimia verecũdia plura enarrare nequit nec vult magis inde dicere. sed ꝯmittit hoc ꝯsiderādũ discreto ꝯfessori. qui ꝯfitentem desup instruere habet

Primo notandũ q̄ licet autor hic tangit aliquos modos abhominabiles tamen manifeste nō debent recitari ne indocti ex eis informarent̄ ⁊ malis occasio peccandi daretur. sed debet ꝯfessor ꝯsiderare ꝯditiones cōfitentis ⁊ ẜm hoc modrate ⁊ discrete inquirere ꝯfitentem

Secũdo notandũ. littera dicit q̄ vir ꝑ se peccat in se. Pro quo notādũ q̄ aliquis peccat tripliciter. sc̄z in deum. in proximũ. ⁊ in seipsum. tunc aliq̄s peccat in deum quādo facit ꝯtra eius p̄cepta. In proximũ peccat quando aliquis hominũ aliquem defamat vel innocentem punit. Sed in seipsum peccat quādo aliquis nocet sibi ipsi. sc̄z q̄ resecat vires corporis. ⁊ sic de aliis. vt patet in luxuria. ideo dicit beatus Paulus q̄ omnis fornicator peccat in proprium suũ corpus

Ultimo notandũ q̄ quedā sunt peccata que fiunt ꝑ ꝯcupiscentiā naturalē in fornicatione. ⁊ quedā fiunt ꝯtra naturā. Un̄ sciendũ q̄ pctm̄ ꝑ concupiscentiā carnalē in fornicatione fit inter virũ ⁊ mulierē ẜm cursum nature. sed tñ talis ōpatio est nobilissima cũ regulatim fit iuxta statuta matris ecclie. qd̄ p̄z ꝑ Arestotelē dicentē. naturalissimũ operũ est generare sibi si͠le. Idem etiā d̄r In naturalib⁹ desiderijs pauci peccāt. Sed pctm̄ ꝑ ꝯcuiscē-tiā innaturalē. i. ꝯtra naturā fit quādo aliq̄s hō appetit exercere coitũ cum sibi nō deputato. quia masculus mulieri est deputatus. ⁊ mulier masculo. modo si ꝯtigerit q̄ vir desideraret exercere coitũ cũ viro vel cum bestia tũc tale pctm̄ d̄r ꝯtra naturā ⁊ est peccatũ zodomiticũ ⁊ multũ enorme ⁊ talis hō d̄r esse peior bestia vñ Aresto. in ethicis. hō prauus peior est bestia.

talis īfirmitas sanabilis
O species lepre nunq̄ curabilis aut vix
i. singulare pctm̄ i. pona inimicus
O speciale malũ mors prompta domesticus hostis
i. crudelis obit⁹ hominũ. pctōꝝ i. putredinis
O fera mors mortis scelerum scelus ⁊ fecis o fex
i. detestabilis nequicia se hoim̄
O detestanda rabies hominũ nec in vsum
pessima putredo sup̄ oia vicia
Detestanda lues turpissima fex viciorum

captiuas sᵉ hoīes .i.infernū
In quos illaqueas hos in foueam iacis ⁊ illos
deglutis sᵉ pctōres .i.inferna mittis
Absorbes ⁊ sic viuos ad tartara ducis
.i.nō loquētes
Tu mutos reddis quos inficis ora eorum
.i.claudis .i.pctis .i.verecūdia
Concludis nimis vicijs obstāte pudore
sᵉ ipoꝝ .i.pctm̄ diaboloꝝ
Tu nec eras hominū viciū sed demoniorum
ꝯcessit.imitare hāc pestē
Dic homo quis mihi tibi dedit insidiari
.i.remittere .i.tā grande pctm̄
Indulgere deus tibi vix debet scelus illud
.i.pulcritudo sᵉ deifica sᵉ spēm.creauit
O decus o species hominum quam condidit ex se
oīm rerū in pn̄ti .i.inqrere
Conditor ipse deus nunc expergiscere si te
sᵉ pctis .i.pctōꝝ illoꝝ pniam
Ex his quem tetigit scelerum queras medicinam
cū diabolis damnaris sᵉ pctā
Ne cum demonibꝫ pereas quia demonis hec sunt
sᵉ sunt .i.pseuerandū
Crimina non hominū.restat non ergo morandum
.i.miser sᵉ generalia sis ꝯfessus
Te pudet infelix si crimina confitearis
sᵉ pctis .i.incōsueta pgis
Usus cōmunibus ⁊ ad incōmuia transis
sᵉ pctm̄ incōmune .i.occideris
Vix hoc vel nunq̄ȝ dicis proprio cadis ense
sᵉ pctm̄ .i.occultas.sᵉ tuo
Tu fetidum turpe sepelis in corde sepulcrum
facis.sᵉ tue sᵉ tu sᵉ hoīm sᵉ tā vili sepulcro
Vile creas anime maledicte quis extrahet a te
sᵉ hō .i.miser his enormibꝫ pctis
Es nimis infelix his qui furijs agiteris
sᵉ hoīm.i.pondꝰ sᵉ es
Quis lapidem tollit sub quo depressus. aut quis
.i.grā dei.adiuuāte sᵉ enormi suscitabit
Te nisi volente deo tali de morte vocabit

s^e de ea .i. vita actiua. vita ꝯteplatiua
Non surges nisi sint marta q3 maria sorores

Coram presbytero confundi tutius esset

Quã coram mũdo damnari iudice christo
cognoscat .i. peccator s^e verã
Sentiat omnis homo peccãs post cõtritionem
petm̃ pnĩa
Qꝫ domin⁹ culpam tollit sed pena manebit
s^e sufficient in h mũdo in purgatorio
Donec eam luat hic vel in in igne futuro
s^e petã oblita, p q̃b⁹ pnĩa nõ est ꝯpleta in h mũdo
Illic qui purgat non est via certior ista

In ista parte magister spẽaliter facit exclamationem ꝯtra zodomitã seu ꝯtra peccatũ zodomiticũ dicẽs O spẽs lepre ⁊ o grande ⁊ enorme peccatũ tu vix vel nunq̃ es curabile. o spẽale malũ ⁊ mors ⁊ hostis domesticus et crudelis mors hominũ. o scelus omniũ scelerũ. o imũdicia omniũ imũdiciarũ. o detestabilis rabies nõ deducenda in vsum hominũ. o fex omniũ viciorũ tu es lues turpissima. tu eñ aliquos illaqueas .i. captiuas ⁊ eos absorbes ⁊ in ꝓfunduz inferni iaces ⁊ illos quos inficis reddis surdos ⁊ mutos et ora eoꝝ claudis rõne nimij pudoris. ⁊ tñ nõ eris dũtaxat viciũ hominũ sed magis diaboloꝝ. Subdit eñ quis dedit tibi insidiare hoĩb⁹. deus gloriosus habet vix homini indulgere tale petm̃. Subdit vlteri⁹. o decus hominũ o spẽs humana quã ipse deus creator ex se creauit nũc expgisce .i. cogita si aliquid ex istis peccatis te maculauit. tũc queras medicinas desuper vt nõ per eas cum diabolo ꝯmoraris. q2 illa petã sunt demonũ. ergo nõ debent morari in ipsis hominib⁹. Subdit vlterius dicẽs. o miser petõr te pudet ꝯfiteri peccata ꝯmunia. si ergo transis ad incõmunia tu vix vel nunq̃ ꝯfitearis illa. ⁊ sic ꝓprio gladio interficis teipsum. tu eñ hoc turpe peccatuz et fetidum sepelis in corde tuo ⁊ facis aĩe vile sepulcruz. quis extrahet te ex illo sepulcro quasi dicat nullus. et quis remouebit lapidẽ sub quo es sepultus ⁊ q̃s reuocabit te a tali morte nisi deus cũ de peccatis ploras ⁊ penites. Et tu nunq̃ resurges de istis peccatis nisi marta ⁊ maria .i. vita actiua et ꝯtemplatiua sint sorores tue. Subdit etiam ꝙ oĩs peccator debet hoc scire ꝙ q̃uis post ꝯtritionẽ ⁊ ꝯfessionẽ dñs tollit culpã. tñ nõ tollit penaz donec peccator luat maliciam suã hic in p̃senti vita vel in purgatorio

¶ Primo notandũ ꝙ autor ꝯpat peccatũ zodomiticũ lepre ꝓpter aliq̃s similitudines. Prima est. q2 lepra inter omnes infirmitates excellentior est infirmitas. sic etiã inter oĩa petã petm̃ zodomiticũ est q̃si vnũ de pessimis. Secũda. q2 sicut lepra est morb⁹ ꝯtagiosus ⁊ venenosus. sic etiã petm̃ zodomiticũ est ꝯtagiosum ⁊ venenosum. Tercia est. q2 sicut lepra difficulter curatur. sic peccatũ zodomiticũ q̃tuz ad aĩam difficulter p̃t curari. Et illud peccatũ est p̃mũ de q̃tuor peccatis q̃ clamitãt de terra ad dñm deũ ꝓ vindicta

Unde sciendū q quattuor sunt peccata clamantia in celū. Primū est peccatum zodomiticū. & est illud qd ɔtra naturā laborat. & huic pctō nihil est grauius vel turpius. vñ in leuitico scribitur. Masculus cū masculo nō cōmiscebit̄ in coitu. q2 abhominabile est. Secūdū peccatū est homicidiū. vñ legitur in genesi de abel & cayn Ecce vox sanguinis fratris tui abel clamat ad me de terra. Terciū est vox oppressoꝝ que clamat ad dñm deum. Uñ legitur in ecclesiastico. Nonne lachryme viduarum ad maxillas descendunt. Quartū & vltimū est vox seruorum clamās pro detento premio. Uñ beatus iacob9 in canonica sua. Ecce merces operariorum qui messuerūt regiones vestras. qui fraudati sunt a vobis clamant. & clamor eorū in aures domini intrabit. et sic de plurib9 alijs

Scdo notandū. autor ex littera vult q nullus hominū potest ex illo peccato zodomitico resurgere nisi marta & maria sint sorores eius. vbi p martam intelligitur vita actiua. Uñ in euāgelio Marta marta solicita es &c. et vita actiua ɔsistit in bonis operib9 scz in penitētia que adimplet̄ p bona opera. ideo si hō vult resurgere a tali peccato zodomitico oportet q habeat martā id est vitam actiuā. Sed per mariam intelligit̄ vita ɔtemplatiua q̄ ɔsistit in orōnib9 & in diuinis speculationib9. & ergo si quis vult resurgere a tali peccato oportet q habeat illam sororem scz mariam. Et dicūt doctores q vita actiua fructuosior est. sed vita ɔtemplatiua tutior & securior est. Uñ dicitur in euāgelio maria optimam partē elegit que non auferetur ab ea. id est vitam ɔtemplatiuam

Tercio notandū. lrā dt q dñs culpā tollit sed pena remanebit. hoc est intelligendū q post ɔfessionē peccata ɔfessa mutāt penā eternā in penā tpalē q2 p pctō mortali eternaliter dampnamur. sed q̄cito sumus ɔfessi hoc pctm̄ mortale cū verecūdia & ɔtritōe tūc pena eternalis est mutata in penā tpalē ideo dt lrā (sed pena manebit) et hoc est q aliqui dicūt licet peccata deleātur. tamen reliquie peccatorum manebūt

Ultimo notādū. q licet adulteriū sit mai9 pctm̄ q̄3 simplex fornicatio tñ inter oīa pctā luxurie pctm̄ zodomiticū qd est ɔtra naturā est pessimū pctm̄ q2 est abhominabile. q2 in illo pctō hō bestiat suū corp9. imō nō est diabol9 in toto inferno inclusus q̄n hoc pctm̄ abhorret. merito g̃ hoīes h abhorrent

s^e pctōres
Elix confessor & prudens hos tibi trado

Seruandos tua sit discretio quomodo quare

Cur quando vel vbi per quos vel cum quibus ex quo
.i. ipone .i. ɔuenientē pñiam
Tu dicta penam cōdignam pro crimine simplex
s^e hoi s^e pñia
Isti debetur alteri duplex grauis illi
.i. meli9 s^e eternā .i. pctō
Est magis ad vitam talē de labe vocare

s^e in inferno obiturū iterū
Quā sic defunctum moriturū: viuere rursum
.i. pctm̄ grande delicti
Non scelus enorme vicij soluas sine papa
s^e sicut scȝ patris vel matris
Sacrilegus cleri percussor siue parentum
s^e sui .i. feminaꝝ
Occisor fratris puerorum vel mulierum
scȝ mediāte .i. gladio
Ecclesie sancte violator igne vel ense
.i. luxuria scȝ cū ꝯsanguinea
Aut coitu duplex incestus et omnis adulter
clarius interfector
Plenius et doceant iungatur et his homicida
faciēs piuriū scȝ cū sacro
Periurus domini cum corpore chrismate turpi
aliq̄d scandali
Quid faciunt. isti penas ineunt grauiores
s^e excessores ad autoritatē papalē
Tales vel similes rhomam vadunt nisi sexus
vel ꝓpter maius incōueniēs ꝓpter impotētiā
Obstat femineus aut debilis aut senis etas
s^e p̄latoꝝ suoꝝ
Tunc dispensetur de consilio seniorum
s^e p pn̄iam magis s^e pctm̄
Puniat ecclesia plus occulto manifestum
s^e trāsgressiōes. s^e ꝯfessores
Dictas qui possunt qui pape soluere soluant
s^e sacerdotes s^e casus p̄dictos .i. autoritate
Quidam maiorum soluant hos claue suorum

In ista parte autor ponit remedia ꝯtra illa iam dicta dicens. O felix et prudens ꝯfessor ego trado tibi illos peccatores ad sanādū a talibꝫ criminibus qbꝫ aīa eoꝝ est lesa. Etiā sis discretus de circūstancijs aggrauātibus illa pctā. et deinde inuestiga qūo tale pctm̄ est ꝑpetratū ꝛ q̄ꝛtum sit ipsum ꝛ qualiter sit factū. ꝛ vbi. ꝛ cum quibꝫ est perpetratū. ꝛ ƒm hoc dictabis condignā penitētiā ꝓ hmōi peccatis ꝛ criminibꝫ. qꝛ aliquibꝫ detur duplex pena ꝛ aliquibꝫ simplex. aliq̄bꝫ aūt datur pena facilis seu leuis ꝛ aliquibꝫ grauis. melius eñ est a morte ad vitam reuocare q̄ꝫ ꝙ ipsi eternaliter dānarentur. Subdit tu qui es simplex sacerdos nō debes aliquem soluere ab enormi peccato sine papa. sicut est viciū sacrilegij. ꝑcussor clericoꝝ siue parentuꝫ. occisor pueroꝝ. maritoꝝ siue vxoꝝ. vel violator ecclesie ꝑ ignē vel gladium vel ꝑ coitū. vel homicida vel ꝑiurus. ꝛ ille q̄ turpe pctm̄ ꝑpetrauit cū eucha

ristia vel crismate sacro. qr quicunque talia ꝯmiserit dꝫ ire ad dñm apłicū nisi fu erit mulier vel hō debilis. qr tūc tu ꝯfessor ſm ꝯsiliū sapiētū poteris cuꝫ eis dispensare. Itē hn̄s autoritē papalē pt oēs absoluere

Primo notandū q in oī ꝯfessione ꝯfessor debet inqrere circūstātias pcti qr circūstātie sepe aggrauāt pctm̄ ꝛ alleuiāt. ꝛ ſm h̄ iniūgēda est penitētiā

Scdo notandū autor ſm aliquos volēs reddere rōnē quare ꝯfessor debet esse sollicitus circa cōfitentem dt q plus est reuocare aliquē a peccatis q̄ꝫ resuscitare a mortuis. Rō pꝫ ex isto. quia maior est mors aīe q̄ꝫ corpis. g maior est resuscitatio aīe a mortuis q̄ꝫ resuscitatio corporis. et ſm hoc in lit tera dꝫ stare viuere. alij aūt textus habēt credere

¶ Tercio notandū. q aliqs ꝯstitutus in pctō enormi sicut est sacrilegiū et ꝯsilē nō pt absolui nisi a papa vel ab aliquo gerente vicē pape. tñ excipiunt hoīes senes debiles ꝛ mulieres qui pn̄t in patria absolui dūmodo satisfaci ant de tali pctō. et quilibet in articulo mortis pt absolui a simplici sacerdo te. tñ illi iniūgendū est q si ꝯualuerit vt papā ꝑ absolutōe accedat ꝛc̄

Ultimo notādū q ꝑ omni peccato iniūgēda est penitētia occulta. Et rō est. qr ex pnīa publica peccatori fit scandalū. ꝑ qd posset deuenire ad ma ius crimen. et pctōri ꝑ pctō publico in eodē crimine iniūgenda est maior pē nitentia q̄ꝫ ꝑ occulto. Rō est qr peccator public⁹ nō solum vtit malicia sua q̄ꝫtum ad se. imo etiā q̄ꝫtum ad alios qbꝫ ipē pbet malū exemplū. sed pctōr occultus solū vtit malicia q̄ꝫtum ad se ꝛ nō q̄ꝫtum ad alios

i. excōicatōe nullo mō scꝫ officiū misse

In banno si sit nullo casu celebrabit

s. exn̄s i. diuinis officijs

Presbyter. hūc etiam sacris prohibemus inesse

s. sacerdotali s. quo ad eius gesta

Nil ex officio faciat totus logicus sit

s. ecclie exclusus vt est lex ecclie

Si sit ab ingressu suspensus seruet vt est ius

s. sacerdos s. diuinū officiū

Nullus in ecclesijs interdictis celebrabit

pncipes s. aliq̄ interdicti

Si domini terre fuerint ꝑ crimine clausi

s. sacerdoti septimanā

Cuiqꝫ per ebdomadam licet vnam dicere missam

i. eucharistiā ꝯsecrādū

Ad christi corpus infirmis conficiendum

s. interdictis s. sacerdos

Omnibus exclusis et priuatim legat horas

s. publice s. pctā. publice

Baptisat pueros. scelus audit: visitat egros

s. publice. sacerdos suis pplis i. cessat ab alijs

Predicat iste sue plebi. nec quid faciat plus

se sacerdotē se laicoꝝ
Hunc et ad exequias veluti laicum licet ire
excōicata ꝓ criminibꝫ
Gens imbannita pro labe sua benefactis
iuramēta fecerit scȝ ꝙ velit satisfacere
Is caret ecclesie nisi iurat iura tenere
ꝓncipis se eius
Si comitis culpa fuerit prouincia tota
se sit se ꝓncipis
Interdicta sacerdotes eius tenant se
se corā eis valēt
Sic vt non celebrent priuatim dicere possunt
se eis deputatas
Horas canonicas absqȝ vocis auditu pro criminibꝫ
se ꝑ capere se excōicati
Infirmus corpus domini. non si moriantur
se in cimiterio scȝ extra cimiteriū
Hos tumlant licite possunt alios sepelire
tpe interdicti
Sermones faciunt pueris baptisma ministrent
.i. sꝑ fieri ꝑt tale sacramētū
In nullo casu confessio fons prohibetur
septimana licet semel celebrare
Semper in ebdomoda licet vnam dicere missam
ianuis clausis ꝑplo nō pn̄te se ꝑplo
Inclusis foribꝫ eiecta plebe. sed isti
se ꝯditōe eccl'ie
Non dabitur corpus domini nisi sub speciali
trāsgressiōe ꝓpria
Ecclesie forma proprio pro crimine si sit
se plebs excōicata se cautele
Hec in bannita forte tres ecclesie sunt
se ꝓncipe
Pro re coniuncta aut si lis pendeat ex te
facta ꝑ pignora .i. iubētis
Pignoris est prima cautela. scđa cauentis
se eadē se cautela
Pro causa. sed posterior iurata fides est

Pro satisfaciendo eger si nil habet vnde

satisfaciat .i.nec pignora nec fideiussor
Soluat.nec pro ea quicꝗ sibi nulla negentur
⁊ signāter corpꝰ xp̄i .i.pauperē excusat indigētia.
Sacramenta.quia miserum defendit egestas
sacer mr̄imoniū baptismꝰ corpꝰ xp̄i
Ordo.coniugium.fons. confirmatio.panis
.i.sacr̄a ecc̄ie catholice
Unctio postrema.confessio sunt sacra septem
.i.plibꝫ curis p̄esse potes sequētibus
Tribus ecclesijs presis in casibus istis.
.i.si ē ita misera si vna depēdet ab alia .i.si ꝓpriꝰ sacerdos est excōicatꝰ
Si non habens.pendens.si raro pastor adherens
.i.si ꝓpriꝰ p̄sbyt̄ degdaret̄ addit̄ vicino plebano
Si vice depositi.traditur vna tibi

Ista est alia ꝑticula.in q̄ autor ostēdit quō sit tenendū in locis interdictꝫ. Et p̄mo quō sacerdotes excōicati se regere debēt:volēs ꝙ nullꝰ p̄sbyter excōmunicatus dꝫ celebrare diuinū officium in excōicatōe.nec dꝫ intereē diuino officio.sꝫ dꝫ se regere vt laicꝰ nō faciēdo quicꝗ ex officio sacerdotali. nec debet intrare ecc̄iam si fuerit suspensus.Tūc subdit doctrinas de loco interdicto dicēs.ꝙ nullus p̄sbyter dꝫ celebrare in ecclesijs violatis siue interdictis.⁊ si aliqua ꝓuincia fuerit interdicta ꝓpter dn̄m illius ꝓuincie tūc nullꝰ presbyter dꝫ ibi diuina celebrare.tn̄ q̄libet p̄sbyter in hebdomada p̄t semel celebrare vt ꝯficiat corpus dn̄icum.qđ si opus eēt infirmis possꝫ ministrare.Sil'r sacerdos horas canonicas dꝫ legere ṗuatim.sꝫ publice pōt p̄dicare baptizare ⁊ ꝯfessionē audire.Et si sacerdos tꝑe interdicti voluerit intereē exequijs laicoꝝ nō dꝫ interesse vt clericus sꝫ vt laicus.Subdit aliā doctrinā de interdicto volēs qn̄ populus est excōicatus ꝑ ꝓprijs criminibꝫ tūc talis ꝓpl's debet carere bn̄ficijs ecc̄iasticis.nisi tūc fecerit iuramentū ꝙ velit satisfacere.sꝫ si locus fuerit interdictus ꝓpter crimen ṗncipis siue dn̄i terre tūc sacerdotes in tali loco nō debēt celebrare.sed ṗuatim horas canonicas dicere possunt ⁊ ꝯfessionem audire.⁊ infirmis corpꝰ dn̄i mi̅strare.⁊ si moriātur pn̄t sepeliri extra cimiteriū.etiā possunt sermocinari sacerdotes ⁊ pueros baptizare.qꝛ in nullo casu ꝓhibetur baptismus aut ꝯfessio.⁊ sꝑ in hebdomada licet sacerdoti vnā missam dicere clausis ianuis absente ꝓp'lo.⁊ tali ꝓp'lo nō debet corpus dn̄i dari.nisi sub spēali cōditiōe.quia vel talis excōmunicatio depēdet a dn̄o vel ex parte ꝓp'li tūc semꝑ ꝑ cautionē sufficientem factā per pignora vel ꝑ fideiussores exinde iubētes ꝙ ꝓpl's debꝫ satisfacere tūc pōt ppl'o ministrare corpus christi.Sꝫ si aliquis eēt pauꝑ in cumulo q̄ nō haberet pignora vel fideiussores illi ꝓpterea nō debet negari corpꝰ christi qꝛ pauꝑtas nō excusat eum Tunc subdit enumerādo septē sacramēta q̄ patent in lr̄ā.Dehinc dı̄t ꝙ vnus sacerdos aliqn̄ p̄t duabꝫ vel pluribꝫ ecclesijs curatꝰ p̄esse propter tres cās quarū ṗma est quādo vna ecc̄ia est ita misera.ꝙ sacerdos de fructibꝫ eius nō potest se nutrire tūc idem sacerdos p̄t illas ambas habere vel tres vel plures.Secūda causa.si vna ecc̄ia haberet

dependētiam a reliq̄.sic ꝙ vna eēt mater ⁊ reliq̄ filia.tūc vnus sacerdos iterum potest illas habere. Tercia causa est.si aliqs sacerdos caderet in irregularitatem vel degraderet.sic ꝙ nō posset pesse sue eccie.tunc alter plebanus vicinus eius pōt habere ecciam ipius degradati cū sua ecclesia.

¶ Primo notandū ꝙ presbyter excōicatus non debet se ingerere diuinis officijs .eodē modo si presbyter fuerit suspensus ab officio suo ꝓpter delictū ꝓprium nō debet celebrare.q₂ al's incurreret irregularitatem.

¶ Secundo notandū.ꝙ interdictū est duplex.vnum est in ꝑp'lo quādo caput ꝑp'li interdicitur,cū adherentibus ꝑ violatōem eccie.spolium.vel rapinā.vel ꝑ simile.⁊ sic dicim⁹ ꝑp'ls est interdictus.⁊ hoc fieri pt dupl'r ſm autoritatē maiorē sc₃ ⁊ minorē.q₂ si nephas eēt ita grande tūc pōt interdictū fieri ꝙ ꝑp'lo nihil debet vendi vel emi.nec d₃ ꝑp'ls sepeliri in cimiterijs.s₃ talis cā semꝑ d₃ esse criminalis ꝓpter quā sequat̄ tale interdictū. Alio modo ꝑp'ls potest interdici solum.⁊ hoc sic ꝙ nō debeat vti diuinis.⁊ illud fit iuxta autoritatem minorē. Aliud interdictū fit quo ad locū.puta ꝙ ꝑp'ls interdicitur tali loco.⁊ in tali possunt fieri talia q̄ autor exp̄mit in lrā.sed de iure nō debēt hoīes sepeliri.⁊ tale interdictū est admissum ꝓpter inobedientiam ꝑ̄ncipum.q₂ si ipi excōicarentur nō curarēt.⁊ ḡ locus d₃ interdici.nā tunc a subditis informant̄ vt faciant iusticiā.⁊ tale interdictū d₃ fieri qn̄ ꝑ̄ncipes ꝑ vim ⁊ sine iusticia impugnāt ecclesiam

¶ Tercio notandū.autor dicit ꝙ qn̄ locus est interdictus tūc in illo null⁹ debet celebrare nisi in hebdomada semel.⁊ hoc est veꝝ si ꝑ̄ncipes ⁊ eoꝝ adherētes nō appellant a tali mādato. Quia aliqn̄ eps nō h₃ legittimā causā locum interdicere. ⁊ tūc pōt fieri appellatio ad suꝑiorem epm seu iudicem. Et tunc licite possunt celebrare adherentes appellationi

¶ Quarto notandū.si tp̄e interdicti ꝯtingeret aliquē intereē exequijs laicoꝝ.tūc iste nō d₃ intereē tanq̄ clericus puta in religione dicēdo vigilias.s₃ intereē d₃ vt laicus ¶ Ultimo nota.ꝙ excōicatus nō d₃ ab excōicatōe absolui nisi ꝑ̄us satisfaciat ꝓ isto ꝓ quo est excōicat⁹ aut de satisfactōe cautionē sufficientē ꝑ̄stat. Et hoc fieri ꝑ̄t trib⁹ modis vt pat₃ in lrā. Et hoc intelligendū est si de satisfactiōe est potens.si aūt nō potest satisfacere nihilominus est absoluēdus ⁊ sacramēta dūt ei mīstrari sicut docet lrā.

oīm scōꝝ missam cantas
Omnibus officium de sanctis dū canis. ipsa
s^e in tali missa
Cantatur tamen prefatio quotidiana
.i.venit .i.in die dn̄ica .i.cōmemoratio
Si cadit in lucem domini requies animarum
s^e diē aīaꝝ trāsponere
In feriam debes illam transferre secundam
s^e aliqd̄ diē aīarum
Si funus est presens non est transferre necesse

Istud est ca^m penultimū toti⁹ libri.in q̄ determinat̄ de ecciastico ordine. Et pt diuidi in tot ꝑtes q̄t ponit documēta de ecciastico ordine. Pro ꝑ̄ma

ꝑte vult ꝙ qñ celebrat̄ missa ⁊ officiũ de oĩbus scĩs in die oĩm scõꝝ tpe anni deputato. tũc ad illã missam dꝫ dici p̄fatio q̈tidiana. Subiungit q̈ celebrat̄ missaꝫ in crastino post festũ oĩm scõꝝ si tal' dies ceciderit in die dñicã. s. dies aĩaꝝ. ita ꝙ talis dies oĩm scõꝝ sit sabbato. ⁊ dies aĩaꝝ in die ꝓxima tũc tal' dies aĩaꝝ dꝫ trãsferri ad scđam feriã ꝓximã ⁊ dꝫ ꝑagi officiũ de dñica. et h̄ est verũ si funus nõ fuerit pñs tunc illud festũ aĩaꝝ lapsum in die dñicã dꝫ trãsferri. Sed si fun⁹ est pñs tũc nõ dꝫ trãsferri. immo tũc ipa die dñica ꝓxima post festũ oĩm scõꝝ dꝫ celebrari festiuitas oĩm aĩarum ⁊ dimittat̄ officiũ dñicale vsqꝫ ad scđam feriã vel ad aliã feriã eiusdẽ septimane.

¶ Primo notãdũ. lrã dicit. ꝙ in die oĩm sanctoꝝ dꝫ dici p̄fatio q̈tidiana. rõ est ista. q2 in illo die celebrat̄ festũ sancte trinitatis ⁊ festũ btẽ marie ꝟginis ⁊ oĩm scõꝝ ac electorũ dei. si ḡ ad missam diceret̄ p̄fatio in honorẽ btẽ ꝟginis tũc videret̄ ꝙ tm̃ ꝑageret̄ officiũ de btã ꝟgine. Et eodẽ mõ dr̃ de scã trinitate ⁊ de alijs festiuitatib9 ¶ Scđo notandũ ꝙ illud dictũ nõ solũ est intelligendũ de festo oĩm scõꝝ. immo etiã veꝝ est de alijs festiuitatib9 scõꝝ excepto die aplõꝝ. scẽ crucis. ⁊ btẽ virginis. q2 quocũqꝫ die talia festa ceciderint sꝑ eorum p̄fatio spẽalis est dicenda. sꝫ in oĩbus alijs festiuitatib9 p̄fatio q̈tidiana est dicenda ¶ Tercio notandũ. ex quo hic fit mẽtio de officio mortuorũ. tunc querit̄ vnde hoc habuit initiũ. Rñdetur ꝙ habuit initiũ ab apostolis dei ⁊ in vsum fuit deductũ ꝑ btm̃ Jsidorum Scđo querit̄ vbi habuit initiũ officiũ mortuoꝝ an in nouo vel in veteri testamẽto. Rñdet̄ ꝙ habuit initiũ in veteri testamento. Et hoc declarat̄ tripl'r. ꝑmo sic. legitur eñ in Genesi. cum Iacob eẽt mortuus tunc Joseph ⁊ fratres eius tulerũt ⁊ deplanxerũt eum ꝑ quattuor dies. ⁊ postea sepelierunt eum. Secũdo declaratur. quia legitur ꝙ postq̈ꝫ moyses fuit mortuus. tunc ꝑpulus israheliticus deplorauit eum per triginta dies. Tercio declarat̄ hoc autoritate sapientis qui dicit. luctus sapientis filij sunt septem dies. luctus autem filij stulti sũt sempiterni. ⁊ in eternum anima eius peribit Tercio querit̄ quomõ mortuus sit sepeliendus. Respondetur ꝙ illo modo quando aliq̈s tendit ad mortem tunc poni debet super paleas. ⁊ manus eius super ventrem ad instar sancti martini. qui cum deberet mori petij t vt poneretur super paleas propter humilitatem. ⁊ si tunc ille est clericus debet legi passio super eum. si autem est laicus. tunc crux christi super eum ponatur vt eo facili⁹ incitetur ad contritionem. Deinde quando moritur porrigatur illi lumen ad manus. in signum illius ꝙ morientes pro nomine christi eternã videbũt lucem Quãdo tũc mortuus est debẽt pulsari campane que sunt tube dei. ꝑ quas reueletur hominibus decessus illius hoĩs. vt pro eo hoĩes orent. iuxta dictum apl'i. alter alterius onera portabit. Deinde debet lauari aqua munda ⁊ aqua benedicta aspergi. ad designandũ ꝙ post confessionẽ ⁊ contritiõem de hac vita ad vitam eternam trãsiturus est. Deiñ corpus portari debet ad sepulchrum. ⁊ si est laicus portatur a laicis. si clericus a clericis ⁊cẽtꝫ. Deiñ debet poni ad sepulchrum. ita ꝙ caput vertatur versus occidentem ⁊ pedes versus orientem. vt quasi iacendo adorat hunc qui est oriens ex alto. Deinde ponatur ad caput corporis mortui crux: quam maxime fugiunt diaboli. quia dñs noster iesus christus in cruce vicit diabolum. et omnem eius potestatem annihilauit.

scʒ ntītas.pasca.pēthecoste.assumptio
In summis festis que quattuor esse memento
nulla cadauera mortuoꝝ hoīm sepeliēt
Corpora non aliqua defunctorum tumulentur
.i.te deū glā in excelꝭ dm̄ habēt
Te. glo. nec aduentus.nec septuagesima seruent
festū cruc festa marie festa aplōꝝ .i.te deū ꝛ glā.
Crux et virgo suis festis ꝛ apostolus omne
credo canit festū michael .i.festū
Illud habent.nec cre.michael baptista iohānes
festū dedicatōis .i.cū festo marie ꝟginis
Et terribilis christus cum virgine matre
festū magdalene .i.festis.xij.aplōrū
Magdala cre.canit cum apostolis duodenis
pthomartyris .i.innocentū
Credo caret stephani festum simul ꝛ puerorum
.i.nō canit credo ī festo michael etiā nō canit credo nisi venerit in dnīca
Non credit michael confessor virgoqꝫ martyr
festū scī marci infra octauā pasce festū
Marcus in hebdomadam pascalem si cadit idem
de scō marco .i.nō ieiunatur
Collectam teneat ad missam.carnes comeduntur
circa ecciam sᵉ consueta
Fit circa templum processio reliquiarum
sᵉ scī marci festū nisi eēt dnīcus dies
Si post octauam venerit.nisi sit domini lux
.i.ieiunamus .i.qliscunqꝫ sit illa dies
Carnes non edimus lux qualiscunqꝫ sit illa
sᵉ in festo pasce ntītate xpi in ascēsione dm̄
Missa resurrexi.puer atqꝫ viri galilei
sᵉ hꝫ dn̄e ne lōge in purificatōe sᵉ dixit ad me
Festum palmarum.candelarum.dominus lux
sᵉ illa officia in alijs diebꝫ .i.ilt ab eccia deputatis
Non decantari debent nisi tempore certo
sᵉ illi sacerdotes .i.lucrum statuta eccie.
Hoc faciunt qui plus obulum qꝫ iura sequuntur.
.i.cū festū ntītatis cadit in illo die
Si feria sexta christo nato comeduntur
.i.causant hmōi leticie
Carnes hoc faciunt pietas ꝛ gaudia festi

s᷑ heretice scȝ ɔtra fidē
Cede sophista quia falsum preponis et infers
s᷑ argumētū hmōi ordinatōem
Nil valet ergo tuum tua nulla probatio contra
.i.locū hñt in omissione ɔsueti ieiunij
Non gula nec venter comedunt sed sanctior ille
scȝ dñs deus .i.mādat
Sanctus sanctorum sanctissimus hoc iubet esse

¶ Hic magister ponit aliud documentū seruandum in ordine ecclesiasti/co qđ ɔtingit circa sepulturas mortuoꝝ ꝙ in istis quatuor festiuitatibꝫ scȝ in natiuitate christi.in resurrectōe ipsius.in ascensiōe.ꝛ in festo pentecostes nō debent sepeliri funera.qꝛ illi dies sunt dies gaudij ꝛ letitie. Nam in na tiuitate dñi nostri iesu christi gaudere debemus ꝙ pater in diuinis eius vni cum filium ad incarnatōem pro nr̄a redemptōe misit. Et in festo pasche gaudere debemus quia filius eterni patris ihesus christus dominus noster nos sua passione liberauit ꝛ ab inferis resurrexit. In festo autē ascensionis gaudere debemus qꝛ christus filius dei carne assumpta propria virtute sua sup celos ascendit.in signū huius ꝙ oēs homines p̄cepta eius custodiētes in celi gaudijs ꝛ letitijs eternaliter exultabūt. In festo aūt pentecostes gau/dere debemus qꝛ pater ꝛ filius in diuinis deus ꝛ homo dignatus est nobis spm̄ sanctum mittere. Exquo ergo isti dies sunt dies exultationū ideo me/rito in istis diebꝫ gaudere debemus.qꝛ in ipsis aliqua dona spūalia cū mag no gaudio suscipimus.sed tumulare funera non est gaudiū.immo magis tristitia.ideo si fuerint aliqua funera in his quattuor festiuitatibꝫ non sunt tumulanda.sed talis tumulatio in crastinū est seruanda. Item in missis de functoꝝ non dicit̄ gloria in excelsis nec alleluya nec sequētia nec credo. Rō huius est.qꝛ in illis quattuor festis vtit̄ vocibꝫ letitie exultatōis ꝛ iocūdita tis.sed circa funera nō sunt aliqua gaudia sed oīs tristicia ꝛ dolor.ꝛ ad h̄ designandū tūc missa defunctoꝝ lamentabiliter celebratur ꝛ cantat̄. Tūc ibi(Te glo.ꝛc̄)ponit aliud documentū dicens. Te deū laudamus ꝛ glo/ria in excelsis in aduentu ꝛ in septuagesima vsqꝫ ad festū pasce non cantat̄ Tunc subdit ꝙ in festiuitatibꝫ beate virginis ꝛ sancte crucis ꝛ omniū apo stolorū cantat̄ te deum laudamus ꝛ gloria in excelsis. Sed in die michae/lis ꝛ iohānis baptiste credo nō cantat̄.sed in die dedicationis templi.ꝛ in die natiuitatis christi.ꝛ in festiuitatibꝫ virginis marie.et in solēnitatibꝫ ma/rie magdalene.et in die sancte crucis.ꝛ in solēnitate omniū apostoloꝝ ꝛ euā gelistarum credo cantatur.sed in festo martirū non cantatur: Deinde di/cit ꝙ in die sancti stephani.pueroꝝ.michaelis ꝛ consequēter omniū sanctoꝝ confessorum virginū ꝛ martirum credo non canitur.et hoc est verum nisi talia festa ceciderint in dominicū diem.nā tunc cantabitur credo. Dehinc dicit si festum marce euangeliste ceciderit infra octauas pasche tunc nulla memoria fit de eo nisi collecta dicetur ad missam: ꝛ carnes ipsa die come/dentur.et processio que fieri solet circa segetes fiat circa ecclesiam. Si vero venit post octauas pasche tunc vero illa die carnes non debent comedi nisi fuerit dominicus dies. Dehinc subiungit aliam doctrinam dicens ꝙ q̄/

dam sunt officia misse que nunq̄ debent legi siue cantari in anno nisi certis dieb⁊ quib⁊ talia festa sunt appropriata. vt sunt ista officia resurrexi in festo pasche. puer natus in die natiuitatis domini. dominus dixit in nocte natiuitatis domini. Lux fulgebit in gallicantu eiusdem festi. Uiri galilei in festo ascensionis. Domine ne longe in die palmarum. Suscepimus deus in die purificationis. Sed qui legunt ista officia extra tempus deputatum illi plus diligūt pecuniam q̄ iusticiam ⁊ statuta ecclesie. Quinta doctrina quādo festum natiuitatis cadit in sextam feriam tūc licitum est comedere carnes propter solēnitatem diei ⁊ gaudia festi. ergo nullus sophista debet contra hoc disputare. quia sua sophistria tantūmodo extat apparentia. vt dicit Arestotiles in elencis q̄ quilibet sophista dicitur apparēter scientificꝰ et nō vere sciens. ⁊ ergo nō debet aliquis replicare ꝯtra hoc vt tūc comedātur carnes. q⁊ sanctus sanctorum īmo sanctissimus iubet hoc fieri. Et hoc non fit gratia gule. sed quia deus in sexta feria hominem creauit. ⁊ eodem die ipsum hominem redemit. videlicet in sexta bona feria. et ergo quando festum natiuitatis domini iesu christi in sexta feria venerit illa libertas prerogatiue hominib⁊ confertur

Notandū primo per modum dubij a quo sit institutus aduentꝰ christi. Respōdetur q̄ a beato petro papa. Sed quādo queritur sub quot septimanis. respondetur sub quattuor. Sed quādo queritur quare sub quattuor septimanis. Respondetᷣ ad designādum quadruplicem aduentū dn̄i nostri iesu christi. Primus aduētus est in carne. ⁊ de illo legitur in euangelio iohānis vbi dr̄. Osanna fili dauid. Secūdus aduentus est in mēte. vn̄ in euāgelio iohānis legitur Ad dn̄m veniemus ⁊ māsionē apud eū faciemus Tercius aduentus est in morte cuiuslibet hominis. de quo legitur in euangelio mathei. vbi dr̄ Si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset vigilaret vtiq̄ ⁊ non sineret domū suam perfodi. Quartus aduentus ē ad iudicium vniuersale. de quo cantat sancta mater ecclesia. Ecce dn̄s veniet ⁊ oēs sancti eius cū eo. ⁊ erit in die illa lux magna scȝ iustis.

Secūdo notandū ꝑ modū dubij. quare in aduētu domini nō cantatur Te deum nec Gloria in excelsis. Respondetur q̄ gloria in excelsis non canitur ideo ad designādum q̄ iste hymnus angelicus primo fuit cantatus in nocte natiuitatis christi. et ideo omittitᷣ vsq̄ ad diem natiuitatis vt tūc eo deuotius ⁊ solēnius cantetur. Sed te deum ideo omittitᷣ q⁊ solum vtimur eo ad p̄sentes. sed in aduentu domini expectamus iesum christū aduenientem. Sed quare nō cantatur in septuagesima ⁊ quadragesima. Respondetᷣ q̄ in istis festiuitatib⁊ fit memoria penitētie ⁊ passiōis dn̄i. et sic tūc obtientur omnia cantica letitie. sed illa prefata sunt cantica letitie. ideo sancta ecclesia omittit talia cantica letitie

Ultimo notādū q̄ de vltima doctrina dr̄ Guilbertus q̄ dn̄s in fine anni nasci voluit vt ostenderet in vltima etate mūdi se venturū In sexta eīn feria hominē plasmauit. ꝑdidit. ⁊ liberauit. ideo p̄rogatiua libertas huic diei ꝯcessa est. vt si festū natiuitatis ceciderit in sextā feriā carnib⁊ vtamur. si tn̄ ex voto ferijs sextis ⁊ sabbatinis carnes vitares. tūc etiā tali die vitare deberes. Et si aliq̄s sine voto in ꝯtēptū huius festi mortaliter peccaret q⁊ formā ecclesie infringeret. Alia aūt dubia nota sunt ex se

scȝ iesu xpi illud canticū
Passio quādo venit domini tunc gloria patri
s^e ecclia s^e in officio diuino
Exceptis psalmis clerus dimittat vbiqȝ
s^e passione phibere
Gloria qua caneres patri si non inhiberem
s^e rūsorij .i. resumas
Post versum repetas huic responsaria semper
h canticū s^e dñi
Te deum nec aduentus nec septuagesima seruant
.i. agnus dei s^e sȝ miserere nobis
In cena domini agnoscentes sine pace
in collecta eiusdē misse nō flectantur genua
Ad missam genua collcete flectere noli
s^e in bona qnta feria .i. ꝯsecra
Dum cantas missam cene tunc confice binas
.i. hostias s^e illaꝝ s^e ecclie
Oblatas domini sumas vnā velut est mos
s^e ꝯsecrato s^e hostiā
Cum toto calice. reliquam ponas vbi sanctos
.i. lumine pcedēte
Sit locus: incensa candela tamen preeunte
hoc canticū scȝ in bona sexta feria
Portando cantes hoc corpus. mane peracto
.i. reportas s^e sacrm
Officio toto reddas solenniter illud
s^e sacerdos .i. altare
Ferte super mensam calici domini quoqȝ vinum
iuxta ritū ecclie inclinabis .i. altare
Infundas et aquam. tūc te curabis ad aram
erigendū figurā crucifixi
Post medium noctis ad tollendum crucifixum

Surgas atqȝ duas vel tres assumere micas
vestib⁹. indutos scȝ dñe, pbasti
Albis vestitos. psalmum lege domine probas
illud canticū sic dictū
Hinc exurge canas versum deus auribus addas
s^e cū redolentia thuris
Antiphonam repetes exalta crucem semel aut ter

i.ecclesiam i.illam antiphonã

Fer circa templum cane cum rex glorie christe

Hec est alia particula in qua autor ponit alias doctrinas circa diuinuz officiũ peragendas. quarũ prima est talis. Quãdo instat passio que est dñica qua cantatur iudica me deus. tunc sacerdos in diuino officio non debet cantare gloria patri nisi ad psalmos. sed ad respõsoria z ad alia ad que solet cantari gloria tũc nõ debet cantari. imo post repetitiõem responsorium debet resumi. Sed a bona quarta vsqz ad sabbatũ pasche nec ad officium misse nec ad psalmos dicaꝛ gloria patri. Subdit aliã doctrinã de aduentu z septuagesima dicens. In aduentu dñi z in septuagesima non cantatur Te deum nec Gloria in excelsis. Et in missa que canitur in cena domini non cantaꝛ Agnus dei cum illa ꝯclusione dona nobis pacem. sed cum illa miserere nobis. Item in collecta eiusdẽ misse nõ flectanꝛ genua. z in trib9 dieb9 non detur pax. qꝛ pax tradita fuit iudeis Tunc subdit ꝙ sacerdos celebrans missam in bona quinta feria debet ꝯsecrare duas hostias. vnam debet sumere illo die. reliquã debet reseruare in crastinũ. z debet eam ponere ad locum sanctuarioꝝ candela accensa p̃cedẽte. et cũ portat cantat. hoc corpus qd̃ pro vobis zc̃. sed crastino officio peracto p̃dictam hostiã sumat solẽniter ferendo super altare. z sumat vinũ z aquã ad calicem ꝯsecrando z peragendo ſm statuta ecclesie. Tũc ibi (Post mediũ noctis) Subdit doctrinam de diuino officio in nocte pasche peragendo. volens ꝙ in nocte pasche plebanus debet statim surgere post mediũ noctis z assumere duos vel tres ministros indutos albis z legere istum psalmuz. Dñe probasti. quo facto cantat Exurge quare obdormis domine zc̃. cũ versu Deus aurib9. repetendo exurge. quo facto accedat cum thure z cũ redolentia turis leuat crucifixum de sepulcro circuitum faciens bis vel ter cantando deuote cum rex glorie christe zc̃. Pro quo

¶ Notandum ꝙ p̱ hoc ꝙ sacerdos debet surgere in medio noctis datur intelligi resurrectio dñi qua mediante transimus ab eterna damnatõe ad vitam eternam. Et p̱ albedinẽ vestiũ danꝛ intelligi angeli induti stola claritatis qui resurrectõem christi annũciauerũt. Et p̱ redolentiã thuris intelligũtur nostra bona opera in quib9 debemus resurgere cũ christo vt nostre orõnes sint acceptabiles in ꝯspectu dei z nos mediãtib9 illis exaudiri mereamur a datore z gubernatore oim̃ gentiũ. a quo celũ z oia dependent

ordo tot9 anni cognosciꝛ

Analis scripto sub tali noscitur ordo

in illo tp̱e anni i.p̃cipit

Septuagesima sic lege ꝙ deus oia mãdat

s^e z tu lege cũ h in q̃dragesima. s^e libros

Quinqz libros moysi quo s claudit passio christi

passionis xp̃i i.lamẽtatões

Tempore mesticie leges verba hieremie

i.in octauis pasche

Post pascha legimus quod lucas exemplificauit

.i.ꝙ liber regū dꝫ legi post pēthecosten. videlicꝫ in octaua trinitatꝭ
Post penthecosten regum liber exit in hostem
.i. vsqꝫ ad kal'.augusti .i.a kal'.augusti vsqꝫ ad kalendas
Donec ad augustum.salomon tunc argue stultum
septembris leguntur parabole salomonis
Per totum mensem:sapientia proferat ensem
.i.in tali mense .i.tales libros
Job lege septembri.tobiam.iudith.⁊ hester
.i.in octobri .i.librꝝ machabeorꝝ .i.lege
Octobris mense machabeus atqꝫ recense
.i.dicta duodecim ꝓpharꝝ .i.in nouēbri
Uerba prophetarum bis sex lege mense nouembris
.i.ad tale tp̄s .i.ad locū decēbris
Donec ad aduentum domini veniesqꝫ decembris
.i.lege sc dn̄i illiꝰ ꝓphe .i.in ferijs
Profer in aduentu ysaie verba diebus
.i.post festū ntitatis xp̄i eplās pauli .i.t̄mino hꝰ libri
Post natale legas paulum.sic fine quiescas.

Istud est capl'm vltimū istiꝰ libri.in q̄ postqꝫ mgr̄ in p̄cedēti determiauit de ecciastico ⁊ diuino officio in missa obseruādo.ꝯñter determiat de impōibus hystoriarū ꝑ circulū anni. Et illud vltimū capl'm p̄t diuidi in tot partes q̄t ponit documēta de impōibꝫ hystoriarū ꝑ circulū anni.ꝑtes patebūt in ꝓcessu lr̄e. Primo d̄r sic.ordo imponēdi hystorias ꝑ totū annuꝫ cognoscit̄ sub tali scripto sequēti.quia post octauā epyphanie īponunt̄ eple pauli cum hystoria dn̄e ne in furore.⁊ legit̄ vsqꝫ ad septuagesimā. Subdit de septuagesima.⁊ ponit scdam hystoriā ⁊ dicit sic.ꝙ in septuagesima debēt legi q̄nqꝫ libri moysi ⁊ decātari cantꝰ isti. in p̄ncipio creauit deus celū ⁊ terrā. Sed a septuagesima vsqꝫ ad passionē dn̄i sꝑ spēales hystorie sunt īponēde.sed tn̄ sꝑ legunt̄ q̄nqꝫ libri moysi veteris testamēti. Rō est.qꝛ illud qd̄ dauid ꝑ lōgum tp̄s an̄ natiuitatē christi ꝓphetauit illud paulꝰ in suis epl'is ꝯcordauit et coordinauit.⁊ post incarnatōem ad laudem ⁊ ad gl'am p̄dicauit. Subdit tp̄s mesticie ponēs terciā hystoriā.s.ꝙ tp̄e passionis christi.s.an̄ festū pasce legunt̄ lamētatōes q̄s yeremias apta ⁊ lamētabili voce lōgo tp̄e an̄ natiuitatē christi passionē ipsiꝰ deplāxit ⁊ ꝓphauit dicēs.plāgite vos ⁊c̄. Subdit(Post pasca ⁊c̄) vbi autor docet inuenire aliā hystoriā.⁊ vult ꝙ in pasca legit̄ omelia tm̄ de die ꝑ totā hebdomadā infra octauā pasce.sꝫ post octauā vsqꝫ ad festū penthecostes legunt̄ actus Luce euāgeliste ⁊ aliorꝝ apl'orū Tunc subdit ꝙ post festū penthecostes ꝑ totā hebdomadā agit̄ de spūscō Et in octaua penthecostes de scā trinitate sil'r ꝑ totā hebdomadā. Sꝫ tūc in octaua trinitatis imponit̄ hystoria:deus oīm exauditor ⁊c̄. Et legunt̄ libri regū vsqꝫ ad kl'as augusti. Tūc d̄r in lrā(Salomō tūc argue stultum) vbi docet imponere aliā hystoriā dicens. Post kl'as augusti vsqꝫ ad kal'.septēbris legunt̄ parabole salomonis.⁊ tūc cantat̄ hystoria.in p̄ncipio anteqꝫ.

deus terram faceret. Tũc subdit(Iob lege) vbi docet nos ĩponere aliã hy
storiã dicens. ꝙ in septẽbri cantaꝛ de scõ Job. s. si bona suscepimus. Tunc
subdit(Octobris mẽse) vbi docet ĩponere aliã hystoriã dicẽs. ꝙ in octobri
legiꝛ liber machabeoꝝ. Et cantaꝛ hystoria. Adaperiat dñs cor vr̃m. Tunc
subdit(Verba ꝓphaꝝ) vbi autor docet ĩponere aliã hystoriã dicẽs. a kal.
nouẽbris legiꝛ ezechiel ꝓpha ⁊ alij ꝓphete duodecim. ⁊ cantaꝛ hystoria Vi
di dñm sedentẽ sup soliũ. Subdit. ab aduẽtu dñi legiꝛ ysaias ꝓpha. ⁊ etiã
cantaꝛ vltima ⁊ decima hystoria vsq; ad natiuitatẽ christi cũ cãticis spẽali/
bus suis. ⁊ singulꝛ dieb; dñicis ĩponiꝛ vna noua hystoria in aduentu dñi

¶ Circa p̃mã partẽ notandũ. ꝙ rõ illius lr̃e est ista. qꝛ tp̃s passionis dñi
plusq; alio tp̃e cũ christo dolere debem⁹ ipsius mortẽ maxime honorãdo. cã
tando psallendo ⁊ flendo eccĩam nudis pedib; intrãdo. missas audiendo
elemosynas dãdo. ⁊ ꝯsilia ꝑ delictis faciendo. vt eo citius nob̃ miseris par
cat ⁊ ignoscat nr̃a pctã. Itẽ rõ illius lr̃e(salomon tũc argue stultũ) est ista.
qꝛ sicut dauid ꝯtrariabaꝛ philisteis ⁊ alij ꝓphe ꝑ lege eoꝝ pugnauerũt. sic
et nos postq; sp̃m scm̃ recepimus debemus ꝯtra dyabolũ pugnare. ⁊ vicijs
ip̃ius deuictis deo seruire debemus. vt celestẽ curiã attingere mereamur

¶ Itẽ notandũ circa illã ptem(Verba ꝓphaꝝ) ꝙ ezechiel vidit in spũ q̃t/
tuor aĩalia. i. q̃ttuor euãgelistas: q̃ q̃ttuor formis aĩalium depinguntꝛ. qꝛ xp̃i
natiuitatẽ. passionẽ: resurrectõem: ⁊ ascẽsionẽ ore ⁊ scripto notificabãt Vñ
notandũ Matheus depingiꝛ sub forma hoĩs iõ. qꝛ ip̃e plus tractat de hu
manitate christi q̃ ali⁹ euãgelista. puta de ei⁹ natiuitate q̃uo fuit incarnat⁹
et hõ factus Sꝫ Lucas depingiꝛ sub spẽ bouis. qꝛ recte sicut bos duciꝛ ad
mactandũ. sic lucas scribit passionẽ christi q̃ mactatus est sic bos. Sꝫ mar/
cus depingiꝛ sub forma leonis. qꝛ leo hꝫ talẽ naturã. cũ parit ĩ mõte pullos
suos mortuos trãsit ab eis. ⁊ per triduũ redit ad eos ⁊ facit magnũ rugitũ
ita ꝙ resuscitanꝛ ⁊ viui surgũt a morte. sic christus viu⁹ surrexit a mortuis.
mõ marcus plus tractat de resurrectõe christi q̃ aliq̃s alioꝝ. Sed Johes
depingiꝛ sub spẽ aq̃le. qꝛ aq̃la altius volat q̃ aliq̃ alia volucrũ. sic etiã scũs
iohes altius volauit ⁊ multũ plus tractauit de diuinitate q̃ alꝛ euãgelista

¶ Item notandũ. Daniel xp̃m venturũ p̃dixit cũ dixit. aspiciẽs a longe.
silr̃ alij ꝓphe christũ nasciturũ p̃dixerũt de ꝟgine maria. Vñ canit scã eccle/
sia. ꝓphete dixerũt christum nasci de virgine.

¶ Vltimo notandũ. impõ hystoriarũ habeꝛ etiã ꝑ alios vt in ꝯputo manu
ali ⁊ ecciastico. ⁊ in q̃plurib; alijs locis. q̃re hic breuiter dicta sufficiũt de hy
storijs ĩponendis ꝑ circulũ anni. Et sic breuiter pꝫ editio ⁊ ꝯpendiũ vt
lucide ⁊ clare ⁊ valde vtilr̃ docet pl̃a nccãria circa sacr̃a eccĩe occurrentia.
Et vocaꝛ summula raymũdi. qꝛ raymũdus edidit ⁊ ꝯpilauit. ⁊ a plib; li/
bris canonicis eã extraxit. ⁊ etiã vocaꝛ summa paupeꝝ. qꝛ paupib; ꝯposita
est q̃ nõ pñt studere iura ꝓpter defectũ pecuniarũ. Et si ꝑuas illa q̃ ego Ray
mũdus ꝯsulo ⁊ ꝑsuadeo. ⁊ q̃ inhibeo spernis. tũc mereris videre dñm ihm
christũ in sua maiestate summa. qui cum sua matre virgine maria singulis/
q; superiorum ciuibus in seculorum secula benedictus. Amen

¶ Explicit summula Raymũdi diligenter correcta ⁊ emendata. Im/
pressa Colonie ꝑ Henricũ Quentell. Anno. M. cccc. xcv. die. xxv. Janu.

Tabula

¶ Incipit tabula libri radiorũ minoris mundi.hoc est hominũ.ꝛ pcipue pauperum.quorum gratia hec summa est collecta

¶ Tabula statim intuentiũ oculis(q̃ in ipa ꝯtinenꝛ)manifestat.q̃propter vt legim⁹ Exodi.xxxij.decalogi mãdata in tabuł moysi tradidit deus. vt se ab illorũ obseruantia(quasi laterent)nullus excusaret.Sz ꝺm phm scđo de aĩa.sicut corpis oculus sine luĩe nihil videre pt. ita ꝙ sine veritatis pme cognitõe est q̃si noctue oculus noster intellectus nisi luĩs fontẽ aspiciat.quẽ Raymũdus in hac summa sinceriter manifestauit Quare ꝺm sui nois interp̃tatõem radius huius.mũdi appellaꝛ.Ut ergo lucidius appareant questiones ꝛ dubitationes in hoc libro tradite poniꝛ tabula sequẽs.In qua p mo ponenꝛ questiones ꝛ notata. ꝛ secũdo quota cuiuslibet in q̊ talis posset inueniri questio:propter quod est edita.Est g̊ prima q̃stio ista

Tabula

Tabula

Tabula

Tabula

Tabula

Tabula

Tabula

Tabula

Tabula

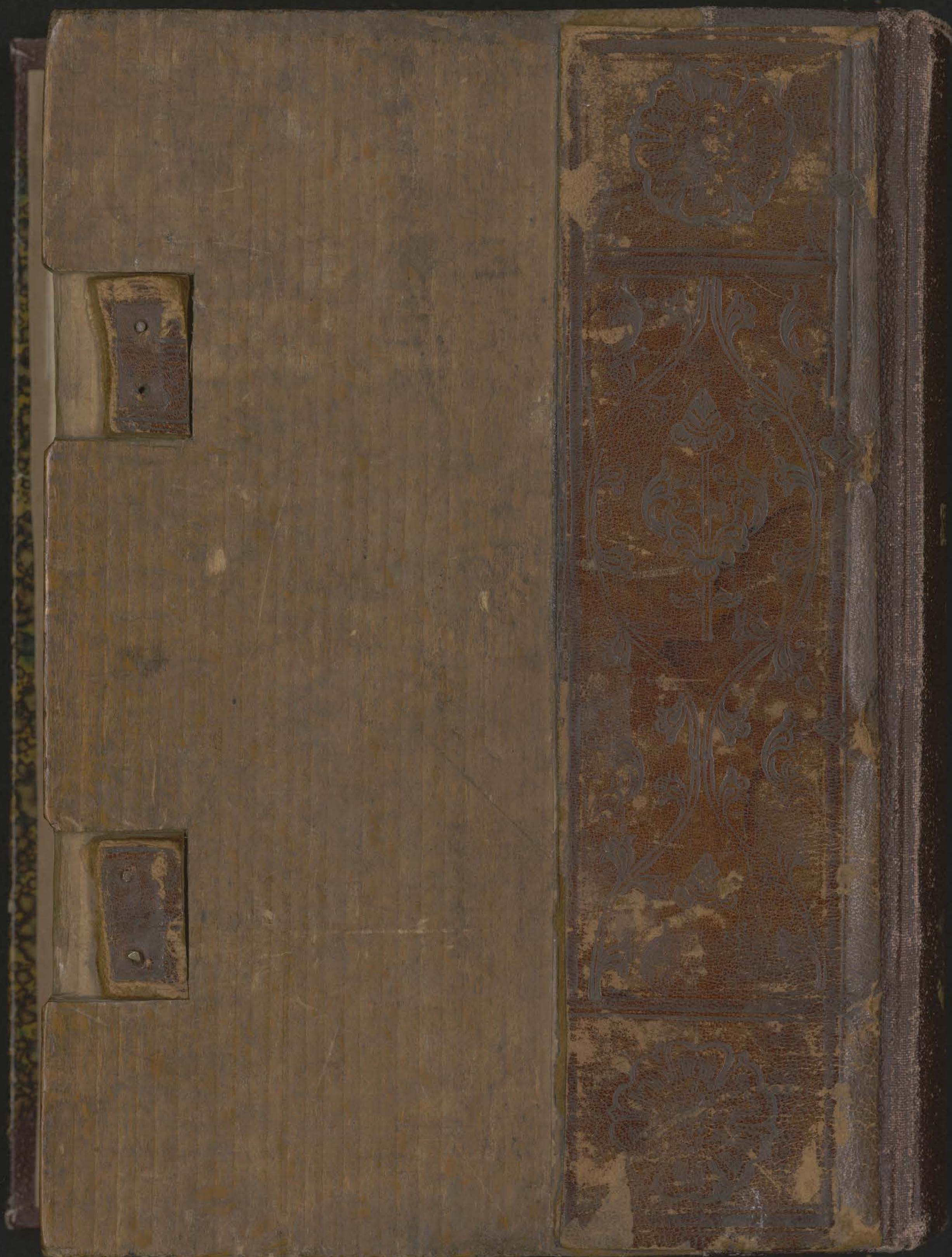
Tabula

Johannis Somerfelt sum

Tabula

¶ Explicit tabula questionum et notabilium totius libri.

1

SUMMULA

